

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

Journal of MCU Nakhondhat

P-ISSN: 2586-923X ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (เมษายน 2562)

E-ISSN: 2630-0362 Vol.6 No.2 (April 2019)

❖ วัตถุประสงค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม การศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา ศิลปศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของ บุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอ ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และมิใช่ ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิง แสดงที่มา

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

*(เริ่มปรับเป็น 12 ฉบับ ตั้งแต่ เดือนเมษายน 2562)

● ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.,ดร.

ที่ปรึกษาอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระราชปรีดีทักวี่, ศ.,ดร.

อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพปัญญาสือ

รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.,ดร.

รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการ

พระราชปรีดีมณี, ผศ.,ดร.

คณบดีคณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

● บรรณาธิการบริหาร

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.,ดร.

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

● หัวหน้ากองบรรณาธิการ

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร.

ผู้อำนวยการส่วนงานบริหาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

● กองบรรณาธิการ

พระครูสิทธิธรรมภิรัต, ผศ.,ดร.

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช

พระครูโมฬิตัวฒนานุกูล, ผศ.,ดร.

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. รงค์ บุญสวยขวัญ

สำนักวิชารัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

อาคารมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

คณะปรัชญาศาสนา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชภาพรรณ คูวิเศษแสง

คณะปรัชญาศาสนา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ดร. จันทนา อุดม

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ดร. ไพโรจน์ บุตรชีวัน

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ดร. อุทัย เอกสะพัง

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

◆ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

นางสาวปญญาดา จงละเอียด

ผู้อำนวยการส่วนงานสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

นักวิชาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

◆ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระสาโรจน์ ธรรมสโร

พระมหาศักดิ์ดา สิริเมธี

พระมหากนิษฐ์ นนทภาณี

พระบุญญฤทธิ์ ภททจารี

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

◆ ฝ่ายกฎหมาย

นางสาวฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

◆ ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

◆ จัดรูปเล่ม

พระมหากอนุชิต อนนตเมธี

◆ พิมพ์ที่

บริษัท โรงพิมพ์ดีชัย จำกัด

1/7 ถนนพัฒนาการคูขวาง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-322-955, Email : dchai@hotmail.com

◆ เจ้าของ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 086-4345903 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : tak.puyada@gmail.com

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 2 ประจำปีพุทธศักราช 2562 วารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 6 ได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพวารสาร จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้มีมาตรฐานอยู่ในกลุ่มที่ 1 (จนถึง 31 ธันวาคม 2562) และจะถูกคัดเลือกเข้าสู่ฐานข้อมูล ASEN Citation Index-ACI ต่อไป เพื่อรักษาคุณภาพของวารสารให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารมหาจุฬานาครทรรณ ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 ประกอบด้วย บทความวิจัย 30 เรื่อง ดังนี้

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากรกระบวนการเยียวยาใจโดยกลุ่มศิลาธรรม โดย พระมหาประสิทธิ์ ญาณุปทีโป (แก้วศรี) วิเคราะห์และประเมินคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ในปรัชญาหลังนวยุคมองผ่านการแสดงมนตราที่โรงครุภาคใต้ ประเทศไทย โดย เดโช แสงจันทร์, สวัสดิ์ อโณทัย และสมบุรณ์ บุญโท รูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดย ณัฐญา พลเสน, อินดา ศิริวรรณ และระวิง เรืองสังข์ รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โดย ลักขณา ไชยฤทธิ์ การมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 โดย สุรเดช เกตุพงษ์พันธุ์, ไมตรี จันทรา และสุภาพ เต็มรัตน์ อัตตาในปรัชญาหลังนวยุคของมิเชล ฟูโกต์ มองผ่านพุทธปรัชญาเถรวาท โดย นพดล ปรารงค์ทอง, สวัสดิ์ อโณทัย และสมบุรณ์ บุญโท แนวทางการฟื้นฟูและพัฒนากระบวนการประเพณีการสวดด้านวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร โดย

พระครูสิริธรรมาภิรัต ผลของโปรแกรมโยคะต่อความเครียดของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ที่ฝึกปฏิบัติทำคลอดเป็นครั้งแรก โดย รุจา แก้วเมืองฝาง, อัญญา ปลดเปลื้อง การศึกษาคุณลักษณะ และมิติทางวัฒนธรรมองค์การเพื่อยกระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เข้าสู่สังคมความรู้ โดย จันทนา อุดม, นงนุช ไพบูลย์รัตนานนท์, ไพโรจน์ บุตรชีวัน, หะริน สัจเดชย์ และพระปลัดสมชาย ดำเนิน ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการกับประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 โดย ยุทธนา เพชรเชนทร์, อรรครา ธรรมาธิกุล และธีระพงษ์ สมเขาใหญ่ ผลของคำภาษาไทยที่มีอิทธิพลต่อการรื้ออารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น โดย ศลาพนันท์ หงส์สวัสดิ์, เสรี ชัดเข้ม, ภัทราวดี มากมี และพีร วงศ์อุปราข แนวทางส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีตามที่เสนอของประชาชนในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดย เดชชาติ ตรีทรัพย์ แนวทางในการพัฒนาและการเพิ่มผลิตภาพแรงงานในภาคบริการต่อเศรษฐกิจไทย โดย ดวงสมร มะโนวรรณ, มานะ ลักษณะมีอุไร, และญาณกร ไข่ประยูร ผลของความแตกต่างทางเพศและบุคลิกภาพที่มีต่อข้อความภาษาไทยที่รื้ออารมณ์ด้านการตื่นตัวในผู้ใหญ่ตอนต้น: การศึกษาค้นไฟฟ้าสมองสัมพันธ์กับเหตุการณ์ โดย ผกาทิพย์ สุระบุตร, เสรี ชัดเข้ม, พีร วงศ์อุปราข และปิยะทิพย์ ประจุพรม การประยุกต์ใช้หลักจริยธรรมแนวปรัถนิยมในการเสริมสร้างความคุ้มค่าในการจัดทำงบประมาณของเทศบาลเพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน โดย ลักษณะขจี ผาสุก, ณิชภาพรรณ คุวิเศษแสง และสวัสดิ์ อโณทัย รูปแบบการจัดการชุมชนเพื่อให้ผู้สูงอายุพึ่งตนเอง โดย กัญญารัตน์ รอดแก้ว, ปัญญา เลิศไกร และสุดาวรรณ มีบัว รูปแบบการเสริมพลังครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายในการดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุ พื้นที่ประสบภัยพิบัติซ้ำซาก โดย วิเชียร ไทยเจริญ, ปัญญา เลิศไกร และลัญจกร นิลกาญจน์ สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดย กมลทิพย์ ชูประเสริฐ, ไมตรี จันทรา และสุภาพ เต็มรัตน์ รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดย ดาราวรรณ ศรีกาญจนา ผลของความแตกต่างทางเพศและบุคลิกภาพในผู้ใหญ่ตอนต้นที่มีต่อข้อความภาษาไทยที่รื้ออารมณ์ด้านความประทับใจ: การศึกษาค้นไฟฟ้าสมองสัมพันธ์กับเหตุการณ์ โดย ประเสริฐ ดิษกร, เสรี ชัดเข้ม, พีร วงศ์อุปราข และปิยะทิพย์ ประจุพรม ปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของชาวประมงชุมชนห้วยเขา ตำบลห้วยเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา โดย เชษฐา มุทะหมัด, เกียรติวา บุญปรากฏ และชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ ศักยภาพ

ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของตำบลท่าจิวอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดย ประยอม การชนะนันทน์ รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม โดย สัณญา พงษ์ศรีดา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดย ยุทธวีร์ แก้วทองใหญ่, พระเมธาวิจารย์สร โรงเรียนผู้สูงอายุ : การจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดย พระครูโสภณพุทธิศาสตร์, พระปลัดบุญเจิด สุจิตโต (สุนทรสุข), พระเทิดศักดิ์ สดดินธโร (ศรีวิรัตน์), นพพล ดีไทยสงค์ และเกษม แสงนนท์ การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปัญญา 3 ระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดย วีรวัฒน์ แก้วทองใหญ่, พระเมธาวิจารย์สร อิทธิพลของการบริหารจัดการทางหลวงที่ส่งผลต่อการพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดย สถาพัฒน์ สุทธิศักดิ์ การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช โดย กันตภณ หนูทองแก้ว, พระศรีธรรมประสาธน์ ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดย พระครูบวรชัยวัฒน์, พระมหาวิชาญ กนต์สีโล, พระครูสมุทรณสิทธิ์ วิมลโธ, บุญส่ง ทองเอียง และเดชชาติ ตริทรัพย์

ปิดท้ายเล่มนี้ด้วยบทความวิจัย เรื่อง รูปแบบการสร้างควมรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โดย พระครูประโชติกิจจาภรณ์, สมศักดิ์ บุญปู่ และอุทัย สติมัน บทความนี้นำเสนอในประเด็น “รูปแบบการสร้างควมรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วม ซึ่งต้องนักเรียนให้ประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ 5 ประการได้แก่ 1) ความรักผูกพันต่อองค์กร 2) ความมีจิตสาธารณะ 3) ความมีภาวะผู้นำเยาวชน 4) ความรับผิดชอบ 5) การทำงานเป็นทีม”

กองบรรณาธิการวารสารมหาจุฬานาครทรรศ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิก และท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้ หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ

(ก)

บทบรรณาธิการ

(จ)

บทความวิจัย : Research Articles

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากรกระบวนการเยียวยาใจโดยกลุ่มศิลาธรรม 516

A POTENTIAL DEVELOPMENT MODEL OF FACILITATOR MONKS FOR MIND REMEDIES OF GILANADHAMMA.

พระมหาประสิทธิ์ ญาณุปปทีโป (แก้วศรี)

วิเคราะห์และประเมินคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ในปรัชญาหลังนวยุคมองผ่านการแสดงโนราห์โรงครุภาคใต้ ประเทศไทย 530

THE SEMIOLOGICAL VALUE OF POSTMODERN PHILOSOPHY THROUGH THE MANORAH RONGKRU PERFORMANCE IN THE SOUTHERN THAILAND.

เดโช แสงจันทร์, สวัสดิ์ อโณทัย และสมบุรณ์ บุญโต

รูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 548

A MODEL OF LIFE SKILLS DEVELOPMENT BASED ON BUDDHIST EDUCATIONAL ADMINISTRATION OF STUDENTS IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE.

ณัฐญา พลเสน, อินดา ศิริวรรณ และระวีง เรืองสังข์

รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน 565

A MODEL OF TEACHING SKILLS DEVELOPMENT OF TEACHERS IN BORDER PATROL POLICE SCHOOLS BASED ON BUDDHIST EDUCATIONAL ADMINISTRATION.

ลักขณา ไชยฤทธิ์

สารบัญ (ต่อ)

การมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 582

THE PARTICIPATION OF TEACHERS IN PERSONNEL ADMINISTRATION IN SCHOOL UNDER TRANG PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2.

สุรเดช เกตุพงษ์พันธ์, ไมตรี จันทรา และสุภาพ เต็มรัตน์

อัตตาในปรัชญาหลังนวยุคของมิเชล ฟูโกต์ มองผ่านพุทธปรัชญาเถรวาท 597

THE SELF IN MICHEL FOUCAULT'S POSTMODERN PHILOSOPHY THROUGH THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY.

นพดล ปรารักษ์ทอง, สวัสดิ์ อโณทัย และสมบุรณ์ บุญโท

แนวทางการฟื้นฟูและพัฒนากระบวนการประเพณีการสวดด้านวัดพระมหาธาตุ วรมหาวิหาร 620

GUIDELINES OF RECOVERY AND DEVELOPMENT THE SUODDAN RITUAL AT WAT PHRA MAHATHAT WORAMAH VIHARA.

พระครูสิริธรรมาภวิรัต

ผลของโปรแกรมโยคะต่อความเครียดของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ที่ฝึกปฏิบัติ ทำคลอดเป็นครั้งแรก 642

EFFECT OF YOGA PROGRAM ON STRESS OF NURSING STUDENTS AT THE FIRST TIME LABOR PRACTICE.

รุจา แก้วเมืองฝาง, อัญญา พลดเปลื้อง

การศึกษาคุณลักษณะ และมิติทางวัฒนธรรมองค์การเพื่อยกระดับการเป็น องค์กรแห่งการเรียนรู้เข้าสู่สังคมความรู้ 658

ATTRIBUTION STUDY AND ORGANIZATION CULTURAL DIMENSION TOWARDS KNOWLEDGE-BASED SOCIETY.

จันทนา อุดม, นงนุช ไพบุลย์รัตนานนท์, ไพโรจน์ บุตรชีวัน, หะริน สัจเดชย์ และพระปลัดสมชาย ดำเนิน

สารบัญ (ต่อ)

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบใฝ่ใจบริการกับประสิทธิผลของระบบการ 678
ดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 12

THE RELATIONSHIP BETWEEN SERVANT LEADERSHIP AND EFFECTIVENESS OF
STUDENT CARE SYSTEM IN SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 12.

ยุทธนา เพชรเชนทร์, อรรครา ธรรมาธิกุล และธีระพงษ์ สมหาใหญ่

ผลของคำภาษาไทยที่มีอิทธิพลต่อการเร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในวัยผู้ใหญ่ 696
ตอนต้น

THE EFFECT OF THAI WORDS THAT AN INFLUENCE ON DOMINANCE EMOTION IN
YOUNG ADULTS.

ศลาชนันท์ หงส์สวัสดิ์, เสรี ชัดแฉ้ม, ภัทราวดี มากมี และพีร วงศ์อุปราช

แนวทางส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีตามทัศนะของประชาชนในเขต 717
จังหวัดชายแดนภาคใต้

THE WAY OF PEACEFUL CO – EXISTANCE IN COMPLIANCE WITH THE SOUTH
REGION'S PEOPLE OPINION.

เดชชาติ ตริทรัพย์

แนวทางในการพัฒนาและการเพิ่มผลิตภาพแรงงานในภาคบริการต่อเศรษฐกิจ 736
ไทย

GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT AND ENHANCEMENT OF LABOR
PRODUCTIVITY IN THAILAND'S SERVICE SECTOR.

ดวงสมร มะโนวรรณ, มานะ ลักษมีอรุณทัย, และญาณกร ทัพ้ประยูร

ผลของความแตกต่างทางเพศและบุคลิกภาพที่มีต่อข้อความภาษาไทยที่เร้า 757
อารมณ์ด้านการตื่นตัวในผู้ใหญ่ตอนต้น: การศึกษาคลื่นไฟฟ้าสมองสัมพันธ์กับ
เหตุการณ์

THE EFFECT OF GENDER AND PERSONALITY DIFFERENCES IN YOUNG ADULTS ON
THE EMOTIONAL AROUSAL OF THAI TEXTS: AN EVENT-RELATED POTENTIAL
STUDY.

ผกาทิพย์ สุระบุตร, เสรี ชัดแฉ้ม, พีร วงศ์อุปราช และปิยะทิพย์ ประดุงพรม

สารบัญ (ต่อ)

- การประยุกต์ใช้หลักจริยธรรมแนวปรัตถนิยมในการเสริมสร้างความคุ้มค่าในการ
จัดทำงบประมาณของเทศบาลเพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน 777**

THE ETHICAL APPLICATION OF ALTRUISM IN RECONSTRUCTING THE VALUE OF
MUNICIPALITY BUDGETING FOR DEVELOPING THE SUSTAINABLE COMMUNITIES.

ลักขณ์ขจี ผาสุก, ณิชภาพรรณ คูวิเศษแสง และสวัสดี อโณทัย

- รูปแบบการจัดการชุมชนเพื่อให้ผู้สูงอายุพึ่งตนเอง 792**

COMMUNITY MANAGEMENT MODEL FOR ELDERLY SELF-RELIANCE.

กัญญารัตน์ รอดแก้ว, ปัญญา เลิศไกร และสุดาวรรณ มีบัว

- รูปแบบการเสริมพลังครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายในการดูแลสุขภาวะ
ผู้สูงอายุ พื้นที่ประสบภัยพิบัติซ้ำซาก 808**

EMPOWERMENT MODEL FOR FAMILIES, COMMUNITIES AND NETWORKS FOR
ELDERLY WELLBEING IN AREAS AFFECTED BY RECURRING DISASTERS.

วิเชียร ไทยเจริญ, ปัญญา เลิศไกร และลัญจกร นิลกาญจน์

- สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 820**

ACADEMIC MANAGEMENT COMPETENCIES OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER
SURATTHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3.

กมลทิพย์ ชูประเสริฐ, ไมตรี จันทรา และสุภาพ เต็มรัตน์

- รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหาร
สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร 837**

ACADEMIC LEADERSHIP DEVELOPMENT MODEL BASED THE ON BUDDHADHAMMA
FOR DHAMMA FOR ADMINISTRATORS OF SECONDARY SCHOOLS UNDER BANGKOK
METROPOLITAN.

ดาราวรรณ ศรีกาญจนา

สารบัญ (ต่อ)

ผลของความแตกต่างทางเพศและบุคลิกภาพในผู้ใหญ่ตอนต้นที่มีต่อข้อความ 858
ภาษาไทย ที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจ: การศึกษาคลื่นไฟฟ้าสมองสัมพันธ์
กับเหตุการณ์

THE EFFECT OF GENDER AND PERSONALITY DIFFERENCES IN YOUNG ADULTS ON
THE EMOTIONAL VALENCE OF THAI TEXTS: EVENT-RELATED POTENTIAL STUDY.

ประเสริฐ ดิษกร, เสรี ชัดแจ้ง, พีร วงศ์ปราช และปิยะทิพย์ ประจุพรม

ปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของชาวประมงชุมชนห้วยเขา ตำบลห้วยเขา อำเภอ 880
สิงหนคร จังหวัดสงขลา

THE PRACTICE OF EVERYDAY LIFE IN HAU KHAO COMMUNITY, HAU KHAO SUB-
DISTRICT, SINGHANAKHON DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE.

เชษฐา มุทะหมัด, เกียรติวาท บัญการ และชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ

ศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของตำบลท่าจี้อำเภอเมือง 898
จังหวัดนครศรีธรรมราช

POTENTIAL OF NATURAL TOURISM RESOURCES OF THANGAEW SUB-DISTRICT,
MUANG, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE.

ประนอม การชนะนันท์

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษา 916
ความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม

A MODEL OF POTENTIAL PERFORMANCE DEVELOPMENT OF INTERNAL SECURITY
OPERATION COMMAND IN 1ST AREA BASED ON BUDDHADHAMMA.

สัญญา พงษ์ศรีดา

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้สำหรับสถานศึกษา 943
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

MANAGEMENT MODEL OF “MODERATE CLASS, MORE LEARNING POLICY” IN
SCHOOLS UNDER OFFICE OF PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA.

ยุทธวีร์ แก้วทองใหญ่, พระเมธาวิเชียร

สารบัญ (ต่อ)

โรงเรียนผู้สูงอายุ : การจัดการสุขภาพและสวัสดิการผู้สูงอายุในภาค 960 ตะวันออกเฉียงเหนือ

MANAGEMENT OF ELDERLY HEALTH AND WELFARE OF THE ELDERLY SCHOOL IN
THE NORTHEAST.

พระครูโสภณพุทธิศาสตร์, พระปลัดบุญเจิด สุจิตโต (สุนทรสุข),
พระเทอดศักดิ์ สดุดินธโร (ศรีวิรัตน์), นพดล ดีไทยสงค์ และเกษม แสงนนท์

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปัญญา 3 ระดับอุดมศึกษา 973 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

A DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL MODEL INITIATIVE WITH 3 IN HIGHER
EDUCATION MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA.

วีรวัฒน์ แก้วทองใหญ่, พระเมธาวิญญู

อิทธิพลของการบริหารจัดการทางหลวงที่ส่งผลต่อการพัฒนาสามจังหวัด 991 ชายแดนภาคใต้

THE INFLUENCE OF ROADS MANAGEMENT AFFECTING THREE SOUTHERN
PROVINCES DEVELOPMENT.

สถาพัฒน์ สุทธิศักดิ์

การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนา 1011 ชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช

THE APPLICATION OF SANGAHVATTHUIN PRACHARAT PROJECT FOR PROMOTION
OF SRITHAMMASOK COMMUNITY DEVELOPMENT, NAKHON SI THAMMARAT
PROVINCE.

กันตภณ หนูทองแก้ว, พระศรีธรรมประสาธน์

สารบัญ (ต่อ)

ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน 1032
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช จังหวัด
นครศรีธรรมราช

THE STUDENTS' SATISFACTION TOWARDS CHARACTERISTICS OF MORAL
TEACHING MONKS IN SCHOOLS, MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY,
SRITHAMMASOKARAJ CAMPUS, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE.

พระครูบวรชัยวัฒน์, พระมหาวิชาญ กนตสีโล, พระครูสมุทรณลธิธี วิมล, บุญส่ง ทองเอียง
และเดชชาติ ตริทรัพย์

รูปแบบการสร้างควมรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศล 1059
ของวัดในพระพุทธศาสนา

PARTICIPATORY RESPONSIBILITY MODEL OF BUDDHIST CHARITY SCHOOL
STUDENTS IN BUDDHISM.

พระครูประโชติกิจจาภรณ์, สมศักดิ์ บุญปุ และอุทัย สติมัน

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

ณ-ม

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากรกระบวนการ

เยียวยาใจโดยกลุ่มคิลานธรรม*

A POTENTIAL DEVELOPMENT MODEL OF FACILITATOR MONKS FOR MIND REMEDIES OF GILANADHAMMA

พระมหาประสิทธิ์ ญาณปทีโป (แก้วศรี)

Phramaha Prasit Ñāṇappadipo (Kaewsri)

สถาบันพัฒนาพระวิทยากร

Institute of Trainer Monk Development, Thailand.

E-mail: prasit008@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการอบรมของกลุ่มคิลานธรรม ในโครงการเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากร (สมณะสัมมนาครั้งที่ 4) 2) เพื่อถอดบทเรียนกระบวนการอบรมในโครงการเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากร (สมณะสัมมนาครั้งที่ 4) โดยกลุ่มคิลานธรรม และ3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการการอบรมของกลุ่มคิลานธรรมในโครงการเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากร (สมณะสัมมนาครั้งที่ 4) ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม (Focus group) แบบสะท้อนคิดของผู้เข้าอบรม และสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในกระบวนการอบรมในการเก็บข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า

ความพึงพอใจต่อโครงการเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากร “สมณะสัมมนา เพื่อชีวิตดีงาม ครั้งที่ 4” โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.3) และผลการวิจัยถอดบทเรียน สรุปเป็นประเด็นสำคัญ 3 ประเด็นได้แก่ บุคลิกวิทยากร เทคนิคกระบวนการ และผลลัพธ์ ดังนี้ 1) บุคลิกวิทยากร คือ บุคลิกภาพของ พระวิทยากรกลุ่มคิลานธรรมที่เป็นผู้นำกระบวนการมีคุณสมบัติด้าน ความรู้ ความสามารถเป็นที่ยอมรับ ความประพฤติสะท้อนถึงความเป็นผู้มีจิต

* Received 7 April 2019; Revised 26 April 2019; Accepted 26 April 2019.

เมตตา มีทักษะการทำงานเป็นทีม รักษาศีลจรรยาวัตรในความเป็นพระสงฆ์ที่ ดีงาม 2) เทคนิค กระบวนการ คือ กระบวนการของวิทยากรกลุ่มคิลานธรรมที่ได้นำมาสร้างให้เกิดกระบวนการ เรียนรู้ซึ่งประกอบไปด้วย เทคนิคน้ำชาภาวนา สุนทรียะสนทนา การฟังอย่างลึกซึ้ง สื่อ ภาพยนตร์ การบรรยาย การสรุปประเด็น และการเจริญจิตภาวนา 3) ผลลัพธ์ คือ สิ่งที่เกิดขึ้นกับพระสงฆ์ที่เข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ เกิดความรู้ใหม่ ได้ฝึกทักษะการฟังและการสื่อสาร ได้ เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ค้นพบตัวตน ได้แบบอย่างที่ดี เกิดเครือข่ายกัลยาณมิตรสงฆ์

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ, พระวิทยากร, เยียวยาใจ

Abstracts

The purposes of this research were: 1) to study the training process of the Gilanadhamma Group in the project to strengthen potentiality of the venerable speaker (Venerable Seminar 4) 2) to lesson learned the training process in the project to strengthen potentiality of the venerable speaker (Venerable Seminar 4) by the Gilanadhamma Group and 3) to present the training model of the Gilanadhamma Group in the project to strengthen potentiality of the venerable speaker (Venerable Seminar 4). Using qualitative research by using in-depth interviews and focus group discussions of participants, and participatory observation in the training process in data collection

The results of research were found as follows:

Satisfaction with the project to strengthen potentiality of the venerable speaker (Venerable Seminar 4), in the overall at a high level ($\bar{x}$ = 4.3) and research results, lessons learned summarize in 3 important issues, including personalities, speakers Techniques, processes and results are as follows: 1) Personality: the personality of the venerable speaker, the Gilanadhamma group who is the leader of the process, has knowledge, capability is accepted,

behavior reflects the kindness, have teamwork skills, keeping the sacredness in the monkhood. 2) The process technique: is the process of the speaker of the Gilanadhamma group which has been used to create the learning process which consists of the technique of tea prayer, aesthetic conversation, deep listening, movie media, lectures, summarizing issues and spiritual pray. 3) The result: is what happens to the monks who participate in the activity, including new knowledge, practice listening and communication skills, Learning through direct experience, discovered the identity, get a good model, has a network of friendly Sangha.

Keywords: Potential development, Facilitator Monks, Mind Remedies.

บทนำ

ความทันสมัยของเทคโนโลยี ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหลายประการ ด้านบวกคือ ทำให้การดำเนินชีวิตมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น แต่ในด้านลบก็นำไปสู่ปัญหาทางสังคมที่ซับซ้อนรุนแรงยิ่งขึ้นเช่นกัน ค่านิยมและวิถีคิดของคนก็ถูกสภาพสังคมบีบคั้นจนเปลี่ยนไปจากสมัยก่อนมาก ทำให้การทำงานของพระสงฆ์ที่เผยแพร่ธรรมะสู่ประชาชนต้องมีการปรับตัว ปรับวิธีการนำเสนอที่แตกต่างจากอดีต ทั้งนี้เพื่อให้เข้าถึงคนทุกเพศทุกวัยในสมัยนี้

กลุ่มเพื่อชีวิตดิงาม สำนักงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและความมั่นคงแห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์ จึงได้จัดโครงการเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากร (สมณะสัมมนาครั้งที่ 4) ขึ้น โดยทำเป็นโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ด้วยกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากพระวิทยากรหรือวิทยากรที่มีประสบการณ์มีความรู้ความสามารถ ที่จะให้การอบรมแก่พระวิทยากรกลุ่มเพื่อชีวิตดิงามและเครือข่าย

โครงการเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากร (สมณะสัมมนาครั้งที่ 4) มีเป้าหมายสร้างเครือข่ายและความสัมพันธ์อันดีต่อกันและกันของพระวิทยากรกลุ่มเพื่อชีวิตดิงาม ได้ทบทวนแลกเปลี่ยนและมีประสบการณ์ที่ถอดบทเรียนร่วมกัน เสริมทักษะที่จำเป็นต่อการทำหน้าที่ในศตวรรษที่ 21 อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งสร้างพระวิทยากรรุ่นใหม่ขึ้นมาสานต่องานพระศาสนา กลุ่มเพื่อชีวิตดิงาม สำนักงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและความมั่นคงแห่ง

สถาบันชาติ พระศาสนา และพระมหากษัตริย์ ได้จัดโครงการเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากรขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากรให้มีความรู้และทักษะการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2) เพื่อสร้างพระวิทยากรรุ่นใหม่ขึ้นมาสานต่องานพระศาสนา และภารกิจของสำนักงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคงแห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์

โครงการเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากร (สมณะสัมมนาครั้งที่ 4) ได้ขยายเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกับกลุ่มคิลานธรรม ซึ่งเป็นพระวิทยากรกระบวนการที่มีประสบการณ์ในด้านการเยียวยาใจผู้ป่วย และญาติผู้ป่วยที่มีความทุกข์ทั้งทางกายและทางใจ ประสบความสำเร็จเป็นที่ประจักษ์แก่สังคม จึงถึงว่าเป็นกลุ่มพระสงฆ์ที่มีคุณภาพ องค์ความรู้ด้านการบูรณาการจิตวิทยาและพุทธธรรมเพื่อการเยียวยาใจ เป็นสิ่งที่ควรแก่การเรียนรู้และฝึกฝนสำหรับพระสงฆ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันพัฒนาพระวิทยากรเป็นองค์กรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพ พระวิทยากรและพระสงฆ์ ได้เล็งเห็นความสำคัญในการสั่งสมและการจัดการองค์ความรู้ที่นำไปสู่การเสริมสร้างศักยภาพการทำงานเพื่อการของพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การถอดบทเรียน ถือว่าเป็นแนวทางในการสกัดองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นเพื่อสรุปและวิเคราะห์ให้ได้แนวทางการนำไปใช้ ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญคือ ต้องมีการแบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing) โดยมีผลประโยชน์ร่วมกัน (Mutual Benefit) มีความไว้วางใจทั้งตนเองและผู้อื่น (Trust) และมีการเรียนรู้ (Learning) (อุทัยทิพย์ เจียวิวรรธน์กุล, 2560) รูปแบบการถอดบทเรียนโดยทั่วไปมี 2 รูปแบบ คือ 1) การถอดบทเรียนเฉพาะประเด็น เป็นการถอดบทเรียนที่เน้นเฉพาะกิจกรรมสำคัญของโครงการ และสามารถนำผลการถอดบทเรียนจากกิจกรรมนั้นๆไปใช้ประโยชน์ในพัฒนาโครงการให้ประสบความสำเร็จในอนาคต (Best Practice) 2) การถอดบทเรียนทั้งโครงการ เป็นการถอดบทเรียนทั้งระบบ โดยเริ่มตั้งแต่ความเป็นมาของโครงการ กระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์เมื่อสิ้นสุดโครงการ (เลิศชาย ปานมุข, 2560) เทคนิคการวิจัยเพื่อการถอดบทเรียนจึงเป็นวิธีการหนึ่งซึ่งจะช่วยให้การจัดการความรู้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดเต็มศักยภาพ

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะใช้กลไกของการถอดบทเรียน ทำการสรุปและวิเคราะห์กระบวนการอบรมของกลุ่มคิลานธรรม ในโครงการเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากร (สมณะสัมมนาครั้งที่ 4) เพื่อถอดบทเรียนสรุป องค์ความรู้จากกระบวนการของกลุ่มคิลานธรรม จึงได้

ทำวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากร:กระบวนการเยียวยาใจโดยกลุ่มศิลาธรรม เพื่อถอดบทเรียนโครงการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากร (สมณะสัมมนาครั้งที่ 4) กรณีกระบวนการเยียวยาใจโดยพระวิทยากรกลุ่มศิลาธรรม ให้เป็นไปตามเป้าหมายของการจัดการความรู้ของสถาบันพัฒนาพระวิทยากรและเป็นประโยชน์ต่อการทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการอบรมของกลุ่มศิลาธรรม ในโครงการเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากร (สมณะสัมมนาครั้งที่ 4)
2. เพื่อถอดบทเรียนกระบวนการอบรมในโครงการเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากร (สมณะสัมมนาครั้งที่ 4) โดยกลุ่มศิลาธรรม
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการการอบรมของกลุ่มศิลาธรรมในโครงการเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากร (สมณะสัมมนาครั้งที่ 4)

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยใช้การศึกษาโดยใช้วิธีวิจัยแบบวิธี (Mixed Methods Research) เพื่อทำการประเมินโครงการและกระบวนการอบรมของพระวิทยากรกลุ่มศิลาธรรม ด้วยการใช้แบบประเมิน เป็นการวิจัยโดยใช้วิธีการเชิงปริมาณ (Quantitative research) และใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ใช้การศึกษาภาคสนาม (Field Study) เพื่อการถอดบทเรียนของกระบวนการเยียวยาใจที่ใช้เป็นแนวในการเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากร ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นผู้เข้าอบรม จำนวน 42 รูป วิทยากรกระบวนการกลุ่มศิลาธรรม จำนวน 12 รูป โดยเข้าร่วมสังเกตการณ์ในกิจกรรมการอบรมเสริมสร้างพัฒนาศักยภาพพระวิทยากรของกลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม (สมณะสัมมนาครั้งที่ 4) ณ ค่ายอารยาภิวัตน์ จังหวัดสุพรรณบุรี ระหว่างวันที่ 25-30 พฤษภาคม 2560

การออกแบบการวิจัยด้วยวิธีการเชิงปริมาณ (Quantitative research)

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือแบบวัดความพึงพอใจ การจัดทำร่างแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามและพิจารณาว่าข้อคำถามแต่ละข้อเป็นตัวแทนพฤติกรรมที่ต้องการวัด จากนั้นก็ปรับปรุงแก้ไขเป็นแบบสอบถามฉบับร่าง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 1 ฉบับ

การออกแบบการวิจัยด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Design)

เป็นการออกแบบการวิจัยโดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพประกอบด้วย การศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาสังเกตภาคสนามและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อตอบทเรียนโครงการเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากร (สมณสัมมนาครั้งที่ 4) ซึ่งมีพระวิทยากรกลุ่มคิลานธรรมเป็นวิทยากรกระบวนการ อันเป็นวัตถุประสงค์ข้อคำถามการวิจัย

การกำหนดวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาโดย เข้าร่วมสังเกตการณ์ในกิจกรรมการอบรมเสริมสร้างพัฒนาศักยภาพพระวิทยากรของกลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม (สมณสัมมนาครั้งที่ 4) ณ ค่ายอารยาภิวัตน์ จังหวัดสุพรรณบุรี ระหว่างวันที่ 25-30 พฤษภาคม 2560 ซึ่งมีพระวิทยากรกลุ่มคิลานธรรมเป็นกระบวนการ ซึ่งระหว่างนั้นก็ได้นทนาแบบไม่เป็นทางการกับผู้เข้าอบรมถึงกระบวนการอบรม ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เข้าอบรมเอง เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการแล้วก็ได้แจกแบบประเมิน พร้อมทั้งสัมภาษณ์ผู้เข้าอบรม ตามระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งได้แสดงขั้นตอนต่างๆ ตามตาราง ดังนี้

ช่วงการศึกษา	ประเด็นสัมภาษณ์และแนวทางการดำเนินงานวิจัย
ระยะที่ 1 สังเกตกระบวนการอบรม ณ ค่ายอารยาภิวัตน์ จังหวัดสุพรรณบุรี ระหว่างวันที่ 25 – 30 พฤษภาคม 2560 และสัมภาษณ์ผู้เข้าอบรมระหว่างดำเนินกิจกรรม กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)	1. ลักษณะบุคลิกของพระวิทยากรกลุ่มคิลานธรรม (สัมภาษณ์,สังเกต) 2. รูปแบบกระบวนการอบรมเพื่อการเยียวยาใจของพระวิทยากรกลุ่มคิลานธรรม (สัมภาษณ์,สังเกต)

ช่วงการศึกษา	ประเด็นสัมภาษณ์และแนวทางการดำเนินงานวิจัย
ระยะที่ 2 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ได้จากการสัมภาษณ์และสังเกต แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป	3. ผลจากการอบรมตามรูปแบบกระบวนการของพระวิทยากรกลุ่มศีลानธรรม(สัมภาษณ์,สังเกต) 1. ถอดเทปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์อย่างละเอียด 2. จัดเตรียมข้อมูล ที่ได้จากการจดบันทึกหรือการสังเกตช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล 3. จัดหมวดหมู่ข้อมูล (category) และทำดัชนีข้อมูล(Indexing) โดยเลือกคำบางคำมาใช้ในการจัดหมวดหมู่และสรุปเป็นประโยคหรือแนวคิด (Concept) 4. ทำการสรุปข้อมูลเป็นข้อ โดยเขียนข้อสรุปแต่ละเรื่อง ลดข้อมูลที่ไม่ต้องการออก
ระยะที่ 3 การนำข้อมูลที่ได้รวบรวมมาจัดหมวดหมู่และสรุปเพื่อเตรียมการสังเคราะห์ตามกรอบการวิจัยและสร้างเป็นรูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากรกระบวนการเยียวยาใจของกลุ่มศีลानธรรม	1. ผลการสังเคราะห์ตามประเด็นที่กำหนด 2. ผลการสังเคราะห์ประกอบการสร้างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากรกระบวนการเยียวยาใจของกลุ่มศีลानธรรม
ระยะที่ 4 นำรูปแบบที่สร้างขึ้น นำเสนอที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงและพัฒนา ก่อนจะสร้างคู่มือเพื่อสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ (Model)	1. นัดผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อสนทนากลุ่ม Focus group 2. ดำเนินการสนทนากลุ่ม Focus group 3. พัฒนารูปแบบ(Model)ที่ได้รับคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ 4. นำเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากรกระบวนการเยียวยาใจของกลุ่มศีลานธรรมฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

1. ผู้รับการอบรมจำนวน 31 รูป มีความพึงพอใจในระดับมากคิดเป็นร้อยละ 100.0 และพบว่า ระยะเวลาที่เหมาะสม คือ 5 วันขึ้นไป จำนวน 15 รูป คิดเป็นร้อยละ 48.4 และระยะเวลา 3 วัน 2 คืน จำนวน 13 รูป คิดเป็นร้อยละ 41.9

ความพึงพอใจต่อโครงการเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากร “สมณะสัมมนา เพื่อชีวิตดีงาม ครั้งที่ 4” โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.3$) และเรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ พระวิทยากรหลักมีความเป็นกัลยาณมิตร นำเคารพเลื่อมใส ($\bar{X} = 4.6$) รองลงมาคือ สถานที่เหมาะสมแก่การประกอบกิจกรรม, พระวิทยากรหลักมีความรู้ความเข้าใจในหัวข้อที่บรรยายและพระวิทยากรหลักมีรูปแบบการบรรยายที่น่าสนใจ เหมาะสมกับเนื้อหา ($\bar{X} = 4.5$) และ รูปแบบกิจกรรมมีความเหมาะสมกับสมณะเพศ ($\bar{X} = 4.4$) ตามลำดับ

จำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการนำไปใช้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.1$) และเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ได้รับความรู้แนวคิด ทักษะ ประสบการณ์ใหม่สำหรับการอบรมและการดำเนินชีวิต ($\bar{X} = 4.2$) รองลงมาคือ สามารถนำสิ่งที่ได้รับจากโครงการไปใช้ในชีวิตและการปฏิบัติงานได้จริง ($\bar{X} = 4.1$)

ด้านกิจกรรมกระบวนการ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.3$) และเรียงจากมากไปหาน้อย คือ รูปแบบกิจกรรมมีความเหมาะสมกับสมณะเพศ ($\bar{X} = 4.4$) รองลงมาคือ กิจกรรมส่งเสริมการเป็นพระวิทยากรที่ดี ครองสมณะเพศดีงาม ($\bar{X} = 4.3$) และ กิจกรรมเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถของผู้เข้าร่วม ($\bar{X} = 4.1$)

ด้านพระวิทยากร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.5$) และเรียงจากมากไปหาน้อย คือ พระวิทยากรหลักมีความเป็นกัลยาณมิตร นำเคารพเลื่อมใส ($\bar{X} = 4.6$) รองลงมาคือ พระวิทยากรหลักมีความรู้ความเข้าใจในหัวข้อที่บรรยาย และพระวิทยากรหลักมีรูปแบบการบรรยายที่น่าสนใจ เหมาะสมกับเนื้อหา ($\bar{X} = 4.5$)

2. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากรกระบวนการเยียวยาใจของกลุ่มศิลาธรรมจากการศึกษาสรุปเป็นประเด็นสำคัญ 3 ประเด็นได้แก่ บุคลิกวิทยากร เทคนิคกระบวนการ และผลลัพธ์

บุคลิกวิทยากร (Input) คือ บุคลิกภาพของพระวิทยากรกลุ่มคิลานธรรมที่เป็นผู้นำกระบวนการมีคุณสมบัติด้าน ความรู้ ความสามารถเป็นที่ยอมรับ ความประพฤติสะท้อนถึงความเป็นผู้มีจิตเมตตา มีทักษะการทำงานเป็นทีม รักษาศีลาจารวัตรในความเป็นพระสงฆ์ที่ดีงาม

เทคนิคกระบวนการ (Process) คือ กระบวนการของวิทยากรกลุ่มคิลานธรรมที่ได้นำมาสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ซึ่งประกอบไปด้วย เทคนิคน้ำชาภาวนา สุนทริยสนทนา การฟังอย่างลึกซึ้ง สื่อภาพยนตร์ การบรรยาย การสรุปประเด็น และการเจริญจิตภาวนา

ผลลัพธ์ (Output) คือ สิ่งที่เกิดขึ้นกับพระสงฆ์ที่เข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ เกิดความรู้ใหม่ ได้ฝึกทักษะการฟังและการสื่อสาร ได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงในกระบวนการ ค้นพบตัวตน ได้แบบอย่างที่ดีจากวิทยากรและผู้เข้าร่วมกิจกรรม นำไปสู่การสร้างเครือข่ายกัลยาณมิตรสงฆ์เพื่อสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากรกระบวนการเยียวยาใจโดยกลุ่มคิลานธรรม พบว่า ผู้เข้าอบรมมีความพอใจในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบัญชา จำปารักษ์และคณะ (บัญชา จำปารักษ์ และคณะ, 2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินประสิทธิภาพการสอนวิชาธรรมะภาคปฏิบัติ” ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพ การสอนของอาจารย์อยู่ในระดับมาก ซึ่งส่วนสำคัญก็คือบุคลิกลักษณะของพระวิทยากร อันเป็นปัจจัยนำเข้า (Input) ที่สำคัญ ซึ่งบุคลิกภาพของพระวิทยากรกลุ่มคิลานธรรมที่เป็นผู้นำกระบวนการมีคุณสมบัติด้าน ความรู้ ความสามารถเป็นที่ยอมรับ ความประพฤติสะท้อนถึงความเป็นผู้มีจิตเมตตา มีทักษะการทำงานเป็นทีม รักษาศีลาจารวัตรในความเป็นพระสงฆ์ที่ดีงาม ซึ่งสอดคล้องกับ (พระครูสาธกธรรมวิจิตร (อนันต์ ฉนทกาโม), 2557) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเทศน์มหาชาติในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ซึ่งพบว่า พระนักเทศน์ ควรมีลีลาในการเทศน์ ท่วงทำนอง มีการใช้ภาษาและการออกเสียงที่ชัดเจน มีความเข้าใจ และแม่นยำในเนื้อหาที่เทศน์เป็นอย่างดี มีการสอดแทรกประยุกต์เนื้อหาเปรียบเทียบกับปัจจุบัน มีบุคลิกภาพน่าเลื่อมใสศรัทธาสมควรแก่สมณะสาธูป สะท้อนให้เห็นความสำคัญของการมีบุคลิกภาพที่ดีของพระวิทยากรหรือพระนักเผยแผ่ มีผลต่อความรู้สึกลื่อมใสศรัทธาของคนได้ ซึ่งตัวพระสงฆ์

เองจะต้องตระหนักรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองด้านนี้ด้วย ดังที่ (พระครูสมุทรประภากร (เฉลิม ปภงโกโร), 2557) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพของพระอุปัชฌาย์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 15” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาศักยภาพพระอุปัชฌาย์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 ด้านการพัฒนาศักยภาพตนเองของพระอุปัชฌาย์ โดยการพัฒนาศักยภาพคุณสมบัติของพระอุปัชฌาย์ พัฒนาศักยภาพด้านจริยธรรมของพระอุปัชฌาย์ และพัฒนาศักยภาพภาวะผู้นำของ พระอุปัชฌาย์ โดยการพัฒนาศักยภาพพระอุปัชฌาย์ให้มีคุณสมบัติตามพระธรรมวินัย คือมีศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัศนะ มีศรัทธา มีhiri โอตัมปะ มีความเพียร มีสติ มีมารยาทงดงาม เป็นสัมมาทิฐิ พระอุปัชฌาย์มีจริยาความเรียบร้อยดีงาม และเป็นที่น่าศรัทธาของพุทธศาสนิกชนทั่วไป มีความเอื้อเฟื้อ สังวร ประพฤติตามพระธรรมวินัย และกฎหมายเหมาะสมอย่างเคร่งครัด เป็นแบบอย่างอันดีของสังฆวิहारิก มีภาวะความเป็นผู้นำสูงในการปกครองดูแลคณะสงฆ์

กระบวนการหรือเทคนิคในการอบรม (Process) ผลการวิจัยรูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากรกระบวนการเยียวยาใจโดยกลุ่มคิลานธรรม ครั้งนี้พบว่า กระบวนการของวิทยากรกลุ่มคิลานธรรมที่ได้นำมาสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ซึ่งประกอบไปด้วย เทคนิคน้ำชาภาวนา สุนทรียสนทนา การฟังอย่างลึกซึ้ง สื่อภาพยนตร์ การบรรยาย การสรุปประเด็น และการเจริญจิตภาวนา ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณที่ พบว่า ด้านกิจกรรมกระบวนการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นกระบวนการที่ได้รับการพัฒนาหรือบูรณาการระหว่างจิตวิทยาและพุทธธรรม เพื่อสร้างเป็นกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เข้าอบรมได้สัมผัสการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของ (นรินทร์ สังข์รักษา, 2555) ได้ศึกษาเรื่องถอดบทเรียนจากโครงการค่ายเรียนรู้คุณธรรมนำชีวิตพอเพียงปี 2550-2553 ที่พบว่า การเรียนรู้มี 3 รูปแบบ คือ 1) การเรียนรู้จากภายใน ได้แก่ จากการปฏิบัติจริง และจากการแก้ปัญหา และ 2) การเรียนรู้จากภายนอกได้แก่ สถาบันการศึกษา สื่อ หน่วยงานราชการต่างๆ และ 3) การเรียนรู้แบบบูรณาการทั้งกระบวนการ การเรียนรู้จากภายในและภายนอก และสอดคล้องกับการวิจัยของ (ประทีป พิษทองกลาง, 2556) ที่ได้ศึกษารูปแบบการปฎิภาซเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร สำหรับรูปแบบการปฎิภาซเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร มีกระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สร้างศรัทธา (Faith Development) 2) สนทนาเปิดใจ (Mental Development) 3) เสริมธรรมเสริมปัญญา (Wisdom Development) 4) แสวงหา

สันติ (Peace Development) ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นกระบวนการที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะเป็นฐานสำคัญให้กับพระที่เข้าอบรมได้ฝึกเพื่อที่จะเป็นพระวิทยากรที่สามารถนำกระบวนการดังกล่าวไปใช้ให้เกิดผลอันเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ดังที่ (พระปณต คุณวุฒิโธ (อิสรกุล), 2554) ได้ทำการศึกษาผลของการเยียวยาความเศร้าโศกของผู้สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักด้วยกิจกรรมทางพุทธศาสนา และการปรึกษาเชิงพุทธจิตวิทยา ค้นพบว่า รูปแบบกิจกรรมเชิงพุทธจิตวิทยาสามารถนำมาประยุกต์ร่วมกับการปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนา เพื่อช่วยลดความเศร้าโศกเนื่องจากการสูญเสียผู้เป็นที่รักได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะสะท้อนถึงผลลัพธ์ของกระบวนการดังที่ปรากฏตามผลการวิจัย

ผลลัพธ์ (Output) สิ่งที่เกิดขึ้นกับพระสงฆ์ที่เข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมคิดว่ากระบวนการและความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมอบรมสามารถที่จะนำไปใช้ได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.1$) ได้แก่ เกิดความรู้ใหม่ ได้ฝึกทักษะการฟังและการสื่อสาร ได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงในกระบวนการ ค้นพบตัวตน ได้แบบอย่างที่ดีจากวิทยากรและผู้เข้าร่วมกิจกรรม นำไปสู่การสร้างเครือข่ายกัลยาณมิตรสงฆ์เพื่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ (ประทีป พิษทองกลาง, 2556) ที่ได้นำรูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร ไปทดลองใช้ซึ่งผลจากการทดลองใช้ทำให้เกิดการตระหนักรู้ รู้จักใช้เหตุผลสามารถคิดไตร่ตรองปัญหา สืบสาวหาสาเหตุต่างๆ และสามารถเชื่อมโยงถึงความสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อตนเอง ผู้อื่นและส่วนรวม ทำให้เกิดการยอมรับในความแตกต่างหลากหลายของคนอื่น และมีการแสดงออกที่ให้ความช่วยเหลือและร่วมมือ คำนึงถึงผู้อื่นด้วยความจริงใจ ทำให้เกิดกำลังใจและมีท่าทีในการเผชิญความจริงต่าง ๆ ได้เหมาะสมยิ่งขึ้น นำไปสู่การตระหนักรู้ในคุณค่าของชีวิตตนเอง และการทำดีเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

สรุป

มนุษย์เมื่อเกิดความเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นนอกจากจะมีผลกระทบต่อร่างกายแล้ว ยังมีผลกระทบต่อด้านจิตใจด้วย การดูแลในด้านจิตใจจึงมีความสำคัญมาก กระบวนการอบรมของกลุ่มศิลาธรรม เป็นการผสมผสานกันระหว่างแนวคิดทางจิตวิทยาและพุทธธรรม เป็นแนวทางเพื่อการเยียวยาใจของคนที่กำลังมีความทุกข์ โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมผสมผสานกับการ

บรรยายเชิงทฤษฎี ทำให้ผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้ภาคทฤษฎีและฝึกปฏิบัติพัฒนาทักษะไปด้วยพร้อม ๆ กัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการศึกษาที่พบว่า รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากร:กระบวนการเยียวยาใจโดยกลุ่มศิลาธรรม อันเนื่องมาจากโครงการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากร (สมณะสัมมนาครั้งที่ 4) สามารถที่จะพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ด้านการจัดกระบวนการเพื่อการเยียวยาใจได้ จึงเสนอแนะให้มีการสัมมนาพัฒนาศักยภาพพระวิทยากรอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมให้มีการขยายวงหรือพื้นที่ออกไปสู่พระธรรมวิทยากรส่วนภูมิภาค ที่มีความสนใจเพิ่มขึ้น

2. ข้อเสนอสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 จากผลการศึกษาที่พบว่า กระบวนการเยียวยาใจโดยพระวิทยากรกลุ่มศิลาธรรมสามารถเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากรด้านกระบวนการเยียวยาผู้ป่วยหรือญาติผู้ป่วยได้ดี จึงเสนอแนะว่า ควรทำการวิจัยกระบวนการของกลุ่มอื่น ๆ ด้วยเพื่อเป็นองค์ความรู้และสร้างความหลากหลายให้กับพระวิทยากรที่จะต้องทำหน้าที่เผยแผ่และสร้างประโยชน์ต่อประชาชนต่อไป

2.2 จากผลการศึกษาเป็นการพบผลการศึกษาระหว่างกระบวนการ ซึ่งน่าจะมีการติดตามและประเมินผลต่อไปหรือทำวิจัยต่อไปอีกในเวลา 1-3 เดือน เพื่อศึกษาผลจากการนำไปปฏิบัติใช้ในสถานการณ์จริงของผู้ผ่านการอบรมว่ามีระดับความสำเร็จหรือปัญหาอุปสรรคอย่างไรบ้าง

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากรกระบวนการเยียวยาใจโดยกลุ่มศิลาธรรม เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากร (สมณะสัมมนา ครั้งที่ 4) ประจำปี พ.ศ.2560 ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 25-26 พฤษภาคม 2560 ณ ค่ายอารยาภิวัตน์ อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีพระวิทยากรกลุ่มศิลาธรรมเป็นกระบวนการจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งโครงการนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสถาบัน

พัฒนาพระวิทยากร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้กับพระสงฆ์ในด้านที่จำเป็นต่อการทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก

เอกสารอ้างอิง

- นรินทร์ สังข์รักษา. (2555). ถอดบทเรียนจากโครงการค่ายเรียนรู้คุณธรรมนำชีวิตพอเพียง ปี 2550-2553 . วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2555), 56-57.
- บัญชา จำปารักษ์ และคณะ. (2553). การประเมินประสิทธิภาพการสอนวิชาธรรมะภาคปฏิบัติ. ใน รายงานการวิจัย (หน้า ก-ข). สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประทีป พิษทองกลาง. (2556). รูปแบบการปฎิภาาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร. ใน พุทธศาสตร์ดุขฎฐิบัณติต (สาขาพระพุทธศาสนา) (หน้า 159). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสมุทรประภากร (เฉลิม ปภงโร). (2557). การพัฒนาศักยภาพของพระอุปัชฌาย์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 15. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุขฎฐิบัณติต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). บัณติตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสาธกธรรมวิจิตร (อนันต์ ฉนทกาโม). (2557). การพัฒนาการเทศน์มหาชาติในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุขฎฐิบัณติต. บัณติตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปณต คุณจุฑาโฒ (อิสกุล). (2554). ผลของการเียวยาวความเศร้าโศกของผู้สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักด้วยกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและการปฎิภาาเชิงพุทธจิตวิทยา. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย ปีที่ 56 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2554), 403-411.
- เลิศชาย ปานมุข. (27 กรกฎาคม 2560). แนวทางการถอดบทเรียนงาน/โครงการ/กิจกรรม. เข้าถึงได้จาก <http://www.lertchaimaster.com/forum/index.php?topic=47.0>

อุทัยทิพย์ เจียวิวรรณกุล. (28 กรกฎาคม 2560). กิจกรรมถอดบทเรียน: จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. เข้าถึงได้จาก <http://www.elearning.ns.mahidol.ac.th/km/index.php/lo-and-km/70-2015-03-21-02-20-05>

วิเคราะห์และประเมินคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ในปรัชญาหลังนวยุค
มองผ่านการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้ ประเทศไทย*

THE SEMIOLOGICAL VALUE OF POSTMODERN PHILOSOPHY THROUGH
THE MANORAH RONGKRU PERFORMANCE IN
THE SOUTHERN THAILAND

เดโช แสงจันทร์

Decho Saengchan

สวัสต์ อโนทัย

Sawat Anothai

สมบูรณ์ บุญโท

Somboon Boondo

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University, Thailand

E-mail: Dacho.sangjan@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาและลักษณะการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้ 2) เพื่อศึกษาคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ในปรัชญาหลังนวยุค 3) เพื่อวิเคราะห์และประเมินคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ในปรัชญาหลังนวยุคในการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้ 4) เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เกิดจากการมองคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ของมโนราห์โรงครูภาคใต้ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการ 2 วิธี ได้แก่ การศึกษาเอกสาร (Document study) และการศึกษาภาคสนาม (Field study) นำเสนองานวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) ภายใต้กระบวนการศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางปรัชญา

* Received 7 April 2019; Revised 26 April 2019; Accepted 28 April 2019.

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความเป็นมาและลักษณะการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้ พบว่า ความเป็นมาและลักษณะการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้ เป็นการแสดงศิลปะรำฟ้อนที่มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อต่อบรรพบุรุษซึ่งเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชาวภาคใต้ ประเทศไทย มีหลากหลายที่มา และมีการอนุรักษ์สืบทอดกันมาอย่างยาวนานจากรุ่นสู่รุ่น

2. คุณค่าเชิงสัญลักษณ์ในปรัชญาหลังนวยุค พบว่า ในแต่ละกระบวนการทรรศในปรัชญาหลังนวยุคนั้น มนุษย์มีการนำสัญลักษณ์มาใช้ และทุกสัญลักษณ์มีคุณค่าแฝงอยู่เบื้องหลัง

3. คุณค่าเชิงสัญลักษณ์ในปรัชญาหลังนวยุคในการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้ พบได้ใน 6 ประเด็น คือ 1) คุณค่าเชิงสัญลักษณ์มองผ่านการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้ 2) คุณค่าเชิงสัญลักษณ์มองผ่านพิธีกรรมการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้ 3) คุณค่าเชิงสัญลักษณ์มองผ่านบทกลอนมโนราห์โรงครูภาคใต้ 4) คุณค่าเชิงสัญลักษณ์มองผ่านเครื่องแต่งกายมโนราห์โรงครูภาคใต้ 5) คุณค่าเชิงสัญลักษณ์มองผ่านเครื่องดนตรีการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้ 6) คุณค่าเชิงสัญลักษณ์มองผ่านท่ารำการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้

4. องค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เกิดจากการมองคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ของมโนราห์โรงครูภาคใต้ ประเทศไทย พบว่า เกิดองค์ความรู้ใหม่ ที่เรียกว่า โมเดลการพัฒนาคุณภาพชีวิต “B-P-S-D & 3Es” คือ ความสวยงามของการแสดงมโนราห์โรงครู ความแปลกหูแปลกตา ความน่าทึ่งและความสูงส่งทางคุณธรรมจริยธรรม พร้อมทั้งความสนุกสนานเพลิดเพลินบันเทิงใจ สารอันเป็นแก่นแท้ และการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ทุกองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กันอย่างลงตัวอันนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของทุกคนในสังคม

คำสำคัญ : คุณค่าเชิงสัญลักษณ์, ปรัชญาหลังนวยุค, การแสดงมโนราห์โรงครู

Abstracts

The objectives of this dissertation are as follows: 1) to study the history and characteristics of Manorah Rongkru Performance. 2) to study semiological values in postmodern philosophy. 3) to analyze and evaluate the semiological values in postmodern philosophy in Manorah Rongkru Performance in the southern Thailand. 4) to create a new body of knowledge and development

model of life's quality derived from the semiological evaluation of the Manorah Rongkru Performance in the Southern Thailand. This research is a qualitative research consisting of two methods, namely, document study and field study. The presentation was by the analytical description through the analytic, appreciative and applicative approach so as to lead to the creativity of new body of knowledge in philosophy.

The results of research were found as follows:

1. The history and characteristics of Manorah Rongkru Performance found that it is one of the arts appeared in the Southern Thailand. It is a dance show that is related to belief in the ancestors linked to the way of life of people in the southern Thailand. And there has the conservation of succession from generation to generation.

2. The semiological values in postmodern philosophy found that each of the postmodern philosophical paradigm have been adopted the signs (symbols) by man. And every signs have the hidden values.

3. The semiological values in the postmodern philosophy of Manorah Performances in the Southern Thailand are found in six issues: 1) the semiological values through the Manorah Rongkru performances, 2) the semiological values through the rituals of Manorah Rongkru performance 3) the semiological values through the poem of Manorah Rongkru in the Southern Thailand 4) the semiological values through the costumes of Manorah Rongkru in SouthernThailand 5) the semiological values through the musical instruments of Manorah Rongkru in Southern and 6) the semiological values through the dancing's styles of Manorah Rongkru in Southern Thailand.

4. As for the creativity of new body of knowledge and development model of life's quality derived from the semiological values of Manorah Rongkru in the Southern Thailand found that the new body of knowledge

called the Model of Life's quality Development (B-P-S-D & 3Es), was Beautifulness, Picturesqueness, Sublimity, Development of Life's Quality and Entertainment, Essentiality, Enhancement. All configurations must be combined to contribute to the improvement of the life's quality to be better for all.

Keywords: Semiological Value, Postmodern Philosophy, Manorah Rongkru Performance.

บทนำ

การละเล่นพื้นบ้าน เป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความรู้สึกด้านจิตใจของผู้คนในแต่ละท้องถิ่น ทุกท้องถิ่นในทุกภาคของสังคมไทย ต่างก็มีการละเล่นพื้นบ้านเช่นเดียวกัน (บางท่านเรียกการละเล่นพื้นบ้านว่า ‘การละเล่นพื้นเมือง’) โดยมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละท้องถิ่น รวมไปถึงสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ตนอาศัย อย่างที่ศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ กล่าวไว้ว่า การละเล่นพื้นเมืองของแต่ละถิ่นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวอันเนื่องมาแต่อิทธิพลของสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และสังคม (สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2529)

วัฒนธรรมพื้นบ้าน นักวิชาการบางท่านเรียกว่า ‘การละเล่นพื้นบ้าน’ นอกจากจะมีคุณค่าทางด้านจิตใจแล้ว ยังเป็นการละเล่นที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าในด้านความคิด ความเชื่อ และวิถีชีวิตของผู้คนในแต่ละท้องถิ่นอีกด้วย ในขณะเดียวกัน ยังทำหน้าที่เป็นสื่อพื้นบ้านที่ถ่ายทอดแนวคิด หรือภูมิปัญญาของท้องถิ่นนั้น ๆ อีกด้วย ในประเด็นนี้ (สถาพร ศรีสังข์, 2534) กล่าวไว้ว่า การละเล่นพื้นบ้านแทบทุกชนิดมีลักษณะของสื่อพื้นบ้าน (Folk Media) อยู่ในตัวของตัวเอง ทำหน้าที่ทั้งรายงานเรื่องราวสาร ให้การศึกษา ปกป้องรักษาบรรทัดฐานของสังคม สร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มชน เป็นเครื่องมือสำหรับสร้างบูรณาการทางสังคมและเป็นเครื่องมือทางสังคมที่เกิดจากภูมิปัญญาของชาวบ้าน

มโนราห์โรงครู หรือโนราลงครู เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีกประเภทหนึ่งที่ชาวภาคใต้นิยมชมชอบและมีความสำคัญ ดังที่ (ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์, 2523) กล่าวว่า โนราโรงครูหมายถึง โนราที่แสดงเพื่อประกอบพิธีเชิญครูหรือบรรพบุรุษของโนรามายังโรงพิธี เพื่อรับการเช่นสังเวย เพื่อรับการแก้บน และเพื่อครอบเทริดหรือการผูกผ้าแก่ผู้แสดงรุ่นใหม่ ด้วยเหตุที่

ต้องทำการเชื้อเชิญครุมาเข้าทรงหรือมา “ลง” ยังโรงพิธี จึงเรียกพิธีกรรมนี้อีกชื่อหนึ่งว่า “โนราลงครุ” ส่วน (สมปราชญ์ อัมมะพันธุ์, 2548) อธิบายว่า โนราลงครุ เป็นการแสดงมโนราห์ เพื่อเชิญวิญญาณบรรพบุรุษที่เป็นมโนราห์หรือเรียกว่า “ตายายโนรา” หรือ “ตาหลวง” มาเข้าทรงลูกหลานที่เป็นคนทรง เพื่อแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ เพื่อความมีสวัสดิ์มงคลแก่ชีวิตครอบครัว ในส่วนของการประกอบพิธีกรรมนั้น แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ โรงครุใหญ่และโรงครุเล็ก

สำหรับประวัติความเป็นมาของมโนราห์โรงครุ นั้น (อุดม หนูทอง, 2531) ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของโนราโรงครุและหลักฐานที่ปรากฏในเอกสารประกอบด้วยกัน 5 ประวัติความเป็นมา คือ

1. ปรากฏเป็นคำกาพย์ ถ่ายทอดโดยขุนอุปถัมภ์นรากร (โนราฟุ่ม เทวา)
2. เล่าโดยโนราวัดจันทร์เรื่อง ตำบลพังยาง อำเภอรอนดง จังหวัดสงขลา
3. ปรากฏเป็นคำกาพย์ถ่ายทอด โดยนายช้อน ศิวยายพราหมณ์ ศึกษาธิการจังหวัดสุราษฎร์ธานี (พ.ศ. 2500)
4. ตำนานโนราของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ
5. ตำนานละครชาตรีของกรมศิลปากร และนำข้อวินิจฉัย ตำนานโนราของเยี่ยมยงสุรกิจบรรหาร และภิญโญ จิตต์ธรรม ข้อวินิจฉัยเทวสาโร

นอกจากนั้น มโนราห์โรงครุยังมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมชาวภาคใต้ เพราะมีคุณค่าทางจริยธรรมแฝงซ่อนอยู่ในบทขับมโนราห์โรงครุ ซึ่งบทขับนั้นล้วนเต็มไปด้วยหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ถือเป็นคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ที่คอยทำหน้าที่ช่วยขัดเกลาพฤติกรรมของผู้คนในสังคม ให้มีการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงามและนำมาซึ่งความสงบสุขของสังคม

วิถีชีวิตอันเรียบง่ายของผู้คนในสังคมชนบทที่สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมและแนวปฏิบัติการดำเนินชีวิตที่มีทั้งหลักการและคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานคอยหล่อหลอมความดีงามให้กับผู้คนในสังคม ที่ดูเหมือนค่อย ๆ เลือนหายไป ในขณะที่ ความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุและเทคโนโลยีสมัยใหม่กลับเพิ่มเข้ามาแทนที่ วัฒนธรรมพื้นบ้านหรือการเล่นพื้นบ้านต่าง ๆ ที่แสดงถึงประวัติความเป็นมาและความเป็นอัตลักษณ์ของคนภาคใต้ เช่น การแสดงมโนราห์ การแสดงหนังตะลุง เพลงบอก ลิเกป่า หรือมะโย่ง ที่บรรพชนในอดีตได้

สืบทอดกันมาและใช้เพื่อการแสวงหาความบันเทิงสนุกสนานเป็นการพักผ่อนยามเมื่อกลับจากการทำงานกลับมีพื้นที่ให้แสดงลดน้อยลงตลอดเวลา

หากแต่เมื่อพิจารณาถึงคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ของการแสดงมโนราห์โรงครูที่มีต่อชุมชนและสังคม ก็พบว่า มีลักษณะไม่แตกต่างไปจากศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ประเภทอื่น ๆ ที่ทุกครั้งที่การแสดงนอกจากจะให้ความบันเทิงสนุกสนานแล้ว ยังมีการสอดแทรกคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ในบทขับบทกลอนไว้มากมาย ทั้งเพื่อนำเสนอต่อผู้ชมให้เกิดความสนุกสนานบันเทิงผ่อนคลาย และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ก่อให้เกิดสันติสุขในสังคม

ในสังคมปัจจุบัน ศิลปะการแสดงพื้นบ้านต่าง ๆ กล่าวได้ว่า เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาวภาคใต้ เช่น มโนราห์ หนังตะลุง เพลงบอก และลิเกป่า ซึ่งเป็นที่นิยมชมชอบของผู้คนในอดีต ก็ยังเป็นที่ยอมรับของผู้ชมชาวภาคใต้อยู่ แต่อาจจะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงเพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยและวิถีชีวิตของผู้คนที่เปลี่ยนแปลงไป อย่างไรก็ตาม การแสดงมโนราห์ในปัจจุบันก็ไม่ได้ทิ้งรูปแบบหรือเนื้อหาที่สำคัญ นั่นคือ ยังมีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมควบคู่ไปกับการให้ความบันเทิงสนุกสนานแก่ผู้ชม ถือว่าเป็นการสอดแทรกคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ไว้อย่างเต็มเปี่ยม

อย่างไรก็ตาม ในการชมการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้อของผู้ชมเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยคิดว่า ยังเป็นการชมการแสดงที่เป็นแบบเดิม ๆ อาจยังไม่ได้วิเคราะห์ถึงคุณค่าที่ซ่อนอยู่ภายใต้การแสดงนั้น ผู้วิจัยเกิดคำถามขึ้นในใจเป็นปัญหาว่า 1) มีสัญลักษณ์อะไรบ้างที่ซ่อนแฝงอยู่ภายใต้การแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้ 2) ผู้ชมจะใช้ศาสตร์อะไร ในการมองการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้ให้สามารถเข้าถึงความหมายที่แท้จริงที่ซ่อนแฝงอยู่ภายใต้การแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้ และ 3) ผู้ชมการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้ จะสามารถนำเอาความหมายที่ซ่อนแฝงอยู่ภายใต้การแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้มาปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดคุณค่าอย่างแท้จริงในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

ผู้วิจัย มีถิ่นกำเนิดและเติบโตมาในสังคมภาคใต้ มีความรู้สึกหลงใหลและรักในศิลปะพื้นบ้านภาคใต้ทุกประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่ชื่อว่า “มโนราห์โรงครู” หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “โนราโรงครู” กล่าวได้ว่า เป็นแรงบันดาลใจที่กระตุ้นให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่ต้องการจะศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ อันเป็นสัญลักษณ์ที่ซ่อนแฝงอยู่ภายใต้การแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้ โดยเริ่มตั้งแต่ประวัติความเป็นมาของการแสดงมโนราห์โรงครู ลักษณะ

ของการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้ สัญญาที่ซ่อนแฝงอยู่ในการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้ คุณค่าเชิงสัญลักษณ์ในการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้ รวมถึง องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการแสดงมโนราห์โรงครูที่แฝงซ่อนอยู่ ทั้งเพื่อเป็นการทำความเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับการแสดงมโนราห์อันจะนำไปสู่การปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของผู้วิจัยเอง และเพื่อเป็นประโยชน์ด้านข้อมูลเอกสารสำหรับผู้สนใจศึกษาเรื่องราวของการแสดงมโนราห์โรงครู รวมถึงคุณค่าต่าง ๆ ที่บรรพบุรุษคิดสร้างสรรค์ขึ้นและถ่ายทอดสืบต่อกันมาต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและลักษณะการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้
2. เพื่อศึกษาสัญลักษณ์ในปรัชญาหลังนวยุค
3. เพื่อวิเคราะห์และประเมินคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ในปรัชญาหลังนวยุคในการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้
4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เกิดจากการมองคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ของมโนราห์โรงครูภาคใต้

ระเบียบวิธีวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา

เนื้อหาของการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ความเป็นมาและลักษณะการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้ สัญลักษณ์ การนำสัญลักษณ์มาประยุกต์ใช้ในการมองการแสดงมโนราห์โรงครู โดยงานวิจัยนี้มุ่งค้นหาคำตอบคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ในปรัชญาหลังนวยุคมองผ่านการแสดงมโนราห์โรงครู ภาคใต้ ประเทศไทย ภายใต้ 6 ประเด็น คือ

- 1.1 คุณค่าเชิงสัญลักษณ์มองผ่านปรัชญากระบวนทรรศน์ทั้ง 5 ยุค ของการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้ ประเทศไทย
- 1.2 คุณค่าเชิงสัญลักษณ์มองผ่านพิธีกรรมการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้ ประเทศไทย
- 1.3 คุณค่าเชิงสัญลักษณ์มองผ่านบทกลอนมโนราห์โรงครูภาคใต้ ประเทศไทย
- 1.4 คุณค่าเชิงสัญลักษณ์มองผ่านเครื่องแต่งกายมโนราห์โรงครูภาคใต้ ประเทศไทย
- 1.5 คุณค่าเชิงสัญลักษณ์มองผ่านเครื่องดนตรีมโนราห์โรงครูภาคใต้ ประเทศไทย

1.6 คุณค่าเชิงสัญลักษณ์ผ่านท่ารำมโนราห์โรงครูภาคใต้ ประเทศไทย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ใช้วิธีศึกษาแบบผสมผสาน (mixed method) ได้แก่ การศึกษาเอกสาร (document study) และการศึกษาภาคสนาม (field study) นำข้อมูลที่ได้มาพรรณนาในเชิงการชี้ให้เห็นความเป็นเหตุเป็นผลในเชิงปรัชญาและหาข้อสรุปที่สามารถยอมรับได้ในเชิงวิชาการด้านศาสนาและปรัชญา

2. ขอบเขตด้านสถานที่

สถานที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พื้นที่จังหวัดภาคใต้ (สงขลา ตรัง พัทลุง และ นครศรีธรรมราช) เลือกเฉพาะพื้นที่ที่มีการแสดงมโนราห์โรงครูที่ได้รับความนิยมและเป็นที่ยอมรับของชาวภาคใต้

3. ขอบเขตของระยะเวลา

ปีการศึกษา 2561 (1 พฤศจิกายน พ.ศ.2560 – 30 สิงหาคม พ.ศ.2561)

4. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ได้แก่ นายโรงมโนราห์ จำนวน 5 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแสดงมโนราห์โรงครูและผู้เข้าร่วมชมการแสดงมโนราห์โรงครู 13 ท่าน รวมทั้งสิ้น 18 ท่าน

ผลการวิจัย

1. ความเป็นมาและลักษณะการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้

ความเป็นมาของมโนราห์ หรือ โนรานั้น มีหลากหลายที่มา สำหรับผู้วิจัยมีความเห็นว่าตำนานมโนราห์ที่มีการเล่าถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นเวลายาวนานและมีหลายกระแส ทำให้เรื่องราวประวัติความเป็นมาของการแสดงมโนราห์มีความหลากหลาย การสืบค้นและจะชี้ชัดลงไปว่าข้อมูลใดถูกต้อง ก็ไม่สามารถทำได้ และตำนานความเป็นมาของมโนราห์ที่นำมาเสนอนี้เป็นเพียงข้อมูลส่วนเท่านั้น เพราะยังมีเรื่องราวตำนานการแสดงมโนราห์ที่กระจัดกระจายเป็นเรื่องเล่าอยู่ตามสถานที่ต่าง ๆ อีกเป็นจำนวนมาก

การแสดงมโนราห์โรงครู เป็นการแสดงมโนราห์ที่มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับวิถีปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมภาคใต้อย่างลึกซึ้ง

กล่าวได้ว่า เป็นความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของทั้งชาวคณะมนราห์ (ผู้แสดง) เจ้าภาพและลูกหลานตายามโนราห์รวมถึงชาวบ้าน (ผู้ชม) ทั่วไป อย่างกลมกลืน เช่น ความเชื่อเรื่องครูหมอมโนราห์ ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ความเชื่อเรื่องการแก้บน ความเชื่อเรื่องการเหยียบเสน และความเชื่อเรื่องการรักษาอาการป่วยไข้ ทุกความเชื่อมีความสำคัญและสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตผู้คน โดยต่างอาศัยกันและกันระหว่างผู้แสดงมนราห์โรงครูกับเจ้าภาพ ลูกหลาน และผู้ชมการแสดงที่สืบทอดส่งต่อกันมาเป็นเวลายาวนาน

2. สัญวิทยาในปรัชญาหลังนวยุค

สัญวิทยา (Semiology) เป็นศาสตร์แขนงหนึ่ง que ศึกษาเรื่องราวของระบบสัญลักษณ์ที่ปรากฏอยู่ในความคิดของมนุษย์ เป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวของมนุษย์ ได้แก่ ภาษา รหัส สัญญาณ เครื่องหมายต่าง ๆ รวมถึงสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้มีความหมายแทนสิ่งของจริง ๆ ส่วนการมองสัญวิทยาในปรัชญาหลังนวยุค เป็นการมองแบบผสมผสานทางความคิดของมนุษย์ทั้งในแง่มุมมองทางปรัชญาและแง่มุมมองของโลกแห่งความเป็นจริง

3. การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าเชิงสัญวิทยาในปรัชญาหลังนวยุคในการแสดงมนราห์โรงครูภาคใต้

เป็นการศึกษาถึงคุณค่าต่าง ๆ ที่มีอยู่ในการแสดงมนราห์โรงครูภาคใต้ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์และประเมินคุณค่าผ่านทางองค์ประกอบของการแสดงมนราห์โรงครู ภาคใต้ โดยแยกเป็นประเด็นศึกษาและนำเสนอเป็น 6 ประเด็น คือ

3.1 คุณค่าเชิงสัญวิทยามองผ่านกระบวนการทัศน์ทางปรัชญาทั้ง 5 ยุค ในการแสดงมนราห์โรงครูภาคใต้

3.2 คุณค่าเชิงสัญญะมองผ่านพิธีกรรมการแสดงมนราห์โรงครูภาคใต้

3.3 คุณค่าเชิงสัญวิทยามองผ่านบทกลอนมนราห์โรงครูภาคใต้

3.4 คุณค่าเชิงสัญวิทยามองผ่านเครื่องแต่งกายมนราห์โรงครูภาคใต้

3.5 คุณค่าเชิงสัญวิทยามองผ่านเครื่องดนตรีการแสดงมนราห์โรงครูภาคใต้

3.6 คุณค่าเชิงสัญวิทยามองผ่านท่ารำการแสดงมนราห์โรงครูภาคใต้

การแสดงมนราห์โรงครูภาคใต้ เมื่อมีการวิเคราะห์และประเมินคุณค่าตามแนวคิดของบาร์ตส์ ซึ่งเป็นนักปรัชญาหลังนวยุคแล้ว การแสดงมนราห์โรงครู จะอยู่ในฐานะที่เป็นสัญญะ

อย่างหนึ่งที่พร้อมจะถูกเปิดเผยความจริงออกมาให้ผู้ชมได้รับรู้โดยสืบทอดความจริงที่อยู่เบื้องหลังของการแสดงนั้น

การแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้ เป็นการแสดงศิลปะพื้นบ้านหรือศิลปะท้องถิ่นแขนงหนึ่ง เมื่อมองผ่านแนวคิดเชิงสัญลักษณ์ในปรัชญาหลังนวยุค จะพบความจริงว่า ในการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้นั้น มีสัญลักษณ์แฝงอยู่ในทุกบททุกตอน ทั้งในส่วนพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ บทกลอนของมโนราห์ ตัวผู้แสดง ท่ารำ เวทีการแสดง องค์ประกอบของเวที เครื่องดนตรี อุปกรณ์เบ็ดเตล็ดต่าง ๆ รวมถึงองค์ประกอบและรูปแบบเครื่องแต่งกายที่มีความเป็นเอกลักษณ์ มีสีสันสวยงาม ประณีตบรรจง ล้วนต่าง มีนัยแฝงเร้นเป็นปริศนาธรรมอยู่นอกจากนั้น การขับขานบทกลอน จังหวะและท่วงทำนองการร่ายรำโนราห์ ผสมผสานกับเสียงดนตรีที่มีความสอดคล้องกลมกลืน ต่างมีสัญลักษณ์แฝงอยู่ทั้งสิ้น

4. การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เกิดจากการมองคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ของมโนราห์โรงครูภาคใต้

ทำให้ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการพัฒนาชีวิตที่เกิดจากการมองคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ของมโนราห์โรงครูภาคใต้สรุปได้ ดังนี้

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย คือ โมเดลการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เกิดจากการมองคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ของมโนราห์โรงครูภาคใต้ ผู้วิจัยได้คิดรูปแบบโมเดลขึ้นมา เพื่อให้ง่ายต่อการจดจำและการนำไปสู่การปฏิบัติ โดยมีตัวย่อว่า “B-P-S-D & 3Es” ซึ่งมีความหมาย ดังนี้

B = Beautifulness: Psychological Happiness หมายถึง การที่ผู้ชมการแสดงมโนราห์โรงครู ภาคใต้ ได้เห็นถึงความสวยงามของการแสดงมโนราห์โรงครู ผ่านองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ ความสวยงามด้านบทกลอน เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์การแสดง เครื่องดนตรี และท่ารำโนราห์ จนกลายเป็นความงดงามที่เกิดขึ้นทางจิตวิทยาอันเป็นความสุขทางจิตใจ

P = Picturesqueness: Essential Happiness; Philosophical Paradigmatic Approach of Understanding Denotation and Connotation หมายถึง ความแปลกหูแปลกตา เป็นความสุขที่เป็นแก่นแท้ของการแสดงมโนราห์โรงครู ที่ผู้ชมสามารถเข้าถึงได้ผ่านกระบวนการทางปรัชญาโดยสัญลักษณ์ทั้งโดยตรง (Denotation) และสัญลักษณ์โดยอ้อมหรือเป็นนัยแฝง (Connotation) ของการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้

Sublimity: Wisdom and Religious Value หมายถึง ความน่าทึ่ง ความสูงส่งทางคุณธรรมจริยธรรม ส่วนนี้เป็นองค์ความรู้และคุณค่าทางศาสนา ที่ผู้ชมการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้ ผู้เข้าร่วม และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้รับรู้จากการแสดงมโนราห์โรงครู ภาคใต้

Development of Life's Quality หมายถึง การพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่ผู้ชมและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับและนำมาปฏิบัติผ่านสื่อสัญลักษณ์ของการแสดงมโนราห์โรงครูทั้งที่เป็นส่วนขององค์ความรู้และคุณค่าทางจริยธรรม

3Es: สุนทรียศิลป์การแสดงพื้นบ้าน เป็นความงดงามของสุนทรียศาสตร์หลังนวยุค ประกอบด้วย 3Es ได้แก่ 1) Entertainment (สนุกสนานเพลิดเพลินบันเทิงใจ) 2) Essentiality (สาระความรู้อันเป็นแก่นแท้) และ 3) Enhancement (ส่งเสริมคุณภาพชีวิต)

อภิปรายผล

จากการที่ผู้วิจัยได้ตั้งโจทย์การวิจัยไว้ว่า การแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้ เป็นการแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของภาคใต้ที่มีลักษณะเฉพาะประเภทหนึ่ง ซึ่งเป็นที่นิยมชมชอบของชาวภาคใต้มาเป็นเวลานาน เป็นศิลปะการแสดงที่แฝงซ่อนคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ต่าง ๆ ไว้มากมาย บางครั้งบุคคลทั่วไปยังมีความสงสัยและมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในเรื่องคุณค่าต่าง ๆ ผู้วิจัยซึ่งมีความคุ้นเคยและนิยมชมชอบในการชมการแสดงศิลปะพื้นบ้านแขนงนี้ จึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการมอการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้อย่างละเอียดลึกซึ้ง และต้องการศึกษาว่า ผู้ชมการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้นั้น นอกเหนือจากการชมการแสดงนั้นแล้ว สัญลักษณ์ของการแสดงมโนราห์โรงครู ภาคใต้ได้เพิ่มพูนคุณค่าอะไรให้กับผู้ชม และนำไปสู่การปลูกฝังวิถีวัฒนธรรมเพื่อการหล่อหลอมพฤติกรรมของบุคคลในสังคมได้อย่างไร

จากวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ในข้อ 1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและลักษณะการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้ ประเทศไทย จากวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยวางไว้ในประเด็นนี้ ทำให้ผู้วิจัยทราบถึงความเป็นมาและลักษณะการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้ ประเทศไทยสรุปได้ ดังนี้

1. ความเป็นมาของมโนราห์ มีหลากหลายที่มา ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ตำนานมโนราห์ที่มีการเล่าถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นเวลายาวนานและมีหลายกระแส ทำให้เรื่องราวประวัติความเป็นมาของการแสดงมโนราห์มีความหลากหลาย การสืบค้นและจะชี้ชัดลงไปว่าข้อมูลใดถูกต้อง ก็ไม่สามารถทำได้ และตำนานความเป็นมาของมโนราห์ที่นำมาเสนอนั้น เป็น

เพียงข้อมูลบางส่วนเท่านั้น ยังมีเรื่องราวตำนานการแสดงมโนราห์ที่กระจัดกระจายเป็นเรื่องเล่าอยู่ตามสถานที่ต่าง ๆ อีกเป็นจำนวนมาก

2. ลักษณะของการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้ ถือเป็นการแสดงศิลปะการรำฟ้อนพื้นบ้านของภาคใต้ ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษโนรา มีการแสดงสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน ทำให้มีประวัติความเป็นมาของมโนราห์และการแสดงมโนราห์มีความหลากหลาย มีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามบริบทความเชื่อของแต่ละกลุ่มชนในแต่ละจังหวัด

จากวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ในข้อ 2. เพื่อศึกษาสัณยวิทยาในปรัชญาหลังนวยุค จากวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยวางไว้ในประเด็นนี้ ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจถึงสัณยวิทยาในปรัชญาหลังนวยุค สรุปได้ดังนี้

1. สัณยวิทยาในกระบวนทรรศน์ดึกดำบรรพ์ อันเป็นกระบวนทรรศน์ที่มนุษย์เชื่อว่าโลกไร้ระเบียบไม่มีกฎเกณฑ์ เรียกว่า กลีภพ (Chaos) เชื่อว่า สรรพสิ่งที่เกิดขึ้นจากน้ำมือของอำนาจลึกลับที่มองไม่เห็น มนุษย์ในยุคนี้ จึงต้องหาวิธีเอาอกเอาใจอำนาจลึกลับนั้นเพื่อให้อยู่รอดปลอดภัยโดยมีการปฏิบัติผ่านทางสัญญาณที่ปรากฏในพิธีกรรม ภาษา วัฒนธรรม อาหาร หรือธรรมเนียมปฏิบัติของแต่ละกลุ่มชน ทุกการปฏิบัติทำไปเพื่อเอาอกเอาใจและเพื่อความพอใจต่อผู้มีอำนาจเบื้องบนผ่านทางสัญญาณทั้งสิ้น

2. สัณยวิทยาในกระบวนทรรศน์แบบโบราณ ที่มนุษย์เชื่อมั่นในกฎเกณฑ์ของโลก เพราะเชื่อว่า ความสำเร็จทุกอย่างอยู่ที่การปฏิบัติตามกฎของโลก ชาวกระบวนทรรศน์นี้ มีการใช้สัญญาณให้เห็นอย่างเด่นชัด เช่น สิ่งก่อสร้างที่ใหญ่โต การกิน การบูชาัญญ การกีฬา การมีชมรมกีฬาต่าง ๆ ที่บ่งบอกถึงการแสวงหาความสุขในโลกนี้ โดยมีสัญญาณเป็นเสมือนภาพสะท้อนให้มนุษย์ในยุคปัจจุบันมองเห็นวิถีชีวิตของผู้คนในกระบวนทรรศน์นี้

3. สัณยวิทยาในกระบวนทรรศน์แบบยุคกลาง เป็นกระบวนทรรศน์ที่ผู้คนยึดเอาความสุขในโลกหน้าเป็นหลัก เพราะเห็นว่า แม้จะรู้กฎเกณฑ์ทุกกฎของโลกและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ก็ไม่อาจบรรลุถึงความสุขที่แท้จริงได้ เนื่องจากความสุขแท้ในโลกนี้ไม่สมบูรณ์แบบและไม่ถาวร ความสุขแท้และถาวรมีอยู่ในโลกหน้าเท่านั้น ดังนั้น ผู้ที่อยู่ในกระบวนทรรศน์นี้ จึงได้สละชีวิตแบบชาวโลกสู่การบำเพ็ญพรตเพื่อความสุขในโลกหน้า นี่คือ สัญญาณของการดำเนินชีวิตของผู้คนในกระบวนทรรศน์นี้

4. สัญวิทยาในกระบวนการทัศน์สมัยใหม่ เป็นกระบวนการที่ผู้คนยึดมั่นในวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เพราะเชื่อว่า โลกมีกฎเกณฑ์ที่มีระเบียบแบบแผน และวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นแผนที่นำทางไปสู่กฎเกณฑ์ของโลก มนุษย์ในกระบวนการนี้มีความเชื่อว่า วิธีการทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น จะช่วยแก้ไขปัญหาย่อยของมนุษย์ได้ ในกระบวนการนี้ ผู้คนได้นำเอาสัญญาณต่าง ๆ มาใช้สื่อความหมายที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังสิ่งต่าง ๆ เช่นเดียวกับทุกระบวนทัศน์ที่กล่าวมา

5. สัญวิทยาในกระบวนการหลังนวยุค เป็นกระบวนการล่าสุดที่มนุษย์เกิดความไม่แน่ใจว่า กระบวนทัศน์ต่าง ๆ ที่ผ่านมามีประโยชน์ให้พบกับความสุขแท้ได้จริงหรือไม่ โดยเฉพาะกระบวนการทัศน์สมัยใหม่ที่เชื่อในวิธีการทางวิทยาศาสตร์ หากแต่ในยุคปัจจุบันได้เกิดคำถามที่สำคัญขึ้นมาว่า “วิทยาศาสตร์จะสร้างสรรค์ในโลก หรือจะทำให้ทำลายมนุษย์ให้หมดโลกกันแน่” จึงต้องการให้ทุกคนหันหน้ามาร่วมปรึกษาหารือกัน ร่วมกันหาทางออกจากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีร่วมกัน ต้องการให้ทุกคนหันมาร่วมมือกันสร้างสรรค์โลกคู่รักโลก เพื่อความสุขและความปลอดภัยของทุกคนทั้งในปัจจุบันและในอนาคต และทุกแนวทางของการแสวงหาทางออกจากปัญหาต่าง ๆ ล้วนมีการนำสัญญาณเข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ

จากวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ในข้อ 3. เพื่อวิเคราะห์และประเมินคุณค่าเชิงสัญญวิทยาในปรัชญาหลังนวยุคมองผ่านการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้ ประเทศไทย ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจคุณค่าเชิงสัญญวิทยาในปรัชญาหลังนวยุคมองผ่านการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้ ประเทศไทย สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. การแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้ เมื่อมีการวิเคราะห์และประเมินคุณค่าตามแนวคิดของบาร์ตส์ ซึ่งเป็นนักปรัชญาหลังนวยุคแล้ว การแสดงมโนราห์โรงครู อยู่ในฐานะที่เป็นสัญญาณอย่างหนึ่งที่พร้อมจะถูกเปิดเผยความจริงออกมาให้ผู้ชมได้รับรู้ โดยสืบหาความจริงที่อยู่เบื้องหลังของการแสดง และเมื่อเชื่อมโยงไปถึงการวิเคราะห์วัฒนธรรมเชิงสัญญวิทยาเรื่องโลกของมวยปล้าของบาร์ตส์แล้ว จะเห็นถึงความชัดเจน โดยผู้แสดงมโนราห์ ก็มีบทบาทหน้าที่ในการแสดงไม่ต่างไปจากนักมวยปล้า เวทีการแสดง แสงสีและเสียง รวมทั้งบรรยากาศของการแสดงมโนราห์ ก็ไม่แตกต่างไปจากภายในเวทีมวยปล้าของบาร์ตส์ ที่มีความตระการตาน่าตื่นตาตื่นใจ ยิ่งไปกว่านั้น รูปแบบการนำเสนอของการแสดงมโนราห์โรงครู ไม่ว่าจะเป็นการประดับประดาเวที แสงสี ดนตรีประกอบ รวมทั้งชุดที่คณะมโนราห์สวมใส่ในการแสดง กล่าวได้ว่า เป็น

สุดยอดของความงดงามความหรูหรา ซึ่งเป็นงานฝีมือที่ประณีตบรรจงในการสรรค์สร้างชุดสำหรับสวมใส่เพื่อการแสดง กล่าวได้ว่า ทุกองค์ประกอบของการแสดงมโนราห์โรงครูล้วนมีคุณค่าและแฝงไว้ซึ่งสัญลักษณ์ทั้งสิ้น เหตุนี้เอง กล่าวได้ว่า ทั้งตัวผู้แสดงมโนราห์โรงครูและการแสดงมโนราห์โรงครูล้วนต่างมีสัญลักษณ์ทั้งสิ้น

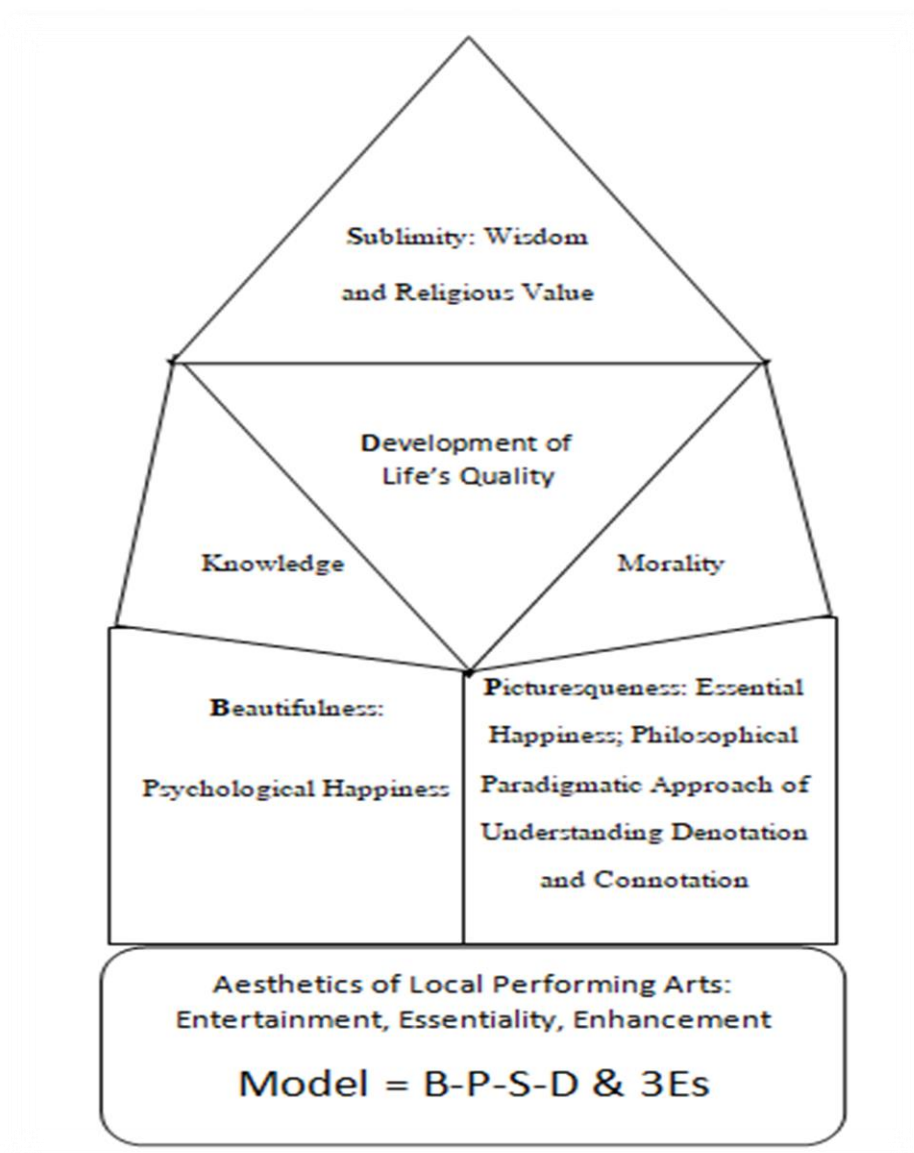
2. สัญลักษณ์และคุณค่าที่ปรากฏในการแสดงมโนราห์โรงครูล้วน มีปรากฏอยู่ในทุกขั้นตอน เริ่มจากโรงหรือเวทีแสดงมโนราห์โรงครู มีสัญลักษณ์มากมาย เช่น เสากลางโรงมโนราห์โรงครู ที่เรียกว่า “เสามหาชัย” ถือเป็นสัญลักษณ์ หมายถึง ที่ประทับของพระวิสสุกรรม “ศาล” หรือ “ห้องพระ” ทำเป็นเพิงยกสูงเสมอออกสำหรับวางเครื่องเช่นและเครื่องบูชาครู เป็นการสื่อสัญลักษณ์ถึงความเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในส่วนของนักแสดงมโนราห์โรงครู จะมีชื่อเรียกแตกต่างกันไป เช่น นายโรง (มโนราห์ใหญ่) ตาเสือ (ทีมงานแบกสัมภาระ) นอกจากนั้น เครื่องแต่งกายของคณะมโนราห์ กล่าวได้ว่า เป็นสัญลักษณ์ทั้งหมดเช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นเทริด กรองคอ (กรองศอ) ปีกนกนางแอ่น (ดาบทิพย์) ผ้าห้อยหน้า (ชายไหว) ผ้าห้อยข้าง (ชายแครง) สังกวาล ปั้นเหน่ง สนับเพลลา ทับทรวง เต็มไปด้วยสัญลักษณ์ ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อมโนราห์ทำการแสดง ตัวสัญลักษณ์จะปรากฏต่อผู้ชมมากขึ้น คือ รูปร่าง ท่าทาง สีสลาของการร่ายรำ บทกลอนขับ ช่วงจิ้งหะ ทำนองเสียงดนตรีประกอบ ล้วนแฝงซ่อนไว้ด้วยความหมายเชิงสัญลักษณ์ทุกชั้นทุกตอน

จากวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ในข้อ 4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เกิดจากการมองคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ของมโนราห์โรงครูล้วนได้ ประเทศไทย ทำให้ผู้วิจัยต้องค้นคว้าองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เกิดจากการมองคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ของมโนราห์โรงครูล้วนได้ สรุปได้ดังนี้

องค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เกิดจากการมองคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ของมโนราห์โรงครูล้วนได้ ประเทศไทย ดังนี้

รูปแบบที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย คือ โมเดลการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เกิดจากการมองคุณค่าเชิงสัณฐานวิทยาของมโนราห์โรงครูภาคใต้ ผู้วิจัยได้คิดรูปแบบโมเดลขึ้นมา เพื่อให้ง่ายต่อการจดจำและการนำไปสู่การปฏิบัติ โดยมีตัวย่อว่า “B-P-S-D & 3Es” ซึ่งมีความหมาย ดังนี้

B = Beautifulness: Psychological Happiness หมายถึง การที่ผู้ชมการแสดงมโนราห์โรงครู ภาคใต้ ได้เห็นถึงความสวยงามของการแสดงมโนราห์โรงครู ผ่านองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ ความสวยงามด้านบทกลอน เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์การแสดง เครื่องดนตรี และท่าร่ายมโนราห์ จนกลายเป็นความงดงามที่เกิดขึ้นทางจิตวิทยาอันเป็นความสุขทางจิตใจ

P = Picturesqueness: Essential Happiness; Philosophical Paradigmatic Approach of Understanding Denotation and Connotation หมายถึง ความแปลกหูแปลกตา เป็นความสุขที่เป็นแก่นแท้ของการแสดงมโนราห์โรงครู ที่ผู้ชมสามารถเข้าถึงได้ผ่านกระบวนการทรรศทางปรัชญาโดยสื่อสัญลักษณ์ทั้งโดยตรง (Denotation) และสื่อสัญลักษณ์โดยอ้อมหรือเป็นนัยแฝง (Connotation) ของการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้

Sublimity: Wisdom and Religious Value หมายถึง ความน่าทึ่ง ความสูงส่งทางคุณธรรมจริยธรรม ส่วนนี้เป็นองค์ความรู้และคุณค่าทางศาสนา ที่ผู้ชมการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้ ผู้เข้าร่วม และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้รับรู้จากการแสดงมโนราห์โรงครู ภาคใต้

Development of Life's Quality หมายถึง การพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่ผู้ชมและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับและนำมาปฏิบัติผ่านสื่อสัญลักษณ์ของการแสดงมโนราห์โรงครูทั้งที่เป็นส่วนขององค์ความรู้และคุณค่าทางจริยธรรม

3Es: สุนทรียศิลป์การแสดงพื้นบ้าน เป็นความงดงามของสุนทรียศาสตร์หลังนวยุค ประกอบด้วย 3Es ได้แก่ 1) Entertainment (สนุกสนานเพลิดเพลินบันเทิงใจ) 2) Essentiality (สาระความรู้อันเป็นแก่นแท้) และ 3) Enhancement (ส่งเสริมคุณภาพชีวิต)

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมการแสดงมโนราห์โรงครูภาคใต้นั้น มีความสอดคล้องกับโมเดลที่ผู้วิจัย ได้สรุปเป็นตัวย่อ ว่า “B-P-S-D & 3Es” ถือเป็นโมเดลองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำมาปฏิบัติให้เกิดผลจริงได้ และเป็นรูปแบบโมเดลที่ทุกคนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้จริง

ข้อวิจารณ์ของผู้วิจัย

จากผลการศึกษาเรื่อง คุณค่าเชิงสัญลักษณ์ในปรัชญาหลังนวยคอมองผ่านการแสดง มโนราห์โรงครู ภาคใต้ ประเทศไทย ผู้วิจัยมีข้อวิจารณ์ ดังนี้

1. การเข้าร่วมพิธีกรรมมโนราห์โรงครู การเข้าร่วมพิธีกรรมมโนราห์โรงครู ถือเป็นสิ่งสำคัญของเจ้าภาพและลูกหลานตายายมโนราห์ และผู้ชมโดยทั่วไป จากการสังเกตและสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง พบว่า ในสมัยปัจจุบันเริ่มมีผู้เข้าร่วมน้อยลง ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย จะต้องปรึกษาหารือกัน เพื่อช่วยกันรักษาภูมิปัญญาของบรรพบุรุษและส่งต่อให้อนุชนรุ่นหลัง

2. การชมการแสดงมโนราห์โรงครู การชมการแสดงมโนราห์โรงครู ถือเป็นการเข้าร่วมพิธีกรรมที่สำคัญของวงการมโนราห์ ดังนั้น จะมีวิธีการอะไรหรือไม่ ที่จะชี้แจงให้ทุกคนเห็นถึงความสำคัญของการแสดงมโนราห์โรงครู ชี้แจงให้เห็นถึงคุณค่าของการแสดงมโนราห์ และสนับสนุนให้ทุกคนทุกภาคส่วนได้ตระหนักรู้ถึงคุณค่าและความสำคัญของศิลปะพื้นบ้าน และร่วมกันหาแนวทางอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านแขนงนี้ไว้ให้ลูกหลานตราบนานเท่านาน

3. การตีความสัญลักษณ์ผ่านองค์ประกอบต่าง ๆ การตีความสัญลักษณ์ผ่านองค์ประกอบต่าง ๆ ของการชมการแสดงมโนราห์โรงครู เพื่อให้เห็นถึงคุณค่าที่แฝงซ่อนอยู่ ถือเป็นความจำเป็นของการชมการแสดงมโนราห์โรงครู ผู้วิจัยมองว่า ทุกฝ่ายจะต้องช่วยกันเพื่อให้การชมการแสดงมโนราห์โรงครู เกิดอรรถรสทั้งความบันเทิงและคุณค่าที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการแก้ปัญหาโรคการประยุกต์ใช้แนวคิดเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตก็เป็นสิ่งสำคัญในสังคมปัจจุบัน เนื่องจากภูมิปัญญาต่าง ๆ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่มีอยู่ในการแสดงมโนราห์โรงครูและถูกถ่ายทอดผ่านสัญลักษณ์ออกมาสู่ผู้ชม แต่หากผู้ชมไม่เข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสัญลักษณ์ที่แฝงอยู่ในตัวมโนราห์ใหญ่ เครื่องดนตรี เครื่องแต่งกาย บทกลอน และท่ารำ การประยุกต์ใช้แนวคิดก็เป็นไปได้ยาก ดังนั้น การเรียนรู้และการทำความเข้าใจในสัญลักษณ์ต่าง ๆ ถือว่าเป็นแนวคิด จึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญ เพราะถ้ามีความเข้าใจถึงความหมายของสัญลักษณ์ต่าง ๆ ก็จะสามารถนำแนวคิดมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์. (2523). พิธีกรรมที่นำศึกษาในโนราโรงครู. ใน พุ่มเทวาทิระลิ้งงานเชิดชูเกียรติศิลปินภาคใต้ : ชุนอุปถัมภ์นรากร (หน้า 111-125). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- สถาพร ศรีสังข์. (2534). วิญญาณที่ขาดหายของสื่อสมัยใหม่และสื่อพื้นบ้านแห่งมนุษย์. สงขลา: โรงพิมพ์มงคลการพิมพ์.
- สมปราชญ์ อัมมะพันธุ์. (2548). ประเพณีท้องถิ่นภาคใต้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไอ.เอส.พรินติ้ง เฮาส์.
- สุธิวศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2529). การละเล่นพื้นเมืองภาคใต้. ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 เล่ม 1 (หน้า 165-166). สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้.
- อุดม หนูทอง. (2531). ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านภาคใต้. สงขลา: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.

รูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษา
ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา*

A MODEL OF LIFE SKILLS DEVELOPMENT BASED ON
BUDDHIST EDUCATIONAL ADMINISTRATION OF STUDENTS
IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

ณัฐญา พลเสน

Nattaya Polasane

อินตา ศิริวรรณ

Intha Siriwan

ระวิง เรืองสังข์

Rawing Ruangsanka

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: nattaya6003@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา 2) พัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา และ 3) นำเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยมีระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก

* Received 7 April 2019; Revised 26 April 2019; Accepted 26 April 2019.

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาทักษะการดำเนินชีวิตของนักเรียน ที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต โดยภาพรวมพบว่า ด้านที่มีความสำคัญของความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 คือ ด้านกายสุจริต ลำดับที่ 2 คือ ด้านมโนสุจริต และลำดับที่ 3 คือ ด้านวิสุจริต เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ด้านกายสุจริต ทักษะทางสังคม คือ นักเรียนสามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ทักษะการประกอบอาชีพ คือ นักเรียนเห็นความสำคัญของการไปทำงานและการตรงต่อเวลา ด้านวิสุจริต ทักษะการสื่อสาร คือ นักเรียนรู้จักรับฟังผู้อื่นอย่างตั้งใจ ทักษะด้านวัฒนธรรมที่ต่างกัน คือ นักเรียนมีความรู้สึกปิติ ยินดีในวัฒนธรรมของตนเอง ด้านมโนสุจริต ทักษะด้านความคิด คือ นักเรียนสามารถคิดที่จะเป็นส่วนช่วยในการตัดสินใจ และแก้ไขปัญหา เพื่อค้นหาทางเลือกรวมทั้งผลที่จะเกิดขึ้นในแต่ละทางเลือก ทักษะด้านจิตใจ คือ นักเรียนสามารถเข้าใจความเหมือน หรือความแตกต่างระหว่างบุคคล ทักษะด้านอารมณ์ คือ นักเรียนรู้จักจัดการกับอารมณ์ที่ส่งผลในทางลบ

2. การพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย (1) องค์ประกอบของทักษะการดำเนินชีวิต (2) ขั้นตอนการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต (3) หลักธรรมในการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต (4) โครงการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต 4) การนำรูปแบบไปใช้ และ 5) เงื่อนไขแห่งความสำเร็จ

3. ผลการตรวจสอบ และนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ดำเนินการตรวจสอบรูปแบบทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความถูกต้อง และในระดับมาก ได้แก่ ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ตามลำดับ

คำสำคัญ : ทักษะการดำเนินชีวิต, หลักพุทธบริหารการศึกษา

Abstract

This research aimed to; 1. Study the state of life skills based on Buddhist educational administration of school students, 2. Develop a model of life skills based on Buddhist educational administration of school students, and 3. Propose the model of life skills based on Buddhist educational administration of students in schools under the Office of Secondary Educational Service Area. The mixed research methods were used in the study. The qualitative data were collected from documents, in-depth interviews.

The research results found that;

1. The state of life skills based on Buddhist educational administration of school students, the first priority was on Good Conduct in Action, followed by Good Conduct in Thought, and Good Conduct in Speech. In social skills of Good Conduct in Action, students could manage and solve problems by themselves, and in career skills, students realized the importance of work and punctuality. In Good Conduct in Speech in communication skills aspect, students knew how to listen to the others and with cross-cultural skills; they felt proud and satisfied in their own culture. Thinking skills in Good Conduct in Thought, students could decide and find ways in solving problems, in mental skills, they understood similarity and dissimilarity of individuals and in emotional skills, they could manage emotions having negative results.

2. The development of a model of life skills based on Buddhist educational administration of students in schools under the Office of Secondary Educational Service Area consisted of 5 components; 1) Principle, 2) Objective, 3) Life skills development process that consisted of (1) Life skills components, (2) Life skills development step, (3) Dhamma for Life skills development, (4) Life skills development project, 4) Application, and 5) Achievement condition.

3. The result of examination and evaluation of the model of life skills based on Buddhist educational administration of students in schools under the Office of Secondary Educational Service Area was at a high level totally. In details, the highest level was on usefulness, followed by accuracy, appropriateness, and feasibility respectively.

Keyword: Life Skills, the Buddhist Education.

บทนำ

ปรากฏการณ์ที่สำคัญด้านการศึกษาของเด็กระดับมัธยมศึกษา คือ กรณิผลการประเมินของโครงการ PISA ในปี 2552 ซึ่งพบว่าเด็กไทยกลุ่มอายุ 15 ปี มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติทุกวิชา และปรากฏการณ์เด็กไทยสอบตกยกประเทศ จากผลสอบโอเน็ต โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์-อังกฤษ ทำได้ไม่ถึง 20% สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการเรียนรู้ของเด็กในปัจจุบันที่ยังขาดทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ “โจทย์ที่สำคัญ คือ เด็กไทยส่วนใหญ่เรียนแบบท่องจำ ทำให้เด็กไทยขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เมื่อประกอบกับเด็กไทยยังขาดทักษะชีวิต เห็นได้จากกรณีท้องก่อนวัยอันควร ปัญหายาเสพติด ซึ่งประเด็นสำคัญ คือ เราจะทำให้เด็กเกิดความมั่นคงด้านจิตใจ และเห็นคุณค่าในตัวเองได้อย่างไร โดยเฉพาะวัยมัธยมต้นซึ่งเป็นวัยที่จะค้นพบความถนัดของตัวเอง หรือ “แวว” ได้เด่นชัดชัดเจนที่สุด โดยเด็กแต่ละคนจะมีแววที่โดดเด่น 1 ด้าน ใน 10 แวว ซึ่งประกอบด้วย แววผู้นำ แววนักคิด แววนักสร้างสรรค์ แววนักวิชาการ แววนักคณิตศาสตร์ แววนักวิทยาศาสตร์ แววนักภาษา แววนักกีฬา แววนักดนตรี และแววศิลปิน แต่เป็นที่น่าเสียดายที่อุปสรรคในการพัฒนาตามความถนัดหรือการฉายแววของเด็กคือ ผู้ปกครองไม่ยอมรับในศักยภาพนั้น เพราะคาดหวังแววที่เป็นไปตามกระแสความนิยมของสังคม และบทบาทของครูหากไม่เข้ามาส่งเสริม แววนั้นก็จะหมดไป” (จิราภรณ์ ศิริทวี, 2552)

จากการวิจัยพัฒนาการเด็กแบบองค์รวมของเด็กไทยของสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก และเยาวชนผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ (2554) พบว่า ทักษะชีวิตเยาวชนไทยที่มีคะแนนค่อนข้างต่ำ 5 อันดับคือ 1) ความคิดสร้างสรรค์ 2) คิดวิเคราะห์ 3) แก้ปัญหา 4) ตระหนักในตนเอง และ 5) การจัดการอารมณ์ เมื่อเยาวชนขาดทักษะในการคิดวิเคราะห์

และการแก้ไขปัญหาทำให้ความสามารถในการวิเคราะห์และจัดการกับปัญหาของตนเองเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก (สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ, 2554)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา เพื่อให้เกิดรูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) และสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กำหนดให้ทักษะชีวิตเป็นสมรรถนะสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนพึงได้รับการพัฒนา โดยสถานศึกษาต้องจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามตัวชี้วัดมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 8 สารการเรียนรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร อันจะเป็นข้อมูลประกอบและเป็นแนวทางแก่สถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ในการจัดการศึกษาและความร่วมมือของทุกภาคส่วน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา รูปแบบที่ใช้ในการวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) และใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบผสมวิธี (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 42 เขต จำนวน 2,358 โรงเรียน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นประชากร จำนวน 2,358 คน และจำนวนครูที่เป็นประชากร จำนวน 135,081 คน ใช้ข้อมูลในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสภาพปัญหาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา คือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 42 เขต กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ (Taro Yamane) (บุญชม ศรีสะอาด, 2535) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน และนำมาสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Sampling) ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดจำนวนครูในสถานศึกษาโดยแบ่งครูในสถานศึกษาออกเป็นเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 42 เขต

ขั้นที่ 2 กำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละจังหวัด โดยเทียบบัญญัติไตรยางค์จังหวัดใดมีประชากรมากจะกำหนดสัดส่วนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมาก

ขั้นที่ 3 นำกลุ่มตัวอย่างมาทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เป็นการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยการจับฉลาก

1.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา คือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 42 เขต กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 345 คน และนำมาสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Sampling) ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดจำนวนผู้บริหารสถานศึกษาโดยแบ่งออกเป็นเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา 42 เขต

ขั้นที่ 2 กำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละจังหวัด โดยเทียบ บัญญัติไตรยางค์จังหวัดใดมีประชากรมากจะกำหนดสัดส่วนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมาก

ขั้นที่ 3 นำกลุ่มตัวอย่างมาทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เป็นการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยการจับฉลาก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามโดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

2.1.1 แบบสอบถามสำหรับครูในสถานศึกษา เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหา ทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาของทักษะการดำเนิน ชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ที่ผู้วิจัยสร้างเอง ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ต (Likert Five Rating Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2535)

2.1.2 แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อตรวจสอบรูปแบบการพัฒนา ทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ตามมาตรฐานการตรวจสอบ 4 ด้าน คือ ด้านความ เป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง ลักษณะของ แบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ต (Likert Five Rating Scale)

2.2 แบบคำถามสัมภาษณ์แบบปลายเปิด (Open-ended Questions) ที่ผู้วิจัยสร้าง เอง เพื่อสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา เสนอแนะในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย นำหนักคำตอบ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์โดยใช้แนวความคิดของเบสท์ (Best W. John.) (บุญชม ศรีสะอาด, 2535)

2.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน ที่มีความเชี่ยวชาญ และเป็นที่ยอมรับในเรื่องเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) ได้แก่ การนำผลของการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม มาวิเคราะห์เนื้อหาโดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบ 3 เสา่ ตามกรอบแนวคิดของ (สุรางค์ จันทวานิช, 2540) โดยการตรวจสอบในด้านเวลา สถานที่ และผู้ให้ข้อมูล ได้ผลที่สอดคล้องตรงกัน

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data Analysis)

3.2.1 สำหรับครูในสถานศึกษา ได้นำข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ตามสภาพเป็นจริง และสภาพคาดหวัง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนนในแบบสอบถาม ดังนี้

5 หมายถึง สภาพที่ปฏิบัติจริงในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง สภาพที่ปฏิบัติจริงในระดับมาก

3 หมายถึง สภาพที่ปฏิบัติจริงในระดับปานกลาง

2 หมายถึง สภาพที่ปฏิบัติจริงในระดับน้อย

1 หมายถึง สภาพที่ปฏิบัติจริงในระดับน้อยที่สุด

3.2.2 สำหรับผู้บริหารในสถานศึกษา ได้นำข้อมูลจากการแจกแบบสอบถาม เพื่อตรวจสอบ “รูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา” ตามมาตรฐานการตรวจสอบ 4 ด้าน คือ 1. ความเป็นประโยชน์ 2. ความเป็นไปได้ 3. ความเหมาะสม 4. ความถูกต้อง การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนนในแบบสอบถาม ดังนี้

- 5 หมายถึง สภาพที่ปฏิบัติจริงในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง สภาพที่ปฏิบัติจริงในระดับมาก
- 3 หมายถึง สภาพที่ปฏิบัติจริงในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง สภาพที่ปฏิบัติจริงในระดับน้อย
- 1 หมายถึง สภาพที่ปฏิบัติจริงในระดับน้อยที่สุด

3.2.3 การวิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) โดยวิธี Priority Needs Index (PNI) แบบปรับปรุง เป็นสูตรที่ปรับปรุงจากสูตร PNI ดั้งเดิม โดย นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช เป็นวิธีการที่หาค่าผลต่างของ (I – D) แล้วหารด้วยค่า D เพื่อควบคุมขนาดของความต้องการจำเป็นให้อยู่ในพิสัยที่ไม่มีช่วงกว้างมากเกินไป

$$PNI_{\text{modified}} = (I - D) / D$$

I คือ ค่าเฉลี่ยของสภาพคาดหวัง D คือ ค่าเฉลี่ยของสภาพเป็นจริง โดยมีเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลค่าความต้องการจำเป็นด้วยค่า PNI_{modified} ดังนี้
 ข้อที่มีค่า PNI_{modified} มาก แสดงว่ามีความต้องการจำเป็นมาก
 ข้อที่มีค่า PNI_{modified} น้อย แสดงว่ามีค่าความต้องการจำเป็นน้อย
 เกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย น้ำหนักคำตอบ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ โดยใช้แนวความคิดของเบสท์ (Best W. John, 1997) ดังนี้

- ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายความว่า อยู่ในระดับมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายความว่า อยู่ในระดับมาก
- ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายความว่า อยู่ในระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายความว่า อยู่ในระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายความว่า อยู่ในระดับน้อยที่สุด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ดังนี้

4.1 ศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ทั้งเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) และเชิงปริมาณ (Quantitative Data)

4.2 ศึกษาจากภาคสนาม (Field Studies) ผู้วิจัยใช้ แบบสอบถาม (Questionnaire), แบบสัมภาษณ์ (Interviewing) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อเก็บข้อมูลตามความเป็นจริงถูกต้องมากที่สุด

4.3 เก็บข้อมูลการตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหาของทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ผลการวิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็นของแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาของทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สำหรับครูในสถานศึกษา โดยวิธี PNImodified ได้ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยภาพรวม พบว่าความสำคัญที่ควรพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตมากที่สุด ลำดับที่ 1 คือ ด้านกายสุจริต ทักษะทางสังคม นักเรียนสามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ลำดับที่ 2 คือ นักเรียนรู้จักเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น และลำดับที่ 3 คือ นักเรียนรู้จักปฏิบัติตนตามกฎหมายและข้อกำหนดของสังคม ดังตารางการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ด้านกายสุจริต ทักษะทางสังคม

ตารางที่ 1 การจัดเรียงลำดับของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ด้านกายสุจริต ทักษะทางสังคม

องค์ประกอบของทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักสุจริต 3		ค่าเฉลี่ยของสภาพคาดหวัง (I)	ค่าเฉลี่ยของสภาพเป็นจริง (D)	(I - D)	$PNI_{modified} (I-D)/D$	ลำดับ
1. ด้านกายสุจริต ทักษะทางสังคม						
1	นักเรียนสามารถใช้ท่าทางเพื่อแสดงออกถึงความรู้สึกรของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ	4.63	3.65	0.98	0.26	5
2	นักเรียนรู้จักดูแลสภาพร่างกายให้แข็งแรง	4.81	3.76	1.05	0.27	4
3	นักเรียนรู้จักเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น	4.76	3.39	1.37	0.40	2
4	นักเรียนรู้จักปฏิบัติตามกฎและข้อกำหนดของสังคม	4.64	3.46	1.18	0.34	3
5	นักเรียนสามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้	4.61	3.21	1.40	0.43	1
รวม		4.69	3.49	1.19	0.34	

2. ผลการวิจัยการพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

การพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มี 3 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาแนวคิดทฤษฎีของทักษะการดำเนินชีวิต 2) การพัฒนารูปแบบ และ 3) การตรวจสอบรูปแบบ ได้ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ประกอบด้วย องค์ประกอบของทักษะการดำเนินชีวิต

ขั้นตอนการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต หลักธรรมในการดำเนินชีวิต โครงการในการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต 4) การนำรูปแบบไปใช้ 5) เจื่อนใจแห่งความสำเร็จ

3. ผลการวิจัยจากการตรวจสอบรูปแบบและนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของรูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยรวม

รายการประเมิน	ความเป็นประโยชน์			ความเป็นไปได้			ความเหมาะสม			ความถูกต้อง		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. หลักการของรูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต ตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	4.65	0.36	มากที่สุด	4.30	0.39	มาก	4.51	0.36	มากที่สุด	4.55	0.39	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา	4.61	0.38	มากที่สุด	4.31	0.43	มาก	4.29	0.42	มาก	4.53	0.27	มากที่สุด
3. กระบวนการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต	4.63	0.31	มากที่สุด	4.15	0.24	มาก	4.38	0.30	มาก	4.60	0.14	มากที่สุด
4. การนำรูปแบบไปใช้	4.65	0.36	มากที่สุด	4.53	0.34	มากที่สุด	4.43	0.54	มาก	4.75	0.27	มากที่สุด
5. เจื่อนใจแห่งความสำเร็จ	4.61	0.41	มากที่สุด	4.26	0.27	มาก	4.33	0.44	มาก	4.81	0.36	มากที่สุด
รวม	4.63	0.30	มากที่สุด	4.22	0.19	มาก	4.38	0.29	มาก	4.62	0.14	มากที่สุด
ภาพรวม	$\bar{x} = 4.49$, S.D. = 0.08 แปลผล มาก											

ได้รูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เป็นรูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Semantic Model) มีหลักสุจริต 3 อยู่ตรงกลาง มีขั้นตอนการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต 3 ขั้นตอน เพื่อพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามองค์ประกอบทั้ง 7 องค์ประกอบ ซึ่งการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตแต่ละองค์ประกอบใช้โครงการในการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต โดยมีกิจกรรมในการพัฒนา

ผู้วิจัยได้เสนอองค์ความรู้ใหม่จากผลการวิจัยรูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา คือ กระบวนการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ดังนี้

1. การสร้างทักษะชีวิต ให้เกิดกับนักเรียน โดยการสำรวจทักษะการดำเนินชีวิตของนักเรียนตามองค์ประกอบของทักษะการดำเนินชีวิตทั้ง 7 ทักษะ คือ 1) ทักษะทางสังคม 2)

ทักษะการประกอบอาชีพ 3) ทักษะการสื่อสาร 4) ทักษะด้านวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน 5) ทักษะด้านความคิด 6) ทักษะด้านจิตใจ 7) ทักษะด้านอารมณ์

2. การป้องกัน เป็นการช่วยเหลือนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง ให้มีทักษะชีวิตและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นปกติ

3. การดำเนินการแก้ไข เป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนที่เป็นปัญหา การพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตของนักเรียนตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ใช้โครงการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต (NATTAYA Project) ดังนี้

3.1 โครงการพัฒนาทักษะทางสังคม : โครงการสังคมดี (Nice Social : N)

กิจกรรม “จิตอาสา มาด้วยใจ”

กิจกรรม “ประชาธิปไตยในวัยเรียน”

กิจกรรม “หมั่นเพียรเรียนรู้เพื่อสังคม”

3.2 โครงการพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ : โครงการความสามารถในการประกอบอาชีพ (Ability to Career : A)

กิจกรรม “อาชีพในฝัน”

กิจกรรม “แบ่งปันความรู้”

กิจกรรม “คุณครูนักประดิษฐ์”

3.3 โครงการพัฒนาทักษะการสื่อสาร : โครงการเล่าขานตำนานเรื่อง (Tell to Story: T)

กิจกรรม “มีคุเทศก์น้อย”

กิจกรรม “ความขัดแย้งที่ลงตัว”

กิจกรรม “พูดได้ พูดเป็น”

3.4 โครงการพัฒนาทักษะด้านวัฒนธรรมที่แตกต่าง : โครงการประเพณีต่างอย่างเข้าใจ (Tradition Difference : T)

กิจกรรม “เรียนรู้คู่วัฒนธรรม”

กิจกรรม “เรียนรู้คู่ของจริง”

กิจกรรม “เรียนรู้คู่ศาสนา”

3.5 โครงการพัฒนาทักษะด้านความคิด: โครงการปรับความคิด พิชิตฝัน (Adjustment Thinking : A)

กิจกรรม “เปิดโลกความคิด”

กิจกรรม “วิทยากรน้อย”

กิจกรรม “พี่น้องผองเพื่อน”

3.6 โครงการพัฒนาทักษะด้านจิตใจ : โครงการสายใยชีวิต (Yarn of Life : Y)

กิจกรรม “เพื่อนรักเพื่อนแท้”

กิจกรรม “ดูแลใส่ใจ”

กิจกรรม “ห่วงใยถึงบ้าน”

3.7 โครงการพัฒนาทักษะด้านอารมณ์ : โครงการปลูกไฟให้ตัวเอง (Alert Myself : A)

กิจกรรม “ศึกษาธรรม นำสุข”

กิจกรรม “อารมณ์นี้ อารมณ์ไหน”

กิจกรรม “รู้และเข้าใจในตัวเอง”

แผนภาพกระบวนการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษา

อภิปรายผล

จากการค้นคว้า งานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ไม่พบงานวิจัยที่สามารถเปรียบเทียบกันได้โดยตรง แต่มีงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน คือ งานวิจัยของ (ปานทอง อังคนิตย์, 2558) ได้ศึกษาเรื่องการเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีผลการวิจัยปรากฏว่า สภาพการดำเนินงานการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียน โรงเรียนเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานด้านทักษะชีวิต เนื้อหาของทักษะชีวิตยังสอดคล้องหรือบูรณาการรวมอยู่ในสาระการเรียนรู้ 8 สาระ และอยู่ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งได้แก่ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับนโยบายยังคงเน้นงานวิชาการเป็นหลัก ผู้มีส่วนได้เสียจึงต้องร่วมมือกันในการเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีทักษะในการดำเนินชีวิต ใหพึ่งพาตนเอง และเผชิญกับปัญหาเพื่อให้อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข

รูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ 1) หลักการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต 2) วัตถุประสงค์ของการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต 3) กระบวนการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต 4) การนำรูปแบบไปใช้ 5) เงื่อนไขแห่งความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องในบางประเด็นกับ (พิเชษฐ์ โพธิ์ภักดิ์, 2553) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบมี 3 ส่วน คือ 1) หลักการและวัตถุประสงค์ 2) โครงสร้างและสาระสำคัญ 3) การนำไปสู่การปฏิบัติและเงื่อนไขความสำเร็จ

การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา แสดงให้เห็นว่ารูปแบบพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มีความสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต มีความเหมาะสม ปฏิบัติตามได้ โดยพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตผ่านโครงการ กิจกรรม ที่นำหลักสุจริต 3 มาบูรณาการกับองค์ประกอบของทักษะการดำเนินชีวิต

สรุป

รูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เป็นรูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Semantic Model) มีหลักสุจริต 3 อยู่ตรงกลาง มีขั้นตอนการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต 3 ขั้นตอน เพื่อพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามองค์ประกอบทั้ง 7 องค์ประกอบ ซึ่งการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตแต่ละองค์ประกอบใช้โครงการในการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต โดยมีกิจกรรมในการพัฒนา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

จากผลการวิจัยพบว่าสภาพปัญหาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต คือ ทักษะทางสังคม ข้อที่นักเรียนสามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ เป็นความต้องการจำเป็นในลำดับที่สำคัญที่สุดที่ควรจะได้การพัฒนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาควรนำไปกำหนดเป็นนโยบายการพัฒนาทักษะทางสังคมในด้าน

2. ข้อเสนอแนะด้านการนำไปปฏิบัติ

สถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต ให้ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียน ในสถานศึกษาได้มีส่วนร่วมในการวางแผน การกำหนดรูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา แล้วนำไปดำเนินการจัดทำโครงการ กิจกรรม เพื่อฝึกฝนทักษะการดำเนินชีวิตให้กับนักเรียน ซึ่งโครงการ กิจกรรมที่ได้เสนอไว้ในงานวิจัยครั้งนี้มีหลายโครงการ หลายกิจกรรม ซึ่งได้บูรณาการหลักสุจริต 3 กับองค์ประกอบของทักษะการดำเนินชีวิต ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรเลือกใช้โครงการ กิจกรรมที่เหมาะสมกับนักเรียนในสถานศึกษา

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1.1 ในบริบทของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาทั่วประเทศ ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามบริบท จึงควรทำการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางการนำรูปแบบการพัฒนาทักษะทางสังคม ด้านการแก้ปัญหาของนักเรียนในสถานศึกษา

1.2 ควรทำการศึกษาวิจัยต่อไปโดยการพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะทางสังคม สำหรับนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- จิราภรณ์ ศิริทวี. (2552). โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์นการพิมพ์.
- ปานทอง อังคณิตย์. (2558). การเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. ใน ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต . มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- พิเชษฐ์ โพธิ์ภักดี. (2553). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนนิติบุคคล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต (สาขาบริหารการศึกษา). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ. (2554). การวิจัยพัฒนาการเด็กแบบองค์รวมของเด็กไทยของสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก และเยาวชนผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ . กรุงเทพมหานคร.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2540). วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน*

A MODEL OF TEACHING SKILLS DEVELOPMENT OF TEACHERS IN BORDER PATROL POLICE SCHOOLS BASED ON BUDDHIST EDUCATIONAL ADMINISTRATION

ลักขณา ไชยฤทธิ์

Lakkhana Chaiyarit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: lakkhanachai2521@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสภาพปัญหาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน 2) เพื่อพัฒนารูปแบบทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน และ 3) เพื่อนำเสนอทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนการวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยมีระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาทักษะการสอนของครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ดังนี้ 1) โรงเรียนมีจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน ประกอบกับบุคลากรส่วนใหญ่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีและไม่มีวุฒิทางด้านการศึกษา จึงทำให้ปฏิบัติงานไม่สอดคล้องกับความรู้ความสามารถของตนเอง 2) ครูขาดทักษะและวิธีการสอนที่ชัดเจนชัดเจน และ 3) ครูสอนไม่ตรงวิชาเอก และครูไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนแนวทางการแก้ไขปัญหาทักษะการสอนของครูนั้น สรุปได้ดังนี้ 1) ควรจัดให้บุคลากรที่มีวุฒิการศึกษามาปฏิบัติหน้าที่

* Received 7 April 2019; Revised 26 April 2019; Accepted 26 April 2019.

เกี่ยวกับการจัดการศึกษาในโรงเรียน 2) จัดอบรมทักษะและเทคนิควิธีสอนให้กับครูด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อเป็นการทบทวนความรู้แล้วนำทักษะการสอน เทคนิคการสอนใหม่ๆไปปรับประยุกต์ใช้กับงานสอนของตนเอง 3) จัดกลุ่มครูเพื่อพบปะแลกเปลี่ยนวิธีการสอน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้ และเทคนิคการสอนที่หลากหลายช่วยแนะนำวิธีการสอนและแก้ปัญหา 4) ครูต้องมีวิธีการในการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ กระตือรือร้นในการเรียนรู้ มีความเชี่ยวชาญในวิชาที่สอน และครูควรได้รับการอบรมพัฒนา ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ

2. การพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีส่วนประกอบของรูปแบบ 4 ส่วน ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการนำไปสู่การปฏิบัติประกอบด้วย (1) องค์ประกอบของทักษะการสอน (2) วิธีการพัฒนาทักษะการสอน (3) กิจกรรมเสริมทักษะ 4) เงื่อนไขความสำเร็จ

3. ผลการตรวจสอบและนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาจำแนกรายด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยพบว่า ด้าน ด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง ด้านความเป็นไปได้ เรียงระดับมากที่สุดตามลำดับ แต่มีด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก กระบวนการนำไปสู่การปฏิบัติและเงื่อนไขความสำเร็จ

คำสำคัญ: ทักษะการสอนของครู, หลักพุทธบริหารการศึกษา, โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

Abstract

The objectives of this research were; 1) to study the state of teaching skills based on Buddhist educational administration of teachers in Border Patrol Police Schools, 2) to develop a model of teaching skills based on Buddhist educational administration of teachers in Border Patrol Police Schools, and 3) to propose the model of teaching skills development based on Buddhist educational administration of teachers in Border Patrol Police Schools. The mixed research methodology was used in the study. The qualitative data were collected from documents, in-depth interviews.

The research results found that;

1. The state of teaching skills of teachers in Border Patrol Police Schools, 1) The number of teachers did not cover the teaching loads and mostly their educational backgrounds and qualifications were not relevant to educational career, 2) The teachers lacked of teaching skills and methods, and 3) Teachers' qualifications and numbers were not relevant to course subjects and numbers of students. Solutions; 1) To recruit the qualified officials to the duty, 2) To arrange training courses in teaching methods and skills for the teachers, 3) To arrange teacher meetings for exchanging ideas, techniques, and methods in teaching and in problem solving, and 4) The teachers should have regular and continuous trainings in teaching and learning process.

2. The development of a model of teaching skills development of teachers in

Border Patrol Police Schools based on Buddhist educational administration consisted 4 components; 1) Principle, 2) Objective, 3) Operation process consisting of (1) Teaching skills factor, (2) Teaching skills development method, (3) Skills enhancement activity, and 4) Achievement condition.

3. The result of examination and evaluation of the model of teaching skills based on Buddhist educational administration of teachers in Border Patrol Police Schools was at a high level overall. The highest level was on appropriateness, followed by accuracy, feasibility, and usefulness respectively.

Keywords: Teaching skills development of teachers, Buddhist Educational Administration, Border Patrol Police Schools.

บทนำ

การพัฒนาครูเป็นหัวใจสำคัญในการบริหารการศึกษา เพราะงานทุกชนิดของสถานศึกษาจะดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและได้รับผลสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่เพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถและความร่วมมือของครู ถ้าครูขาดความรู้ความสามารถ ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ไม่จรรีกรักดีต่อหน่วยงานของตนเองและขาดความรับผิดชอบ ทะเลาะเบาะแว้งกัน แยกแยะความสามัคคี ต่างคนต่างอยู่และทำงานไปวัน ๆ โดยไม่ให้ความร่วมมือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่สถานศึกษาได้วางไว้ก็จะประสบความล้มเหลว เพราะมีคนที่เหมือนไม่มีในเมื่อคนเหล่านั้นไม่ร่วมมือกันและหย่อนสมรรถภาพเพราะฉะนั้น การพัฒนาครูจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารการศึกษา แม้ว่าครู ทุกคนของสถานศึกษาจะมีความสามารถเพียงใดก็ตาม ถ้าเวลาผ่านไปนาน ๆ บรรดาความรู้ ความชำนาญก็ย่อมอ่อนลงไปเป็นของธรรมดา หรือบางทีการทำงานจำเจอยู่เสมอ ๆ งานที่ทำอาจจะกลายเป็นความเบื่อหน่ายได้เหมือนกันเพราะ การที่ผู้บริหารให้คำปรึกษา แนะนำช่วยแก้ปัญหาและส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งจำเป็น อย่างยิ่งเพื่อให้ครูทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งมีขวัญและกำลังใจ ดังนั้น ครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาสังคมและชาติบ้านเมือง ทั้งนี้เพราะครูต้องรับหน้าที่ในการพัฒนาบุคคลในสังคมให้มีความเจริญงอกงามอย่างเต็มที่ จนบุคคลเหล่านั้นสามารถใช้ความรู้ความสามารถของตนเพื่อพัฒนาชาติบ้านเมืองต่อไป ดังนั้นการพัฒนาครูให้เป็นบุคคลที่มีศักยภาพอย่างที่สุด จึงเป็นงานที่นักวิชาการศึกษา / ผู้นิเทศ และ / หรือผู้บริหารการศึกษาจะต้องกระทำอย่างจริงจังและต่อเนื่อง (Aminah U-sof yusoh, 2561)

ตำรวจตระเวนชายแดนเป็นตำรวจหน่วยหนึ่ง ในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ แต่การปฏิบัติหน้าที่มีความแตกต่างกับตำรวจหน่วยอื่นอยู่หลายประการ คือการปฏิบัติหน้าที่ในสถานะตำรวจ ต้องตระเวนตรวจพื้นที่ตามแนวชายแดน ทำหน้าที่เสมือนรั้วของชาติ ซึ่งเป็นแนวป้องกันด่านแรก ในการปกป้องอธิปไตยของชาติไทย และอีกหนึ่งหน้าที่คือ การปฏิบัติหน้าที่สถานะครู เมื่อประมาณปี 2498 หมูลาดตระเวนได้เข้าไปในหมู่บ้านชาวเขาแห่งหนึ่ง พบชาวเขาเห็นเป็นคนแปลกหน้าพวกเขาก็ไม่ไว้วางใจ ไม่ยอมพบปะพูดคุยด้วย ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ไม่สามารถติดต่อสื่อสารทำความเข้าใจกันได้ นั่นก็คือ "ภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน" ตำรวจตระเวนชายแดนได้เล็งเห็นว่าสิ่งเหล่านี้หากปล่อยทิ้งไว้จะไม่เป็นผลดีต่อ

ประเทศไทย จึงได้จัดตั้งโรงเรียนขึ้นมาสอนหนังสือให้แก่ชาวเขา เพื่อให้เขาเหล่านั้นได้รู้ภาษาไทย จะได้ติดต่อทำความเข้าใจกันได้สะดวก และในปี 2499 โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน แห่งแรกที่ถือกำเนิดขึ้นที่หมู่บ้านดอนหมาวัน อ.เชียงของ จ.เชียงราย ใช้ชื่อว่า “โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบำรุงที่ 1” (คม ชัด ลึก, 2561) ปัจจุบันโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 18(2)(3) จึงมีศักดิ์ศรี มีบทบาทมีหน้าที่และความรับผิดชอบเช่นเดียวกับสถานศึกษาสังกัดของภาครัฐและภาคเอกชนที่ดำเนินงานโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โปรดเกล้าฯ ทรงให้ดำเนินโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนที่อยู่ในหมู่บ้านในเขตบริการการศึกษา และเด็กนักเรียนซึ่งในปีการศึกษา 2559 มีโรงเรียนใหม่เกิดขึ้น จำนวน 11 แห่ง ทำให้มีโรงเรียนในสังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน รวมจำนวนทั้งสิ้น 207 แห่ง ประกอบด้วย กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 1 จำนวน 45 แห่ง กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 2 จำนวน 48 แห่ง กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 3 จำนวน 72 แห่ง และกองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 4 จำนวน 42 แห่ง ซึ่งนักเรียนทั้งหมด 25,331 คน มีครูสายผู้สอน จำนวน 1,552 คน และบุคลากรทางการศึกษาอีกจำนวน 330 คน (สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2559) ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่าโรงเรียนมีจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน ประกอบกับบุคลากรส่วนใหญ่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีและไม่มีวุฒิทางด้านการศึกษา จึงทำให้ปฏิบัติงานไม่สอดคล้องกับความรู้ความสามารถของตนเอง (จิตรา มีคำ, 2556)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญและสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าวิจัยรูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหาร การศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในกลุ่มโรงเรียนดังกล่าวโดยเฉพาะผู้ที่ทำหน้าที่ การสอนจำเป็นต้องมีทักษะ มีความสามารถ มีความชำนาญ และมีความคล่องแคล่วว่องไวในการสอนที่อาศัยการสอนตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนาโดยการนำหลักธรรมมาบูรณาการกับการบริหารการศึกษาโดยการนำเทคนิคและวิธีการสอนนักเรียนเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด โดยนำหลักพุทธวิธีการสอนมาบูรณาการเข้ากับทักษะการสอน ประกอบด้วย 4 รูปแบบ

ได้แก่ สันทัดสนา สมาทปนา สมุตเตชนา และ สัมปหังสนา ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการสอนของครูในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่สามารถตอบโจทย์วิสัยทัศน์การศึกษาในอนาคตที่ระบุว่า “มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในสังคม”

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ เป็นการศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในปีการศึกษา 2560 โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และครู ในโรงเรียนที่สังกัด กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 207 แห่ง และจำนวนครูในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 1,882 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสภาพปัญหา และ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตรวจสอบรูปแบบ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสภาพปัญหาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน คือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูในโรงเรียนตำรวจ

ตระเวนชายแดน จำนวน 1,882 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ซึ่งเป็นตารางที่ใช้หาขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อประมาณค่าสัดส่วนของประชากร โดยคาดว่าสัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากรเท่ากับ 0.5 ระดับความเชื่อมั่น 95 % ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5 % ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 320 คน โดยนำมาสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi stage random sampling) โดยมีแต่ละขั้นตอนดังนี้ ดังนี้

1.2.1 กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้จำนวนสถานศึกษา สังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 207 โรงเรียน ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดสถานศึกษาโดยแบ่งสถานศึกษาออกเป็นกองกำกับการภาค เป็น 4 ภาค

ขั้นที่ 2 กำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละจังหวัด โดยเทียบบัญญัติไตรยางค์ จังหวัดใดมีประชากรมากจะกำหนดสัดส่วนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมาก

ขั้นที่ 3 ทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยการสุ่มแบบมีระบบ (Systematic Sampling)

1.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน คือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 207 คน โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ดังนี้

กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้จำนวนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่สังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 207 โรงเรียน

ขั้นที่ 1 กำหนดโรงเรียนโดยแบ่งโรงเรียนออกเป็นกองกำกับการภาค เป็น 4 ภาค

ขั้นที่ 2 กำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละภาค เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงและมีเกณฑ์ในการเลือก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 เครื่องมือการวิจัยแบบการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยจะใช้แบบการสัมภาษณ์โดยคัดเลือกแบบเจาะจงในการเก็บข้อมูล จำนวน 5 ท่าน ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

2.1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนจากเอกสาร และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1.2 สร้างเครื่องมือ จากกรอบเนื้อหาในคำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

2.1.3 กำหนดกรอบประเด็นที่ใช้ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยสำหรับการนำไปสัมภาษณ์

2.1.4 ผู้วิจัยกำหนดแบบสัมภาษณ์โดยการนำประเด็นคำถามเสนอประธานและกรรมการ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบ หรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม แล้วนำไปสัมภาษณ์

2.2 เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยจะใช้เก็บข้อมูลแบบสอบถาม จำนวน 1,882 ชุด ใช้กลุ่มตัวอย่าง 320 ตัวอย่าง โดยที่ผู้วิจัย

2.2.1 ทำการศึกษาจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.2 กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ

2.2.3 สร้างเครื่องมือ จากกรอบเนื้อหาในคำจำกัดความของศัพท์ในการวิจัย

2.2.4 เสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามอาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ ซึ่งประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นก่อนลงพื้นที่ ข้อมูลที่สำคัญในขั้นนี้ คือ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับ “รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน” ดังนี้

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 5 ท่าน โดยผู้วิจัยจะใช้การสัมภาษณ์เจาะลึกแบบที่ไม่มีโครงสร้าง ผู้วิจัยจะส่งหนังสืออย่างเป็นทางการโดยคำรับรองผู้อำนวยการสถานศึกษา เพื่อขอสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเองพร้อมกับส่งบริบทเนื้อหาต่างๆ ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ล่วงหน้า และจะกำหนดวัน เวลา และสถานที่ ส่วนในขณะการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะขออนุญาตจากผู้เชี่ยวชาญใช้เครื่องบันทึกเสียง และกล้องบันทึกภาพนิ่ง

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการสำรวจ (Survey Research) ได้แก่ การแจกแบบสอบถาม เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนโดยการวิเคราะห์เอกสาร และแจกแบบสอบถาม เพื่อเก็บข้อมูล จำนวน 1,882 คน ใช้กลุ่มตัวอย่าง 320 คน และได้แบบสอบถามกลับคืนมา 308 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 96.25

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และแบบสอบถามมาวิเคราะห์และสร้างองค์ความรู้ใหม่ การวิเคราะห์ผลการศึกษานี้จะใช้แบบการวิเคราะห์ตามหลักทฤษฎี ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การนำผลของการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม มาวิเคราะห์เนื้อหาโดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบ 3 เสา่ ตามกรอบแนวคิดของ (สุภางค์ จันทวนิช, 2540)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.1 สำหรับครูในสถานศึกษา ได้นำข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ตามสภาพเป็นจริง และสภาพคาดหวัง วิเคราะห์ ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.2.2 สำหรับผู้บริหารในสถานศึกษา ได้นำข้อมูลจากการแจกแบบสอบถาม เพื่อตรวจสอบ “รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน”ตามมาตรฐานการตรวจสอบ 4 ด้าน คือ 1. ความเป็น

ประโยชน์ 2. ความเป็นไปได้ 3. ความเหมาะสม 4. ความถูกต้อง การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.2.3 การวิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) โดยวิธี Priority Needs Index (PNI) แบบปรับปรุง เป็นสูตรที่ปรับปรุงจากสูตร PNI ดั้งเดิม (นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช, 2541) เป็นวิธีการที่หาค่าผลต่างของ (I – D) แล้วหารด้วยค่า D เพื่อควบคุมขนาดของ ความต้องการจำเป็นให้อยู่ในพิสัยที่ไม่มีช่วงกว้างมากเกินไป

$$PNI_{\text{modified}} (I - D)/D$$

I คือ ค่าเฉลี่ยของสภาพคาดหวัง D คือ ค่าเฉลี่ยของสภาพเป็นจริง

ผลการวิจัย

1. ผลจากการศึกษาสภาพปัญหาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหาร การศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จากการแจกแบบสอบถามและการสัมภาษณ์

ผลการวิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็นของแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา ของทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวน ชายแดน สำหรับครูในสถานศึกษา โดยวิธี PNI_{modified} ได้ผลการวิเคราะห์ ดังนี้ กลุ่มตัวอย่าง มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสภาพปัญหาของทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธ บริหารการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โดยภาพรวม พบว่า ความสำคัญของความ ต้องการจำเป็น ดังนี้ ลำดับที่ 1 คือ องค์ประกอบด้านสันตัสสนา ลำดับที่ 2 องค์ประกอบ ด้านสัมพันธสนา ลำดับที่ 3 องค์ประกอบด้านสมาธิปนา และลำดับสุดท้าย องค์ประกอบด้าน สมุตเตชนา ตามลำดับ และผลจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาของทักษะการสอนของครูตาม หลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จากการสัมภาษณ์ คือ บุคลากรไม่ เพียงพอในการปฏิบัติงาน ประกอบกับบุคลากรส่วนใหญ่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญา ตรีและไม่มีวุฒิทางด้านการศึกษา ขาดทักษะและเทคนิคที่ชัดเจนทำให้นักเรียนไม่เข้าใจ จึงทำ ให้การปฏิบัติงานไม่สอดคล้องกับความรู้ความสามารถของตนเอง

2. ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนประกอบด้วย 3 ส่วนคือ 1) การศึกษาค้นคว้า ทฤษฎีแนวคิด แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ 2) การพัฒนารูปแบบ และ 3) การตรวจสอบรูปแบบ ได้ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนประกอบด้วย 4 ส่วน คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) การนำไปใช้ และ 4) เงื่อนไขความสำเร็จ โดยการนำหลักพุทธวิธีการสอนมาบูรณาการเข้ากับทักษะการสอนเป็นการนำเทคนิคและวิธีการสอนนักเรียนมาบูรณาการในการสอนนักเรียนในชั้นเรียน เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุดในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งประกอบด้วย 4 รูปแบบ ได้แก่ สันติสนา สมาทปนา สมุตเตชนา และ สัมปหังสนา

3. ผลการวิจัยจากการตรวจสอบรูปแบบและนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

ได้รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เป็นรูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Semantic Model) โดยมีองค์ประกอบของทักษะการสอน 4 ด้านและมีขั้นตอนการพัฒนาทักษะการสอนในแต่ละด้าน 5 ขั้นตอน ซึ่งมีการพัฒนาทักษะการสอนแต่ละองค์ประกอบโดยการใช้กิจกรรมในการพัฒนา ผู้วิจัยได้เสนอองค์ความรู้ใหม่จากผลการวิจัยรูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน คือ กระบวนการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ดังนี้

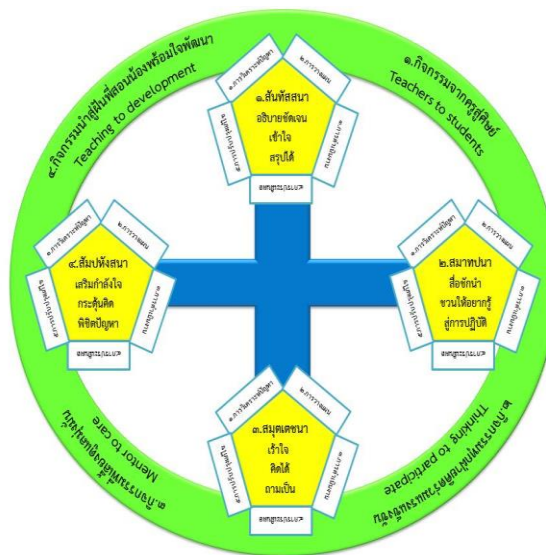
กระบวนการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษาประกอบด้วย

1. องค์ประกอบของทักษะการสอน
2. ขั้นตอนการพัฒนาทักษะ
3. กิจกรรมการพัฒนาทักษะการสอน
4. เงื่อนไขความสำเร็จของการพัฒนาทักษะการสอนของครู

โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบของทักษะการสอนดังต่อไปนี้
 - 1.1 องค์ประกอบทักษะการสอนด้านสันติสสนา
 - 1.2 องค์ประกอบทักษะการสอนด้านสมาธิ
 - 1.3 องค์ประกอบทักษะการสอนด้านสมุทเตชนา
 - 1.4 องค์ประกอบทักษะการสอนด้านสัมปหังสนา
 2. ขั้นตอนการพัฒนาทักษะการสอนมีดังนี้
 - 2.1 การวิเคราะห์ปัญหา (ANALYSING)
 - 2.2 การวางแผน (PLANING)
 - 2.3 การดำเนินงาน (DOING)
 - 2.4 การประเมินผล (EVALUATION)
 - 2.5 การปรับปรุงแก้ไข (ACT)
 3. กิจกรรมการพัฒนาทักษะการสอน ประกอบไปด้วย
 1. กิจกรรม จากครูสู่ศิษย์ (Teachers to students)
 2. กิจกรรม ทุกฝ่ายคิดร่วมแรงแข่งขัน (Thinking to participate)
 3. กิจกรรม พี่เลี้ยงดูแลมุ่งมั่น (Tutor to care)
 4. กิจกรรม นำสู่ฝันที่สอนน้องพร้อมใจพัฒนา (Teaching to development)
 4. เงื่อนไขความสำเร็จของการพัฒนาทักษะการสอนของครู ให้สำเร็จตามเป้าหมายมีเงื่อนไขที่ควรทราบ ดังนี้
 - 4.1 ต้องมีการสำรวจทักษะการสอนของครูก่อน ถ้าทักษะการสอนของครูขาดด้านใดควรเสริมทักษะในด้านนั้นก่อน
 - 4.2 ต้องสร้างความเข้าใจและได้รับความร่วมมือกันจากทุกฝ่ายทั้งหน่วยงานต้นสังกัด ผู้บริหาร ครู ตระหนักถึงความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการสอนของครู
 - 4.3 ความสำเร็จของการพัฒนาทักษะการสอนของครูนั้นขึ้นอยู่กับบริบทและสภาพแวดล้อมของแต่ละพื้นที่ของสถานศึกษา
- ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากองค์ประกอบของรูปแบบพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ได้นำมาเขียนเป็นแผนภาพกระบวนการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ดังนี้

แผนภาพ กระบวนการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา

จากแผนภาพจะเห็นได้ว่า รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นรูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Semantic Model) โดยมีกระบวนการพัฒนา ทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบของทักษะการสอน 2) ขั้นตอนการพัฒนาทักษะ และ 3) กิจกรรมการพัฒนาทักษะการสอน ซึ่งองค์ประกอบของทักษะการสอน 4 ด้าน นั้นประกอบไปด้วย 1) องค์ประกอบทักษะการสอนด้านสันติศึกษา 2) องค์ประกอบทักษะการสอนด้านสมารถ 3) องค์ประกอบทักษะการสอนด้านสมุเตชชา และ 4) องค์ประกอบทักษะการสอนด้านสัมพันธสนา ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีขั้นตอนการพัฒนาทักษะการสอนในแต่ละด้าน 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ปัญหา (ANALYSING) 2) การวางแผน (PLANING) 3) การดำเนินงาน (DOING) 4) การประเมินผล (EVALUATION) และ 5) การปรับปรุงแก้ไข (ACT) ซึ่งการพัฒนาทักษะการสอนแต่ละองค์ประกอบนั้นจะมีการใช้กิจกรรมในการพัฒนา ประกอบไปด้วย 1) กิจกรรมจากครูสู่ศิษย์ (Teachers to students) 2) กิจกรรมทุกฝ่ายคิดร่วมแรงแข็งขัน (Thinking to participate) 3) กิจกรรมพี่เลี้ยงดูแลมุ่งมั่น (Tutor to care) และ 4) กิจกรรมนำผู้ฝึ้นที่สอนน้องพร้อมใจพัฒนา (Teaching to development) ซึ่งมีเงื่อนไขความสำเร็จของการพัฒนาทักษะการสอนของครู ให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ควรทราบ ดังนี้ 1) ต้องมีการสำรวจทักษะการสอนของครูก่อน ถ้าทักษะการสอนของครูขาดด้านใดควรเสริม

ทักษะในด้านนั้นก่อน 2) ต้องสร้างความเข้าใจและได้รับความร่วมมือกันจากทุกฝ่ายทั้งหน่วยงานต้นสังกัด ผู้บริหาร ครู ตระหนักถึงความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการสอนของครู และ 3) ความสำเร็จของการพัฒนาทักษะการสอนของครูนั้นขึ้นอยู่กับบริบทและสภาพแวดล้อมของแต่ละพื้นที่ของสถานศึกษาด้วย

การอภิปรายผล

จากการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี สภาพปัญหาทักษะการสอนของครู ตามหลักพุทธบริหารการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน พบว่า โรงเรียนมีจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน ประกอบกับบุคลากรส่วนใหญ่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีและไม่มีวุฒิทางด้านการศึกษา จึงทำให้ปฏิบัติงานไม่สอดคล้องกับความรู้ความสามารถของตนเอง และวิธีสอนของครูยังขาดทักษะและเทคนิคที่ชัดเจนทำให้นักเรียนไม่เข้าใจ พร้อมกับครูสอนไม่ตรงวิชาเอก และครูไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนและครูขาดทักษะการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงควรจัดให้บุคลากรที่มีวุฒิการศึกษามาปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนและมีการจัดอบรมทักษะและเทคนิควิธีสอนให้กับครูด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อเป็นการทบทวนความรู้และได้นำทักษะการสอน และเทคนิคการสอนใหม่ๆ ไปปรับประยุกต์ใช้กับงานสอนของตนเองและควรส่งเสริมให้ครูมีกลุ่มเพื่อนครูที่สามารถมาพบปะแลกเปลี่ยนวิธีการสอน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้ โดยใช้เป็นแหล่งรวมของ Best practice และเทคนิคการสอนที่หลากหลาย ช่วยแนะนำวิธีการสอน ช่วยแนะนำวิธีการแก้ปัญหา และสิ่งสำคัญ ครูต้องมีการพัฒนาวิธีการสอนของตนเองอย่างต่อเนื่องในการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายและสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ กระตือรือร้นในการเรียนรู้ มีความเชี่ยวชาญในวิชาที่สอน และควรได้รับการอบรมพัฒนาด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ จากการค้นคว้างานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการสอนของครู

ตามหลักพุทธบริหารการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ไม่พบงานวิจัยที่สามารถ เปรียบเทียบกันได้โดยตรง แต่มีงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน คือ งานวิจัยของ (จิตรรา มีคำ, 2556) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาและแนวทางการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 ในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก มีผลการวิจัยปรากฏว่า ในการดำเนินงานโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา

ของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน กิจกรรม การพัฒนาประสิทธิภาพการจัด การเรียนการสอนของครู โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก มีปัญหาในการดำเนินงานโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน จำนวน 6 ด้าน คือ ด้านการวางแผน โรงเรียนขาดการวางแผนในการดำเนินงานโครงการ ด้านการจัดคนเข้าทำงาน โรงเรียนมีจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน และประกอบกับบุคลากรส่วนใหญ่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีและไม่มีวุฒิทางด้านการศึกษา จึงทำให้ปฏิบัติงานไม่สอดคล้องกับความรู้ความสามารถของตนเองแนวทางการบริหารจัดการ คือ ควรมีการวางแผนการดำเนินโครงการ ควรจัดให้บุคลากรที่มีวุฒิการศึกษามาปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาในโรงเรียน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของคุณภาพการสอนของครูในการปฏิบัติงาน

รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของครู ตามหลักพุทธบริหารการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ได้องค์ประกอบของรูปแบบเป็น 4 ส่วน คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) การนำไปสู่การปฏิบัติ และ 4) เงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องในบางประเด็นกับ (พิเชษฐ์ โพธิ์ภักดี, 2553) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบมี 3 ส่วน คือ 1) หลักการและวัตถุประสงค์ 2) โครงสร้างและสาระสำคัญ 3) การนำไปสู่การปฏิบัติและเงื่อนไขความสำเร็จ

การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของครู ตามหลักพุทธบริหารการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบรูปแบบด้วยการแจกแบบสอบถาม นำมาปรับปรุง แก้ไข และนำเสนอรูปแบบ จากการตรวจสอบ พบว่า รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านความเป็นประโยชน์ของการนำรูปแบบไปใช้ อยู่ในระดับมาก มีความสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโดยผ่านการนำเอากิจกรรมมาประยุกต์ใช้หรือบูรณาการกับองค์ประกอบของทักษะการสอน

สรุป

รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เป็นรูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Semantic Model) มีองค์ประกอบของทักษะการสอน 4 ด้านและมีขั้นตอนการพัฒนาทักษะการสอนในแต่ละด้าน 5 ขั้นตอน มีการพัฒนาทักษะการสอนแต่ละองค์ประกอบโดยใช้กิจกรรมในการพัฒนาทักษะ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สถานศึกษา ควรมีบทบาทในการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาของตนเอง และควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการจัดการกระบวนการเรียนรู้และทักษะการสอนของครู เพื่อสร้างความเข้าใจตรงกันและตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษาที่ยั่งยืน

1.2 หน่วยงานต้นสังกัด ควรมีการนิเทศ ติดตาม ให้สถานศึกษารายงานผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาของตนอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงและพัฒนา พร้อมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น

1.3 สถานศึกษา ควรมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาคเอกชน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน และขอความสนับสนุน ระดมทุนในการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 สถานศึกษา ควรเลือกนำรูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ไปปรับประยุกต์ใช้ หรือ บูรณาการให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาตนเอง

3. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาแนวทางการเสริมสร้าง รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

3.2 ควรศึกษากลยุทธ์ในการเสริมสร้าง รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

3.3 ควรศึกษา รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของครู ด้านขวัญและกำลังใจที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

เอกสารอ้างอิง

- คม ชัด ลึก. (17 มกราคม 2561). "ศึกษาความเท่าเทียม ความหวังครู ตชด". เข้าถึงได้จาก <http://www.komchadluek.net/news/crime/89360>
- จิตรา มีคำ. (2556). ปัญหาและแนวทางการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 ในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม .
- นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช. (2541). การสังเคราะห์งานวิจัยทางการศึกษาด้วยการวิเคราะห์ทอภิมานและการวิเคราะห์เนื้อหา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- พิเชษฐ์ โพธิ์ภักดี. (2553). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนนิติบุคคล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2559). สถานศึกษาในโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชน ปีการศึกษา 2559 .
- สุภางค์ จันทวานิช. (2540). วิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Aminah U-sof yusoh. (9 มกราคม 2561). การพัฒนาศักยภาพครู. เข้าถึงได้จาก <https://www.l3nr.org/posts/462044>
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

การมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2*

THE PARTICIPATION OF TEACHERS IN PERSONNEL ADMINISTRATION
IN SCHOOL UNDER TRANG PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE
AREA OFFICE 2

สุรเดช เกตุพงษ์พันธุ์

Suradech Ketpongpan

ไมตรี จันทรา

Maitree Jantra

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

สุภาพ เต็มรัตน์

Suphab Temrat

โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์นครศรีธรรมราช

Srinagarindra the Princess Mother School Nakhon Si Thammarat, Thailand

E-mail: night_night_night_night@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศึกษาการมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 และการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 จำนวนทั้งสิ้น 292 คน ได้กลุ่มตัวอย่างด้วยการใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie และ Morgan ใช้วิธีทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และการสุ่มกลุ่มตัวอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตาม

* Received 6 April 2019; Revised 26 April 2019; Accepted 26 April 2019.

สัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) แบบ Independent-Sample และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างจึงเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก
2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน การมีส่วนร่วมโดยรวมไม่แตกต่างกัน จำแนกตามขนาดโรงเรียน การมีส่วนร่วมโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, การบริหารงานบุคคลของครู, สถานศึกษา

Abstract

This research had the objectives that were 1) to study the participation of teachers in personnel administration in school under Trang Primary Educational Service Area Office 2 2) to compare the participation of teachers in personnel administration in school under Trang Primary Educational Service Area Office 2 classified by school sizes, educational background and working experiences. The subjects of the study were 292 teachers who work in the schools under Trang Primary Educational Service Area Office 2. A five-point scale rating questionnaire was used as the research instrument. The statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation, Independent-sample T-test

and F-test. The data were analyzed through One-Way ANOVA and Scheffe to compare the differences.

The result revealed that

1. The overall of the participation of teachers in personnel Administration in School under Trang Primary Educational Service Area Office 2 are at high level.

2. The comparison of the overall of the participation of teachers in personnel Administration in School under Trang Primary Educational Service Area Office 2 when classified by educational background and working experiences, there aren't any differences. But classified by schools sizes, the participation of teachers in personnel administration is significant difference at 0.05

Keywords: Participation, Personnel Administration Teachers, School

บทนำ

จากคำกล่าวที่ว่า “การศึกษาสร้างคน คนสร้างชาติ” แสดงให้เห็นว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคนหรือทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ หากประเทศใดที่ประชากรมีความรู้และการศึกษาดี ย่อมส่งผลให้ประเทศนั้นสามารถพัฒนาตามไปด้วย ดังนั้นความสำคัญของการศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งหลายประเทศในโลกได้ใช้การศึกษาเป็นนโยบายหลักในการพัฒนาประเทศ กรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2574 ในการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษา ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษา เป็นผู้บริหารจัดการด้านวิชาการ ส่วนผู้จัดการศึกษาเป็นผู้บริหารและจัดการด้านบริหารทั่วไป ได้แก่ การบริหารงานบุคคล การเงิน บัญชีพัสดุ การดูแล บำรุงรักษาครุภัณฑ์และสิ่งก่อสร้าง ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ รวมทั้งการบริหารงานทั่วไป ได้แก่ ค่าสาธารณูปโภค สาธารณูปการ การรายงานผลการดำเนินงาน การกำกับดูแลระบบการประกันคุณภาพภายในที่บูรณาการและเชื่อมโยงกับการประเมินคุณภาพภายนอก และการติดตามประเมินผลของหน่วยงานส่วนกลาง ฯลฯ โดยมีบุคลากรสนับสนุนเป็นผู้ดำเนินงานด้านการบริหารจัดการและการบริหารงานทั่วไป (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559)

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีขอบข่ายภารกิจหลัก 5 ด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) คือ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ด้านวินัยและการรักษาวินัย และด้านการออกจากราชการ การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามขอบข่ายภารกิจหลัก 5 ด้านนี้ เป็นผลจากการกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความคล่องตัว มีอิสระในการบริหารจัดการ แต่พบว่า การบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ ทั้ง 5 ด้าน ยังมีปัญหาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่อง การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานบุคคล ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่ง และได้มีการหลักการและทฤษฎีต่าง ๆ แก่ปัญหาทฤษฎีที่น่าสนใจ คือ ทฤษฎีองค์การ ถือว่าองค์ประกอบที่สำคัญขององค์การมีสองส่วน คือ งานและคน งาน คือ ภารกิจที่ต้องทำตามวัตถุประสงค์ และการที่จะสามารถทำภารกิจได้ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีองค์ประกอบที่ดี คือ คนหรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมเพียงพอที่จะปฏิบัติงาน ซึ่งการจัดการหน่วยงานใดก็ตาม ถ้าเริ่มต้นด้วยการมีบุคลากรที่มีคุณภาพแล้ว ปัจจัยด้านอื่น ๆ ก็จะเกิดผลตามมา (วิจิตร ศรีสอาน, 2550)

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา จึงเป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการในด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว ได้รับการพัฒนา มีความรู้ ความสามารถ มีกำลังใจ ได้รับการยกย่อง เชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในอนาคต ซึ่งมีส่วนช่วยในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากสภาพปัญหาและแนวคิดดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาความคิดเห็นของครูต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคล ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ซึ่งผลของการวิจัยสามารถนำมาเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากร และผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาเพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ภูมิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 1,221 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ได้กลุ่มตัวอย่างตามตาราง Krejcie และ Morgan แล้วสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยใช้อำเภอในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 เป็นชั้น ได้กลุ่มตัวอย่างครู จำนวน 292 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วยสาระสำคัญ คือ ขนาดของโรงเรียน ภูมิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ซึ่งเป็นแบบสอบถามชนิดมาตรา

ส่วนประมาณค่า ตามเกณฑ์การวัดทัศนคติของลิเคิร์ท มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

3. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3.2 สร้างแบบสอบถามตามนิยามศัพท์ เพื่อให้สามารถวัดตัวแปรได้

3.3 ดำเนินการสร้างแบบสอบถามฉบับร่าง โดยเขียนคำถามให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะและครอบคลุมตัวแปร

3.4 นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษา และนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ด้านการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 2 จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง ความเป็นปรนัย ส่วนวนการใช้ภาษา แล้วนำมาหาค่าความสอดคล้อง

3.5 นำแบบสอบถามที่ได้รับการเสนอแนะไปปรับปรุงแล้วนำไปทำการทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แล้วนำไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัค ซึ่งแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92

3.6 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำมาตรวจให้คะแนนเพื่อหาค่าจำแนกรายข้อด้วยการใช้วิธีการแจกแจงค่า t-test และค่า f-test โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ขออนุญาตและนำตัวจากคณะกรรมการจัดตั้งบัณฑิตวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 2 เพื่อขอความกรุณาแจ้งให้ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด

เขต 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทราบ เพื่อขอความร่วมมือและขออนุญาตให้ครูในสถานศึกษาตอบแบบสอบถามที่ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์และแบบสอบถามส่งไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนด พร้อมกับนัดหมายวันเวลาส่งแบบสอบถามคืน และผู้วิจัยเดินทางไปรับแบบสอบถามด้วยตนเอง

4.3 รวบรวมแบบสอบถาม ที่ได้รับคืน ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วดำเนินการตามขั้นตอนลงรหัสแบบสอบถาม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามจากการเก็บรวบรวม ดำเนินการตามขั้นตอนในการแปลความหมายวิเคราะห์ และโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

5.1 แบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ โดยหาค่าความถี่และร้อยละ

5.2 แบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตรัง เขต 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การแปลความหมายของคะแนนจากข้อมูลที่น่ามาหาค่าเฉลี่ยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายคะแนนของ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด

5.3 เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 โดยใช้การทดสอบค่า t-test และค่า f-test

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

6.1.1 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ

6.1.2 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัค

6.2 สถิติพื้นฐาน

6.2.1 ร้อยละ (Percentage)

6.2.2 ค่าเฉลี่ย (Mean)

6.2.3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

6.2.4 ค่าสถิติทดสอบที (t-test)

6.2.5 ค่าสถิติทดสอบเอฟ (f-test) โดยการหาค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

ผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของครูที่มีต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 พบว่า โดยรวมมีส่วนร่วมทั้งโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ขนาดโรงเรียน และประสบการณ์ทำงาน พบว่า

2.1 การมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา การมีส่วนร่วมโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง และด้านวินัยและการรักษาวินัย ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ และด้านการออกจากราชการ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2 การมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 จำแนกตามขนาดโรงเรียน การมีส่วนร่วมโดยรวม

แตกต่างกันกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการออกจากราชการ ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ และด้านวินัยและการรักษาวินัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.3 การมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน การมีส่วนร่วม โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ด้านวินัยและการรักษาวินัย และด้านการออกจากราชการ ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 พบประเด็นสำคัญสามารถนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาการมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 พบว่า โดยรวมการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แต่ละด้านการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะปัจจุบันสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคล กระจายอำนาจการบริหารงานบุคคลให้สถานศึกษา ได้ดำเนินการบริหารจัดการ และวางแผนการดำเนินงานต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาได้อย่างอิสระ ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานการวิจัยของจิราพร จริตเพ็ชร (จิราพร จริตเพ็ชร, 2557) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมบริหารงานบุคคลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมบริหารงานบุคคลของครู 6 ด้าน คือ การกำหนดตำแหน่ง การบรรจุแต่งตั้ง การพัฒนาบุคลากร วินัย การประเมินบุคลากร และความมั่นคงในการทำงาน อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับการวิจัยของชุตินันท์ พ่วงดี (ชุตินันท์ พ่วงดี, 2556) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู

ต่อการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทศนีย์ ทองทวีวัฒน์ ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่า การมีส่วนร่วมของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ทศนีย์ ทองทวีวัฒน์, 2554) การวิจัยครั้งนี้ พบว่า การมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 โดยรวมครูมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ เป็นด้านที่ครูมีส่วนร่วมมากที่สุด และด้านการวางแผน อัตราค่าจ้างและการกำหนดตำแหน่ง เป็นด้านที่ครูมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน พบว่า การมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ และด้านการออกจากราชการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการปฏิบัติงานของครูที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีหรือวุฒិการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ไม่สามารถเลือกหรือปฏิเสธงานได้ ทำให้การมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลของครูไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับการวิจัยของชุดินันท์ พ่วงดี (ชุดินันท์ พ่วงดี, 2556) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูต่อการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูต่อการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมไม่ต่างกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของณัฐรฎา พวงจันทร์ (ณัฐรฎา พวงจันทร์, 2553) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า การมีส่วนร่วมของครู ไม่แตกต่างกัน เมื่อวุฒิการศึกษาต่างกัน

3. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ที่มีขนาดของโรงเรียนต่างกัน พบว่า การมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 จำแนก

ตามขนาดโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นด้านการออกจากราชการ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะขนาดโรงเรียนที่ต่างกัน การเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคต่างกัน ต้องนำความรู้และความเข้าใจมาใช้ในการทำงาน แก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างกัน ทำให้การมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลของครูแตกต่างกัน สอดคล้องกับการวิจัยของจิราพร จริตเพชร (จิราพร จริตเพชร, 2557) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมบริหารงานบุคคลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี พบว่า การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมบริหารงานบุคคลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เมื่อขนาดโรงเรียนต่างกัน การมีส่วนร่วมของครูแตกต่างกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของไกรประสิทธิ์ พันสะอาด (ไกรประสิทธิ์ พันสะอาด, 2555) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการบริหารโรงเรียนในอำเภอหล่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่า การมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการบริหารโรงเรียน แตกต่างกัน เมื่อขนาดโรงเรียนต่างกัน

4. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน พบว่า การมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 จำแนกประสบการณ์การทำงาน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการวางแผน อัตราค่าจ้างและการกำหนดตำแหน่ง ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูที่ได้รับคัดเลือกเข้ามาปฏิบัติงานนั้น มีคุณสมบัติและสอบผ่านการคัดเลือก ถึงแม้จะมีประสบการณ์การทำงานน้อย แต่มีความกระตือรือร้นในการทำงานและได้รับการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ทั้งการประชุม อบรม และสัมมนาต่าง ๆ เพื่อเพิ่มทักษะในการทำงาน สอดคล้องกับการวิจัยของจิราพร จริตเพชร (จิราพร จริตเพชร, 2557) ได้ศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมบริหารงานบุคคลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาลพบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมบริหารงานบุคคลของครู เมื่อประสบการณ์การทำงานต่างกัน การมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของฤชิสสะ รุ่งวัฒนชัย (ฤชิสสะ รุ่งวัฒนชัย, 2553) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

สมุทรปราการ พบว่า การมีส่วนร่วมของครู ไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามประสบการณ์การทำงานต่างกัน

สรุป

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2” เพื่อศึกษาศึกษาการมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 และการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอน จำนวน 292 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และการสุ่มกลุ่มตัวอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) แบบ Independent-Sample และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างจึงเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe) ผลการวิจัย 1) การมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน การมีส่วนร่วมโดยรวมไม่แตกต่างกัน จำแนกตามขนาดโรงเรียน การมีส่วนร่วมโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาศึกษาการมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ จัดทำแผนอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมโดยวิเคราะห์และคาดคะเนจัดทำแผนอัตรากำลัง เพื่อจะได้มีการสรรหาบุคลากรให้ตรงกับความต้องการเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา

1.2 ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ จัดทำแผนการสรรหาบุคคลเข้าปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ครูได้มีส่วนร่วมการวางแผนในการบริหารอัตรากำลังครูและบุคลากรทางการศึกษาสอดคล้องกับนโยบาย ปัญหาและความต้องการอย่างเป็นระบบ

1.3 ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ จัดสรรงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายในการพัฒนาบุคลากร ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนค่าใช้จ่ายในการพัฒนาตนเอง สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานในสถานศึกษา

1.4 ด้านวินัยและการรักษาวินัย พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ จัดอบรมข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในเรื่องวินัยและการรักษาวินัย ดังนั้นผู้บริหารควรจัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องวินัยและการรักษาวินัย เพื่อให้เกิดการตระหนักและปฏิบัติไปแนวทางเดียวกัน

1.5 ด้านการออกจากราชการ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ พิจารณากรณีให้ออกจากราชการเพราะขาดคุณสมบัติ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการพิจารณาให้ออกจากราชการ เพื่อขอจัดการช่วยเหลือหรือกลั่นแกล้งและเกิดความเป็นธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2

2.2 ควรศึกษาประสิทธิผลการมีส่วนร่วมการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2

2.3 ควรศึกษาเกี่ยวกับความต้องการเข้าร่วมมีส่วนร่วมการบริหารงานบุคคลของ
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2

2.4 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไข
เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2542. กรุงเทพมหานคร: ศรุสภา.
- ไกรประสิทธิ์ พันสะอาด. (2555). การมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการบริหารโรงเรียนในอำเภอ
ลุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษา
มหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จิราพร จริตเพ็ชร. (2557). การมีส่วนร่วมการบริหารงานบุคคลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยราช
ภัฏเทพสตรี.
- ชุตินันท์ พ่วงดี. (2556). ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูต่อการมีส่วนร่วมของครู
ในการบริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ณัฐภา พวงจันทร์. (2553). การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหา
บัณฑิต : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ทัศนีย์ ทองทวีวัฒน์. (2554). การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทาง
การศึกษา อำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2.
วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภุชิสสะ รุ่งวัฒนชัย. (2553). การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต:
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

วิจิตร ศรีสอ้าน. (2550). การศึกษาแห่งชาติในอุดมคติ. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). ร่างกรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.
2560 – 2574. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

อัตตาในปรัชญาหลังนวยุคของมิเชล ฟูโกต์
มองผ่านพุทธปรัชญาเถรวาท*

THE SELF IN MICHEL FOUCAULT'S POSTMODERN PHILOSOPHY
THROUGH THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY

นพดล ปรางค์ทอง

Nopphadon Prangthong

สวัสต์ อโนทัย

Sawat Anothai

สมบูรณ์ บุญโท

Somboon Boondo

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University, Thailand

E-mail: nopphadonpr@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องอัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องอัตตาในปรัชญาหลังนวยุคตามแนวคิดของมิเชล ฟูโกต์ 3) เพื่อวิเคราะห์อัตตาของมิเชล ฟูโกต์ ผ่านพุทธปรัชญาเถรวาท และ 4) เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับอัตตาในการนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การศึกษาเอกสารและนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ ภายใต้กระบวนการศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางปรัชญา

ผลการศึกษาพบว่า

1. พุทธปรัชญาเถรวาทเสนอว่า อัตตาเกิดจากอวิชชาและมาจากการรวมตัวกันของขันธ 5 ซึ่งจะต้องดำเนินไปตามกฎไตรลักษณ์ และปฏิเสธสมุปบาท การจะสลายความยึดมั่นถือ

* Received 6 April 2019; Revised 26 April 2019; Accepted 26 April 2019.

นั่นว่าเป็นอัตตาหรือดับทุกข์ได้นั้น จำเป็นจะต้องรู้เท่าทันอัตตา เข้าถึงความเป็นอนัตตา และบรรลุนิพพานเป็นที่สุด

2. อัตตาหรืออัตบุคคลในปรัชญาหลังนวยุคของมิเชล ฟูโกต์ นั้น เกิดจากศาสตร์ว่าด้วยมนุษย์ โดยจะถูกอธิบายผ่านอำนาจ ความรู้ ความจริง และปฏิบัติการทางวาทกรรมของสังคม แนวปฏิบัติของปัจเจกบุคคล คือ การต่อต้านขัดขืน การกำกับตนเอง ปฏิบัติการแห่งเสรีภาพ และการเอื้ออาทรต่อตนเอง

3. ฟูโกต์อธิบายตัวตนของมนุษย์ในระดับสมมติสัจจะ ผ่านวาทกรรม อำนาจ และระบอบแห่งความจริงในแต่ละยุคสมัย ซึ่งเป็นตัวตนในลักษณะสัมพันธ์ มีพลวัต และความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ขณะที่พุทธปรัชญาเถรวาทมุ่งเน้นอธิบายตัวตนในเชิงอภิปรัชญา และนำเสนอในฐานะเป็นความจริงสมบูรณ์ หรือ ปรมาตมสัจจะ ต้องพัฒนาไปสู่ระดับโลกุตระ คือ การหลุดพ้นจากความยึดมั่นเรื่องตัวตนอย่างสิ้นเชิงที่เรียกว่า “นิพพาน”

4. องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษาวิจัย คือ ปรัชญาหลังนวยุคของมิเชล ฟูโกต์กับพุทธปรัชญาเถรวาท มุ่งความสนใจไปที่ตัวตนคนละระดับ กล่าวคือ ฟูโกต์มุ่งความสนใจและอธิบายอัตตาในระดับโลกียะ ในขณะที่พุทธปรัชญาเถรวาทมุ่งความสนใจนำเสนออัตตาในระดับโลกุตระหรือในเชิงอภิปรัชญา ทั้งสองแนวคิดนี้แทบจะไม่ได้ขัดแย้งกัน แต่กลับเสริมเติมแต่งกันและกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสามารถหลอมรวมเป็นองค์ความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาตัวตนของมนุษย์ได้

คำสำคัญ : อัตตา, ปรัชญาหลังนวยุค, มิเชล ฟูโกต์, พุทธปรัชญา

Abstract

The objectives of this article are as follows: 1) to study the concept of self in Theravada Buddhist philosophy. 2) To study the concept of self in postmodern philosophy based on the concept of Michel Foucault. 3) To analyze the self of Michel Foucault through the Theravada Buddhist philosophy. 4) To create a new body of knowledge of the self to improve the quality of human life. This research is a qualitative research by studying the analytical description through the analytic, appreciative and regulatory approach so as to lead to the creativity of new knowledge in philosophy.

The results of study were found as follows:

1 . Theravada Buddhist philosophy explains that self is caused by ignorance and the combination of the Five Aggregates or Khantha, which is governed by the Three Characteristics of Existence or Trilaksana and the Dependent Origination or Paticcasamuppada. Knowing yourself as Soullessness or Anatta and to achieve Nirvana in the end is the way to be free from suffering.

2. The self or the subject in Michel Foucault's postmodern philosophy is derived from human sciences. Foucault recommends that what should we do within this context is resistance, self-regulation, technology of self, practice of freedom and caring self.

3. Foucault explains the human self as the conventional truth through the discourses, the power and the regime of truth in each era, which is a relative, dynamic and constantly changing, while Theravada Buddhist philosophy focuses on the metaphysical self and presents it as an absolute truth and it must be developed to the transcendental level which is the liberation from the self completely called Nirvana.

4. The new body of knowledge from this study is Michel Foucault's postmodern philosophy and Theravada Buddhist philosophy which focus on different levels of self, that is to say Foucault focused and explained human's self on worldly level whilst Theravada Buddhist philosophy focused on transcendental level or metaphysics. Both philosophical concept has no conflict but significantly complementing each other and can be integrated into a new body of knowledge for human self-development.

Keywords: Self, Postmodern Philosophy, Michel Foucault, Buddhist Philosophy

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงกระบวนทรรศน์ครั้งสำคัญจากยุคสมัยใหม่หรือนวศตวรรษเป็นกระบวนทรรศน์แบบหลังสมัยใหม่หรือหลังนวยุคนั้น สืบเนื่องจากการที่มนุษย์จำนวนหนึ่งได้พิจารณาเห็นความขัดแย้งและการทำลายล้างกันของมวลมนุษยชาติในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ซึ่งกล่าวได้ว่า ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในโลกใบนี้ไม่ว่าในระดับรัฐหรือในระดับปัจเจกบุคคล ล้วนแล้วแต่มีที่มาจากแนวคิดเรื่อง “ตัวตน” เป็นสำคัญ โดยเฉพาะการยึดถือว่าแนวคิดหรืออุดมการณ์ที่ตนยึดถือเพียงระบบเดียวเท่านั้นที่เป็นจริงที่สุด หรือดีที่สุด ที่เรียกว่า ลัทธิวจนศูนย์นิยม (logocentrism) จนนำไปสู่ความยึดมั่นถือมั่น (attachment) ในตัวตน หรือพวกตน แม้แต่การแบ่งกลุ่ม แบ่งสี หรือการนิยามความหมายเกี่ยวกับตัวตนว่าเป็นอย่างใดอย่างหนึ่งที่ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองบางกลุ่มนำมาใช้ในสังคมการเมืองไทย ก็ล้วนแล้วแต่เป็นการสร้างความหมายให้กับกลุ่มหรือขบวนการของตนเอง และเป็นชนวนไปสู่ความขัดแย้งที่เข้มข้นในสังคมไทยในระยะที่ผ่านมา ความขัดแย้งในทางการเมือง ชาติพันธุ์ หรือศาสนาจะแหลมคมแค่ไหนเพียงใด ขึ้นอยู่กับความเข้าใจเรื่องตัวตนหรือการนิยามความหมายเรื่อง “ตัวตน” ทั้งในทางชาติพันธุ์ ศาสนา หรือการเมือง และระดับความยึดมั่นถือมั่นต่อความคิดเรื่องดังกล่าวว่ามีมากน้อยเพียงใดด้วย ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ความคิดความเข้าใจเรื่อง “อัตตา” หรือ “ตัวตน” ถือว่าเป็นสมมุติฐานสำคัญที่อาจบานปลายขยายตัวออกไปเป็นปัญหาความขัดแย้งหรือความทุกข์ยากเดือดร้อนของมนุษย์ทั้งหลายในโลก

แนวคิดเรื่อง “อัตตา” หรือ “ตัวตน” เป็นแนวคิดที่สำคัญในทางศาสนาและปรัชญา นักปรัชญาหลายยุคหลายสมัยทั้งในตะวันตกและตะวันออกสนใจในประเด็นนี้ร่วมกัน และเลือกใช้คำเรียกที่แตกต่างกันออกไป พื้นฐานของคำว่า “อัตตา” หรือ “ตัวตน” ที่ใช้กันทั่วไป โดยเฉพาะในเชิงอภิปรัชญานั้น หมายถึง ธาตุแท้ของชีวิต นักปรัชญาตะวันตกจำนวนมากยอมรับร่วมกันว่า การจะเข้าใจความหมายของ “ตัวตน” ได้โดยการพิจารณาความหมายของเรื่องคุณสมบัติก่อน กล่าวคือ คุณสมบัติของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นสิ่งที่อาจเปลี่ยนแปลงได้ และคุณสมบัตินี้จะมิอยู่ได้ก็ต่อเมื่อ “มีอะไรบางอย่าง” รองรับอยู่ คำว่า “อะไรบางอย่าง” ที่กล่าวถึง คือ “ตัวตน” และ “ตัวตน” นี้จะเป็นศูนย์กลางแห่งความเปลี่ยนแปลง โดยที่ตัวมันเองไม่เปลี่ยนแปลง และเมื่อมันไม่เปลี่ยนแปลง มันจึงต้องเป็น “สิ่งที่มีอยู่จริง” และสามารถมีอยู่อย่างเป็นอิสระด้วยตัวเองและบางแนวคิดบอกว่าเป็นสิ่งนิรันดร์ (ศิริวรรณ โอสถานนท์, 2539)

ความหมายและความเข้าใจเรื่อง “อัตตา” หรือ “ตัวตน” ตามแนวคิดของนักปรัชญาแต่ละคนตั้งแต่ยุคกรีก อาจมีรายละเอียดแตกต่างกันออกไปตามแนวโน้มความสนใจ สำหรับในปรัชญาตะวันตกโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สนใจในพุทธปรัชญาเถรวาทนั้น แนวคิดเรื่อง “ตัวตน” เป็นที่ศึกษาและรับรู้กันอย่างแพร่หลาย ในฐานะที่เป็นศูนย์กลางแห่งการยึดมั่นถือมั่น และสำคัญมั่นหมายต่าง ๆ นานา อันนำไปสู่การว่ายวนอยู่ในมหาสมุทรแห่งความทุกข์ของมวลมนุษย์

แนวความเชื่อเรื่อง “ตัวตน” นี้มีการสอนสืบต่อกันมาทุกศาสนาในโลก พุทธศาสนาเองแม้จะกล่าวถึงเรื่องอัตตาหรือตัวตน แต่ก็เพื่อแสดงให้เห็นว่า การเข้าใจว่าเป็น “อัตตา” นั้นคือความเข้าใจที่ผิดพลาด เพราะแท้จริงแล้วมีเพียง “อนัตตา” เท่านั้น ดังพุทธพจน์ที่ว่า

“ดูกรเสนียะ ศาสตรา 3 จำพวกนี้ มีอยู่ปรากฏอยู่ในโลก 3 จำพวกเป็นไฉน ศาสตราบางคนในโลกนี้ บัญญัติอัตตาโดยความเป็นของจริง โดยความเป็นของแท้ ทั้งในปัจจุบัน ทั้งในสัมปรายภพ อนึ่ง ศาสตราบางคนในโลกนี้ บัญญัติอัตตาโดยความเป็นของจริง โดยความเป็นของแท้ แต่ในปัจจุบันไม่บัญญัติเช่นนั้นในสัมปรายภพ อนึ่ง ศาสตราบางคนในโลกนี้ ไม่บัญญัติอัตตาโดยความเป็นของจริง โดยความเป็นของแท้ ทั้งในปัจจุบัน ทั้งในสัมปรายภพ ใน ๓ จำพวกนั้น ศาสตราที่บัญญัติอัตตาโดยความเป็นของจริง โดยความเป็นของแท้ ทั้งในปัจจุบัน ทั้งในสัมปรายภพ นี้เรียกว่า สัสสวาท ศาสตราที่บัญญัติอัตตา โดยความเป็นของจริง โดยความเป็นของแท้ แต่ในปัจจุบัน ไม่บัญญัติเช่นนั้นในสัมปรายภพ นี้เรียกว่า อุกเขวาท ศาสตราที่ไม่บัญญัติอัตตาโดยความเป็นของจริง โดยความเป็นของแท้ ทั้งในปัจจุบันทั้งในสัมปรายภพ นี้เรียกว่า สัมมาสัมพุทธะ” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

นอกจากนี้ แนวคิดเกี่ยวกับตัวตนบางประเด็นที่สืบทอดมาในทางตะวันตก เช่น แนวคิดของบิดาแห่งปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่ คือ เรอเน่ เดส์การ์ต (René Descartes) ผู้เสนอความคิดผ่านวลีอันโด่งดังว่า “I think therefore I am” ข้าพเจ้าคิดเพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงมีอยู่ กล่าวกันว่า วลีนี้เองที่สะท้อนแนวคิดเอาตัวเองเป็นศูนย์กลางในการนิยามสิ่งต่าง ๆ ขึ้นมา และด้วยวิธีการทางความคิดในการยืนยันตนเองและรูปแบบที่ยึดเอาตัวตนเป็นศูนย์กลางนี้ ได้ส่งผลให้เพิ่มการสร้างตัวตนขึ้นมาในรูปของปฏิบัติการทางสังคมอย่างมากมาย เช่น การยึดถือลัทธิชาตินิยมสุดขั้ว ลัทธิศาสนาและความเชื่อ ตลอดจนประเพณีและค่านิยมต่าง ๆ และ

รวมถึงรสนิยมและการดำเนินชีวิตของแต่ละคน หรือแม้แต่สิ่งที่เรียกว่า “ศักดิ์ศรี” ก็ล้วนเกิดขึ้นมาจากสิ่งที่เรียกว่า ตัวตนในแบบรวมหมู่ และตัวตนแบบปัจเจกทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตาม เท่าที่ได้สำรวจพบว่า นักปรัชญาตะวันตกสนใจอัตตาในฐานะของอภิปรัชญา แต่ไม่ได้สนใจในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับจริยศาสตร์เหมือนปรัชญาตะวันออก ซึ่งเป็นไปตามลักษณะของการศึกษาหรือความสนใจปรัชญาของนักคิดตะวันตกนั้นส่วนมากต้องการรู้เพื่อรู้ แต่ไม่ได้ต้องการนำไปสู่การปฏิบัติเหมือนปรัชญาตะวันออก ต่างจากการนำเสนอแนวคิดเรื่องอาตมันหรืออัตตาของฮินดูและพระพุทธศาสนา แม้ว่าจะนำเสนอแนวคิดเหล่านี้ในเชิงอภิปรัชญาเหมือนปรัชญาตะวันตก แต่ก็ไม่ได้หยุดอยู่เพียงเท่านั้น ยังได้เสนอแนวคิดทางจริยศาสตร์ตามมาอีกด้วย เช่น การปฏิบัติโยคะเพื่อให้อาตมันกลับไปเป็นหนึ่งเดียวกับปรมาตมัน รวมถึงการเสนอแนวคิดเรื่องการไม่ยึดมั่นถือมั่นในตัวตน หรือแนวคิดเรื่องอนัตตาในพระพุทธศาสนา เป็นต้น

ผู้วิจัยเห็นว่า การศึกษาแนวคิดเรื่องอัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท กับแนวคิดของมิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) ซึ่งเป็นนักปรัชญาหลังนวยุคที่มีชื่อเสียงในทางตะวันตกที่นำเสนอประเด็นเรื่องอัตตาหรืออัตบุคคล (Subject) ไว้อย่างเด่นชัด อาจจะทำให้เราเห็นจุดร่วมหรือความสอดคล้องต่อกันบางอย่างในการวิเคราะห์ตัวตนหรือธรรมชาติของมนุษย์ ทำให้สามารถเห็นว่า ตัวตนของเราประกอบสร้างขึ้นได้อย่างไร หรือหากใช้ศัพท์ทางพระพุทธศาสนาก็คือการนำเสนอให้เห็นที่มาที่ไปหรือกระบวนการในการปรุงแต่งความเป็นตัวตน บุคคล เรา เขา ของมนุษย์ในลักษณะต่าง ๆ ว่าความสำคัญมันหมายเช่นนั้นขึ้นได้อย่างไร เพื่อท้ายที่สุดจะนำมาสู่องค์ความรู้ใหม่ในการเข้าใจใคร่ครวญ หรือมีสติ รู้เท่าทันตนเอง ผู้อื่น รวมถึงปรากฏการณ์ทั้งหลายที่เกิดขึ้น และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขสุนทรีย์และมีอิสรภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องอัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องอัตตาในปรัชญาหลังนวยุคตามแนวคิดของมิเชล ฟูโกต์
3. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดเรื่องอัตตาของมิเชล ฟูโกต์ ผ่านพุทธปรัชญาเถรวาท
4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับอัตตาในการนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการศึกษาจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) จากคัมภีร์พระไตรปิฎก 45 เล่ม ทั้งภาษาไทยและภาษาบาลี คัมภีร์อรรถกถา ฎีกาและอนุฎีกาที่เกี่ยวข้อง เช่น คัมภีร์วิสุทธิมรรค อภิธัมมัตถสังคหะ มลิตนปัญหา เป็นต้น รวมทั้งศึกษาผลงานสำคัญ ๆ ของมิเชล ฟูกูต์ ในภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องอัตตาหรือตัวตนของมนุษย์ และศึกษาจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) จากวิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความ ข้อเขียน บทวิจารณ์ เอกสารต่าง ๆ ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่ได้กล่าวถึงเรื่องอัตตา จากนั้นนำมาศึกษาประเด็นต่าง ๆ โดยละเอียด แล้วนำเสนอในรูปแบบของการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิจัยทางปรัชญาแบบวิภาษวิธี (dialectic method) และการใช้เหตุผลแบบมีวิจารณ์ญาณ (discursive method) ภายใต้กระบวนการศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ในทางปรัชญา

ผลการวิจัย

1. แนวคิดเรื่องอัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท

ในการศึกษาแนวคิดเรื่องอัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาทนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาความเชื่อเรื่องอัตตาหรืออาตมมันที่แพร่หลายอยู่ในปรัชญาอินเดียก่อนพุทธกาลเป็นฐานในการพิจารณาแนวคิดเรื่องอัตตาของพุทธปรัชญาเถรวาทด้วย ซึ่งแนวคิดเรื่องอัตตาก่อนหน้านั้น แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักปรัชญาอัสติกะ เป็นกลุ่มที่ยึดคัมภีร์พระเวทเป็นพื้นฐาน ซึ่งแยกออกไปหลายสำนัก แต่สามารถกล่าวโดยภาพรวมได้ว่า อาตมมันหรือตัวตนของนักปรัชญากลุ่มนี้เป็น “จิต” หรือนามธรรม ซึ่งอาตมมันนี้มีปรมัตถ์เป็นพื้นฐาน ในฐานะที่เป็น “ตัวตนสากล” อาตมมันมีหน้าที่จะต้องเข้าใจปรมัตถ์ จึงจะบรรลุโมกษะ หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดได้ ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งก็คือ กลุ่มนักปรัชญานาสติกะ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่เชื่อถือในคัมภีร์พระเวท ได้แก่ ปรัชญาจารวาก ปรัชญาเซน และพุทธปรัชญา ปรัชญาจารวากเป็นพวกสสารนิยม ยอมรับสิ่งที่สามารถพิสูจน์ด้วยประสาทสัมผัสเท่านั้นว่าเป็นจริง จารวากเห็นว่าตัวตนของมนุษย์นั้นเป็นสสาร มาจากการรวมตัวกันของธาตุสี่และเป็นภาวะชั่วคราว เมื่อธาตุทั้งหมดนี้แยกจากกัน ตัวตนของมนุษย์ก็แตกสลายหรือเรียกว่า ตาย ภายหลังตายไม่มีสิ่งที่เรียกว่า จิตหรือวิญญาณ ที่

จะไปเกิดในภพภูมิต่อไป หรือไม่มีนรก สวรรค์เป็นสถานที่ที่จะต้องไปเสวยผลใด ๆ ส่วนปรัชญา เช่น แม้จะยอมรับว่าชีวะหรืออาตมามีอยู่ แต่ก็เห็นว่าเป็นตัวตนที่ไม่เที่ยงแท้ไม่แปรเปลี่ยนในแง่ที่ว่า ชีวะหรือตัวตนนั้นมีคุณสมบัติประกอบอยู่ ดังนั้น แม้ชีวะจะเป็นสิ่งเที่ยงแท้แต่ก็ต้องเปลี่ยนแปลงไปตามคุณสมบัติที่มามีอาศัยเหล่านั้น

สำหรับแนวคิดเรื่องอัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาทนั้น มีความแตกต่างจากปรัชญาอินเดียสำนักอื่น ตรงที่ไม่ได้เสนอเรื่อง “อัตตา” แต่เสนอเรื่อง “อนัตตา” แทน การกล่าวถึงเรื่อง “อัตตา” ที่ปรากฏอยู่ ก็เป็นแต่เพียงการเสนอเพื่อจะปฏิเสธการมีอยู่ของ “อัตตา หรือ เพื่อเป็นการตอกย้ำความเป็น “อนัตตา” เท่านั้น สำหรับแนวคิดเรื่อง “อนัตตา” นั้น พระพุทธเจ้าทรงแสดงให้เห็นปรากฏครั้งแรกในอนัตตลักขณสูตร (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เมื่อคราวโปรดปัญจวัคคีย์ทั้งห้า โดยเสนอว่า ไม่มีสิ่งที่เรียกว่า “อัตตา” อยู่ภายในร่างกาย แต่กายและจิตของเรา คือ ชันธ์ 5 เท่านั้น ซึ่งประกอบด้วย รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ ซึ่งทั้งหมดไม่เที่ยงแท้ถาวร เต็มไปด้วยความทุกข์ ด้วยสภาพบีบคั้นกดดันต่าง ๆ การที่ชันธ์มารวมตัวกันเป็นชีวิตเกิดจากเหตุปัจจัยต่าง ๆ มาอิงอาศัยกันจึงย่อมไม่มีอัตตาหรือตัวตนที่แท้จริง

แนวทางอีกประการหนึ่งในการพิจารณาเรื่องตัวตนในพุทธปรัชญาเถรวาท คือการอธิบายอัตตาผ่านแนวคิดแบบขณิกวาท (พระมหาสมศักดิ์ ฐมมวฑฒโน, 2548) คือ แนวคิดที่เชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างตั้งอยู่เพียงชั่วขณะตามเหตุตามปัจจัย พุทธปรัชญาในฐานะขณิกวาทนั้น เห็นว่าสรรพสิ่งไม่ว่าจะเป็นวัตถุหรือจิตเกิดดับอยู่ตลอดเวลา ไม่คงที่ในระดับปรมัตถสัจจะ แต่ที่เราเห็นและเข้าใจว่าเป็นคนหรือสัตว์นั้นเป็นเพียงสมมติสัจจะซึ่งเป็นของชั่วคราว ซึ่งย่อมเปลี่ยนแปลงหรือดับสลายไปได้ด้วยเหตุปัจจัยต่าง ๆ สำหรับในคัมภีร์ “มิลินทปัญหา” ก็เป็นการนำเอามโนทัศน์เรื่อง “อนัตตา” ของพุทธปรัชญาเถรวาท มานำเสนออย่างน่าสนใจ ผ่านการโต้ว่าที่ถกเถียงกันระหว่างพระนาคเสนกับพระยามิลินท์ ซึ่งประเด็นสำคัญอยู่ที่การพิสูจน์ด้วยหลักเหตุผลต่าง ๆ ว่า อัตตาหรือตัวตนที่เป็นแก่นสารของชีวิตนั้นไม่มีอยู่จริง พระนาคเสนจะใช้วิธีการยกตัวอย่างมาอธิบาย เพื่อปฏิเสธถึงความมีอยู่ของอัตตาไปทุกครั้ง โดยอธิบายว่าความมีตัวตนที่ยึดถือกันอยู่นั้น เป็นเพียงชื่อ “บัญญัติ” สำหรับสื่อสารกันในสังคมเท่านั้น นอกจากนี้ พุทธทาสภิกขุซึ่งเป็นพระนักปราชญ์ฝ่ายเถรวาทรูปสำคัญก็ได้นำเสนอแนวคิดเรื่องตัวตนผ่านกรอบคิดแบบพุทธปรัชญาเถรวาท โดยใช้คำที่ท่านคิดขึ้นว่า “ตัวกู ของกู” แทนคำว่า

“อิตตา” พุทธทาสภิกขุชี้ให้เห็นว่า ความทุกข์ของมนุษย์เกิดขึ้นเพราะความรู้สึกว่ามี “ตัวกู ของกู” ที่เกิดจากการตั้งจิตไว้ผิดอันเนื่องมาจากวิชา ซึ่งจะนำไปสู่การยึดมั่นถือมั่นในบุญจันท์ และด้วย “ปัญญา” รู้เท่าทันเท่านั้น ถึงจะตัดความรู้สึกว่ามีตัวตนที่ว่ามันได้แบบสิ้นเชิง ที่เรียกว่า สมุทฺเทหิมุตติ (พุทธทาสภิกขุ, 2560)

2. แนวคิดเรื่องอิตตาในปรัชญาหลังนวยุคตามแนวคิดของมิเชล ฟูโกต์

ในผลงานชื่อ “The Order of Things” ฟูโกต์เสนอไว้อย่างชัดเจนว่า แนวความคิดเรื่อง “มนุษย์” ที่เขียนนำหน้าด้วยอักษรตัวใหญ่ Man เป็นสิ่งที่เพิ่งเกิดขึ้นมาในระยะ 200 ปีที่ผ่านมา ความคิดเรื่องมนุษย์ที่หมายถึงนี้ ไม่ใช่มนุษย์ที่เดินหลังตรงที่พบเห็นได้ทั่วไปเป็นเวลาล้าน ๆ ปี หรือมนุษย์ในความเป็นจริงที่ต้องกิน ต้องขับถ่าย หรือต้องร่วมเพศ แต่เป็นแนวความคิดเกี่ยวกับมนุษย์ที่มีความสามารถในการจะบรรลุถึงอะไรต่าง ๆ ศักยภาพที่ทำให้มนุษย์มีสถานะที่ไม่แตกต่างจากพระเจ้า ซึ่งก็เป็นเพียงกรอบคิดของยุคสมัยหนึ่งเท่านั้น (ธเนศวรชยานนาวา, 2548) ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับมนุษย์แบบที่ผ่านมานั้นตกอยู่ภายใต้กระแสดิคาภายใต้ความเป็นนวยุค เมื่อมาถึงมิเชล ฟูโกต์ ในฐานะนักปรัชญาหลังนวยุคได้นำเสนอแนวคิดเรื่องอิตตาว่า อิตตาหรือตัวตนของมนุษย์ในฐานะอัตบุคคลนั้น เป็นทั้งผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ เป็นทั้งองค์ประธานและเป็นกรรม มนุษย์เป็นผลผลิตของอำนาจ (power) วาทกรรม (discourse) ซึ่งวาทกรรมอันมาจากความรู้ (knowledge) ความจริง (truth) ชัดต่าง ๆ ทำให้เกิดอัตบุคคลหรือตัวตนของมนุษย์ (subject) ประเภท ต่าง ๆ ขึ้น ดังที่เขากล่าวว่า

“ความรู้เชื่อมโยงอยู่กับอำนาจ ไม่เพียงเกี่ยวกับว่าอำนาจของ ‘ความจริง’ เท่านั้น แต่มีอำนาจที่จะสร้างความจริงด้วยตัวของมันเอง ความรู้ทั้งหมดเมื่อนำไปใช้ในโลกแห่งความเป็นจริงย่อมมีผลกระทบและอย่างน้อยก็กลายเป็น ‘จริง’ และเป็นความรู้ที่เคยใช้เพื่อควบคุมพฤติกรรมของผู้อื่น ทำให้เกิดข้อจำกัด ข้อบังคับและ ระเบียบวินัยของการปฏิบัติขึ้นมา ดังนั้น ‘ไม่มีความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ปราศจากการเชื่อมโยงเข้ากับการก่อร่างความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือไม่มีความรู้ใดเลยที่ไม่อาจคาดหมายว่าไม่ได้เกี่ยวข้องกับอำนาจ” (Foucault, Michel, 1997)

ฟูโกต์ปฏิเสธตัวตนมนุษย์ในเชิงอภิปรัชญาที่เชื่อว่ามีสารัตถะ (essence) หรือแก่นแกนที่แท้จริงบางอย่างอยู่ และปฏิเสธความเป็นอิสระของตัวตนมนุษย์แบบที่นวยุคเคยเชื่อถือ ฟูโกต์ใช้คำว่า “อิตตา” ในหลายความหมาย ทั้งในฐานะหน่วยหรืออัตลักษณ์ทางการเมือง ทั้งใน

ฐานอัตลักษณ์ของตัวเอง ซึ่งต้องผ่านการตีความ การต่อรอง การปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา (อานันท์ กาญจนพันธ์, 2555)

แนวคิดปรัชญาหลังนวยุคของมิเชล ฟูโกต์ ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกมาเป็นแนวทางเพื่อการศึกษา ได้แก่ เทคโนโลยีกำกับตนเอง (technology of the self) ซึ่งเป็นการสร้างตัวตนให้เป็นเป็นอธิการ (subjectivity) กำหนดพฤติกรรมต่าง ๆ และเป็นผู้รับผิดชอบต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง ความคิดของ มิเชล ฟูโกต์ เกี่ยวกับ “เทคโนโลยีของตัวเอง” คือ การทำให้ตนเองอยู่ในฐานะอุปกรณ์หรือกลไกอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งสามารถสร้างอัตลักษณ์เฉพาะตัวขึ้นมาในทางสังคม (Foucault, Michel, 1988) หรือเป็นการตรวจสอบและกำกับตัวเอง (self-policing self) ฟูโกต์มองว่าแม้ตัวตนจะอยู่ภายใต้การครอบงำของวาทกรรม แต่ก็ยังสามารถมีความเป็นตัวของตัวเองได้ และจะนำไปสู่การแก้ปัญหาจากการครอบงำ โดยฟูโกต์ยกตัวอย่างเรื่องการเลือกต่อรองในเพศวิถี เป็นต้น ฟูโกต์เห็นว่ามนุษย์ต้องรู้จักการต่อรองและต่อต้านขัดขืน (resistance) ต้องกำหนดตัวเอง ไม่ใช่ให้วาทกรรมมากำหนดชีวิตเสียทั้งหมด โดยมนุษย์แต่ละคนจะต้องพยายามที่จะสร้างหรือผลิตอัตตาตัวตนด้วยตนเองขึ้นมา ดังที่เขาพิจารณาความเคลื่อนไหวของกลุ่มคนรักร่วมเพศ ซึ่งเป็นการต่อต้านขัดขืนวาทกรรมเพศในสังคม ที่มีเพียงวาทกรรมความเป็นชายและวาทกรรมความเป็นหญิง หรือที่เรียกกันว่า “เพศปกติ” เท่านั้นครอบงำอยู่ เขากล่าวว่า

“อะไรคือความต้องการในการเคลื่อนไหวของกลุ่มเกย์ ณ เวลานี้ มันเป็นศิลปะของชีวิตมากกว่าศาสตร์หรือความรู้ทางวิทยาศาสตร์ (หรือความรู้ทางวิทยาศาสตร์เทียม) ว่าเพศสภาพคือสิ่งที่...[. .] จริง ๆ แล้วเรื่องเพศสภาพนี้เป็นสิ่งที่เราสร้างขึ้นเอง – มันคือการสร้างของเรา และมันเป็นมากกว่าการค้นพบความลับอีกด้านของปรารถนาของเรา เราต้องเข้าใจสิ่งนั้นด้วยความปรารถนาของเรา ไปสู่รูปแบบของความสัมพันธ์ใหม่ๆ รูปแบบใหม่ของความรักใหม่ ๆ รูปแบบของการสร้างสรรค์ใหม่ ๆ เรื่องเพศไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่งตายตัว แต่คือความเป็นไปได้สำหรับชีวิตที่สร้างสรรค์” (Foucault, Michel, 1982)

สำหรับแนวคิดเรื่องการปฏิบัติต่อตนเอง (practice of self) นั้น ฟูโกต์ หมายถึงการตั้งใจที่จะบังคับตนเองให้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ตนเองเป็นผู้กำหนดขึ้น รวมถึงความพยายามในการจะเปลี่ยนแปลงตนเองให้เป็นแบบใดแบบหนึ่ง ในรูปแบบที่ตนเองต้องการ เพื่อให้บรรลุ

เป้าหมายของตนเองในการใช้ชีวิตอย่างสุนทรีย์ ซึ่งการทำเช่นนี้ จะต้องมีการคิดทบทวนการกระทำของตนเอง และตั้งเงื่อนไขหรือวิธีการต่าง ๆ ในการควบคุมตนเองให้ได้

ส่วนข้อเสนอเรื่อง วิธีปฏิบัติแห่งเสรีภาพ (practices of freedom) ก็สืบเนื่องจากแนวคิดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น การที่เราจะต้องรองอัตลักษณ์ กำกับตนเอง หรือจะปฏิบัติตนเองแบบใดนั้น จะต้องมีการปฏิบัติแห่งเสรีภาพ กล่าวคือ แต่ละคนจะต้องสามารถควบคุมและสนใจตนเอง เอาชนะกิเลสตัณหาของตนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายบางอย่างของตนเองได้ เสรีภาพสำหรับฟูโกต์ คือ ความมีอิสระในการคิด และการตั้งคำถามกับสิ่งที่ดำรงอยู่ทั่วไป ซึ่งล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับอำนาจทั้งสิ้น ดังที่เขากล่าวไว้ว่า

“ความเสี่ยงของการมีอำนาจเหนือผู้อื่นและใช้อำนาจเผด็จการเหนือพวกเขาเกิดขึ้นได้เฉพาะอย่างยิ่งเมื่อไม่มีใครดูแลตัวเอง และตกเป็นทาสของความปรารถนา แต่ถ้าคุณดูแลตัวเองอย่างเหมาะสม นั่นคือ ถ้าคุณรู้ว่า ตัวเราคืออะไรในทางภวัญติวิทยา ถ้าคุณรู้ว่า คุณมีความสามารถอะไร ถ้าคุณรู้ว่า อะไรคือความหมายของการเป็นพลเมืองของเมืองๆหนึ่ง... หากคุณรู้ว่า สิ่งใดที่คุณควรกลัวและไม่ควรกลัว หากคุณรู้ถึงสิ่งที่คุณสามารถหวังได้อย่างมีเหตุผล และในทางกลับกัน อะไรคือสิ่งที่ไม่ควรให้ความสำคัญ หรือในที่สุดหากคุณรู้ว่า你不ควรกลัวความตาย – ถ้าคุณรู้สิ่งเหล่านี้ คุณจะไม่สามารถใช้อำนาจเหนือผู้อื่นในทางที่ผิด ๆ” (Foucault, Michel, 1997)

ในประเด็นการสะท้อนความคิดกลับต่อตนเอง (self-reflexivity) ฟูโกต์เสนอว่า แต่ละคนจะต้องมองตนเองให้ออกว่า อยู่ในฐานะสิ่งที่ถูกประกอบขึ้นโดยสังคม ผ่านการอ้างความรู้และความจริงชุดต่าง ๆ ตัวเราเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นภายใต้ภาคปฏิบัติการทางสังคม ซึ่งอาจมาจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เศรษฐกิจ ศาสนา การเมืองและวัฒนธรรม เราจะต้องกล้าวิพากษ์วิจารณ์มากกว่ารับคำตอบสำเร็จรูปมาใช้ ดังที่ฟูโกต์กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“ปัญหาสำหรับอัตบุคคลหรือสภาวะจิตของแต่ละบุคคล ก็คือการหันกลับมาเพ่งมองตัวเอง เพื่อยอมรับตัวเองในสิ่งที่ตนตระหนักในสิ่งที่ตัวเองเป็นอยู่ และการระลึกถึงความเป็นจริงที่เกิดขึ้น โดยมีความสามารถที่จะใช้การสังเกตแบบพินิจพิเคราะห์” (Foucault, Michel, 1977)

ประเด็นสุดท้ายคือ แนวความคิดเรื่องการเอื้ออาทรต่อตนเอง (caring self) ซึ่งเป็นเรื่องเดียวกับที่ฟูโกต์เสนอว่า ที่สุดแล้วเราจะต้องเป็น ตัวตนที่มีจริยธรรม หรือตัวตนเชิง

จริยธรรม (ethical self) นั่นคือ การไม่ปล่อยให้ตนเองตกเป็นทาสของกิเลสตัณหา ถือเป็นการเอื้ออาทรกับตนเอง ใช้แต่เท่านั้นการดำเนินตามวิถีดังกล่าวยังต้องคำนึงถึงผู้อื่นไปในตัวด้วย (อภิภา ปรัชญพฤทธิ, 2554) ในความคิดของฟูโกต์ปัจเจกชนมีแค่ศีลธรรมเชิงศาสนาเท่านั้นยังไม่พอ เพราะศีลธรรมอาจกลายเป็นการปกครองชีวญาณ แล้วมาควบคุมกำกับตัวเราเอง ปัจเจกชนจึงต้องมีความสร้างสรรค์และต้องมีความคิดแบบวิพากษ์วิจารณ์ หรือความคิดสร้างสรรค์ ถ้าจะยอมรับศีลธรรม ก็ต้องยอมรับหลังจากได้วิพากษ์วิจารณ์แล้วเท่านั้น ดังที่เขาเสนอว่า

“มีสาเหตุหลายประการที่ทำให้ "การรู้จักตัวเอง" ถูกบดบังโดย "การดูแลตัวเอง" ประการแรก มีความเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้งในหลักการทางศีลธรรมของสังคมตะวันตก. เราพบว่ามันยากที่จะยึดหลักคุณธรรมอย่างเข้มงวดและหลักการเข้มงวดในทางศีลที่เสนอว่า เราควรดูแลตัวเองให้ดีกว่าสิ่งอื่นใดในโลก เรามีแนวโน้มที่จะเห็นว่าการดูแลตัวเองจะกลายเป็นเป็นความผิด ถ้าหลีกเลี่ยงจากกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมทั้งหมด เราสืบทอดประเพณีของศีลธรรมของคริสเตียนซึ่งทำให้ตนเองยอมสละเงื่อนไขบางอย่างเพื่อ “ความรอด” การรู้จักตนเองจึงเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับการสละตนเอง” (Foucault, Michel, 1994)

3. แนวคิดเรื่องอัตตาในปรัชญาหลังนวยุคของมิเชล ฟูโกต์ มองผ่านพุทธปรัชญาเถรวาท

ในการวิเคราะห์แนวคิดเรื่องอัตตาของมิเชล ฟูโกต์ ผ่านมุมมองของพุทธปรัชญาเถรวาทนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นในการศึกษาไว้ 3 ประเด็น ได้แก่

3.1 การก่อกำเนิดอัตตาหรือตัวตนของมนุษย์ คือการพิจารณาว่า ตัวตนของมนุษย์เกิดขึ้นได้อย่างไร ฟูโกต์เสนอว่าตัวตนของมนุษย์แบบที่เรากำลังพิจารณานี้เพิ่งเกิดขึ้นมาไม่นานสำหรับฟูโกต์แล้ว มนุษย์ไม่ใช่ผู้กระทำการ (Agent) แต่เป็นผลลัพธ์ของอำนาจและของวาทกรรมเกี่ยวกับตัวตนของมนุษย์ หรือเป็นเพียงผลผลิตของภาษาชุดหนึ่งที่ใช้ในการอธิบายหรือนิยามตัวเองในแบบต่าง ๆ ซึ่งโดยสรุปจะมีกระบวนการทำให้มนุษย์มี “ตัวตน” ในฐานะที่เป็นอัตบุคคล 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรก การใช้ความรู้หรือศาสตร์แยกมนุษย์ออกเป็นกลุ่มและประเภทต่าง ๆ เช่น คนสุขภาพดี คนปกติ คนบ้า คนจน คนรวย อันจะนำไปสู่ขั้นตอนที่สอง ก็คือการแบ่งแยกหรือจำแนกความแตกต่างให้เห็นอย่างเด่นชัด บุคคลแต่ละประเภทเหล่านั้นจะมีชุดความรู้หรือวาทกรรมกำกับอยู่ทั้งหมด และขั้นตอนที่สามจะเป็นขั้นของการที่ปัจเจกชนยอมรับการเป็นอัตบุคคลที่มาจากการถูกกำหนดจากสองขั้นตอนแรกอย่างจำยอม

ขณะเดียวกันก็มีความสามารถที่จะกำหนดตัวเองได้บ้าง ซึ่งการอธิบายการก่อกำเนิดของตัวตนในระดับสมมติสัจจะเช่นนี้ มีความแตกต่างจากการอธิบายอัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท ที่เสนอคำอธิบายในแบบปรมัตถสัจจะ หรืออธิบายมูลฐานการเกิดของตัวตนมนุษย์ในเชิงอภิปรัชญาว่า ตัวตนของมนุษย์นั้นคือ ชันธ์ 5 อันได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ หรือแบ่งออกเป็น รูปกับนาม หรือ กายกับจิต และตัวตนที่พุทธปรัชญาเสนอนั้นเกิดมาจากอวิชชา ความไม่รู้ในความจริง ซึ่งทำให้ต้องเกิดดับอยู่ทุกขณะจิต และเกิดตายเวียนว่ายอยู่ในวัฏฏสงสารนานยาว

3.2 การดำเนินไปของอัตตาหรือตัวตนของมนุษย์เป็นเช่นไร พุโถต์อธิบายว่าตัวตนหรืออัตบุคคลจะถูกควบคุมโดยวินัยทางสังคม และจะถูกปลูกฝังในจิตสำนึกให้ผูกตนเองติดกับแบบแผนของความรู้ ความจริง หรือระบอบแห่งสัจจะ (regime of truth) ที่สังคมสร้างขึ้นมา ทำให้เราตกอยู่ภายใต้อำนาจการควบคุมของคนอื่น โดยที่บางทีเราเองยังรู้สึกว่ามีเสรีภาพด้วยซ้ำ เช่นเดียวกับประเด็นที่หนึ่ง เมื่อพุทธปรัชญาเถรวาทอธิบายการดำเนินไปของอัตตาตัวตน ก็ไม่ได้เอื้ออ้างถึงการกำกับโดยกฎเกณฑ์ทางสังคมแบบที่พุโถต์ทำ แต่ได้เสนอคำอธิบายผ่านกฎธรรมชาติ ได้แก่ การที่อัตตาหรือตัวตนต้องตกอยู่ภายใต้ไตรลักษณ์ หรือสามัญลักษณ์ คือ อนิจจตา ทุกขตา และอนัตตตา นอกจากนี้สายโซ่การมีชีวิตในฐานะตัวตนระดับสมมติของเรา นั้น เป็นไปตามวงรอบแห่งปฏิจจสมุปบาท และอิทัปปัจจยตา ซึ่งเป็นความจริงตามธรรมชาติที่ไม่ยกเว้นผู้ใดทั้งสิ้น พุทธปรัชญาเถรวาทยังเสนออีกว่า เมื่ออัตตาหรือตัวตนเกิดขึ้นในฐานะชันธ์ 5 หากไม่รู้เท่าทันจะนำไปสู่ การยึดมั่นในตัวตน ที่เรียกว่า “อุปาทานชันธ์” ซึ่งทำให้ต้องว่ายเวียนอยู่ในกองทุกข์อย่างยากที่จะสลัดออกได้

3.3 วิธีจัดการกับตัวตนหรือทำให้ตัวตนไม่ก่อปัญหา พุโถต์เสนอว่า เมื่อตัวตนเกิดจากอำนาจ ความรู้ และ ความจริง ที่ถูกผลิตขึ้นมาครอบงำเราอยู่ เราจึงต้องต่อต้านขัดขืนอำนาจนั้น หรือใช้วิธีการต่อรองเพื่อจะหาอัตลักษณ์ใหม่ ๆ ที่เหมาะสมให้กับตนเอง โดยเปรียบเทียบเหมือนการสถาปนาอธิปไตยเป็นของตน (sovereign self) นอกจากนี้จะต้องกำหนดตัวเองขึ้นเป็นองค์ประธาน ในการลุกขึ้นมาตอบโต้หรือไม่ยอมจำนนต่อการแบ่งประเภทตามวาทกรรมหลักของสังคม เช่น การเปิดพื้นที่ของเพศที่สามหรือเพศทางเลือก ซึ่งเป็นการตอบโต้วาทกรรมความเป็นหญิงและวาทกรรมความเป็นชาย เป็นต้น วิธีการเช่นนี้ สอดคล้องกับข้อเสนอในทางพุทธปรัชญาที่แม้ว่าจะปฏิเสธอัตตาในระดับปรมัตถ์ แต่ในระดับสมมดียังต้องสอนว่า “ตนแลเป็นที่

ฟังของตน” สำหรับประเด็นเรื่องการตอรองหรือตอบโต้ว่าทกรรมหลักนั้น พุทธปรัชญาเถรวาทเองก็เสนอเรื่องการรู้เท่าทัน “บัญญัติ” ทั้งหลาย ความรู้เท่าทันสมมุติบัญญัติในพุทธปรัชญาเถรวาทนั้น รวมไปถึงการรู้เข้าใจวิถีทางแห่งภาษาที่เรียกว่า โวหารโลก อันอาจเทียบได้กับบรรดาทกรรมที่แพร่หลายอยู่ในสังคมนั่นเอง นอกจากนี้การเกิดขึ้นของ “ภิกษุณี” ในฐานะนักบวชหญิงในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาก็อาจพิจารณาในฐานะของการตอรอง ต่อต้านขัดขึ้นอำนาจของการกำหนดหรือบัญญัติได้เช่นเดียวกัน

นอกจากการตอรองหรือต่อต้านขัดขึ้นแล้ว พุโกต์ ยังได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการกับตัวตนของเรา ผ่านแนวคิดเรื่องที่สองคล้องกันในเรื่อง เทคโนโลยีกำกับตนเอง ปฏิบัติการแห่งเสรีภาพ การเอื้ออาทรต่อตนเอง การกำกับตนเองจากภายใน ซึ่งวิธีการกำกับตนเองจากภายใน เพื่อสร้างตัวตนเชิงจริยธรรมเช่นที่พุโกต์เสนอมานี้ อาจเทียบได้กับการปฏิบัติตาม “พระวินัย” ที่ถูกนำเสนอในพุทธปรัชญาเถรวาท พระวินัย หมายถึง กฎระเบียบข้อบังคับหรือข้อห้าม ที่ภิกษุแต่ละจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปในทางเดียวกันเพื่อความงดงามของหมู่ภิกษุสงฆ์ เพื่อให้เกิดความเลื่อมใสแก่ผู้พบเห็น ซึ่งแม้การปฏิบัติตามพระวินัยจะเป็นการควบคุมตนเองจากภายใน แต่การบัญญัติพระวินัยแต่ละข้อนั้น ถือเป็นการควบคุมตรวจสอบโดยสังคมในเวลาเดียวกัน เนื่องจากจะต้องมาจากการกล่าวติเตียนภิกษุในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจากคนทั่วไปก่อน แล้วจึงนำมาปรารภเป็นเหตุในการกำหนด วางกฎระเบียบขึ้นภายหลัง ทั้งนี้การสำรวมในพระวินัย ในฐานะปาฏิโมกขสังวรศีลนี้ นอกจากเพื่อความงดงามแห่งสังฆะ ผ่านการฝึกฝนตนเองทางกาย (ศีล) แล้ว ยังจะเป็นบาปฐานไปสู่การพัฒนาจิตใจและปัญญาสำหรับการตัดอวิชชาที่นำมาสู่ความสำคัญมั่นหมายว่ามีตัวตนอีกด้วย

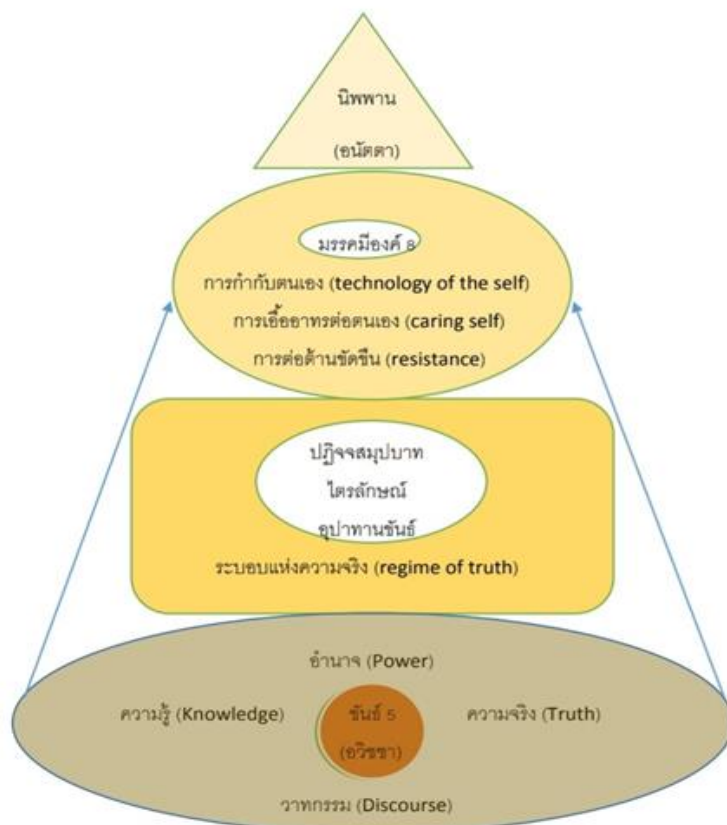
ข้อเสนออีกประการหนึ่งในประเด็นนี้ของพุโกต์ก็คือ อัตบุคคลแต่ละคนจะต้องทบทวนตัวเองอยู่ตลอดเวลา หรือที่เรียกว่า “การสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์” (critical reflexion) ซึ่งการเสนอเรื่องนี้ ไม่ได้แตกต่างจากการสารภาพบาปในคริสต์ศาสนา หรือแม้แต่การปลงอาบัติในศาสนาพุทธ ซึ่งก็คือกระบวนการอย่างหนึ่งที่ตัวเราจะต้องมีความกล้าหาญที่จะยอมรับและวิพากษ์สิ่งที่ตัวเองเป็น โดยเฉพาะสิ่งที่ผิดพลาดบกพร่อง ซึ่งวิธีการเช่นนี้จะนำไปสู่การกระทำต่อร่างกาย จิตวิญญาณ ความคิดและวัตรปฏิบัติของเรา เพื่อนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลง และทำให้เกิดพลังสร้างสรรค์ในตัวเอง (creativity of oneself) ข้อเสนอที่พุโกต์ไปไม่ถึง หรือไม่ได้อธิบายไว้ แต่ปรากฏอยู่ในพุทธปรัชญาเถรวาท นั่นคือ การพัฒนาหรือยกระดับอัตตาตัวตนไปสู่

ระดับโลกุตระ หรือการบรรลุนิพพาน ซึ่งถือว่าการประกาศอิสรภาพจากความรู้สึกว่ามีตัวตนของมนุษย์ พุทธปรัชญาเถรวาทนั้นถือว่า การบรรลุนิพพาน เป็นเป้าหมายอันสูงสุดในการพัฒนาชีวิตหรือตัวตนของมนุษย์ ซึ่งการจะไปถึงเป้าหมายที่ว่านั้น จะต้องพัฒนาตนเองให้เกิดปัญญามองสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นจริง อันหมายถึงเห็นไตรลักษณ์ และวงล้อแห่งปฏิจสมุพบาท โดยจะต้องปฏิบัติตนในแนวทางที่เรียกว่า “มรรคมีองค์ 8” และเจริญ “สติปัฏฐาน 4” เพื่อตามรู้ทันตนเองอยู่ตลอดเวลา

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาในเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับอัตตาในการนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ ซึ่งสามารถเขียนเป็นภาพได้ดังนี้

พุทธปฏิมาหรือเจดีย์แห่งการพัฒนาตัวตนของมนุษย์
(Buddha image or Pagoda of Self Development)

ปรัชญาหลังนวยคของมิเชล ฟูโกต์ กับ พุทธปรัชญาเถรวาท เสนอเรื่องอัตตาโดยมุ่งความสนใจไปที่ตัวตนคนละระดับกัน กล่าวคือ ฟูโกต์มุ่งความสนใจและอธิบายอัตตาหรือตัวตนของมนุษย์อย่างละเอียดในระดับโลกียะ โดยแสดงให้เห็นว่าตัวตนของมนุษย์นั้นถูกประกอบสร้างขึ้นอย่างไร และส่งผลต่อผู้คนอย่างไรในยุคปัจจุบัน ในขณะที่พุทธปรัชญาเถรวาทมุ่งความสนใจนำเสนอและแจกแจงอัตตาหรือตัวตนมนุษย์ในระดับโลกุตตระหรือในเชิงอภิปรัชญาจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นโดยสรุปว่า ทั้งสองแนวคิดนี้แทบจะไม่ได้ขัดแย้งกัน แต่มีส่วนเสริมเติมแต่งซึ่งกันและกันอย่างมีนัยสำคัญ

เวลาที่พุทธปรัชญาเถรวาทเสนอว่า ความเป็น “ตัวตน” ของคนเราเป็นเพียงบัญญัติ สังคมสมมติ สังคมนิยม หรือโศลกโลก เหล่านี้เป็นต้น พุทธปรัชญาเถรวาทจะเสนอเพียงผ่าน ๆ โดยไม่ลงรายละเอียด ทั้งนี้ เพื่อชักนำความสนใจมาสู่คำอธิบายที่เห็นว่าจริงแท้กว่า และมุ่งไปสู่การดับทุกข์อย่างสิ้นเชิงมากกว่า แต่สำหรับปุณชนคนสามัญทั่วไปแล้ว ความจริงระดับโลกียะที่ยังจำเป็นต้องเกลือกกลั้ว และสลัดยาก ข้าพเจ้าให้หลงทางและเสียเวลานั้น จำเป็นจะต้องทำให้เกิดความเข้าใจที่กระจ่างชัด เพื่อที่จะได้รู้เท่าทันและเกิดภาวะนิพพิทาเบื่อหน่าย จางคลายการติดในรสแห่งอัสสาทะ และเพิ่มสติสัมปชัญญะของตัวเองเมื่อจำเป็นต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ในฐานะต่าง ๆ ที่สังคมกำหนดให้ หรือมีอยู่เป็นอยู่แล้ว ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า ฟูโกต์ได้เข้ามาอุดช่องว่างในส่วนที่พุทธปรัชญาเถรวาทไม่ได้ให้น้ำหนักหรือรายละเอียดมากนัก เช่นเดียวกับที่ ฟูโกต์เองก็ไม่ได้เสนอต่ออย่างชัดเจนว่า เมื่อตัวตนถูกรอบงำด้วยอำนาจวาทกรรมจนแทบจะไม่เปิดเสรีภาพให้แก่เราในการที่จะโต้แย้งเปลี่ยนแปลง เราจะหลุดไปให้พ้นจากกรงครอบแห่งอำนาจทางสังคมนี้ได้หรือไม่ แต่พุทธปรัชญาเถรวาทก็ได้ทำหน้าที่ชี้ชวนและชักพาอัตตาหรือตัวตนของเราให้บรรลุอิสรภาพทางจิตในประเด็นนี้

ดังนั้น เมื่อนำเอาสองแนวคิดนี้มาผสมผสานกันเพื่ออธิบายอัตตาหรือตัวตนของมนุษย์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ก็สามารถสร้างเป็นชุดคำอธิบายเพื่อตอบประเด็นที่สนใจได้ว่า

ในประเด็นการก่อกำเนิดอัตตาตัวตนของมนุษย์ ส่วนที่เป็นสารัตถะขั้นในสุดและลึกสุดก็คือคำอธิบายของพุทธปรัชญาเถรวาทที่อธิบายว่า อัตตาของเราเกิดขึ้นและสืบทอดไปในแบบสันตติ เพราะอวิชชา ความไม่รู้ เป็นมูลฐาน เมื่อเป็นเรื่องของความไม่รู้ ในภาวะปกติมนุษย์จึงแทบไม่รับรู้การดำเนินไปของตัวตนชนิดที่มีอวิชชาอยู่เบื้องหลังนี้เลย โดยทั่วไปมนุษย์จึงมาจับภาพรับรู้การเกิดขึ้นของตัวตนในระดับร่างกาย หรือที่เป็นตัวบุคคล ในฐานะของขั้น 5 ที่ถูก

ปรุ้งแต่งด้วยอำนาจของอวิชชา ตัณหา อุปาทานเรียบร้อยแล้ว อย่างไรก็ตาม การรับรู้ว่าอัตตาตัวตน คือ การทำงานของชั้น 5 ที่มีเหตุปัจจัยทำให้มารวมตัวกันอยู่ ก็ไม่ใช่ความรู้ที่แพร่หลาย มีคนจำนวนน้อยที่สนใจศึกษาอย่างจริงจัง เหตุที่เป็นเช่นนี้ ก็เพราะมีตัวตนสมมติทางสังคมอื่นที่พอกซ้อนเสริมขึ้นไปบนตัวตนที่เกิดขึ้นลอย ๆ จากการประชุมกันของชั้น 5 อีกหลายชั้น ซึ่งส่วนนี้ฟูโกต์ได้แสดงให้เห็นแล้วว่ามันเป็นกระบวนการประกอบสร้างตัวตนขึ้นมาจากการผลิต “ความรู้” (knowledge) ผ่านการจำแนกด้วยศาสตร์ต่าง ๆ และความรู้นั้นถูกสถาปนาขึ้นมาแล้วสมอ้างว่าเป็น “ความจริง” (truth) และความจริงแต่ละชุดเมื่อกลายเป็นความเชื่อหลักของสังคม ก็จะกลายเป็นอำนาจ (knowledge is power) โดยตัวมันเอง และผลิตซ้ำตัวมันเองไปเรื่อย ๆ กลายเป็นวาทกรรมหลักหรือวาทกรรมนำ (hegemonic discourse) โดยตัวมันเอง แทบจะไม่ถูกตรวจสอบหรือถูกโต้แย้ง หน้าซ้ำกลับทำให้ผู้คนหลงเชื่อและเห็นสอดคล้องไปในทางเดียวกันทั้งหมดด้วย

สำหรับประเด็นเกี่ยวกับการดำเนินไปของอัตตา ฟูโกต์ได้แสดงให้เห็นแล้วว่า อัตตาตัวตนของมนุษย์ ผ่านการแสดงบทบาทในตำแหน่งแห่งที่ต่าง ๆ นั้น เป็นการกำกับของระบอบแห่งสัจจะ (regime of truth) อันมาจากการทำงานร่วมกันของความรู้ อำนาจ ความจริง และวาทกรรมตามยุคสมัย โดยมีพุทธปรัชญาเถรวาทให้คำอธิบายที่ลึกลงไปกว่าอีกชั้นว่า ตัวตนสมมติผ่าน วาทกรรมเหล่านั้น เมื่อมีฐานอยู่บนตัวตนที่ไม่มีแก่นแกนแท้จริงอย่างชั้น 5 ก็ย่อมตกอยู่ในวงล้อมแห่งปฏิเสธสมุพบาท และอยู่ภายใต้ความเป็นอนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา หากเรามัวหลงระเห็จไปกับหัวโขนสมมติในบทบาทต่าง ๆ อย่างไม่รู้เท่าทันก็อาจจะทำให้เกิดทุกข์และโทษทั้งแก่ตนเองและสังคมได้

เมื่อตระหนักและเข้าใจสถานะของอัตตาหรือตัวตนดังที่กล่าวมา จึงนำไปสู่ขั้นต่อไปที่จะเป็นการค้นหาทางที่จะพัฒนาตนเองของอัตตาที่รู้เท่าทัน ก็จำเป็นที่จะต้องมีการต่อต้านขัดขืนที่ไม่ได้หมายถึงการใช้กำลัง แต่หมายถึง การไม่ยอมถูกครอบงำโดยวาทกรรมหลักที่คอยมากำหนดคดขี่ โดยการนิยามตนเองใหม่ อีกทั้งต้องคอยกำกับตนเองเพื่อสร้างตัวตนทางจริยธรรมขึ้นมา (ethical self) ด้วยแนวคิดที่เรียกว่าปฏิบัติการแห่งเสรีภาพ รวมถึงการเอื้ออาทรตนเอง ตามที่ฟูโกต์เสนอ ถ้ายังมีกำลังและต้องการพัฒนาตัวตนให้ไกลไปกว่านั้นพุทธปรัชญาเถรวาทก็เสนอแบบแผนแห่งการพัฒนาตนเองตามหลัก “มรรคมงคล 8” และการรู้เท่าทันอัตตาตนเองตามหลัก “สติปัฏฐาน 4” ซึ่งเป็นการยกระดับตัวตนขึ้นสู่ระดับโลกุตระ ที่จะ

ไม่แปดเปื้อนและไม่ถูกพันนาการไว้กับโลกียะอีกต่อไป หรือที่เรียกว่า การบรรลุนิพพาน อันเป็นอิสรภาพทางจิตที่สมบูรณ์อย่างแท้จริง

อภิปรายผล

แนวคิดเรื่องอัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาทนั้น เป็นการนำเสนอแนวคิดที่มีลักษณะเฉพาะในทางปรัชญา เนื่องจากการอธิบายตัวตนของมนุษย์ในรูปแบบที่แสดงให้เห็นถึง “ความไม่มีอัตตาหรือตัวตน” ที่แท้จริงอยู่ ซึ่งเป็นการสวนกระแสแนวคิดร่วมสมัยอื่นทั้งหมด ดังนั้น การทำให้แนวคิดดังกล่าวเป็นที่รับรู้เข้าใจโดยทั่วไปจึงเป็นไปได้ค่อนข้างยาก เนื่องจากการนำเสนอแนวคิดที่ขัดกับสามัญสำนึกของคนส่วนใหญ่ และประกอบกับมีความลึกซึ้ง จึงกล่าวได้ว่าเป็นแนวคิดกระแสรองในสารบบทางปรัชญา

ส่วนแนวคิดเรื่องอัตตาในปรัชญาหลังนวยุคของมิเชล ฟูโกต์ นั้น ถือเป็นแนวคิดทางปรัชญาที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก เป็นการตอกย้ำถึง “ตัวตน” ที่เรามี และไม่ได้เสนอให้เราปฏิเสธตัวตนที่ถูกสร้างขึ้นโดยกระบวนการทางศาสตร์ และสังคมวัฒนธรรม แต่ได้ให้คำอธิบายและแนวทางดำเนินชีวิตอยู่กับตัวตนเหล่านั้นอย่างเข้าใจและสุนทรีย์ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ท่าทีทางปรัชญาเช่นนี้ เป็นการเน้นการขยายอัตตา หรือตัวตนของเราออกไปเรื่อย ๆ ไร้จุดจบ ซึ่งการเสนอเช่นนี้เท่ากับสนับสนุนให้แต่ละคนเข้าสู่สนามแข่งทางวาทกรรมเพื่อประชันอัตตากันในลักษณะต่าง ๆ

เมื่อพิจารณาแนวคิดเรื่องอัตตาในปรัชญาหลังนวยุคของมิเชล ฟูโกต์ผ่านพุทธปรัชญาเถรวาท ในประเด็นนี้อาจพิจารณาได้สองลักษณะกล่าวคือ ในเชิงบวก จะเกิดการดิ้นรนเพื่อสร้างสรรค์ตัวตน หรือแสวงหาพื้นที่ใหม่ ๆ ทางสังคม อันส่งผลให้เกิดนวัตกรรมทางตัวตน หรือนวัตกรรมทางสังคมในลักษณะอื่นที่อาจเปิดกว้างออกไปอย่างไร้ขีดจำกัด ส่วนในเชิงลบ เมื่อเรายอมรับให้อัตตาหรือตัวตนเข้าสู่สนามแห่งการชิงพื้นที่เพื่อยืนยันตัวตนในแบบต่าง ๆ ตัวตนที่หลากหลายเหล่านั้นโดยเฉพาะตัวตนใหม่ ๆ ซึ่งมีลักษณะแห่ง “ความเป็นอื่น” จากตัวตนปกติธรรมดาทั่วไป ย่อมจะต้องมีการปะทะ ขัดแย้ง ต่อสู้ ซึ่งอาจจะบานปลายออกมาเป็นความรุนแรงทางวัฒนธรรม หรือความรุนแรงทางกายภาพ อันเนื่องมาจากการยึดติดในตัวตน (อัตตวาทุปาทาน) ยึดติดในกาม (กามุปาทาน) ยึดติดในทิฐิความเห็น (ทิฏฐุปาทาน) ยึดติดในศีล

พรตแบบใดแบบหนึ่ง (สัลลพตูปาทาน) ก็ได้ ดังนั้น ท่าทีต่อตัวตนเช่นนี้ของฟูโกต์ จึงอาจจะไม่ใช่ข้อเสนอหรือคำอธิบายที่นำไปสู่ทางออกที่ดีที่สุดในระดับบุคคลหรือสังคมอย่างแท้จริง

สำหรับองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นความพยายามที่จะนำภูมิปัญญาตะวันออก อันได้แก่พุทธปรัชญาเถรวาท ซึ่งยังมีพลังอย่างสำคัญในปัจจุบัน มาพิจารณาและผนวกเข้ากับแนวคิดหลังนวยุคของมิเชล ฟูโกต์ ที่โดดเด่นในปรัชญาตะวันตก ซึ่งก็พบว่าทั้งสองแนวคิดนี้มีบทบาทช่วยเสริมเติมแต่งความเข้าใจเรื่องอัตตาตัวตนของมนุษย์ให้มีความชัดเจนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม คำอธิบายและข้อเสนอเกี่ยวกับตัวตนของพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีความละเอียดลึกซึ้ง ซึ่งถึงแม้จะเป็นหนทางที่กำหนดเป้าหมายไว้ชัดเจนดี แต่การดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางนั้นก็ไม่ได้ง่ายสำหรับคนทั่วไป หรือไม่ได้เป็นเรื่องที่รู้เห็นตามได้ง่ายในคนหมู่มากที่ถูกขับเคลื่อนด้วยอวิชชา กิเลสตัณหา และพอกพูนอยู่ด้วยอัตตาสมมติต่าง ๆ กล่าวให้ถึงที่สุดสำหรับคนที่ไม่ได้ชื่นชอบแนวคิดของมิเชล ฟูโกต์ หรือไม่ได้ศรัทธาในแนวทางของพุทธปรัชญา โดยพื้นฐานก็ย่อมเห็นว่า ข้อเสนอและคำอธิบายเกี่ยวกับตัวตนของทั้งสองแนวคิดนี้ ก็เป็นปฏิบัติการทางวาทกรรมแบบหนึ่งซึ่งโดยตัวมันเองก็พร้อมจะถูกโต้แย้ง ต่อต้านขัดขึ้น และแย้งชิงการนิยามความหมาย เพื่อสลายการเป็นวาทกรรมหลักในสังคมอยู่นั่นเอง

สรุป

จากการศึกษาวิจัยแนวคิดเรื่องอัตตาในปรัชญาหลังนวยุคของมิเชล ฟูโกต์ ผ่านมุมมองของพุทธปรัชญาเถรวาท สรุปได้ว่า มิเชล ฟูโกต์ นั้นพิจารณาอัตตาตัวตนในฐานะสิ่งที่มีอยู่ดำรงอยู่และพร้อมจะมีการปะทะ ตอรอง ปรับเปลี่ยนใหม่อยู่ตลอดเวลา อัตตาในระดับนี้จึงมีพลวัต (dynamic) อยู่เสมอ ขณะที่พุทธปรัชญาเถรวาทกลับมองอัตตาในระดับที่หยุดนิ่ง (static) ในฐานะที่เป็น “อนัตตา” หรือ “สุญญตา” ซึ่งทั้งสองแนวคิดแม้จะสนใจอัตตาคนละระดับชั้นกัน แต่จุดร่วมที่สำคัญคือการพยายามนำเสนอและวิเคราะห์ตัวตนหรือธรรมชาติของมนุษย์ ทำให้เห็นว่า ตัวตนของเราในฐานะสมมติบัญญัติ แบบที่ฟูโกต์และพุทธปรัชญาเถรวาทเสนอนั้น ประกอบสร้างขึ้นได้อย่างไร ทั้งนี้ เพื่อเพิ่มความสามารถในการรู้เท่าทันภาวะที่เกิดจากการปรุงแต่งต่าง ๆ และท้ายที่สุดทั้งสองแนวคิดนี้ก็ได้นำเสนอถึงท่าที วิธีการที่จะอยู่ร่วมหรือจัดการกับอัตตาหรือตัวตนเพื่อไม่ให้ก่อปัญหา สามารถยกระดับความเข้าใจอัตตาไปสู่สภาวะที่

เรียกว่า “อนัตตา” หรือ “สุญญตา” ในชั้นปรมัตถบัญญัติได้อย่างไร ซึ่งจะทำให้มีสติ รู้เท่าทันตนเองและผู้อื่น สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขโดยแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปประยุกต์ใช้

ผลจากการวิจัยเรื่อง “อรรถาในปรัชญาหลังนวยุคของมิเชล ฟูโกต์ มองผ่านพุทธปรัชญาเถรวาท” มีข้อเสนอแนะในการนำไปประยุกต์ใช้ ดังนี้

1.1 ในเชิงปัจเจกบุคคล การมีความรู้ในเรื่องอรรถาหรือตัวตน จนถึงขั้นเข้าใจความเป็นอนัตตา ทั้งในแบบที่ฟูโกต์เสนอ และพุทธปรัชญาเสนอ เมื่อรู้ว่าตัวตนเป็นของที่ประกอบขึ้นด้วยวาหกรรม ไม่ใช่ความจริงขั้นสูงสุด หรือรู้ว่าตัวตนที่แท้จริงไม่มี ความยึดมั่นถือมั่นก็ย่อมคลายตัวลง การรู้เท่าทันเช่นนี้จะช่วยลดกิเลสและตัณหา และช่วยบรรเทาความเห็นแก่ตัวให้เบาบางลง เมื่อจะทำอะไรก็ลดประโยชน์ตน มองให้เห็นผลประโยชน์ในวงกว้าง การจะทำได้เช่นนี้จะต้องไม่มีความรู้สึกว่ามีอรรถาตัวตนมาเป็นอุปสรรคก้างกัน นอกจากนี้ เมื่อทราบถึงลักษณะอันสมมติของตัวตน ก็จะคลายทิฐิมานะ อหังการ มมังการลง มีความเอื้ออาทรอ่อนปรนต่อผู้อื่นมากขึ้น มีความเปิดใจกว้าง ยึดความถูกต้องตามหลักการ (ธรรมาธิปไตย) มากกว่าตัดสินใจตามใจฉัน (อรรถาธิปไตย) กล่าวได้ว่าการให้ความหมายแก่โลกนี้จึงขึ้นอยู่กับความรู้และการปรุงแต่งจิตของมนุษย์ ซึ่งอาศัยตัวตนและความยึดถือในตัวตนเป็นฐาน แต่มนุษย์ก็ยังมีศักยภาพที่จะรับรู้โลกตามความเป็นจริง การรับรู้โลกตามความเป็นจริงทั้งกายและจิต เป็นการแก้ปัญหาความขัดแย้งทั้งภายในตัวมนุษย์เอง ความขัดแย้งกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และความขัดแย้งกับโลกที่ตนอยู่อาศัยไปในเวลาเดียวกัน

1.2 ในเชิงเศรษฐกิจ ในยุคที่ประเทศไทยอยู่ภายใต้นโยบาย Thailand 4.0 ซึ่งภาคอุตสาหกรรมและภาคส่วนต่าง ๆ มีความจำเป็นที่จะต้องขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้คือ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” แนวคิดทางปรัชญาโดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดเกี่ยวกับ “ตัวตน” ที่มิเชล ฟูโกต์นำเสนอ นั้น เป็นการมองอรรถาในเชิงบวก ที่สามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์กับการขับเคลื่อนประเทศภายใต้นโยบายดังกล่าว เพราะฟูโกต์เสนอให้เราปฏิเสธ ไม่ยอมรับตัวตนที่ถูกกำหนดหรือถูกครอบงำโดยวาทกรรมหลักทางสังคม ดังนั้น ข้อเสนอของฟูโกต์จึงสนับสนุนให้ปัจเจกบุคคล ลุกขึ้นมาต่อรอง

ต่อสู้ดิ้นรน มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ในการที่จะแสวงหาพื้นที่ และสร้างสรรค์ตัวตนทางสังคมใหม่ ซึ่งฐานคิดแบบนี้ ทำให้เกิดนวัตกรรมขึ้นได้ เพราะการสร้างตัวตนทางสังคมให้โดดเด่นเป็นที่กล่าวขาน ย่อมกำเนิดมาจากความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมต่าง ๆ ให้เป็นที่ปรากฏ และได้รับการยอมรับ ทั้งในแง่ ผลลัพธ์ ผลผลิต และภาพลักษณ์ใหม่ ๆ ซึ่งดังที่กล่าวมา ย่อมต้องอาศัยแนวคิดเรื่องอัตตาแบบฟูโกต์เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา หรือเป็นฐานในการเพิ่มมูลค่าให้ตัวตนโด่งดัง มีชื่อเสียง หรือมีสถานะทางเศรษฐกิจตามมา

1.3 ในเชิงสังคมวัฒนธรรม การทำความเข้าใจเรื่องตัวตน และการประกอบสร้างตัวตนออกมาเป็นอัตลักษณ์ที่หลากหลายผ่านวาทกรรมชุดต่าง ๆ จะทำให้รัฐและผู้ที่เกี่ยวข้องเพิ่มความตระหนักเมื่อจะต้องออกกฎหมายหรือนโยบายใด ๆ ก็ตามที่กระทบถึงคนกลุ่มน้อย คนด้อยโอกาส คนชายขอบ จะตีปายสร้างความหมายให้เขาอย่างไรรั้น จะต้องใช้ความระมัดระวัง ไม่ให้มีการกระทบสิทธิ ศักดิ์ศรี หรือเหยียดหยามความเป็นมนุษย์ และตัวตนทางชาติพันธุ์ของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเหล่านั้น นอกจากนี้ รัฐจะต้องเคารพความหลากหลาย และให้ความสำคัญกับวาทกรรมรอง โดยต้องสนับสนุนและเปิดกว้างให้เกิดสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างเต็มที่

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยต่อไป

จากการศึกษาแนวคิดเรื่องอัตตาในปรัชญาหลังนวยุคของมิเชล ฟูโกต์ ผ่านพุทธปรัชญาเถรวาทมาทั้งหมดนี้ ในทางปรัชญาถือว่าแนวคิดเรื่องอัตตานี้เป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดที่สามารถนำไปต่อยอดพิจารณาในเรื่องอื่น ๆ ดังนั้น ผู้สนใจอาจนำแนวคิดของฟูโกต์ หรือนักปรัชญาคนอื่น ๆ ไปกำหนดประเด็นในการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมได้อีกมากมาย เช่น การต่อรองขัดแย้ง และกำหนดวาทกรรมเรื่องเพศของเพศที่สามในสังคมไทย ตัวตนของคนชายขอบกับกระบวนการสร้าง “ความเป็นอื่น” ในสังคมไทย การสร้างตัวตนในโลกเสมือนและสื่อสังคมออนไลน์ แนวคิดเรื่องตัวตนกับปรัชญาการศึกษาแบบไทย การประกอบสร้างตัวตน “ความเป็นคนไทย” ศึกษาผ่านแนวคิดปรัชญาหลังนวยุค หรือ ศึกษา “ตัวตนทางจริยธรรม” ของ “อดีตผู้ต้องขัง” ผ่านแนวคิดทางปรัชญาและศาสนา หรืออาจจะศึกษาการเกิดขึ้นของ “ภิกษุณี” ในฐานะนักบวชหญิง ผ่านกระบวนการต่อรองและต่อต้านขัดขืนวาทกรรมหลักตามแนวคิดของมิเชล ฟูโกต์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2548). การสร้าง “ซัปเจค” บทวิพากษ์ Foucault และการวิเคราะห์ “ซัปเจค” จากภาพ Las Meninas. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาสมศักดิ์ ฐมมวฑฒโน. (2548). การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องทฤษฎีขนิกวาทในพุทธปรัชญาเถรวาท. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (2560). ตัวกู ของกู. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ธรรมะ.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศิริวรรณ โอสถานนท์. (2539). ตัวตนในทัศนะของพุทธปรัชญาและปรัชญาของเดวิด ฮูม : การศึกษาวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ. พุทธศาสนศึกษา, 3 (2), 53-57.
- อภิภา ปรัชญพฤทธิ. (2554). หลังสมัยใหม่นิยมและการอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์.
- อานันท์ กาญจนพันธ์. (2555). คิดอย่างมิเชล ฟูโกต์ คิดอย่างวิพากษ์. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Foucault, Michel. (1977). Discipline and Punishment: The Birth of the Prison. Trans. Alan Sheridan. New York: Vintage Books.
- Foucault, Michel. (1982). "Sex, Power, and the Politics of Identity", in Michel Foucault. Ethics, Subjectivity and Truth. Essential Works of Foucault 1954-1984, ed. Paul Rabinow. New York: The New Press.
- Foucault, Michel. (1988). Technologies of the Self: A Seminar with Michel Foucault. (L. H. Martin, H. Gutman, P. H. Hutton, Eds.). Amherst: Mass: University of Massachusetts Press.
- Foucault, Michel. (1994). "Technologies of the Self" Ethics: Subjectivity and Truth. New York: The New Press.

Foucault, Michel. (1997). “The Ethics of the Concern of the Self as a Practice of Freedom” Ethics: Subjectivity and Truth. New York: The New Press.

แนวทางการฟื้นฟูและพัฒนากระบวนการประเพณีการสวดด้าน วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร*

GUIDELINES OF RECOVERY AND DEVELOPMENT THE SUODDAN RITUAL AT WAT PHRA MAHATHAT WORAMAHA VIHARA

พระครูสิทธิธรรมวิรัต

Phrakhrusiridhammapirat

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช

Mahamakut Buddhist University Sridhammasokkaraj Campus, Thailand

E-mail: phraborommatat@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องแนวทางการฟื้นฟูและพัฒนากระบวนการประเพณีการสวดด้าน วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของประเพณีการสวดด้านวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อศึกษาองค์ความรู้ของประเพณีสวดด้าน วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช 3) เพื่อเสนอแนวทางการฟื้นฟูและสืบทอดประเพณีสวดด้านที่เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology) คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการวิจัยคุณภาพใช้เครื่องมือ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 25 รูป/คน การสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูป/คน และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงพรรณนา ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมประเพณีสวดด้าน จำนวน 302 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประวัติความเป็นมาของประเพณีการสวดด้านวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช คือการนำหนังสือมาอ่าน เป็นทำนองภาษาภาคใต้ เกิดขึ้นเพราะอาศัยความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและองค์พระบรมธาตุเจดีย์ มีเพียงแห่งเดียวเฉพาะที่วัดพระมหาธาตุ

* Received 7 April 2019; Revised 26 April 2019; Accepted 26 April 2019.

รวมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้สูญหายไปประมาณ 20 ปี และเมื่อปี พ.ศ. 2549 ทางคณะสงฆ์ ร่วมกับ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ได้เริ่มฟื้นฟูขึ้นใหม่ แต่ยังไม่มั่นคงเท่าที่ควร จำเป็นต้องมีการพัฒนารูปแบบและการบริหารจัดการด้านต่างๆ อย่างเป็นระบบและเป็นเอกภาพ มิฉะนั้นอาจจะทำให้ประเพณีนี้ไม่ได้รับความสนใจหรืออาจจะสูญหายไปอีกก็ได้

2. องค์ความรู้ของประเพณีสวดด้าน เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชาวนครศรีธรรมราช ว่ามีวิถีชีวิตผูกพันกับวัดกับพระพุทธศาสนาอย่างแน่นแฟ้น การสวดด้านมีองค์ความรู้หลายประการ คือ ด้านการพัฒนาสติปัญญา ด้านการพัฒนาจิตใจและอารมณ์ ด้านการพัฒนาสังคม สามารถสร้างสายสัมพันธ์ให้คนในชุมชนเกิดความรู้รักสามัคคี มีความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของท้องถิ่นได้ จึงควรที่จะมีการจัดเก็บองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อสามารถถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นหลังได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อความคงอยู่ของประเพณีสวดด้านอย่างยั่งยืน

3. แนวทางในการฟื้นฟูและสืบทอดประเพณีสวดด้านที่เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน จะต้องปรับปรุงรูปแบบและพัฒนารูปแบบให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ในขณะเดียวกันจะต้องอนุรักษ์อัตลักษณ์ของการสวดด้านเอาไว้ และจะต้องมีการศึกษาค้นคว้าองค์ความรู้และมีกระบวนการจัดเก็บองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ สร้างภาคีเครือข่ายการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีสวดด้านจากองค์กรภาครัฐและเอกชนทุกภาคส่วน พร้อมทั้งกำหนดมาตรการส่งเสริมและเผยแพร่อย่างมีระบบ จะทำให้การฟื้นฟูประเพณีสวดด้านยังคงสามารถดำรงอยู่ในสังคมอย่างมีความหมายและยั่งยืนต่อไปได้

คำสำคัญ: การพัฒนา, ประเพณี, การฟื้นฟู, การสวดด้าน, วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

Abstract

The objectives of this research entitled “Guidelines of Recovery and Development the Suoddan Ritual at Wat Phra Mahathat Woramaha Vihara” were 1) to study history of Suoddan Ritual at Wat Phra Mahathat Woramaha Vihara Nakhon Si Thammarat Province, 2) to study body of knowledge on the Suoddan Ritual at Wat Phra Mahathat Woramaha Vihara Nakhon Si Thammarat Province,

and 3) to guideline a way to recover and develop the Suoddan Ritual for the present time. The researcher used mixed methodology is a qualitative research. And quantitative research. Qualitative research by conducting in-depth interview with 25 key informants, focus group discussion, and participation observation with 12 key informants; as well as using a quantitative research in supporting research explanation. The statistics were administered to analyze the data as descriptive statistics and it was collected with 302 samples who had participated in Suoddan Ritual. The research instrument was questionnaire.

The findings of this research were as follows:

1. The history of Suoddan Ritual at Wat Phra Mahathat Woramaha Vihara in Nakhon Si Thammarat was to chant by reading from a book in southern native language. It was originated because of believing in Buddhism and Buddha's relics stored at Wat Phra Mahathat Woramaha Vihara Nakhon Si Thammarat Province, This festival had disappeared for 20 years and was recovered in 2002 by Mahamakut Buddhist University, Srithammasokkaraj Campus. However, it has not yet strongly established and is needed to develop a model and management in terms of system and unity. Otherwise, this festival may not be interesting or may disappear again.

2. The body of knowledge of the Suoddan Ritual was one of folk wisdom showing an identity of people in Nakhon Si Thammarat. Their way of life were strongly attached to temple and Buddhism. Concerning chants, it consists of many aspects of knowledge: wisdom development, mind and spiritual development, society, unity in the community, and being proud of native identity. Therefore, it should be gathered these bodies of knowledge systematically for sustainable preservation of this festival.

3. Guidelines of recovery and development the Suoddan Ritual for the present time are to adapt a model and develop a suitable model for the present

society. At the same time, its essences should be preserved. It should also be studied concerning its bodies of knowledge systematically and makes the Suoddan Ritual preservation network from both government sector and private sector; as well as, setting up the supportive measure and propagation it systematically. These guideline will recover the Suoddan Ritual for community in meaningful and sustainable ways.

Keywords: development, tradition, Recovery, Suoddan Ritual, Wat Phra Mahathat Woramaha Vihara

บทนำ

จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นเมืองหนึ่งในอาณาจักรศรีวิชัยที่มีความเจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุด ทั้งทางอาณาจักรและศาสนจักรจนถึงขนาดเป็นเมืองศูนย์กลางในแทบทุกด้านของคาบสมุทรไทยและคาบสมุทรมลายู (ดิเรก พรตตะเสน, 2552) ยังเป็นเมืองศูนย์กลางทางด้านการเมืองการปกครองในภาคใต้ ที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านศิลปวัฒนธรรมมาแต่สมัยโบราณนับพันปี และยังเป็นเมืองศูนย์กลางในเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมไปยังหัวเมืองอื่น ๆ รวมทั้งสุขุทัยอีกด้วย ปัจจัยสำคัญที่ทำให้จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นศูนย์กลางความเจริญ และเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ก็คือ เมืองวัดพระบรมธาตุเจดีย์อันเป็นโบราณสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา ที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน ซึ่งองค์พระบรมธาตุเจดีย์เป็นโบราณสถานเก่าแก่คู่เมืองนครศรีธรรมราช มิใช่เป็นเพียงศูนย์รวมจิตใจคนไทยเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงคนต่างชาติที่นับถือพระพุทธศาสนาอีกด้วย เช่น ประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ เป็นต้น โดยเฉพาะชาวมาเลเซียที่นับถือพระพุทธศาสนาจะต้องนำลูกหลานมาบรรพชาอุปสมบทที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารทุก ๆ ปี องค์พระบรมธาตุเจดีย์จึงเป็นโบราณสถานที่สำคัญที่สุดในภาคใต้ และยังเป็นบ่อเกิดประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับองค์พระบรมธาตุเจดีย์มากมาย เช่น ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ ประเพณีสารทเดือนสิบ ประเพณีตักบาตรรูปเทียน เป็นต้น ด้วยความสำคัญทั้งทางด้านประวัติศาสตร์และด้านจิตใจของประชาชนที่มีความผูกพันต่อองค์พระบรมธาตุเจดีย์ ดังนั้น คณะรัฐมนตรีได้มีมติเอกฉันท์ในคราวประชุมวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2555 ให้เสนอชื่อ “วัด

พระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช” ไปยังศูนย์มรดกโลกแห่งยูเนสโก ประเทศฝรั่งเศส เพื่อนำเสนอให้พระบรมธาตุเจดีย์วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช ให้องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโกขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก (ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์, 2558)

ประเพณีอันหนึ่งที่เป็นประเพณีสืบเนื่องจากองค์พระบรมธาตุเจดีย์ ที่ประชาชนได้ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน คือ ประเพณีสวดด้าน อันเป็นประเพณีที่มีคู่กันมากับวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารและจังหวัดนครศรีธรรมราชมาอย่างยาวนาน การสวดด้านก็คือการที่พุทธศาสนิกชนมาทำบุญฟังธรรมกัน ณ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ในวันพระหรือวันธรรมสวนะ (ขึ้นหรือแรม 8 ค่ำ และขึ้นหรือแรม 15 ค่ำ) เวลาก่อนเพล สถานที่ที่จัดให้มีภิกษุสงฆ์มาเทศนา คือในวิหารคดหรือพระระเบียง ชาวนครศรีธรรมราช เรียกว่า “ด้าน” ซึ่งมีทั้งหมด 4 ด้าน การเทศน์ของพระภิกษุสงฆ์จะมีด้านละหนึ่งธรรมมาสน์เป็นอย่างน้อย และในการไปฟังเทศน์ฟังธรรมนั้น ชาวบ้านจะต้องเตรียมตัวไปนั่งรอที่พระระเบียงก่อนที่พระสงฆ์จะไปถึง ในขณะที่นั่งรอนั้นจึงเกิดความคิดเห็นพ้องกันว่าควรหาหนังสือมาสวดจนกว่าพระจะมาเทศน์เพื่อจะได้ฟังกัน และยังได้ทั้งความเพลิดเพลินและความรู้เป็นคติสอนใจด้วย (เปรมจิตต์ชนะวงศ์, 2529) จึงเกิดเป็นประเพณีสวดด้านขึ้น ก่อนพระสงฆ์จะขึ้นธรรมมาสน์แสดงธรรมเทศนาให้พุทธศาสนิกชนฟังที่ระเบียงทั้งสี่ด้านในวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

ประเพณีสวดด้านนี้ ได้สูญหายไปจากเมืองนครศรีธรรมราชไปช่วงหนึ่งซึ่งเป็นระยะเวลาานพอสมควร จนแทบจะเลือนหายไปจากความทรงจำของชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชเยาวชนคนรุ่นใหม่แทบจะไม่รู้จักประเพณีนี้เลย ทางคณะสงฆ์ร่วมกับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโศกราช ได้เห็นความสำคัญของประเพณีวัฒนธรรมอันเก่าแก่ที่ได้สูญหายไปนี้ จึงได้เริ่มฟื้นฟูประเพณีนี้ขึ้นมาใหม่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา โดยได้จัดในเทศกาลเข้าพรรษาปีละประมาณ 3-4 ครั้ง แต่การฟื้นฟูประเพณีที่สูญหายไปนานแล้ว จนแทบจะไม่มีผู้สามารถจดจำได้ว่ารูปแบบประเพณีแบบเดิมนั้นเป็นอย่างไร อาศัยแต่คำบอกเล่าของผู้สูงอายุว่ามีรูปแบบและลักษณะการสวดเป็นอย่างไรอย่างนี้ คณะผู้วิจัยจึงมองเห็นความสำคัญที่จะทำวิจัยในเรื่องนี้ เพื่อที่จะฟื้นฟูประเพณีที่มีคุณค่าและสูญหายไปแล้ว ให้กลับมามีบทบาทในวิถีชีวิตและประเพณีวัฒนธรรมของชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อให้ประชาชนเกิดความซาบซึ้งและภาคภูมิใจ ในสิ่งที่บรรพบุรุษปฏิบัติกันมาแต่โบราณ และร่วมกัน

สืบสานประเพณีในท้องถิ่นให้คงอยู่สืบต่อไป นอกจากนี้ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการคุ้มครองมรดกวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งเงื่อนไขที่เป็นประเด็นสำคัญ คือ เป็นมรดกวัฒนธรรมที่กำลังจะสูญหายควรอนุรักษ์ไว้ มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ มีความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อเป็นฐานมรดกทางวัฒนธรรมไว้รองรับการเสนอองค์พระบรมธาตุเจดีย์เป็นมรดกโลกต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

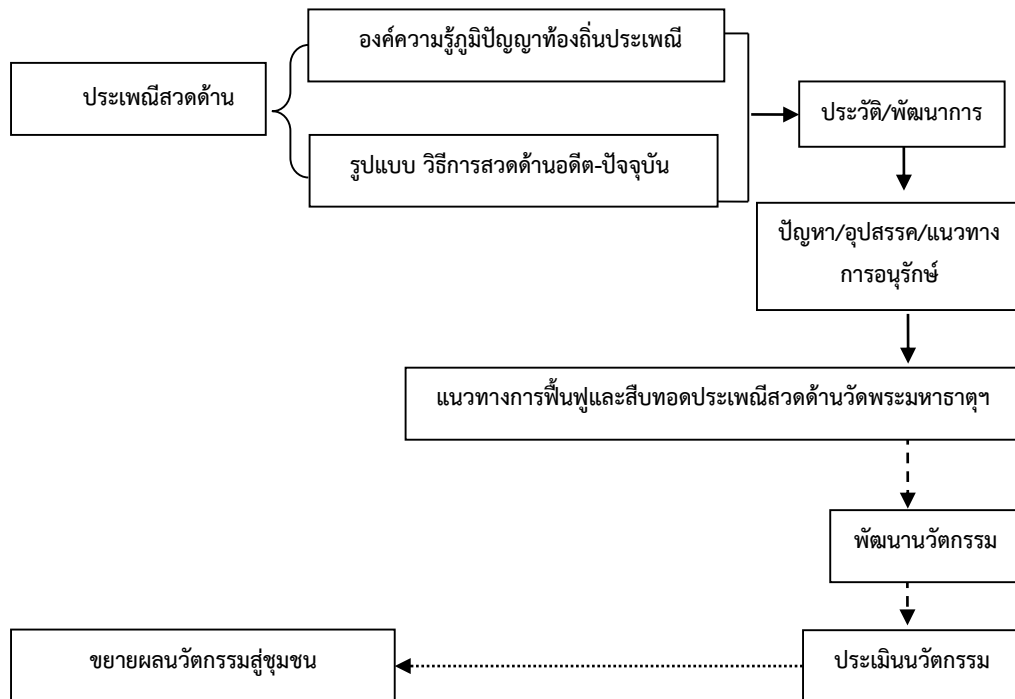
1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของประเพณีการสวดด้านวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ของประเพณีสวดด้าน วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อเสนอแนวทางการฟื้นฟูและสืบทอดประเพณีสวดด้านที่เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology) เน้นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ตามแนวคิดของเคมมิสและแม็คแทการ์ท พร้อมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกแก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการดำเนินโครงการฟื้นฟูประเพณีสวดด้าน จำนวน 25 รูป/คน และมีการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยผู้ที่เกี่ยวข้องจำนวน 12 รูป/คน และผู้วิจัยยังได้นำระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มาเป็นส่วนเสริม เพื่อประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการสวดด้านโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนาประชากรและกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยพุทธศาสนิกชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการฟื้นฟูการสวดด้าน จำนวน 302 คน เลือกโดยการสุ่มอย่างง่ายใช้วิธีการเลือกแบบบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าความถี่ ค่าเฉลี่ยร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อตอบปัญหาการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วย (Triangulation Method) โดยจัดระเบียบของ

ข้อมูลแต่ละประเภทให้อยู่ในหมวดเดียวกัน แล้วนำมาวิเคราะห์และแปลความหมายตามความเป็นจริง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของโครงการวิจัยไว้ดังนี้

กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

ประวัติความเป็นมาของประเพณีการสวดด้าน วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช

สวดด้าน หมายถึง การที่มีปราชญ์ชุมชนมานั่งอ่านหนังสือต่าง ๆ เช่น หนังสือนิทาน หรือวรรณกรรมท้องถิ่น นำมาอ่านให้อุบาสกอุบาสิกาฟังเป็นทำนองภาษาถิ่นได้ ก่อนเวลาพระแสดงธรรมเทศนาในวันธรรมสวนะ (ขึ้นหรือแรม 8 ค่ำ และขึ้นหรือแรม 15 ค่ำ) ตลอดทั้งปี ภายในวิหารครอบพระบรมธาตุเจดีย์วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ซึ่งจะมีพระพุทธรูปวางเรียงรายทั้ง 4 ทิศ มีจำนวนทั้งหมด 173 องค์ พระพุทธรูปเหล่านี้เรียกกันว่าพระด้าน เพราะฉะนั้น จึง

เรียกประเพณีนี้ว่า “ประเพณีสวดด้าน” ซึ่งนับเป็นประเพณีเก่าแก่และสำคัญประเพณีหนึ่งที่มีปรากฏเฉพาะที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารจังหวัดนครศรีธรรมราชเท่านั้น เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเจริญทางด้าน พระพุทธศาสนา ประเพณีวัฒนธรรมและความเจริญทางด้านภาษา และวรรณกรรมของเมืองนครศรีธรรมราชมาตั้งแต่ครั้งอดีตแต่ปัจจุบันเนื่องจากบริบททางสังคมมีความเปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้ประเพณีต้องสูญหายไปประมาณ 20 ปี เพิ่งจะมีการฟื้นฟูให้กลับคืนมาเมื่อไม่นานมานี้

สาเหตุที่เป็นบ่อเกิดประเพณีสวดด้าน

การคมนาคมในยุคก่อนนั้น ประชาชนที่เดินทางมายังวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ไปมาค่อนข้างลำบาก เนื่องจากไม่มียานพาหนะที่ทันสมัย ต้องใช้เรือหรือพาหนะอย่างอื่น ที่ทำให้ต้องใช้เวลานานในการเดินทาง เมื่อมาถึงแล้วจึงต้องพักค้างแรม จึงเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ จึงจัดให้มีกิจกรรมการสวดด้านขึ้น เพื่อไม่ให้เวลาผ่านไปโดยไร้เหตุความเจริญด้านเทคโนโลยีและการติดต่อสื่อสาร ที่ยังไม่ทันสมัยและครอบคลุมทุกพื้นที่เหมือนในสมัยปัจจุบัน จึงทำให้การรับรู้ข่าวสารของประชาชนมีค่อนข้างจำกัด และจำกัดเฉพาะกลุ่มไม่ทั่วไปเหมือนในสมัยปัจจุบันนี้ การสวดด้านจึงเป็นช่องทางหนึ่งในการสื่อสารและประชาสัมพันธ์กิจกรรมข่าวสารความเคลื่อนไหวด้านต่าง ๆ ของสังคม สภาพสิ่งแวดล้อมและสภาพความเป็นอยู่ประชาชนในยุคสมัยก่อนมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย มีความผูกพันกันในกลุ่มค่อนข้างสูงและผู้นำชุมชนจะมีอิทธิพลทางความคิดความเชื่อของประชาชนเป็นอย่างมาก สถานที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ซึ่งมีองค์พระบรมธาตุเจดีย์ซึ่งตามตำนานระบุว่ามิพระบรมสารีริกธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบรรจุอยู่ภายใน กลายเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนทั่วทุกสารทิศ การได้เข้ามาประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร โดยเฉพาะได้ใกล้ชิดกับองค์พระบรมธาตุเจดีย์ จึงนับเป็นมงคลของชีวิตอันสูงยิ่ง เพราะฉะนั้นในวันพระหรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประชาชนต่างก็หลั่งไหลมาร่วมกันบำเพ็ญบุญกุศลที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

ลักษณะนิสัยพื้นฐานของชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มักจะเป็นคนใฝ่รู้ใฝ่เรียน และมีลักษณะความเป็นผู้นำสูงในขณะที่ยังรอพระมาแสดงพระธรรมเทศนาแทนที่จะนั่งรอเฉยๆหรือจับกลุ่มคุยเรื่องสัพเพเหระ ทำให้ผู้ที่ป็นนักปราชญ์พอที่จะมีความรู้อ่านหนังสือได้คล่องสวด

หนังสือ(อ่านร้อยกรอง)เพื่อให้เกิดความสนุกไม่เบื่อหน่ายและแฝงความรู้คติเตือนใจแก่ประชาชนที่มาร่วมกันบำเพ็ญบุญ

สาเหตุที่ทำให้ประเพณีสวดด้านต้องสูญหาย

ความเจริญด้านการคมนาคมขนส่งที่เจริญมากขึ้นทำให้การเดินทางมาที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร มีความสะดวกสบายไม่จำเป็นต้องมาก่อนเวลานานมากจนเกินไป เมื่อเสร็จกิจกรรมก็สามารถกลับภูมิลำเนาของตนเองได้ทันที ไม่ต้องนั่งรอจึงทำให้ไม่มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมอื่น ๆ เหมือนสมัยอดีตความเจริญทางการศึกษาทำให้ประชาชนแทบทุกคนสามารถอ่านออกเขียนได้และมีหนังสือตำรารับตำราวิชาการต่าง ๆ มีแพร่หลายอยู่ทั่วไป จึงทำให้ประชาชนไม่จำเป็นจะต้องมานั่งฟังนักปราชญ์อ่านหนังสือให้ฟัง สามารถกลับไปอ่านหรือศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองได้สภาพความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากสภาพสังคมปัจจุบันทุกคนต้องดิ้นรนต่อสู้ในการทำงานประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัว ไม่ได้มีเวลาว่างเหมือนในสมัยอดีต จึงทำให้ไม่มีเวลามาทำบุญที่วัด โดยเฉพาะคนวัยหนุ่มสาวและเยาวชนจะมีน้อยมาก จะมีเฉพาะผู้สูงอายุที่มาร่วมทำบุญที่วัด จึงทำให้ประเพณีนี้ค่อนข้างจะเลือนหายไปกระแสนยุคโลกาภิวัตน์ที่เทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารต่าง ๆ ที่ทันสมัย ทำให้เด็ก เยาวชน เลือกรับวัฒนธรรมตะวันตกเพราะเห็นว่าเป็นของแปลกและทันสมัย เห็นว่าประเพณีสวดด้านเป็นประเพณีเก่าแก่ ไม่เหมาะกับตน แต่น่าจะเหมาะกับผู้สูงอายุมากกว่า สถานที่บ้นเทิงต่าง ๆ มีมากมาย ทั้งห้างสรรพสินค้า โรงหนัง ห้างขายเสื้อผ้า ฯลฯ ที่เป็นทางเลือกให้กับคนในสังคมปัจจุบัน ไม่จำเป็นต้องมารวมตัวกันที่วัด แต่มีโอกาเลือกที่จะเข้าชมหรือหาความบันเทิงด้านอื่น ๆ พุทธศาสนิกชน ไม่มีเวลาในการเข้าวัด ฟังธรรม ห่างเหินจากวัดวาอาราม ทำให้ประเพณีดังกล่าวกำลังสูญหายไป

รูปแบบและลำดับขั้นตอนการสวดด้าน

การสวดด้านในสมัยดั้งเดิมเกิดขึ้นจากความเชื่อ ความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนที่ได้มาทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และเพื่อเป็นการบูชาองค์พระบรมธาตุเจดีย์พุทธศาสนิกชนต่างคนต่างมา และเมื่อทุกคนมานั่งรอพระพร้อมกันในบริเวณพระระเบียงหน้าพระด้าน บริเวณวิหารคดภายในวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ผู้นำสวดหรือมีคณายกวัดก็จะนำทุกคนหันหน้าไปทางพระบรมธาตุเจดีย์ ให้ทุกคนกราบต่อนั้นทุกคนหันหน้ากลับมาทาง

พระพุทธรูป (พระด้าน) กราบพระพุทธรูป ผู้สวดหรือศิลปินก็จะสวดหนังสือ(อ่านร้อยกรอง) ให้ทุกคนได้รับฟัง ในการสวดจะสวดแทรกกลีลา น้ำเสียงให้น่าสนใจเพื่อให้ผู้ฟังสนุกสนานและแฝงคติธรรมและจบการสวดก่อนที่พระสงฆ์จะเทศน์ประมาณ 10 นาที

สรุปขั้นตอนพิธีสวดด้านในอดีต (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2551)
ดังนี้

1. พุทธศาสนิกชน พร้อมกันบริเวณพระระเบียง ในวิหารคด
2. ผู้ร่วมพิธีหันหน้าไปทางพระบรมธาตุเจดีย์ กราบองค์พระบรมธาตุ
3. ศิลปินสวดด้าน เริ่มบทสวดที่ตนเองถนัด หรือบทบูชาพระบรมธาตุ
4. เสร็จพิธีก่อนพระเดินทางมาถึงประมาณ 5-10 นาที
5. เมื่อพระภิกษุเดินทางมาถึงก็จะทำพิธีกรรมทางศาสนาตามลำดับไป

ลำดับขั้นตอนการสวดด้านในปัจจุบัน (ตั้งแต่ปี พ.ศ.2545-ปัจจุบัน)

1. ขั้นตอนเตรียมการก่อนพิธี ดังนี้

- 1.1 ผู้เข้าร่วมพิธีนำปิ่นโต ดอกไม้ธูปเทียน อาหารคาวหวาน เพื่อถวายพระ
- 1.2 นิมนต์พระสงฆ์เข้าร่วมพิธี อย่างน้อย 5 รูป
- 1.3 การแต่งกาย ทั้งผู้สวดและผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่งกายชุดสุภาพเสื้อสีขาว

2. ขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

2.1 พุทธศาสนิกชน ศิลปินหรือผู้สวดด้านมาพร้อมกัน ณ พระระเบียง บริเวณวิหารคด
วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

- 2.2 ประธานในพิธี จุด ธูปเทียน บูชาพระรัตนตรัย
- 2.3 ทำวัตรเช้าสวดมนต์แปลแบบของสวนโมกข์ เพื่อประกอบพิธีในวันธรรมสวนะ
- 2.4 กราบพระบรมธาตุ โดยผู้เข้าร่วมพิธีหันหน้าไปทางพระบรมธาตุเจดีย์
- 2.5 หันหน้ากลับมาทางพระสงฆ์ กราบพระสงฆ์ ประกาศอุโบสถ
- 2.6 ศิลปินหรือผู้นำสวดด้านทำการสวดด้านโดยบทแรกจะเป็นบทบูชาพระบรมธาตุ

หลังจากนั้นจะสวดตามด้วยบทอื่น ๆ เมื่อพระสงฆ์มาถึงก็จะหยุดสวด

2.7 เมื่อพระสงฆ์เดินทางมาถึง ศิลปินหรือผู้สวดด้าน หรือพิธีกรทางศาสนา สมาทานศีล รับศีล อาราธนาธรรม ฟังธรรม หลังจากนั้น ถวายสังฆทาน พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเพล กราบพระ และร่วมกันรับประทานอาหาร เสร็จพิธีก็แยกย้ายกันกลับบ้าน

สภาพปัจจุบันของประเพณีการสวดด้าน

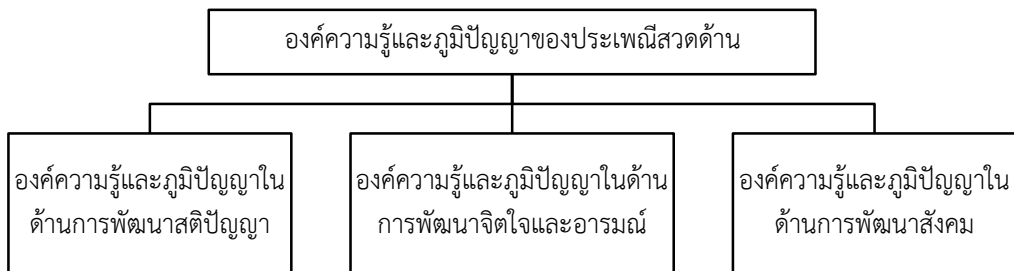
ประเพณีการสวดด้าน ได้สูญหายไปจากจังหวัดนครศรีธรรมราชประมาณ 20 ปี ต่อมา ประมาณปี พ.ศ. 2545 คณะสงฆ์ได้ร่วมกับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครศรีธรรมราช และหน่วยงานภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้ร่วมกันฟื้นฟู ประเพณีสวดด้านขึ้นมาใหม่ โดยยังคงอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของประเพณีสวดด้านดั้งเดิม เอาไว้คือ ทำนองการสวดภาษาถิ่นภาคใต้ สถานที่สวดยังคงใช้พระวิหารคด ภายในวัดพระ มหาธาตุวรมหาวิหาร แต่มีการปรับรูปแบบให้เหมาะสมสอดคล้องกับยุคสมัยในบางส่วน เช่น รูปแบบการสวด จากเดิมที่มีผู้สวดให้ประชาชนนั่งฟัง ปัจจุบันให้ประชาชนสวดไปพร้อม ๆ กัน หนังสือที่ใช้สวด จากเดิมใช้วรรณกรรมพื้นบ้าน หรือนิทาน ปัจจุบันมีการประกวดบทสวดด้าน และนำมาใช้สวดเป็นต้น ถึงแม้จะมีการฟื้นฟูประเพณีสวดด้านขึ้นมาให้เป็นที่รู้จักในสมัย ปัจจุบันแต่การที่จะทำให้ประเพณีนี้ยังคงดำรงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาว จังหวัด นครศรีธรรมราชอย่างยั่งยืนนั้น จำเป็นจะต้องมีการพัฒนารูปแบบและการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและเป็นเอกภาพ มิฉะนั้นอาจจะทำให้ประเพณีนี้แม้จะฟื้นฟูขึ้นมา ก็จะไม่ได้รับความ สนใจหรืออาจจะสูญหายไปอีกก็เป็นได้

องค์ความรู้ของประเพณีสวดด้าน วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัด นครศรีธรรมราช

ประเพณีสวดด้านเป็นภูมิปัญญาของบรรพชนชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชในอดีตที่ได้ สัมผัสประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจนเกิดการหลอมรวมเป็นแนวความคิดที่มี ลักษณะเฉพาะของตนเอง ซึ่งหากสามารถพัฒนาองค์ความรู้ดังกล่าว แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการ แก้ปัญหาและการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันได้อย่างเหมาะสมตามกาลเวลา ประเพณีสวด ด้าน จะมีคุณค่าทั้งแนวตั้งและแนวนราบ ประเพณีสวดด้านมีคุณค่าทั้งแก่ผู้ฟังแก่ผู้สวด และแก่ สังคมประเทศชาติตลอดถึงพระพุทธศาสนา ในส่วนของผู้ที่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ ได้ฟังสาระ จากการสวดหรือการอ่านหนังสือ ได้ทั้งความรู้คติสอนใจ และความเพลิดเพลิน ส่วนผู้สวดได้

ประโยชน์จากการอ่านหนังสือ นับเป็นภูมิปัญญาที่ชาญฉลาดที่ช่วยให้คนรักการอ่านหนังสือ และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ทั้งยังเป็นการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านและการฟังแก่ผู้ฟังได้นอกจากนี้ยังได้ทราบข่าวสารความเป็นไปของบ้านเมือง ส่วนคุณค่าต่อผู้สวดทำให้ได้รับเกียรติและยอมรับนับถือจากประชาชนโดยทั่วไป นอกจากนี้ยังเป็นการฝึกทักษะในการใช้ภาษา เพราะในการสวดนั้นจะต้องเอื้อนเสียง เล่นทำนองเป็นภาษาถิ่นภาคใด ทำให้เกิดความรักความสามัคคีในหมู่พุทธศาสนิกชนที่ไปร่วมทำบุญที่วัดและยังเป็นการอนุรักษ์วรรณกรรมของชาวนครศรีธรรมราชในฐานะปราชญ์ชาวบ้านทั้งทางด้านภาษาและวรรณกรรมไว้ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่มีคุณค่าอย่างยิ่งจากข้อมูลที่ได้จากการวิจัย สรุปได้ว่าองค์ความรู้และภูมิปัญญาของประเพณีสวดด้าน สามารถสรุปได้ 3 ด้าน

องค์ความรู้และภูมิปัญญาของประเพณีสวดด้าน

แนวทางการฟื้นฟูและสืบทอดประเพณีสวดด้านที่เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน

เนื่องจากประเพณีสวดด้าน ได้สูญหายไปเป็นเวลาประมาณ 20 ปี ประเพณีที่ฟื้นฟูกันอยู่ในปัจจุบันนี้ โดยคณะสงฆ์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช ไศกราช วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ได้ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ภายในจังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช สำนักงานพุทธศาสนาจังหวัดนครศรีธรรมราช พุทธสมาคมจังหวัดนครศรีธรรมราช เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัดและสถาบันการศึกษา รวมทั้งวัดและองค์กรเอกชนต่าง ๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ริเริ่มจัดให้มีขึ้นซึ่งรูปแบบที่ฟื้นฟูขึ้นมาใหม่นี้ได้อาศัยรูปแบบจากคำบอกเล่าของผู้สูงอายุหรือนักปราชญ์ท้องถิ่นที่สนใจศึกษาเรื่องนี้ แล้วนำมาฟื้นฟูจัดให้มีขึ้นเพื่อเป็นการอนุรักษ์ประเพณี โดยพยายามรักษาให้ใกล้เคียงกับรูปแบบเดิมมากที่สุด คณะผู้วิจัยจึงได้เข้าร่วมกิจกรรมฟื้นฟูประเพณีสวดด้าน ที่

ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยวิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ได้จัดขึ้นในปี 2559 จำนวน 3 ครั้ง ระหว่างวันที่ 12,19,27 มีนาคม พ.ศ.2559 และได้แจกแบบสอบถามเพื่อประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมการสวดด้านของประชาชน จำนวน 302 คน ซึ่งผลจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมฟื้นฟูประเพณีสวดด้าน วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการประเมินกิจกรรมฟื้นฟูประเพณีสวดด้านพบว่าอยู่ในระดับพอใจมาก ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกการสนทนากลุ่มย่อยเพื่อระดมความคิดเห็นจากนักวิชาการนักปราชญ์ท้องถิ่นและผู้รับผิดชอบโครงการฟื้นฟูการสวดด้านผู้วิจัยจึงนำข้อมูลมาสรุปเป็นแนวทางการฟื้นฟู และอนุรักษ์ประเพณีสวดด้านวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราชได้ 4 รูปแบบ ดังนี้

1. การฟื้นฟูและพัฒนา การรื้อฟื้นประเพณีสวดด้านที่ได้สูญหายไปแล้ว นำกลับมาให้มีบทบาทขึ้นใหม่โดยทำให้มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นโดยสร้างสรรค์และปรับปรุงรูปแบบประเพณี ให้เหมาะสมกับยุคสมัยและเกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนรุ่นใหม่โดยใช้ภูมิปัญญาของประเพณีสวดด้านเดิมมาเป็นพื้นฐานในการต่อยอดและปรับปรุงให้เหมาะสมกับยุคสมัยโดยเฉพาะการฟื้นฟูและพัฒนาประเพณีสวดด้านให้คงดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบันนี้มีแนวทางดังนี้ ซึ่งจากการเก็บข้อมูลการฟื้นฟูและพัฒนา รูปแบบการสวดด้านจะต้องมีการปรับปรุงในส่วนที่สามารถปรับปรุงพัฒนาได้ และในส่วนที่จะต้องคงอยู่และอนุรักษ์ไว้ส่วนที่สามารถปรับปรุงและพัฒนาได้ ได้แก่ ผู้นำสวด โอกาสหรือวันเวลาในการสวด พิธีกรรมหรือลำดับขั้นตอนของการสวด และเนื้อหาของบทสวด ส่วนที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้ ได้แก่ ทำนองในการสวด และสำเนียงสวดท้องถิ่นของภาคใต้

2. การศึกษาค้นคว้าวิจัย การจะอนุรักษ์ประเพณีสวดด้านให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืนจะต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อจัดการความรู้ประเพณีการสวดด้านเพื่อกำหนดองค์ความรู้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมของจังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีพันธกิจเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นและมีศักยภาพเพียงพอที่จะสามารถทำการวิจัยศึกษาค้นคว้าข้อมูลได้ เช่นมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยวิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ศูนย์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง

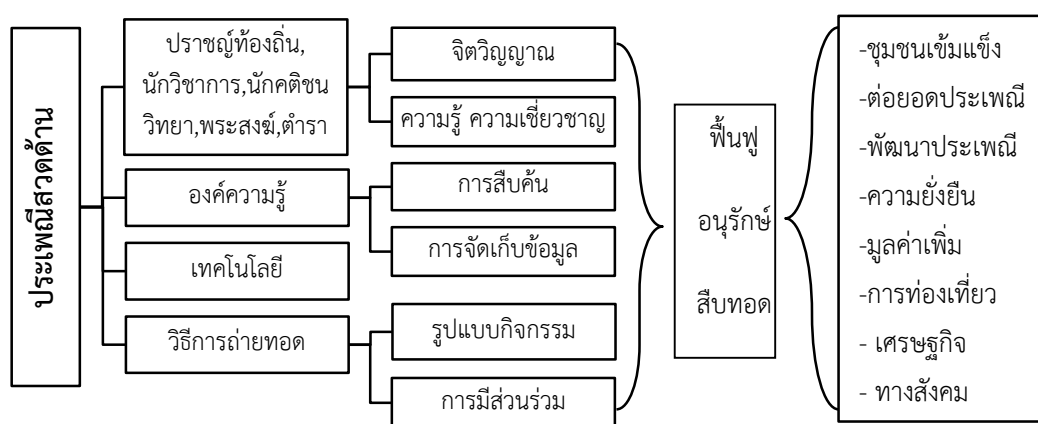
กรมราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ควรร่วมมือกันจัดตั้งเป็นหน่วยงานภาคีเครือข่าย อนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อความเป็นเอกภาพ และควรมีแผนและนโยบายอย่างชัดเจนในการกำหนดองค์ความรู้ของประเพณีสวดด้าน โดย การศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ พระสงฆ์ที่เกี่ยวข้อง นักวิชาการ นักปราชญ์ ท้องถิ่น ผู้สูงอายุ และผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมประเพณีการสวดด้าน เพราะท่านเหล่านี้จะมีองค์ ความรู้เกี่ยวกับประเพณีการสวดด้านเป็นอย่างดี การอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีสวดด้านจัดเก็บ องค์ความรู้ต่าง ๆ ของประเพณีสวดด้าน ควรมีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ และไม่ควรเก็บ เฉพาะเรื่องของการสวดด้านเท่านั้น แต่ควรสร้างเป็นศูนย์การเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่เกี่ยวกับองค์พระบรมธาตุเจดีย์ขึ้น และการสร้างเป็นศูนย์การ เรียนรู้นั้น ไม่ควรเป็นเพียงสถานที่เก็บข้อมูลเฉยๆ เหมือนพิพิธภัณฑ์ทั่ว ๆ ไป แต่ควรเป็น สถานที่ที่มีผู้รู้ มีผู้อยากรู้ มีองค์ความรู้ และมีกระบวนการหรือกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา

3. การสร้างภาคีเครือข่าย ทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ต้องเข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการ ด้วยการแสวงหาความร่วมมือร่วมของชุมชนและสร้างเป็นภาคีเครือข่าย กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายอนุรักษ์ประเพณีการสวดด้าน ควรมีครบทั้ง 5 ขั้นตอน โดยเริ่มจากการ รวมคน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตามและสรุปประเมินผล และร่วมรับผลจาก การกระทำร่วมกัน นอกจากนี้จะต้องส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความสามารถและทัศนคติในการ ร่วมกันฟื้นฟูประเพณีสวดด้านด้วยตัวชุมชนเอง โดยผ่านกระบวนการฝึกอบรมในรูปแบบและ มิติต่าง ๆ ในเรื่องการจัดการต้นทุนทางวัฒนธรรม คุณค่า การสงวนรักษา และการจัดการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อีกทั้งยังต้องชี้ให้ชุมชนเห็นประโยชน์ทั้งในเชิงคุณค่าและเชิงมูลค่าที่เกิด จากการท่องเที่ยวที่จะตามมาอย่างรอบด้านอีกด้วยทั้งนี้การท่องเที่ยวอาจเป็นเครื่องมือหนึ่งในการ ฟื้นฟูประเพณีสวดด้านที่ชุมชนสามารถออกแบบเองได้ด้วยการหนุนเสริมจากภาครัฐและ สถานศึกษาที่มีศักยภาพ อันจะเป็นการฟื้นฟูที่ยั่งยืนที่สุดเพราะฉะนั้นการจะทำให้ประเพณีสวด ด้านดำรงอยู่ต่อไปได้นั้นต้องระดมทุกองค์ประกอบในสังคมทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรต่าง ๆ ให้ได้มาร่วมคิดร่วมทำร่วมแก้ไข ปัญหาพร้อม ๆ กันในทุกระดับเพื่อเสริมสร้างความเป็นชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถแก้ไข

ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเองจะทำให้ประเพณีสวดด้านจะฟื้นฟูกลับมามีบทบาทและดำรงอยู่อย่างยั่งยืน

4. การส่งเสริมและเผยแพร่ หน่วยงานภาครัฐจะต้องส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมและเผยแพร่ข้อมูลของประเพณีสวดด้านอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อสร้างจิตสำนึกของความเป็นคนท้องถิ่นนั้น ๆ ให้เห็นความสำคัญที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ประเพณีที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นซึ่งวิธีที่จะปลูกจิตสำนึกของชุมชนได้ดีนั้นก็คือการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ใช้เทคโนโลยีมาเพื่อต่อยอดใช้ในการเผยแพร่ถ่ายทอด นำภูมิปัญญาที่ผ่านมาเลือกสรรกลั่นกรองด้วยเหตุและผลอย่างรอบคอบและรอบด้าน แล้วไปถ่ายทอดให้คนในสังคมได้รับรู้ เกิดความเข้าใจตระหนักในคุณค่า คุณประโยชน์และปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม โดยผ่านสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาและการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ เป็นการประชาสัมพันธ์ประเพณีการสวดด้าน และเพื่อเป็นการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ควรทำการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ประเพณีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์พระบรมธาตุเจดีย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วยกิจกรรมและวิธีการที่หลากหลาย เช่น การประกวดการสวดด้าน การประกวดแต่งบทสวดด้าน การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ การเผยแพร่ผ่านสื่อสารมวลชนแขนงต่าง ๆ การถ่ายทอดผ่านสถาบันการศึกษาเข้าสู่หลักสูตรท้องถิ่นศึกษา นอกจากนี้การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ยังสามารถพัฒนาระบบการจัดการ เพื่อปรับใช้ประเพณีสวดด้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้อีกด้วย สรุปได้ ดังนี้

แนวทางการฟื้นฟูและสืบทอดประเพณีสวดด้านที่เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การฟื้นฟูและพัฒนารูปแบบกระบวนการประเพณีการสวดด้านวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช จากผลการวิจัย มีประเด็นและข้อค้นพบที่น่าสนใจที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

จากผลการวิจัยที่ พบว่า ประวัติความเป็นมาของประเพณีสวดด้าน วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร เกิดขึ้นจากวิถีชีวิตของชุมชนที่มีความผูกพันกับพระพุทธศาสนา และความชาญฉลาดของคนในท้องถิ่น เลยก่อให้เกิดเป็นประเพณีสวดด้านขึ้น แต่ในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ที่โลกไร้พรหมแดน เทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว วัฒนธรรมภายนอกก็หลั่งไหลเข้ามาตลอดเวลาและนับจะเพิ่มขึ้นในอนาคต การจะฟื้นฟูประเพณีสวดด้านให้คงอยู่แบบเดิมคงเป็นไปได้ยาก จำเป็นจะต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ในขณะเดียวกันก็ยังคงอนุรักษ์อัตลักษณ์อันเป็นแก่นแกนของประเพณีสวดด้านไว้ให้มากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของร้อยตำรวจเอกพัลลภ สุริยกุล ณ อยุธยา (ร้อยตำรวจเอกพัลลภ สุริยกุล ณ อยุธยา, 2542) ที่ศึกษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวมอญ จังหวัดปทุมธานีพบว่า การเปลี่ยนแปลงเกิดจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น การปฏิรูปการศึกษา ทำให้ภาษามอญลดลง การพัฒนาประเทศสู่ความทันสมัย ทำให้แบบแผนวิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป และยังสอดคล้องกับธวัช ปุณโณทก (ธวัช ปุณโณทก, ม.ป.ป) ที่พบว่าวัฒนธรรมตะวันตกเริ่มมีอิทธิพลและเข้าสู่สังคมไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา มีผลทำให้การดำเนินชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งในด้านเศรษฐกิจการเมือง สังคม และวัฒนธรรม

และจากผลการวิจัยโดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า เด็กและเยาวชนยังเห็นความสำคัญและคุณค่าของประเพณีการสวดด้านค่อนข้างน้อย อีกทั้งหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบเรื่องการฟื้นฟูและสืบทอดประเพณีการสวดด้าน ยังขาดการกำหนดมาตรการในการสร้างจิตสำนึกหรือสร้างแรงจูงใจให้กับเยาวชนรุ่นใหม่ได้รู้จัก และปลูกฝังจิตสำนึกของเยาวชนได้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของประเพณีการสวดด้านอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรม หากเยาวชนหรือนักเรียนไม่ยอมรับและไม่ยอมรับสืบทอดต่อ ประเพณีก็จะค่อยๆ สูญหายไปได้ ดังที่ได้เคยสูญหายไปช่วงระยะหนึ่งมาแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนพดล พรามณี (นพดล พรามณี, 2556) ได้ทำวิจัยเรื่องการคงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของฮีตสิบสองคองสิบสี่ :

กรณีศึกษา หมู่บ้านชำโสม จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า สาเหตุที่ทำให้ ฮิต-คอง เปลี่ยนแปลง มี 3 ประเด็น คือ การปรับเปลี่ยนวิถีปฏิบัติให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนไปของสังคม การขาดผู้นำในการสืบสาน การรับวัฒนธรรมต่างถิ่นมาเผยแพร่และบทบาทของสมาชิกในครอบครัวที่เปลี่ยนไป จากเดิมที่เคยมีเวลาทำกิจกรรมเกี่ยวกับงานบุญต่าง ๆ ร่วมกันกับสมาชิกในครอบครัว ก็มีเวลาน้อยลงและไม่มีเวลาพาลูกหลานไปร่วมงานประเพณีต่าง ๆ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระครูวิมลจิตติสุนทร และคณะ (พระครูวิมลจิตติสุนทร และคณะ, 2548) ที่พบว่า คนในชุมชนร้อยละ 11.63 ไม่เคยพาลูกหลานไปร่วมงานบุญประเพณี 12 เดือน โดยร้อยละ 62.01 ให้เหตุผลว่าไม่มีเวลา และพบว่าร้อยละ 36.43 เด็กไม่สนใจงานบุญ ประเพณี 12 เดือน ร้อยละ 1.55 เด็กเห็นว่างานบุญประเพณี 12 เดือนเป็นเรื่องที่ล้าสมัย

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องถ่ายทอดองค์ความรู้ของประเพณีการสวดด้านให้แก่เยาวชนรุ่นหลัง เพื่อให้ได้ตระหนักถึงการรักษาไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งผู้รับผิดชอบทุกฝ่ายทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ต้องมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ประเพณีอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ และจะต้องส่งเสริมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประเพณีสวดด้านจะสามารถดำรงอยู่อย่างยั่งยืนได้จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐภาคเอกชนและชุมชนอย่างใกล้ชิด ควรให้ความรู้ทางด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับองค์พระบรมธาตุเจดีย์ แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ จะต้องมีการเก็บรวบรวมองค์ความรู้ด้านประวัติความเป็นมาองค์ความรู้และภูมิปัญญาของบรรพชน ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีการสวดด้านให้เป็นระบบเพื่อการเผยแพร่และสืบทอดหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เป็นต้น ควรเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง แต่การจะปลูกฝังให้เยาวชนเห็นความสำคัญของประเพณีของท้องถิ่นนั้นควรทำตั้งแต่วัยเด็ก โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนต้องให้ความสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นในลักษณะการอบรมสั่งสอน การถ่ายทอด หรือการปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีก็ตาม ซึ่งอาจจะทำได้ดังนี้

1. การปลูกฝังให้เยาวชนรู้จักถึงคุณค่าและความสำคัญของประเพณีการสวดด้านและประเพณีอื่น ๆ ของจังหวัดนครศรีธรรมราช จะต้องเริ่มที่สถาบันครอบครัว คือ พ่อ-แม่ ต้องคอยอบรมปลูกฝังเยาวชนให้รู้ถึงคุณค่า และนำเยาวชนเข้ามาร่วมกิจกรรมเมื่อมีโอกาส

2. ควรจัดวิชาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นไว้ในหลักสูตรทุกระดับชั้น เพื่อเป็นการปลูกฝังและสั่งสมความรู้ประสบการณ์ตั้งแต่วัยเยาว์ ซึ่งจำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ได้แก่กระทรวงศึกษา และภาคเอกชน

3. หน่วยงานที่รับผิดชอบหลัก ควรสนับสนุนส่งเสริมการฟื้นฟูประเพณีสวดด้านอย่างจริงจัง โดยประสานงานกับหน่วยงานของจังหวัดหรือท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชน ร่วมมือกันจัดงานฟื้นฟูประเพณีสวดด้านให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายของคนในสังคมทุกระดับภูมิภาคและระดับชาติ

4. การจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีของจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นตัวหนุน เช่นโครงการ Unseen Thailand เที่ยวเมืองไทยไม่ไปไม่รู้ เป็นต้น อาจจะเป็นการจัดการสวดด้านสาธิต โดยให้เยาวชนเป็นผู้สวด และให้ผู้ที่มาท่องเที่ยวหรือมาศึกษาดูงานสามารถทดลองเข้าร่วมกิจกรรมได้ด้วย

5. การเสนอข่าวประกาศเกียรติคุณบุคคลที่ประพฤติตนเป็นประโยชน์ต่อการฟื้นฟูและสืบทอดประเพณีสวดด้านดีเด่นประจำปี เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่คนทั่วไป เช่น ผู้ที่มีผลงานด้านการสวดทำนองภาษาถิ่นได้ดีเด่น ผู้มีผลงานด้านการแต่งบทสวดด้านดีเด่น หรือผู้ที่มีบทบาทด้านการส่งเสริมสนับสนุนการฟื้นฟูประเพณีสวดด้านดีเด่น เป็นต้น

6. การส่งเสริมให้วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร เป็นศูนย์รวมแหล่งความรู้ด้านประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช หากมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ทางวัฒนธรรมภายในวัด พร้อมทั้งให้พระสงฆ์หรือยุวมัคคุเทศก์ เป็นต้น ได้มีส่วนในการช่วยปลูกฝังส่งเสริมประเพณีการสวดด้านและวัฒนธรรมอื่น ๆ ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การอบรม การบรรยาย เป็นต้น ย่อมเป็นการสืบทอดองค์ความรู้ให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืนตลอดไปได้

สรุป

ประเพณีการสวดด้านเป็นภูมิปัญญาของบรรพชนชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการแสดงอัตลักษณ์ตัวตนของชาวนครศรีธรรมราช ที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับวัดกับพระพุทธศาสนาอย่างแน่นแฟ้น เป็นประเพณีที่สามารถสร้างสายสัมพันธ์ให้คนในชุมชนเกิดความรู้รักสามัคคี มีความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของท้องถิ่นได้ และเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของกลุ่มคนทุกเพศทุก

วัยเข้าด้วยกัน อันเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในสังคม จึงเป็นประเพณีที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และฟื้นฟูให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติเป็นอย่างยิ่ง

แต่จากสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน และความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารและวิทยาการสมัยใหม่ ส่งผลให้การดำรงชีวิตของผู้คนเปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้คนรุ่นใหม่เกิดความห่างเหินกับวัฒนธรรมประเพณีแบบดั้งเดิม จนนำไปสู่การสูญหายของวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า จากเมื่อก่อนที่ประเพณีการสวดด้าน เคยทำหน้าที่ให้การศึกษา ให้การอบรม ให้การบันเทิงและเป็นสิ่งที่ช่วยผ่อนคลายความเครียดของผู้คน แต่ปัจจุบันประเพณีสวดด้านแทบจะเลือนหายไปจากท้องถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ หลายประการ ทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน การฟื้นฟูและสืบทอดประเพณีสวดด้านอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันสำคัญ จึงเป็นสิ่งที่ทุกภาคส่วนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งฝ่ายคณะสงฆ์ องค์กรภาครัฐและเอกชน จะต้องให้ความสำคัญและร่วมมือกันอย่างจริงจัง

ซึ่งแนวทางในการฟื้นฟูและสืบทอดประเพณีการสวดด้าน วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการการบริหารเพื่อเป็นการฟื้นฟูและสืบทอดการสวดด้านในรูปแบบขององค์กรควรมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาองค์ความรู้ และจัดเก็บองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อสามารถถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นหลังได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อมิให้องค์ความรู้ในเรื่องของการสวดด้านสูญหาย ต้องมีการรวบรวมและนำองค์ความรู้เรื่องการสวดด้าน มาบูรณาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษา จัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นศึกษาให้กับเยาวชนและผู้สนใจ อีกทั้งควรเพิ่มการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อและช่องทางต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความตระหนักรู้และจิตสำนึกในการร่วมกันสืบสานสืบทอดภูมิปัญญาการสวดด้านให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าของชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมภูมิปัญญาการสวดด้านและประเพณีอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ให้เป็นหลักสูตรท้องถิ่นศึกษาสำหรับสถาบันการศึกษาใน

ท้องถิ่น เพื่อเป็นอัตลักษณ์ให้กับสถานศึกษาและชุมชนรวม ทั้งสนับสนุนให้ปราชญ์ท้องถิ่นเป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้กับครูผู้สอนวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะหรือเป็นวิทยากรถ่ายทอดให้กับผู้เรียนโดยตรง

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำหรือรวบรวมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการสวดด้านเพื่อเป็นฐานข้อมูลกลางของท้องถิ่นที่สามารถเข้าถึงและสืบค้นได้สะดวกรวดเร็ว

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้านประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น และส่งเสริมผลักดันให้การสวดด้านถูกบรรจุไว้ในแผนการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นของภาคใต้ เพื่อเป็นการเผยแพร่และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม รวมถึงเป็นแหล่งศึกษาดูงานให้กับผู้สนใจรวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเป็นแนวทางให้กับชุมชนอื่น ๆ

2. ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

2.1 ควรมีการพัฒนาบุคลากรที่รับผิดชอบเรื่องการสวดด้าน โดยการจัดอบรมการจัดเก็บความรู้และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการจัดเก็บความรู้การสวดด้านอย่างเป็นระบบได้

2.2 ผู้รับผิดชอบในการฟื้นฟูประเพณีการสวดด้าน ควรมีการประเมินผลการดำเนินโครงการอย่างมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย และควรมีการประชาสัมพันธ์ผลการประเมินให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบ เพื่อนำผลมาปรับปรุงการดำเนินงานในปีต่อ ๆ ไป

2.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรหาแนวทางในการสร้างและปลูกจิตสำนึกให้แก่เยาวชนคนรุ่นใหม่ให้เห็นคุณค่าความสำคัญของประเพณีการสวดด้าน โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทำนองการสวดด้าน เนื้อหาของบทสวดด้าน รวมถึงการสร้างทัศนคติที่ดีต่อการสวดด้าน

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาวิจัย แบบปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ในมิติด้านต่าง ๆ เช่น สังคม วัฒนธรรม การเมือง ฯลฯ เพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับชุมชนอื่น ๆ

3.2 ควรมีการศึกษาวิจัย การเทียบเคียง (Benchmarking) การจัดการความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านจังหวัดนครศรีธรรมราชกับชุมชนอื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงหรือแตกต่างกัน

3.3 ควรมีการศึกษาวิจัย การจัดการความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านอื่น ๆ ของจังหวัดนครศรีธรรมราชอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของภาคใต้

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์. (2558). ร้อยปีสถาปนาพระอารามหลวง พ.ศ. 2458-2558 วัดพระมหาธาตุ วรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช: อักษรการพิมพ์.
- ดิเรก พรตตะเสน. (2552). พระพุทธศาสนาในนครศรีธรรมราช เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่องประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราชครั้งที่2. นครศรีธรรมราช: วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช.
- ธวัช ปุณโณทก. (ม.ป.ป). เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องไทยศึกษา: รายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำโขง (ลำดับที่ 1). มหาสารคาม: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นพดล พรามณี. (2556). การคงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของฮีตสิบสองคองสิบสี่ : กรณีศึกษาหมู่บ้านชำโสม จังหวัดปราจีนบุรี. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ ปีที่ 15 ฉบับที่ 1(29)กรกฎาคม-ธันวาคม, 35-46.
- เปรมจิตต์ ชนะวงศ์. (2529). “ประเพณีสวดด้าน” ในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 เล่ม 6. สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระครูวิมลจิตติสุนทร และคณะ. (2548). การสืบสานและ อนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี 12 เดือนที่เื้อต่อ วิถีชีวิตชุมชนโดยความร่วมมือของชุมชนตำบลช่อแฮและตำบลป่าแดง อำเภอมือง จังหวัดแพร่. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนการวิจัย สำนักงานภาค.
- ร้อยตำรวจเอกพัลลภ สุริยกุล ณ อยุธยา. (2542). เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลง ทางวัฒนธรรมของชาวมอญ : กรณีศึกษาหมู่บ้านเจดีย์ทอง จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์มานุษยวิทยามหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช. (2551). การวิจัยแบบมีส่วนร่วมของเครือข่าย
วัฒนธรรมชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม กรณีศึกษา “ประเพณีสวดด้าน วัด
พระมหาธาตุวรมหาวิหาร”. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม.

ผลของโปรแกรมโยคะต่อความเครียดของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ที่ฝึกปฏิบัติทำคลอดเป็นครั้งแรก*

EFFECT OF YOGA PROGRAM ON STRESS OF NURSING STUDENTS AT THE FIRST TIME LABOR PRACTICE

รุจา แก้วเมืองฝาง

Ruja Kaeomaungfang

อัญญา ปลดเปลื้อง

Unya Plodpluang

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีราช

Boromarajonani College of Nursing Chakriraj, Thailand

E-mail: jumruja@gmail.com

บทคัดย่อ

การทำคลอดถือเป็นทักษะที่จำเป็นและมีความสำคัญ การฝึกปฏิบัติทำคลอดในสถานการณ์จริง อาจต้องเผชิญกับสภาวะวิกฤตหรือสถานการณ์ฉุกเฉินทางสูติศาสตร์ นักศึกษาที่ยังไม่เคยปฏิบัติงานหรือฝึกปฏิบัติเป็นครั้งแรกอาจเกิดความกังวลและเครียดได้ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบสองกลุ่มวัดผลก่อนและหลังการทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมโยคะต่อการลดความเครียดของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ที่ฝึกทำคลอดเป็นครั้งแรก กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีราช จำนวน 62 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 31 คน กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมโยคะสัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 20 นาที รวมเป็นเวลา 8 สัปดาห์ และได้รับคู่มือการฝึกโยคะเพื่อไปปฏิบัติเพิ่มเติม กลุ่มควบคุมไม่ได้รับโปรแกรมโยคะและฝึกปฏิบัติงานตามปกติ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลและแบบวัดการรับรู้ความเครียด ซึ่งผู้วิจัยนำแบบวัดการรับรู้ความเครียดไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 ราย ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .90 วิเคราะห์

* Received 18 April 2019; Revised 26 April 2019; Accepted 26 April 2019.

ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติ t-test ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความเครียดในกลุ่มทดลองหลังการทดลอง ต่ำกว่าก่อนการทดลอง ($t_{29} = -4.10, p < .01$) และต่ำกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t_{58} = 4.50, p < .01$) ผลการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะว่า โปรแกรมโยคะ เป็นการลดความเครียดได้วิธีหนึ่ง และหากนักศึกษาฝึกเป็นประจำทุกสัปดาห์ สัปดาห์ละอย่างน้อย 3 วัน จะช่วยให้สุขภาพจิตดี ลดความตึงเครียดจากการฝึกปฏิบัติงาน ความเครียดลดลงส่งผลให้การฝึกงานมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: โปรแกรมโยคะ, ความเครียด, นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ที่ฝึกปฏิบัติทำคลอดเป็นครั้งแรก

Abstract

Delivery is a necessary and important skill. Delivery practice in real situations students may face a crisis. It is emergency obstetric emergencies. Students who have never worked on the subject before, or who practice for the first time, are anxious and stressed. The purpose of this quasi-experimental study was to determine the effect of yoga program on stress reduction in nursing students attending their labour practice at the first time. The study participants were 62 nursing students. The specific selected subjects were 31 persons in each experimental and control group. The experimental group received a yoga program for 3 days a week, 20 minutes a day for a total of 8 weeks and received a yoga practice manual for additional practice. The control group did not receive the yoga program and practice as usual. The research instrument are demographic questionnaire and the Perceived Stress Scale Questionnaire which the researcher used to measure the stress perception to experiment with students who have similar characteristics to 40 samples had internal consistency reliability of 0.90. Data were analyzed by using descriptive statistics and t-test. The results showed that experimental group had significantly mean stress scores before receiving the yoga program ($t_{29} = -4.10, p < .01$) and lesser mean stress scores than control

group. ($t_{58} = 4.50, p < .01$). The findings in the present study led to a recommendation that Yoga program is one of many different ways to reduce stress. If students practice this on a weekly basis- at least 3 days a week, it will help with their mental health. Yoga program practice also reduces nursing students' stress from their internship. This will also improve the effectiveness of their internship.

Keywords: Yoga program, Stress, Nursing students at the first time labor practice

บทนำ

วิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่มีการปฏิบัติเป็นแกนกลาง ซึ่งการศึกษามาตรปฏิบัติเป็นการศึกษาที่ต้องลงมือกระทำเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย โดยจัดประสบการณ์การเรียนรู้จากสภาพที่เป็นจริง เพื่อให้นักศึกษาพยาบาลได้เห็น สังเกต และลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง แต่การฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง นักศึกษาอาจต้องเผชิญกับสภาวะวิกฤตที่ต้องตัดสินใจอย่างฉับพลัน ซึ่งทำให้นักศึกษาพยาบาลเกิดความเครียดได้ โดยเฉพาะการฝึกการพยาบาลทางคลินิกซึ่งเป็นสถานการณ์ที่คุกคามและก่อให้เกิดความเครียดกับนักศึกษาพยาบาลมากที่สุด (Chris, G., et. al., 2010)

การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีรัช ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1 มีเนื้อหาเกี่ยวกับการดูแลมารดาและทารกในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด และระยะหลังคลอด เพื่อพัฒนานักศึกษาให้มีทักษะในการดูแลมารดาและทารกเพื่อส่งเสริมการคลอดที่ปลอดภัยทั้งมารดาและทารก การฝึกปฏิบัติงานในรายวิชานี้ทักษะหนึ่งที่นักศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ในการดูแลมารดาและทารก ก็คือการทำคลอด การทำคลอดถือเป็นทักษะที่จำเป็นและมีความสำคัญ การฝึกปฏิบัติทำคลอดในสถานการณ์จริง นักศึกษาอาจต้องเผชิญกับสภาวะวิกฤตที่ต้องตัดสินใจอย่างฉับพลัน ถือเป็นการฝึกปฏิบัติงานที่มีความซับซ้อน และด้วยการทำคลอดที่อาจเกิดสถานการณ์ที่ฉุกเฉินทางสูติศาสตร์ เช่น ตกเลือดขณะคลอด การคลอดยาก หรือเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดและสถานการณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ปฏิกริยาการเจ็บครรภ์ของผู้คลอด การทำคลอดซึ่งเป็นทักษะที่ยากและต้องอาศัยความชำนาญ นักศึกษาที่ยังไม่เคย

ปฏิบัติงานในเรื่องดังกล่าวมาก่อนหรือฝึกปฏิบัติเป็นครั้งแรกอาจทำให้ขาดทักษะและไม่มีความมั่นใจในการปฏิบัติงาน มีความกังวล ตื่นเต้น และเกิดความเครียดตามมาได้ ความเครียดทำให้ไม่มีสมาธิเท่าที่ควร การจดจำรายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ในการทำคลอดได้ไม่ดี การปฏิบัติไม่มีประสิทธิภาพ อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อมารดาทารก และยิ่งก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพจิตของนักศึกษา (ปฐมพร โพธิ์ถาวร, อำไพพร เพ็ญสุวรรณ และสาวิตรี วงศ์ประดิษฐ์, 2557)

นอกจากนั้นปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของนักศึกษาพยาบาลที่ฝึกปฏิบัติงานที่ตึกห้องคลอดที่กล่าวมาแล้วนั้น ยังมีอีกหลายปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ทางสังคมและสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น สถานการณ์หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดในชีวิตมีความแตกต่างกัน รวมถึง อาจารย์ผู้สอน บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน ปัจจัยเหล่านี้อาจมีผลต่อความรู้สึกของนักศึกษา เนื่องจากนักศึกษายังไม่เคยมีประสบการณ์กับที่ต้องเผชิญกับ เหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดจากสภาพงานและสิ่งแวดล้อมดังกล่าว จึงอาจทำให้นักศึกษาพยาบาลเกิดความเครียด ส่วนปัจจัยภายในคือตัวนักศึกษาเอง การขาดความพร้อมด้านความรู้ ด้านร่างกาย และจิตใจหรือการมีบุคลิกภาพแบบวิตกกังวลหรือไวต่อสิ่งกระตุ้นต่าง ๆ ได้ง่าย ก็ มีผลทำให้เกิดความเครียดในการปฏิบัติงานได้ (สีปดระกุล ตันตลานุกุล และปราโมทย์ วงศ์สวัสดิ์, 2560) ซึ่งจากการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1 ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีรัช พบว่า นักศึกษามีความรู้สึกตื่นเต้น และกลัวการฝึกภาคปฏิบัติในห้องคลอด เนื่องจากสภาพแวดล้อมของห้องคลอด สภาพของผู้คลอดขณะเจ็บครรภ์คลอด และเป็นการฝึกประสบการณ์ครั้งแรกในการฝึกปฏิบัติทำคลอด ซึ่งเป็นทักษะที่ยากและแตกต่างจากสถานการณ์จำลอง ทำให้นักศึกษารู้สึกวิตกกังวลและเครียด

เมื่อบุคคลเกิดความเครียดจะเลือกวิธีที่จะจัดการกับสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดปัญหา และหาแนวทางแก้ไข โดยเลือกหาวิธีลดหรือบรรเทาความไม่สบายใจที่เกิดขึ้น (Lazarus, R. S., & Folkman, S., 1984) การลดความเครียดมีหลายวิธีแต่การลดความเครียดที่ดีวิธีหนึ่งก็คือการฝึกโยคะ (ปฐมพร โพธิ์ถาวร, อำไพพร เพ็ญสุวรรณ และสาวิตรี วงศ์ประดิษฐ์, 2557) จาก การทบทวนวรรณกรรมพบว่า โยคะมีประโยชน์หลายประการ ได้แก่ ช่วยให้เลือดไหลเวียนไปเลี้ยงส่วนต่าง ๆ ของร่างกายได้ดีขึ้น เพิ่มความยืดหยุ่นให้กับข้อต่อต่าง ๆ โยคะเป็นการบริหารร่างกายและจิตใจเพื่อให้เกิดความสมดุล โดยอาศัยการเคลื่อนไหวร่างกายร่วมกับการมีสมาธิ กำหนดลมหายใจเข้า-ออก ช้า ๆ ฝึกสติให้ตระหนักรู้ตนเอง ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดของ

ร่างกายและจิตใจ ทำให้จิตสงบ ช่วยลดความเครียดได้ดี (สาลี สุภารณ์, 2551) มีการนำโยคะมาศึกษาเกี่ยวกับความสุข การเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษา พบว่า นักศึกษามีความสุขและการเห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น (กลิ่นชบา สุวรรณรงค์, พวงเพชร เกษรสมุทร, นภวัลย์ กัมพลาศิริ, วรรณภา คงสุริยะนาวัน และกาญจนา ครองธรรมชาติ, 2556) โยคะช่วยเพิ่มสมรรถภาพทางกายและลดความเครียดของนักศึกษาพยาบาลได้ (อาภรณ์ ภูพิทยากร และดวงใจ พิชัยรัตน์, 2554) แต่ผู้วิจัยยังไม่พบการนำโยคะมาศึกษาการลดความเครียดโดยตรงในนักศึกษาที่ฝึกปฏิบัติงานที่มีความยุ่งยากซับซ้อน ประกอบกับผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้สอน วิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1 จึงมีความสนใจที่จะนำโยคะมาพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อช่วยลดความเครียดในนักศึกษาที่ฝึกปฏิบัติการทำคลอดเป็นครั้งแรก โดยประยุกต์ใช้ตามหลักการ 8 ประการของอัสฌางคโยคะที่เน้นความเชื่อมโยงของ กาย จิตใจ และสติ เข้าด้วยกัน โดยใช้ทำโยคะและการหายใจเป็นเครื่องมือในการฝึก ให้จิตมุ่งสนใจกับการหายใจในขณะที่ร่างกายเคลื่อนไหว ไม่คิดเรื่องอื่น บรรเทาความคิดฟุ้งซ่าน ส่งผลให้ความเครียดลดลง การฝึกปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ (รุจา แก้วเมืองฝาง, 2560)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบระดับความเครียดของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ระหว่างกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมโยคะและกลุ่มที่ไม่ได้รับโปรแกรมโยคะ
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความเครียดของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ก่อนและหลังได้รับโปรแกรมโยคะ

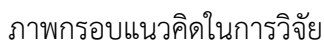
กรอบแนวคิดการวิจัย

พฤติกรรมกรรมการเผชิญความเครียดของนักศึกษาแบ่งออกเป็น 2 แบบ ได้แก่ การมุ่งแก้ปัญหา (Problem-focused coping) และการลดอารมณ์ตึงเครียด (Emotional-focused coping) (Lazarus, R. S., & Folkman, S., 1984) ซึ่งบุคคลจะเลือกลดความเครียดแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เผชิญและตัวบุคคล การมุ่งแก้ปัญหาก็เป็นวิธีการลดความเครียดที่อาศัยวิธีคิดที่มุ่งเน้นแก้ปัญหาให้ลุล่วงมีความยั่งยืนกว่าการลดอารมณ์ตึงเครียด ซึ่งเป็นการลดอารมณ์ตึงเครียดแต่ไม่ได้แก้ไขปัญหอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามทั้งสองแบบเป็นพฤติกรรมที่บุคคลเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสภาวะความเครียดที่ตนเผชิญอยู่ ณ ขณะนั้น การจัดการ

ความเครียดแบบมุ่งแก้ปัญหาสำหรับนักศึกษาพยาบาลขณะฝึกปฏิบัติงานเป็นการใช้กระบวนการแก้ปัญหา ในการนำมาประกอบการตัดสินใจมุ่งหาต้นตอของปัญหา เลือกวิธีที่จะจัดการกับสถานการณ์ที่เป็นสาเหตุของปัญหา พร้อมทั้งจะเผชิญหน้ากับปัญหาตามความเป็นจริง พยายามหาแนวทางแก้ไข เพิ่มความสามารถของตนเองเพื่อให้เผชิญกับปัญหา ได้อย่างเหมาะสมและแก้ปัญหาได้ โดยการจัดการความเครียดแบบลดอารมณ์ถึงเครียด เช่น การฝึกโยคะ ซึ่งมีกลไกให้เกิดการทำงานของระบบประสาทที่เชื่อมต่อกับอวัยวะทุกส่วนของร่างกาย โดยมีสมองเป็นศูนย์กลางการทำงาน ส่งเสริมให้กระแสประสาททำงานเชื่อมโยงกันอย่างเป็นปกติ ช่วยทำให้คลื่นสมองเป็นแบบคลื่น Alpha และ Beta ทำให้สมองมีการรับรู้และมีสมาธิขึ้น ส่งผลให้มีการลดระดับของ Cortisol ความเครียดลดลง (สาลี สุภาภรณ์, 2554)

การฝึกโยคะในการวิจัยนี้ ประยุกต์หลักการ 8 ประการของอัสฏางคโยคะ (ยมะ: หลักการอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น นิยมะ: การมีวินัยต่อตนเอง หมั่นรักษาความสะอาดบริสุทธิ์ทั้งกายและใจ อาสนะ: ฝึกบริหารร่างกาย ปราณายามา: ฝึกควบคุมลมหายใจ ปรัตยาหาร: การสำรวมกายใจจากสิ่งภายนอก ธาณะ: การจดจ่อกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ธารานะ: การเพ่งหรือภาวนาด้วยความจดจ่อมากขึ้น สมาธิ: การฝึกจิตให้รู้ตนเอง) (สาลี สุภาภรณ์, 2554) มาใช้ในการช่วยลดความเครียดให้กับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ที่ทำคลอดเป็นครั้งแรก โดยโปรแกรมโยคะในการวิจัยนี้ ประกอบด้วยกิจกรรมการฝึกโยคะอาสนะพร้อมกับฝึกกำหนดลมหายใจเข้าออกอย่างช้า ๆ ในขณะที่ร่างกายมีการเคลื่อนไหว และการฝึกการหายใจแบบโยคะ โดยการเพ่งความสนใจอยู่กับลมหายใจ เข้า-ออก และในขณะที่หายใจเข้าและออก ฝึกการควบคุมตนเองให้หยุดคิด ด้วยการเพ่งความสนใจอยู่กับลมหายใจ เข้า-ออก ของตน เพื่อให้เกิดสมาธิ ในขณะที่จิตจดจ่อกับลมหายใจ สติก็เฝ้าสังเกตลมหายใจ จนรู้ว่าลมที่เข้า-ออก นั้น สั้นหรือยาวเพียงใด เพื่อให้มีการระลึกรู้ตัว หรือรู้เท่าทันความคิด การพูดหรือการกระทำของตนเอง รวมทั้งการสำรวมอินทรีย์ ทาง หู ตา จมูก ลิ้น กายและใจ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ความเครียดลดลง รายละเอียดดังในภาพ

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) วัดผลก่อนและหลังการทดลอง (The pretest-posttest control group design) เพื่อศึกษาผลของโปรแกรม
 โยคะต่อการลดความเครียดของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ที่ฝึกปฏิบัติทำคลอดเป็นครั้งแรก

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาพยาบาลศาสตรชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนิจังหวัดราชบุรี ที่กำลังฝึกวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1 ณ โรงพยาบาลที่เป็นแหล่งฝึกของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนิจังหวัดราชบุรี ซึ่งมีคุณสมบัติตามเกณฑ์คัดเข้า (inclusion criteria) คือ เป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตรชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนิจังหวัดราชบุรี ที่กำลังฝึกวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1 ที่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ และไม่มีอาการหรือโรคแทรกซ้อนใด ๆ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 62 ราย จัดกลุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่มควบคุม 31 ราย และดำเนินการเก็บข้อมูลให้แล้วเสร็จก่อนแล้วจึงจัดกลุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่มทดลอง 31 ราย เพื่อป้องกันการปนเปื้อน (Contamination) ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตั้งอยู่บนแนวคิด Central limit theorem ที่กล่าวว่า จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มที่มีขนาดตั้งแต่ 30 รายขึ้นไป จะมีข้อมูลที่มีการแจกแจงแบบปกติ ซึ่งเป็นข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติ Parametrics (Norman, G. R., & Streiner, D. L., 2008), (Polit, D. F., & Beck, C. T., 2004) ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ จึงมีกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองกลุ่มละ 31 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย และเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย

1.1 โปรแกรมโยคะ เป็นโปรแกรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ตามหลัก 8 ประการของอัสทังกาโยคะ ประกอบไปด้วย

1.1.1 การฝึกท่าโยคะ (อาสนะ) เป็นการฝึกยืดเหยียดกล้ามเนื้อแบบต่าง ๆ พร้อมกับฝึกกำหนดลมหายใจเข้าออกอย่างช้า ๆ ในขณะที่ร่างกายมีการเคลื่อนไหว จำนวน 2 ท่า ซึ่งเป็นท่าอาสนะที่ฝึกได้ง่าย ไม่เป็นอันตรายต่อกลุ่มตัวอย่างและยังช่วยให้ร่างกายเกิดการผ่อนคลาย โดยฝึกท่าละ 2 นาที รายละเอียดมีดังนี้

- ท่าที่ 1 ท่าพระจันทร์เสี้ยว: ยืนแยกเท้ากว้าง หลังเหยียดตรง มือซ้ายเท้าขวา ยกแขนขวาเหยียดขึ้นเหนือศีรษะแล้วเอียงซ้ายเท่าที่ได้ ขณะหายใจเข้าท้องป่อง ขณะหายใจออกท้องแฟบ จิตจดจ่อที่อาการท้องป่องหรือแฟบ จากนั้นทำสลับข้างกัน

- ท่าที่ 2 ท่ายึดลำตัว: นั่งขัดสมาธิแบบไม่ตึงเอวขาขึ้นมาสอดกัน จากนั้นค่อยๆ หายใจเข้า ยืดมือขึ้นเหนือศีรษะเท่าที่ทำได้ พนมมือค้างไว้ไม่ต้องเกร็ง หายใจเข้าออกช้าลึก

1.1.2 การฝึกหายใจแบบโยคะ เป็นการฝึกควบคุมลมหายใจแบบโยคะ โดยการเพ่งความสนใจอยู่กับลมหายใจ เข้า-ออก และในขณะที่หายใจเข้าและออก เผาสิ่งกมลหายใจ รู้ว่าลมที่เข้า-ออก นั้น สั้นหรือยาวเพียงใด มีการระลึกรู้ตัว สำรวมอินทรีย์ ทาง หู ตา จมูก ลิ้น กายและใจ จำนวน 4 ท่า ซึ่งเป็นการฝึกหายใจที่ฝึกได้ง่าย ไม่เป็นอันตรายต่อกลุ่มตัวอย่างและยังช่วยให้ร่างกายเกิดการผ่อนคลาย โดยฝึกท่าละ 4 นาที รายละเอียดมีดังนี้

- การหายใจแบบที่ 1 การหายใจด้วยท้อง โดยให้นั่งบนเก้าอี้หลังตรง มือวางที่ท้อง ผ่อนคลายกล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ทั่วร่างกาย หายใจเข้าอย่างช้า ๆ จนท้องป่อง หายใจออกอย่างช้า ๆ จนท้องแฟบ ให้จิตจดจ่ออยู่ที่ท้อง คอยสังเกตว่า ท้องป่องหรือท้องแฟบ ในขณะที่หายใจเข้าและออก

- การหายใจแบบที่ 2 การหายใจพร้อมนับลมหายใจ โดยหายใจเข้าอย่างช้า ๆ จนท้องป่องและหายใจออกช้า ๆ จนท้องแฟบ นับเป็น 1 ลมหายใจ หายใจเข้าอย่างช้า ๆ จนท้องป่องและหายใจออกช้า ๆ จนท้องแฟบ นับเป็น 2 หายใจเข้าอย่างช้า ๆ จนท้องป่องและหายใจออกช้า ๆ จนท้องแฟบ นับเป็น 3 และนับต่อไปเรื่อย ๆ

- การหายใจแบบที่ 3 การหายใจสลับจมูก โดยให้นั่งบนเก้าอี้ หลังตรง มือจับเข่า ไม่ต้องก้มหน้า ใช้นิ้วหัวแม่มือขวาปิดรูจมูกขวา ค่อย ๆ หายใจเข้ายาว ๆ ทางรูจมูกซ้าย จากนั้นใช้นิ้วนางขวาปิดรูจมูกซ้าย พร้อมกับเปิดรูจมูกขวาออกค่อย ๆ หายใจออกยาว ๆ ทางรูจมูกขวา ค่อย ๆ หายใจเข้ายาว ๆ ทางรูจมูกขวา ใช้นิ้วหัวแม่มือขวาปิดรูจมูกขวา พร้อมกับเปิดรูจมูกซ้ายค่อย ๆ หายใจออกยาว ๆ ทางรูจมูกซ้าย ค่อย ๆ หายใจเข้ายาว ๆ ทางรูจมูกซ้าย แล้วปิดรูจมูกข้างซ้ายด้วยนิ้วนางขวา พร้อมกับเปิดรูจมูกขวา

- การหายใจแบบที่ 4 การหายใจด้วยรูจมูกทีละข้าง โดยให้นั่งบนเก้าอี้หลังตรง มือซ้ายจับเข่าซ้าย งอข้อศอกขวา ใช้นิ้วหัวแม่มือข้างขวาปิดรูจมูกขวาไว้ หายใจเข้าออกทางรูจมูกข้างซ้าย หายใจเข้าเหยียดลำตัวและค่อย ๆ เยกหน้าขึ้น ท้องจะป่องออก หายใจออกค่อย ๆ ก้มหน้าลงมาหาหน้าอก พร้อมกับโก่งลำตัวเพียงเล็กน้อย จนท้องแฟบ นับเป็น 1 ลมหายใจ สลับข้างใช้นิ้วหัวแม่มือข้างซ้ายปิดรูจมูกซ้ายไว้ หายใจเข้าออกทางรูจมูกข้างขวา หายใจเข้าเหยียดลำตัว เยกหน้าท้องป่อง หายใจออกค่อย ๆ ก้มหน้า โก่งลำตัวเพียงเล็กน้อย จนท้องแฟบ

1.2 คู่มือการฝึกโยคะเพื่อลดความเครียดสำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ สร้างขึ้นโดยผู้วิจัย เพื่อใช้เป็นคู่มือสำหรับผู้เข้าร่วมวิจัยใช้ในการฝึกโยคะ และใช้ทบทวนการฝึกโยคะด้วยตนเอง เนื้อหาประกอบด้วย หลักการของการฝึกโยคะอาสนะและการฝึกควบคุมลมหายใจแบบโยคะ ประโยชน์ของการฝึกโยคะ และภาพแสดงการฝึก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

2.1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ อาชีพ รายได้ของครอบครัว

2.2 แบบวัดการรับรู้ความเครียด (Perceived Stress Scale: PSS) (Cohen, S., Kamarck, T., & Mermelstein, R., 1983) แบบวัดนี้มีจำนวน 14 ข้อ แบ่งเป็นข้อคำถามทางลบ 7 ข้อ เป็นข้อคำถามทางบวก 7 ข้อ สอบถามถึงความรู้สึกในรอบสัปดาห์ที่ผ่านมา คำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) คือ ไม่เคย เกือบไม่เคย บางครั้งบ่อย บ่อยมาก โดยมีการกำหนดเกณฑ์ระดับความเครียดเป็น 3 ระดับ คือ คะแนน 0-19 คะแนน หมายถึง มีความเครียดระดับต่ำ คะแนน 20-38 คะแนน หมายถึง มีความเครียดระดับปานกลาง และคะแนนมากกว่า 38 คะแนน หมายถึง มีความเครียดระดับสูง

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย

3.1 การทดสอบความตรงของเครื่องมือ

3.1.1 การทดสอบความตรงของเครื่องมือดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยนำเครื่องมือไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วยอาจารย์พยาบาลที่เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสุขภาพจิต 1 ท่าน ด้านการผดุงครรภ์ 1 ท่าน และอาจารย์ที่เชี่ยวชาญด้านโยคะ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา หลังจากนั้นผู้วิจัยนำเครื่องมือทั้งหมด มาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิก่อนนำไปใช้

3.1.2 การทดสอบความตรงของเครื่องมือรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบวัดการรับรู้ความเครียดของ Cohen และคณะ (Cohen, S., Kamarck, T., & Mermelstein, R., 1983) ซึ่ง สิริสุตา ชาวคำเขต (สิริสุตา ชาวคำเขต, 2541) ได้นำไปแปลเป็นภาษาไทย แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของการแปล ได้ค่าดัชนีความตรงของเนื้อหา .84 ซึ่งผู้วิจัยนำแบบวัดการรับรู้ความเครียดมาใช้โดยไม่มีการดัดแปลง จึงไม่มีการทดสอบความตรงของแบบวัดนี้

3.2 การทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบวัดการรับรู้ความเครียดไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายกับที่จะศึกษาจำนวน 40 ราย พบว่าได้ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค .90 จึงนำไปใช้ในการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขึ้นก่อนการทดลองผู้วิจัยจะชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสอบถามถึงความสมัครใจ เพื่อเป็นการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

4.2 ดำเนินการทดลอง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.1 กลุ่มควบคุม ผู้วิจัยประสานและขอความร่วมมือกับอาจารย์ประจำกลุ่มและนักศึกษาที่ฝึกปฏิบัติงานอยู่แต่ละโรงพยาบาลที่เป็นแหล่งฝึกของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนิจักรีรัช จากนั้นจะให้กลุ่มควบคุมตอบแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปและแบบวัดการรับรู้ความเครียด และในระหว่างดำเนินการวิจัย กลุ่มควบคุมไม่ได้รับโปรแกรมโยคะและฝึกปฏิบัติงานตามปกติ เมื่อสิ้นสุดการทดลอง (8 สัปดาห์) ให้กลุ่มควบคุมตอบแบบวัดการรับรู้ความเครียดพร้อมกล่าวขอบคุณ

4.2.2 กลุ่มทดลอง ผู้วิจัยประสานและขอความร่วมมือกับอาจารย์ประจำกลุ่มและนักศึกษาที่ฝึกปฏิบัติงานอยู่แต่ละโรงพยาบาลที่เป็นแหล่งฝึกของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา จากนั้นจะให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปและแบบวัดการรับรู้ความเครียด ส่วนในขั้นทดลองให้กลุ่มตัวอย่างได้รับโปรแกรมโยคะ ซึ่งประกอบด้วย การฝึกโยคะอาสนะจำนวน 2 ท่า ท่าละ 2 นาที และฝึกการหายใจแบบโยคะ จำนวน 4 ท่าละ 4 นาที รวมทั้งหมดเป็นเวลา 20 นาที ซึ่งก่อนการฝึกปฏิบัติกลุ่มตัวอย่างจะศึกษาการฝึกโยคะจากคู่มือการฝึกโยคะที่ได้รับ และฝึกปฏิบัติพร้อมกับอาจารย์ประจำกลุ่ม โดยช่วงเวลาที่ใช้ในการฝึกจะเป็นช่วงเช้าของการเริ่มปฏิบัติงาน (เวลา 07.10-07.30 น.) สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 20 นาที รวมเป็นเวลา 8 สัปดาห์ เมื่อกลุ่มตัวอย่างได้รับโปรแกรมโยคะครบ 8 สัปดาห์แล้ว ให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบวัดการรับรู้ความเครียดพร้อมกล่าวขอบคุณกลุ่มตัวอย่าง

5. การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้เสนอโครงร่างงานวิจัย ต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมงานวิจัยวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา หมายเลขใบรับรองจริยธรรม 2-78-2562 และชี้แจงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการวิจัยแก่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสามารถตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยได้โดยอิสระ หรือหากตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยแล้ว สามารถถอนตัวออกจากการวิจัยได้ตลอดการวิจัย

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลที่เป็นระดับนามบัญญัติ นำมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และร้อยละ ส่วนข้อมูลที่เป็นระดับอัตราส่วน วิเคราะห์โดยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6.2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความเครียดของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ด้วยสถิติทดสอบค่าที่แบบอิสระต่อกัน (Independent t-test)

6.3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความเครียดก่อนและหลังทดลอง ในกลุ่มทดลองโดย dependent t-test

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่ฝึกปฏิบัติการทำคลอดเป็นครั้งแรกในกลุ่มทดลองจำนวน 31 ราย ส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 21.58 ปี มีอาชีพนักศึกษา (ร้อยละ 100) มีรายได้ครอบครัวต่อเดือนเฉลี่ย 18,236.37 บาท และในกลุ่มควบคุมจำนวน 31 ราย ส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 21.46 ปี มีอาชีพนักศึกษา (ร้อยละ 100) มีรายได้ครอบครัวต่อเดือนเฉลี่ย 18,235.64 บาท

ส่วนที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความเครียด ระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ในระยะก่อนการทดลอง

คะแนนความเครียด	M	SD	Mean difference	t	df	p
กลุ่มควบคุม	25.73	4.89	.67	.50*	58	.62
กลุ่มทดลอง	25.07	7.08				

จากตาราง พบว่า ในระยะก่อนการทดลอง ค่าเฉลี่ยคะแนนความเครียดระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองไม่แตกต่างกัน

ส่วนที่ 3 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความเครียด ระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ในระยะหลังการทดลอง

คะแนนความเครียด	M	SD	Mean difference	t	df	p
กลุ่มควบคุม	25.43	5.96	6.30	4.50*	58	.015
กลุ่มทดลอง	19.13	7.95				

จากตาราง พบว่า ในระยะหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความเครียดต่ำกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t_{58} = 4.50$, $*p < .01$; กลุ่มควบคุม: $M = 25.43$, $SD = 5.96$; กลุ่มทดลอง: $M = 19.13$, $SD = 7.95$)

ส่วนที่ 4 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความเครียดของกลุ่มทดลอง ในระยะก่อนและหลังการทดลอง

คะแนนความเครียด	M	SD	Mean difference	t	df	p
ก่อนทดลอง	24.27	7.01	-5.14	-4.10*	29	< .01
หลังทดลอง	19.13	7.95				

จากตาราง พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียด ในระยะหลังการทดลอง ต่ำกว่า ก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t_{29} = -4.10$, $*p < .01$; ก่อนการทดลอง: $M = 24.27$, $SD = 7.01$; หลังการทดลอง: $M = 19.13$, $SD = 7.95$)

อภิปรายผล

จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ความเครียดของนักศึกษาในกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมโยคะ มีระดับต่ำกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับโปรแกรมโยคะและมีระดับต่ำกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานการวิจัย อาจเป็นผลมาจากการฝึกโยคะอาสนะนั้น เป็นการยืดเหยียดกล้ามเนื้อตามแบบของโยคะด้วยท่าโยคะ มีผลทำให้สมองไปสั่งการให้ระบบประสาทที่ควบคุมการทำงานของกล้ามเนื้อ ทำให้กล้ามเนื้อส่วนที่ถูกยืดเหยียดเกิดการผ่อนคลาย ร่างกายเกิดการผ่อนคลาย ร่วมกับการการฝึกหายใจแบบโยคะนั้น เป็นการฝึกหายใจแบบช้า ๆ สติก็เฝ้าสังเกตลมหายใจของตนเอง จนรู้วาลมที่เข้า-ออกนั้น สั้นหรือยาวเพียงใด มีสติเพียงพอจะรู้ทันว่าจิตนั่งจ่อที่ลมหายใจ ซึ่งเป็นกระบวนการในรูปแบบของการฝึกสมาธิ มีความสำรวม รู้ทันความคิดของตนเอง ช่วยให้จิตไม่ฟุ้งซ่าน มีสติทุกการกระทำ จิตใจไม่ขุ่นมัว อารมณ์สงบ ส่งผลให้ระบบประสาท Sympathetic ทำงานน้อยลง ระบบประสาท Parasympathetic ทำงานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีผลให้ร่างกายหลั่งสาร Catecholamine, Adrenaline และ Cortisol ลดลง อย่างต่อเนื่อง การลดลงอย่างต่อเนื่องของสาร Catecholamine, Adrenaline และ Cortisol นั้น ส่งผลให้ร่างกายและจิตใจเกิดการผ่อนคลาย (สาลี สุภาภรณ์, 2554) จิตใจสงบสม่ำเสมอ อารมณ์ไม่ขุ่นมัว ความเครียดลดลงอย่างส่งผลให้นักศึกษาสามารถจดจำรายละเอียดหรือขั้นตอนต่าง ๆ ในการทำคลอดได้ดี ปฏิบัติงานได้เต็มความสามารถและเกิดประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของวรารักษ์ มานะวงศ์และประยูทธ ไทยธานี (วรารักษ์ มานะวงศ์ และประยูทธ ไทยธานี, 2556) ที่พบว่า ความตั้งใจใน

การเรียนรู้และความตึงเครียดของนักเรียนหลังได้รับการฝึกโยคะต่ำกว่าก่อนฝึกโยคะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับการศึกษาของปฐมพร โพธิ์ถาวร, อำไพอร เพ็ญสุวรรณ และสาวิตรี วงศ์ประดิษฐ์ (ปฐมพร โพธิ์ถาวร, อำไพอร เพ็ญสุวรรณ และสาวิตรี วงศ์ประดิษฐ์, 2557) ที่พบว่าการฝึกปฏิบัติสมาธิด้วยการหายใจช่วยลดระดับความเครียดของนักศึกษาพยาบาลที่ฝึกปฏิบัติงานในห้องคลอดได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุป

จากการวิจัยนี้ พบว่า นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ที่ได้รับโปรแกรมโยคะ มีความเครียดลดลงเนื่องจาก การฝึกโยคะอาสนะและการฝึกหายใจแบบโยคะนั้นเป็นการฝึกที่เน้นการกำหนดลมหายใจเข้าออกอย่างช้า ๆ โดยการเพ่งความสนใจอยู่กับลมหายใจ เข้า-ออก และในขณะที่หายใจเข้าและออก ฝ่าสังเกตลมหายใจ รู้ว่าลมที่เข้า-ออก นั้น สั้นหรือยาวเพียงใด มีการระลึกรู้ตัว จะช่วยให้ผู้ฝึกมีการหายใจที่ช้า นิ่ง ลึก ลมหายใจต่อเนื่องไม่ขาดตอน รวมทั้งการสำรวมอินทรีย์ ทาง หู ตา จมูก ลิ้น กายและใจ ไม่คิดเรื่องอื่น รู้ทันความคิดของตนเอง มีสติทุกการกระทำ จิตใจไม่ขุ่นมัว ก็จะช่วยให้จิตใจสงบ จิตไม่ฟุ้งซ่าน ร่างกายและจิตใจผ่อนคลาย ช่วยให้ความเครียดลดลง (สาลิ สุภาภรณ์, 2554)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่าโปรแกรมโยคะของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ที่ฝึกปฏิบัติทำคลอดเป็นครั้งแรก มีผลทำให้ความเครียดลดลงได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

1. ด้านการศึกษาทางการพยาบาล คณาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล สามารถนำโปรแกรมโยคะ ไปใช้กับนักศึกษาที่ฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยเพื่อให้ นักศึกษาพยาบาลมีความเครียดลดลง ลดความวิตกกังวล ส่งผลให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มความสามารถและเกิดประสิทธิภาพ

2. ด้านการบริการพยาบาล พยาบาลสามารถนำโปรแกรมโยคะไปสอดแทรกในการดูแลผู้ป่วย เพื่อลดความตึงเครียดจากการเจ็บป่วยหรือจากการที่ต้องนอนโรงพยาบาลนานๆ

เอกสารอ้างอิง

- กลินขบา สุวรรณรงค์, พวงเพชร เกษรสมุทร, นภวัลย์ กัมพลาศิริ, วรรณมา คงสุริยะนาวัน และ กาญจนา ครองธรรมชาติ. (2556). ผลของโปรแกรมการฝึกโยคะต่อความสุข การเห็นคุณค่าในตนเองและอาการ ซึมเศร้าในนักศึกษาพยาบาล. *Journal of Nursing Science*, 31(4),66-78.
- ปฐมพร โพธิ์ถาวร, อำไพพร เพ็ญสุวรรณ และสาวิตรี วงศ์ประดิษฐ์. (2557). การฝึกปฏิบัติสมาธิด้วยการหายใจ และระดับความเครียดของนักศึกษาพยาบาล ที่ฝึกปฏิบัติงานในห้องคลอด. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 1(2),49-59.
- รุจา แก้วเมืองฝาง. (2560). ผลของการฝึกโยคะต่อการลดความเครียดของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นครรภ์แรก. *วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการผดุงครรภ์ชั้นสูง คณะพยาบาลศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา*.
- วรารณ มานะวงศ์ และประยุทธ ไทยธานี. (2556). ผลของโปรแกรมการฝึกโยคะที่มีต่อความตั้งใจในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนบ้านสร้างแสน จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ประจำปี 2556*, 215-223.
- สาลี สุภาภรณ์. (2551). คู่มือการฝึกต้นเทียน-สาลีโยคะ. กรุงเทพมหานคร: สามลดา.
- สาลี สุภาภรณ์. (2554). ต้นเทียน-สาลีโยคะ. กรุงเทพมหานคร: สามลดา.
- สิริสุตา ชาวคำเขต. (2541). การสนับสนุนทางสังคมของครอบครัวกับความเครียดของผู้สูงอายุที่กระดุกสะโพกหัก. *วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*.
- สืบตระกูล ตันตลานุกุล และปราโมทย์ วงศ์สวัสดิ์. (2560). ความเครียดและการจัดการความเครียดของนักศึกษาพยาบาล. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์*, 9(1),81-92.
- อาภรณ์ ภูพิศยากร และดวงใจ พิชัยรัตน์. (2554). ผลของการฝึกโยคะพื้นฐานต่อสมรรถภาพทางกายและความเครียด ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีตรัง. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์*, 3(2),15-28.

- Chris, G., et. al. (2010). Stress, coping and satisfaction in nursing students. *Journal of Advanced Nursing*, 67(3), 621-632.
- Cohen, S., Kamarck, T., & Mermelstein, R. (1983). A global measure of perceived stress. *Journal of Health and Social Behavior*, 24(4), 385-396.
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal and coping*. New York: Springer.
- Norman, G. R., & Streiner, D. L. (2008). *Biostatistics: The bare essentials* (3rd ed.). Hamilton: Canada: B. C. Decker.
- Polit, D. F., & Beck, C. T. (2004). *Nursing research: Principles and methods* (7th ed.). Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.

การศึกษาคุณลักษณะ และมิติทางวัฒนธรรมองค์การเพื่อยกระดับการ
เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เข้าสู่สังคมความรู้*
ATTRIBUTION STUDY AND ORGANIZATION CULTURAL DIMENSION
TOWARDS KNOWLEDGE-BASED SOCIETY

จันทนา อุดม

Chanthana Udom

นนุช ไพบูลย์รัตนานนท์

Nongnuch Paiboonrattananon

ไพโรจน์ บุตรชีวิน

Phairoj Butchiwan

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Phranakhon Rajabhat University, Thailand

हरिन सच्चदेव

Harin Sachdev

มหาวิทยาลัยมหิดล

Mahidol University, Thailand

พระปลัดสมชาย ดำเนิน

Phrapalad Somchai Damnoen

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

Mahachulalongkonrajavidyalaya University Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College, Thailand

E-mail: harin_9@yahoo.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะ และมิติทางวัฒนธรรมที่มีอิทธิพล
ต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการ และการปรับตัวสู่สังคมความรู้ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิง
ปริมาณ เครื่องมือที่ใช้เป็น แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างการศึกษาที่

* Received 26 August 2018; Revised 9 April 2019; Accepted 24 April 2019.

เป็นบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ จำนวนทั้งสิ้น 378 คน ได้รับแบบสอบถามกลับมาจำนวน 312 คน และนำเสนอผลการวิเคราะห์ โดยวิธีพรรณนา

ผลการศึกษาทำให้ทราบถึง สภาพการณ์ปัจจุบัน และสภาวะหรือทิศทางการปรับตัวที่พึงประสงค์ในอนาคตด้านคุณลักษณะ และมิติวัฒนธรรมองค์กรที่องค์กรควรยึดถือเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้ อันจะส่งผลต่อศักยภาพการปรับตัวเพื่อยกระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เข้าสู่สังคมความรู้ ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าการปรับตัวด้านวัฒนธรรมองค์กรเป็นสิ่งที่ท้าทายทั้งด้านการยอมรับของบุคลากรด้วยกันเองกับผู้บริหารองค์กร ที่ควรทำความเข้าใจ การสร้างแรงจูงใจ และการเปลี่ยนแปลงค่านิยมการบริหารจัดการแบบเดิมต่อการเพิ่มความสามารถในการทำงานของบุคลากรและประสิทธิผลการดำเนินงานขององค์กรโดยรวม สำหรับผู้บริหารเองควรทำความเข้าใจเป้าหมายและแนวทางการปรับตัว ด้านวัฒนธรรมองค์กรและปัจจัยระบบแวดล้อมภายนอกองค์กรเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารจัดการ และเป็นแนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์องค์กร

คำสำคัญ: คุณลักษณะ; มิติทางวัฒนธรรมองค์กร; องค์กรแห่งการเรียนรู้

Abstract

This study aimed to investigate attribution and cultural dimension of organization, in order to reveal the adaptive capacity towards knowledge-based society. This Quantitative research approach by questionnaire contributed to group of 378 personnel within Rajabhat University; Rattanakosin Group got 312 personnel back. The analysis was presented in descriptive manner.

As results, it revealed current event and condition or desirable adaptation direction which organization should applied as guideline for development of attribution and culture dimension towards learning. This guideline will provide potential adaptive capacity towards knowledge-based society. As comment on questionnaires, understandable and acceptable of personnel and administrators in organization culture adaptation is challenge, as well as, contributed motivation and changed in management values to increase operating capacity and efficiency

of personnel and organization. Administrator should understand objective and adaptation direction, also environment factors for effective management and determination of adaptive strategy for organization.

Keywords: Attribution; Culture Dimension; Learning Organization

บทนำ

ความตื่นรู้ในแนวทางการรับผิดชอบต่อสังคมยุคใหม่นับตั้งแต่การประชุมประเทศภาคีรัฐว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน องค์การด้านเศรษฐกิจระดับโลก (UNEP, 2011) (World Trade Organization, 2011) โดยจุดมุ่งหมายสำคัญคือ การสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคมได้ร่วมกันสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคม เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศภาคเศรษฐกิจ-สังคมที่ขยายบทบาทการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ส่งเสริมองค์ความรู้โดยคำนึงถึงเป้าหมายผู้รับประโยชน์ของสังคม โดยเห็นว่าสถาบันอุดมศึกษามีส่วนสำคัญในการร่วม และการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและชุมชน เป็นองค์กรต้นแบบที่สามารถชี้นำบทบาทความรับผิดชอบต่อสังคม การกำหนดทิศทางการเรียนรู้ สร้างค่านิยมแรงขับเคลื่อน และการบริหารจัดการองค์ความรู้ เพื่อเป็นกำลังอันสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้องค์กรหรือสถาบันการศึกษาได้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น (Trilling, B. and Fadel, C., 2009) (OECD, 2008) (Pellegrino, J.W., & Hilton, M. (Eds.), 2012)

กรอบแนวคิดหลักการพัฒนายุทธศาสตร์สถาบันอุดมศึกษาเพื่อเข้าสู่สังคมความรู้ เพื่อการบรรลุเป้าหมายการกำหนดยุทธศาสตร์จะมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ การสร้างกระบวนการทัศน์ การบริหารจัดการค่านิยม วัฒนธรรมองค์กรที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในมิติต่างๆ เช่น การเชื่อมโยงวัฒนธรรมการบริหารจัดการขององค์กรกับการขับเคลื่อนสังคมในอนาคต การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการ และการพัฒนาองค์กรในระยะยาว การบริหารจัดการองค์กร จากสำนักคิดฮอว์ธอน (Mayo, E., 1963) เห็นว่า การบริหารจัดการองค์กรตรงข้ามกับทัศนะการบริหารจัดการระบบงานแบบสั่งการและควบคุม จะส่งผลต่อความสัมพันธ์ ที่ดีในระบบงานและการตอบสนองต่อมิติการปรับตัวทางสังคม และการยกระดับจิตวิทยาการจัดการและวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (McGill, M. E., 1977) ที่อธิบายว่า การพัฒนาองค์กรเป็นกระบวนการวางแผนที่มุ่งจะพัฒนาความสามารถขององค์กร

เพื่อให้สามารถที่จะบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยสามารถวัดได้ในแง่ของประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความเจริญเติบโตขององค์กร ขณะที่การพัฒนาองค์กรจากแนวคิดของ (Beckhard, R., 1969) เห็นว่า การยกระดับประสิทธิผลขององค์กรเพื่อการปรับตัวสู่อนาคต ควรมีการนำเครื่องมือเข้าสอดแทรก (intervention) กับการบริหาร การวางแผนการจัดการ และการกำกับดูแลอย่างมีมาตรฐาน (จิตติมา ดำรงวัฒนธรรม, 2560)

การพัฒนาในอดีตของแผนพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษากับความเชื่อมโยงของการพัฒนาสังคมไทยภายใต้ กระแสโลกาภิวัตน์ อันเนื่องจากสภาพการณ์ในอดีตจวบจนปัจจุบัน การเรียนรู้และการบริหารจัดการขององค์กร มีการกำหนดทิศทางที่ไม่ได้ตอบสนองต่อการยกระดับการเรียนรู้ของบุคลากร ขณะที่วัฒนธรรมการบริหารจัดการขององค์กรไร้ทิศทาง และมีประสิทธิภาพต่อการเปลี่ยนแปลงต่อพลวัตระบบแวดล้อมทางสังคม ความท้าทายของสถาบันอุดมศึกษาในอนาคต ต้องมีการเปลี่ยนแปลงด้วยการเปลี่ยนวิธีคิด การปรับค่านิยมวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้อันมีลักษณะเป็นพลวัต เพื่อค้นหาแนวทางการสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้มีพลัง ที่สามารถเชื่อมโยงให้เห็นทั้งโครงสร้าง แนวทางการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพองค์กรที่มีประสิทธิภาพต่อเป้าหมายด้วยการทำความเข้าใจแนวคิดและหลักการการพัฒนาองค์กรเพื่อปรับตัวการเรียนรู้ และร่วมยกระดับการปรับตัวสู่สังคมความรู้ที่มีประสิทธิภาพ (UNEP, 2011) มีจิตยินดียกย่อง หรือชมเชย ต่อผู้ได้บังคับบัญชา เมื่อได้ดีและมีผลงาน เพื่อเป็นขวัญ กำลังใจมีความเป็นธรรม และส่งเสริมผู้ได้บังคับบัญชาด้วยความยินดี ไม่แสดงอาการที่ไม่เหมาะสม และคอยตักเตือนเมื่อเขาทำผิดพลาดและพร้อมให้กำลังใจรับฟังเหตุผลของทุกฝ่าย และมีความยุติธรรม ตลอดจนมีความเอื้อเฟื้อจุนเจือ อ่อนหวานนินมวณ เอาใจเขามาใส่ใจเรา และ อบอุนเหมือนญาติ (พระครูวิจิตรสาธูรส, 2560) (ทิพย์ ชันแก้ว และคณะ, 2560) สร้างวัฒนธรรมแห่งสันติสุข และอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นบนฐานของการเคารพ และการให้เกียรติแก่กัน และกันแม้ว่าจะไม่รู้จักกันมาก่อนก็ตาม (พระครูปริยัติรัตนานุยุต, 2560)

ทั้งนี้ สภาพขององค์กรแห่งการเรียนรู้ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนั้น ยังไม่สามารถที่จะเอื้ออำนวยให้องค์กรเกิดประสิทธิผลได้อย่างเต็มศักยภาพได้ ทั้งนี้เป็นผลมาจากองค์กรแต่ละองค์กรมีความแตกต่างกันทั้งในด้านคุณลักษณะ รวมถึงมิติทางวัฒนธรรมที่จะเอื้ออำนวยให้องค์กรที่มุ่งสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้

ดังนั้นเพื่อประโยชน์ในการยกระดับและปรับปรุงประสิทธิภาพขององค์กร และเพื่อให้เห็นความแตกต่าง สภาพการณ์ และมิติที่พึงปรารถนาในอนาคตด้านคุณลักษณะและมิติทางวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์กับทิศทางการเรียนรู้และการปรับตัวขององค์กร โดยแนวทางการศึกษาวิจัยนี้ได้กำหนดประเด็นคำถามหลักในการศึกษาไว้คือ “สภาพการณ์ปัจจุบัน และสภาวะหรือทิศทางการปรับตัวที่พึงประสงค์ในอนาคต ด้านคุณลักษณะและมิติวัฒนธรรมองค์กร เพื่อยกระดับการเรียนรู้และการพัฒนายุทธศาสตร์ ของมหาวิทยาลัย ควรมีลักษณะอย่างไร”

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาคุณลักษณะ และมิติทางวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการ และการปรับตัวสู่สังคมความรู้ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาด้านคุณลักษณะ และมิติทางวัฒนธรรมกับทิศทางการบริหารจัดการ และการปรับตัวขององค์กร มีเป้าหมายเพื่อให้ทราบถึงรูปแบบ และมิติวัฒนธรรมองค์กรที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวขององค์กรและการเข้าสู่สังคมความรู้ระดับมหาวิทยาลัย กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้การสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) จากบุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 5 แห่ง(มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี และมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม) จำนวน 378 คน จากประชากรจำนวนทั้งสิ้น 5,217 คน ด้วยวิธีการคำนวณกลุ่มตัวอย่างที่มีความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ตามตารางของ Yamane จากนั้นจึงนำมาหาสัดส่วนโดยจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามมหาวิทยาลัยและตามสายการปฏิบัติงาน

2. เครื่องมือการศึกษา

เครื่องมือการศึกษาโดยการใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาประเมินและอภิปรายผลด้านคุณลักษณะและมิติวัฒนธรรมองค์กรกับทิศทางการปรับตัวการบริหารจัดการองค์กร ภายใต้แนวคิดของคาเมรอน และควินน์ โดยมีข้อคำถาม การสำรวจความคิดเห็นด้วยการให้น้ำหนักความสำคัญของตัวแปรการศึกษาด้านคุณลักษณะวัฒนธรรม จำนวน 4 คุณลักษณะ ประกอบด้วย 1) วัฒนธรรมการปรับตัวแบบเฉพาะกิจ 2) วัฒนธรรมมุ่งเน้นผลสำเร็จแบบการตลาด 3) วัฒนธรรมเกื้อหนุน วัฒนธรรมแบบครอบครัว 4) วัฒนธรรมลำดับชั้นแบบราชการ และด้านมิติวัฒนธรรม จำนวน 6 มิติ ได้แก่ 1) คุณลักษณะเด่นขององค์กร 2) ผู้นำองค์กร 3) การจัดการบุคลากร 4) ตัวประสานองค์กร 5) ยุทธวิธีที่ใช้ 6) เงื่อนไขแห่งความสำเร็จ รวมข้อคำถามจำนวนทั้งสิ้น 24 ข้อคำถาม (การกำหนดคะแนนเต็มทั้ง 4 ด้าน คะแนนรวม 100 คะแนน)

3. การวิเคราะห์ผล

การวิเคราะห์ผลด้วยวิธีการทางสถิติพรรณนา การวิเคราะห์ผลจากการให้น้ำหนักความสำคัญของตัวแปรการศึกษา กำหนดร้อยละของคะแนนเฉลี่ย (means) ที่ได้จากคะแนนเต็ม 100

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการจัดส่งและนัดหมายในการรวบรวมแบบสอบถาม ให้กับหน่วยงานต่างๆ จำนวนทั้งสิ้น 378 ชุด และได้รับแบบสอบถามกลับมาจำนวน 312 ชุด คิดเป็นร้อยละ 82.54 ของแบบสอบถามที่ต้องการ

ผลการวิจัย

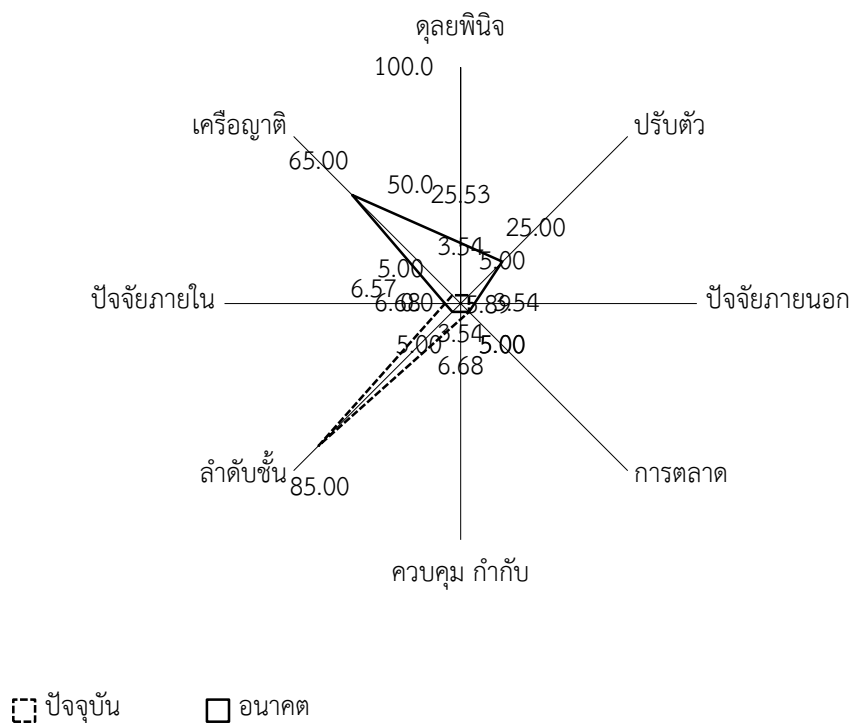
ผลการศึกษาเรื่องคุณลักษณะและมิติทางวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการ และการปรับตัวสู่สังคมความรู้ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ สรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาด้านคุณลักษณะเด่นวัฒนธรรมองค์กร พบว่า ด้านคุณลักษณะเด่นวัฒนธรรมองค์กร เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 85

เห็นว่าที่ผ่านมา การบริหารจัดการขององค์กรมีรูปแบบการบริหารจัดการ ในลักษณะวัฒนธรรมแบบลำดับชั้น คือ การบริหารจัดการที่มีการควบคุม มีโครงสร้างสายงานที่มีระเบียบแบบแผน ร้อยละ 5 เห็นว่าในสามรายข้อพิจารณา เห็นว่าคุณลักษณะเด่นวัฒนธรรมองค์กร การบริหารจัดการจะมีลักษณะแบบเครือข่าย แบบการตลาดและแบบเฉพาะกิจ ซึ่งขึ้นกับเป้าหมายหรือภารกิจเฉพาะด้าน ในขณะที่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 65 เห็นว่า ในอนาคต เพื่อการยกระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้วัฒนธรรมการบริหารจัดการขององค์กรที่เหมาะสมมหาวิทยาลัยฯ ควรส่งเสริมให้องค์กรมีรูปแบบการบริหารจัดการในลักษณะวัฒนธรรมแบบเครือข่าย ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และการตัดสินใจร่วมกันของบุคลากร ดังภาพที่ 1

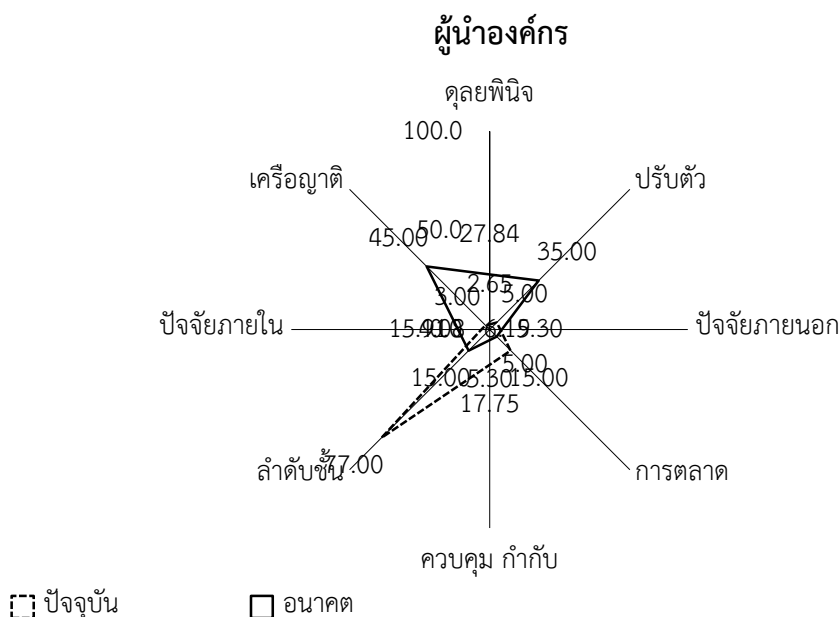
คุณลักษณะเด่น

ภาพที่ 1 ค่าเฉลี่ย “ด้านคุณลักษณะเด่นขององค์กร”

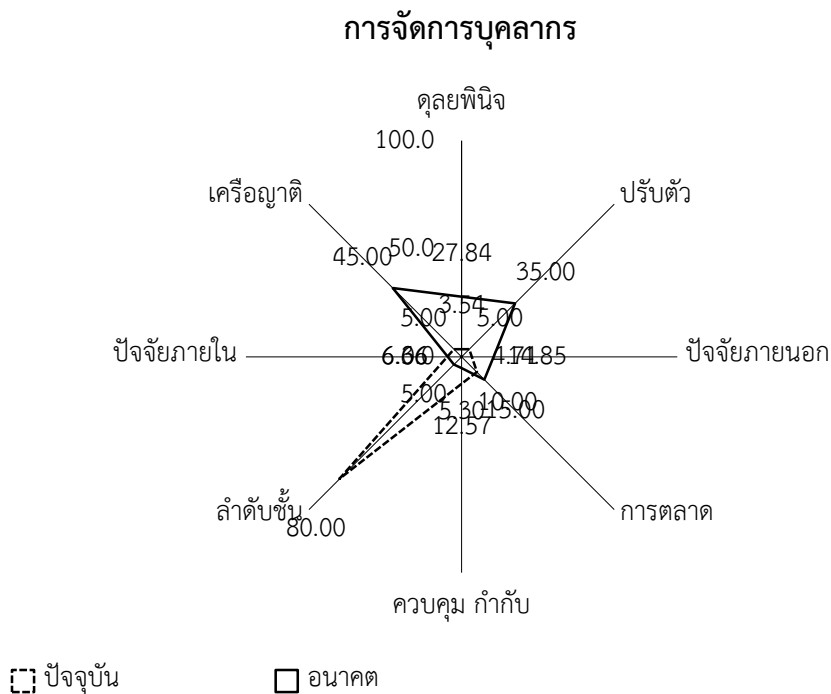
2. ผลการศึกษาเกี่ยวกับด้านผู้นำองค์กร พบว่า ด้านผู้นำองค์กร เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 77 เห็นว่าการบริหารจัดการขององค์กรในปัจจุบันมีลักษณะวัฒนธรรมแบบลำดับขั้นจะขึ้นกับนโยบายและกฎระเบียบของมหาวิทยาลัย รองลงมา ร้อยละ 15 เห็นว่าการบริหารจัดการขององค์กรขึ้นกับเงื่อนไขเป้าหมายในการกำกับดูแลการจัดการเพื่อตอบสนองต่อความมีประสิทธิภาพ ด้านเป้าหมายเฉพาะของมหาวิทยาลัย การบริหารจัดการด้านต้นทุนองค์กร (ทรัพยากรบุคคล การเงิน) ในขณะที่บุคลากรส่วนใหญ่ ร้อยละ 45 เห็นว่าในอนาคตผู้บริหารควรเห็นความสำคัญของคุณลักษณะวัฒนธรรมแบบเครือข่ายคือการสนับสนุน สร้างรูปแบบการประสานงานในลักษณะที่เป็นพี่เลี้ยงให้คำแนะนำมากกว่าการบริหารจัดการของข้อบังคับการสร้างกฎเกณฑ์ให้กับองค์กรมากเกินไป และรองลงมา ร้อยละ 35 เป็นคุณลักษณะการปรับตัวด้วยการยกระดับนวัตกรรมจัดการกล้าตัดสินใจในประเด็นที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ขององค์กรตนเอง อีกทั้งให้ความเห็นว่าเป็นการยกระดับการเรียนรู้ขององค์กร ผู้บริหารระดับมหาวิทยาลัยควรกำหนดทิศทาง และส่งสัญญาณการบริหารจัดการที่ชัดเจน ร้อยละ 15 อาทิ แนะนำ ส่งเสริมภาวะผู้นำองค์กร ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ค่าเฉลี่ยจำแนกตามรายข้อ “ด้านผู้นำองค์กร”

3. ผลการศึกษาเกี่ยวกับด้านการจัดการบุคลากร พบว่า ด้านการจัดการบุคลากร เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 80 เห็นว่าภายใต้การบริหารจัดการของมหาวิทยาลัย ส่งผลให้สภาพการณ์ปัจจุบันองค์กรมีรูปแบบการบริหารจัดการภายใต้โครงสร้างสายงานการบังคับบัญชาเน้นให้บุคลากรบริหารจัดการปัจจัยภายใน (ระดับองค์กรและของมหาวิทยาลัย) โดยเห็นว่าน่าจะเป็นการสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงขององค์กร ด้วยการกำหนดการบริหารจัดการที่มีแบบแผนแน่นอน คาดการณ์สถานการณ์ได้ อีกทั้งให้ความสำคัญกับการกำหนดเกณฑ์มาตรฐาน และการประเมินประสิทธิภาพการบริหารจัดการของบุคลากรและองค์กร รองลงมา ร้อยละ 10 เห็นว่าการบริหารจัดการด้านบุคลากรขององค์กรเชิงรุก ด้วยการให้ความสำคัญกับกลุ่มเป้าหมาย และปัจจัยภายนอกเฉพาะประเด็นการบริหารจัดการเพื่อมุ่งเป้ากับผู้มีส่วนได้เสียกับองค์กร หรือเพื่อให้บรรลุต่อเป้าหมาย หรือผลประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัยเป็นตัวตั้ง ขณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 45 เห็นว่าในอนาคตการเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ขององค์กรควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาอัตลักษณ์พื้นฐานขององค์กร การเรียนรู้ร่วมกัน และสร้างค่านิยมร่วม ระหว่างองค์กรกับระดับการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัย (วัฒนธรรมแบบเครือญาติ) รองลงมา ร้อยละ 35 และร้อยละ 15 เห็นว่าควรปรับรูปแบบวัฒนธรรมองค์กร เพื่อส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมจัดการในรูปแบบใหม่ที่เน้นการส่งเสริมให้บุคลากรมีอิสระในการสร้างผลงาน การแข่งขันทางความคิด การขับเคลื่อนผู้มีส่วนได้เสียกับองค์กร หรือมหาวิทยาลัย ดังภาพที่ 3

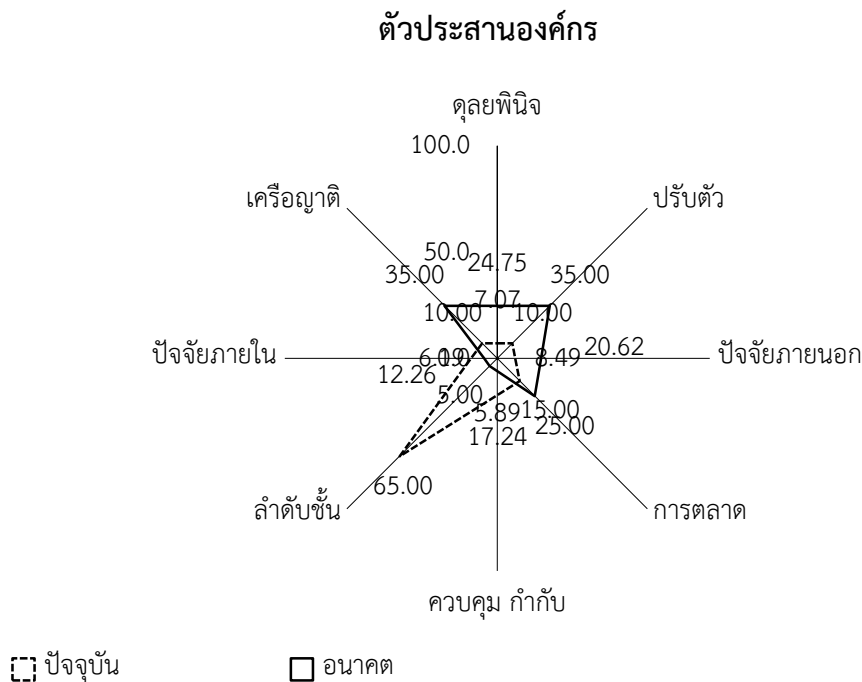

ภาพที่ 3 ค่าเฉลี่ยจำแนกตามรายชื่อด้านการจัดการบุคลากร

4. ผลการศึกษาเกี่ยวมิติวัฒนธรรมเด่น กับด้านตัวประสานองค์กร พบว่า ด้านตัวประสานองค์กร เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 65 เห็นว่าในสภาพการณ์ปัจจุบันตัวประสานองค์กรจะอยู่ภายใต้การบริหารจัดการของมหาวิทยาลัย ภายใต้รูปแบบวัฒนธรรมการจัดทำกฎระเบียบ และนโยบายเน้นการรักษาความราบรื่นในการดำเนินงาน พยายามสร้างให้บุคลากรยึดมั่นบทบาทหน้าที่ของตนเอง ร่วมรับผิดชอบภารกิจ และเป้าหมายร่วมจากภาระหน้าที่ กฎเกณฑ์ และเป้าหมายที่ได้รับมอบหมาย มีการแบ่งแยกภาระงานค่อนข้างชัดเจน รองลงมา ร้อยละ 15 เห็นว่า ตัวประสานองค์กรมีอิทธิพลจากแรงกดดันด้านผลสำเร็จต่อภาระงานประเภทต่างๆ ที่ได้รับมอบหมาย ขณะที่การบริหารจัดการองค์กรด้านตัวประสานองค์กร ที่ปรารถนาในอนาคต ถ้ามหาวิทยาลัยจะต้องปรับตัวเข้าสู่สังคมความรู้ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 35 ในสองรายชื่อพิจารณา เห็นว่าทางมหาวิทยาลัยควรสนับสนุนให้สมาชิกขององค์กรได้ร่วมกำหนดแผนงาน บทบาทและกิจกรรมขององค์กรมีความยืดหยุ่นต่อการปรับตัวสภาพ และปัจจัยระบบแวดล้อมสังคม อีกทั้งมีความเห็นว่า ตัวประสานองค์กร ควร

มีลักษณะที่เป็นการประสานค่านิยมองค์กรมีความยืดหยุ่น มีอิสระการดำเนินงานจากกฎระเบียบ หรือกฎเกณฑ์มาตรฐานของมหาวิทยาลัย และควรจะต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นการสร้าง ความจงรักภักดีและความเชื่อใจ โดยมีความยึดมั่นต่อมหาวิทยาลัย และการส่งเสริม ใ้บุคลากรในองค์กรเกิดความตระหนักที่มุ่งเน้นต่อปัจจัยสำเร็จภายใต้เป้าหมายหรือภารกิจที่ได้กำหนดไว้ ดังภาพที่ 4

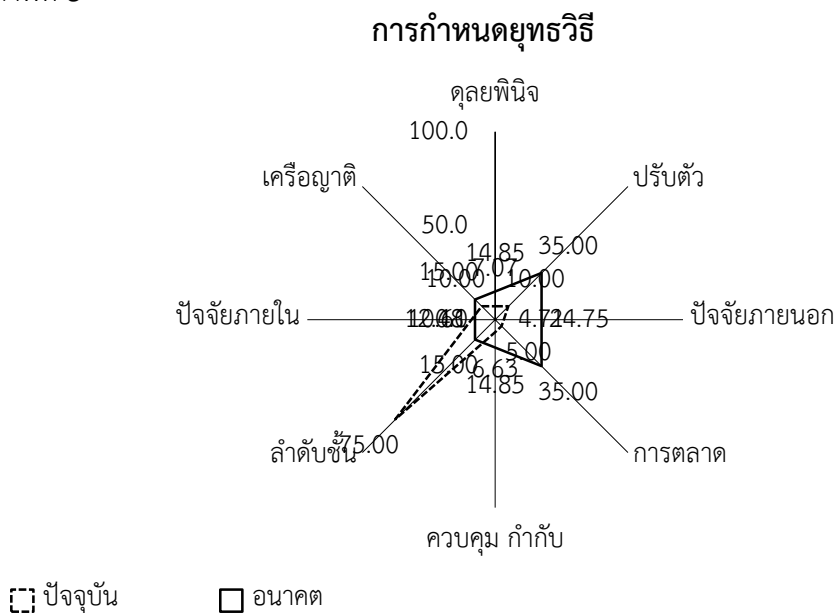

ภาพที่ 4 ค่าร้อยละจำแนกตามรายชื่อด้านตัวประสานองค์กร

5. ผลการศึกษาเกี่ยวกับด้านการกำหนดยุทธวิธี พบว่า ด้านการกำหนดยุทธวิธี เมื่อพิจารณาเป็น รายชื่อ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 75 เห็นว่าในสถานการณ์ปัจจุบัน องค์กรจะดำเนินกิจกรรมภายใต้ การกำกับของผู้บริหารระดับมหาวิทยาลัย และแสดงให้เห็นถึง วัฒนธรรมการบริหารจัดการที่เน้นความมั่นคง ความมีเสถียรภาพ และการตอบสนองต่อการ ตรวจสอบประเมินกิจกรรม ประสิทธิภาพองค์กร มากกว่า การปรับตัวยุทธศาสตร์ภายใต้ภาวะ แวดล้อมทางสังคม รองลงมา ร้อยละ 10 ในสองรายชื่อพิจารณาเห็นว่า ที่ผ่านมา แม้ว่าองค์กร พยายามส่งเสริมการยกระดับการบริหารจัดการองค์กร ด้วยการพัฒนาศักยภาพ การบริหาร

จัดการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ทั้งในระดับสมาชิกและระดับองค์กรแต่ก็ยังอยู่ในระดับต่ำด้วย ข้อจำกัดความสอดคล้องของยุทธศาสตร์กับภารกิจ และการเปิดโอกาสให้ปรับตัวด้าน ยุทธศาสตร์และ ทิศทางการบริหารจัดการขององค์กรเอง ในกรณีที่องค์กรยกระดับการเรียนรู้ และผลักดันมหาวิทยาลัยได้ปรับตัวสู่สังคมความรู้ ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 35 เท่ากันใน สองรายชื่อการพิจารณา ให้ความเห็นว่ายุทธวิธีและรูปแบบการบริหารจัดการควรให้ ความสำคัญกับวัฒนธรรมการบริหารจัดการที่เน้นการทำงานเชิงรุก การเป็นผู้นำทางความคิด ให้กับสังคม อีกทั้งการสร้างโอกาสทางการตลาด อาทิ การกำหนดเนื้อหาวิชาการ การวิจัย คุณภาพบัณฑิตที่ตอบสนองความต้องการทางการตลาด การมุ่งหาทรัพยากรใหม่ (การเงิน ความรู้) เช่น การร่วมเป็นเครือข่ายกับสถาบันวิชาการ และภาคส่วนต่างๆกับการพัฒนาสังคม ดังภาพที่ 5

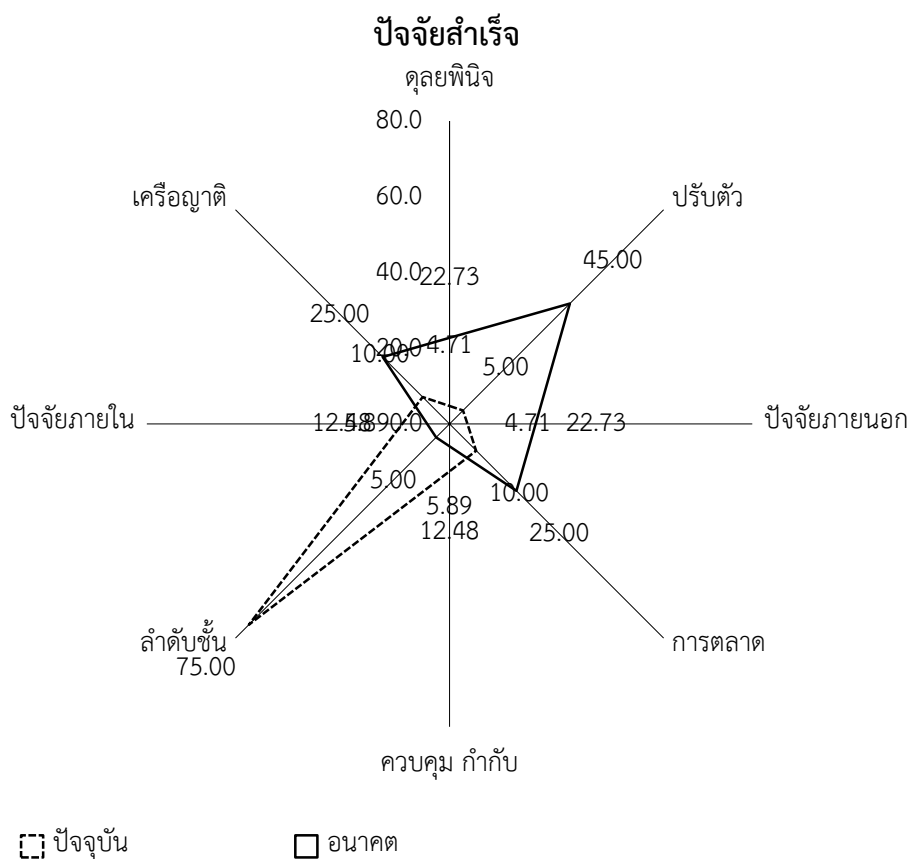

ภาพที่ 5 ค่าร้อยละ จำแนกตามรายชื่อด้านยุทธวิธีที่ใช้

6. ผลการศึกษาเกี่ยวกับด้านปัจจัยสำเร็จ พบว่า ด้านปัจจัยสำเร็จ เมื่อพิจารณาเป็น รายชื่อ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 75 เห็นว่าในสภาพการณ์ปัจจุบัน การบริหาร จัดการขององค์กรยังยึดโยงกับรูปแบบนโยบาย และยุทธศาสตร์ที่กำหนด โดยมหาวิทยาลัย (วัฒนธรรมลำดับขั้น) การกำหนดมาตรฐานยุทธศาสตร์และการประเมินผลสัมฤทธิ์ โดยเชื่อว่า

ถ้าองค์กรมีความรับผิดชอบ จัดการแบบมีทิศทางแน่นอนและมุ่งสู่ประสิทธิภาพที่กำหนดไว้ (เช่น KPI หรือการประเมินมาตรฐานการเรียนการสอน) จะสามารถเป็นองค์กรที่ประสบความสำเร็จ กรณีที่มหาวิทยาลัยต้องปรับตัวเข้าสู่สังคมความรู้ ยุทธวิธีที่น่าจะเหมาะสม เพื่อเป็นองค์กรหลักให้สังคม ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 45 ให้ความเห็นว่ามหาวิทยาลัย ควรส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ใหม่ขององค์กร กล้าริเริ่มและผลักดันรูปแบบยุทธวิธีในการจัดการในรูปแบบใหม่ที่เชื่อมโยง และสอดคล้องกับเป้าหมาย การพัฒนาสังคมในระยะยาว รองลงมา ร้อยละ 25 ในสองข้อการพิจารณา เห็นว่าพื้นฐานยุทธวิธี การจัดการควรเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สร้างความสัมพันธ์การจัดการแบบมีส่วนร่วม อีกทั้งการกำหนดเป้าหมายและประสิทธิภาพ การบริหารจัดการที่ตอบสนองต่อความต้องการการพัฒนา ภาคส่วนต่างๆ ของสังคม ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 ค่าร้อยละจำแนกตามรายชื่อ “ด้านปัจจัยสำเร็จ”

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาคุณลักษณะ และมิติทางวัฒนธรรมองค์กรของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ พบว่า ในสภาพการณ์ รูปแบบและมิติวัฒนธรรมการบริหารจัดการ การเรียนรู้ของบุคลากรขององค์กร ในปัจจุบัน ยังอยู่ภายใต้ข้อจำกัดด้านการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นที่ชัดเจน อีกทั้งรูปแบบการบริหารจัดการ ที่เป็นอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย ขณะที่การปรับตัวขององค์กรควรให้ความสำคัญกับการสร้างรูปแบบวัฒนธรรม โดยเฉพาะด้านมิติทางวัฒนธรรมคือ วัฒนธรรมการมีส่วนร่วม รองลงมามหาวิทยาลัย ควรมีแนวทาง การสร้าง การเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการระดับมหาวิทยาลัย และเป็นผู้สนับสนุนให้แต่ละหน่วยงานย่อย (คณะ) ได้เข้าใจความสำคัญของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ต่อการปรับตัวจากปัจจัยระบบแวดล้อมขององค์กร ขณะเดียวกันจากศึกษาผู้วิจัยได้เกิดข้อค้นพบที่เกิดจากความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปเป็นกลไกในการยกระดับการเรียนรู้ขององค์กรไว้ดังนี้

1. คุณลักษณะ และมิติทางวัฒนธรรมที่เน้นแบบเครือญาติ เพื่อยกระดับการเรียนรู้ขององค์กรด้วยการพัฒนาคุณลักษณะเด่นขององค์กรที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของบุคลากรอย่างเท่าเทียมกัน ขณะที่รูปแบบผู้นำองค์กร ควรปรับตัวเปรียบเสมือนพี่เลี้ยง ผู้ให้คำแนะนำ ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมขององค์กร การจัดการบุคลากรเน้นการสร้างวิสัยทัศน์ผ่านกระบวนการพัฒนาตัวประสานองค์กร และกำหนดยุทธวิธีการเรียนรู้ขององค์กร บนฐานการสร้าง ความซื่อสัตย์และความเชื่อใจ โดยมีความยึดมั่นต่อองค์กรในระดับสูง บนฐานเงื่อนไขแห่งความสำเร็จที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งภาวะผู้นำร่วมในการยกระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กร เป็นตัวแปรที่มีความสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาควรตระหนัก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดทิศทางการดำเนินงาน (อารีย์ อัสวณูภาพ และคณะ, 2560) โดยทิศทางการพัฒนายุทธศาสตร์องค์กรแห่งการเรียนรู้ เน้นการทำความเข้าใจ การปรับตัวต่อการยืดหยุ่นการเรียนรู้ขององค์กร การยกระดับการเรียนรู้การพัฒนาทีมงาน ความเชื่อมั่นและวิสัยทัศน์ร่วมขององค์กร เพื่อรองรับพลวัตการเปลี่ยนแปลงจากระบบแวดล้อมทางสังคม

2. คุณลักษณะวัฒนธรรมการปรับตัวขององค์กร เพื่อยกระดับการเรียนรู้ขององค์กร กับคุณลักษณะวัฒนธรรมในประเด็นต่างๆ อาทิ การทำความเข้าใจ คุณลักษณะเด่นขององค์กร

ที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ และการบริหารจัดการองค์กร ภายใต้ความเสี่ยงและการเปลี่ยนแปลงระบบแวดล้อมสังคม โดยผู้นาองค์กร จะต้องเป็นผู้ที่กล้าเสี่ยงและเปลี่ยนรูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการบุคลากรขององค์กร การกำหนดยุทธวิธี และตัวประสานองค์กร เน้นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้การบริหารจัดการเพื่อนำมาซึ่งองค์ความรู้และการบริหารการเปลี่ยนแปลงใหม่ขององค์กร โดยทิศทางองค์กรได้แสวงหาทรัพยากร มุ่งพัฒนาองค์กรที่สามารถเปิดโอกาส สร้างความท้าทายและปรับรูปแบบการบริหารจัดการใหม่ บนเงื่อนไขแห่งความสำเร็จ ที่สามารถสร้างความโดดเด่นด้านการพัฒนายุทธศาสตร์องค์กรแห่งการเรียนรู้ เน้นการพัฒนากลยุทธ์ ที่มีความยืดหยุ่นและสามารถตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีประสิทธิภาพ บนฐานคิดการเป็นองค์กรที่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งเสริมความคิดริเริ่มรูปแบบการบริหารจัดการที่เชื่อมโยงปัจจัยแวดล้อมขององค์กรและพลวัตรแวดล้อมทางสังคม หรือเป็นแกนหลักที่จะนำไปใช้ได้จริงในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมของสังคมไทยปัจจุบัน (พระครูสุนทรเขมาภินันท์, 2560)

3. มุมมองความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามและข้อมูลสนับสนุนทางทฤษฎี วัฒนธรรมองค์กรเป็นเรื่องที่องค์กรควรยึดถือเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้ อันจะส่งผลต่อศักยภาพ และประสิทธิผลการดำเนินการขององค์กร อย่างไรก็ตาม ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความเห็นว่า การปรับตัวด้านวัฒนธรรมองค์กรเป็นสิ่งที่ท้าทาย ทั้งด้านการยอมรับของบุคลากรขององค์กรด้วยตนเองกับผู้บริหารระดับสูง การสร้างแรงจูงใจ และการเปลี่ยนแปลงจากค่านิยมการบริหารจัดการแบบเดิม ในทางทฤษฎี การเรียนรู้และการปรับตัวขององค์กร ที่มีความสัมพันธ์อย่างมากต่อการเพิ่มแรงจูงใจ ประสิทธิภาพและการเพิ่มผลงานของบุคลากรและความสามารถในการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานขององค์กรโดยรวม (Wiley C., 1997) อย่างไรก็ตามวัฒนธรรมองค์กรแบบหนึ่งอาจมีประสิทธิผลต่อองค์กรในช่วงเวลาหนึ่ง (Lo, T. Y., 2002) (Daulatram B. L., 2003)แต่เมื่อเวลาผ่านไป วัฒนธรรมองค์กรแบบนี้อาจกลายเป็นอุปสรรค โดยรวมขององค์กร (Randy, G. P., 2003) ผู้บริหารจึงควรทำความเข้าใจเป้าหมายและแนวทางการปรับตัววัฒนธรรมองค์กรและปัจจัยระบบแวดล้อมภายนอกองค์กร ซึ่งวัฒนธรรมองค์กรแต่ละระบบ จะสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิผล และการกำหนดความหมาย และทิศทางการเรียนรู้ที่แตกต่างกันออกไป โดยพิจารณาจากความสามารถขององค์กรในการ

ดำเนินงาน ความสามารถที่จะปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กรและภายนอกองค์กร

สรุป

จากผลการศึกษาคุณลักษณะ และมิติทางวัฒนธรรมองค์กรของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ ทั้งในสภาพการณ์ปัจจุบัน และสภาวะหรือทิศทางการปรับตัวที่พึงประสงค์ ในอนาคตที่องค์กรควรยึดถือเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อยกระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เข้าสู่สังคมความรู้ได้นั้น ควรให้ความสำคัญในเรื่องดังต่อไปนี้

1. ด้านคุณลักษณะเด่นวัฒนธรรมองค์กร ควรให้ความสำคัญในเรื่องของการส่งเสริมให้องค์กร มีรูปแบบการบริหารจัดการในลักษณะวัฒนธรรมแบบเครือข่าย และการให้ความสำคัญกับการสร้างการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และการตัดสินใจร่วมกันของบุคลากรตามลำดับ

2. ด้านผู้นำองค์กร ควรให้ความสำคัญในเรื่องของการกำหนดทิศทาง และส่งสัญญาณการบริหารจัดการที่ชัดเจน การให้คำแนะนำ ส่งเสริมภาวะผู้นำองค์กร ตามลำดับ

3. ด้านการจัดการบุคลากร ควรให้ความสำคัญในเรื่องของการเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ขององค์กร ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอัตลักษณ์พื้นฐานขององค์กร การเรียนรู้ร่วมกัน และสร้างค่านิยมร่วม ระหว่างองค์กรกับระดับการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัย (วัฒนธรรมแบบเครือข่าย) และการปรับรูปแบบวัฒนธรรมองค์กร เพื่อส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมการจัดการในรูปแบบใหม่ที่เน้นการส่งเสริมให้บุคลากรมีอิสระในการสร้างผลงานการแข่งขันทางความคิด การขับเคลื่อนผู้มีส่วนได้เสียกับองค์กรหรือมหาวิทยาลัย ตามลำดับ

4. ด้านตัวประสานองค์กร ควรให้ความสำคัญในเรื่องของการสนับสนุนให้สมาชิกขององค์กรได้ร่วมกำหนดแผนงาน บทบาทและกิจกรรมขององค์กรมีความยืดหยุ่นต่อการปรับตัวสภาพ และปัจจัยระบบแวดล้อมสังคม และการกำหนดตัวประสานองค์กรที่มีลักษณะที่เป็นการประสานค่านิยมองค์กรมีความยืดหยุ่น มีอิสระการดำเนินงานจากกฎระเบียบ หรือกฎเกณฑ์มาตรฐานของมหาวิทยาลัย และการปรับเปลี่ยนรูปแบบวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นการสร้างความจริงรักภักดีและความเชื่อใจ โดยมีความยึดมั่นต่อมหาวิทยาลัย และการส่งเสริมให้บุคลากรใน

องค์กรเกิดความตระหนักที่มุ่งเน้นต่อปัจจัยสำเร็จภายใต้เป้าหมายหรือภารกิจที่ได้ กำหนดไว้ตามลำดับ

5. ด้านการกำหนดยุทธวิธี ควรให้ความสำคัญในเรื่องของยุทธวิธีและรูปแบบการบริหารจัดการที่ต้องให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมการบริหารจัดการที่เน้นการทำงานเชิงรุก การเป็นผู้นำทางความคิดให้กับสังคม อีกทั้งการสร้างโอกาสทางการตลาด อาทิ การกำหนดเนื้อหาวิชาการ การวิจัย คุณภาพบัณฑิตที่ตอบสนองความต้องการทางการตลาด การมุ่งหาทรัพยากรใหม่ (การเงิน ความรู้) เช่น การร่วมเป็นเครือข่ายกับสถาบันวิชาการ และภาคส่วนต่างๆ กับการพัฒนาสังคม เป็นต้น ตามลำดับ

6. ด้านปัจจัยสำเร็จ ควรให้ความสำคัญในเรื่องของการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ใหม่ขององค์กร กลักริเริ่มและผลักดันรูปแบบยุทธวิธีจัดการในรูปแบบใหม่ที่เชื่อมโยง และสอดคล้องกับเป้าหมาย ในการพัฒนาสังคมในระยะยาว และในเรื่องของพื้นฐานของยุทธวิธีและการจัดการ ที่ต้องเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การสร้างความสัมพันธ์การจัดการแบบมีส่วนร่วม และการกำหนดเป้าหมายและประสิทธิภาพ การบริหารจัดการที่ตอบสนองต่อความต้องการการพัฒนาภาคส่วนต่างๆ ของสังคม ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการศึกษาด้านคุณลักษณะและมิติทางวัฒนธรรมสะท้อนให้เห็นภาพการปรับตัว การเรียนรู้ขององค์กร เพื่อประโยชน์ในการยกระดับและปรับปรุงประสิทธิผลขององค์กร กรณีที่มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ แต่ละมหาวิทยาลัย ต้องการยกระดับการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้เข้าสู่สังคมความรู้ ควรนำผลการศึกษาดังกล่าวไปใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดแนวทางการเติมเต็มประเด็นช่องว่างด้านคุณลักษณะและมิติทางวัฒนธรรมเพื่อนำไปสู่การกำหนดทางเลือกยุทธศาสตร์ ที่เชื่อมโยงกับการกำหนดนโยบาย แผนบริหารจัดการและกลยุทธ์เชิงประจักษ์

1.2 การปรับตัวขององค์กรควรให้ความสำคัญกับการสร้างรูปแบบวัฒนธรรม โดยเฉพาะด้านมิติทางวัฒนธรรมคือ วัฒนธรรมการมีส่วนร่วม รองลงมามหาวิทยาลัย ควรมีแนวทาง การสร้างการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการระดับมหาวิทยาลัย และเป็นผู้สนับสนุนให้

แต่ละหน่วยงานย่อย (คณะ) ได้เข้าใจความสำคัญของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ต่อการปรับตัวจากปัจจัยระบบแวดล้อมขององค์กร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาด้านคุณลักษณะ และมิติทางวัฒนธรรมในครั้งนี้อาจเป็นข้อจำกัดในเรื่องวิธีการศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาที่นำระเบียบวิธีเชิงปริมาณมาใช้เพียงอย่างเดียว ในอนาคตควรนำระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้วิธีเชิงคุณภาพเข้ามาประยุกต์ใช้ในการวิจัยเจาะลึกเป็นรายมหาวิทยาลัย เพื่อประโยชน์ในกำหนดแนวทางการเติมเต็มประเด็นช่องว่างด้านคุณลักษณะและมิติทางวัฒนธรรมระหว่างสภาพการณ์ปัจจุบันกับทิศทางการปรับตัวที่พึงประสงค์ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- จิตติมา ดำรงวัฒนะ. (2560). การประเมินศักยภาพความพร้อมรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านการเรียนรู้ กรณีศึกษา: ผู้นำชุมชน อำเภอพิบูล จัหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารมหาวิทยาลัยนาครทรรศ*, 5(1), 58-69.
- ทิพย์ ชันแก้ว และคณะ. (2560). กระบวนเสริมสร้างพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อองค์กรตามหลักพุทธจิตวิทยาของบุคลากร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 5(2), 190-201.
- พระครูปริยัติรัตนยุต. (2560). พุทธธรรมกับการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย. *วารสารมจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 2(1), 49-60.
- พระครูวิจิตรสาธิต. (2560). การใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูกลุ่มโรงเรียนการกุศล จังหวัดสงขลา. *วารสารมหาวิทยาลัยนาครทรรศ*, 4(1), 1-15.
- พระครูสุนทรเขมาภินันท์. (2560). พุทธปณิธาน : โครงการปณิธานสู่ความดี. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 2(3), 43-56.
- อารีย์ อัสวณภาพ และคณะ. (2560). ปัจจัยพระดับที่ส่งผลต่อประสิทธิผลทางการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 5(2), 190-201.

- Beckhard, R. (1969). *Organization Development: Strategies and Models*. Reading, Mass: Addison-Wesley Publishing Co., Inc.,.
- Daulatram B. L. (2003). Organizational culture and job satisfaction. *Journal of Business & Industrial Marketing*, 18(3), 219 – 236.
- Lo, T. Y. (2002). Quality culture: a product of motivation within organization. *Managerial Auditing Journal*, 17(5), 272-276.
- Mayo, E. (1963). *The human problems of an industrial civilization*. New York: Viking Press.
- McGill, M. E. (1977). *Organization development for operating managers*. New York: AMACOM.
- OECD. (2008). *21st Century Learning: Research, Innovation and Policy Directions from recent OECD analyses*. OECD: Paris.
- Pellegrino, J.W., & Hilton, M. (Eds.). (2012). *Education for life and work: Developing transferable knowledge and skills in the 21st century*. เรียกใช้เมื่อ 1 February 2019 จาก Washington, DC: National Academies Press: <https://www.nap.edu/catalog/13398/education-for-life-and-work-developing-transferable-knowledge-and-skills>
- Randy, G. P. (2003). Change performance to change the culture. *Industrial and Commercial Training*, 35(6), 251-255.
- Trilling, B. and Fadel, C. (2009). *21st Century Skills Learning for Life in Our times*. CA: Jossey-Bass, 2009. Print.
- UNEP. (2011). *Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication*. เรียกใช้เมื่อ 1 February 2019 จาก http://web.unep.org/greeneconomy/sites/unep.org/greeneconomy/files/field/image/green_economyreport_final_dec2011.pdf

Wiley C., (1997). What motivates employees according to over 40 years of motivation surveys. *International Journal of Manpower*, 18(3), 263.

World Trade Organization. (2011). *Harnessing trade for sustainable development and a green economy*. เรียกใช้เมื่อ 1 February 2019 จาก https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/brochure_rio_20_e.pdf

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการ
กับประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12*

THE RELATIONSHIP BETWEEN SERVANT LEADERSHIP AND
EFFECTIVENESS OF STUDENT CARE SYSTEM IN SCHOOLS UNDER
THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 12

ยุทธนา เพชรเชนทร์

Yuttana patchan

อรรครา ธรรมาธิกุล

Akara Thammathikul

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่

Teeraphong Somkhaoyai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkonrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

E-mail: yhacar27@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการกับประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 4) เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาโดยใช้ภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการเป็นตัวพยากรณ์ กลุ่ม

* Received 11 April 2019; Revised 28 April 2019; Accepted 28 April 2019.

ตัวอย่าง คือ ข้าราชการครู จำนวน 357 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน คือ การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการมุ่งมั่นพัฒนาบุคคล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ การตระหนักรู้ การมองการณ์ไกล การสร้างชุมชนและการเข้าใจผู้อื่น เรียงตามลำดับ

2. ประสิทธิภาพของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งต่อนักเรียนและการคัดกรองนักเรียน เรียงตามลำดับ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการกับประสิทธิภาพของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($r = 0.544$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. สมการพยากรณ์ที่ได้คือ สมการพยากรณ์ที่ได้คือ $\hat{Y} = 1.775 (\text{Constant}) + .146 (\text{SA}) - .354 (\text{SF}) + .146 (\text{SE}) + .546 (\text{SBC}) + .093 (\text{SCGP})$

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการ, ประสิทธิภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน, ทัศนคติของครู

Abstract

This research aimed to 1) study servant leadership of educational administrators under the Secondary Educational Service Area Office 12, 2) study the effectiveness of student care systems of institutions under the Secondary

Educational Service Area Office 12, 3) study the relationship between servant leadership and the effectiveness of student care systems under the Secondary Educational Service Area Office 12, and 4) construct an equation of forecast for the effectiveness of student care systems under the Secondary Educational Service Area Office 12 by using servant leadership as a predictor. The samples in this research were 357 teachers. The research instrument was a rating scale questionnaire. The data was analyzed by using a computer program for frequency distribution, percentage, mean, and standard deviation. The statistics for hypothesis testing was Pearson's correlation coefficient.

The findings were found that;

1. Servant leadership of educational administrators under the Secondary Educational Service Area Office 12 was at a high level both overall and each aspect. Considering each aspect, it was found that commitment to personal development had the highest mean. Moreover, there were awareness, vision, creating a community, and understanding others, respectively.

2. The effectiveness of student care systems of institutions under the Secondary Educational Service Area Office 12 was at a high level both overall and each aspect. Considering each aspect, encouragement and development of students had the highest mean. Moreover, there were identifying students individually, prevention and resolution, students transfer, and student screening, respectively.

3. The relationship between servant leadership and the effectiveness of student care systems of institutions under the Secondary Educational Service Area Office 12 was at a moderate level ($r = 0.544$) with a statistical significance at .01 level.

4. The equation of forecast was $\hat{Y} = 1.775 \text{ (Constant)} + .146 \text{ (SA)} - .354 \text{ (SF)} + .146 \text{ (SE)} + .546 \text{ (SBC)} + .093 \text{ (SCGP)}$

Keywords: Service-minded leadership, Effectiveness of student support systems, Teacher viewpoint.

บทนำ

ด้วยกระแสโลกาภิวัตน์และการดำรงอยู่ในสังคมยุคข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่แทรกซึมสู่วิถีชีวิตของผู้คนในสังคมทุกรูปแบบ ทำให้คนไทย โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รุนแรงและเต็มไปด้วยสถานการณ์ปัญหาที่มีการซับซ้อน นอกจากนี้ การไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามาสู่สังคมไทยด้วยกระบวนการทางทุนนิยมและบริโภคนิยม ในขณะที่วัฒนธรรมดั้งเดิมนับวันแต่จะอ่อนแอลง ทำให้เด็กและเยาวชนตกเป็นเหยื่อของสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมดังกล่าวจนนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์และความล้มเหลวทั้งทางด้านการเรียนและความไม่มั่นคงในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลสำคัญในการดำเนินการต่าง ๆ ของสถานศึกษา เพราะเป็นผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ วางแผน อำนวยการ และมอบหมายงานในกำกับให้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด และในยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วนี้ ผู้บริหารสถานศึกษา จึงต้องสร้างภาวะผู้นำ(Leadership)ที่เข้มแข็งในการบริหารงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารที่มีความเป็นผู้นำหรือใช้ภาวะผู้นำได้อย่างเหมาะสม และเป็นไปตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารที่ดี จะส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานภายในสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน เพราะผู้นำจะมีความสามารถในการใช้อิทธิพลโน้มน้าวใจบุคลากรในการปฏิบัติงาน และให้บุคลากรตระหนักถึงความเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จของงาน เกิดความร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์องค์กรเจริญก้าวหน้า และเกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการนั้นจะสร้างความเข้าใจและแนวปฏิบัติที่จะให้เกิดขึ้นกับผู้ใต้บังคับบัญชา ส่งเสริมคุณค่าและพัฒนาตัวตนของบุคคล สร้างเสริมกลุ่มการปฏิบัติอย่างแท้จริง การแบ่งปันอำนาจ และหน้าที่เพื่อความดีงามของแต่ละบุคคลแก่องค์กร และผู้ที่องค์กรให้บริการ ผู้นำแบบใส่ใจบริการคือ ผู้ที่ถูกเรียกให้รับใช้ก่อนที่จะนำผู้อื่น สิ่งที่สำคัญของการเป็นผู้นำ แบบผู้รับใช้คือ

การมีหัวใจของการบริการและพร้อมที่รับใช้บุคคลในองค์กรมากกว่าการแสวงหาการเลื่อนตำแหน่งงานในฐานะผู้นำ คุณลักษณะของผู้นำแบบใส่ใจบริการจากการสังเคราะห์ของ ผู้วิจัยมี 5 ด้าน ประกอบด้วย การตระหนักรู้ (Awareness) การมองการณ์ไกล (Foresight) การเข้าใจผู้อื่น (Empathy) การสร้างชุมชน (Builds Community) การมุ่งมั่นพัฒนาบุคคล (Commitment to the growth of people)

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานที่มุ่งให้การคุ้มครอง ป้องกัน ดูแล แก้ไข ให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาศักยภาพนักเรียน อย่างมีแบบแผน และขั้นตอนที่ชัดเจน โดยครูที่ปรึกษาเป็นบุคคลหลักในการดำเนินการร่วมกับบุคลากรทั้ง ภายในและภายนอก เพื่อให้นักเรียนเป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข มีสมรรถนะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีทักษะชีวิต มีภูมิคุ้มกันอย่างเหมาะสม เพียงพอต่อการดำรงชีวิตให้อยู่รอดปลอดภัยจากสภาวะวิกฤตต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

ดังนั้นผู้บริหารที่มีความสามารถสูง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ก็สามารถทำให้การดำเนินงานทางการศึกษาเป็นไปในทิศทางที่มุ่งหวังไว้ได้สำเร็จ ตามที่ปฏิบัติตามแนวคิดของผู้นำแบบใส่ใจบริการจะมองข้ามหรือไม่ใส่ใจกับการแข่งขัน แต่จะนำแบบแผนหรือวิธีการตัดสินใจของกลุ่มที่ให้ความสำคัญและรับรู้ถึงคุณค่าของผู้ร่วมงานเข้ามาแทนที่ ผู้บริหารจะให้ความเอาใจใส่ในการพัฒนาศักยภาพของผู้ร่วมงานที่เล็งเห็น ถึงพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นเกี่ยวกับการเป็นผู้นำแบบใส่ใจบริการ ผู้นำประเภทนี้ดูเหมือนว่าจะมีศักยภาพที่ปรับปรุงพัฒนาสิ่งแวดล้อมทั้งในสถานศึกษาที่ให้การศึกษอบรม ใช้ชีวิตเพื่อการบริการ (Livovich, M.P. Jr., 1999) จำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง

ปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อตัวเด็กและบุคคลรอบข้างในด้านต่าง ๆ เช่น ปัญหาด้านสังคม เป็นประเด็นหนึ่งที่สะท้อนให้ผู้ปกครองและหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบต้องตระหนักและหาทางแก้ไขไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านยาเสพติดที่ทำได้ง่ายและสามารถพกพาไปไหนได้อย่างสะดวก ปัญหาของเด็กเล่นการพนันก็เป็นประเด็นที่น่าหวั่นวิตกหาทางแก้ไขไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของการพนันแบบที่เป็นอยู่หรือการพนันผ่านระบบเครือข่ายทางคอมพิวเตอร์ได้เข้ามามีบทบาทต่อเด็กเป็นอย่างมาก เมื่อเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยได้เข้ามามีบทบาทต่อเด็ก การ

ใช้เวลาร่างของเด็กจึงปรับเปลี่ยนไปปรับบริบทสื่อที่มีให้เลือกมากขึ้น ปัญหาสื่อลามกก็ตามมา เด็กเที่ยวห่ามมากขึ้น เด็กมีโทรศัพท์เคลื่อนที่สูงมาก นอกจากนั้นปัญหาด้านการศึกษา เด็กและเยาวชนทุกระดับการศึกษายอมรับว่าลอกข้อสอบสูงขึ้น เป็นเรื่องเล็กที่ไม่อาจมองข้ามประเด็นอยู่ที่ว่าหาก่อนนี้ช่วยให้เด็กได้ทุจริตโดยบางครั้งผู้ใหญ่ปล่อยปละละเลยจะส่งผลต่ออนาคต และจากข้อมูลโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 12 มีจำนวนนักเรียนออกกลางคันทั้งหมดจำนวน 374 คน จำนวนนักเรียนที่ออกกลางคันมากที่สุด คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 95 คน รองลงมา คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1,3 จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 25.40 และ 19.25 ตามลำดับ สำหรับสาเหตุที่นักเรียนออกกลางคันมีจำนวนนักเรียนที่ออกกลางคันมากที่สุด คือ มีปัญหาในการปรับตัวจำนวน 216 คนรองลงมา คือมีปัญหาครอบครัวจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 57.75 และ 10.43 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12, 2559) นักเรียนที่ออกจากระบบโรงเรียนระหว่างปี โดยไม่สามารถกลับเข้ามาเรียนได้ซึ่งเกิดจากสาเหตุดังนี้ 1. ฐานะยากจน 2. มีปัญหาครอบครัว 3. สมรสแล้ว 4. มีปัญหาในการปรับตัว 5. ต้องคดี/ถูกจับ 6. เจ็บป่วย/อุบัติเหตุ 7. อพยพตามผู้ปกครอง 8. หาเลี้ยงครอบครัว 9. กรณีอื่น ๆ ซึ่งพฤติกรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ต้องอาศัยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เข้ามาช่วยเพื่อกำกับติดตามนักเรียนอย่างใกล้ชิดและเป็นระบบ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12, 2559)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการกับประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 12 เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษา และพัฒนาประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบไฟใจบริการกับประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12

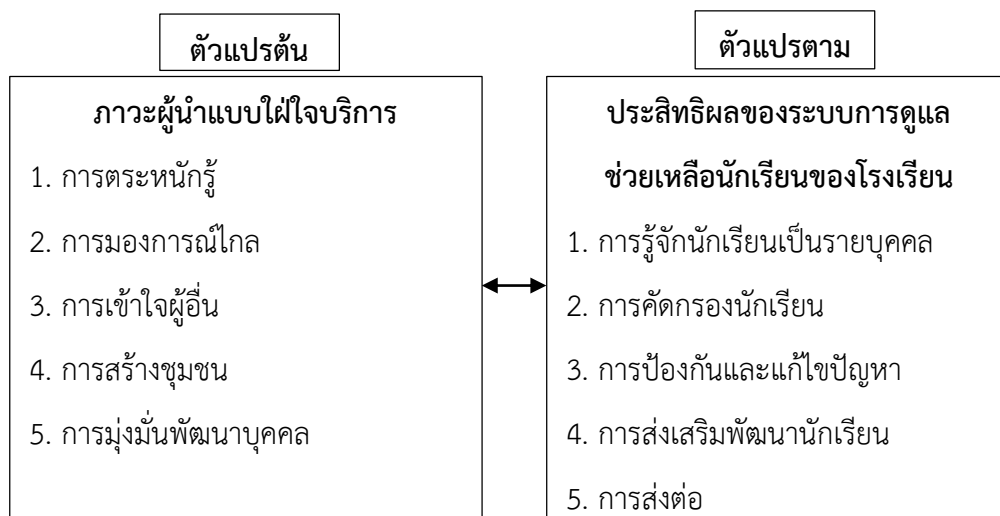
4. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาโดยใช้ภาวะผู้นำแบบไฟใจบริการเป็นตัวพยากรณ์

สมมติฐานของการวิจัย

ภาวะผู้นำแบบไฟใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12

กรอบแนวคิดของการวิจัย

กรอบแนวคิดของการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบไฟใจบริการกับประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 12 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 4,912 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 357 คน ได้มาโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบใส่ใจ บริการกับประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา โดยแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษาลักษณะ แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของ Likert (Likert, Rensis, 1967) ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ สถานศึกษา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของ Likert (Likert, Rensis, 1967)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

3.1 ขออนุญาตแนะนำการจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เพื่อขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 และขออนุญาตให้ ครูในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม

3.2 ส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือไปยังครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ทุกโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบ แบบสอบถาม

3.3 ผู้วิจัยไปรับแบบสอบถามด้วยตนเอง และบางส่วนให้ตอบกลับทางไปรษณีย์

3.4 นำแบบสอบถามที่รวบรวมมาได้ ทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม และประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows ดังนี้

4.1 วิเคราะห์คุณภาพของแบบสอบถามดังนี้

4.1.1 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาผู้วิจัยนำแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบโดยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Congruence) (ภทราพร เกษสังข์, 2549)

4.1.2 หาค่าความเที่ยงของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีของ Cronbach (ภทราพร เกษสังข์, 2549)

4.2 วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การแปลความหมายภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษา ใช้คะแนนเฉลี่ยของ แบบสอบถาม โดยมีเกณฑ์พิจารณาดังนี้ (ภทราพร เกษสังข์, 2549)

4.3 วิเคราะห์ระดับประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) การแปลความหมายระดับประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ใช้คะแนนเฉลี่ยของแบบสอบถาม โดยมีเกณฑ์พิจารณาดังนี้ (ภทราพร เกษสังข์, 2549)

4.4 วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการกับประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ดังนี้ (ภทราพร เกษสังข์, 2549)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมีสาระสำคัญดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบไฟโบริการของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผล เกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบไฟโบริการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำแบบไฟโบริการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. การตระหนักรู้	4.25	0.61	มาก
2. การมองการณ์ไกล	4.21	0.65	มาก
3. การเข้าใจผู้อื่น	4.13	0.65	มาก
4. การสร้างชุมชน	4.17	0.68	มาก
5. การมุ่งมั่นพัฒนาบุคคล	4.34	0.66	มาก
รวม	4.22	0.65	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำแบบไฟโบริการโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำแบบไฟโบริการอยู่ในระดับมากทุกด้าน สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมุ่งมั่นพัฒนาบุคคล รองลงมา คือ การตระหนักรู้ และการมองการณ์ไกล ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การเข้าใจผู้อื่น

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผล เกี่ยวกับประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 โดยภาพรวม

ประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.11	0.64	มาก
2 การคัดกรองนักเรียน	4.04	0.65	มาก
3 การป้องกันและแก้ไขปัญหา	4.10	0.64	มาก

ประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
4 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	4.24	0.62	มาก
5 การส่งต่อนักเรียน	4.06	0.61	มาก
รวม	4.11	0.63	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การดำเนินงานระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมากในทุกด้าน สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน รองลงมา คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การคัดกรองนักเรียน

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการกับประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการกับประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12

ตัวแปร	HSP	HSC	HSD	HAS	HSS	HS
SA	.294**	.256**	.409**	.460**	.376**	.397**
SF	.247**	.380**	.439**	.598**	.488**	.474**
SE	.540**	.204**	.457**	.537**	.537**	.504**
SBC	.539**	.264**	.525**	.544**	.504**	.528**
SCGP	.407**	.284**	.445**	.624**	.439**	.485**
SL	.468**	.313**	.518**	.628**	.534**	.544**

จากตารางที่ 3 ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการกับประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 พบว่า ภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษา (SL)

มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา (HS) โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($r = .544$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการกับประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ กำลังสองของค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ กำลังสองของค่าสหสัมพันธ์พหุคูณที่ปรับแก้ และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. error of the Estimate
Enter	.683	.467	.459	.311

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีค่า .683 และกำลังสองของค่าสหสัมพันธ์พหุคูณมีค่า .467 แสดงว่า ตัวแปรพยากรณ์ทั้งหมด 5 ตัว ร่วมกันพยากรณ์ ผลต่อประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้ร้อยละ 46.7 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์มีค่า .311

ตารางที่ 5 ความแปรปรวนที่ได้จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ

แหล่งความแปรปรวน	Df	SS	MS	F	Sig.
การถดถอย	5	29.788	5.95	61.463	.000
ส่วนที่เหลือ	351	34.022	.097		
รวม	356	63.810			

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกณฑ์และตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 5 มีความสัมพันธ์กันในเชิงเส้นตรง ซึ่งสามารถนำไปสร้างเป็นสมการต่อไปได้

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ

ชื่อตัวแปร	B	SE _b	β	t	Sig.
การตระหนักรู้ (SA)	.146	.054	.184	2.700*	.007
การมองการณ์ไกล (SF)	-.354	.055	-.443	-6.472*	.000
การเข้าใจผู้อื่น (SE)	.146	.075	.179	1.952	.052
การสร้างชุมชน (SBC)	.546	.063	.586	8.737*	.000
การมุ่งมั่นพัฒนาบุคคล (SCGP)	.093	.066	.110	1.403	.161
R = .683	R ² = .467		F = 61.463		
SE _{est} = .311	R ² _{adj} = .459		a = 1.775		

จากตารางที่ 6 พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ตัว คือ การตระหนักรู้ การสร้างชุมชน ส่งผลทางบวก ส่วนการมองการณ์ไกล ส่งผลทางลบ ตัวแปรที่เหลืออีก 2 ตัว ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐาน ดังนี้ สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $\hat{Y} = 1.775 (\text{Constant}) + .146 (\text{SA}) - .354 (\text{SF}) + .146 (\text{SE}) + .546 (\text{SBC}) + .093 (\text{SCGP})$ สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน $\hat{Z} = .184 (\text{SA}) - .443 (\text{SF}) + .179 (\text{SE}) + .586 (\text{SBC}) + .110 (\text{SCGP})$

อภิปรายผลการวิจัย

จากวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการกับประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 มีผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ศึกษาภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จากการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะว่า ภาวะผู้นำเป็นส่วนหนึ่งของสมรรถนะในการเป็นผู้บริหารที่ได้กำหนดไว้ในสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา จึงทำให้สมรรถนะของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของวิระเวก สุขสุคนธ์ (วิระเวก สุขสุคนธ์, 2555) ที่ศึกษาเรื่อง การสร้างรูปแบบภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก และสุทธาทิพ เจริญนิพนธ์วานิช (สุทธาทิพ เจริญนิพนธ์วานิช, 2556) ที่ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยวัฒนธรรมองค์กรและการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการของ

2. ศึกษาประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จากการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะว่า ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 เป็นนโยบายของเขตพื้นที่ในการที่จะให้โรงเรียนทุกโรงในเขตพื้นที่ดำเนินการเรื่องประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาอย่างเป็นระเบียบ ตามแนวปฏิบัติในการดำเนินการประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาจึงส่งผลให้การดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนี้มีอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของธงชาติ วงศ์สุวรรณ (ธงชาติ วงศ์สุวรรณ, 2553) ได้ศึกษาการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก เณิมศรี ชุตติธรรมวงศ์ (เณิมศรี ชุตติธรรมวงศ์, 2554) ได้ศึกษาการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมของผู้เกี่ยวข้องในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน : การวิจัยแบบผสมวิธี อยู่ในระดับมาก

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการกับประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จากการวิจัยพบว่า มีความสำคัญทางบวกในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะว่า ภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการของผู้บริหารจะทำให้ผู้บริหารต้องดำเนินการตามระบบ การบริหารโรงเรียน โดยเฉพาะในเรื่องระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการกับประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของจิณณภักดิ์ ชูหนู (จิณณภักดิ์ ชูหนู , 2555) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา อยู่ในระดับมาก ทองอินทร์ อุบลชัย (ทอง

อินทร์ อุบลชัย, 2556) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 อยู่ในระดับมาก และดุขฎิ ศรีจำปา (ดุขฎิ ศรีจำปา, 2557) ได้ศึกษาพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 อยู่ในระดับมาก

4. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาโดยใช้ภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการเป็นตัวพยากรณ์ สร้างเป็นสมการพยากรณ์ได้ดังนี้ $\hat{Y} = 1.775 \text{ (Constant)} + .146 \text{ (SA)} - .354 \text{ (SF)} + .146 \text{ (SE)} + .546 \text{ (SBC)} + .093 \text{ (SCGP)}$ จากการวิจัยพบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 3 ตัว คือ การตระหนักรู้ การสร้างชุมชน ส่งผลทางบวก ส่วนการมองการณ์ไกล ส่งผลทางลบ ตัวแปรที่เหลืออีก 2 ตัว ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐาน

5. ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการกับประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีค่า .683 และกำลังสองของค่าสหสัมพันธ์พหุคูณมีค่า .467 แสดงว่า ตัวแปรพยากรณ์ทั้งหมด 5 ตัว ร่วมกันพยากรณ์ ผลต่อประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้ร้อยละ 46.7 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์มีค่า .311

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำแบบใส่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครู ด้านการเข้าใจผู้อื่น ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารไม่เน้นการใช้อำนาจและการสั่งการ ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน และผู้บริหารเห็นคุณค่าของบุคลากร ไตถามสารทุกข์สุขดิบอยู่เสมอ ผู้บริหารสถานศึกษาควรปรับปรุงภาวะผู้นำดังกล่าวซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่จะทำให้ครูเกิดความเชื่อมั่น

เคารพศรัทธาทำให้ครูกล้าคิด กล้าตัดสินใจทำงาน กล้าปรึกษาหารือ เพื่อส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียน ครูมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด

1.2 จากผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู ด้านการคัดกรองนักเรียน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการแบ่งกลุ่ม ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการคัดกรองนักเรียนเพื่อวางแผนร่วมกันในการช่วยเหลือนักเรียน และชี้แจงการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจตรงกัน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการกระตุ้น ส่งเสริมพัฒนาเทคนิค วิธีการในการให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการแบ่งกลุ่ม เพื่อให้สามารถดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.3 จากผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำแบบไฟโบริการมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรนำภาวะผู้นำแบบไฟโบริการไปใช้ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนให้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้ข้าราชการครูมีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสูงขึ้น

1.4 ภาวะผู้นำแบบไฟโบริการมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียนมากที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้ภาวะผู้นำแบบไฟโบริการให้มาก เพราะจะทำให้ข้าราชการครูมีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียนมากขึ้นด้วย

1.5 ประสิทธิภาพของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำแบบไฟโบริการ ด้านการสร้างชุมชนมากที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรแสดงภาวะผู้นำด้านการสร้างชุมชนมากที่สุดให้มาก เพราะจะทำให้ข้าราชการครูมีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากขึ้นด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำแบบไฟใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำผลที่ได้ศึกษาไปพัฒนาและปรับปรุงปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุระหว่างภาวะผู้นำแบบไฟใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา

2.3 ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน

เอกสารอ้างอิง

- จิณณภักดิ์ ชูหนู . (2555). ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา, วิทยานิพนธ์. สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- เฉลิมศรี ชุตีธรรมวงศ์. (2554). การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมของผู้เกี่ยวข้องในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน : การวิจัยแบบผสมวิธี วิทยานิพนธ์ ค.ด . กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดุขฎี ศรีจำปา. (2557). ได้ศึกษาพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ทองอินทร์ อุบลชัย. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน. สาขาการบริหารการศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ธงชาติ วงศ์สุวรรณ. (2553). การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภัทรพร เกษสังข์. (2549). การวิจัยทางการศึกษา. เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

- วิระเวก สุขสุคนธ์. (2555). การสร้างรูปแบบภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12. (2559). อัตรากำลังข้าราชการครู ปีการศึกษา 2561. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12: กลุ่มบริหารงานบุคคล.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). คู่มือครูที่ปรึกษาระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- สุทธาทิพ เจริญนิพนธ์วานิช. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำแบบให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนประเภทสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement.
- Likert, Rensis. (1967). "The Method of Constructing and Attitude Scale" In Reading in Fishbein, M (Ed.), Attitude Theory and Measurement. New York: Wiley & Son.
- Livovich, M.P. Jr. (1999). An investigation of Servant Leadership in public school superintendents in the state of Indiana. Indiana: Graduate School Indiana State University.

ผลของคำภาษาไทยที่มีอิทธิพลต่อการเร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล
ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น*

THE EFFECT OF THAI WORDS THAT AN INFLUENCE ON DOMINANCE
EMOTION IN YOUNG ADULTS

ศลาภนันท์ หงษ์สวัสดิ์

Salakanan Hongswat

เสรี ชัดแฉิม

Seree Chadcham

ภัทราวดี มากมี

Pattrawadee

พีร วงศ์อุปราช

Peera Wongupparaj

มหาวิทยาลัยบูรพา

Burapha University, Thailand

E-mail: salakananh@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อ
1) ออกแบบกิจกรรมการทดลองมองคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในผู้ใหญ่
ตอนต้น 2) เปรียบเทียบอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในผู้ใหญ่ตอนต้นในเชิงพฤติกรรมขณะมองคำ
ภาษาไทย กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยบูรพา กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2560 เพศ
ชาย 40 คน และเพศหญิง 40 คน บุคลิกภาพเปิดเผยและบุคลิกภาพกลาง ๆ อายุระหว่าง 20 -
25 ปี และอาสาสมัครเข้าร่วมการวิจัย สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความแปรปรวนของพฤติกรรมกรรับรู้อารมณ์ ด้านการมี
อิทธิพลระหว่างเพศชายกับเพศหญิงที่มีบุคลิกภาพแบบเปิดเผยและบุคลิกภาพแบบกลาง ๆ
ด้วยสถิติ two-way ANOVA

* Received 26 March 2019; Revised 28 April 2019; Accepted 28 April 2019.

ผลการวิจัยพบว่า

มีปฏิสัมพันธ์ร่วมระหว่างเพศกับบุคลิกภาพต่ออารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ขณะมองคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ ลักษณะกลัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F[1,76]=5.124, p<.05$) ไม่พบความแตกต่างระหว่างเพศและบุคลิกภาพต่ออารมณ์ด้านการมีอิทธิพล

คำสำคัญ: คำภาษาไทย, อารมณ์ด้านการมีอิทธิพล, วัยผู้ใหญ่ตอนต้น

Abstract

The purpose of this experimental research was to design experimental activities of looking at Thai words which stimulated Dominance emotions in young adults. The participants were eighty students who were 40 males and 40 females from Burapha University in the academic year 2017, aged between 20 and 22 years. There are extravert and ambivert personality groups. The data were analyzed by using basic statistics, percentage, mean and standard deviation. Dominance emotional perception behavior between males and females who were extravert and ambivert personality was analyzed by two-way ANOVA.

The results showed that;

There was relation between gender and personality while looking at Thai words that stimulated by uncontrol emotion was significant different ($p<.05$). There were no difference between gender and personality of dominance emotion.

Keywords: Thai Words, Dominance Emotional, Young Adults

บทนำ

อารมณ์ด้านการมีอิทธิพล (Dominance) เป็นระดับความรู้สึกของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ แรงจูงใจ และการรับรู้ตนเองในการควบคุมสิ่งต่าง ๆ ในทางจิตวิทยาอารมณ์อารมณ์ด้านการมีอิทธิพลเป็นปัจจัยหนึ่งที่ใช้ในการประเมินอารมณ์ของบุคคล ในทฤษฎี

Pleasant Arousal Domiance (PAD) แกนด้าน การมีอิทธิพล-การยอมจำนน เป็นความรู้สึกของการควบคุมและมีผลกระทบต่อสิ่งรอบตัว เปรียบเทียบกับความรู้สึกที่ถูกควบคุมและได้รับผลกระทบจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งรอบ ๆ ตัว (Watanabe, N., & Yamamoto, M. , 2015)

อารมณ์ด้านการมีอิทธิพล มีความเกี่ยวข้องกับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีต่ออารมณ์ของบุคคล เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ บุคคลรอบข้าง เหตุการณ์ หรือวัตถุ เป็นต้น ที่ส่งผลต่อความสามารถในการควบคุม มีอำนาจเหนือสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อม และเกิดอารมณ์กลัวหรือไม่กลัว โดยอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลเกิดขึ้นจากการได้รับสิ่งเร้าที่กระตุ้นผ่านระบบประสาทสัมผัสทางการมองเห็นหรือการได้ยิน เกิดกระบวนการรับรู้และการตีความหมาย ทำให้เกิดการตอบสนองทางอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล โดยส่งผลต่อความสามารถในการควบคุมสถานการณ์ หรือมีอำนาจเหนือสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมนั้น ตอบสนองเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) ลักษณะกลัว (Uncontrol) ได้แก่ การมีอำนาจที่น้อยกว่า ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ ไม่กล้า เกรงกลัว กลัว ตื่นตระหนก เสียขวัญ ตกใจ หวาด ขยาด 2) ลักษณะเฉย ๆ (Neutral) และ 3) ลักษณะไม่กลัว (Control) ได้แก่ การมีอำนาจเหนือกว่า สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ สั่งการหรือจัดการได้ กล้าเข้าใกล้ กล้าจับต้อง สัมผัสได้

กระบวนการเกิดอารมณ์เกี่ยวข้องกับการทำงานของสมอง 2 ส่วน คือ ระบบลิมบิก (Limbic System) และกลีบสมองส่วนหน้า (Prefrontal Cortex) ระบบลิมบิกทำหน้าที่ในการควบคุมการทำงานของระบบประสาทส่วนกลางและสมองส่วนอมิกดาลา (Amygdala) ในการตอบสนองต่อสิ่งเร้า โดยสมองส่วนอมิกดาลา และไฮโปทาลามัส (Hypothalamus) ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการแสดงออกทางอารมณ์ สมองส่วนซิงกูเลท คอร์เท็กซ์ (Cingulate Cortex) ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึก จากการศึกษาสรุปผลงานวิจัยหลายฉบับ (Whittle, S., Yap, M. B., Sheeber, L., Dudgeon, P., Yücel, M., Pantelis, C., Simmons, J. G., Allen, N. B., 2011) ได้ศึกษาความแตกต่างระหว่างเพศกับระบบประสาทด้านอารมณ์พบว่า สมองส่วนลิมบิก ได้แก่ อมิกดาลา แอนทีเรียร์ ซิงกูเลท คอร์เท็กซ์ (Anterior Cingulate Cortex) และทาลามัส (Thalamus) ของเพศหญิงทำงานมากกว่าเพศชาย ในขณะที่กลีบสมองส่วนหน้าและกลีบสมองด้านข้าง (Parietal Cortex) ของเพศชายทำงานมากกว่าเพศหญิง การที่เพศหญิงและเพศชายรับรู้อารมณ์แตกต่างกัน อาจมาจากการประมวลผลอารมณ์ในระดับที่

ต่างกัน ซึ่งการรับรู้อารมณ์ด้านการมีอิทธิพล เป็นการเข้ารหัสในพื้นที่สมองที่หลากหลาย โดยเฉพาะในระดับคอร์ติคอล (Corticol) และ ซับคอร์ติคอล (Subcortical) (Watanabe, N., & Yamamoto, M. , 2015)

การศึกษาด้านอารมณ์ความรู้สึกในเชิงวิทยาศาสตร์ ให้ความสนใจศึกษาสิ่งเร้าที่กระตุ้นผ่านระบบประสาทสัมผัสทั้ง 5 ส่งผลให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองทางสมอง และพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ศึกษาด้านอารมณ์ความรู้สึก โดยสถาบันแห่งชาติของศูนย์สุขภาพจิต อารมณ์ และความใส่ใจ มหาวิทยาลัยฟลอริดา ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้พัฒนาเครื่องมือที่ใช้เป็นสิ่งเร้าเพื่อกระตุ้นให้เกิดอารมณ์ความรู้สึก 4 ประเภท 1) สิ่งเร้าที่เป็นภาพ ได้แก่ ระบบคลังรูปภาพที่สื่อความหมายทางด้านอารมณ์ความรู้สึกนานาชาติ (International Affective Picture System: IAPS) 2) สิ่งเร้าที่เป็นเสียง ได้แก่ ระบบคลังเสียงดิจิทัลที่สื่อความหมายทางด้านอารมณ์ความรู้สึกนานาชาติ (International Affective Digital Sounds: IADS) 3) สิ่งเร้าที่เป็นประโยค ได้แก่ ระบบคลังประโยคภาษาอังกฤษที่สื่ออารมณ์ความรู้สึก (Affective Norms for English Text: ANET) และ 4) สิ่งเร้าที่เป็นคำ ได้แก่ ระบบคลังคำภาษาอังกฤษที่สื่อความหมายทางด้านอารมณ์ความรู้สึก (Affective Norms for English Words: ANEW) และจัดทำเป็นบรรทัดฐานในการศึกษาด้านอารมณ์ รวมถึงพัฒนาสื่อกลาง (Media Core) เพื่อจำแนกประเภท (Catalogs) การประเมิน (Evaluates) และประเภทสิ่งเร้าต่าง ๆ ทำให้นำไปใช้ศึกษาด้านอารมณ์ในระดับสากล

คำที่สื่อความหมายด้านอารมณ์มีนักวิจัยทำการศึกษาหลากหลายภาษา เริ่มตั้งแต่ Bradley and Lang ได้ศึกษาคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึก เพื่อพัฒนาการประเมินอารมณ์ความรู้สึก และจัดทำเป็นบรรทัดฐานในการศึกษาด้านอารมณ์ คำที่ใช้ประเมิน (Bradley, M. M., & Lang, P. J., 1999) ได้แก่ คำนาม คำกริยา และคำคุณศัพท์ ประเมินอารมณ์ความรู้สึก 3 ด้าน คือ ด้านความประทับใจ (Valence) ด้านการตื่นตัว (Arousal) และด้านการมีอิทธิพล (Dominance) ต่อมามีการศึกษาในภาษาต่าง ๆ ได้แก่ ภาษาสเปน ภาษาดัตช์ ภาษาอิตาลี ภาษาเยอรมัน ภาษาโปรตุเกส ภาษาฝรั่งเศส ภาษาฟินแลนด์ ภาษาจีน (Redondo, J., Fraga, I., Padrón, I., & Comesaña, M., 2007) (Soares, A. P., Comesaña, M., Pinheiro, A. P., Simões, A., & Frade, C. S., 2012) (Schmidtke, D. S., Schroder, T., Jacobs, A. M., & Conrad, M., 2014) (Stadthagen-Gonzalez, H., Imbault, C.,

Sánchez, M. A. P., & Brysbaert, M., 2017) และพบว่า คำที่สื่ออารมณ์มีผลต่อกระบวนการทำงานในสมองของมนุษย์ สำหรับประเทศไทยได้พัฒนาระบบคลังคำภาษาไทยบรรทัดฐานด้านอารมณ์ความรู้สึก (Ngamprom, Chadcham, & Wongupparaj., 2560) ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานในการศึกษาด้านอารมณ์ในประเทศไทย

การมองคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล เป็นการรับรู้สิ่งเร้าที่กระตุ้นผ่านประสาทสัมผัสทางการมองเห็น โดยสมองกลีบท้ายทอย (Occipital Lobe) ซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวกับการมองเห็น รับสัญญาณจากลานสายตา (Visual Field) เข้าสู่ระบบประสาทการมองเห็น (Visual System) และส่งข้อมูลออกมาในรูปสัญญาณประสาท ผ่านวงจรสัญญาณประสาท 2 เส้นทาง คือ วงจรสัญญาณด้านบน (Dorsal Stream) และวงจรสัญญาณด้านล่าง (Ventral Stream) ทำหน้าที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุ ได้แก่ รูปร่าง ตำแหน่ง ทิศทาง การเคลื่อนไหว ระยะห่างระหว่างวัตถุ และการเชื่อมโยงความหมาย (Mochizuki, A. A., & Kirino, E., 2008) จากนั้นส่งสัญญาณประสาทไปสมองส่วนทาลามัส (Thalamus) คอร์ปัสคอลลอสัม (Corpus Callosum) และสมองส่วนหน้า (Frontal Lobe) เพื่อคิดวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลเพื่อแสดงอารมณ์และพฤติกรรม (Mendoza-Halliday, D., Torres, S., & Martinez-Trujillo, J. C., 2014) จากนั้นส่งสัญญาณไปที่ระบบลิมบิก และฮิปโปแคมปัส เพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับเป็นข้อมูลเดิมหรือข้อมูลใหม่ แล้วส่งสัญญาณไปที่สมองส่วนออร์บิโตฟรอนทัล คอร์เท็กซ์ (Orbitofrontal Cortex) เพื่อประมวลผลข้อมูล และสั่งการให้ตอบสนองทางอารมณ์ต่อไป

เพศ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้และการแสดงออกทางอารมณ์ เพศชายและเพศหญิงรับรู้อารมณ์แตกต่างกัน โดยทั่วไปเพศชายแสดงอารมณ์ออกทางพฤติกรรม เช่น พฤติกรรมก้าวร้าว มากกว่าเพศหญิง ในขณะที่เพศหญิงแสดงอารมณ์ออกมาทางสีหน้าและคำพูดมากกว่าเพศชาย และเพศชายรับรู้อารมณ์ที่เกิดจากสิ่งเร้าทางภาษาได้ช้ากว่าเพศหญิง ทำให้เพศชายมีอารมณ์อ่อนไหวได้ยากกว่าเพศหญิง เพศชายจึงตอบสนองต่ออารมณ์เชิงลบได้น้อยกว่าเพศหญิง และเพศชายรับรู้อารมณ์ต่อรูปภาพน่ากลัวได้น้อยกว่าเพศหญิง ในขณะที่เพศชายรับรู้อารมณ์ด้านความประทับใจต่อรูปภาพที่สื่ออารมณ์ทางเพศ (Erotic) ได้ดีกว่าเพศหญิง (Chivers, M. L., Seto, M. C., Lalumière, M. L., Laan, E., & Grimbos, T., 2010) และไม่

พบความแตกต่างทางเพศในการรับรู้รูปภาพที่สื่ออารมณ์ด้านความประทับใจและด้านการตื่นตัว (Domes, G., Schulze, L., Böttger, M., et al., 2010)

ความแตกต่างทางบุคลิกภาพส่งผลต่อการแสดงออกทางอารมณ์ที่ต่างกัน บุคลิกภาพเป็นลักษณะทางกายของบุคคลโดยรวม ที่สะท้อนความรู้สึก ความคิด อุปนิสัยประจำตัวในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลหรือสิ่งแวดล้อม งานวิจัยนี้สนใจศึกษาบุคลิกภาพ 2 ลักษณะ คือ บุคลิกภาพเปิดเผย (Extrovert) และบุคลิกภาพกลาง ๆ (Ambivert) โดยบุคลิกภาพเปิดเผยเป็นลักษณะของบุคคลที่ให้ความสนใจสิ่งแวดล้อมภายนอกหรือสิ่งต่าง ๆ รอบตัว นิยมรื่นเริง สนุกสนาน ชอบออกสังคม เข้ากับคนอื่นได้ง่าย ในขณะที่บุคลิกภาพกลาง ๆ มีลักษณะบุคลิกภาพที่ก้ำกึ่งระหว่างบุคลิกภาพเก็บตัว (Introvert) และบุคลิกภาพเปิดเผย และสามารถเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพได้ มีนิสัยเรียบง่าย สามารถอยู่คนเดียวได้อย่างมีความสุข เข้ากับคนทั่วไปได้ นอกจากนี้อารมณ์และประสบการณ์ทางอารมณ์มีความสอดคล้องกับนิสัยของบุคคล ทำให้บุคคลที่มีบุคลิกภาพต่างกัน มีลักษณะนิสัยต่างกัน

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านเพศ และบุคลิกภาพมีความสัมพันธ์กับการรับรู้อารมณ์ด้านความประทับใจและการตื่นตัว การศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่ศึกษาอารมณ์ด้านความประทับใจและการตื่นตัวจากระบบคลังคำศัพท์ในภาษาอังกฤษ ภาษาดัตช์ ภาษาสเปน ภาษาเยอรมัน และ ภาษาจีน ไม่พบงานวิจัยที่นำคำภาษาไทยเพื่อใช้ในการศึกษาอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในเชิงพฤติกรรม และโดยทั่วไปในชีวิตประจำวัน คำถูกใช้ เป็นสิ่งเร้าที่สื่ออารมณ์ ได้แก่ สื่อประชาสัมพันธ์ สื่อโฆษณาและการตลาด ที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดอารมณ์และแสดงออกทางอารมณ์ในทางที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล โดยศึกษาปัจจัยด้านเพศ และบุคลิกภาพในเชิงพฤติกรรม โดยใช้คำภาษาไทยจากระบบคลังคำภาษาไทยบรรทัดฐานด้านอารมณ์ความรู้สึก (Ngamprom, Chadcham, & Wongupparaj., 2560) เป็นตัวกระตุ้นอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล เพื่อให้เหมาะสมกับการศึกษาทางวิทยาศาสตร์อารมณ์ในบริบทของคนไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในผู้ใหญ่ตอนต้น ในประเด็นดังนี้

1. เพื่อออกแบบกิจกรรมการทดลองการมองคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในผู้ใหญ่ตอนต้น
2. เพื่อศึกษาอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในผู้ใหญ่ตอนต้น ในประเด็นดังนี้
 - 2.1 เปรียบเทียบอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในผู้ใหญ่ตอนต้นจำแนกตามเพศ ขณะมองคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล
 - 2.2 เปรียบเทียบอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในผู้ใหญ่ตอนต้นจำแนกตามบุคลิกภาพ ขณะมองคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล
 - 2.3 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศกับบุคลิกภาพต่ออารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในผู้ใหญ่ตอนต้น ขณะมองคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล

สมมติฐานของการวิจัย

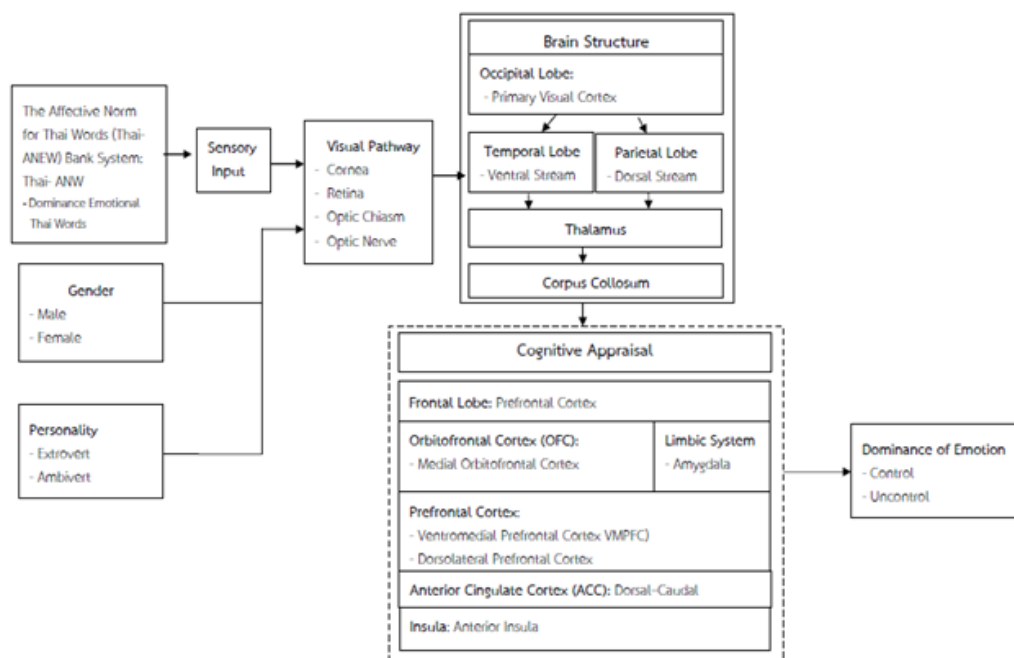
1. อารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในผู้ใหญ่ตอนต้นระหว่างเพศชายกับเพศหญิงแตกต่างกัน ขณะมองคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล
2. อารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในผู้ใหญ่ตอนต้นระหว่างผู้ที่มีบุคลิกภาพเปิดเผยกับบุคลิกภาพกลาง ๆ แตกต่างกัน ขณะมองคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล
3. มีปฏิสัมพันธ์ร่วมระหว่างเพศกับบุคลิกภาพต่ออารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในผู้ใหญ่ตอนต้น ขณะมองคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล

กรอบแนวคิดการวิจัย

กลไกการทำงานของสมองเกิดขึ้นหลังจากได้รับข้อมูลสิ่งเร้าผ่านประสาทรับสัมผัสทางการมองเห็น โดยเกิดกระบวนการรับรู้ การตีความหมาย และการตอบสนองทางอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล โดยหลังจากกลุ่มตัวอย่างได้รับสิ่งเร้าที่เป็นคำภาษาไทย ข้อมูลที่ได้รับถูกนำเข้าสู่วิถีประสาทการมองเห็น (Visual Pathway) เริ่มจากกระจกตา (Cornea) รับภาพสะท้อนจากคำภาษาไทยเข้าสู่จอประสาทตา (Retina) จากนั้นส่งสัญญาณประสาทไปยังจุดประสานเส้นประสาท (Optic Chiasm) ผ่านเส้นประสาทตา (Optic Nerve) ไปที่สมองส่วนหลัง (Occipital Lobe) บริเวณ Primary Visual Cortex โดยข้อมูลจากสมองส่วนหลังส่ง

สัญญาณ 2 เส้นทาง 1) วงจรสัญญาณด้านล่าง (Ventral Stream) ส่งสัญญาณไปที่สมองส่วน Temporal Lobe ซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบ ระบุรูปแบบคำ รูปแบบตัวอักษร และระบุคำที่เห็นว่าเป็นอะไร (What) /อย่างไร (What Pathway) 2) วงจรสัญญาณด้านบน (Dorsal Stream) ส่งสัญญาณไปที่สมองส่วน Parietal Lobe เพื่อทำหน้าที่เชื่อมโยงความหมาย (How Pathway) จากนั้นส่งสัญญาณประสาทไปสมองส่วน Thalamus เพื่อรับรู้ข้อมูลจากการมองคำภาษาไทย และส่งสัญญาณประสาทไปสมองส่วน Corpus Callosum จากนั้นส่งสัญญาณที่สมองส่วน Frontal Lobe บริเวณ Prefrontal Cortex เพื่อคิดวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล (Kravitz, D. J., Saleem, K. S., Baker, C. I., Ungerleider, L. G., & Mishkin, M., 2013)(Mendoza-Halliday, D., Torres, S., & Martinez-Trujillo, J. C., 2014) จากนั้นส่งข้อมูลไปที่สมองส่วน Hippocampus ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับความจำระยะยาว เพื่อทบทวนข้อมูลที่ได้รับว่าเป็นข้อมูลที่เคยได้รับมาก่อนหรือเป็นข้อมูลใหม่ และส่งสัญญาณกลับไปสมองส่วน Limbic System บริเวณ Amygdala ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับความทรงจำที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความรู้สึก และการแสดงสีหน้าที่เกี่ยวกับความกลัว ส่งสัญญาณไปที่สมองส่วน Orbitofrontal Cortex (OFC) ตำแหน่ง Medial Orbitofrontal Cortex สมองส่วน Prefrontal Cortex ตำแหน่ง Ventromedial Prefrontal Cortex (VMPFC) (Etkin, A., Egner, T., & Kalisch, R., 2011) สมองส่วน Dorsolateral Prefrontal Cortex เพื่อคิดวิเคราะห์ และประมวลผลเพื่อแสดงอารมณ์และพฤติกรรม (Hare, T. A., Camerer, C. F., & Rangel, A., 2009) ส่งสัญญาณไปที่สมองส่วน Cingulate Cortex ตำแหน่ง Anterior Cingulate Cortex (ACC) (Kryklywy, J. H., Nantes, S., & Mitchell, D. G. V., 2013) บริเวณ Dorsal-Caudal (Etkin, A., Egner, T., & Kalisch, R., 2011) และสมองส่วน Insula บริเวณ Anterior Insula (Kurth, F., Zilles, K., Fox, P. T., Laird, A. R., & Eickhoff, S. B., 2010) เพื่อประมวลผลและประเมินอารมณ์ที่เกิดขึ้นจากการมองคำภาษาไทย ทำให้เกิดการตอบสนองอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลทางพฤติกรรม 2 ลักษณะ คือ ลักษณะกลัว (Uncontrol) และไม่กลัว (Control) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ใช้แบบแผนการทดลองแบบ 2X2 Factorial Posttest Design (Between Subjects) (Edmond, W. A. & Kennedy, T. D., 2017) ดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนากิจกรรมการทดลองมองคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในผู้ใหญ่ตอนต้น

ระยะที่ 2 การศึกษาผลการใช้กิจกรรมการทดลองมองคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในผู้ใหญ่ตอนต้น

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร เป็นนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา ปีการศึกษา 2560 ที่มีอายุระหว่าง 20-25 ปี มีสุขภาพดีและ อาสาสมัครเข้าร่วมการทดลอง กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*power การทดสอบด้วยสถิติ t-test กำหนดขนาดอิทธิพล (Effect Size) เท่ากับ 0.80 ความน่าจะเป็นความคลาดเคลื่อนในการทดสอบประเภทที่หนึ่ง (α) เท่ากับ .05 อำนาจการทดสอบ ($1-\beta$)

เท่ากับ .95 และอัตราส่วนการจัดสรรขนาดตัวอย่าง ทั้งสองกลุ่ม (Allocation Ratio) เท่ากับ 1 (Faul, F., Erdfelder, E., Lang, A. G., & Buchner, A., 2007) ผลการคำนวณได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างกลุ่มละ 35 คน df เท่ากับ 68 จำนวนตัวอย่างทั้งหมด 70 คน ผู้วิจัยคัดกรองกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดจำนวน 80 คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 20 คน ได้แก่ เพศชายที่มีบุคลิกภาพเปิดเผย เพศชายที่มีบุคลิกภาพกลาง ๆ เพศหญิงที่มีบุคลิกภาพเปิดเผย และเพศหญิงที่มีบุคลิกภาพกลาง ๆ สุ่มเข้ากลุ่มทดลองทั้ง 4 กลุ่มโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Assignment) ด้วยวิธีจับฉลากแบบไม่คืนที่ กลุ่มละ 20 คน

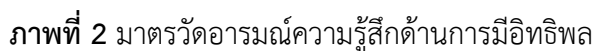
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล 2) แบบคัดกรองภาวะซึมเศร้า 9 ข้อ (9Q) ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข 3) แบบสำรวจความถนัดในการใช้มือของเอดินเบอร์ก ฉบับสั้น (Edinburgh Handedness Inventory Shot From) 4) แบบสัมภาษณ์ดัชนีชี้วัดสุขภาพจิตคนไทยฉบับสั้น ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข 5) แบบสำรวจบุคลิกภาพ 5 องค์ประกอบฉบับภาษาไทย (The Revised NEO Personality Inventory; NEO-PI-R) ใช้แนวคิดของคอสตา และแมคเคอร์ 6) วัดความคมชัดของสายตาด้วย Freiburg Vision Test และ 7) แบบประเมินตารางอารมณ์ความรู้สึกเชิงบวกและเชิงลบ (Positive and Negative Affect Schedule: PANAS)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

3.1 กิจกรรมการทดลองมองคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในผู้ใหญ่ตอนต้น ประกอบด้วยคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล 2 ลักษณะ คือ ลักษณะกลัว 30 คำ และลักษณะไม่กลัว 30 คำ รวมทั้งสิ้น 60 คำ

3.2 มาตรวัดอารมณ์ความรู้สึก Self-Assessment Manikin (SAM) ด้านการมีอิทธิพล (Bradley, M. M., & Lang, P. J., 1994) เป็นมาตรวัดอารมณ์ความรู้สึก ระดับอารมณ์กลัวและอารมณ์ไม่กลัว แบ่ง 9 ระดับ เริ่มจากภาพกราฟฟิกรูปคนขนาดเล็ก บ่งบอกถึงสิ่งเร้าที่เห็นมีอำนาจเหนือกว่าผู้ทดลองหรือเกิดอารมณ์กลัวสิ่งเร้าที่เห็น ให้คะแนน 1 ไปจนถึงภาพกราฟฟิกรูปคนที่มีขนาดใหญ่ที่สุด บ่งบอกถึงสิ่งเร้าที่เห็นมีอำนาจด้อยกว่าผู้ทดลองหรือ เกิดอารมณ์ไม่กลัวต่อสิ่งเร้าที่เห็น ให้คะแนน 9 ดังภาพที่ 2

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลนักศึกษามหาวิทยาลัยบูรพาที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์
การคัดเลือก และยินดีเข้าร่วมการวิจัย จำนวน 80 คน ตั้งแต่วันที่ 17 พฤษภาคม 2561 -

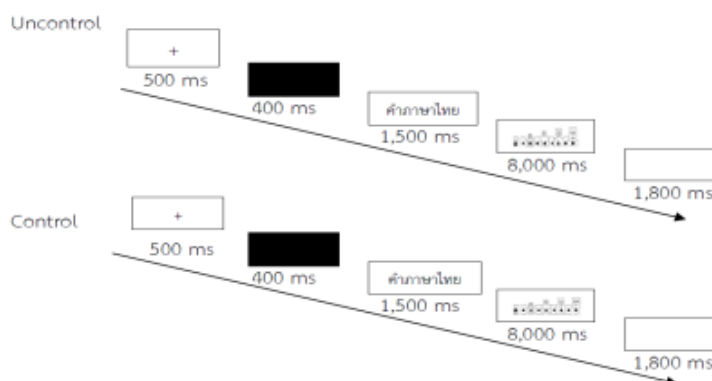

5 มิถุนายน 2561 ณ ห้องปฏิบัติการ "ศูนย์ความเป็นเลิศทางวิทยาการปัญญา" วิทยาลัย
วิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา มหาวิทยาลัยบูรพา

6.1. การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่

6.1.1 ระยะเตรียมการ ผู้วิจัยประกาศรับนักศึกษาอาสาสมัครเข้าร่วมการทดลอง
นัดหมายและดำเนินการประชุมเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ประเมินแบบสำรวจบุคลิกภาพ
5 องค์ประกอบเพื่อคัดกรองอาสาสมัคร แบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ เพศชายที่มีบุคลิกภาพเปิดเผย
เพศชายที่มีบุคลิกภาพกลาง ๆ เพศหญิงที่มีบุคลิกภาพเปิดเผย และเพศหญิงที่มีบุคลิกภาพ
กลาง ๆ กลุ่มละ 20 คน ชี้แจงสิทธิของกลุ่มทดลองให้ทราบ และให้กลุ่มทดลองกรอก
แบบฟอร์มแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย และตอบแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบคุณสมบัติ
ตามเกณฑ์คัดเข้าและเกณฑ์คัดออก หลังจากนั้นอธิบายกิจกรรมการทดลองมองคำภาษาไทยที่
เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในผู้ใหญ่ตอนต้นพร้อมทั้งนัดหมายวัน เวลาดำเนินการทดลอง

6.1.2 ระยะทดลอง ผู้วิจัยอธิบายรายละเอียดการทดลอง และการประเมินให้คะแนน
คำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล เมื่อผู้เข้าร่วมการทดลองพร้อม เริ่มดำเนินการเก็บ
ข้อมูลแต่ละคำ ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยให้ผู้เข้าร่วมการทดลองนั่งห่างจากจอคอมพิวเตอร์
80 เซนติเมตร เริ่มปรากฏคำชี้แจงบนหน้าจอคอมพิวเตอร์ เป็นเวลา 5000 มิลลิวินาที หลังจาก
นั้นปรากฏเครื่องหมายกากบาท (Fixation Point) เป็นเวลา 500 มิลลิวินาที ปรากฏจอพื้นสีดำ
เป็นเวลา 400 มิลลิวินาที ต่อมาปรากฏสิ่งเร้าที่เป็นคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล
ตัวอักษรสีขาวบนพื้นดำ เป็นเวลา 1500 มิลลิวินาที หลังจากนั้นปรากฏภาพมาตรวัดอารมณ์
ความรู้สึกด้านการมีอิทธิพล (SAM) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการทดลองประเมินอารมณ์ความรู้สึกแรกที่
เกิดขึ้นมากที่สุด โดยกดปุ่มตัวเลขในคีย์แพด (Keypad) ตามมาตรวัดอารมณ์ความรู้สึกด้านการ
มีอิทธิพล (SAM) เป็นเวลา 8000 มิลลิวินาที ต่อมาปรากฏจอพื้นสีขาว เป็นเวลา 1800
มิลลิวินาที และปรากฏจอพื้นสีดำ เป็นเวลา 400 มิลลิวินาที เพื่อปรับสายตา หลังจากนั้น
ปรากฏคำต่อไป ทำเช่นนี้จนครบ 30 คำ และให้ผู้เข้าร่วมการทดลองพักสายตา เป็นเวลา 15
นาที่ ก่อนเริ่มกิจกรรมการทดลองในชุดอารมณ์ต่อไป ผู้วิจัยประเมินความพร้อมด้านอารมณ์
ของผู้เข้าร่วมการทดลองด้วยการทำแบบประเมินตารางอารมณ์ความรู้สึกเชิงบวกและเชิงลบ
(PANAS) จากนั้นทำการทดลองต่อจนจบการทดลอง ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ลำดับการนำเสนอการทดลองมองคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในผู้ใหญ่ตอนต้น

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนของอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล จากคะแนนที่ได้จากมาตรวัดอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล (Self-Assessment Manikin: SAM) จำแนกตามเพศและบุคลิกภาพ รวมถึงปฏิสัมพันธ์ ด้วยสถิติ two – way ANOVA

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในผู้ใหญ่ตอนต้น ขณะมองคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล

1. กิจกรรมการทดลองมองคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในผู้ใหญ่ตอนต้น จำนวน 2 ชุด ตามลักษณะอารมณ์ แต่ละชุดประกอบด้วยคำภาษาไทยจำนวน 30 คำ คือชุดที่ 1 ลักษณะกลัว จำนวน 30 คำ มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.87-3.59 และชุดที่ 2 ลักษณะไม่กลัว จำนวน 30 คำ มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 5.51 – 6.26 รวมทั้งสิ้น 60 คำ ใช้เวลาชุดละประมาณ 7 นาที และพักระหว่างชุดกิจกรรมเป็นเวลา 15 นาที ใช้เวลารวมทั้งสิ้น 30 นาที

2. การทดสอบความแตกต่างระหว่างเพศและบุคลิกภาพที่ส่งผลต่ออารมณ์ด้านการมีอิทธิพล พบว่า เพศและบุคลิกภาพที่ต่างกันส่งผลต่ออารมณ์ด้านการมีอิทธิพลไม่แตกต่างกัน และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศกับบุคลิกภาพต่ออารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ในลักษณะกลัว อย่าง

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ดังตารางที่ 1 ถึง 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล

ลักษณะอารมณ์	ชาย				หญิง			
	เปิดเผย (n=20)		กลาง ๆ (n=20)		เปิดเผย (n=20)		กลาง ๆ (n=20)	
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD
กลัว	2.64	.77	2.72	.74	2.73	.66	2.08	.67
ไม่กลัว	7.07	.88	6.84	.78	6.99	.77	6.86	1.05

จากตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างเพศชายที่มีบุคลิกภาพเปิดเผย ให้คะแนนค่าเฉลี่ยคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะกลัว เท่ากับ 2.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .77 ลักษณะไม่กลัว เท่ากับ 7.07 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .88 กลุ่มตัวอย่างเพศชายที่มีบุคลิกภาพกลาง ๆ ให้คะแนนค่าเฉลี่ยคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะกลัว เท่ากับ 2.72 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .74 ลักษณะไม่กลัว เท่ากับ 6.84 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .78

กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงที่มีบุคลิกภาพเปิดเผย ให้คะแนนค่าเฉลี่ยคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะกลัว เท่ากับ 2.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .66 ลักษณะไม่กลัว ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .77 กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงที่มีบุคลิกภาพกลาง ๆ ให้คะแนนค่าเฉลี่ยคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะกลัว เท่ากับ 2.08 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .67 ลักษณะไม่กลัว เท่ากับ 6.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.05

สรุปได้ว่า อารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะกลัว เพศชายที่มีบุคลิกภาพเปิดเผย รับรู้อารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะกลัว มากกว่าเพศชายที่มีบุคลิกภาพกลาง ๆ และเพศหญิงที่มีบุคลิกภาพเปิดเผย รับรู้อารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะกลัว น้อยกว่าเพศหญิงที่มีบุคลิกภาพกลาง ๆ ในขณะที่อารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะไม่กลัว เพศชายที่มีบุคลิกภาพเปิดเผย รับรู้อารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะไม่กลัว มากกว่าเพศชายที่มีบุคลิกภาพกลาง ๆ และเพศหญิงที่มีบุคลิกภาพเปิดเผย รับรู้อารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะไม่กลัว มากกว่าเพศหญิงที่มีบุคลิกภาพกลาง ๆ

ตารางที่ 2 การทดสอบความแตกต่างอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลลักษณะกลัว และ ลักษณะไม่กลัว ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศและบุคลิกภาพ

แหล่งความแปรปรวน	อารมณ์ด้าน การมีอิทธิพล	SS	df	MS	F	p
เพศ	กลัว	1.53	1	1.53	3.02	.08
	ไม่กลัว	.01	1	.01	.01	.89
บุคลิกภาพ	กลัว	1.64	1	1.64	3.24	.07
	ไม่กลัว	.64	1	.64	.84	.36
เพศ*บุคลิกภาพ	กลัว	2.59	1	2.59	5.12*	.02*
	ไม่กลัว	.04	1	.04	.06	.80

* ≤ 0.05

จากตารางที่ 2 ความแตกต่างระหว่างเพศและบุคลิกภาพไม่มีอิทธิพลต่อการมองคำภาษาไทยที่เราอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะกลัว แต่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศกับบุคลิกภาพ ขณะมองคำภาษาไทยที่เราอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะกลัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มตัวอย่างเพศชายที่มีบุคลิกภาพเปิดเผย รับรู้อารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะกลัว ได้มากกว่าเพศชายที่มีบุคลิกภาพกลาง ๆ และเพศหญิงที่มีบุคลิกภาพเปิดเผยรับรู้อารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะกลัวได้มากกว่าเพศหญิงที่มีบุคลิกภาพกลาง ๆ

ความแตกต่างระหว่างเพศและบุคลิกภาพไม่มีอิทธิพลต่อการมองคำภาษาไทยที่เราอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะไม่กลัว และไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศกับบุคลิกภาพ ขณะมองคำภาษาไทยที่เราอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะไม่กลัว

ผลการศึกษาอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ขณะมองคำภาษาไทยที่เราอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. กิจกรรมการทดลองมองคำภาษาไทยที่เราอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น จำนวน 2 ชุด จำแนกตามลักษณะอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล คือ ลักษณะกลัว และ ลักษณะไม่กลัว แต่ละชุดประกอบด้วยคำภาษาไทยที่เราอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล จำนวน

30 คำ กิจกรรมแต่ละชุดใช้เวลาประมาณ 7 นาที และพักระหว่างชุดกิจกรรมประมาณ 15 นาที รวมทั้งสิ้นใช้เวลาประมาณ 30 นาที

2. ผลการเปรียบเทียบอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ระหว่างเพศชายกับเพศหญิง ขณะมองคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล พบว่า ความแตกต่างระหว่างเพศไม่มีผลต่อการมองคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะกลัว และลักษณะไม่กลัว

3. ผลการเปรียบเทียบอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่มีบุคลิกภาพเปิดเผย กับบุคลิกภาพกลาง ๆ ขณะมองคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล พบว่า ความแตกต่างระหว่างบุคลิกภาพไม่มีผลต่อการมองคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะกลัวและลักษณะไม่กลัว

4. ผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศกับบุคลิกภาพต่ออารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ขณะมองคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล พบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศกับบุคลิกภาพต่ออารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ขณะมองคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะกลัว แต่ไม่มี ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศกับบุคลิกภาพต่ออารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ขณะมองคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะไม่กลัว

อภิปรายผล

การศึกษาอารมณ์ด้านการมองคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นลักษณะกลัว และลักษณะไม่กลัว ทำการทดสอบเปรียบเทียบโดยจำแนกตามเพศบุคลิกภาพ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศและบุคลิกภาพ ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า

1. กลุ่มตัวอย่างเพศชายและเพศหญิง มีการรับรู้อารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะกลัว และลักษณะไม่กลัว ขณะมองคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีลักษณะใกล้เคียงกัน ในเรื่อง อายุ วัฒนธรรม สภาพสังคม รวมถึงเชื้อชาติ ศาสนา และประสบการณ์ทางอารมณ์ จึงส่งผลให้การรับรู้ทางอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลระหว่างเพศไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Redondo et.al. พบว่า เพศชายและเพศหญิงรับรู้คำที่สื่ออารมณ์ด้านความประทับใจ ด้านการตื่นตัว และ

ด้านการมีอิทธิพลไม่แตกต่างกัน (Redondo, J., Fraga, I., Padrón, I., & Comesaña, M., 2007)

2. กลุ่มตัวอย่างที่มีบุคลิกภาพเปิดเผยและบุคลิกภาพกลาง ๆ รับรู้อารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะกลัว และลักษณะไม่กลัว ขณะมองคำภาษาไทยที่เราอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากบุคลิกภาพเป็นความแตกต่างของบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาตนเอง คุณค่า เจตคติ และความทรงจำส่วนตัว ในสภาพสังคมและวัฒนธรรมเดียวกัน อาจส่งผลให้บุคคลมีบุคลิกภาพไม่แตกต่างกัน และบุคลิกภาพกลาง ๆ เป็นลักษณะของบุคคลที่มี 2 บุคลิกภาพ ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพเป็นบุคลิกภาพเปิดเผย หรือบุคลิกภาพเก็บตัวได้ ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์นั้น ๆ

3. กลุ่มตัวอย่างมีปฏิสัมพันธ์ร่วมระหว่างเพศกับบุคลิกภาพ ขณะมองคำภาษาไทยที่เราอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะกลัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศชายที่มีบุคลิกภาพกลาง ๆ รับรู้อารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ขณะมองคำภาษาไทยที่เราอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะกลัว น้อยกว่าเพศหญิงที่มีบุคลิกภาพกลาง ๆ และเพศชายที่มีบุคลิกภาพเปิดเผย รับรู้อารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ขณะมองคำภาษาไทยที่เราอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะกลัว มากกว่าเพศหญิงที่มีบุคลิกภาพเปิดเผย สอดคล้องกับการศึกษาของ Schirmer, Kotz and Friederici พบว่า มีความแตกต่างระหว่างเพศในด้านการรับรู้และแสดงอารมณ์ โดยเพศหญิงรับรู้และแสดงอารมณ์มากกว่าเพศชาย รวมถึงบุคลิกภาพ ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทของสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของเพศที่ศึกษาด้วย (Schirmer, A., Kotz, S.A., & Friederici, A. D., 2005) นอกจากนี้ อารมณ์ด้านการมีอิทธิพลมีลักษณะอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมเชิงลบ แต่บุคลิกภาพเปิดเผยเกี่ยวข้องกับอารมณ์เชิงบวก (Lucas, R. E., & Baird, B. M., 2004) (Vuoskoski, Eerola, T., J. K., 2011) ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยนี้ที่พบว่าปัจจัยทางด้านเพศ ไม่มีผลต่อการมองคำภาษาไทยที่เราอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะกลัวและลักษณะไม่กลัว ไม่พบความแตกต่างระหว่างบุคลิกภาพส่งผลต่อการมองคำภาษาไทยที่เราอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะกลัวและลักษณะไม่กลัว แต่พบมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศกับบุคลิกภาพ ขณะมองคำภาษาไทยที่เราอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะกลัว และไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศกับบุคลิกภาพ ขณะมองคำภาษาไทยที่เราอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะไม่กลัว

สรุป

ปัจจัยทางด้านเพศและบุคลิกภาพไม่มีผลต่อการมองคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะกลัว และลักษณะไม่กลัว มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศกับบุคลิกภาพต่ออารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ขณะมองคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะกลัว แต่ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศกับบุคลิกภาพต่ออารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ขณะมองคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะไม่กลัว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยเรื่อง ผลของคำภาษาไทยที่มีอิทธิพลต่อการเร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในวัยผู้ใหญ่ พบว่า เพศหญิงรับรู้อารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะกลัว มากกว่าเพศชาย ดังนั้น หน่วยงานด้านสาธารณสุขและนักประชาสัมพันธ์สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนประชาสัมพันธ์ และสร้างสื่อรณรงค์ประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความตระหนักในการดูแลสุขภาพตนเองของประชาชน การป้องกันโรค และภัยพิบัติต่าง ๆ ได้แก่ การป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น การป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า การป้องกันอุบัติเหตุ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

2.1 งานวิจัยนี้ศึกษาในกลุ่มผู้ใหญ่ตอนต้นที่มีอายุระหว่าง 20-25 ปี เท่านั้น ดังนั้นในการวิจัยต่อไปควรศึกษาในช่วงอายุที่ครอบคลุมวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ที่มีความหลากหลายด้านการศึกษา และอาชีพ

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบกับตัวแปรอื่น เช่น ระดับเขavnปัญญา บุคลิกภาพรูปแบบอื่น

2.3 ควรศึกษาอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลกับสิ่งเร้าประเภทอื่นหรือผสมผสาน เช่น สิ่งเร้าที่เป็นคำกับเสียง คำกับภาพนิ่ง หรือคำกับภาพเคลื่อนไหว ด้วยการวัดคลื่นไฟฟ้าสมองสัมพันธ์กับเหตุการณ์ (Event-Related Potential: ERP) เพื่อศึกษากลไกการทำงานของสมองที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล เพื่อใช้ผลการศึกษาเป็นแนวทางการสร้างสื่อ

ประชาสัมพันธ์ที่กระตุ้นให้เกิดความกลัว และสร้างความตระหนักในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของประชาชน

เอกสารอ้างอิง

- Bradley, M. M., & Lang, P. J. (1994). Measuring emotion: The self-assessment Manikin and the semantic differential. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 25(1), 49-59.
- Bradley, M. M., & Lang, P. J. (1999). Affective norms for English words (ANEW) : Instruction manual and affective ratings. *Frontiers in Psychology*.
- Chivers, M. L., Seto, M. C., Lalumière, M. L., Laan, E., & Grimbos, T. (2010). Agreement of self-reported and genital measures of sexual arousal in men and women: A meta-analysis. *Archives of Sexual Behavior*.
- Domes, G., Schulze, L., Böttger, M., et al. (2010). The neural correlates of sex differences in emotional reactivity and emotion regulation. *Human Brain Mapping*.
- Edmond, W. A. & Kennedy, T. D. (2017). *An Applied Reference Guide to Research Designs: Quantitative, Qualitative, and Mixed Methods (2 nd ed.)*. California: Sage Publication.
- Etkin, A., Egner, T., & Kalisch, R. (2011). Emotional processing in anterior cingulate and medial prefrontal cortex. *Trends in Cognitive Sciences*.
- Faul, F., Erdfelder, E., Lang, A. G., & Buchner, A. (2007). G*Power 3: A flexible statistical power analysis program for the social, behavioral, and biomedical sciences. *Behavior Research Methods*.
- Hare, T. A., Camerer, C. F., & Rangel, A. (2009). Self-control in decision-making involves modulation of the vmPFC valuation system. *Science*.

- Kravitz, D. J., Saleem, K. S., Baker, C. I., Ungerleider, L. G., & Mishkin, M. (2013). The ventral visual pathway: An expanded neural framework for the processing of object quality. *Trends in Cognitive Sciences*.
- Kryklywy, J. H., Nantes, S., & Mitchell, D. G. V. (2013). The amygdala encodes the level of perceived fear but not emotional ambiguity in visual scenes. *Behavioral Brain* .
- Kurth, F., Zilles, K., Fox, P. T., Laird, A. R., & Eickhoff, S. B. (2010). A link between the systems: functional differentiation and integration within the human . *Brain Structure and Function*.
- Lucas, R. E., & Baird, B. M. (2004). Extraversion and emotional reactivity. *Journal of personality and social psychology*, 86(3), 473.
- Mendoza-Halliday, D., Torres, S., & Martinez-Trujillo, J. C. (2014). Sharp emergence of feature-selective sustained activity along the dorsal visual pathway. *Nature Neuroscience*.
- Mochizuki, A. A., & Kirino, E. (2008). Effects of coordination exercises on brain activation: A functional MRI study. *International Journal of Sport and Health Science*.
- Ngamprom, Chadcham, & Wongupparaj. (2560). Development of the Affective Norms for Thai Words (Thai-ANW) Bank System. *Research Methodology and Cognitive Science*.
- Redondo, J., Fraga, I., Padrón, I., & Comesaña, M. (2007). The Spanish adaptation of ANEW (Affective norms for English words). *Behavior Research Methods*.
- Schirmer, A., Kotz, S.A., & Friederici, A. D. (2005). On the role of attention for the processing of emotions in speech: Sex differences revisited. *Cognitive Brain Research*.

- Schmidtke, D. S., Schroder, T., Jacobs, A. M., & Conrad, M. (2014). ANGST: affective norms for German sentiment terms, derived from the affective norms for words. *Behavior Research Methods*.
- Soares, A. P., Comesaña, M., Pinheiro, A. P., Simões, A., & Frade, C. S. (2012). The adaptation of the Affective Norms for English words (ANEW) for European Portuguese. *Behavior Research Methods*.
- Stadthagen-Gonzalez, H., Imbault, C., Sánchez, M. A. P., & Brysbaert, M. (2017). Norms of valence and arousal for 14,031 Spanish words. *Behavior Research Methods*.
- Vuoskoski, Eerola, T., J. K. (2011). A comparison of the discrete and dimensional models of emotion in music. *Psychology of Music*.
- Watanabe, N., & Yamamoto, M. . (2015). Neural mechanisms of social dominance. *Frontiers in Neuroscience*.
- Whittle, S., Yap, M. B., Sheeber, L., Dudgeon, P., Yücel, M., Pantelis, C., Simmons, J. G., Allen, N. B. (2011). Hippocampal volume and sensitivity to maternal aggressive behavior: A prospective study of adolescent depressive symptoms. *Development and Psychopathology*.

แนวทางส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีตามทัศนะของประชาชน ในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้*

THE WAY OF PEACEFUL CO – EXISTANCE IN COMPLIANCE WITH THE SOUTH REGION’S PEOPLE OPINION

เดชชาติ ตรีทรัพย์

Detchat Treesap

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์

Mahamakut Buddhist University Sridhammasokkaraj Campus, Thailand

E-mail: detchat2508@hotmail.com

บทคัดย่อ

ในการศึกษา เรื่องนี้สืบเนื่องมาจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่เขตจังหวัดชายแดนใต้ โดยเฉพาะจังหวัดปัตตานียังคงมีเหตุการณ์ของความรุนแรงเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องและคณะผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรจะสอบถามและสัมภาษณ์ทัศนะของประชาชนในจังหวัดปัตตานีว่ามีแนวทางในการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีได้อย่างไร โดยกำหนดวัตถุประสงค์เป็นการศึกษาสภาพปัญหาและบริบทของชุมชนในจังหวัดปัตตานี แล้วค้นหาปัจจัยในการส่งเสริมและการสร้างแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธี เพื่อนำไปสู่การจัดทำคู่มือในการปฏิบัติงานให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติวิธี

ดังนั้นจึงดำเนินการวิจัยด้วยการออกแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างของคำถามอย่างชัดเจน โดยใช้ขนาดประชากร ตัวอย่าง ในการตอบแบบสอบถาม 405 ตัวอย่าง และประชากรตัวอย่างในการสัมภาษณ์ อีก 34 ตัวอย่าง พร้อมกับหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการพิสูจน์สมมติฐานด้วยค่า t-test และOne way Anova

* Received 26 March 2019; Revised 24 April 2019; Accepted 24 April 2019.

ผลการศึกษาพบว่า

ประชากรส่วนใหญ่ในปัตตานีนับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 86.25 และมีชาติพันธุ์มลายู โดยตั้งถิ่นฐานบริเวณที่ตั้งของจังหวัดปัตตานีมาเป็นเวลานาน ส่วนความขัดแย้งและความรุนแรงได้เกิดขึ้นมาตั้งแต่ยุคปฏิรูปการปกครองในรัชกาลที่ 5 และการสร้างเป็นรัฐนิยมในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงครามเพราะ ฉะนั้น จึงทำให้เกิดความรู้สึกขัดแย้งหรือมีความคิดต่างมาอย่างยาวนาน เป็นเหตุให้ทัศนคติของประชาชนต่อกรณีดังกล่าวอยู่ในระดับที่เห็นด้วยมากในการไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทั้งจากภาครัฐและผู้ออกความไม่สงบและการไม่แบ่งแยกความแตกต่างทางศาสนาประเพณีและวัฒนธรรมของประชาชนแต่ละกลุ่มเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติวิธี

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า อายุและการนับถือศาสนาแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยความแตกต่างทางด้านเพศ ระดับการศึกษา ภาษาท้องถิ่น อาชีพ และรายได้ของครัวเรือนมีความคิดเห็นไม่แตกต่าง

แนวทางส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธี คือ การสร้างความสมานฉันท์ระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนโดยการทำกิจกรรมการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน การทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการศาสนา และส่งเสริมการเรียนรู้ให้มีความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามโดยผ่านระบบการศึกษาและไม่เลือกปฏิบัติ

ผลจากข้อเสนอแนะ คือ การวิจัยหรือศึกษาในด้านความเชื่อหรืออุดมการณ์ในด้านการปกครองของกลุ่มผู้ออกความไม่สงบในพื้นที่ และการเกิดอุดมการณ์การออกความไม่สงบ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการแก้ปัญหาต่อไปอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: แนวทางส่งเสริมการอยู่ร่วมกัน, สันติวิธี, จังหวัดชายแดนภาคใต้

Abstract

This research was from the situation of conflicts in Southern borders provinces especially in Pattani. Researches agreed to question and interview people in Pattani how to support peaceful living together. The conclusions of objectives were to study problems and contexts of community in Pattani, to

explore factors of supporting and making a guideline to support a peaceful living together, as well as to produce a handbook for people to practice for peaceful living together.

The research operations were designed to use questionnaire and structured interview. There were 405 samples for gathering questionnaires and 34 samples for interview. The data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, t-test, and One-way ANOVA.

The research findings were revealed

Most of people in Pattani believe in Isalan 86.25%, and Malayan Nationality. The conflicts and violence have been occurred since the reformation of King Rama V and in the time of state convention of Field Marchal Plaek Phibunsongkharn. Therefore, there is the feeling of conflicts for a long time. People's idea are in the highest level to avoid the force to solve the problems both from the government sectors and terrorists, as well as, not to make the differences in religions, traditions, and cultures of people for the purpose of peaceful living together.

For the test of hypotheses, it was revealed the differences in age and belief of religion had significant opinions in supporting a peaceful living together at the 0.05 level. On the other hand, differences in sex, education, dialectic language, occupation, and family income had no significant opinions.

A guideline of supporting a peaceful living together is to building a unity between the government sectors and people by means of conducting a solution problem activity together, making clear understanding about the principle of religions, and supporting a mutual understanding between people among Thai Buddhist and Thai Muslims by using education system equally.

Results from the suggestion are to research or study on belief or ideal of local terrorists and the beginning of terrorism which are the information for a systematic solution problem.

Keywords: The way of peaceful co – existence, Compliance, The south regions

บทนำ

การวิจัยเรื่องแนวทางส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีตามทัศนะของประชาชนในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น ดูเหมือนจะมีเนื้อหาที่กว้างและลึกจนยากที่จะหาคำตอบได้ในระยะเวลาที่จำกัดแต่คณะผู้วิจัยได้ตีกรอบและขอบเขตของการวิจัยให้แคบลง และกระชับเนื้อหาให้ชัดเจนเพียงจังหวัดปัตตานีโดยจะมีข้อมูลบางส่วนที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงถึงจังหวัดยะลา นราธิวาส สตูล และจังหวัดสงขลาบ้างเพื่อต้องการชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งในประวัติศาสตร์ และปัจจุบันที่ยังคงมีความผูกพันจนไม่สามารถจะแยกออกจากกันได้

จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดสตูล และ 4 อำเภอในจังหวัด สงขลา ได้แก่ อำเภอเทพา อำเภอนาหวี อำเภอสะบ้าย้อย อำเภोजะนะ เป็นพื้นที่ที่รัฐบาลไทยต้องเผชิญกับปัญหาความมั่นคง เนื่องจากเป็นดินแดนที่หมิ่นเหม่ต่อการแตกแยกระหว่างคนในชาติ และบั่นทอนความมั่นคงของชาติเป็นอย่างยิ่งทั้งนี้ ยังเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากจังหวัดอื่น ๆ ในประเทศไทยทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรม กล่าวคือประชากรร้อยละ 80 นับถือศาสนาอิสลาม มีบทบัญญัติกำหนดวิถีชีวิต การประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ต้องยึดถือตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด ภาษาที่ใช้เป็นภาษามลายูท้องถิ่น นอกจากนี้ ประชากรในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เป็นชาวไทยมุสลิมก็ยังคงมีความแตกต่างกับชาวไทยพุทธที่อาศัยอยู่ใน 5 จังหวัดด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม ภาษา อาหารการกิน การแต่งกาย เป็นต้น (พล.ต. ต. ธานี ทวีศรี, 2548) รัฐบาลจึงให้ความสำคัญเป็นพิเศษที่จะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหา โดยได้กำหนดนโยบายและองค์กรแก้ไขปัญหาไว้เป็นการเฉพาะ ได้แก่ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่ พ.ศ. 2521 จวบจนถึงปัจจุบัน ได้มีการทบทวนปรับปรุงแก้ไขมาแล้วหลายฉบับ มีผลทำให้สถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่

เดิมอยู่ในสภาพที่ไม่สงบ มีความหวาดระแวงระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งมีปัญหาคriminalชีวิตของประชาชนได้รับการแก้ไขและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในปัจจุบันถือว่ายังไม่ประสบความสำเร็จในระดับที่ทุกฝ่ายพึงพอใจจะเห็นว่าสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะต้องมีทิศทางของการพัฒนาที่มั่นคงอย่างยั่งยืน

จากหลักฐานทางโบราณคดีและข้ออ้างอิงทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ได้ยืนยันว่าตลอดปลายแหลมมลายูหรือที่ตั้งของ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลานั้น ได้เป็นที่อาศัยของมนุษย์ชาติพันธุ์หนึ่งซึ่งเรียกว่าชาติพันธุ์มาเลย์หรือมลายู โดยตั้งเป็นชุมชนและเมืองอยู่ริมทะเล หรือชายฝั่งทะเลตลอดคาบสมุทรมาเลย์ทั้งฝั่งตะวันตกคือเมืองไทรบุรี มะละกา และฝั่งตะวันออกคือ เมืองปัตตานีและมาเลเซีย เพราะได้มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในดินแดนแถบนี้มาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12 แล้วเป็นอย่างน้อย ซึ่งรู้จักกันในนาม “ลังกาสุกะ” และขณะนั้นคนในชุมชนยังคงนับถือพุทธศาสนา ผสมผสานกับศาสนาฮินดู ตามหลักฐานทางโบราณคดี คือ พระพุทธรูปและพระธรรมจักรในจังหวัดปัตตานีและยะลา (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะและวัลย์วิภา บุรุษรัตนพันธุ์, 2544)

ส่วนชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูหรือที่กล่าวไว้ในเบื้องต้นว่าเป็นชาติพันธุ์มลายู จะมีประวัติความเป็นมาที่แตกต่างจากมุสลิมเชื้อสายอื่น ๆ ตรงที่ว่ามุสลิมกลุ่มอื่น ๆ ในประเทศไทยส่วนมากเป็นลูกหลานของบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นผู้อพยพมาจากดินแดนอื่น ๆ เป็นต้นว่า มาจากชาวเปอร์เซีย ชาวอินเดีย – ปากีสถาน ชาวปาตาน ชาวจาม ชาวจีนยูนาน และชาวขวา ซึ่งมาตั้งรกรากกระจายตามภูมิภาคในดินแดนที่เป็นประเทศไทยส่วนมุสลิมเชื้อสายมลายูหรือชาติพันธุ์มลายู ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในดินแดนเดิม แต่ถูกผนวกเข้ามาในประเทศไทยด้วยเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ เพราะฉะนั้นชนดั้งเดิมตั้งแต่เมืองสตูล ปัตตานี มาเลเซีย และสิงคโปร์ ล้วนแต่มีชาติพันธุ์เป็นชาวมลายู พุทธภาษามลายูและอักขระยาวี (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล, 2550) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอารง สุทธาศาสตร์ ที่ได้ค้นพบลักษณะพิเศษเฉพาะของประชาชนในสี่จังหวัดภาคใต้คือ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล ว่า”...ประชาชนในท้องถื่นนั้นนับถือว่าตนเองมีเชื้อชาติและสัญชาติมลายูจึงนิยมพูดภาษามลายู ศึกษาภาษามลายูและยึดประเพณีท้องถื่นที่ใกล้เคียงกับชาวมลายู...” (อารง สุทธาศาสตร์, 2519)

อย่างไรก็ตามภาษามลายูหรืออีกซึ่งหนึ่งเรียกว่าภาษามาเลย์ท้องถื่น ได้ฝังรกรากอยู่ในชุมชนดังกล่าวมายุคดึกดำบรรพ์ และเชื่อก่อนที่พ่อขุนรามคำแหงจะได้ประดิษฐ์อักษรไทย

เสียอีก เพราะจากอิทธิพลของภาษามลายูนั้น ได้มีปรากฏอยู่ในวรรณคดีไทยมากมาย หรือ แม้แต่โครงสร้างของภาษาที่ใช้ในสิ่งจังหวัดภาคใต้ทั้งหมดก็คือ โครงสร้างของภาษามลายูนั่นเอง ดังนั้นภาษามลายูท้องถิ่นหรือภาษามลายู จึงเกิดขึ้นพร้อมกับชาติพันธุ์มลายูซึ่งเป็นชนชาติดั้งเดิมที่อาศัยอยู่คาบสมุทรมลายูหรือจังหวัดสตูล ปัตตานียะลา นราธิวาส ตลอดจนประเทศไทยมาเลเซียและสิงคโปร์ ส่วนศาสนาอิสลามนั้นได้เข้ามามีอิทธิพลต่อชาวมลายูในช่วงของศตวรรษที่ 12 ตามที่กล่าวมาข้างต้น ในที่สุดภาษามลายูได้กลายมาเป็นภาษาของศาสนาอิสลามของประชาชนเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์มลายูเท่านั้นส่วนภาษาอาหรับแท้ ๆ ก็มีอยู่ในพระมหาคัมภีร์อัล กุร อาน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของศาสนาอิสลามแต่ประชาชนโดยทั่วไปอ่านไม่เข้าใจ นอกจากการท่องหรือสวดตามอักษรจึงไม่ได้แตกต่างไปจากชนชาติไทยเลย กล่าวคือชาวไทยทุกคนพูดภาษาไทยแต่ภาษาไทยอาจผิดเพี้ยนไปบ้างตามท้องถิ่นของคนในแต่ละภูมิภาคแต่ชนชาติไทยส่วนใหญ่จะอ่านและฟังไม่เข้าใจภาษาบาลี ซึ่งเป็นภาษาของศาสนาพุทธยกเว้นการสวดตามตัวอักษรเช่นกัน ทั้งนี้เพราะศาสนาพุทธได้เข้ามามีอิทธิพลต่อชนชาติไทยภายหลังจากที่ชนชาติไทยเหล่านั้นได้ตั้งรกรากอยู่ในภูมิภาคนี้เช่นกัน (อารง สุทธาศาสตร์, 2519)

ในการวิจัยครั้งนี้คณะวิจัยได้ศึกษาเฉพาะกรณีของจังหวัดปัตตานีซึ่งถือได้ว่าเป็นจังหวัดที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และอารยธรรมเจริญรุ่งเรืองมาเป็นเวลานาน อันเนื่องจากความเหมาะสมของที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ซึ่งติดทะเลมีอ่าวที่สามารถกำบังคลื่นลมและเป็นที่พักจอดเรือสำหรับเป็นจุดนัดพบของพ่อค้าและนักเดินเรือจากโลกตะวันตกและตะวันออก โดยเป็นที่รู้จักกันในนาม อาณาจักร”ลังกาสุกะ” หรือ หลังหยาชูว ตามเอกสารจีนมาตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษ ที่ 1 หรือประมาณเกือบ 2000 ปี ที่ผ่านมาระหว่างพุทธศตวรรษ 12 – 16 ศูนย์กลางการปกครองของลังกาสุกะ อยู่บริเวณเมืองโบราณยะรัง โดยมีเมืองโกตามหลิฮัย เป็นเมืองหลวงและศูนย์กลางการปกครอง เพราะมีความเจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุดดังปรากฏร่องรอยฐานเจดีย์ในพุทธศาสนาจำนวนมากกว่า 30 แห่ง ในพื้นที่ประมาณ 9 ตารางกิโลเมตร (แผนพัฒนาจังหวัดปัตตานี, 2560)

ต่อมาถึงพุทธศตวรรษที่ 18 – 19 ปรากฏเมืองท่าแห่งใหม่ชื่อ “ปะตานี”มีเรือสินค้าจากชาติต่าง ๆ ได้แก่ โปรตุเกส ออลันดา อังกฤษ สเปน ญี่ปุ่น จีนอินเดีย ชาว อาหรับ และ เปอร์เซีย มาจอดแวะพักและทำการค้าขายเป็นจำนวนมาก ประกอบกับอาณาจักรลังกาสุกะเริ่มเสื่อมลง ชายฝั่งทะเลตื่นเงินแม่น้ำเปลี่ยนทางเดิน ศูนย์กลางความเจริญแห่งใหม่จึงย้ายมา

อยู่ที่ปะตานี (ต่อมาเรียกปัตตานีและปัตตานีในที่สุด) ในเวลานั้นปัตตานีเป็นศูนย์กลางของการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาอิสลามที่สำคัญของภูมิภาคนี้ และเป็นที่รู้จักในชื่อ “ปัตตานีदारุสลาม” จนได้รับการเรียกขานกันว่า “ระเบียงเมกะ” จนต่อมาในปี พ.ศ. 2351 ปัตตานี แบ่งการปกครองออกเป็น 7 หัวเมือง ได้แก่ เมืองตานี ยะหริ่ง หนองจิก สายบุรี ระแงะ รามันห์ และยะลา ในปี พ.ศ. 2388 ศูนย์กลางการปกครองของเมืองปัตตานีได้ย้ายมาอยู่ที่จะบังติกอติดกับแม่น้ำปัตตานีในปัจจุบัน ส่วนศูนย์กลางการค้าในระยะแรกอยู่ใกล้ปากแม่น้ำบริเวณหัวตลาดย่านชาวจีนหรือไชน่าทาวน์ในสมัยนั้น เมืองปัตตานีแห่งใหม่จึงเจริญเติบโตมากระทั่งบัดนี้ สำหรับหัวเมืองอื่นสมัยเดียวกันได้แก่ สายบุรี หนองจิก และยะหริ่ง ซึ่งปัจจุบันเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดปัตตานี ส่วนระแงะเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดนราธิวาส และรามันห์ (ปัจจุบันชื่อรามัญ) เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดยะลา (แผนพัฒนาจังหวัดปัตตานี, 2560)

จากกระบวนการสร้างชาติและการปฏิรูปการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่ไข่มุกอุทัยวาลี และคณะ ได้ศึกษาพบว่าเป็นความพยายามในการสร้างรัฐสยามในขณะนั้นให้เป็นเอกภาพโดยเปลี่ยนจากยุคเมืองปัตตานี เป็นมณฑลปัตตานี พร้อมกับการทำลายสัญลักษณ์ทางชาติพันธุ์ และทำลายการปกครองตนเองของชาติพันธุ์ดั้งเดิมที่เคยมีบทบาทในการปกครองมาก่อน และเริ่มมีความรุนแรงมากขึ้นในยุคของจอมพล ป. พิบูล สงคราม ที่ใช้นโยบายรัฐนิยมจนเกิดผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต กระทั่งโดยตรงต่อวัฒนธรรมและกฎหมายอิสลามมีกระบวนการอพยพคนในเมืองปัตตานีไป ประเทศมาเลเซียจนเกิดเป็นกลุ่มต่อต้านต่อนโยบายดังกล่าวขึ้นกลายเป็นขบวนการผู้นำพลัดถิ่นที่อาศัยความรู้สึกชาตินิยมมลายู รวมตัวเป็นสมาคมชาวมลายูแห่งเมืองปัตตานี เพื่อเรียกร้องการปกครองตนเองในที่สุด (ไข่มุก อุทัยวาลี และคณะ, 2552) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของบุษบง ชัยวัฒนาและคณะกล่าวคือ พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้้นั้นมาจากปัจจัยเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง การศึกษา และทรัพยากรในท้องถิ่นอันเนื่องมาจากการบริหารจัดการไม่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ กระบวนการยุติธรรม มีความอ่อนแอไม่สามารถให้ความเป็นธรรม และสิทธิพึงได้รับแก่ประชาชนในพื้นที่ได้ การบังคับใช้กฎหมายที่เกินเลยขอบเขตและมีการละเมิดสิทธิมนุษยชน (บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และคณะ, 2552) ความขัดแย้งต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นพร้อมกับเพิ่มความหวาดระแวงกันมากขึ้นดังที่บันทึกไว้ ละมะฮุน และคณะศึกษาพบว่ามาจากสถานการณ์ภายนอกเข้ามามีผลกระทบโดยเฉพาะการก่อการ

รายสากลกลุ่มขบวนการก่อการร้ายทั้งในเอเชียและตะวันออกกลางที่ได้อาศัยความเป็นอิสลามเข้าไปเกี่ยวข้องกับการสร้างความรุนแรง ตีความคำสอนของศาสนาอิสลามไปในทางที่ผิดจากเป้าหมายที่เป็นจริงตามนียบามของอิสลาม และนำความเข้าใจผิดนั้นเผยแพร่แก่สังคมจนเป็นเหตุให้ชาวมุสลิมตกเป็นเครื่องมือของการก่อเหตุรุนแรงด้วยความเข้าใจในหลักการที่ผิด ทำให้คนทั่วไปในศาสนาอื่นกลัวความเป็นอิสลามและกลัวชาวมุสลิม กลายเป็นปัญหาใหญ่ของการสร้างสะพานสู่การเรียนรู้และความเข้าใจระหว่างกันของคนไทยในปัจจุบันและอนาคต (บัณฑิตย ละครอน และคณะ, 2552) เพราะหลังจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีความรุนแรงเกิดผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ ไม่ว่าจะเป็นการลอบวางระเบิด การซุ่มโจมตี การลอบสังหาร การเผาบ้านเรือน สถานที่ราชการ ทั้งนี้เพื่อสร้างความหวาดกลัวและผลักดันให้ประชาชนออกจากพื้นที่ รวมทั้งการโฆษณาชวนเชื่อ การบิดเบือนข้อมูลเพื่อสร้างความแตกแยกระหว่างประชาชนชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิมและชาวไทยมลายูมุสลิม จนสามารถประเมินสรุปสถานการณ์ได้ว่า หมู่บ้านเป็นจุดแตกหักของการแก้ไขปัญหาความไม่สงบเรียบร้อยที่เกิดขึ้น โดยมีสาเหตุสำคัญของการเกิดสถานการณ์ คือ

1. ผู้ก่อเหตุใช้ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของอาณาจักรมลายู ปัตตานี ปลุกกระดมปลุกฝังแนวคิดแบ่งแยกดินแดนเป็นรัฐปัตตานีดาร์สลาม
2. ใช้การบิดเบือนหลักคำสอนทางศาสนาในการต่อสู้
3. ปัญหาทางสังคมจิตวิทยา อันเป็นผลมาจากความแตกต่างทางภาษาสังคมวัฒนธรรมและศาสนา
4. ปัญหาพื้นฐานของประชาชนในพื้นที่ อาทิ ปัญหาทางเศรษฐกิจความยากจน รายได้น้อย และว่างงาน ปัญหาความคับแค้นทางจิตใจจากการไม่ได้รับความเป็นธรรมและการสร้างเงื่อนไขจากข้าราชการบางส่วน ปัญหาด้านการศึกษา ปัญหายาเสพติด ปัญหากรรมการเมืองกลุ่มอิทธิพลทางธุรกิจ และกลุ่มผู้กระทำความผิดกฎหมาย

ในเหตุการณ์ไม่สงบดังกล่าวของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 – 2557 จังหวัดปัตตานี ยังคงมีเหตุการณ์เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี โดยแนวโน้มการเกิดเหตุการณ์เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2547 มีจำนวน 294 เหตุการณ์ และภาพรวมของเหตุการณ์คือ

การลอบยิง รองลงมาเป็นเหตุการณ์ลอบวางระเบิด/วัตถุต้องสงสัย และเหตุการณ์ลอบวางเพลิง สถานที่สำคัญ ดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

ปี พ.ศ.	จำนวนเหตุการณ์	แนวโน้มการเกิดเหตุการณ์
2547	294	–
2548	383	เพิ่มขึ้นจากปี 2547 จำนวน 89 เหตุการณ์
2549	505	เพิ่มขึ้นจากปี 2548 จำนวน 122 เหตุการณ์
2550	438	เพิ่มขึ้นจากปี 2549 จำนวน 67 เหตุการณ์
2551	365	เพิ่มขึ้นจากปี 2550 จำนวน 73 เหตุการณ์
2552	387	เพิ่มขึ้นจากปี 2551 จำนวน 22 เหตุการณ์
2553	337	ลดลงจากปี 2552 จำนวน 50 เหตุการณ์
2554	316	ลดลงจากปี 2553 จำนวน 21 เหตุการณ์
2555	327	เพิ่มขึ้นจากปี 2554 จำนวน 11 เหตุการณ์
2556	245	ลดลงจากปี 2555 จำนวน 82 เหตุการณ์
2557	221	ลดลงจากปี 2556 จำนวน 24 เหตุการณ์

ตารางที่ 2 แสดงการสรุปรายละเอียดของเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

เหตุการณ์	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	รวม
ลอบวางระเบิด วัตถุต้องสงสัย	5	25	46	68	70	60	36	43	43	63	66	525
ลอบยิง	181	228	312	265	234	270	263	221	225	122	53	2,374
ลอบทำร้าย (มีด ฟัน/ไม้ตี)	9	5	5	5	3	1	1	1	1	–	–	31

เหตุการณ์	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	รวม
โจมตี หน่วยที่ตั้ง สถานที่ ราชการ	5	-	-	3	1	2	5	25	14	5	4	64
ลอบ วางเพลิง สถานที่ สำคัญ	68	92	53	71	17	18	5	-	12	4	2	340
ทำลาย ทรัพย์สิน (เผา/ตัด/ โค่น)	16	2	16	8	4	8	10	9	11	18	9	111
ชิง/ปล้น อาวุธ	9	15	3	3	-	-	-	-	2	-	-	38
ปะทะ/ชุมนุม ยิง	1	10	4	17	34	19	9	6	5	6	1	111
เผายาง รถยนต์ โปรยตะปู/ ระเบิด	-	-	67	-	-	5	1	-	1	19	3	96
ฆ่าตัด ศีรษะ	-	6	1	-	2	-	-	-	-	-	-	9
ฆ่าแล้วเผา	-	-	-	-	-	4	4	-	-	-	4	12
พบศพ	-	-	-	-	-	-	1	7	7	7	-	22
ปิดล้อมค้น	-	-	-	-	-	-	2	4	6	1	-	13
รวม เหตุการณ์	294	383	505	438	365	387	337	316	327	245	142	3, 739

ที่มา: ศูนย์ช่วยเหลือเฝ้าระวังยาเสพติดได้รับผลกระทบจังหวัดปัตตานี (ข้อมูล ณ 16 กันยายน 2558)

ส่วนผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดปัตตานี นับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในปี พ.ศ. 2547 – 2558 นั้นรวมทั้งสิ้น 5, 507 ราย จำแนกเป็นผู้เสียชีวิตมากที่สุด 1, 860 คน รองลงมาเป็นผู้บาดเจ็บสาหัสจำนวน 1, 588 คน และผู้ได้รับบาดเจ็บเล็กน้อยจำนวน 1, 237 คน และที่เสียหายน้อยที่สุดคือ ทุพพลภาพ จำนวน 83 คน ส่วนผลกระทบโดยอ้อมคือทำให้สตรีเป็นหม้ายและเด็กกำพร้าเพิ่มขึ้น และแนวโน้มผู้ได้รับผลกระทบโดยเฉพาะผู้เสียชีวิต ทรัพย์สินเสียหาย และบาดเจ็บเล็กน้อยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นดังปรากฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

ความเสียหาย	2547 (ราย)	2548 (ราย)	2549 (ราย)	2550 (ราย)	2551 (ราย)	2552 (ราย)	2553 (ราย)	2554 (ราย)	2555 (ราย)	2556 (ราย)	2557 (ราย)	2558 (ราย)
ทุพพลภาพ	7	5	9	3	1	1	4	2	4	1	14	1
บาดเจ็บเล็กน้อย	8	16	35	126	119	54	101	29	27	154	229	107
บาดเจ็บปานกลาง	8	47	98	182	89	50	103	29	106	46	39	11
บาดเจ็บสาหัส	60	83	79	152	101	48	166	40	46	37	90	12
เสียชีวิต	121	143	210	245	154	129	258	99	37	103	142	38
ทรัพย์สิน	29	31	41	107	57	1	32	16	103	256	7	30
ผลอาสิน	4	94	50	22	7	3	2	1	256	–	1	3
บ้านเรือน	1	6	19	18	5	4	51	20	–	–	27	37
ยานพาหนะ	8	13	55	75	50	25	70	29	–	–	153	81
รวมทั้งสิ้น	246	438	596	930	583	315	789	265	547	597	702	320

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดปัตตานี (ข้อมูล ณ กันยายน 2558)

จากการสูญเสียชีวิต ทรัพย์สินเสียหายทรัพย์สินต่าง ๆ ถูกทำลาย ย่อมทำให้เกิดความเดือดร้อนทั้งสองฝ่ายไม่ว่าจะเป็นชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม ชาวไทยมลายูมุสลิมหรือชาวไทยชาติพันธุ์อื่น ๆ ในพื้นที่ดังกล่าว คณะวิจัยจึงเชื่อว่าชนกลุ่มต่าง ๆ เหล่านั้นล้วนแต่ได้เห็นได้สัมผัสถึงความรุนแรงของการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะฉะนั้นไม่ว่าจะเป็น

เพศ หญิง ชาย มีอายุที่แตกต่างกันมีการนับถือศาสนาที่ต่างกัน มีภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และมีอาชีพหลักที่เป็นรายได้ของครอบครัวแตกต่างกันย่อมจะมีแนวทางส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีที่ชัดเจนของแต่ละกลุ่มที่ควรหาคำตอบจากการทำวิจัยครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาลักษณะบริบทชุมชนวิถีชีวิตการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีตามทัศนะของประชาชนในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาปัจจัยในการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีตามทัศนะของประชาชนในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เพื่อสร้างแนวทางการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีตามทัศนะของประชาชนในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้
4. เพื่อจัดทำคู่มือแนวทางส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีตามทัศนะของประชาชนในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้

สมมติฐานของการวิจัย

1. ประชาชนที่มีเพศต่างกันจะมีทัศนะต่อแนวทางการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีแตกต่างกัน
2. ประชาชนที่มีอายุต่างกันจะมีทัศนะต่อแนวทางการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีแตกต่างกัน
3. ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันจะมีทัศนะต่อแนวทางการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีแตกต่างกัน
4. ประชาชนที่นับถือศาสนาต่างกันจะมีทัศนะต่อแนวทางการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีแตกต่างกัน
5. ประชาชนที่ใช้ภาษาในชีวิตประจำวันต่างกันจะมีทัศนะต่อแนวทางการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีแตกต่างกัน
6. ประชาชนที่มีอาชีพเป็นรายได้หลักต่างกันจะมีทัศนะต่อแนวทางการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ด้านเนื้อหา คือ ทศนะที่เป็นแนวทางการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธี

ด้านประชากร คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดปัตตานีจำนวน 689, 474 คน แต่ที่เป็นประชากรตัวอย่างมีจำนวน 384 คน

ด้านพื้นที่ คือ พื้นที่ของจังหวัดปัตตานีทั้ง 12 อำเภอ 115 ตำบล และ 642 หมู่บ้าน

ด้านระยะเวลา คือ การศึกษาในช่วงระยะเวลา 12 เดือนตั้งแต่ตุลาคม 2557 – ตุลาคม 2558.

ผลการวิจัย

ในการศึกษาบริบทของชุมชนในจังหวัดปัตตานีพบว่าประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 86.25 เป็นไทยมุสลิมและไทยมลายูมุสลิมซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม โดยมีไทยพุทธที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอื่น ๆ ร้อยละ 13.70 และ 0.05 ตามลำดับ จากประชากรทั้งสิ้น 689,474 คน (ข้อมูล ณ เดือนกรกฎาคม 2558) ซึ่งคนเหล่านั้นได้ถิ่นฐานตามประวัติศาสตร์ และหลักฐานทางโบราณคดี อยู่ บริเวณริมทะเลหรือชายฝั่งตลอดคาบสมุทรมาเลย์ทั้งฝั่งตะวันตก คือ เมืองไทรบุรี มะละกา และฝั่งตะวันออกคือ ปัตตานี และมาเลเซีย มาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12 เป็นอย่างน้อยที่รู้จักกันในนาม “ลังกาสุกะ” แต่ในยุคนั้นประชาชนทั้งหมดล้วนแต่นับถือศาสนาพุทธผสมผสานกับศาสนาฮินดู และมีชาติพันธุ์มาเลย์หรือมลายู โดยใช้ภาษามาเลย์ท้องถิ่นหรือภาษามลายู จนต่อมาถึงพุทธศตวรรษที่ 18 – 19 ปะตานี ปาตานี หรือปัตตานี ได้เป็นศูนย์กลางของความเจริญแห่งใหม่และเป็นศูนย์กลางของการเผยแผ่ศาสนาอิสลาม จนได้รับการขนานนามว่า “ปาตานีดารุสลาม” หรือ “ระเปียงเมกกะ” โดยมีเมืองตานี เมืองยะหริ่ง เมืองหนองจิก เมืองสายบุรี เมืองระแงะ เมืองรามันห์ และเมืองยะลา เป็นเมืองบริวารและท้ายที่สุดได้ตกเป็นประเทศราชของสยามหรือประเทศไทยแต่ในช่วงของการปฏิรูปการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 เพื่อสร้างเอกภาพในชาติและการสร้างรัฐนิยมในสมัยของจอมพล ป. พิบูล สงคราม ทำให้เกิดผลกระทบต่อการดำรงชีวิต วัฒนธรรมและกฎหมายอิสลาม กับกลุ่มชาติพันธุ์มลายูมุสลิมดังกล่าวจนเกิดการรวมตัวเป็นสมาคมชาวมลายูแห่งเมืองปัตตานี เพื่อเรียกร้องการปกครองตนเองมาตั้งแต่บัดนั้น จนบัดนี้ ความขัดแย้งต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องกลายเป็นสถานการณ์ของความรุนแรงเกิดความไม่สงบขึ้นในพื้นที่ของ 3 จังหวัดชายแดนใต้ คือ

ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ได้ก่อให้เกิดความสูญเสียของชีวิตมนุษย์ทั้งไทยมุสลิม ไทยมลายู มุสลิม และชาวไทยศาสนาอื่น ๆ เป็นจำนวนมาก ทำให้ต้องค้นหาแนวทางส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีกันอย่างหลากหลายและต่อเนื่องจวบจนปัจจุบัน

สำหรับการค้นหาคำตอบที่คณะของประชาชนในจังหวัดปัตตานีต่อการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีนั้นประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนที่พำนักอยู่ในจังหวัดปัตตานีที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่าง และการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามระเบียบวิธีวิจัย จำนวน 405 ตัวอย่าง เพื่อตอบแบบสอบถามและอีก 34 ตัวอย่างมาจากการสัมภาษณ์ซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 21 – 35 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี – โท – เอก หรือเทียบเท่า นับถือศาสนาพุทธ ใช้ภาษาไทยพูดในชีวิตประจำวัน และเป็นข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ และลูกจ้างภาครัฐ เป็นต้น

ในด้านการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนะของประชาชนในจังหวัดปัตตานีที่มีต่อแนวทางส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีนั้นคณะวิจัยพบว่า สภาพปัญหาและลักษณะบริบทชุมชนปัตตานีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3.54 ซึ่งเป็นระดับทัศนะที่เห็นด้วยมากในด้านชุมชนไทยพุทธ และชุมชนไทยมลายูมุสลิมในจังหวัดปัตตานี มีการดำรงชีวิตที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเจน แต่ประเด็นอื่น ๆ จะมีทัศนะที่เห็นด้วยระดับปานกลาง ตั้งแต่ 2.60–3.26 นอกจากนั้นในด้านปัจจัยที่จะส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีประชาชนในจังหวัดปัตตานี มีทัศนะระดับที่เห็นด้วยมากในเรื่องการไม่แบ่งแยกความแตกต่างทางศาสนาประเพณีและวัฒนธรรมของประชาชน แต่ละกลุ่มทำให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติวิธี มีค่าเฉลี่ยที่ 3.71 เรื่องการไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาดัง ๆ ของภาครัฐและผู้ก่อความไม่สงบมีค่าเฉลี่ย 3.52 และเรื่องการไม่มีขบวนการก่อการร้ายสากลเข้ามาแทรกแซงภายในจังหวัดปัตตานีทำให้ประชาชนทุกกลุ่มศาสนาสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติวิธี มีค่าเฉลี่ย 3.50 นอกจากนั้นในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับปัจจัยที่จะส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีจะมีระดับทัศนะเห็นด้วยปานกลาง หรือมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.78–3.45

อย่างไรก็ตามในด้านแนวทางส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีนั้น ประชาชนในจังหวัดปัตตานี จะมีทัศนะเห็นด้วยปานกลางในทุก ๆ เรื่อง โดยมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.08 – 3.23 และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด จะเป็นเรื่องแนวทางการแก้ปัญหาคความขัดแย้ง โดยให้คนกลาง

ช่วยพูดคุย สื่อสาร ระหว่างภาครัฐกับผู้ก่อความไม่สงบ เพื่อลดความตึงเครียด และพยายามหาข้อตกลงในกระบวนการแก้ปัญหาตนเอง

สำหรับการพิสูจน์สมมติฐานที่ใช้ตัวแปรอิสระคือ เพศชาย เพศหญิง อายุ ระดับการศึกษา ศาสนา ภาคที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และอาชีพที่เป็นรายได้หลักของครอบครัว พบว่า กลุ่มประชาชนที่เป็นกลุ่มอายุต่างกัน นับถือศาสนาต่างกัน จะยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ มีทัศนคติต่อแนวทางการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีแตกต่างกัน ส่วนกลุ่มประชาชนที่มีเพศต่างกัน ระดับการศึกษาต่างกัน ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันต่างกัน และการมีอาชีพที่เป็นรายได้หลักของครอบครัวต่างกัน จะปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้นั้นหมายถึง ว่ามีทัศนคติต่อแนวทางการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีที่เหมือนกันหรือไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ส่วนประเด็นสุดท้ายจากการวิเคราะห์สรุปสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 34 คน พบว่า แนวทางส่งเสริมที่จะทำให้ประชาชนในจังหวัดปัตตานี สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติวิธีคือ การสร้างความสมานฉันท์ระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการแก้ไขปัญหา พร้อมกับทำความเข้าใจหลักการทางศาสนาและส่งเสริมการเรียนรู้ให้มีความเข้าใจที่ตรงกันทั้งประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธและประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลาม โดยผ่านระบบการศึกษาให้เกิดความเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ ควบคู่กับการปราบปรามยาเสพติดอย่างเข้มแข็ง ลดผู้มีอิทธิพล และลงโทษอย่างจริงจังกับผู้ก่อการร้ายและผู้กระทำความผิด ขณะเดียวกันควรให้ภาคประชาชนทุกคนได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่ในทุก ๆ ด้าน ทั้งในด้านการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในแต่ละกิจกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยให้ผู้นำชุมชนได้เป็นแกนนำในกิจกรรมสำคัญ ๆ เหล่านี้จริงจริง

อภิปรายผล

ในประเด็นแรกที่จะนำไปสู่การอภิปรายผลคือ ทำไมความแตกต่างด้านอายุและการนับถือศาสนาของกลุ่มประชาชนในจังหวัดปัตตานี จึงมีทัศนคติต่อแนวทางการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธี แตกต่างกัน เพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นวัยกลางคน หรือวัยทำงานซึ่งมีอายุระหว่าง 21 – 35 ปี มีการศึกษา ระดับปริญญาตรีขึ้นไป และนับถือศาสนาพุทธ จึงทำให้กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นคนส่วนน้อยแต่นับถือศาสนาต่างกันคือศาสนาอิสลาม และมีอายุไม่เกิน 20

ปี และอายุตั้งแต่ 36 ปี – 60 ปี ขึ้นไป ซึ่งมีการกระจายกลุ่มมากทำให้มีทัศนคติในการพิจารณาแนวทางส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีที่แตกต่างกัน เพราะสันติวิธีตามหลักวิธีการนั้นเป็นเรื่องของวิธีการจัดการความขัดแย้งโดยใช้เหตุผลเป็นหลัก ไม่ใช่ความรุนแรง เพราะฉะนั้นจึงทำให้คนที่มีอายุต่างกันและมีประสบการณ์ชีวิตต่างกัน มีทัศนคติต่อแนวทางการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีแตกต่างกัน ขณะเดียวกันกลุ่มประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นศาสนาน้อยนั้นอาจเกิดจากความเข้าใจต่อศาสนาอิสลามที่ไม่ลึกซึ้งซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างทางศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรมของประชาชนในแต่ละกลุ่ม ผสมผสานกับความเชื่อว่าการต่อการร้ายสากลเข้ามาแทรกแซงภายในจังหวัดปัตตานีที่มีค่าเฉลี่ยการเห็นด้วยระดับมากจนเกิดความแตกต่างในการพิจารณาถึงแนวทางการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีได้

ในประเด็นที่สอง กลุ่มประชาชนที่มีเพศต่างกัน ระดับการศึกษาต่างกัน ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันต่างกัน และการมีอาชีพที่เป็นรายได้หลักของครอบครัวต่างกันจะมีทัศนคติต่อแนวทางการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีที่เหมือนกัน หรือไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะประชากรที่ศึกษาส่วนใหญ่จากแบบสอบถามนั้นเป็นเพศหญิง มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป นับถือศาสนาพุทธ ใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน และรับราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือลูกจ้างเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้มีประสบการณ์ในการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ในจังหวัดปัตตานี หรือต่างประเทศจากการติดต่อสื่อสารจากสื่อต่าง ๆ หรือองค์กรต่าง ๆ ของภาครัฐ ราชการ จึงเกิดความเข้าใจและมีทัศนคติต่อสันติวิธีว่ามีความสำคัญต่อชุมชน และเห็นว่าการไม่ใช้ความรุนแรงเป็นแนวทางที่จะทำให้เกิดความสงบปรองดองการของการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็จะไม่เกิดขึ้นโดยอาศัยวิธีการใช้คนกลางช่วยพูดคุย สื่อสาร ระหว่างภาครัฐกับผู้ก่อความไม่สงบ เพื่อลดความตึงเครียดและพยายามหาข้อตกลงในกระบวนการแก้ปัญหา นั้น ๆ หรืออาจใช้แนวทางให้ภาครัฐ และผู้ก่อความไม่สงบได้เปิดโอกาสเจรจาต่อรองกันด้วยความสมัครใจ เพื่อหาวิธีการ การแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง เป็นที่ยอมรับของทั้งสองฝ่าย จึงจะทำให้เกิดแนวทางส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีจะเกิดขึ้นได้

ประการสุดท้าย การที่จะทำให้ประชาชนในจังหวัดปัตตานีหรือจังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีได้นั้น จากข้อสรุปคำสัมภาษณ์ได้อธิบายไว้อย่างชัดเจนว่าควรสร้างความสมานฉันท์ระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนโดยอาศัยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการแก้ไขปัญหาพร้อมกับการทำความเข้าใจหลักการของศาสนาด้วยการส่งเสริมการเรียนรู้ให้มี

ความเข้าใจที่ตรงกันต่อกลุ่มประชาชนทั้งสองศาสนาพร้อมกับการสร้างความรับผิดชอบต่อท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่ในทุก ๆ ด้านทั้งในด้านการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในแต่ละกิจกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่องโดยให้ผู้นำชุมชนได้เป็นแกนนำในกิจกรรมสำคัญ ๆ เหล่านั้น สันติสุขก็จะเกิดขึ้นได้ ทั้งนี้เพราะจากการศึกษาของสุรียนต์ สุวรรณราช (สุรียนต์ สุวรรณราช, 2551) เกี่ยวกับปัจจัยส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีของไทยพุทธ – มุสลิมในจังหวัดสตูลก็พบว่าประชาชนดั้งเดิมส่วนใหญ่ของจังหวัดสตูลนั้นมีชาติพันธุ์มลายู พูดภาษามลายู นับถือศาสนาอิสลามเหมือนกับจังหวัดปัตตานีโดยมีไทยพุทธ และชาวจีนเป็นชนกลุ่มน้อย แต่ได้อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน ทำมาหากินร่วมกัน พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ด้วยกิจกรรมการลงแขก การขอแรงร่วมกันตั้งแต่อดีตกระทั่งปัจจุบันจึงไม่เกิดความขัดแย้ง นอกจากนั้นการคัดเลือกผู้นำชุมชนตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบันได้ยึดหลักการเป็นตัวแทนของชนส่วนใหญ่ เพราะฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงกติกา กฎ ระเบียบในการปกครองจึงไม่มีการต่อต้านหรือขัดขวางสันติภาพจึงเกิดขึ้น หรือกรณีการศึกษาของพรอุษา ประสงค์วรรณะ (พรอุษา ประสงค์วรรณะ, 2557) เกี่ยวกับชุมชนต้นแบบต่างศาสนาที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติในแขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ก็ใช้หลักความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ช่วยเหลือกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ต่างช่วยกันพัฒนาชุมชน ทำให้ชุมชนมีแต่สันติสุข หรือแม้แต่การศึกษาในจังหวัดปัตตานีเหมือนกัน แต่เน้นการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมของตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ของสุรียา วานิ พบว่าชุมชนทรายขาวได้นำแนวคิดสมานฉันท์มาปรับใช้เป็นแนวทางการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธ และชาวมลายู มุสลิมในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยใช้วิธีการประนีประนอม การชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจและการร่วมมือกันของทุกฝ่าย สันติสุขจึงเกิดขึ้นในชุมชน หรือจากข้อค้นพบของนิปาติเหมาะ หะยีหามะ และอรอุษา ปุณยบุรณะ (นิปาติเหมาะ หะยีหามะ และอรอุษา ปุณยบุรณะ, 2549) ก็ค้นพบว่า วิธีการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวไทยมุสลิมในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ในด้านการประกอบอาชีพ ลักษณะนิสัย การร่วมชาติพันธุ์ เทคโนโลยี การใช้สาธารณประโยชน์ร่วมกัน การเมือง การปกครอง และการศึกษา โดยผสมผสานด้านการบริโภคาการด้านภาษา ด้านสถาปัตยกรรม ที่อยู่อาศัย ด้านนันทนาการ ด้านการรักษาโรค และด้านการแต่งกาย ได้ทำให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยน

วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมบนพื้นฐานความเป็นอยู่แบบสังคมพหุวัฒนธรรม สันติสุข ก็เกิดขึ้นได้เช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาในเชิงความคิด ความเชื่อ หรืออุดมการณ์ของประชาชนในด้านการปกครองหมู่บ้าน ชุมชน หรือจังหวัดชายแดนใต้
2. ค้นหาแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีจากผู้นำศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนใต้ว่าเป็นอย่างไร
3. ควรศึกษาชุมชนที่มีเหตุการณ์รุนแรงกับไม่มีเหตุการณ์รุนแรงในลักษณะของการเปรียบเทียบในจังหวัดชายแดนใต้

เอกสารอ้างอิง

- แผนพัฒนาจังหวัดปัตตานี. (2560). แผนพัฒนาจังหวัดปัตตานี พ.ศ. 2557 – 2560 ฉบับทบทวนใหม่ .
- ไข่มุก อุทยาวลี และคณะ. (2552). การวิจัยประวัติศาสตร์นิพนธ์เมืองปัตตานีเพื่อศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น. เอกสารประกอบการประชุมกำหนดแนวทางการนำผลการวิจัยด้านปัญหาชายแดนภาคใต้สู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะและวัลย์วิภา บุรุษรัตนพันธุ์. (2544). เอกสารการสอนชุดวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทย (พิมพ์ครั้งที่ 4) หน่วยที่ 1 – 7. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิปาติเหมาะ หะยีหามะ และอรอุษา ปุณยบุรณะ. (2549). การผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยมุสลิมในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- บัณฑิตย์ ละมะฮุน และคณะ. (2552). มุสลิมกับการอยู่ร่วมกันในสังคมไทย.
- บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และคณะ. (2552). การศึกษานโยบายมาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาความไม่สงบและการพัฒนาพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้.

- พรอุษา ประสงค์วรรณะ. (2557). การศึกษาชุมชนต้นแบบต่างศาสนาที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติใน
แขวงวัดกัลป์ เขตธนบุรี. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พล.ต. ต. ธาณี ทวีศรี. (2548). ปัจจัยความยืดหยุ่นของการก่อการร้ายใน 3 จังหวัดชายแดน
ภาคใต้ในความคิดเห็นของนักยุทธศาสตร์ทหาร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล. (2550). บันทึกจดหมายเหตุพระยาภูมินารักษ์ กิตติ พ.ศ. 2439
– 2443. สตูล: สำนักวัฒนธรรมจังหวัดสตูล.
- สุริยันต์ สุวรรณราช. (2551). รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธี
ของไทยพุทธ-มุสลิมในจังหวัดสตูล.
- อารง สุทธาศาสตร์. (2519). ปัญหาความขัดแย้งในสี่จังหวัดภาคใต้. กรุงเทพมหานคร: บริษัท
พิทักษ์ประชา.

แนวทางในการพัฒนาและการเพิ่มผลิตภาพแรงงานในภาคบริการ ต่อเศรษฐกิจไทย*

GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT AND ENHANCEMENT OF LABOR PRODUCTIVITY IN THAILAND'S SERVICE SECTOR

ดวงสมร มะโนวรรณ

Duongsamorn Manowan

มหาวิทยาลัยมหิดล

Mahidol University, Thailand

มานะ ลักขมอรุณทัย

Mana Luksamee-arunothai

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University, Thailand

ญาณกร ทัพะประยูร

Yannakorn Toprayoon

สถาบันรัชต์ภาคย์

Rajapark institute, Thailand

E-mail: debbiemoo@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ความสำคัญของการเพิ่มผลิตภาพแรงงานในภาคบริการต่อเศรษฐกิจไทย 2) ศึกษาคุณสมบัติอันพึงประสงค์ของบุคลากรภาคอุตสาหกรรมบริการ และ 3) เสนอแนวทางในการพัฒนาและการเพิ่มผลิตภาพแรงงานในภาคบริการต่อเศรษฐกิจไทย การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการผสมผสานทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ตารางปัจจัยการผลิต และผลผลิต (Input-Output Table) ในปี 2553 เพื่อวิจัยเชิงปริมาณ ในขณะที่วิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota sampling) การศึกษาครั้งนี้เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้ให้สัมภาษณ์ต้องมีตำแหน่งงานตั้งแต่ผู้บริหารระดับกลางขึ้นไป หรือทำงานใน

* Received 22 March 2019; Revised 29 April 2019; Accepted 29 April 2019.

สายงานนั้นมาไม่ต่ำกว่า 10 ปี อย่างน้อยภาคอุตสาหกรรมตามรายบริการย่อยนั้น จำนวนละ 1 ท่านต่อหนึ่งอุตสาหกรรมย่อย จำนวนทั้งสิ้น 8 ท่าน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) จนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้ 1) ด้านคุณสมบัติอันพึงประสงค์ของบุคลากรภาคบริการควรเป็นอย่างไร เช่น ด้านความรู้ และเทคนิคเฉพาะ เป็นต้น 2) แนวทางการพัฒนาบุคลากรในภาคบริการของประเทศไทยควรเป็นอย่างไร และ 3) ข้อเสนอแนะ การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของคำถาม (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ทำการการตรวจสอบ ประเมินโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง IOC ว่าคำถามแต่ละข้อสามารถตรงกับวัตถุประสงค์งานวิจัยหรือไม่ โดยมีค่า IOC เท่ากับ 1.00

ผลการศึกษาพบว่า

อัตราการเติบโตของผลิตภาพแรงงานในภาคบริการของไทยยังคงต่ำกว่าภาคการผลิตอื่น ๆ ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาด้านความรู้และทักษะของแรงงานซึ่งเป็นเรื่องจำเป็น ผลการสัมภาษณ์ แนวทางการเพิ่มผลิตภาพแรงงานในภาคบริการต่อเศรษฐกิจไทย บุคลากรในอุตสาหกรรมบริการนั้นจะต้องมีคุณสมบัติพึงประสงค์ 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านสมรรถนะ 2) ด้านความรู้ ความสามารถ และ 3) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคลากรทางด้านอุตสาหกรรมบริการ สำหรับแนวทางในการพัฒนาบุคลากรในภาคบริการนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการผลิตบัณฑิต ไม่ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานที่จะผลิตบุคลากรทางด้านบริการ ควรจะดำเนินการดังนี้ 1) มีการสอบถามว่าองค์กรผู้ใช้บัณฑิตในอุตสาหกรรมบริการว่าต้องการบัณฑิตมีความรู้ ทักษะ คุณลักษณะเฉพาะสายงานนั้น ๆ อย่างไร 2) ควรส่งเสริมบุคลากรของภาคการศึกษาได้ไปอบรมหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อให้บุคลากรได้เรียนรู้ สื่อและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทั้งภาคทฤษฎีและเชิงปฏิบัติการเพื่อนำกลับมาสอนให้ นักเรียน และ นักศึกษา ในขณะที่ องค์กรหรือหน่วยงานที่ใช้บัณฑิตควรดำเนินการดังนี้ 1) ต้องจัดอบรมให้ความรู้ ทักษะ ความเข้าใจในงาน/หน้าที่ความ รับผิดชอบแก่บุคลากรตามหน้าที่งานที่ได้รับมอบหมาย 2) ควรปลูกฝังสังคมการเรียนรู้ สนับสนุนวัฒนธรรมองค์กรให้มีการถ่ายทอดความรู้ซึ่งกัน เพื่อให้เกิดความร่วมมือกัน และ 3) ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการศึกษาจะได้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ

รวมทั้งมีการกระจายงานให้เหมาะสม เพื่อให้ทุกคนได้มีโอกาสในการนำเสนอผลงาน เพื่อฝึกคิดและฝึกเรียนรู้ให้พนักงานแก้ไขปัญหาและหาทางออกด้วยตัวเอง

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนาและการเพิ่มผลิตภาพ, แรงงาน, ภาครัฐบริการ, เศรษฐกิจไทย

Abstract

The purposes of this research were: 1) to analyze the importance of increasing labor productivity in the service sector of the Thai economy, 2) to study the desirable characteristics of service industry personnel, and 3) to find the ways to develop and increase labor productivity in the service sector of the Thai economy. This research used both quantitative and qualitative methodologies. A sample of this research was used for the Input-Output Table in 2010 for quantitative research. The qualitative research was done as a quota sampling made up of in-depth interviews. The interviewees were required to have a job as a middle level manager or higher or to have been working in the field for at least 10 years, including one person per sub-service industry, for a total of eight persons. Convenience sampling was used to complete, according to the number of samples. The quantitative research calculated labor productivity in order to determine the return value of the labor coefficient to measure labor productivity in the service sector of the Thai economy. The qualitative research was accomplished by undertaking in-depth interviews using a questionnaire, which consisted of three parts: 1) What are the desirable characteristics of service sector personnel such as knowledge and specific techniques, etc. 2) How should the development of personnel in the service sector of Thailand be undertaken And 3) Do you have any recommendations? Quality testing of questionnaires by three experts was undertaken to verify the content validity of the questions. They evaluated the IOC (Consistency Index) to test whether each question matched the research objective, with an IOC of 1.00.

The results of the study showed that:

The growth of labor productivity in the Thai service sector is still lower than the manufacturing sectors. Interview results provided the guidelines to increase labor productivity in the service sector of the Thai economy personnel in the service industry. Employees must have qualifications in three areas: 1) competency, 2) knowledge and ability, and 3) other desirable characteristics of service industry personnel. For guidelines for personnel development in the service sector for those involved in producing graduates, whether at a university or a institutions that will produce a service personnel should proceed as follows: 1) Should ask what knowledge and skills do employers look for when hiring for their workplace., 2) promote that the personnel of the education sector attend various training courses so that they can learn new knowledge skills and technology to bring back to the classrooms. The organization which in service industry hires employees should do the following: 1) provide training for knowledge, skills, understanding of tasks / duties according to the duties assigned, 2) Should cultivate an organizational learning society and support the corporate culture for knowledge sharing., and 3) Should encourage and support personnel to create new knowledge by giving them education Including distributing work appropriately and to give everyone the opportunity to present their work, practice thinking and practice learning, let employees solve problems and find a solution by themselves.

Keywords: guidelines for the development and enhancement, labor, productivity Thailand, service sector.

บทนำ

ตั้งแต่ปี 2557 เป็นต้นมา ภาคบริการของประเทศไทยได้มีบทบาทต่อเศรษฐกิจไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีสัดส่วนอยู่ที่ ร้อยละ 52 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมที่แท้จริง (Real

GDP) แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว อาทิเช่น สหรัฐฯ ญี่ปุ่น และ สิงคโปร์ ทั้งสามประเทศดังกล่าวมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 70-80 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมที่แท้จริง (Real GDP) (วินัสยา สุริยาธานินทร, 2558) นอกจากนี้ และ ภาคบริการเป็นภาคที่มีการจ้างงานมากที่สุด สูงถึงร้อยละ 63.58 ของการจ้างงานรวมทั้งประเทศ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2559) ทั้งนี้ งานวิจัยของธนาคารแห่งประเทศไทย (The Bank of Thailand, 2017) พบว่า ประเทศไทยอาจยากที่จะหลุดพ้นจากปัญหากับดักรายได้ปานกลาง (Middle-income Trap) เพราะเกิดจากสาเหตุของปัญหาด้านความรู้และทักษะของแรงงาน รวมทั้งอัตราการเติบโตของผลิตภาพแรงงานในภาคบริการอยู่ในระดับต่ำนี้ ที่กล่าวมานี้มีแนวโน้มเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา เศรษฐกิจไทยในระยะยาว เนื่องจากภาคบริการมีสัดส่วนการจ้างงานสูงสุด และประเทศไทยยังไม่สามารถยกระดับการผลิตสินค้าและบริการที่มีมูลค่าสูงขึ้นได้ ตลอดจนแรงงานไทยยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานได้ ส่งผลให้ผลิตภาพแรงงานไม่เพิ่มขึ้น ที่ผ่านมามีงานวิจัยที่ได้ศึกษาผลิตภาพแรงงาน (Labor Productivity) อยู่บ้างแต่เป็นภาพรวมของอุตสาหกรรมบริการ แต่ยังไม่มีการวิจัยใดได้ศึกษาลงไปรายละเอียดของแต่ละรายย่อยของภาคบริการว่าผลิตภาพแรงงานเป็นอย่างไร เพราะการจะวางแผนทางในการเพิ่มประสิทธิภาพในภาคบริการของประเทศไทยนั้น จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องทราบว่ารายย่อยด้านใดที่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องในการพัฒนาเพื่อส่งเสริมผลิตภาพแรงงานให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพการผลิตในภาคอุตสาหกรรมบริการอย่างแท้จริง
2. เพื่อศึกษาคุณสมบัติอันพึงประสงค์ของบุคลากรภาคอุตสาหกรรมบริการ
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาและการเพิ่มผลิตภาพแรงงานในภาคบริการต่อเศรษฐกิจไทย

บททวนวรรณกรรม

การคำนวณผลิตภาพแรงงาน (Labor Productivity)

การคำนวณผลิตภาพแรงงาน (Labor Productivity) ในภาคบริการในงานวิจัยนี้ จะใช้หลักการคำนวณผลิตภาพแรงงานจากตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต (Input-Output

Table) (Sauian, M.S., Kamarudin, N. & Rani, R.M., 2013) ซึ่งจะคำนวณค่าผลิตภาพแรงงานในสาขาการผลิตต่าง ๆ จากค่าส่วนกลับของสัมประสิทธิ์การใช้แรงงาน (Inverse of Labor Coefficient) ซึ่งค่าส่วนกลับของสัมประสิทธิ์การใช้แรงงานดังกล่าวจะมีค่าเท่ากับสัดส่วนของมูลค่าผลผลิตสินค้าหรือบริการต่อมูลค่าต้นทุนค่าจ้าง/ค่าตอบแทนแรงงาน ซึ่งแสดงถึงมูลค่าของผลผลิตที่ผู้ผลิตได้รับจากการจ่ายค่าจ้าง/ค่าตอบแทนให้แก่ปัจจัยแรงงานมูลค่า 1 บาท

การพัฒนาบุคลากร (Human Resource Development)

การพัฒนาบุคลากร (Human Resource Development) ถือเป็นกลยุทธ์อย่างหนึ่งในการบริหารองค์กร เพราะองค์กรจะขับเคลื่อนไม่ได้ถ้าไม่มีบุคลากร ดังนั้น การพัฒนาบุคลากร หมายถึง การพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบในการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความชำนาญและทัศนคติที่ดีแก่บุคลากร เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร และก่อให้เกิดการก้าวหน้าในสายอาชีพ ซึ่งกระบวนการในการพัฒนาบุคลากรมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ความต้องการขององค์กร เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการที่จะพัฒนาบุคลากรในแต่ละเรื่อง 2) การวางแผนในการพัฒนาบุคลากรให้ชัดเจน 3) ดำเนินการพัฒนาบุคลากรที่วางไว้ในแต่ละเรื่อง 4) การประเมินผลของโครงการพัฒนาบุคลากร ว่าได้บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ และปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีงานวิจัยในประเทศไทยมากมายที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณสมบัติให้บริการ และแนวทางในการพัฒนาบุคลากรด้านการให้บริการ ใน 8 อุตสาหกรรมบริการย่อยตามกระทรวงพาณิชย์ กำหนด ดังนี้

ด้านไฟฟ้า ประปา ก่อสร้าง และอสังหาริมทรัพย์

ภาคิไนย อักษรแก้ว ได้ศึกษา “ทัศนคติของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ที่มีต่อระบบการบริหารจัดการห้องประชุม” ผลการศึกษาพบว่าคุณสมบัติของผู้ให้บริการต้องมีบุคลิกภาพและการ แต่งตัวที่ ดูดี สะอาดเรียบร้อย และมีอัธยาศัยไมตรีที่ และผู้ให้บริการต้องมีความรู้และเข้าใจการใช้งานเครื่องมืออย่างถูกวิธี และถูกขั้นตอนรวมทั้งประโยชน์ในการใช้ของ

เครื่องมืออุปกรณ์นั้นอย่างแท้จริง (ภาคินัย อักษรแก้ว, 2553) ในขณะที่ คุณธรรม สันติธรรม และวิมลสิทธิ์ หรยางกูร ได้ศึกษา “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาโครงการอสังหาริมทรัพย์ แบบยั่งยืน: กรณีศึกษาอาคารสำนักงานที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน LEED ระดับ Platinum1” ผลการศึกษาพบว่า การวางแผนการพัฒนาโครงการอสังหาริมทรัพย์นั้น ผู้ให้บริการจะต้องมีการพิจารณาเรื่องความต้องการของลูกค้า (คุณธรรม สันติธรรม และวิมลสิทธิ์ หรยางกูร, 2559) เพื่อที่จะได้กำหนดรายละเอียดโครงการให้สอดคล้องต่อความต้องการของลูกค้าได้ครบถ้วน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชน ยัมรัตนบวร ที่ได้ศึกษา “ปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นไปได้ในการออกแบบอาคารพักอาศัยรวม :กรณีศึกษา Baron Residence ย่านบางกะปิ” ผลการศึกษาพบว่า สถาปนิกนอกจากจะต้องมีความเข้าใจในเรื่องออกแบบแล้ว ยังจำเป็นต้องมีความเข้าใจความต้องการทางการตลาด กฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อจะสามารถนำเสนอแนวทางใหม่ ๆ สำหรับโครงการได้ โดยมีข้อมูลด้านอื่น ๆ ช่วยสนับสนุน ทั้งยังเกิดประโยชน์สูงสุดต่อโครงการอีกด้วย (สุชน ยัมรัตนบวร, 2558) นั้นแสดงให้เห็นว่าการนำเสนอทางเลือกให้แก่ลูกค้าเป้าหมายได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สำหรับงานก่อสร้าง มังกร ตันตะศิลป์ สุกัญญา เอมอัมธรรม และเพ็ญศรี เจริญวานิช ได้ศึกษา “การพัฒนาศักยภาพพนักงานในธุรกิจก่อสร้าง กรณีศึกษา บริษัทรับเหมาก่อสร้างในจังหวัดมหาสารคาม” ผลการศึกษาพบว่า พนักงานในธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ต้องได้รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและการศึกษาดูงาน การนิเทศวิธีการในการพัฒนาศักยภาพ พบว่า วิธีการร่วมกัน ทำงานเป็นทีม เป็นวิธีการที่พนักงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างมีผลมากที่สุด ต่อการสร้างศักยภาพให้เพิ่มขึ้นแก่พนักงานในอุตสาหกรรมก่อสร้าง อีกทั้งช่วยให้ผู้ที่เป็น ช่างที่ยังไม่ค่อยมีฝีมือ มีประสบการณ์ หรือแม้แต่กรรมกรที่ต้องการยกระดับอาชีพ ของตนเอง สามารถรับรู้พร้อมกับเรียนรู้ได้อย่างครบถ้วนถึงกระบวนการทุกขั้นตอน ของการทำงานทั้งหมด การพัฒนาฝีมือแรงงาน เพื่อที่จะ ทำให้งานก่อสร้างได้มาตรฐาน ไม่ต้องแก้ไขงานบ่อย ๆ และสามารถยกระดับ การรับงานที่สลับซับซ้อน และยากขึ้นไปอีกได้ (มังกร ตันตะศิลป์, สุกัญญา เอมอัมธรรม และ เพ็ญศรี เจริญวานิช, 2556)

ด้านการเงินการธนาคาร และประกันภัย

วรวรรณ ศิลมัฐ ได้ศึกษา “การเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการของธนาคารออมสิน สาขาแกลง จังหวัดระยอง” ผลการศึกษาพบว่า พนักงานของธนาคารยังมีความเข้าใจใน

ผลิตภัณฑ์ของธนาคารไม่ครอบคลุม และปัญหาเกิดจากการไม่ชัดเจนของข้อมูลที่ส่งถึงพนักงาน (วรวรรณ ศิลมัฐ, 2555) ดังนั้น พนักงานเป็นหัวใจสำคัญของการบริการที่ดีที่จะสนองความต้องการของลูกค้าได้ จะต้องมีการอบรมความรู้ ความสามารถให้พนักงานเพิ่มเพื่อเพิ่มศักยภาพในการให้บริการเพื่อให้ลูกค้าพึงพอใจในการบริการมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งโรจน์ สงสระบุญ ที่ได้ศึกษา “ความพึงพอใจการใช้บริการธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย สาขานนทบุรี” ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้บริการต้องเข้าใจลักษณะของลูกค้าที่แตกต่างกันทางประชากรศาสตร์ จะมีความต้องการที่ต่างกัน และการปรับปรุงบุคลิกภาพให้ดี ของพนักงานถือเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจเลือกใช้บริการของธนาคาร (รุ่งโรจน์ สงสระบุญ, 2560)

ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน และการศึกษา

ศรอนงค์ เป็ดโปรง และธีระ ฤทธิรอด ได้ศึกษา “การพัฒนาบุคลากรด้านการให้บริการของสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลงานศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความพึงพอใจต่อเจ้าหน้าที่ให้บริการในเรื่อง การติดต่อสื่อสาร ต้องมีการอธิบายอย่างถูกต้องและชัดเจน โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ต้องรับคำติชม และข้อเสนอแนะ ด้านความสามารถ (Competence) บุคลากรที่ให้บริการต้องมีความรู้ความสามารถและความชำนาญในการปฏิบัติงาน ด้านการเงิน (Financial) ผู้ให้บริการต้องมีความรู้ความสามารถในการบริการรับชำระ เงินได้ถูกต้อง ด้านความมีน้ำใจ (Courtesy) บุคลากรที่ให้บริการต้องมีมนุษยสัมพันธ์มีความเป็นกันเอง มีวิจรรย์ญาณ เต็มใจให้บริการและ กระตือรือร้นในการให้บริการ ด้านความน่าเชื่อถือ (Credibility) เจ้าหน้าที่ต้องมีความรอบรู้และรู้จริง เกี่ยวกับงานในหน้าที่รับผิดชอบ ด้านความไว้วางใจ (Reliability) เจ้าหน้าที่ให้บริการต้องให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ทำให้เชื่อมั่นในข้อมูล ด้านการตอบสนอง (Responsiveness) เจ้าหน้าที่ให้บริการต้องสนใจเอาใจใส่และกระตือรือร้นที่จะตรวจสอบแก้ไขข้อผิดพลาดและแก้ปัญหาอย่างรวดเร็ว (ศรอนงค์ เป็ดโปรง และธีระ ฤทธิรอด, 2559)

ด้านการสื่อสารและ การขนส่งและโลจิสติกส์

ปิยะฉัตร จารุธีรศานต์ ได้ศึกษา “กลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์และการพัฒนาบุคลากร” ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรจะแสดงศักยภาพของตนออกมาจะต้องมีพลังเชิงบวก โดยการเรียนรู้ที่ทันสมัยในด้านเทคโนโลยี (ปิยะฉัตร จารุธีรศานต์, 2560) เช่น การ

ประยุกต์ใช้ RFID กับงานประเภทต่าง ๆ และการปรับเปลี่ยนกระบวนการทางความคิด (Mindset) เป็นทัศนคติที่ช่วยพิจารณาว่า เราจะ ตีความและตอบสนองต่อสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดที่อาจเกิดขึ้น การสร้างระบบการพัฒนาบุคลากรให้เป็นรูปธรรม เช่น มีคู่มือการปฏิบัติงาน (PM) คำบรรยายลักษณะงาน (JD) คุณลักษณะที่ต้องการ (JS) หลักธรรมาภิบาล (Good governance) และสมรรถนะ (Competency) ที่รวม 3 ด้านได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ เชิงพฤติกรรม (Attributes) ของบุคคล เป็นต้น โดยกำหนดระยะเวลาการพัฒนาบุคลากรทั้งระยะสั้น และระยะยาว ในขณะที่ ผู้ให้บริการควรพัฒนาและประยุกต์ใช้ระบบเทคโนโลยี สารสนเทศด้านโซ่อุปทานและโลจิสติกส์ต่าง ๆ เช่น ระบบ ERP, ระบบ CRM, ระบบ TMS ระบบ Barcode ฯลฯ ภายในองค์กร เนื่องจากจะช่วยให้งานกรรมโลจิสติกส์มีความคล่องตัว มีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างผู้ส่งมอบและ ลูกค้า รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการวางแผนการใช้ทรัพยากร ในโซ่อุปทานให้เกิดประโยชน์สูงสุด สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นหัวข้อที่ผู้ให้บริการควรมีความรู้ (ภักวัฒน์ อินทรวงษ์โชติ, ปัทม ศัยวัฒน์, ธัญญา วสุศรี, ทวีศักดิ์ กฤษเจริญ และจิรัช พุทธกุลสมศิริ, 2556)

ด้านการบริการด้านสุขภาพ

ดวงตา ภัทโรพงศ์ พย.ม. ได้ศึกษา “ ความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการบริการพยาบาลของผู้รับบริการ ในหน่วยงานผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลศูนย์สุราษฎร์ธานี ” ผลการศึกษาพบว่า ผู้มารับบริการมีความคาดหวังจะได้รับ การบริการอย่างถูกต้อง เจ้าหน้าที่มีความรู้เพียงพอในการตอบคำถาม (ดวงตา ภัทโรพงศ์ พย.ม., 2558) หากมีข้อสงสัยเจ้าหน้าที่จะสามารถอธิบายให้ หายสงสัย บุคลากรที่ให้ บริการต้องมีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง สามารถตอบ ข้อสงสัยได้จึงคาดหวังการบริการพยาบาลอยู่ในระดับสูง

ด้านค้าส่ง-ปลีก และบริการอื่น

ธัญญา เนนคำภา ได้ศึกษา “ กลยุทธ์การค้าปลีก (ร้านสะดวกซื้อ) ที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การซื้อสินค้าของผู้บริโภคใน ร้าน Banthon Oriental Supermarket in Bath, United Kingdom ” ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านการบริการนั้น ผู้ให้บริการในร้านค้าปลีกจะต้องมีความรู้ในการแนะนำสินค้าและส่วนผสมในการทำอาหารได้ พนักงานต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อลูกค้า (ธัญญา เนนคำภา , 2559) เช่น การทักทายลูกค้า และพูดจา ไพเราะ 3) มีการ

สอบถามความพึงพอใจและรับฟังความคิดเห็น ผ่านช่องทางต่าง ๆ ของลูกค้าเสมอ และ พนักงานประจำร้านจะต้องแต่งกายสะอาดเรียบร้อย เพื่อให้ผู้บริโภครู้ว่าพร้อมที่จะให้บริการ เพื่อให้ผู้บริโภคประทับใจ (พิชญ อัมวิญญาณ และ พนิตกุลศิริ, 2554)

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและการสุ่มตัวอย่างในการวิจัย การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการผสมผสานทั้งในเชิง ปริมาณและเชิง คุณภาพ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ งานวิจัยนี้จะทำการคำนวณผลิตภาพแรงงานจากตารางปัจจัยการ ผลิตและผลผลิต (Input-Output Table) ณ ปี 2553 ซึ่งเป็นตารางฉบับล่าสุดที่เผยแพร่โดย สำนักงาน พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยตารางดังกล่าวเป็นตารางที่แสดงถึง ความสัมพันธ์ระหว่างการผลิต และการใช้ผลผลิต และแสดงถึงความเชื่อมโยงระหว่าง ภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ (Inter-industry Linkages) ในระบบเศรษฐกิจตลอดจนข้อมูลด้านการ จ้างงานและค่าจ้างและค่าตอบแทน แรงงานในระดับรายอุตสาหกรรมจากรายงานการสำรวจ ภาวะการทำงานของประชากร (Labor Force Survey) ณ ปี 2553 เพื่อคำนวณหาค่าส่วนกลับ ของสัมประสิทธิ์การใช้แรงงาน (Inverse of Labor Coefficient หรือ $1/LC$) ซึ่งมีค่า เท่ากับ สัดส่วนของมูลค่าผลผลิตสินค้าหรือบริการต่อมูลค่าต้นทุนค่าจ้างและค่าตอบแทนแรงงานโดย เฉลี่ยใน แต่ละสาขาการผลิต โดยสัมประสิทธิ์การใช้แรงงาน (Labor Coefficient)

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือผู้บริหารหรือผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมบริการ รวมทั้งสิ้น 8 อุตสาหกรรมบริการย่อยตามกระทรวง พาณิชยกรรมกำหนด ได้แก่ 1) ภาคอุตสาหกรรมบริการด้านก่อสร้าง 2) ด้านการขนส่งและโลจิสติกส์ 3) ด้านสื่อสาร 4) ด้านการเงินการธนาคาร และประกันภัย 5) ด้านอสังหาริมทรัพย์ 6) ด้านการศึกษา 7) ด้านการบริการด้านสุขภาพ และ 8) ด้านบริการค้าส่ง- ค้าปลีกและบริการอื่น ๆ สำหรับกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาครั้งนี้เลือกใช้กลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในอุตสาหกรรมการให้บริการภาคเอกชน เป็น ผู้แทนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมบริการ เพื่อเป็นตัวแทนของภาคอุตสาหกรรม ตามรายบริการย่อยนั้น โดยผู้ให้สัมภาษณ์ต้องมีตำแหน่งงานตั้งแต่ผู้บริหารระดับกลางขึ้นไป

หรือทำงานในสายงานนั้นมาไม่ต่ำกว่า 10 ปี อย่างน้อยภาคอุตสาหกรรมตามรายบริการย่อยนั้น จำนวนอย่างละ 1 ท่าน จำนวนทั้งสิ้น 8 ท่านจากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) จนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือสำหรับการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ งานวิจัยนี้เพื่อคำนวณหาค่าส่วนกลับของสัมประสิทธิ์การใช้แรงงาน (Inverse of Labor Coefficient หรือ $1/LC$) ซึ่งมีค่าเท่ากับสัดส่วนของมูลค่าผลผลิตสินค้าหรือบริการต่อมูลค่าต้นทุนค่าจ้างและค่าตอบแทนแรงงานโดยเฉลี่ยในแต่ละสาขาการผลิต โดยสัมประสิทธิ์การใช้แรงงาน (Labor Coefficient) วิธีการคำนวณดังนี้

$$LC_i = \frac{WFDIST_i \cdot FACDEM_i}{PX_i \cdot X_i}$$

โดยที่

LC_i คือ ค่าสัมประสิทธิ์การใช้แรงงาน (Labor Coefficient) ในแต่ละสาขาการผลิต i

$WFDIST_i$ คือ อัตราค่าจ้างและค่าตอบแทนแรงงานในแต่ละสาขาการผลิต i

$FACDEM_i$ คือ ปริมาณแรงงานที่ใช้ในแต่ละสาขาการผลิต i

PX_i คือ ราคาของสินค้าหรือบริการ i

X_i คือ ปริมาณผลผลิตของสินค้าหรือบริการ i

i คือ สาขาการผลิตต่าง ๆ จำนวน 21 สาขา อันประกอบด้วยภาคเกษตรกรรม 1 สาขา ภาคอุตสาหกรรมการผลิต 9 สาขา และภาคบริการ 11 สาขา

โดยค่า LC_i (Labor Coefficient) ดังกล่าว จะแสดงถึงมูลค่าต้นทุนค่าจ้างและค่าตอบแทนแรงงานที่ผู้ผลิตต้องจ่ายในการผลิตสินค้าหรือบริการมูลค่า 1 บาท ดังนั้น เราสามารถคำนวณหาค่าผลิตภาพแรงงาน (Labor Productivity) ได้จากการคำนวณส่วนกลับของสัมประสิทธิ์การใช้แรงงาน (Inverse of Labor Coefficient:) โดยหาค่า $1/LC_i$ ในสาขาการผลิตหนึ่ง ๆ มีค่าเพิ่มขึ้น ก็แสดงว่าสาขาการผลิตดังกล่าวมีผลิตภาพแรงงานที่เพิ่มสูงขึ้น

การวิจัยเชิงคุณภาพ การศึกษาครั้งนี้เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งการสัมภาษณ์เชิงลึกตามแนวคำถามที่ได้สร้างไว้ โดยลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายเปิด

เกี่ยวกับ“แนวทางการพัฒนาบุคลากรในภาคบริการของประเทศไทยควรเป็นอย่างไร ในมุมมองของท่านและในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับท่าน” ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน 1) ด้านคุณสมบัติอันพึงประสงค์ของบุคลากรภาคบริการควรเป็นอย่างไร (ด้านความรู้ และเทคนิคเฉพาะ เป็นต้น) 2) แนวทางการพัฒนาบุคลากรในภาคบริการของประเทศไทยควรเป็นอย่างไร และ 3) ข้อเสนอแนะ โดยคำถามได้มาจากการทบทวนวรรณกรรม องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ดำเนินการโดยการส่งจดหมายไปทางสมาคมอุตสาหกรรมภาคบริการต่าง ๆ เพื่อขอเข้าสัมภาษณ์เชิงลึก แต่ละภาคบริการย่อยละ 1 ท่าน การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของคำถาม (Content Validity) ช่วยตรวจสอบความถูกต้องของประเด็นคำถามก่อนการสัมภาษณ์ โดยส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ทำการการตรวจสอบ ประเมินโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง IOC ว่าคำถามแต่ละข้อสามารถตรงกับวัตถุประสงค์งานวิจัยหรือไม่ โดยมีค่า IOC เท่ากับ 1.00

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ ได้คำนวณหาค่าผลิตภาพแรงงาน (Labor Productivity) ได้จากการคำนวณส่วนกลับของสัมประสิทธิ์การใช้แรงงาน (Inverse of Labor Coefficient:) โดยหากค่า $1/LC_i$ ในสาขาการผลิตหนึ่ง ๆ มีค่าเพิ่มขึ้น ซึ่งก็แสดงว่าสาขาการผลิตดังกล่าวมีผลิตภาพแรงงานที่เพิ่มสูงขึ้น

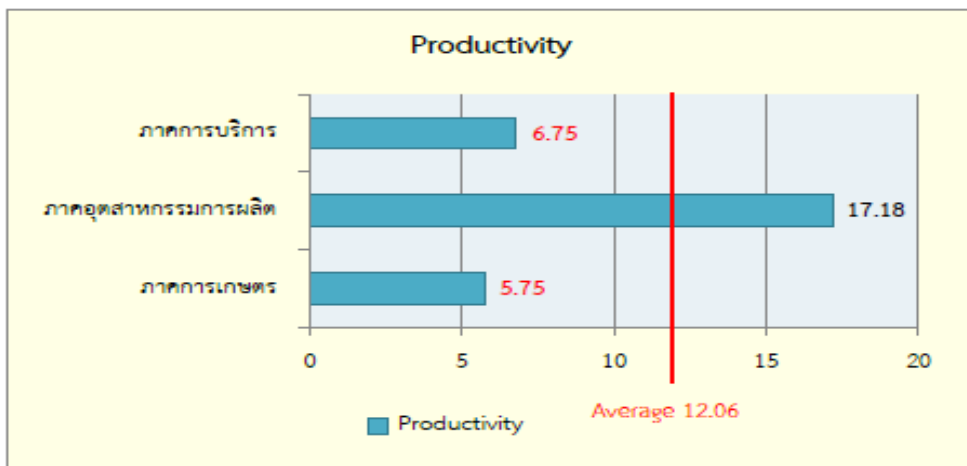
การวิจัยเชิงคุณภาพนั้นได้มาจากการถอดเทปการให้สัมภาษณ์ และนำมาแยกประเด็นสำคัญว่า องค์ประกอบหลักอะไรบ้างที่ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความสำคัญหลัก ๆ ของคุณสมบัติอันพึงประสงค์ของบุคลากรภาคบริการในด้านสมรรถนะ ซึ่งรวมถึงด้านความรู้ ความสามารถ และด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และแนวทางในการพัฒนาบุคลากรในภาคบริการให้ได้คุณสมบัติดังกล่าวควรทำเช่นใด นำผลการวิเคราะห์มาเขียนข้อสรุปอย่างละเอียด

ผลการวิจัย

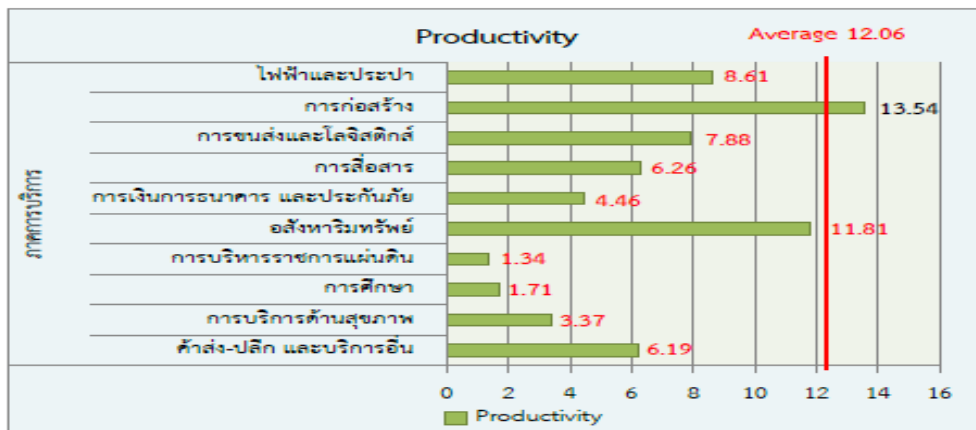
การศึกษาในส่วนนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อพิจารณาสภาพที่แท้จริงของ ประสิทธิภาพการผลิตในภาคอุตสาหกรรมบริการโดยการวิเคราะห์ภาคอุตสาหกรรมบริการมี ประสิทธิภาพการผลิตเท่าใดเมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมภาคอื่น ๆ และภาคอุตสาหกรรมตามรายบริการย่อยมี ประสิทธิภาพการผลิตเท่าใดเมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ย

ของประสิทธิภาพการผลิตของทุกภาคอุตสาหกรรม ในขณะที่ผลการสัมภาษณ์ของผู้ที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมบริการ เพื่อนำมาสร้างกรอบแนวทางในการพัฒนาและการเพิ่มผลิตภาพแรงงานในภาคบริการต่อเศรษฐกิจไทยให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ผลิตภาพแรงงาน (Labor Productivity)

ภาพที่ 2 ผลิตภาพแรงงานภาคบริการ (Labor Productivity of Service Industry)

จากรูปภาพที่ 1 และรูปภาพที่ 2 ได้แสดงผลการวิเคราะห์คำนวณผลิตภาพแรงงานพบว่า ค่าส่วนกลับของ สัมประสิทธิ์การใช้แรงงาน โดยเฉลี่ยของทุกอุตสาหกรรม เท่ากับ 12.06

และเมื่อพิจารณาในระดับรายสาขา การผลิต พบว่า ภาคอุตสาหกรรมการผลิตมีผลิตภาพแรงงานที่สูงสุด โดยมีค่าส่วนกลับของสัมประสิทธิ์การใช้ แรงงานเท่ากับ 17.18 รองลงมาได้แก่ ภาคบริการ เท่ากับ 6.75 และภาคเกษตรกรรม เท่ากับ 5.75 8 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาผลิตภาพแรงงานของสาขาการผลิตต่าง ๆ ในภาคบริการ จะพบว่า ภาคบริการใน หลายสาขายังคงมีผลิตภาพแรงงานอยู่ในระดับต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคการบริหารราชการแผ่นดิน (1.34) การศึกษา (1.71) การบริการด้านสุขภาพ (3.37) และการเงินการธนาคารและประกันภัย (4.46) ทั้งนี้ การเพิ่มผลิตภาพของแรงงานในภาคบริการดังกล่าวสามารถทำได้โดยการเพิ่มสินทรัพย์ในระบบ เศรษฐกิจ การพัฒนาคุณภาพแรงงานในภาคบริการ ตลอดจนการเพิ่มของผลิตภาพการผลิตโดยรวม (Total Factor Productivity: TFP) ซึ่งจะส่งผลให้สามารถเพิ่มผลิตภาพแรงงานในแง่ของการจัดสรรทรัพยากรให้มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผลการสัมภาษณ์ของผู้ที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมบริการนั้นสามารถนำมาสรุปประเด็นสำคัญ และ นำมาแยกประเด็นสำคัญ ได้ 2 ประเด็น ดังนี้ 1) คุณสมบัติอันพึงประสงค์ของบุคลากรภาคบริการ ในด้านสมรรถนะ ด้านความรู้ ความสามารถ และ ด้าน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคลากรทางด้านอุตสาหกรรมบริการ 2) แนวทางในการพัฒนาบุคลากรในภาคบริการ นำผลการวิเคราะห์มาเขียนข้อสรุปอย่างละเอียดดังนี้

สมรรถนะหลัก (Core Competency) กรอบสมรรถนะที่บุคลากรทางด้านอุตสาหกรรมบริการควรมี ดังนี้

1. สามารถนำความรู้ทางด้านสินค้าและบริการขององค์กรตนมานำเสนอได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อลูกค้าและเพื่อนร่วมงาน
3. สามารถปรับตัวได้กับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ด้าน Digital Literacy เป็นต้น
4. สามารถใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ
5. ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบต่าง ๆ ที่มีอย่างเคร่งครัด
6. สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ไขปัญหา อุปสรรค ความขัดแย้งในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

ความรู้ ความสามารถ (Knowledge and Skills) บุคลากรทางด้านอุตสาหกรรมบริการจะมีสมรรถนะที่กล่าวมาข้างต้นได้นั้น ต้องได้รับการอบรม สั่งสอนจากสถานศึกษาและองค์กรที่ได้ปฏิบัติงานทั้งต้องฝึกฝนด้วยตนเอง ประเด็นความรู้และความสามารถหลัก ๆ ที่บุคลากรทางด้านอุตสาหกรรมบริการควรมี ดังนี้

1. มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านหลักการและด้านเทคนิคเฉพาะทางของงานที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งด้านผลิตภัณฑ์ และขั้นตอนการทำงานของผลิตภัณฑ์ที่ตัวเองให้บริการอยู่
2. มีความรู้กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ที่ตัวเองให้บริการอยู่ การบริหารจัดการ ความเสี่ยงในด้านต่าง ๆ
3. มีความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับงานที่ปฏิบัติอยู่
4. ทักษะด้านการสื่อสาร การเจรจาต่อรอง การออกเสียงให้ชัดเจน สื่อสารทางการพูดด้วยการใช้น้ำเสียงที่มั่นใจ ใช้คำพูดที่เหมาะสมกับกาลเทศะ และพัฒนาการใช้ภาษากาย

ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (Attributes) บุคลากรทางด้านอุตสาหกรรมบริการจะมีสมรรถนะที่กล่าวมาข้างต้นได้นั้น จะต้องมีความรู้คุณลักษณะที่เหมาะสมกับการเป็นบุคลากรที่ให้บริการแก่บุคคลอื่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดจากการอบรม สั่งสอน โดยการฝึกฝนและควรระลึกและต้องหมั่นปฏิบัติอยู่เสมอ ดังนั้นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคลากรทางด้านอุตสาหกรรมบริการควรมี ดังนี้

1. มีทัศนคติในทางบวกอยู่เสมอเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่สมควรกับลูกค้าหรือบุคคลที่ร่วมงานด้วย
2. มีความเชื่อมั่นในตัวเอง กล้าคิด วิเคราะห์ และตัดสินใจกับเรื่องที่สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง
3. การมีใจเป็นนักบริการ (Service Mind) รวมทั้งการแต่งกายไปจนถึงมารยาทที่เหมาะสมต่อ ลูกค้า
4. มีความอดทนต่อการทำงานรับฟังและเข้าใจผู้รับบริการหรือแม้กระทั่งการใช้ความคิด สร้างสรรค์ในการให้บริการในรูปแบบใหม่ ๆ และมุ่งมั่นที่จะพัฒนาต่ออุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น
5. มีจริยธรรม จิตสำนึกหลักธรรมาภิบาลของธุรกิจ

แนวทางในการพัฒนาบุคลากรในภาคบริการ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาบุคลากร ในอุตสาหกรรมภาคบริการ สรุปประเด็นสำคัญที่ได้จากการวิเคราะห์ ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานที่จะผลิตบุคลากรทางด้านบริการควรจะมีการสอบถามว่าองค์กร ผู้ใช้บัณฑิตในอุตสาหกรรมบริการว่าต้องการบัณฑิตมีความรู้ ทักษะ คุณลักษณะเฉพาะสายงานนั้น ๆ อย่างไร สามารถนำมาปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อที่จะได้ผลิตบัณฑิตให้ตรงตามความต้องการของตลาด

2. มหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานที่จะผลิตบุคลากรทางด้านบริการควรส่งเสริมบุคลากรของภาค การศึกษาได้ไปอบรมหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อให้บุคลากรได้เรียนรู้ สื่อและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทั้งภาคทฤษฎีและเชิง ปฏิบัติการเพื่อนำกลับมาสอนนักเรียน นักศึกษา ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร อันจะนำไปสู่การพัฒนางานบริการขององค์กรที่มีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น

3. ผู้ประกอบการหรือหน่วยงานต้องจัดอบรมให้ความรู้ ทักษะ ความเข้าใจในงาน/หน้าที่ความรับผิดชอบแก่บุคลากรตามหน้าที่งานที่ได้รับมอบหมาย

4. ผู้ประกอบการหรือหน่วยงานควรปลูกฝังสังคมการเรียนรู้ สนับสนุนวัฒนธรรมองค์กรให้มีการถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างองค์กรต้องอาศัยระบบพี่เลี้ยง (Coaching) การนิเทศหน้างาน (on the job training) และการทำงานเป็นทีมที่เปิดกว้างให้เกิดวัฒนธรรมในการเรียนรู้ (Brainstorm/Collaboration) เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันภายในแผนกและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อมิ ให้องค์ความรู้อยู่กับคน ๆ เดียว หรือหายไปหากบุคลากรนั้นเกษียณหรือลาออก

5. ผู้ประกอบการหรือหน่วยงานควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการศึกษา จะได้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ เกิดมุมมองหรือแนวคิดอันจะนำมาแบ่งปัน รวมทั้งมีการกระจายงานให้เหมาะสม เพื่อให้ทุกคนได้มีโอกาสในการนำเสนอผลงาน เพื่อฝึกคิดและฝึกเรียนรู้ให้พนักงานแก้ไขปัญหาและหาทางออกด้วยตัวเอง

อภิปรายผล

จากที่กล่าวมาเบื้องต้น ผลวิเคราะห์ถึงผลการคำนวณตัวคูณทวีด้านผลผลิตนั้นยังพบว่า ภาคอุตสาหกรรมภาคบริการเป็นอันดับสอง ซึ่งหมายถึงภาคอุตสาหกรรมบริการทุกตัวจะทำให้ผลผลิต เพิ่มขึ้นเป็น 1.62 เท่า แต่เมื่อวิเคราะห์ผลิตภาพแรงงานภาคอุตสาหกรรมบริการถือว่ายังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของทุก อุตสาหกรรม ยกเว้นสาขาการก่อสร้าง ด้วยเหตุนี้ การเพิ่มประสิทธิภาพในบุคลากรด้านอุตสาหกรรมบริการ เป็นเรื่องสำคัญ และในขณะที่ประเทศไทยต้องการเป็นศูนย์กลางด้านขนส่งและโลจิสติกส์และการบริการด้าน สุขภาพด้วยแล้วนั้น การพัฒนาทรัพยากรบุคคลในอุตสาหกรรมบริการถือเป็นเรื่องจำเป็นและเร่งด่วน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยธนาคารแห่งประเทศไทย (The Bank of Thailand, 2017) ที่พบว่าอัตราการเติบโตของผลิตภาพแรงงานในภาค บริการยังคงต่ำกว่าภาคการผลิตอื่น ๆ ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาด้านความรู้และทักษะของแรงงาน ตลอดจนปัญหา ด้านสภาพแวดล้อมในการผลิตของผู้ประกอบการในภาคบริการ โดยประเทศไทยยังไม่สามารถยกระดับการ ผลิตสินค้าและบริการที่มีมูลค่าสูงขึ้นได้ ตลอดจนแรงงานไทยยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานได้ ส่งผลให้ผลิตภาพแรงงานไม่ได้เพิ่มขึ้นแต่อย่างใด

การพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมบริการนั้น บุคลากรในอุตสาหกรรมบริการจะต้องมีความรู้ ความการชำนาญตามสายอาชีพ โดยจำเป็นต้อง 1) มีความรู้ทางด้านผลิตภัณฑ์ ขบวนการที่ตัวเองให้บริการอยู่ ผู้ประกอบการหรือหน่วยงานควรให้โอกาสให้บุคลากรที่อยู่ในภาคบริการได้มีโอกาสได้ใช้งานผลิตภัณฑ์หรือได้รับบริการจริง ๆ จากผลิตภัณฑ์ที่ให้บริการอยู่ รวมทั้งถ้าผู้ให้บริการต้องพบเจอลูกค้าโดยตรง 2) ต้องมีทักษะด้านการสื่อสารที่ดี รวมทั้งการแต่งกายที่เหมาะสมการเทศะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาคิโนย อักษรแก้ว (ภาคิโนย อักษรแก้ว, 2553) และ มังกร ตันทะศิลป์ สุกัญญา เอ็มอัมธรรม และเพ็ญศรี เจริญวานิช ที่พบว่า ผู้ให้บริการต้องมีความรู้และเข้าใจขบวนการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมาย การใช้งานเครื่องมืออุปกรณ์ และขั้นตอนการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ จึงจะสามารถให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้ให้บริการต้องคุณสมบัติของผู้ให้บริการต้องมีบุคลิกภาพและการแต่งตัวที่ดี สุอาดเรียบร้อย และมีอัธยาศัยไมตรี และ ยิ่งกว่านั้นผู้ให้บริการจำเป็นต้องมีความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสินค้า หรือ บริการ (มังกร ตันทะศิลป์, สุกัญญา เอ็มอัมธรรม และ เพ็ญศรี เจริญวานิช, 2556) ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของของ สุชน ยัมรัตนบวร ที่พบว่าสถาปนิก

ที่เป็นผู้ให้บริการต้องรู้เรื่อง กฎหมายและ ข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อจะสามารถนำเสนอแนวทางใหม่ ๆ ให้แก่ลูกค้าได้ (สุชน ยัมรัตน์บวร, 2558) และต้องมีจิตสำนึกหลัก ธรรมาภิบาลของธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะฉัตร จารุธีรศานต์ ที่พบว่า การสร้างระบบการพัฒนาบุคลากรให้เป็นรูปธรรมต้องมีเรื่องหลักธรรมาภิบาล (Good governance) ด้วย (ปิยะฉัตร จารุธีรศานต์, 2560)

สรุป

ผลการศึกษาประสิทธิภาพการผลิตในภาคอุตสาหกรรมบริการอยู่ในเกณฑ์ต่ำ วิธีการแก้ปัญหาโดยการเพิ่มผลิตภาพแรงงานในภาคบริการดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคบริการที่มีโครงสร้างการผลิตที่พึ่งพิงปัจจัย แรงงานในระดับสูง อันได้แก่ สาขาการบริหารราชการแผ่นดิน สาขาการศึกษา สาขาการบริการด้านสุขภาพ สาขาการเงินการธนาคารและประกันภัย และสาขาการค้าส่งค้าปลีกและบริการอื่น ๆ

คุณสมบัติอันพึงประสงค์ของบุคลากรภาคบริการ ในด้านสมรรถนะ ด้านความรู้ ความสามารถ และ ด้าน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคลากรทางด้านอุตสาหกรรมบริการ 2) แนวทางในการพัฒนาบุคลากรในภาค บริการ นำผลการวิเคราะห์มาเขียนข้อสรุปอย่างละเอียด ดังนี้

ผลจากการทบทวนวรรณกรรมบทความวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลการสัมภาษณ์นั้น ได้ข้อสรุปที่ตรงกัน ว่าคุณสมบัติอันพึงประสงค์ของบุคลากรภาคบริการ ด้านสมรรถนะหลักของบุคลากรภาคบริการนั้นจะต้องมาจากการมีความรู้ ความสามารถที่ตรงตามหน้าที่รับผิดชอบ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคลากรที่ควรจะมีในภาคอุตสาหกรรมการให้บริการนั้นที่สำคัญ คือ การมีใจบริการ การเข้าใจความคาดหวังของลูกค้า การรู้จักคิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหาได้ จึงทำให้บุคลากรคุณสมบัติอันพึงประสงค์หลักตรงตามที่อุตสาหกรรมภาคบริการต้องการ ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาบุคลากรในภาคบริการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งหมายถึงการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนทั้งผู้ผลิตบุคลากรเองให้เข้าใจบริบทภาคบริการเพื่อนำไปสร้างหรือปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสม เพื่อให้ นักศึกษา รู้ภาคปฏิบัติและสามารถผลิตนักศึกษาที่จบออกมาตรงความต้องการของตลาดแรงงานมากขึ้น รวมทั้งองค์กรผู้ใช้บุคลากร

ควรจะมีดังนี้ 1) ควรจัดฝึกอบรมด้านต่าง ๆ ทั้งความรู้ ทักษะ ด้านเทคนิคเฉพาะ ทางที่สามารถนำมาปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ควรจะให้การสนับสนุนให้มีการอบรมเพิ่มเติมในหัวข้อที่เฉพาะทางและเหมาะสมกับตำแหน่งงาน รวมทั้งทางด้านผลิตภัณฑ์ เทคโนโลยี จริยธรรม และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์หรือบริการนั้น ๆ 4) มีระบบถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในองค์กร 5) สนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาองค์ความรู้ของตนเองอยู่ตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่องานศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นข้อเสนอแนะต่อการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป อาจพิจารณาด้านขนาดลักษณะของอุตสาหกรรมบริการย่อยที่แตกต่างกัน มีความต้องการคุณสมบัติอันพึงประสงค์ของบุคลากรภาคบริการแตกต่างกันหรือไม่ และแนวทางในการพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมบริการนั้นควรเป็นเช่นใด ทั้งนี้ การวิเคราะห์ดังกล่าวจะให้ประโยชน์เพิ่มเติมในการกำหนดนโยบาย แผนแม่บท และ หลักสูตรต่าง ๆ เพื่อให้ ประเทศมีทรัพยากรบุคคลตรงตามตลาดต้องการ เพราะในคือการขับเคลื่อนประเทศและสร้างรายได้ให้กับประเทศแบบยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- คุณธรรม สันติธรรม และวิมลสิทธิ์ หรยางกูร. (2559) . ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาโครงการอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืน:กรณีศึกษาอาคารสำนักงานที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน LEED ระดับ Platinum1. Veridian E- journal, Silpakorn University, 10 (5) 21-42.
- ดวงตา ภัทโรพงศ์ พย.ม. (2558) . ความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการบริการพยาบาลของผู้รับบริการในหน่วยงานผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลศูนย์สุราษฎร์ธานี. วารสารวิชาการแพทย์ เขต 11, (29) , 365 – 373.
- ธัญยานี เคนคำภา . (2559) . กลยุทธ์การค้าปลีก (ร้านสะดวกซื้อ) ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าของผู้บริโภคใน ร้าน Banthon Oriental Supermarket in Bath, United Kingdom . บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ .

ปิยะฉัตร จารุธีรศานต์. (2560) . กลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์และการพัฒนาบุคลากร.

วารสารวิชาการคณะบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

พิษณุ อิมวิญญาน และ พนิตกุลศิริ. (2554) . การจัดการร้านค้าปลีกที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม
การซื้อสินค้าของผู้บริโภค:การศึกษาร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร. วารสารวิจัย
และพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 10(3) , 349-359.

ภักวัฒน์ อินทรวงษ์โชติ, ปัทม ชัยวัฒน์, ธัญญา วสุศรี, ทวีศักดิ์ กฤษเจริญ และจิรัช พุทธ
กุลสมศิริ. (2556) . คุณภาพการให้บริการของผู้ประกอบการโลจิสติกส์ประเทศไทย
และลาว. วารสารวิจัยและพัฒนา มจร., 36(4) , 465-475.

ภาคิไนย อักษรแก้ว. (2553) . ทศนคติของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ที่มีต่อระบบการ
บริหารจัดการห้องประชุม บทความวิจัย. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุง
เทพ.

มังกร ตันทะศิลป์, สุกัญญา เอ็มอัมธรรม และ เพ็ญศรี เจริญวานิช. (2556) . วารสาร
บัณฑิตศึกษา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 2(1) , 33-50.

รุ่งโรจน์ สงสระบุญ. (2560) . ความพึงพอใจการใช้บริการธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย
สาขานนทบุรี. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยธนบุรี, 11(25) , 68-77.

วรวรรณ ศิลมัฐ. (2555) . การเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการของธนาคารออมสิน สาขาแก่ง
จังหวัดระยอง. กรุงเทพมหานคร: ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
หอการค้าไทย.

วินัสยา สุริยาธานินทร. (2558) . ภาคบริการแรงขับเคลื่อนใหม่ของระบบเศรษฐกิจไทย?

เรียกใช้เมื่อ 7 พฤศจิกายน 2561 จาก

https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/DocLib_/article28_04_58.pdf

ศรอนงค์ เป็ดโปร่ง และธีระ ฤทธิรอด. (2559) . การพัฒนาบุคลากรด้านการให้บริการของ
สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 11(37) , 33-39.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2559) . การสำรวจภาวะการทำงานของประชากรที่ว่างอาณัติ.
สำนักงานสถิติแห่งชาติ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ประเทศไทย.

- สุขน ยิ้มรัตนบวร. (2558) . ปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นไปได้ในการออกแบบอาคารพักอาศัยรวม :กรณีศึกษา Baron Residence ย่านบางกะปิ. Veridian E- journal, Silpakorn University, 8 (3) , 1269-1283.
- Sauian, M.S., Kamarudin, N. & Rani,R.M. (2013) . Labor Productivity of services Sector in Malaysia: Analysis using Input-Output Approach. International Conference on Economics and Business Research.
- The Bank of Thailand. (2017) . Middle Income Trap. Economic research article: Bangkok.

ผลของความแตกต่างทางเพศและบุคลิกภาพที่มีต่อข้อความภาษาไทย
ที่เร้าอารมณ์ด้านการตื่นตัวในผู้ใหญ่ตอนต้น:
การศึกษาคลื่นไฟฟ้าสมองสัมพันธ์กับเหตุการณ์*

THE EFFECT OF GENDER AND PERSONALITY DIFFERENCES
IN YOUNG ADULTS ON THE EMOTIONAL AROUSAL OF
THAI TEXTS: AN EVENT-RELATED POTENTIAL STUDY

ผกาทิพย์ สุระบุตร

Phakatip Surabut

เสรี ชัดเข้ม

Seree Chadcham

พีร วงศ์อุปราช

Peera Wongupparaj

ปิยะทิพย์ ประจุพรม

Piyathip Pradujprom

มหาวิทยาลัยบูรพา

Burapha University, Thailand

E-mail: phakatisurabut@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอารมณ์ที่เกิดขึ้นขณะมองข้อความภาษาไทยที่ก่อให้เกิดอารมณ์ด้านการตื่นตัว โดยศึกษาคลื่นไฟฟ้าสมอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา ปีการศึกษา 2561 จำนวน 80 คน เป็นเพศชายที่มีบุคลิกภาพเปิดเผย 20 คน บุคลิกภาพกลาง ๆ 20 คน และเพศหญิงที่มีบุคลิกภาพเปิดเผย 20 คน บุคลิกภาพกลาง ๆ 20 คน คัดกรองด้านบุคลิกภาพด้วยแบบสำรวจบุคลิกภาพ 5 องค์ประกอบ ฉบับภาษาไทย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย กิจกรรมการทดลองมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการตื่นตัวในผู้ใหญ่ตอนต้น เครื่องบันทึกคลื่นไฟฟ้าสมอง

* Received 26 March 2019; Revised 28 April 2019; Accepted 28 April 2019.

Neuroscan วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ 2-way ANOVA ผลการวิจัยปรากฏว่า คลื่นไฟฟ้าสมองของผู้ใหญ่ตอนต้น ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการตื่นตัว ลักษณะสงบและลักษณะตื่นเต้น ระหว่างเพศชายกับเพศหญิง แตกต่างกันในบริเวณเปลือกสมองส่วนท้ายทอย ที่ตำแหน่ง PO3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่างผู้ที่มีบุคลิกภาพเปิดเผยกับบุคลิกภาพกลาง ๆ แตกต่างกันในบริเวณเปลือกสมองส่วนหน้า ที่ตำแหน่ง FP1 FPZ FP2 AF3 AF4 F7 F3 FZ F4 F8 FC3 FCZ และ FC4 บริเวณเปลือกสมองส่วนบน ที่ตำแหน่ง C3 CZ C4 CP3 CPZ CP4 P3 และ PZ บริเวณเปลือกสมองส่วนขมับ ที่ตำแหน่ง T7 และ T8 และบริเวณเปลือกสมองส่วนท้ายทอย ที่ตำแหน่ง PO3 POZ O1 และ OZ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : ข้อความภาษาไทย, อารมณ์ด้านการตื่นตัว, คลื่นไฟฟ้าสมองสัมพันธ์กับเหตุการณ์, เครื่องบันทึกคลื่นไฟฟ้าสมอง

Abstract

The objective of this experimental research was to study emotional arousal in young adults while looked at arousal Thai texts in neurophysiological levels (brainwaves). The participants were eighty students from Burapha University in academic year 2018, divided in two personality groups; extrovert and ambivert by NEO PI-3 Thai version. The instruments used in this research consisted of the activities of looking at Thai texts which stimulated emotional arousal and NeuroScan system. The data were analyzed by 2-way ANOVA. The results demonstrated that the brainwaves in young adults while performing the task were significantly different between genders ($p < .05$) at the occipital electrode sites: PO3, when compared between extrovert and ambivert personalities, there were differences in brainwaves ($p < .05$) at the frontal electrode sites: FP1 FPZ FP2 AF3 AF4 F7 F3 FZ F4 F8 FC3 FCZ and FC4, the parietal electrode sites: C3 CZ C4 CP3 CPZ CP4 P3 and PZ, the temporal

electrode sites: T7 and T8, and the occipital electrode sites: PO3 POZ O1 and OZ.

Keywords: Thai Texts, Emotional Arousal, Event-Related Potential, NeuroScan system.

บทนำ

อารมณ์ (Emotion) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน “Emovere” หมายถึง การยกขึ้น การตื่น การก่อควน ปั่นป่วน หรือความตื่นเต้นเร้าใจ เป็นสภาวะอารมณ์ที่เกิดขึ้นในขณะใดขณะหนึ่งของแต่ละบุคคล อารมณ์เกิดจากการที่มีสิ่งเร้ามากระตุ้นระบบประสาทสัมผัส ทำให้เกิดการประเมินสถานการณ์ แล้วเกิดการตอบสนอง ซึ่งการตอบสนองของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ได้แก่ สิ่งเร้าที่มากระตุ้น ประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ เพศและบุคลิกภาพ

ทฤษฎีอารมณ์ ที่สำคัญเป็นที่ยอมรับ และใช้กันอย่างแพร่หลาย ได้แก่

1. ทฤษฎี James-Lange ทฤษฎีนี้เชื่อว่า อารมณ์เกิดขึ้นเมื่อบุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นเมื่อถูกกระตุ้นด้วยสิ่งเร้าหรือเหตุการณ์

2. ทฤษฎีของ Cannon-Bard (Cannon-Bard Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า จะเกิดอารมณ์และการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาพร้อมกัน เพราะฉะนั้นเมื่อเกิดอารมณ์ก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายด้วย

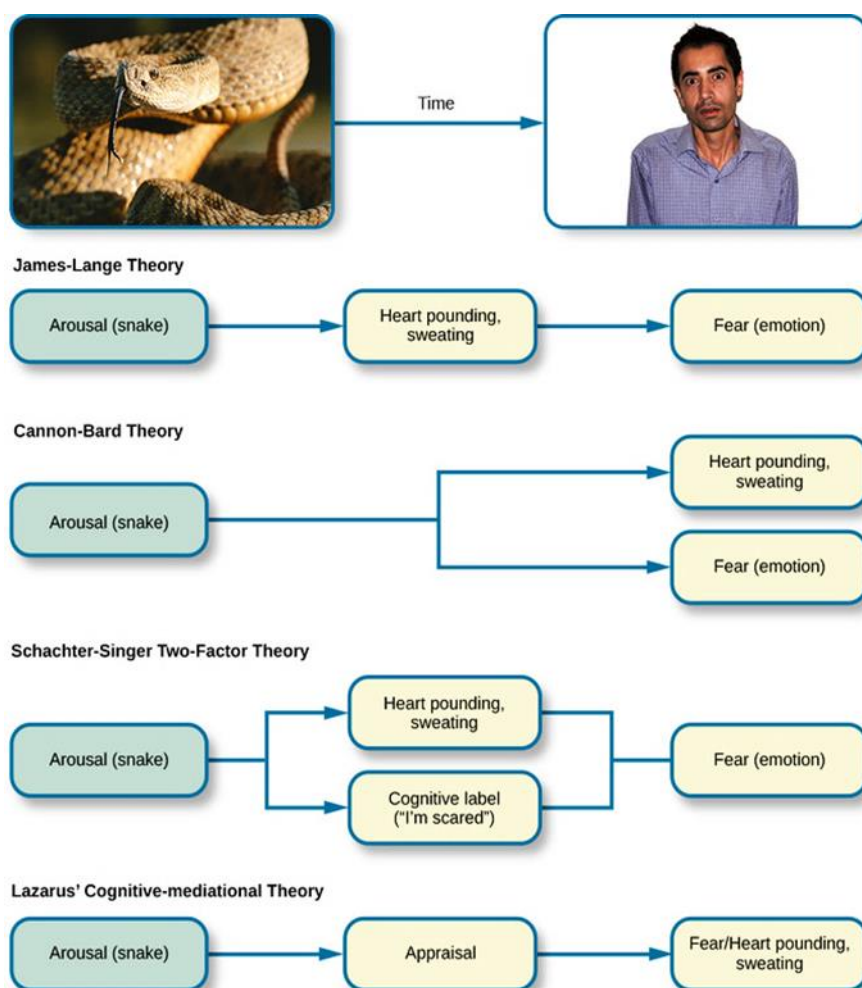
3. ทฤษฎีของ Schachter-Singer มีแนวคิดที่ว่า อารมณ์ เกิดจากการรวมกันของสององค์ประกอบ ได้แก่ การตื่นตัวโดยอัตโนมัติ ที่เกิดขึ้นจากสิ่งเร้าที่ถูกรอบตัวเราทำให้เกิดการตื่นตัว และการให้ความหมาย โดยอาศัยประสบการณ์ที่มีอยู่เดิมมาแปลความหมายของสถานการณ์ปัจจุบันที่กำลังเผชิญอยู่ ซึ่งองค์ประกอบนี้จะเป็นตัวบอกประเภทของอารมณ์

4. Appraisal Theory of Emotion ตามทฤษฎีนี้ มีความเชื่อว่า ความคิดหรือการประเมินสถานการณ์ เกิดขึ้นเป็นอันดับแรกก่อนการเกิดอารมณ์ คนเราจะมีอารมณ์เกิดขึ้นได้นั้น ขึ้นอยู่กับการประเมิน สถานการณ์ที่ถูกรอบตัวเรา หรืออาจกล่าวอีกอย่างว่า อารมณ์เป็นผลมาจากการประเมินการรู้คิด (Cognitive appraisal) ตามทฤษฎีนี้ อารมณ์จะเกิดขึ้นได้ เมื่อมีเหตุการณ์หรือสิ่งเร้าเกิดขึ้นก่อนเป็นอันดับแรก ตามมาด้วยความคิด ที่จะนำไปสู่การ

ตอบสนองทางสรีรวิทยา และการเกิดอารมณ์ขึ้นพร้อมกัน ขั้นตอนในการประเมินตามทฤษฎีนี้จะแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน โดย การประเมินเบื้องต้น (Primary Appraisal) จะพิจารณาว่าสถานการณ์นั้น มีผลต่อความเป็นอยู่ของเราอย่างไร การประเมินลำดับที่สอง (Secondary Appraisal) เราจะพิจารณาว่าเราจะจัดการกับสถานการณ์นั้นได้อย่างไร

จากทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้น แสดงการเกิดอารมณ์ ดังภาพที่ 1

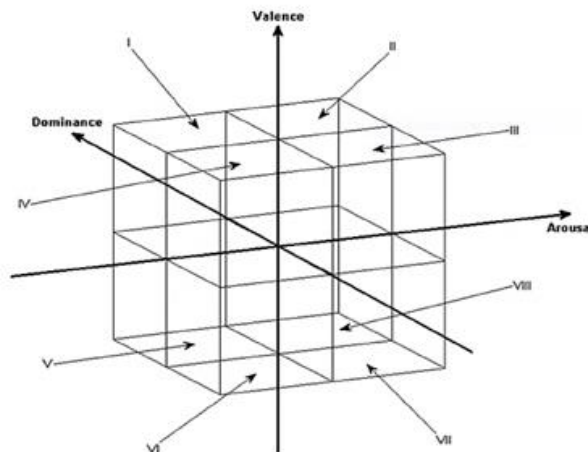

ภาพที่ 1 การเปรียบเทียบการเกิดอารมณ์ ตามทฤษฎีอารมณ์ (OpenStax College, 2014)

อารมณ์ด้านการตื่นตัว เป็นรูปแบบของอารมณ์ ตามแบบจำลองอารมณ์แบบมิติ ตามแนวคิดของ Russell and Mehrabian (Russell, J. A., & Mehrabian, A., 1977) ที่จำแนก

แบบของอารมณ์ออกเป็น 3 มิติ ได้แก่ ความประทับใจ การตื่นตัว และการมีอิทธิพล ดังภาพที่ 2 อารมณ์ด้านการตื่นตัว เกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้นผ่านระบบประสาทสัมผัสทางการมองเห็นหรือได้ยินแล้วเกิดกระบวนการรับรู้ ตีความทำให้เกิดการตอบสนองในลักษณะต่าง ๆ จำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะสงบ (Calm) และ ลักษณะตื่นเต้น (Excited)

ภาพที่ 2 แบบจำลอง VAD (Walter, S., Kim, J., Hrabal, D., Crawcour, S. C., Kessler, H., & Traue, H. C., 2013)

สิ่งเร้าที่มากกระตุ้นให้เกิดอารมณ์มีหลายรูปแบบ คนเราจะรับรู้จากประสาทสัมผัสทางการมองเห็นมากที่สุด ทั้งในลักษณะที่เป็นรูปภาพ คำ และข้อความ มีการพัฒนาระบบคลังคำภาษาไทยบรรทัดฐานด้านอารมณ์ความรู้สึก (จันทร์เพ็ญ งามพรม, เสรี ชัดแฉ่ม และพีร วงศ์อุปราช, 2560) และระบบคลังข้อความภาษาไทยบรรทัดฐานด้านอารมณ์ความรู้สึก (รชมน สุขชุม, เสรี ชัดแฉ่ม และ พีร วงศ์อุปราช, 2561) เพื่อใช้ศึกษาผลของอารมณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งมีการศึกษาอารมณ์ที่เกิดขึ้นในหลายรูปแบบ ทั้งการศึกษาด้านพฤติกรรม โดยใช้มาตรวัดอารมณ์ความรู้สึก Self-Assessment Manikin และการศึกษาในรูปแบบของคลื่นไฟฟ้าสมอง

ปัจจัยทางด้านเพศมีผลต่อการแสดงออกทางอารมณ์ จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างในประเทศสหรัฐอเมริกาหรือประเทศในแถบยุโรปตะวันตกบางประเทศพบว่า เพศหญิงและเพศชายจะมีความแตกต่างในการแสดงออกทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญ โดยผู้ใหญ่เพศหญิงจะมีการแสดงออกทางอารมณ์โดยเฉพาะอารมณ์ทางบวก และอารมณ์ทางลบที่เก็บอยู่ภายใน เช่น ความเศร้า ความกังวล มากกว่าเพศชาย ขณะที่เพศชายจะแสดงความก้าวร้าวและความโกรธ

มากกว่าเพชฌัญญ์ (Chaplin, T. M., 2015) เพชฌัญญ์และเพชฌายมีการรับรู้อารมณ์ที่แตกต่างกัน ทั้งในระดับพฤติกรรมและระดับประสาท ในระดับประสาทสมองของเพชฌัญญ์บริเวณลิมบิก (Limbic) มีการทำงานมากกว่าเพชฌาย (Whittle, S., Yucel, M., Yap, M. B., & Allen, N. B., 2011)

บุคลิกภาพที่แตกต่างกันมีผลต่อการแสดงออกทางอารมณ์แตกต่างกัน บุคลิกภาพเปิดเผย เป็นลักษณะบุคลิกภาพของคนที่น่าสนใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว และสิ่งต่าง ๆ ภายในตัวบุคคลอื่น จะเป็นคนมีเสน่ห์ สนุกสนาน ร่าเริง ช่างพูด ชอบเข้าสังคม มีอารมณ์ขัน และมองโลกในแง่ดี ส่วนบุคลิกภาพกลาง ๆ เป็นลักษณะของบุคคลที่มีบุคลิกภาพไม่ชัดเจน ตามทฤษฎีอารมณ์ของ Eysenck (Eysenck, M., 1985) อธิบายว่า บุคคลที่มีบุคลิกภาพกลาง ๆ มีระดับอารมณ์ด้านการตื่นตัวสูงกว่าบุคคลที่มีบุคลิกภาพเปิดเผย

คลื่นไฟฟ้าสมองสัมพันธ์กับเหตุการณ์ (Event Related Potentials; ERP) เป็นการตรวจคลื่นไฟฟ้าสมองในขณะที่มีการนำเสนอสิ่งกระตุ้น ที่ต้องอาศัยกระบวนการทางสติปัญญาในการตอบสนอง การพิจารณาส่วนประกอบของ ERP แบ่งได้ตามรูปคลื่นขนาด (Amplitude) ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาว่าเป็นบวก (Positive: P) หรือลบ (Negative: N) โดยมีตัวเลขระบุเพื่อแสดงระยะเวลาที่ส่วนประกอบของคลื่นมียอดแหลมของคลื่นสูงที่สุด เช่น N100 เป็น ERP ที่เป็นคลื่นลบ และมีระดับความต่างศักย์ไฟฟ้าสูงสุดในช่วงเวลาประมาณ 100-130 มิลลิวินาที หลังนำเสนอสิ่งเร้า และ P300 เป็นคลื่นบวกที่มียอดแหลมของคลื่นสูงที่สุดในช่วงเวลาประมาณ 250-500 มิลลิวินาที การศึกษาคลื่นไฟฟ้าสมองสัมพันธ์กับเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ได้แก่ การศึกษาของ (Bayer, M., Sommer, W., & Schacht, A., 2010) ศึกษาคลื่นไฟฟ้าสมองสัมพันธ์กับเหตุการณ์ ที่เกิดจากการอ่านคำอารมณ์ที่แทรกอยู่ภายในประโยคพบว่า เกิดองค์ประกอบคลื่น N400 ที่ชัดเจน

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา พบว่า ปัจจัยทางด้านเพศ และบุคลิกภาพมีความสัมพันธ์ต่อการรับรู้อารมณ์ด้านการตื่นตัวแตกต่างกัน แต่ไม่พบการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการนำข้อความภาษาไทยที่เราอารมณ์ด้านการตื่นตัวในบริบทของคนไทย มาเป็นสิ่งเร้าเพื่อศึกษาดำเนินงานของการเกิดคลื่นไฟฟ้าสมอง โดยเฉพาะการศึกษาในตัวแปรเพศ และบุคลิกภาพ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ศึกษาอารมณ์ด้านการตื่นตัว ในกลุ่มตัวอย่างเพศชายและเพศหญิง ที่มีบุคลิกภาพเปิดเผยกับบุคลิกภาพกลาง ๆ เนื่องจากบุคลิกภาพทั้งสองแบบนี้พบได้ในสังคมทั่วไป

โดยใช้ข้อความภาษาไทย จากระบบคลังข้อความของ (รชมน สุขชุม, เสรี ชัดแจ้ง และ พีร วงศ์อุปราช, 2561) มาเป็นสิ่งเร้าเพื่อกระตุ้นอารมณ์ด้านการตื่นตัว โดยศึกษาค้นไฟฟ้าสมองสัมพันธ์กับเหตุการณ์ ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการตื่นตัว ลักษณะสงบและลักษณะตื่นเต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศทางอารมณ์ด้านการตื่นตัว ที่เป็นวิทยาศาสตร์สามารถนำมาใช้เป็นบรรทัดฐานในการศึกษาด้านอารมณ์ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารมณ์ด้านการตื่นตัวในผู้ใหญ่ตอนต้น โดยศึกษาค้นไฟฟ้าสมอง ในประเด็นดังนี้

1. เพื่อเปรียบเทียบคลื่นไฟฟ้าสมองในผู้ใหญ่ตอนต้นจำแนกตามเพศ ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการตื่นตัว
2. เพื่อเปรียบเทียบคลื่นไฟฟ้าสมองในผู้ใหญ่ตอนต้นจำแนกตามบุคลิกภาพ ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการตื่นตัว

วิธีการดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนิสิตระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี ปีการศึกษา 2561 ที่อาสาสมัครเข้าร่วมการวิจัย ทำแบบคัดกรองออนไลน์ เพื่อคัดกรองคุณสมบัติตามเกณฑ์การคัดเลือก คือ มีสุขภาพดี ไม่มีโรคประจำตัว ไม่มีการติดตั้งเครื่องกระตุ้นหัวใจด้วยไฟฟ้า มีภาวะการมองเห็นเป็นปกติ และมีบุคลิกภาพเปิดเผยหรือบุคลิกภาพกลาง ๆ คัดกรองด้านบุคลิกภาพด้วยแบบสำรวจบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบฉบับภาษาไทย (NEO Personality Inventory3; NEO PI-3 Thai version) ของ Costa and McCrae โดยมีเกณฑ์คะแนน แบ่งเป็น 3 ช่วง ได้แก่ 1) คะแนนมากกว่า 118 คะแนน หมายถึง มีบุคลิกภาพเปิดเผย 2) คะแนนตั้งแต่ 101-117 คะแนน หมายถึง มีบุคลิกภาพกลาง ๆ และ 3) คะแนนน้อยกว่า 101 คะแนน หมายถึง มีบุคลิกภาพเก็บตัว

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้คัดกรองกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบสำรวจความถนัดในการใช้มือขวาของเอดินเบิร์ก (ฉบับสั้น) แบบสำรวจบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ ฉบับภาษาไทย แบบประเมินภาวะซึมเศร้าของเบค (BDI-II) ฉบับภาษาไทย แบบสัมภาษณ์ดัชนีชี้วัดสุขภาพจิตคนไทยฉบับสั้น หลังจากนิสิตทำแบบคัดกรองในลิงค์ที่ส่งให้ ข้อมูลจะปรากฏในอีเมลของผู้วิจัย ผู้วิจัยคัดเลือกนิสิตที่ผ่านตามเกณฑ์การคัดกรองที่กำหนด จนครบจำนวน 80 คน ติดต่อกันนัดหมายวันเวลาที่จะเข้าร่วมการทดลอง ณ "ศูนย์ความเป็นเลิศทางวิทยาการปัญญา" วิทยาลัยวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา มหาวิทยาลัยบูรพา ส่วนเกณฑ์การคัดออก คือ มีข้อบ่งห้ามในการใช้สายตาระหว่างการเข้าร่วมการวิจัย มีปัญหาสุขภาพ หรือ อาการเจ็บป่วยที่ต้องได้รับการรักษาระหว่างการเข้าร่วมการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ประกอบด้วย

1. กิจกรรมการทดลองมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการตื่นตัว ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จำนวน 2 ชุด แบ่งตามลักษณะอารมณ์ด้านการตื่นตัว คือ ลักษณะสงบ และลักษณะตื่นเต้น โดยรวบรวมข้อความภาษาไทย จากระบบคลังข้อความภาษาไทยบรรทัดฐานด้านอารมณ์ความรู้สึกของ (รชมน สุขชุม, เสรี ชัดแจ้ง และ พีร วงศ์อุปราช, 2561) คัดเลือกเฉพาะข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการตื่นตัว ตัวอย่างข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการตื่นตัว ลักษณะสงบ เช่น มองชีวิตให้เห็นธรรม หากนิ่งพอก็จะเห็นทางออก อยู่กับความเป็นจริง เป็นต้น ตัวอย่างข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการตื่นตัว ลักษณะตื่นเต้น เช่น ถ้าคิดจะแข่งต้องแรงกว่านี้ ดูหนังไม่อันดูกันไม่ยั้ง รู้สึกดีใจจนหัวใจพองโต เป็นต้น

2. เครื่องบันทึกคลื่นไฟฟ้าสมองรุ่น Neuroscan โปรแกรม Curry Neuroimaging Suit 7.0 ประเทศสหรัฐอเมริกา และหมวกอิเล็กโทรดที่อ้างอิงระบบมาตรฐานสากล 10-20 (Electro-Cap) 64 ช่องสัญญาณ ทำการทดลองในห้องปฏิบัติการ “ศูนย์ความเป็นเลิศทางวิทยาการปัญญา” ณ วิทยาลัยวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา มหาวิทยาลัยบูรพา

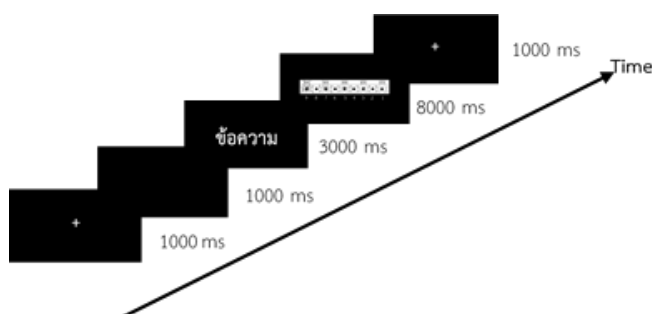
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนสิงหาคม ถึง เดือนกันยายน 2561

การเตรียมตัวก่อนทดลอง เมื่อกลุ่มตัวอย่างเดินทางถึงห้องปฏิบัติการ ให้กลุ่มตัวอย่างนั่งพัก ทำการวัดการมองเห็น ประเมินสภาวะอารมณ์ โดยใช้มาตรวัดอารมณ์ความรู้สึกเชิงบวกและเชิงลบ (Positive and Negative Affect Schedule: PANAS) และวัดความดันโลหิต เพื่อประเมินความพร้อมของร่างกาย จากนั้นกลุ่มตัวอย่างรับฟังขั้นตอน วิธีการทำกิจกรรม การปฏิบัติตัวขณะวัดคลื่นไฟฟ้าสมอง โดยขอให้กลุ่มตัวอย่างหลีกเลี่ยงการเคลื่อนไหวร่างกาย และหลีกเลี่ยงการกระพริบตาขณะตรวจวัดคลื่นไฟฟ้าสมอง ใช้เวลาประมาณ 15 นาที เมื่อกลุ่มตัวอย่างพร้อม ผู้วิจัยทำการสวมหมวกอิเล็กโทรดที่มีขั้วไฟฟ้าให้กลุ่มตัวอย่างเพื่อเตรียมวัดคลื่นไฟฟ้าสมอง โดยทำความสะอาดหนังศีรษะก่อนสวมหมวก

การบันทึกคลื่นไฟฟ้าสมอง กลุ่มตัวอย่างทำกิจกรรมการทดลองมองข้อความภาษาไทยที่เราอารมณ์ด้านการตื่นตัวในผู้ใหญ่ตอนต้น ลักษณะสงบและลักษณะตื่นเต้น ชุดละ 15 ข้อความ โดยมองที่หน้าจอคอมพิวเตอร์ เริ่มจากหน้าจอแสดงเครื่องหมายบวก (+) สีขาว ตรงกลางหน้าจอพื้นหลังสีดำ เป็นเวลา 1000 มิลลิวินาที เพื่อเตรียมความพร้อม ตามด้วยหน้าจอสีดำ เป็นเวลา 1000 มิลลิวินาที จากนั้นแสดงข้อความสีขาวบนพื้นหลังสีดำ เป็นเวลา 3000 มิลลิวินาที จากนั้นหน้าจอแสดงมาตรวัดอารมณ์ความรู้สึก SAM Thai ด้านการตื่นตัว เป็นเวลา 8000 มิลลิวินาที เพื่อให้ประเมินอารมณ์ที่เกิดขึ้นขณะมองข้อความ จากนั้นหน้าจอแสดงเครื่องหมายบวก (+) สีขาว ตรงกลางหน้าจอพื้นหลังสีดำ เป็นการเริ่มต้นข้อความถัดไปตามลำดับนี้ ไปจนครบ 15 ข้อความ ขณะที่กลุ่มตัวอย่างมองข้อความ ทำการบันทึกคลื่นไฟฟ้าสมอง ดังภาพที่ 3 เวลาพักระหว่างชุดการทดลอง 5 นาที โดยระหว่างนั้นให้กลุ่มตัวอย่างประเมินสภาวะอารมณ์ด้วยแบบประเมิน PANAS ก่อนเริ่มกิจกรรมการทดลองมองข้อความภาษาไทยที่เราอารมณ์ด้านการตื่นตัวลักษณะตื่นเต้นต่อไป

ภาพที่ 3 ตัวอย่างลำดับการนำเสนอข้อความ และการบันทึกคลื่นไฟฟ้าสมอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความแปรปรวนของอารมณ์ด้านการตื่นตัวของคลื่นไฟฟ้าสมองระหว่างเพศชายกับเพศหญิง และบุคลิกภาพแบบเปิดเผยกับกลาง ๆ ต่ออารมณ์ด้านการตื่นตัว ด้วยสถิติ 2-way ANOVA

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะทั่วไป	กลุ่มตัวอย่าง (80 คน)	
	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	40	50.00
หญิง	40	50.00
บุคลิกภาพ		
เปิดเผย	40	50.00
กลาง ๆ	40	50.00
อายุ		
20 ปี	32	40.00
21 ปี	36	45.00
22 ปี	10	12.50
23 ปี	1	1.25
24 ปี	1	1.25
ความถนัดในการใช้มือ		
มือขวา	80	100.00
ภาวะสุขภาพจิต		
ปกติ	80	100.00

ลักษณะทั่วไป	กลุ่มตัวอย่าง (80 คน)	
	จำนวน	ร้อยละ
ภาวะซึมเศร้า		
ไม่มีภาวะซึมเศร้า	80	100.00
อารมณ์เชิงบวกและเชิงลบ (PANAS)		
ปกติ	80	100.00
การใช้คอมพิวเตอร์		
ใช้คอมพิวเตอร์เป็น	80	100.00

2. ผลการเปรียบเทียบข้อมูลด้านคลื่นไฟฟ้าสมองสัมพันธ์กับเหตุการณ์ ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการตื่นตัวในผู้ใหญ่ตอนต้น โดยเปรียบเทียบข้อมูลคลื่นไฟฟ้าสมอง N100 P200 และ N400

การเปรียบเทียบอารมณ์ด้านการตื่นตัวลักษณะสงบ และลักษณะตื่นเต้น จากความสูงของคลื่นไฟฟ้าสมอง N100 พบว่า มีความแตกต่างของคลื่นไฟฟ้าสมอง N100 รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 2 ถึง ตารางที่ 3

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบอารมณ์ด้านการตื่นตัว ลักษณะสงบ จากความสูงของคลื่นไฟฟ้าสมอง N100

อิเล็กโทรด	ตัวแปรที่ศึกษา	SS	df	MS	F	p
FP1	เพศ	30.52	1	30.52	.77	.38
	บุคลิกภาพ	158.53	1	158.53	4.01*	<.05
FC3	เพศ	1.49	1	1.49	.16	.68
	บุคลิกภาพ	39.58	1	39.58	4.34*	<.05
C4	เพศ	4.26	1	4.26	.46	.49
	บุคลิกภาพ	45.70	1	45.70	4.98*	<.05
T8	เพศ	1.15	1	1.15	.20	.65
	บุคลิกภาพ	24.06	1	24.06	4.17*	<.05
CPZ	เพศ	4.49	1	4.49	.69	.40
	บุคลิกภาพ	40.17	1	40.17	6.22*	<.05

อิเล็กโทรด	ตัวแปรที่ศึกษา	SS	df	MS	F	p
CP4	เพศ	1.26	1	1.26	.20	.65
	บุคลิกภาพ	42.65	1	42.65	6.82*	<.05
P3	เพศ	6.78	1	6.78	1.22	.27
	บุคลิกภาพ	24.36	1	24.36	4.39*	<.05
PZ	เพศ	.52	1	.52	.07	.78
	บุคลิกภาพ	39.46	1	39.46	5.61*	<.05
PO3	เพศ	311.95	1	311.95	5.93*	<.05
	บุคลิกภาพ	56.25	1	56.25	1.06	.30

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบอารมณ์ด้านการตื่นตัว ลักษณะตื่นเต้น จากความสูงของคลื่นไฟฟ้า N100

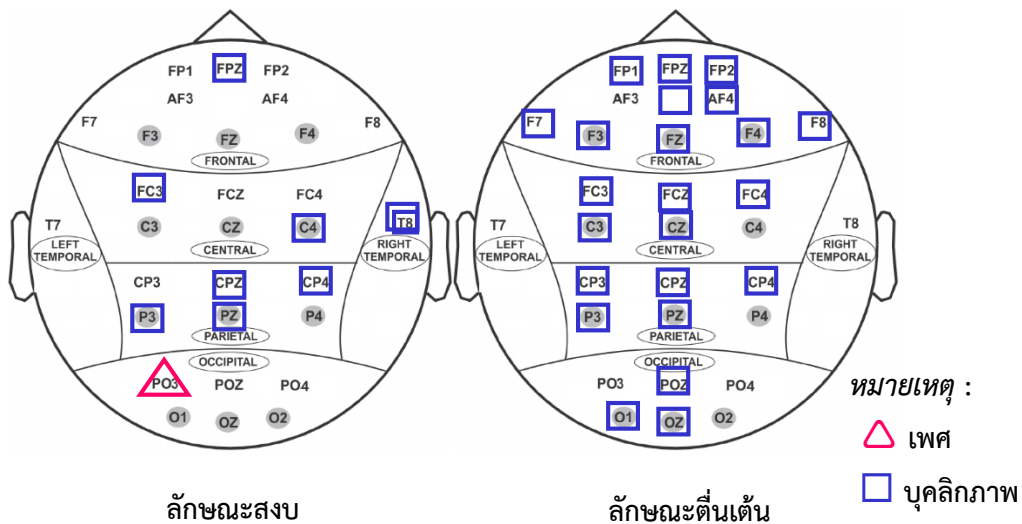
อิเล็กโทรด	ตัวแปรที่ศึกษา	SS	df	MS	F	p
FP1	เพศ	6.21	1	6.21	.12	.73
	บุคลิกภาพ	433.00	1	433.00	8.30*	<.05
FPZ	เพศ	6.70	1	6.70	.12	.74
	บุคลิกภาพ	516.85	1	516.85	8.88*	<.05
FP2	เพศ	9.26	1	9.26	.19	.67
	บุคลิกภาพ	347.77	1	347.77	7.00*	<.05
AF3	เพศ	6.27	1	6.27	.15	.70
	บุคลิกภาพ	230.23	1	230.23	5.64*	<.05
AF4	เพศ	5.75	1	5.75	.15	.70
	บุคลิกภาพ	226.15	1	226.149	5.72*	<.05
F7	เพศ	.00	1	.00	.00	.10
	บุคลิกภาพ	153.44	1	153.44	4.72	<.05
FZ	เพศ	5.39	1	5.39	.16	.69
	บุคลิกภาพ	180.59	1	180.59	5.31*	<.05
F8	เพศ	20.13	1	20.13	.60	.44
	บุคลิกภาพ	186.29	1	186.29	5.54*	<.05

อิเล็กโทรด	ตัวแปรที่ศึกษา	SS	df	MS	F	p
FC3	เพศ	0.00	1	0.00	.00	1.00
	บุคลิกภาพ	179.29	1	179.29	6.05*	<.05
FCZ	เพศ	8.94	1	8.94	.31	.58
	บุคลิกภาพ	141.88	1	141.88	4.99*	<.05
FC4	เพศ	11.80	1	11.80	.39	.53
	บุคลิกภาพ	122.88	1	122.88	4.11*	<.05
T7	เพศ	20.82	1	20.82	.84	.36
	บุคลิกภาพ	131.01	1	131.01	5.26*	<.05
C3	เพศ	12.23	1	12.23	.45	.51
	บุคลิกภาพ	133.52	1	133.52	4.88*	<.05
CZ	เพศ	20.97	1	20.97	.81	.37
	บุคลิกภาพ	102.88	1	102.88	3.98	<.05
CP3	เพศ	.03	1	.03	.00	.98
	บุคลิกภาพ	225.48	1	225.48	5.56	<.05
CPZ	เพศ	20.73	1	20.73	.90	.35
	บุคลิกภาพ	118.05	1	118.05	5.10	<.05
CP4	เพศ	24.73	1	24.73	1.08	0.30
	บุคลิกภาพ	112.24	1	112.24	4.89*	<.05
P3	เพศ	0.43	1	0.43	0.01	0.91
	บุคลิกภาพ	153.67	1	153.67	4.91*	<.05
PZ	เพศ	17.69	1	17.69	0.79	0.38
	บุคลิกภาพ	94.36	1	94.36	4.23*	<.05
POZ	เพศ	4.82	1	4.82	0.23	0.64
	บุคลิกภาพ	115.03	1	115.03	5.42*	<.05
O1	เพศ	10.60	1	10.60	0.48	0.49
	บุคลิกภาพ	114.65	1	114.65	5.20*	<.05
OZ	เพศ	13.29	1	13.29	0.60	0.44
	บุคลิกภาพ	120.01	1	120.01	5.46*	<.05

การเปรียบเทียบตำแหน่งอิเล็กโทรดที่ความสูงของคลื่นไฟฟ้าสมอง N100 ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการตื่นตัว ลักษณะสงบ และ ลักษณะตื่นเต้น ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 การเปรียบเทียบตำแหน่งอิเล็กโทรดที่ความสูงของคลื่นไฟฟ้าสมอง N100 ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการตื่นตัว ลักษณะสงบ และ ลักษณะตื่นเต้น

จากภาพที่ 4 อารมณ์ด้านการตื่นตัวในผู้ใหญ่ตอนต้น ลักษณะสงบ ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการตื่นตัว ลักษณะสงบ จากความสูงของคลื่นไฟฟ้าสมอง N100 พบว่าความแตกต่างทางเพคมีอิทธิพลต่อคลื่นไฟฟ้าสมอง ที่บริเวณเปลือกสมองส่วนท้ายทอย (Occipital) ที่ตำแหน่ง PO3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความแตกต่างทางบุคลิกภาพมีอิทธิพลต่อคลื่นไฟฟ้าสมองที่บริเวณเปลือกสมองส่วนหน้า (Frontal) ที่ตำแหน่ง FP1 บริเวณสมองส่วนกลาง (Central) ที่ตำแหน่ง FC3 และ C4 บริเวณเปลือกสมองส่วนกลีบขมับ (Temporal) ที่ตำแหน่ง T8 และบริเวณเปลือกสมองส่วนบน (Parietal) ที่ตำแหน่ง CPZ CP4 P3 PZ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อารมณ์ด้านการตื่นตัวในผู้ใหญ่ตอนต้น ลักษณะตื่นเต้น ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ ด้านการตื่นตัว ลักษณะตื่นเต้น จากความสูงของคลื่นไฟฟ้า N100 พบว่า ความแตกต่างทางบุคลิกภาพมีอิทธิพลต่อคลื่นไฟฟ้าสมอง ที่บริเวณเปลือกสมองส่วนหน้า ที่ตำแหน่ง FP1 FPZ FP2 AF3 AF4 F7 F3 FZ F4 F8 สมองส่วนกลาง ที่ตำแหน่ง FC3 FCZ FC4 C3 CZ บริเวณเปลือกสมองส่วนกลีบขมับ ที่ตำแหน่ง T7 บริเวณเปลือกสมองส่วนบน ที่ตำแหน่ง CP3

CPZ CP4 P3 PZ และบริเวณเปลือกสมองส่วนท้ายทอย ที่ตำแหน่ง POZ O1 และ OZ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การเปรียบเทียบอารมณ์ด้านการตื่นตัวในผู้ใหญ่ตอนต้น จากความสูงของคลื่นไฟฟ้าสมอง P200 ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการตื่นตัว ลักษณะสงบ และลักษณะตื่นเต้น พบว่า ความแตกต่างทางเพศและบุคลิกภาพไม่มีอิทธิพลต่อคลื่นไฟฟ้าสมอง P200

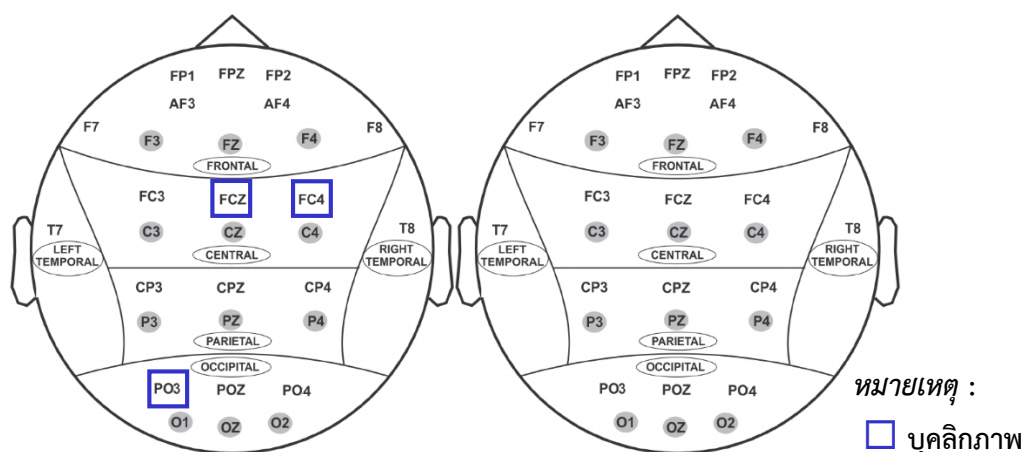
การเปรียบเทียบอารมณ์ด้านการตื่นตัวในผู้ใหญ่ตอนต้น จากความสูงของคลื่นไฟฟ้าสมอง N400 ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการตื่นตัว ลักษณะสงบ และลักษณะตื่นเต้น พบว่า มีความแตกต่างของคลื่นไฟฟ้าสมอง N400 ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการตื่นตัว ลักษณะสงบ รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบอารมณ์ด้านการตื่นตัว ลักษณะสงบ จากความสูงของคลื่นไฟฟ้าสมอง N400

อิเล็กโทรด	ตัวแปรที่ศึกษา	SS	df	MS	F	p
FCZ	เพศ	7.56	1	7.56	.75	.38
	บุคลิกภาพ	47.08	1	47.08	4.69*	<.05
FC4	เพศ	1.36	1	1.36	.17	.67
	บุคลิกภาพ	33.22	1	33.22	4.26*	<.05
PO3	เพศ	100.78	1	100.78	3.11	.08
	บุคลิกภาพ	143.49	1	143.49	4.43*	<.05

อารมณ์ด้านการตื่นตัวในผู้ใหญ่ตอนต้น จากความสูงของคลื่นไฟฟ้าสมอง N400 ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการตื่นตัว ลักษณะตื่นเต้น พบว่าความแตกต่างทางเพศและบุคลิกภาพไม่มีอิทธิพลต่อคลื่นไฟฟ้าสมอง

การเปรียบเทียบตำแหน่งอิเล็กโทรดที่ความสูงของคลื่นไฟฟ้าสมอง N400 ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการตื่นตัว ลักษณะสงบ และ ลักษณะตื่นเต้น ดังภาพที่ 5

ลักษณะสงบ

ลักษณะตื่นเต้น

ภาพที่ 5 ตำแหน่งอิเล็กโทรดที่ความสูงของคลื่นไฟฟ้าสมอง N400 ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการตื่นตัว ลักษณะสงบ และลักษณะตื่นเต้น

จากภาพที่ 5 การเปรียบเทียบอารมณ์ด้านการตื่นตัวในผู้ใหญ่ตอนต้น ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการตื่นตัว ลักษณะสงบ จากความสูงของคลื่นไฟฟ้าสมอง N400 พบว่า ความแตกต่างทางบุคลิกภาพมีอิทธิพลต่อคลื่นไฟฟ้าสมอง ที่บริเวณสมองส่วนหน้า ที่ตำแหน่ง FCZ FC4 และบริเวณเปลือกสมองส่วนท้ายทอย ที่ตำแหน่ง PO3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ผลการศึกษา พบว่า เกิดคลื่นไฟฟ้าสมอง N100 P200 และ N400 ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการตื่นตัว คลื่นไฟฟ้าสมอง N100 และ P200 สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลตอนต้นของอารมณ์ในการประมวลผลการรับรู้เบื้องต้น และคลื่นไฟฟ้าสมอง N400 สะท้อนถึงการประมวลผลที่เกี่ยวข้องกับภาษา สอดคล้องกับการศึกษาของ Wang et al. (Wang, L., Bastiaansen, M., Yang, Y., & Hagoort, P., 2013) ศึกษาคลื่นไฟฟ้าสมองสัมพันธ์กับเหตุการณ์ ขณะมองคำอารมณ์เชิงลบ คำกลาง ๆ และคำเชิงบวก ที่แทรกอยู่ในโครงสร้างของประโยคพบว่า เกิดคลื่น N100 P200 และ N400 ทั้งในกรณีคำที่มีความหมายชัดเจนทางอารมณ์ และกรณีคำที่ไม่ใช่คำที่มีความหมายทางอารมณ์ แทรกอยู่ในโครงสร้างของประโยค

สรุป

จากผลการเปรียบเทียบข้อมูลด้านคลื่นไฟฟ้าสมอง สรุปได้ว่า คลื่นไฟฟ้าสมองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ระหว่างเพศชายและเพศหญิง ช่วงคลื่นไฟฟ้าสมอง N100 ที่บริเวณเปลือกสมองส่วนท้ายทอย ที่ตำแหน่ง PO3 ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เราอารมณ์ด้านการตื่นตัว ลักษณะสงบ สอดคล้องกับการศึกษาของ Whittle et al. (Whittle, S., Yucel, M., Yap, M. B., & Allen, N. B., 2011) สรุปงานวิจัยหลายๆ ฉบับ พบว่า เพศหญิงและเพศชายมีการรับรู้อารมณ์ที่แตกต่างกันทั้งในการศึกษาระดับพฤติกรรมและการทำงานของระบบประสาท สมองของเพศหญิงบริเวณ Limbic ได้แก่ Amygdala, Anterior Cingulate Cortex (ACC) และ Thalamus มีการทำงานมากกว่าเพศชาย ในขณะที่สมองของเพศชายบริเวณ Prefrontal Cortex และ Parietal Cortex มีการทำงานมากกว่าเพศหญิง การที่เพศหญิงและเพศชายมีการรับรู้อารมณ์ที่แตกต่างกันอาจมาจากการประมวลผลอารมณ์ในระดับปฐมภูมิและหตุยภูมิที่ต่างกัน คลื่นไฟฟ้าสมอง N100 เป็นคลื่นไฟฟ้าสมองที่เกิดจากการกระตุ้นด้วยสิ่งเร้าด้านการมองเห็นที่เป็นไฟกระพริบที่เวลา 150-170 มิลลิวินาที เกิดจากการรับรู้ของประสาทสัมผัสการมองเห็นทางตา ปรากฏชัดเจนที่สมองบริเวณส่วนท้ายทอย (Occipital Lobe) รองลงมาคือสมองส่วนบน (Parietal Lobe) สมองส่วนกลีบขมับ (Temporal Lobe) และพบบ้างในสมองส่วนหน้า (Frontal Lobe) ซึ่งการวิจัยนี้ ให้ผลการวิจัยสอดคล้องกับทฤษฎีของคลื่นไฟฟ้าสมองสัมพันธ์กับเหตุการณ์

คลื่นไฟฟ้าสมองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ระหว่างบุคลิกภาพเปิดเผยกับบุคลิกภาพกลาง ๆ ช่วงคลื่นไฟฟ้าสมอง N100 ที่บริเวณเปลือกสมองส่วนหน้า ที่ตำแหน่ง FP1 บริเวณสมองส่วนกลางที่ตำแหน่ง FC3 และ C4 บริเวณเปลือกสมองส่วนกลีบขมับ ที่ตำแหน่ง T8 และบริเวณเปลือกสมองส่วนบน ที่ตำแหน่ง CPZ CP4 P3 PZ และคลื่นไฟฟ้าสมอง N400 ที่บริเวณเปลือกสมองส่วนหน้า ที่ตำแหน่ง FCZ FC4 และบริเวณเปลือกสมองส่วนท้ายทอย ที่ตำแหน่ง PO3 ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เราอารมณ์ด้านการตื่นตัว ลักษณะสงบ นอกจากนั้นยังมีความแตกต่างของคลื่นไฟฟ้าสมอง ระหว่างบุคลิกภาพเปิดเผยกับบุคลิกภาพกลาง ๆ ช่วงคลื่นไฟฟ้าสมอง N100 ที่บริเวณเปลือกสมองส่วนหน้า ที่ตำแหน่ง FP1 FPZ FP2 AF3 AF4 F7 F3 FZ F4 F8 สมองส่วนกลาง ที่ตำแหน่ง FC3 FCZ FC4 C3 CZ บริเวณเปลือกสมองส่วนกลีบขมับ ที่ตำแหน่ง T7 บริเวณเปลือกสมองส่วนบน ที่ตำแหน่ง CP3 CPZ CP4 P3

PZ และบริเวณเปลือกสมองส่วนท้ายทอย ที่ตำแหน่ง POZ O1 และ OZ ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการตื่นตัว ลักษณะตื่นเต้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Revelle and Scherer (Revelle, W., & Scherer, K. R., 2009) พบว่า บุคลิกภาพเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่ออารมณ์ บุคคลที่มีบุคลิกภาพเปิดเผยจะมีสภาวะอารมณ์ทางด้านบวก ส่วนบุคคลที่มีบุคลิกภาพกลาง ๆ จะมีสภาวะอารมณ์ทางด้านลบ และสอดคล้องกับการศึกษาของ Doucet and Stelmack (Doucet, C., & Stelmack, R. M., 2000) พบว่า ระหว่างบุคลิกภาพเปิดเผยกับบุคลิกภาพกลาง ๆ มีแอมพลิจูดของคลื่นไฟฟ้าสมอง N100 เมื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้าทางเสียงแตกต่างกัน สามารถสรุปได้ว่า บุคลิกภาพที่แตกต่างกัน ทำให้การรับรู้อารมณ์ด้านการตื่นตัวแตกต่างกัน คลื่นไฟฟ้าสมอง N400 เป็นคลื่นที่เกี่ยวข้องกับการประมวลผลที่หลากหลายทางภาษา เป็นการทำงานของสมองและระบบประสาททางด้านภาษา ของสิ่งเร้าที่เป็นคำพูด ชนิดภาพและเสียง แสดงการตอบสนองของสมองต่อคำที่เป็นคำใหม่ หรือคำที่ไม่คาดคิด ของสิ่งเร้าที่เป็นประโยคคำพูด โดยสามารถนำเสนอได้ทั้งชนิดภาพหรือเสียง ซึ่งการวิจัยนี้ ให้ผลการวิจัยสอดคล้องกับทฤษฎีของคลื่นไฟฟ้าสมองสัมพันธ์กับเหตุการณ์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 บุคลากรทางการศึกษา นักวิชาการ สามารถนำกิจกรรมการทดลองมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการตื่นตัวในผู้ใหญ่ตอนต้น ไปใช้กระตุ้นความสนใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้

1.2 บุคลากรทางการแพทย์ สามารถนำผลการวิจัยทั้งในส่วนของศักย์ไฟฟ้าสัมพันธ์กับเหตุการณ์ เครือข่ายการทำงานของสมอง และกิจกรรมการทดลองมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการตื่นตัวในผู้ใหญ่ตอนต้นไปใช้ในการกระตุ้นอารมณ์ผู้ป่วย และจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อป้องกันและรักษาอาการที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

2.1 การศึกษานี้เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น บุคลิกภาพเปิดเผย กับ บุคลิกภาพกลาง ๆ จึงควรมีการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างช่วงวัยอื่น หรือบุคลิกภาพแบบอื่น ที่แตกต่างกัน

2.2 การวิจัยนี้ ใช้กิจกรรมทดลองมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการตื่นตัวใน ผู้ใหญ่ตอนต้นลักษณะตื่นต้น และลักษณะสงบเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ควรที่จะมี การนำสิ่งเร้าในลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น ภาพ คำ เสียง มาเป็นสิ่งเร้าแทนข้อความ หรือการ นำสิ่งเร้าผสมกัน เช่น ข้อความกับเสียง ข้อความกับภาพ เป็นต้น มาใช้เพื่อเปรียบเทียบอารมณ์ จากการถูกกระตุ้นด้วยสิ่งเร้าที่แตกต่าง

เอกสารอ้างอิง

- จันทร์เพ็ญ งามพรม, เสรี ชัดแฉ้ม และพีร วงศ์อุปราช. (2560). การพัฒนาระบบคลังคำ ภาษาไทยบรรทัดฐานด้านอารมณ์ความรู้สึก. วิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา.
- รชมน สุขชุม, เสรี ชัดแฉ้ม และ พีร วงศ์อุปราช. (2561). การพัฒนาระบบคลังข้อความ ภาษาไทยบรรทัดฐานด้านอารมณ์ความรู้สึก. วิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา.
- Bayer, M., Sommer, W., & Schacht, A. (2010). Reading emotional words within sentences: The impact of arousal and valence on event-related potentials. *International Journal of Psychophysiology*, 78(3), 299-307.
- Chaplin, T. M. (2015). Gender and Emotion Expression: A Developmental Contextual Perspective. *Emotion Review*.
- Doucet, C., & Stelmack, R. M. (2000). An event-related potential analysis of extraversion and individual differences in cognitive processing speed and response execution. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(5), 956-964.
- Eysenck, M. (1985). Personality and individual differences: A natural science approach. เรียกใช้เมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2562 จาก Retrieved from [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(94\)00175-R](https://doi.org/10.1016/0191-8869(94)00175-R)
- OpenStax College. (2014). *Psychology*. Houston, Texas: Rice University. เรียกใช้เมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2562 จาก Retrieved from <https://openstax.org/details/books/psychology>

- Revelle, W., & Scherer, K. R. (2009). *Personality and emotion. Oxford companion to emotion and the affective sciences.*
- Russell, J. A., & Mehrabian, A. (1977). Evidence for a three-factor theory of emotions. *Journal of Research in Personality*, 11(3), 273-294.
- Walter, S., Kim, J., Hrabal, D., Crawcour, S. C., Kessler, H., & Traue, H. C. (2013). Transsituational Individual- Specific Biopsychological Classification of Emotions. *IEEE Transactions on Systems, Man, and Cybernetics : Systems.*
- Wang, L., Bastiaansen, M., Yang, Y., & Hagoort, P. (2013). ERP evidence on the interaction between information structure and emotional salience of words. *Cogn Affect Behav Neurosci.*
- Whittle, S., Yucel, M., Yap, M. B., & Allen, N. B. (2011). Sex differences in the neural correlates of emotion: evidence from neuroimaging. *Biol Psychol.*

การประยุกต์ใช้หลักจริยธรรมแนวปรัถนิยมในการเสริมสร้างความคุ้มค่า
ในการจัดทำงบประมาณของเทศบาลเพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน*

THE ETHICAL APPLICATION OF ALTRUISM IN RECONSTRUCTING
THE VALUE OF MUNICIPALITY BUDGETING FOR DEVELOPING
THE SUSTAINABLE COMMUNITIES

ลักขณ์จี ผาสุก

Lukkhajee Phasuk

ณิศภาพรรณ คูวิเศษแสง

Nipapan Kuwisetsang

สวัสดี อโณทัย

Sawat Anothai

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University, Thailand

E-mail: luk_noona@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความคุ้มค่าในการจัดทำงบประมาณของเทศบาล โดยเฉพาะกรณีศึกษาของเทศบาลเมืองสระบุรี 2) เพื่อศึกษาหลักจริยธรรมแนวปรัถนิยม ในฐานะเป็นเครื่องมือการวิจัยนี้ 3) เพื่อประยุกต์ใช้หลักจริยธรรมแนวปรัถนิยมเพื่อเสริมสร้างความคุ้มค่าในการจัดทำงบประมาณของเทศบาล เพื่อการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน 4) เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ และรูปแบบในการจัดทำงบประมาณของเทศบาล และหน่วยงานอื่นๆ ที่มีหลักการในการจัดทำงบประมาณแนวเดียวกัน โดยใช้หลักจริยธรรมแนวปรัถนิยม การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิจัยทางปรัชญาแบบวิภาษวิธีและแบบมีการหาเหตุผลด้วยการใช้วิจารณ์ญาณภายใต้กระบวนการ การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางปรัชญาและศาสนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประเด็นปัญหาในการจัดทำงบประมาณของเทศบาลเมืองสระบุรี ได้แก่ 1) พฤติกรรมของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำงบประมาณของเทศบาลแต่ละฝ่ายนั้นเป็นการกระทำที่ถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ 2) พฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลเหล่านั้นส่งผลต่อความคุ้มค่าของการจัดทำงบประมาณของเทศบาลหรือไม่ 3) พฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลเหล่านั้นส่งผลต่อความคุ้มค่าของการจัดทำงบประมาทรายจ่ายของเทศบาลในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนได้อย่างไร

* Received 7 April 2019; Revised 28 April 2019; Accepted 28 April 2019.

2. หลักจริยธรรมแนวปรัตถนิยมที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความคุ้มค่าในการจัดหางบประมาณ ของเทศบาล ได้แก่ 1) จริยธรรมแนวปรัตถนิยมตะวันตก อาทิ หลักปัญญานิยมของโสกราตีส เพลโต และอาริสโตเติล หลักประโยชน์นิยมของเจเรมี เบนธัมและจอห์น สจ๊วต มิลล์ หลักหน้าที่นิยมของอิมมานูเอล คานท์ และหลักธรรมาภิบาล 2) หลักจริยธรรมแนวปรัตถนิยมตะวันออก อาทิ หลักพุทธจริยศาสตร์ และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. การประยุกต์ใช้หลักจริยธรรมแนวปรัตถนิยมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลที่มีผลต่อการเสริมสร้างความคุ้มค่าในการจัดหางบประมาณของเทศบาล เพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

4. องค์ความรู้ใหม่ ได้แก่ การนำกระบวนการตรรกศาสตร์หลังนวยุคมาเป็นแนวทางในกระบวนการจัดหางบประมาณของเทศบาล โดยการปรับเปลี่ยนวิธีคิด พฤติกรรม และกระบวนการทำงานของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดหางบประมาณ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยการสานพลังการปรับตัว พลังการสร้างสรรค์ พลังการมีส่วนร่วม และพลังการแสวงหา เพื่อคัดสรรทางเลือกที่ดีที่สุดในการจัดหางบประมาณของเทศบาล โดยยึดหลักการของระเบียบ กฎหมาย ที่เกี่ยวข้อง และเติมเต็มความคุ้มค่าของงบประมาณให้เกิดความประหยัด โปร่งใส มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์ต่อประชาชนโดยรวม ด้วยการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของข้าราชการที่ดี ภายใต้การผานเสวนา หาจุดร่วม สงวนจุดต่างตามแนวกระบวนการตรรกศาสตร์แห่งปรัชญาหลังนวยุค ด้วยความเข้าใจ เข้าถึง และมุ่งมั่นในการพัฒนา เพื่อสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนให้เกิดแก่ชุมชน ท้ายที่สุดประชาชนในชุมชนนั้น ๆ ก็จะได้รับประโยชน์สุขจากการจัดหางบประมาณของเทศบาล

คำสำคัญ : จริยธรรมแนวปรัตถนิยม, การเสริมสร้างความคุ้มค่า, การจัดหางบประมาณของเทศบาล, การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the concept of the value of municipality budgeting, especially the case study of Muang Saraburi municipality. 2) To study the altruistic ethic as the tool of this research. 3) To apply the altruistic ethic in reconstructing the value of municipality budgeting for developing the sustainable communities, and 4) to create new body of knowledge and model of the value municipality and other departments based on using the altruistic ethic. This study was the qualitative research by methodology in dialectic method and also using the discursive reasoning under the process of analytic, appreciative and applicative approaches to contribute effective model in the Philosophical and Religious field.

The results of research were found as follows:

1. The problems of the value municipality budgeting in the Muang Saraburi municipality such as 1) the behaviors of persons concerning with the municipality budgeting which the right

and proper doing are or not. 2) Those behaviors can be managed how to be effected the value municipality budgeting. 3) For developing the sustainable communities, those behaviors to perform how those behaviors should be performed in the result of the expenditure budgeting of municipality.

2. The altruistic ethic is concerned with the reconstruction of the value municipality budgeting such as 1) Western altruistic ethic consisting of Socrates, Plato and Aristotle's Intellectualism, Utilitarianism of Jeremy Bentham and John Stuart Mill, Deontologism of Immanuel Kant and the principle of Good Governance. 2) Easter altruistic ethic consisting of Buddhist ethics and Philosophy of Sufficiency Economy.

3. To apply the altruistic ethic in the behavior modification of officials for effecting in reconstructing the municipality budgeting for developing the sustainable communities.

4. To create new body of knowledge by including the use of postmodern paradigm as the guideline of the municipality budgeting based upon the modification of mindset, behavior and procedure of persons concerning with budgeting by the upstream, midstream and downstream of process integrated with the powers of adaptivity, creativity, collaborativity and requisitivity. To select the best way of the municipality budgeting, it should be maintained by law, orders and should be fulfilled by the principle of saving, transparency, performance and profit for people. The good officials should be practised in the code of conduct. Also, for eventually leading to joyous benefits of people in communities occurred from the municipality budgeting, it should use the postmodern philosophical paradigm by the Royal initiated Developmental principals of His Majesty Rama IV of understanding, achieving and developing focus on the concept of searching for co-existence ideology, respecting different views, participating in reconciliatory dialogue leading to reconstruct the stable, prosperous and sustainable communities.

Keywords: Altruistic Ethic, Reconstructing the Value, Municipality Budgeting, Developing the Sustainable Communities

บทนำ

การจัดทำงบประมาณเป็นการวางแผนทางการเงินอันเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นและมีความ สำคัญต่อ ความสำเร็จในการบริหารและการดำเนินงานต่าง ๆ โดยปกติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะใช้งบประมาณเป็น เครื่องมือในการบริหารจัดการการดำเนินกิจกรรมขององค์กรให้บรรลุเป้าหมายทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้าน สังคม ด้านการเมือง และด้านเศรษฐกิจ ในเอกสารงบประมาณจะแสดงถึงประมาณการรายรับและรายจ่ายจาก

แหล่งต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแสดงการจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินการต่าง ๆ ตามภารกิจและอำนาจหน้าที่ โดยการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวจะต้องเป็นแผนงานที่ใช้จ่ายเงินอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนในท้องถิ่น กล่าวได้ว่า งบประมาณเป็นเอกสารของรัฐที่สามารถสื่อถึงประชาชน เพื่อให้ได้รับทราบถึงการใช้จ่ายเงินภาษีอากรต่าง ๆ ที่ประชาชนเสียภาษีให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะถูกนำไปใช้จ่ายในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ก่อให้เกิดผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนอย่างไรบ้าง ตรงต่อความต้องการของประชาชนหรือไม่ การดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ เพื่อประชาชนจะได้ทราบและมีส่วนร่วมในการบริหาร อีกทั้งเกิดความเต็มใจที่จะเสียภาษีอากรแก่รัฐอย่างครบถ้วน

การที่เทศบาลได้ผลักดันให้ภารกิจหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้บรรลุเป้าหมายและเกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อองค์กรและประชาชนในพื้นที่ได้นั้น ปัจจัยสำคัญที่สุดประการหนึ่ง คือ การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายให้สอดคล้องและเป็นไปเพื่อการแก้ไขและพัฒนาท้องถิ่นอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม แต่ปัจจุบัน การบริหารงบประมาณรายจ่ายของท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่สามารถตอบโจทย์ในด้านการพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญอย่างยั่งยืนสมดังเจตนารมณ์ในการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่นได้

งบประมาณรายจ่ายประจำปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จัดทำขึ้นภายใต้ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยวิธีการงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2541 (และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ 3 พ.ศ. 2543) หมวด 3 ข้อ 23 ได้กำหนดให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งต้องจัดทำร่างงบประมาณรายจ่ายประจำปี เสนอต่อสภาท้องถิ่น ภายในวันที่ 15 สิงหาคมของทุกปี ประเด็นปัญหาด้านการจัดทำงบประมาณของเทศบาลในเชิงจริยธรรมส่งผลให้การจัดทำงบประมาณของเทศบาลไม่เกิดความคุ้มค่าเท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงเกิดความสงสัยว่า

1. พฤติกรรมของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำงบประมาณของเทศบาลแต่ละฝ่ายนั้น เป็นการกระทำที่ถูกต้อง เหมาะสมหรือไม่
2. พฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลเหล่านั้น จะทำอย่างไรให้ส่งผลต่อความคุ้มค่าของการจัดทำงบประมาณของเทศบาล
3. พฤติกรรมหรือการกระทำอย่างไร จึงจะช่วยส่งผลให้การจัดทำงบประมาณของเทศบาล ในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนได้อย่างไร

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความกังวลและห่วงใยว่าหากปล่อยให้สถานการณ์เป็นไปในลักษณะเช่นนี้เรื่อยไป จะส่งผลให้งบประมาณของแผ่นดินต้องสูญสิ้นไปโดยไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชาติบ้านเมืองเท่าที่ควร และประเด็นสำคัญคือชุมชนท้องถิ่นจะไม่ได้รับการพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนได้ ผู้วิจัยจึงมีความคาดหวังว่า แนวคิดปรัชญาหลังนวยุค โดยเฉพาะหลักจริยธรรมแนวปรัถนิยม จะสามารถนำมาแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการบริหารงบประมาณของเทศบาล ให้เกิดความคุ้มค่าบนพื้นฐานของความสันติสุขและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความคุ้มค่าในการจัดหางบประมาณของเทศบาล โดยเฉพาะกรณีศึกษาของเทศบาลเมืองสระบุรี
2. เพื่อศึกษาหลักจริยธรรมแนวปรัตถนิยมในฐานะเป็นเครื่องมือการวิจัยนี้ ที่เอื้อประโยชน์ต่อการเสริมสร้างความคุ้มค่า ในการจัดหางบประมาณของเทศบาล
3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักจริยธรรมแนวปรัตถนิยม เพื่อการเสริมสร้างความคุ้มค่าในการจัดหางบประมาณของเทศบาลเพื่อการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนโดยเฉพาะกรณีศึกษาของเทศบาลเมืองสระบุรี
4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ และนำเสนอรูปแบบในการจัดหางบประมาณของเทศบาล และหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีหลักการในการจัดหางบประมาณแนวเดียวกัน โดยใช้หลักจริยธรรมแนวปรัตถนิยม

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากเอกสารร่วมกับการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดหางบประมาณของเทศบาลเมืองสระบุรี

ขอบเขตเชิงพื้นที่ : ศึกษาการจัดหางบประมาณของเทศบาลเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี

ขอบเขตด้านเวลา : ศึกษาการจัดหางบประมาณ ในห้วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 และได้ทำการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2560 - เดือนพฤษภาคม 2561

ขอบเขตด้านเนื้อหา : ศึกษาหลักการและแนวทางในการจัดหางบประมาณของเทศบาลรวมถึงพฤติกรรมของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดหางบประมาณของเทศบาล ศึกษาข้อมูล เอกสารและวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดหางบประมาณและหลักจริยธรรมแนวปรัตถนิยม ดังนี้

1. จริยธรรมแนวปรัตถนิยมตะวันตก ได้แก่

- 1.1 หลักปัญญานิยมของโสกราตีส เพลโต และอาริสโตเติล
- 1.2 หลักประโยชน์นิยมของเจเรมี เบนธัม และจอห์น สจ๊วต มิลล์
- 1.3 หลักหน้าที่นิยมของอิมมานูเอล คานท์
- 1.4 หลักธรรมาภิบาลของสำนักนายกรัฐมนตรี

2. จริยธรรมแนวปรัตถนิยมตะวันออก ได้แก่

- 2.1 หลักพุทธจริยศาสตร์
- 2.2 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Information) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกประกอบด้วย บุคคล 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มข้าราชการการเมือง มีนายกเทศมนตรี ประธานสภาเทศบาล สมาชิกสภาเทศบาล จำนวน 5 คน 2) กลุ่มข้าราชการประจำ มีปลัดเทศบาล รองปลัดเทศบาล หัวหน้าส่วนราชการ

และเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำงบประมาณ จำนวน 13 คน และ 3) ประธานคณะกรรมการชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ทั้งหมด จำนวน 29 คน รวมทั้งหมด 47 คน

ผู้วิจัยได้นำผลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์กับหลักจริยธรรมหลังนวยุคแบบปรัตนนิยมในเชิงการให้เหตุผลทางจริยธรรม (ethical argumentation) ตามวิธีการการอภิปรายเหตุผล (discursive method) ภายใต้กระบวนการของการวิเคราะห์ (analysis) การวิจิักษ์ (appreciation) และ การวิธาน (application)

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความคุ้มค่าในการจัดทำงบประมาณของเทศบาล โดยเฉพาะกรณีศึกษาของเทศบาลเมืองสระบุรี ผลการศึกษาพบว่า

ความคุ้มค่า (Value) ในงานวิจัยนี้ หมายถึง การจัดสรรงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม โดยยึดประโยชน์สุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง สามารถสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนอย่างสมดุลและยั่งยืนได้ตามแนวคิดของหลักปรัชญาหลังนวยุค (postmodern philosophy) ผลจากการศึกษาพบว่า การจัดทำงบประมาณของเทศบาลเมืองสระบุรี ยังไม่เกิดความคุ้มค่าเท่าที่ควร เนื่องจากงบประมาณที่จัดสรรเพื่อดำเนินการตามแผนงานสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งเป็นแผนงานหลักในการส่งเสริมและพัฒนาความยั่งยืนให้แก่ชุมชน มีเพียง 3.50 % เท่านั้น ซึ่งถือว่าน้อยมากหากเทียบกับแผนงานอื่น ๆ และความจำเป็นในการพัฒนาชุมชน อีกทั้งโครงการ/กิจกรรม ที่จัดสรรงบประมาณลงไปดำเนินการในชุมชนนั้น ส่วนใหญ่เป็นโครงการ/กิจกรรมที่ใช้ระยะเวลายาว ไม่ค่อยมีโครงการที่ต่อเนื่องหรือต่อยอดการดำเนินงานที่จะสามารถทำให้ชุมชนเข้มแข็งเกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนได้ ดังนั้น งบประมาณส่วนใหญ่ใช้เพื่อการก่อสร้าง สร้างสิ่งสาธารณประโยชน์ การทุ่มเทในการพัฒนาชุมชนให้สามารถยืนด้วยตัวเองมีน้อยมาก ไม่เกิดความต่อเนื่อง และไม่สามารถทำให้เกิดความยั่งยืนได้

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้น ทั้งจากการวิเคราะห์ทางเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ต้นตอหรือบ่อเกิดของปัญหาที่พบส่วนใหญ่น่าจะมาจากคนที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการจัดทำงบประมาณของเทศบาลเมืองสระบุรี ซึ่งผู้วิจัยมองสถานการณ์ตามความเป็นจริงที่บุคคลเหล่านั้น เลือกระทำในกระบวนการจัดทำงบประมาณ เหตุผลน่าจะมาจากการจัดทำงบประมาณของเทศบาลนั้น มีระเบียบ กฎหมาย และหลักเกณฑ์ที่กำหนดขั้นตอน และขอบเขตในการถือปฏิบัติ ประกอบกับมีกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐกำกับกับการปฏิบัติหน้าที่ราชการอยู่ โดยมีหน่วยตรวจสอบว่าได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบของทางราชการอย่างถูกต้อง ครบถ้วนหรือไม่ ทำให้เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำงบประมาณ ยึดระเบียบกฎหมายเป็นที่ตั้ง เพราะกลัวความผิดที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานนั้น ๆ เจ้าหน้าที่ผู้จัดทำงบประมาณจึงยึดติดกับกรอบของระเบียบ กฎหมายที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ซึ่งก็เป็นสิ่งที่ดี เพราะเป็นกฎสากลที่ทุกคนและทุกฝ่ายยอมรับได้ โดยยึดหลักวามซื่อสัตย์ หรือหลักปรัชญานวยุคเป็นแนวทางในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายของเทศบาล

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาหลักจริยธรรมแนวปรัถนิยมในฐานะเป็นเครื่องมือการวิจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการเสริมสร้างความคุ้มค่า ในการจัดทำงบประมาณของเทศบาล ผลการศึกษาพบว่า การนำหลักจริยธรรมแนวปรัถนิยม ซึ่งเป็นหลักปรัชญาหลัคนวยุคมายังช่วยเติมเต็มกระบวนการจัดทำงบประมาณของเทศบาล ที่ถือปฏิบัติตามปรัชญานวยุคให้มีความคุ้มค่ามากขึ้น โดยคัดสรรหลักจริยธรรมแนวปรัถนิยมทั้งตะวันตกและตะวันออกมาเป็นแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

จริยธรรมแนวปรัถนิยมตะวันตก ได้แก่ หลักปัญญานิยมของโสกราตีส เพลโต และอาริสโตเติล โสกราตีส ได้สร้างหลักการสำคัญเกี่ยวกับคุณธรรม หรือจริยธรรม คือ ความรู้ คุณธรรม เป็นสิ่งที่อาจแสวงหาค้นพบได้ และคุณธรรมเป็นสิ่งที่อาจสอนและเรียนรู้ได้ คุณธรรมทางสังคมที่สูงที่สุด คือ ความยุติธรรม ดังนั้น เป้าหมายสูงสุดของชีวิตการเมือง คือ คุณธรรม และรัฐที่ดีที่สุด คือ รัฐที่มีการปกครองแบบอภิชนาธิปไตย (Aristocracy) หรือรัฐผสม (Mixed Regime) โสกราตีส เชื่อว่า เมื่อราชากลายเป็นปรัชญาเมธี หรือเมื่อปรัชญาเมธีกลายเป็นราชาเท่านั้น รัฐที่ดีที่สุดจึงจะเกิดขึ้นได้ เพลโต มีแนวความคิดหลักด้านจริยธรรมว่า ผู้ปกครองหมายถึงนักปราชญ์ (Philosopher King) หรือผู้ทรงคุณธรรมควรเป็นผู้ปกครอง และเมื่อความรู้คือคุณธรรม จึงจำเป็นต้องแสวงหาและฝึกฝนอบรมคนที่มีดีที่สุด เพื่อเสริมสร้างผู้ปกครองที่เป็นธรรม เพลโตแบ่งประเภทของคุณธรรมออกเป็น 4 ประเภท คือ 1) ปรัชญา 2) ความกล้าหาญ 3) การรู้จักประมาณ และ 4) ความยุติธรรม อาริสโตเติล ปรัชญาการเมืองของอาริสโตเติลมุ่งที่จริยธรรมเป็นประการสำคัญ ทั้งนี้ เพื่อวางมาตรฐานความประพฤติ ปฏิบัติ และข้อวัตรทางศีลธรรมจรรยา อันหมายถึง กฎหมาย ซึ่งแจกแจงออกเป็นแบบแผนทางสังคม และระบอบการปกครอง รวมทั้งมาตรฐานทางจริยธรรมที่ราษฎรจะต้องประพฤติปฏิบัติตาม ทั้งหมดเรียกว่า “รัฐธรรมนุญ” คุณธรรมหลักตามแนวคิดของอาริสโตเติล มี 4 ประการ คือ 1) ความรอบคอบ 2) ความกล้าหาญ 3) การรู้จักประมาณ และ 4) ความยุติธรรม อีกหลักจริยธรรมคือ ประโยชน์นิยม (Utilitarianism) เป็นทฤษฎีทางจริยศาสตร์ ที่ถือเอาประโยชน์สุขเป็นเกณฑ์ตัดสินความผิดถูก ชั่วดี กล่าวคือ การกระทำที่ก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุดแก่คนจำนวนมากที่สุด ถือเป็นการกระทำที่ดี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) และเนื่องจากประโยชน์นิยมเป็น จริยศาสตร์ที่เน้นเป้าหมาย (End Ethics) จึงพิจารณาความถูกต้องของการกระทำที่ผลของการกระทำ โดยไม่นำตัวการกระทำมาตัดสิน ไม่ว่าการกระทำนั้นจะประกอบด้วยเจตนาดีหรือไม่ก็ตามสาระสำคัญของประโยชน์นิยมถือว่า ความสุขเป็นสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับมนุษย์ ความสุขจึงเป็นตัวตัดสินว่าการกระทำดี ไม่ดี ควร ไม่ควร ถูกหรือผิด ถ้าการกระทำใดที่กระทำแล้วให้ประโยชน์สุขมากกว่าก็ถือว่าการกระทำนั้นที่ดีกว่า และควรกระทำมากกว่า อนึ่ง ประโยชน์สุขในที่นี้มีได้หมายถึงประโยชน์สุขของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่หมายถึงประโยชน์สุขของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตาม "หลักมสุข" ที่ว่า "ความสุขที่มากที่สุด ของคนจำนวนมากที่สุด" ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงโทษหรือความทุกข์ที่จะเกิดขึ้นด้วย โดยทุกข์หรือโทษที่เกิดขึ้นต้องไม่มากกว่าประโยชน์ที่ได้รับ และในบางกรณีที่ต้องเลือกกระทำ เนื่องจากทุกทางเลือกนั้นล้วนแต่ก่อให้เกิดความทุกข์ ก็ให้ถือว่าการกระทำที่ก่อให้เกิดความทุกข์น้อยกว่าเป็นการกระทำที่ให้ความ สุขมากกว่าทางเลือกอื่น ๆ ประโยชน์นิยมเป็นแนวคิดที่เอื้อต่อการตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ประโยชน์นิยมยังเป็นปรัชญาที่รองรับรัฐสวัสดิการในยุคปัจจุบัน ผู้ที่สร้างระบบ คือนักปฏิรูปสังคม เจริม เบนธัม (Jeremy Bentham: 1742-1832) จอห์น สจ๊วต มิล (John Stuart Mill: 1806-1873) และยังมีหลักฐานที่นิยมของอิมมานูเอล คานท์ ลัทธิที่ยึดมั่นในคุณธรรม

หรือเหตุผลอย่างเคร่งครัด หรือ Moral Purism แปลว่า บริสุทธิ์นิยมทางศีลธรรม หรือบางทีก็เรียกว่า หน้าที่ยินยอม เพราะเน้นที่หน้าที่เป็นหลัก ศีลธรรมของค่าน้ำใจ จึงอยู่ที่การเอาชนะอารมณ์และตั้งอยู่บนเหตุผล และหลักธรรมาภิบาล มีหลักการที่คล้ายคลึงกับหลักจริยธรรมแนวปรัถนิยม เพราะเป็นหลักที่มุ่งเน้นการกระทำเพื่อความถูกต้อง รอบคอบ โปร่งใส มีส่วนร่วม มีความรับผิดชอบ และที่สำคัญเน้นการสร้างคุณค่าในกิจกรรมที่ทำ

หลักจริยธรรมแนวปรัถนิยมตะวันออก ได้แก่ หลักพุทธจริยศาสตร์ มีแนวคิดคล้ายกับปรัถนิยม เพราะเป็นหลักธรรมในการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และเป็นกำลังในการดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จด้วยความมั่นใจและปลอดภัย ซึ่งหลักที่ผู้วิจัยนำมาใช้ ได้แก่ หลักธรรม 4 ประการ (พละ 4) โดยมีเนื้อหา 1) ปัญญาพละ หมายถึง ปัญญาที่เป็นกำลัง ให้รู้ดี รู้ชอบ รู้ถูกต้อง แล้วปฏิบัติตนในทางที่ถูกที่ควรทั้งกายและใจ เพื่อจะได้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข 2) วิริยะพละ หมายถึง ความเพียรพยายามที่เป็นพลัง ในการทำให้คนเราไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ โดยความเพียรนั้นต้องเป็นความเพียรชอบ 3) อนวัชชพล หมายถึง การกระทำที่ไม่มีโทษเป็นกำลัง คือทำในสิ่งที่ดีที่เป็นมงคลผู้กระทำจะเกิดความเจริญก้าวหน้า การกระทำที่กล่าวนี้มี 3 ทาง คือ กายกรรม วจีกรรม และมโนกรรม 4) สังคหพละ หมายถึง การสงเคราะห์เป็นกำลังเพราะคนเมื่ออยู่ร่วมกันในสังคม ก็ควรจะช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพื่อสร้างความรักความสามัคคี ในทางพระพุทธศาสนามีหลักธรรมในการสงเคราะห์ผู้อื่น เรียกว่า สังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา พละ 4 นี้ เป็นธรรมที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจและปลอดภัยแล้วยังส่งเสริมให้เกิดความสงบสุขด้วยการอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อันเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนหรือสังคมนั้นๆ ให้มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืนต่อไป และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อประยุกต์ใช้หลักจริยธรรมแนวปรัถนิยมเพื่อการเสริมสร้างความคุ้มค่าในการจัดทํางบประมาณของเทศบาลเพื่อการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน โดยเฉพาะกรณีศึกษาของเทศบาลเมืองสระบุรี มี 3 ประเด็น ผลการศึกษาพบว่า

1. พฤติกรรมของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทํางบประมาณของเทศบาลแต่ละฝ่าย จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลรวมถึงการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียและมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทํางบประมาณ หากมองด้วยมุมมองทางปรัชญาและศาสนา การจัดทํางบประมาณของเทศบาลในปัจจุบัน มีความไม่ลงตัวกันทางกระบวนทรรศน์ทางปรัชญา โดยเฉพาะกระบวนทรรศน์นวยุคและกระบวนทรรศน์หลังนวยุค กล่าวคือ ในมุมมองของผู้จัดทํางบประมาณ คือ ข้าราชการ โดยเฉพาะข้าราชการประจำ ยังมีความยึดมั่นถือมั่นในแนวคิดแบบวจนัมชัณนินิยม (Logocentrism) ซึ่งเป็นแบบรวมนศูนย์อำนาจ ขณะที่ความต้องการหรือความคาดหวังของประชาชนอยากให้ดำเนินการจัดทํางบประมาณแบบหลังนวยุค (Postmodern Budgeting) คือ การจัดทํางบประมาณที่มีส่วนร่วมของภาคชุมชนและมีความโปร่งใส โดยเฉพาะคาดหวังการ

จัดทำงบประมาณแบบปรตถนิยม (Altruistic Budgeting) สองแนวคิดนี้มีความแตกต่างกันคือการจัดทำงบประมาณแบบนวยุคเป็นการกระจุกอำนาจที่ระบบราชการเท่านั้น ขณะที่แบบหลังนวยุคเป็นการกระจายอำนาจสู่ภาคประชาชนถึงความต้องการที่แท้จริง วิธีคิดของกระบวนทรรศน์หลังนวยุคสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดทำงบประมาณของเทศบาล โดยเฉพาะกรณีศึกษาของเทศบาลเมืองสระบุรีนั้น โดยการหลอมรวมวิธีคิดของทุกกระบวนทรรศน์ เพื่อพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่แท้จริงของการจัดทำงบประมานนั้น คือ การทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีประโยชน์สุข หากการจัดทำงบประมาณของเทศบาลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน ควรปรับวิธีคิด (Mindset) ของผู้จัดทำงบประมาณ หากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำงบประมาณมีความคิดการจัดทำงบประมาณแบบนวยุค พฤติกรรมของบุคคลยังคงยึดกฎหมาย ระเบียบว่าด้วยการจัดทำงบประมาณ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ตามตัวบทที่ถูกกำหนด (วจนัมชฌมินิกยม) ผู้ดำเนินการจัดทำอาจจะมีผลประโยชน์ทับซ้อน หรืออคติในการจัดสรรงบประมาณ แต่หากวิธีคิดถูกยกระดับเป็นการจัดสรรงบประมาณแบบหลังนวยุคในการเสริมมุมมอง วิธีคิด และรับฟังความต้องการของประชาชน ความคุ้มค่าในการจัดทำงบประมาณจะเกิดประโยชน์สุขอย่างแท้จริง

2. พฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลเหล่านั้นจะอย่างไรให้ส่งผลต่อความคุ้มค่าของการจัดทำงบประมาณของเทศบาล การจัดทำงบประมาณของเทศบาลนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้เงินอย่างไรให้ถูกต้องเป็นประโยชน์ ก่อให้เกิดความคุ้มค่าในการอนุมัติของแต่ละประเภท โครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ผู้วิจัยพบว่า สิ่งที่เป็นกลไกสำคัญของการจัดทำงบประมาณของเทศบาล คือ บุคคล โดยเฉพาะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำงบประมาณ ทั้งในระดับปฏิบัติการ ดำเนินการ และสั่งการ (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2552) ดังนั้น เมื่อยอมรับการจัดทำงบประมาณของเทศบาลแบบนวยุคยังมีจุดบกพร่อง มีช่องโหว่ที่ไม่สามารถทำให้เกิดความคุ้มค่า ในการนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน จึงควรเสริมด้วยแนวคิดการจัดทำงบประมาณของเทศบาลแบบหลังนวยุค โดยใช้หลักจริยธรรมแบบประโยชน์นิยมของมิลล์ในการดำเนินการจัดอบรมเพาะบ่มอุปนิสัยของเจ้าหน้าที่รัฐให้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง เพื่อให้การจัดทำงบประมาณของเทศบาล ได้เกิดความคุ้มค่า ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดทางจริยธรรมของอิมมานูเอล คานท์ และพุทธจริยศาสตร์ มาเป็นแนวทาง เพื่อนำไปใช้แก้ไขปัญหานี้ โดยคานท์มีความเชื่อในตัวตนมนุษย์ว่ามีสมรรถภาพพิเศษที่เรียกว่า ปัญญาชั้นเหตุผลปฏิบัติ (Practical Reason) ที่จะทำให้นักุษย์สามารถเข้าถึงหลักการของศีลธรรมว่าต้องทำตามหน้าที่ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากมโนธรรมของมนุษย์ที่พึงปฏิบัติ เป็นความสำนึกในหน้าที่ที่จะแสดงตัวของมันออกมาในรูปของคำสั่งเด็ดขาด ซึ่งจะปราศจากเงื่อนไขใด ๆ ทั้งสิ้น จะมีเพียงแต่โครงสร้าง 3 ประการ คือ 1) จงทำสิ่งที่เมื่อทำแล้วจะกลายเป็นสากลได้ 2) จงปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์เช่นเดียวกับที่ปฏิบัติต่อตนเอง กล่าวคือ ไม่ควรทำตนให้เป็นเครื่องมือของคนอื่น และไม่ควรรทำให้คนอื่นเป็นเครื่องมือของตน 3) มนุษย์ทุกคนเป็นสมาชิกของอาณาจักรแห่งเป้าหมายเดียวกัน (พระมหาประทีป สิริปญโญ, 2558)

ผู้วิจัยเสนอว่า แนวทางของการทำหน้าที่ทางศีลธรรมของคานท์นั้น เป็นสิ่งที่ดี ประเสริฐมาก แต่การนำมาประยุกต์ใช้ในระดับพื้นฐานเพื่อการเพาะบ่มจิตใจของผู้ปฏิบัติงานในการจัดทำงบประมาณของเทศบาล เห็นจะก่อเกิดประโยชน์ได้ยากและต้องใช้เวลาที่นาน ผู้วิจัยเสนอว่า ควรปลูกฝังในการตระหนักศีลธรรมพื้นฐานในพุทธจริยศาสตร์ เพื่อความตั้งมั่นในการทำหน้าที่ตามหลักศีลธรรม โดยเฉพาะตามศาสนาของตนอย่าง

เคร่งครัด จะไม่เป็นปัญหา เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธ หากดำรงตนตั้งมั่นในพุทธจริยศาสตร์ ทั้งในระดับศีลและธรรมแล้ว จะทำให้เป็นพื้นฐานที่ดีต่อการปฏิบัติหน้าที่ในระดับศีล ขอให้ประพฤติ ปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์ขั้นต้น คือ ศีล 5 อย่างเคร่งครัด ปัญหาต่าง ๆ จะไม่มี สิ่งที่เป็นปัญหาการคอร์รัปชัน การฉ้อราษฎร์บังหลวงต่าง ๆ หากเจ้าหน้าที่ของรัฐประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรม เช่น สัมมาอาชีวะ จะไม่เป็นสาเหตุของการประพฤติมิชอบในวงราชการ สัมมาอาชีวะ เป็นหลักของการแสวงหาทรัพย์โดยชอบธรรม ไม่ข่มเหงเบียดเบียน โดยการใช้อำนาจหน้าที่เพื่อการแสวงหาทรัพย์โดยมิชอบ

การประพฤติปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณ หลักจริยธรรม เป็นเกราะภูมิคุ้มกันของคุณลักษณะความดีพร้อม (integrity) ของข้าราชการในการจัดทำงบประมาณของเทศบาล เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าตามหลักธรรมาภิบาล ผู้วิจัยมองว่า ความคุ้มค่าตามหลักธรรมาภิบาล ควรมียอดประกอบอย่างน้อย 3 ส่วน คือ กฎหมาย จรรยาบรรณ และจริยธรรม

หลักคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นแม่แบบเชิงบูรณาการของพุทธจริยธรรมกับจริยธรรมสากลในจริยธรรมตะวันตก เช่น คุณธรรมแม่บท 4 ประการ ของอาริสโตเติล แนวทางการบ่มเพาะอุปนิสัยของข้าราชการเพื่อให้เข้าถึงคุณธรรมแห่งความดีพร้อม ตามอย่างที่อาริสโตเติล ผู้ซึ่งยึดถือแนวคิดแบบเอกภพนิยม (Cosmopolitanism) นั่นคือ มีความยินดีทำทุกอย่างเพื่อคุณภาพชีวิตตนเอง ของเพื่อนมนุษย์ทุกคนและเอกภพทั้งปวง ด้วยการดูแลให้ทุกคนและทุกสิ่งมีส่วนร่วมในคุณภาพของกันและกัน (Caring and sharing) โดยถือสัจธรรมว่าทุกสิ่งจะเดินหน้าไปด้วยดีพร้อมกัน โดยดูแลกันตามความรู้ความสามารถบนพื้นฐานคุณธรรมแม่บท 4 ประการ (กิริติ บุญเจือ, 2555) คือ ความรอบคอบ ความกล้าหาญ การรู้จักประมาณและความยุติธรรม ซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธจริยธรรมว่าด้วยฆราวาสธรรม 4 ประการ คือ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ หากเจ้าหน้าที่ของรัฐมีส่วนเกี่ยวข้องนำมาตระหนักใช้ ผู้วิจัยเชื่อว่าการจัดทำงบประมาณของเทศบาลจะมีความโปร่งใส กล้าที่จะเผชิญหน้าต่อการตรวจสอบความถูกต้อง ทำให้เกิดการใช้งบประมาณอย่างประหยัด ได้น้อยหน่าที่มาจากการใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่อย่างคุ้มค่า นำไปสู่การสร้างประโยชน์สุขตามที่ปรารถนา

เมื่อข้าราชการที่เกี่ยวข้องในการจัดทำงบประมาณของเทศบาลมีภูมิคุ้มกันเพียงพอแล้ว ลำดับต่อไป ผู้วิจัยมองว่า ควรนำไปสู่การแสดงออกของพลังด้วยหลักพุทธจริยธรรมแห่งพละธรรม 4 ประการ คือ ปัญญา พละ วิริยพละ อดวิชขพละ และสังคหพละ ด้วยการสร้างพลังแห่งการสร้างสรรค์ พลังแห่งการปรับตัว พลังแห่งการแสวงหา และพลังแห่งความร่วมมือ สิ่งเหล่านี้จะเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือการกระทำของผู้จัดทำงบประมาณของเทศบาลให้ส่งผลต่อความคุ้มค่าของการจัดทำงบประมาณของเทศบาลได้

3. พฤติกรรมหรือการกระทำอย่างไร จึงจะช่วยส่งผลให้การจัดทำงบประมาณของเทศบาล ในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนได้อย่างไร วิธีการคิดจากเดิมและเป็นอยู่ในปัจจุบันของการจัดทำงบประมาณของเทศบาล ที่เป็นแบบนวยุค โดยยึดกรอบวามมีฉิมินิยม มาเสริมวิธีคิดการจัดทำงบประมาณแบบบนลงล่าง (Top-Down Approach) ที่บัญชาการหรือแสดงความต้องการจากผู้บังคับบัญชาสู่ผู้ใต้บังคับบัญชา หรืออีกนัยหนึ่ง จากข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐมาสู่ภาคประชาชนหรือชุมชน มาเป็นการจัดทำงบประมาณจากล่างขึ้นบน (Bottom-Up Approach) ที่เริ่มจากความต้องการที่แท้จริงของภาคประชาชนหรือชุมชน แล้วนำเสนอตาม

ความเหมาะสมของภาครัฐ และสำหรับในประเด็นข้อที่ 2 คุณลักษณะความดีพร้อมของผู้จัดทำงบประมาณ เพื่อเป็นรากฐานในความโปร่งใส สำหรับในประเด็นนี้ ผู้วิจัยอภิปรายภายใต้กรอบแนวคิดของคำว่า “เข้าใจ-เข้าถึง-พัฒนา” ดังต่อไปนี้

3.1 ความเข้าใจในการจัดทำงบประมาณของเทศบาล เพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน ผู้จัดทำงบประมาณควรมีความเข้าใจก่อนว่า อะไรคือจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการจัดทำงบประมาณ

3.2 การเข้าถึงการจัดทำงบประมาณของเทศบาล เพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน ผู้วิจัยขอน้อมนำแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระมหากษัตริย์ไทย รัชกาลที่ 9 แห่งราชวงศ์จักรี ได้พระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทย การจัดทำงบประมาณของเทศบาลนั้นสามารถน้อมนำมาประยุกต์ใช้ด้วยการถอดบทเรียนอันเป็นองค์ความรู้ที่พระองค์ได้พระราชทานไว้ (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2560) ผู้วิจัยมองว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่มุ่งส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีการอยู่ดี กินดี ด้วยการรู้จักปรับเปลี่ยนกระบวนการคิด การประพฤติตน ความสัมพันธ์กับบริบทรอบตัวเรา ท่าทีการอยู่ร่วมกับสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นแนวคิดที่ย้อนกลับมามองตนเองบนหลักการที่ว่า ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน

3.2.1 เป็นแนวทางของการสร้างพลังการรวมกลุ่ม ภายใต้ระบบกลไกของการผลิต การตลาด การจัดการ การพัฒนาสังคม โดยมีฐานสำคัญ คือ ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดการรวมกลุ่ม เพื่อนำไปสู่กิจกรรมต่าง ๆ

3.2.2 เป็นการสร้างระบบเครือข่ายที่เกิดจากความร่วมมือ พลังการมีส่วนร่วมของหลาย ๆ ฝ่าย ผู้วิจัยมองว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการสร้างความสุขตามกระบวนการทศวรรษหลังนวยุค ด้วยเหตุผลที่เป็นมรรควิธีของการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานความไม่ประมาทในชีวิต ภัย และสภาพการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทั้งหลาย โดยใช้หลักมัชฌิมาปฏิปทาทางสายกลางของการดำรงตนให้อยู่อย่างพอดี พอเพียง พอเหมาะ ไม่ฟุ้งเฟ้ออย่างไร้ประโยชน์ ไม่ยึดวัตถุเป็นที่ตั้ง ดำรงชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ มีวิจารณ์ญาณในการไตร่ตรองอย่างเป็นเหตุเป็นผลตามสภาพแวดล้อม ให้รู้จักแยกแยะสิ่งดี สิ่งไม่ดี สิ่งที่มีคุณ สิ่งที่ไม่มีความดี ประโยชน์ และมีใช้ประโยชน์ ตามสภาพความเป็นจริง และเสริมสร้างคุณลักษณะภายในของการ “รู้จักสามัคคี” บนพื้นฐานเมตตาธรรม แล้วนำไปสู่การพัฒนาเชิงบูรณาการได้อย่างสมเหตุสมผล (สวส์ดี โอนทัย, 2558)

ยิ่งกว่านั้น ผู้วิจัยเสนอว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการสร้างความสุขระดับประโยชน์สุขนี้ ด้วยเหตุที่ว่าเป็นแนวทางแห่งการสมานเสวนานำมาสู่การปฏิบัติด้วยการขับเคลื่อนชุมชนหรือองค์กรให้เกิดการมีผู้นำ การสร้างผู้นำและแกนนำของชุมชนหรือองค์กร ไม่ได้เน้นเชิงโครงสร้างอำนาจที่ตำแหน่งผู้นำสูงสุดของชุมชนแล้ว ต้องเป็นผู้มีอำนาจเบ็ดเสร็จ แต่เน้นที่ผู้นำในตำแหน่งรองๆ ลงมา ที่อยู่ในระดับผู้ขับเคลื่อนหลักสามารถกระทำการให้เกิดความผูกพัน มุ่งมั่นที่จะสร้างชุมชนหรือองค์กรแห่งประโยชน์สุขร่วมกัน (ขนิษฐากาญจนรังษิณห์ และคณะ, 2554) ผู้วิจัยมองว่า แนวคิดจริยธรรมแบบปรีตนิยมที่ปรากฏในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในฐานะรากฐานที่สำคัญของการนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดทำงบประมาณของเทศบาล เพื่อการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน นั่นคือ เน้นการก่อให้เกิดวัฒนธรรมของการให้ และคุณค่าของการสร้าง

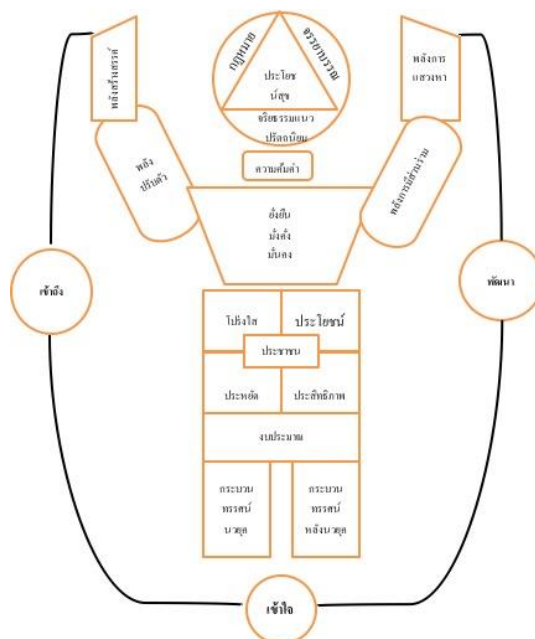

ประโยชน์ให้กับผู้อื่น เป็นวัฒนธรรมของการแบ่งปัน มิใช่วัฒนธรรมแห่งการแข่งขัน วัฒนธรรมแห่งการแข่งขันนี้เป็นการสร้างความสุขทั้งผู้ให้และผู้รับได้

3.2.3 การพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนด้วยการจัดทำงบประมาณรายจ่ายของเทศบาลอย่างมีความคุ้มค่า ผู้วิจัยได้นำหลักจรรยาบรรณของผู้จัดทำงบประมาณที่ต้องมีในการจัดทำงบประมาณ และสิ่งที่น่าสนใจเสริมสร้างการเติมเต็มของผู้จัดทำงบประมาณในการครองตนให้อยู่ในหลักจริยธรรมปรีตนิยม ทั้งแนวคิดของประโยชน์นิยมแบบเบเนธัม ประโยชน์นิยมแบบมิลล์ หลักจริยธรรมสากลตามแนวคิดของอริสโตเติล หลักศีลธรรมในหน้าที่นิยมของคานท์ (วิทย์ วิศทเวทย์, 2532) ศีลธรรมในพุทธจริยศาสตร์ อีกทั้ง การนำวัฒนธรรมการดำเนินวิถีชีวิตตามแนวพระราชดำริปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น ทั้งกฎหมาย จริยธรรม ศีลธรรม วัฒนธรรม และจรรยาบรรณ เหล่านี้ ต่างนำมาเป็นรากฐานสำคัญ เพื่อเสริมความแข็งแกร่งในหลักธรรมาภิบาลอันประกอบด้วย 6 หลักการ คือ 1) หลักนิติธรรม การใช้กฎหมายเพื่อความเป็นธรรมของสมาชิกในสังคม และทุกคนต้องยินยอมพร้อมใจ และถือปฏิบัติร่วมกัน 2) หลักคุณธรรม การเชื่อมั่นและยอมรับมาปฏิบัติในความถูกต้องดีงาม เพื่อเสริมสร้างค่านิยมของผู้ปฏิบัติงานในสังคมนั้น ๆ 3) หลักความโปร่งใส การที่สามารถตรวจสอบความถูกต้องได้โดยระบบและกลไกการทำงานของหน่วยงานให้มีความโปร่งใส เพื่อความไว้วางใจซึ่งกันและกัน อีกทั้งปลอดจากการทุจริตคอร์รัปชัน 4) หลักการมีส่วนร่วม การทำให้ประชาชนในสังคมมีส่วนร่วมรับรู้และร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจ เป็นช่องทางให้ประชาชนได้แจ้งการโต้สวนสาธารณะ การแสดงประชามติต่าง ๆ 5) หลักความรับผิดชอบ มุ่งให้เกิดการบริการที่ดีแก่ผู้มารับบริการ เพื่ออำนวยความสะดวก และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และ 6) หลักความคุ้มค่า การบริหารจัดการที่มุ่งประหยัด และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

จากการประยุกต์ใช้หลักจริยธรรมแนวปรีตนิยมทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นว่า จะสามารถเสริมสร้างความคุ้มค่าในการจัดทำงบประมาณของเทศบาลเมืองสระบุรี เพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนได้

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อองค์ความรู้ใหม่ และรูปแบบการจัดทำงบประมาณของเทศบาล เพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า

จากภาพข้างต้น รูปแบบที่ผู้วิจัยได้ตกผลึกเป็นองค์ความรู้ใหม่จากการทำวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักจริยธรรมแบบปรัตนิยมในการเสริมสร้างคุณค่าในการจัดทำงบประมาณของเทศบาล เพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน ผู้วิจัยมีมุมมอง ดังนี้

การดำเนินการจัดทำงบประมาณของเทศบาล ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำควรวางกรอบใหญ่แนวทางด้วยหลัก “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในฐานะแบบอย่างของการน้อมนำมาเป็นต้นแบบของข้าราชการไทย ในการปฏิบัติหน้าที่ของตน โดยหลักของความเข้าใจเป็นการใช้วิจารณ์ญาณในการมองเห็นสิ่งที่ปัญหาของสังคมซึ่งมีความซับซ้อน มีความหลากหลายของสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาเหล่านั้น จำเป็นต้องใช้สัมมาปัญญาในการวิเคราะห์ด้วยการพยายามจำแนก แยกแยะสิ่งที่เกิดสาเหตุ รากเหง้าของปัญหาเหล่านั้นให้ชัดเจน เมื่อสามารถมองเห็นปัญหาอย่างถ่องแท้แล้ว จึงนำไปสู่การรู้จักใช้ปัญญาในการแสวงหาคำตอบ โดยวิธีการย้อนอ่านภูมิปัญญาคิดของมนุษยชาติ ไม่ได้ปฏิเสธวิถีคิดของใคร หลักคิดภาพรวม โดยมุ่งแสวงหาคำตอบผ่านกระบวนการทางปรัชญาของมนุษยชาติ ตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์ ยุคโบราณ ยุคกลาง ยุคสมัยใหม่หรือมนุษยยุค และหลังยุคสมัยใหม่หรือหลังมนุษยยุค หลังจากนั้นเลือกบางแนวคิดที่จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ กรณีของการจัดทำงบประมาณของเทศบาล ควรมีการเริ่มวิเคราะห์ให้เห็นสิ่งที่ปัญหาที่เป็นสาเหตุทำให้การจัดทำงบประมาณของเทศบาลไม่เกิดความคุ้มค่าจากสาเหตุใด ทางออกที่จะนำมาเสริมให้มีความคุ้มค่าควรใช้แนวทางใด โดยเลือกวิธีการที่เหมาะสมนั้น ด้วยการเข้าถึง เมื่อได้มีการประเมินคุณค่าหรือ วิจัยวิธีการเข้าถึงทางออกของปัญหาแล้ว จึงนำไปสู่การเลือกแนวทางนั้นมาเป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้ หรือวิธานให้เกิดการพัฒนา ที่จะนำไปสู่เป้าหมายของความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และก่อให้เกิดประโยชน์สุข

การดำเนินการจัดทำงบประมาณของเทศบาลในกรอบย่อยที่ขับเคลื่อนให้เกิดความคุ้มค่า โดยการนำกรอบใหญ่มาวินิจฉัยได้ทำให้เข้าใจว่า สิ่งที่เป็นอุปสรรคที่ทำให้ไม่บรรลุความคุ้มค่า สืบเนื่องจากการบริหารจัดการของรัฐยังวังวนอยู่กับวัฒนธรรมนิยมของกระบวนการทรรณนยุค โดยเฉพาะหลักนิติธรรม กฎหมายระเบียบการต่าง ๆ ข้อบังคับ คำสั่งกระทรวง แนวทางการเสริมสร้างให้เกิดความคุ้มค่า ควรนำวิถีคิดแบบกระบวนการทรรณนหลังมนุษยยุคกับการเสริมสร้างความคุ้มค่าด้วยหลักจริยธรรมแบบปรัตนิยม อันประกอบด้วยหลักประโยชน์นิยมของเบนธัม หลักประโยชน์นิยมของมิลล์ หน้าที่นิยมของคานท์ หลักคุณธรรมสากลของอาริสโตเติล รากฐานจริยธรรมทางตะวันออก เช่น หลักพุทธจริยศาสตร์ แล้วนำมาสู่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จนนำมาสร้างเป็นหลักธรรมาภิบาล แล้วจึงนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ในการพัฒนาการจัดทำงบประมาณของเทศบาล

หลักจริยธรรมแบบปรัตนิยม นำมาใช้ในการจัดทำงบประมาณของเทศบาล โดยการตระหนักหลัก 5 ป. คือ 1) ต้องมีความประหยัด ให้เกิดความคุ้มค่าในการนำภาษีของประชาชนมาบริหารจัดการใช้จ่าย 2) ต้องมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบการนำเงินงบประมาณไปใช้ตามโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ไม่มีการแอบแฝงหรือผลประโยชน์ทับซ้อน 3) ต้องมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด มีระบบกลไกอย่างชัดเจน สามารถนำไปสู่การประเมินผลแต่ละขั้นตอนได้ 4) ต้องเป็นสิ่งที่มิประโยชน์กับชุมชนสังคมโดยรวม มิใช่

เป็นประโยชน์ส่วนตนของใครคนใดคนหนึ่ง และสุดท้าย 5) ต้องคำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในฐานะผู้เสียภาษี

การพัฒนาชุมชนด้วยการจัดทำงานงบประมาณของเทศบาลนั้น ควรเป็นไปเพื่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยอาศัยการเสริมสร้างด้วยพลังแห่งสร้างสรรค์ พลังแห่งการปรับตัว พลังแห่งการแสวงหา และพลังแห่งการมีส่วนร่วม ทั้งหมดนี้ ต้องหลอมรวมที่เกิดจากการระเบิดจากภายในชุมชนบนพื้นฐานความมีเอกภาพบนความหลากหลายด้วยการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ จะนำไปสู่ความคุ้มค่าที่มุ่งการสร้างประโยชน์สุขอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นการบูรณาการอย่างเป็นเหตุเป็นผลของการใช้กฎหมาย จรรยาบรรณ และหลักจริยธรรมแบบปรัตถนิยมในการจัดทำงานงบประมาณของเทศบาล เพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนได้

สรุป

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักจริยธรรมแนวปรัตถนิยมในการเสริมสร้างความคุ้มค่าในการจัดทำงานงบประมาณของเทศบาลเพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน โดยเฉพาะกรณีศึกษาเทศบาลเมืองสระบุรี นั้น ผู้วิจัยได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดทำงานงบประมาณที่ใช้หลักจริยธรรมแนวปรัตถนิยม ซึ่งเป็นหลักปรัชญาหลังนวยุค มาสร้างกระบวนการในการเติมเต็มแนวคิดและวิธีการในการดำเนินการจัดทำงานงบประมาณในรูปแบบเดิม ที่ยึดเฉพาะหลักระเบียบ กฎหมาย ในการปฏิบัติงาน มาเป็นการปรับวิธีการดำเนินงานด้วยหลัก “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช โดยเลือกวิธีการที่เหมาะสมนั้น ด้วยการเข้าถึง เมื่อได้มีการประเมินคุณค่าหรือวิถีชีวิตวิธีการเข้าถึงทางออกของปัญหาแล้ว จึงนำไปสู่การเลือกแนวทางนั้นมาเป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้หรือวิธานให้เกิดการพัฒนาที่จะนำไปสู่เป้าหมายของความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน โดยปฏิบัติงานภายใต้หลัก 5 ป คือ 1) ต้องมีความประหยัด 2) ต้องมีความโปร่งใส 3) ต้องมีประสิทธิภาพ 4) ต้องเป็นสิ่งที่มิประโยชน์กับชุมชนสังคมโดยรวม 5) ต้องคำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชน โดยอาศัยการเสริมสร้างด้วยพลังแห่งสร้างสรรค์ พลังแห่งการปรับตัว พลังแห่งการแสวงหา และพลังแห่งการมีส่วนร่วม ทั้งหมดนี้ต้องหลอมรวมที่เกิดจากการระเบิดจากภายในชุมชนบนพื้นฐานความมีเอกภาพบนความหลากหลายด้วยการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ จะนำไปสู่ความคุ้มค่าที่มุ่งการสร้างประโยชน์สุขอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นการบูรณาการอย่างเป็นเหตุเป็นผลของการใช้กฎหมาย จรรยาบรรณ และหลักจริยธรรมแบบปรัตถนิยมในการจัดทำงานงบประมาณของเทศบาล เพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาคุณค่าของการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนร่วม เพื่อปรับทัศนคติของคนในสังคมให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

2. ควรศึกษารูปแบบของการจัดทำงบประมาณที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนต่างๆ มากขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนอย่างชัดเจนขึ้น
3. ควรศึกษาประสิทธิผลของโครงการที่นำเสนอตามความต้องการโดยชุมชน และโครงการที่เป็นนโยบายการพัฒนาของผู้บริหารเทศบาล เพื่อเปรียบเทียบความคุ้มค่าของโครงการ
4. ควรศึกษาเปรียบเทียบหน่วยงานที่ดำเนินการเสริมสร้างความคุ้มค่าในการจัดทำงบประมาณในรูปแบบต่างๆ เพื่อหาข้อดี ข้อเสีย มาปรับปรุงกระบวนการจัดทำงบประมาณให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
5. ควรศึกษาปรับปรุงระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับต่างๆ ที่ส่งผลต่อความคุ้มค่าในการจัดทำงบประมาณของเทศบาล

เอกสารอ้างอิง

- กীরติ บุญเจือ. (2555). ปัญหาและทางแก้เกี่ยวกับการอบรมคุณธรรมจริยธรรม(รวมศีลธรรม)ในประเทศไทยจากมุมมองของแฮมมิลล์ ฮันทิงตัน. ใน รายงานวิจัย (หน้า 24-27). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ชนัญญา กาญจนรังษิณห์ และคณะ. (2554). โครงการวิจัยประโยชน์สุขจากเศรษฐกิจพอเพียง. ใน รายงานวิจัย (หน้า 69). กรุงเทพมหานคร: กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- พระมหาประทีป สิริปัญโญ. (2558). การศึกษาวิเคราะห์หน้าที่ทางศีลธรรมของค่านิยมตามทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา (หน้า 22). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- วิทย์ วิศทเวทย์. (2532). จริยศาสตร์เบื้องต้น : มนุษย์กับปัญหาจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2552). การบริหารจัดการของหน่วยงานของรัฐ : การวิเคราะห์เปรียบเทียบตัวชี้วัด. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โพธิ์เพชร.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2560). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืน : กระบวนทัศน์การพัฒนาสู่ประเทศไทย 4.0. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สวัสดี โอนทัย. (มกราคม-มิถุนายน 2558). วิธีการสร้างความสุขตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารเซนต์จอห์น, ปีที่ 18(ฉบับที่ 22).

รูปแบบการจัดการชุมชนเพื่อให้ผู้สูงอายุพึ่งตนเอง*

COMMUNITY MANAGEMENT MODEL FOR ELDERLY SELF-RELIANCE

กัญญารัตน์ รอดแก้ว

Kanyarat rodkaew

ปัญญา เลิศไกร

Panya lertKrai

สุดาวรรณ มีบัว

Sudawan MiBua

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: kanarrat102@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการชุมชนเพื่อให้ผู้สูงอายุพึ่งตนเอง 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนเพื่อให้ผู้สูงอายุพึ่งตนเอง และ 3) เพื่อประเมินผลรูปแบบการจัดการชุมชนเพื่อให้ผู้สูงอายุพึ่งตนเองและพัฒนาเผยแพร่ไปยังชุมชนผู้สูงอายุ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา โดยวิจัยปฏิบัติการภาคสนามแบบมีส่วนร่วม ในพื้นที่บ้านสระเพลง ตำบลทางพูน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการวิจัยพบว่า

ระยะที่ 1 สภาพบริบทการจัดการชุมชนเพื่อให้ผู้สูงอายุพึ่งตนเองของชาวสระเพลง มีกลุ่มคนและหน่วยงานได้เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนพัฒนาผู้สูงอายุให้มีสุขภาพดีทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม ในนามของชมรมผู้สูงอายุ จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ศูนย์อนามัยที่ 11 และเทศบาลตำบลทางพูน ทำให้เกิดแรงจูงใจ เตรียมตนเองให้มีความพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมกับชมรมผู้สูงอายุ การพัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนเพื่อให้ผู้สูงอายุพึ่งตนเอง พบว่า ชมรมผู้สูงอายุเป็นกลุ่มหลักในการขับเคลื่อนการเรียนรู้พัฒนารูปแบบมีการรวมกลุ่มพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพ การรักษาอาการเจ็บป่วยด้วย

* Received 8 April 2019; Revised 27 April 2019; Accepted 28 April 2019.

ตนเอง การป้องกันโรคบางอย่าง ด้วยรูปแบบการออกกำลังกาย รูปแบบการประกอบอาชีพที่ทำให้ดีต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิตและดีต่อคุณภาพชีวิต

ระยะที่ 2 ผู้นำและทีมขับเคลื่อนชมรมผู้สูงอายุ ร่วมกันวิเคราะห์วางแผนจัดการรูปแบบ การทดลองขนาดเล็กเพื่อการเรียนรู้จนได้รูปแบบ (Model) ที่เป็นรูปแบบการจัดการชุมชนเพื่อให้ผู้สูงอายุพึ่งตนเอง

ระยะที่ 3 การประเมินผลรูปแบบการจัดการชุมชนเพื่อให้ผู้สูงอายุพึ่งตนเองและพัฒนาเผยแพร่ไปยังชุมชนผู้สูงอายุ มีการเชิญทีมงานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสระเพลง ทีมงานด้านสาธารณสุขจากศูนย์อนามัยที่ 11 วิทยาการผู้ทรงคุณวุฒิประเมินด้วยการสัมภาษณ์ วิเคราะห์แบบเข้มข้น (Focus Group Analysis) และขยายผลให้กับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโคกคราม อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลยางยวน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสระพัง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดการชุมชน, ผู้สูงอายุ, การพึ่งตนเอง

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the community management model for the elderly to be self-reliant, 2) to develop the community management model for the elderly to be self-reliant, and 3) to evaluate the results of the community management model for the elderly to be self-reliant and develop and distribute to the elderly community. This is a qualitative research that uses research and development methods by participatory field research in the area of Ban SA Pleng, Thang Phun Sub-district, Chalem Phra Kiat District, Nakhon Sri Thammarat

The results found that:

Stage 1 – The context of community management for elderly to be self-reliant, There are groups of people and department that have played a role in

supporting the development of the elderly to be healthy in both body, mind and society on behalf of the elderly club from Sub-district Health Promoting Hospital (THPH), Health Center 11 and Thang Phun Sub-district Municipality causes motivation prepare yourself to be ready to participate in activities with the elderly club. The development of a community management model for elderly to be self-reliant found that the elderly club is the main group to drive learning, developing patterns, have a group discussion, exchange of knowledge and wisdom, take care of your health, self-healing, prevention of certain diseases with exercise style occupational patterns that are good for physical health, mental health and good for quality of life.

Stage 2 – Leaders and teams driving the elderly club worked cooperatively to analyze, plan to manage forms, small experiments for learning until receiving a model that is a community management model for elderly to be self-reliant.

Stage 3 – Evaluation of the community management model for elderly self-reliant and development to disseminate to the elderly community, invited to the Ban Sa Pleng Sub-district Health Promoting Hospital team, public health team from Health Center 11, Expert speaker evaluate with Focus Group Analysis Seminar, and extended the results to Ban Khok Khram Sub-district Health Promoting Hospital, Chalerm Phra Kiat District, Nakhon Sri Thammarat, Yang Yuan Sub-District Health Promoting Hospital, Chaloeam Phra Kiat District, Nakhon Sri Thammarat, Ban Sa Phang Sub-District Health Promoting Hospital, Ron Phibun District, Nakhon Sri Thammarat.

Keywords: Community Management Model, Elderly, Self-reliance

บทนำ

รูปแบบการจัดการ เป็นการผสมผสานองค์ความรู้ด้านการจัดการ และการนำเอาสิ่งใหม่หรือสิ่งที่มีอยู่เดิม มาพัฒนาต่อยอด เพื่อประยุกต์ใช้ในการจัดการกิจกรรม โครงการ หรือองค์กรให้มีคุณภาพมากขึ้นกว่าแบบเดิมที่ใช้อยู่ รูปแบบจึงเป็นผลจากการนำสิ่งใหม่ ๆ มาเป็นปัจจัยสำคัญในการวางแผน และดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรมสู่เป้าหมายที่เหนือกว่าปกติ

การจัดการ หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรม หรือการปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบ ที่จะสร้างและรักษาไว้ซึ่งสถานะที่จะเอื้อต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ การจัดการเป็นความรู้ที่สามารถถ่ายทอด มีหลักเกณฑ์ สามารถพิสูจน์ความจริงได้ และมีความเป็นศิลปะ หมายถึงการประยุกต์เอาความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพราะการจัดการในองค์กรแต่ละองค์กรมีปัจจัยที่แตกต่างกัน ดังนั้นศาสตร์หรือความรู้ในด้านการจัดการเพียงอย่างเดียวจึงไม่สามารถจะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับองค์กรได้ จำเป็นต้องประยุกต์ความรู้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับองค์กรแต่ละองค์กร (วิชัย ชัย นาคสิงห์, 2560) ชุมชนก็เน้นเช่นกันเมื่อมีการจัดการที่ดี ย่อมทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง โดยเฉพาะผู้สูงอายุเมื่อกลุ่มมีการจัดการที่ดี ทำให้มีแผนและแนวทางในการดำเนินการไปในทางที่เหมาะสม ย่อมทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามมาด้วย ชุมชนผู้สูงอายุ เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและขยายตัวอย่างรวดเร็ว พบว่า โครงสร้างประชากร ในปี 2560 ประเทศไทยมีประชากรทั้งหมด 65.5 ล้านคน เป็นวัยเด็กร้อยละ 17.5 วัยแรงงานร้อยละ 65.3 และวัยสูงอายुर้อยละ 17.1 ของประชากรทั้งประเทศ โดยมีอัตราเจริญพันธุ์รวม (TFR) อยู่ที่ระดับ 1.59 และคาดว่าจะมีแนวโน้มลดลงช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2579) (กิตติศักดิ์ สินธุวนิช, 2560) เหลือเพียง 1.35 ในปี 2559 ส่งผลให้เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ในปี 2564 (กิตติศักดิ์ สินธุวนิช, 2560) ประเทศไทยจะเป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์คือ วัยสูงอายุจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 19.8 ขณะที่วัยเด็กและวัยแรงงาน ลดลงเหลือร้อยละ 16.6 และ 63.6 ตามลำดับ ทั้งนี้ การมีวัยแรงงานลดน้อยลงส่งผลต่อศักยภาพการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาวและผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น วัยแรงงานต้องรับภาระในการดูแลผู้สูงอายุที่สูงขึ้น ดังจะเห็นได้จากอัตราส่วนการเป็นภาระของประชากรวัยแรงงานต่อผู้สูงอายุ โดยในปี 2558 ประชากรวัยแรงงาน 4.2 คน จะต้องรับภาระดูแลผู้สูงอายุ 1 คน คาดว่าจะลดลงเหลือ 3.2 คน ต่อผู้สูงอายุ 1 คน ในปี 2564 ประกอบกับประชากรวัยแรงงานส่วนใหญ่ยังขาดความมั่นคงทางการเงิน การออมภาค

ครัวเรือนยังอยู่ในระดับต่ำ ภาระค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการของประชากรตกอยู่กับภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมีมติการเป็นสังคมสูงอายุของประเทศไทย จึงส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วน ทั้งผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น การลดลงของวัยเด็กที่ในอนาคตจะเป็นประชากรวัยแรงงานก็จะลดลงตามไปด้วยและวัยแรงงานซึ่งเป็นกลุ่มวัยเดียวที่สร้างรายได้ให้กับประเทศก็จะมีจำนวนลดลงด้วย ส่งผลต่อรายได้ของภาครัฐที่จะนำมาใช้จ่ายในการพัฒนาประเทศและการจัดสวัสดิการต่าง ๆ ในอนาคต (กิตติศักดิ์ สีนธุนิช, 2560)

การพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ เป็นประเด็นหลักในการสร้างความพร้อมของผู้เข้าสู่วัยสูงอายุ และการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุ มีศักยภาพในการดูแลตนเอง เพราะการพึ่งตนเองจะลดข้อกังวลทางจิตใจของผู้สูงอายุและตนในครอบครัวลงได้มาก ทั้งยังสร้างสังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ ให้ผู้สูงอายุมีความสง่างามตามความเหมาะสม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เป็นแผนพัฒนาประเทศไทยระยะ 5 ปี (พ.ศ.2560-2564) ซึ่งแปลงยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ลัญจกร นิลกาญจน์, ปัญญา เลิศไกร และสุดาวรรณ มีบัว, 2559) ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาใช้หลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มเติมผลิตภาพการผลิตบนฐานการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม โดยใช้วิสัยทัศน์และเป้าหมายอนาคตประเทศไทยในปี 2579 ที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มาเป็นกรอบวิสัยทัศน์ประเทศไทยและเป้าหมายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และมุ่งนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลอย่างจริงจังในระยะ 5 ปี ในการวางรากฐานให้คนไทยเป็นคนที่สมบูรณ์ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความสุข มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม รักษาฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อม การบริหารราชการแผ่นดินที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ทันท่วงทีและมีการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคโดยการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและเมือง รวมทั้งการผลักดันให้ประเทศไทยมีความเชื่อมโยงกับประเทศต่าง ๆ ได้อย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพื่อจะต่อยอดไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่เป็นเป้าหมายยาว (กิตติศักดิ์ สีนธุนิช, 2560)

การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นครูสอนพิเศษเพื่อถ่ายทอดความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุมีความชำนาญและมีประสบการณ์ให้แก่คนรุ่นหลัง ได้แก่ การทำยาสมุนไพร การทอผ้า การเล่นดนตรี การละเล่นพื้นบ้าน (วรดี เลิศไกร, จรุงใจ มนต์เลี้ยงและสุชาดา จิตกล้า, มกราคม -

มิถุนายน 2559) งานอดิเรกหมายถึง การที่ผู้สูงอายุมีกิจกรรมของตนในเวลาว่างหรือเป็นการพักผ่อนอาจเป็นงานประจำ งานพิเศษ หรืองานชั่วคราวเป็นกิจกรรมนันทนาการ เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างความสุขทางใจให้แก่ผู้สูงอายุ และเป็นกิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมความพร้อมทางร่างกายในด้านต่าง ๆ ตามวัยของผู้สูงอายุเช่น การละเล่นต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความเพลิดเพลิน ได้แก่ การละเล่นดนตรี นาฏศิลป์ การเล่นละครย่อย การร้องรำทำเพลง การเล่นกีฬาทั้งในร่มและกลางแจ้ง และการเล่นเกมต่าง ๆ กิจกรรมอาชีพ เป็นการฝึกอบรมให้ผู้สูงอายุมีงานทำ มีอาชีพเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เหมาะสมกับวัยของตนเอง เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ หรือการทำงานเพื่อรายได้เสริม (work) หมายถึง การที่ผู้สูงอายุมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งอาจจะเป็นงานประจำ งานพิเศษ หรืองานชั่วคราวก็ได้ เป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ เช่นการทอผ้า การทำอาหารสำเร็จรูป การทำสมุนไพรพื้นบ้านเพื่อใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เป็นต้น (สุภาวดี พุฒิน้อย. [Online], 2561) ดังนั้นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีการติดต่อกัน มีความสัมพันธ์กัน มีกิจกรรมร่วมกัน เรียกว่ากลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มผู้สูงอายุที่มีความสัมพันธ์ มีการติดต่อกัน อยู่บริเวณเดียวกัน เรียกว่าชุมชนผู้สูงอายุ เมื่อชุมชนผู้สูงอายุอยู่รวมกัน ก็ย่อมมีการจัดการร่วมกันเพื่อทำให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขในกลุ่มผู้สูงอายุ

การจัดการชุมชนเป็นแนวทางที่ช่วยในการแก้ไขชุมชนผู้สูงอายุให้สามารถสร้างสุขภาพทางกายและจิต มีชีวิตยืนยาว มีความสามารถทางสังคมและเศรษฐกิจ การควบคุมตนเองพึ่งตนเองได้ ทำในสิ่งที่ปรารถนาได้ตามศักยภาพของตน ทำประโยชน์ให้ส่วนรวม และเตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการชุมชนผู้สูงอายุแบบพึ่งตนเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการชุมชนผู้สูงอายุแบบพึ่งตนเอง
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนผู้สูงอายุแบบพึ่งตนเอง
3. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการชุมชนผู้สูงอายุแบบพึ่งตนเองและพัฒนาเผยแพร่

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การวิจัย เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการดำเนินงานวิจัยและพัฒนา เก็บข้อมูลภาคสนามเป็นหลัก นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ปรากฏการณ์ การใช้ภูมิปัญญาในการจัดการกลุ่ม จัดการกิจกรรมในชุมชนของผู้สูงอายุ วิถีชีวิต แนวการปรับตัว การแก้ปัญหา การป้องกันปัญหาทั้งสุขภาพและการดำเนินชีวิต

การดำเนินงานวิจัย

ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องจากวิทยานิพนธ์ งานวิจัย และเอกสารตำรา มาวิเคราะห์ สังเคราะห์เป็นแนวทางการศึกษาในการเก็บข้อมูลแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์สนทนา (discussion guideline) จะช่วยให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีคิด วิธีการเรียนรู้ และการเลือกแนวการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ กระบวนการการเรียนรู้และพัฒนา รูปแบบขึ้นมามีใช้กับตนเอง กับกลุ่มและชุมชน ปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในชุมชน กระบวนการการใช้เรียนรู้และพัฒนาตน กระบวนการยอมรับและพัฒนาภูมิปัญญา การพยายามเรียนรู้เพื่อคิดหรือนำเข้ารูปแบบที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้

ศึกษาจัดเก็บข้อมูลภาคสนาม ด้วยการศึกษาสภาพพื้นที่ ศึกษาลักษณะทางกายภาพ และทางสังคมของชุมชน การศึกษาบริบทสังคม ชุมชนด้วยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และแบบมีส่วนร่วมรอบทิศทาง 360 องศา (ปัญญา เลิศไกรและปรีชา สามัคคี, 2557) เป็นระยะ ๆ แล้วบันทึกภาพปรากฏการณ์ เหตุการณ์ที่น่าสนใจของผู้สูงอายุที่บ้าน ในหมู่บ้าน และในการรวมกลุ่มทำกิจกรรม การสัมภาษณ์พูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับผู้ที่เกี่ยวข้อง หรืออยู่ในเหตุการณ์ของปรากฏการณ์ โดยสนทนาสอบถามรายละเอียด และประเด็นเกี่ยวข้อง (ปัญญา เลิศไกรและสัญญากร นิลกาญจน์, กรกฎาคม-ธันวาคม 2559) และการสนทนากลุ่มในสองระดับ คือสอบถามข้อมูลและสอบถามความเห็น (Focus group interviews and Focus group discussions) เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนในหลากหลายมิติต่าง ๆ อย่างหลากหลาย และกระตุ้นการเรียนรู้พัฒนาให้ได้มาซึ่งรูปแบบด้านการจัดการชุมชน

พื้นที่การวิจัยบ้านสระเพลง ตำบลทางพูน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัด นครศรีธรรมราช เก็บข้อมูลด้วยการสำรวจหมู่บ้าน ชุมชนที่มีผู้สูงอายุ สังเกตสภาพแวดล้อมรอบทิศทาง สัมภาษณ์เดี่ยว สัมภาษณ์กลุ่มแบบ ย้อนประสบการณ์ (Ex-post facto approach) บางครั้งจะสนทนาเรื่องราวในอดีต เหตุการณ์สำคัญที่มีผลกระทบต่อผู้สูงอายุ

การศึกษาภูมิปัญญา แนวคิดการปรับตัวและพัฒนาารูปแบบ การรับรูปแบบการจัดการกลุ่ม การจัดการชุมชนเกี่ยวกับผู้สูงอายุมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อเก็บข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า โดยสัมภาษณ์ประเด็นเดียวกันจากหลายผู้ให้ข้อมูล

2. การนำผลจากการดำเนินการมาประมวล สังเคราะห์ผลออกมาจัดระบบและสรุปเชิงวิชาการ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีเป็นแนวทางในการดำเนินการ ให้ได้องค์ความรู้จากผลการปฏิบัติการและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการ จนได้องค์ความรู้ใหม่ที่ผสมผสานจากภูมิปัญญา

3. การตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นภาพรวมของปรากฏการณ์จริง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำเอาข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบจากการสนทนากลุ่ม มาจัดระบบหมวดหมู่ แล้ววิเคราะห์โดยใช้แนวคิด ทฤษฎีมาวิเคราะห์การเชื่อมโยงปัจจัยจากข้อมูลที่มีอยู่ สู่ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น แล้วนำมาวิเคราะห์ซ้ำ โดยจัดสัมมนาวิเคราะห์การประชุมผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group Analysis) แล้วสังเคราะห์เชิงสรุป

การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) การศึกษารูปแบบการจัดการชุมชนผู้สูงอายุ เน้นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการนำเอาภูมิปัญญาที่สะสมมาประยุกต์ใช้กับรูปแบบวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน มีการพัฒนาค่านาารูปแบบการจัดการให้เหมาะสมกับสภาพที่เป็นอยู่ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกเชิงทฤษฎี (Theoretical Sampling) คือค้นหาบุคคลแห่งการเรียนรู้และพยายามพัฒนารูปแบบ วิธีการดำเนินงานในการดูแล และสร้างรูปแบบมาใช้ประโยชน์ การจัดการกิจกรรม กระบวนการดำเนินชีวิตในครอบครัวและชุมชนของผู้สูงอายุ การพัฒนารูปแบบการจัดการให้เหมาะสมกับสภาพของบริบทพื้นที่ ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ บุคลากรในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสระเพลง ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน ตัวแทนนักวิชาการสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ จำนวน 3 คน ผู้สูงอายุ จำนวน 3 คน สมาชิกครอบครัว 9 คน อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) จำนวน 3 คน อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 3 คน โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ลึก

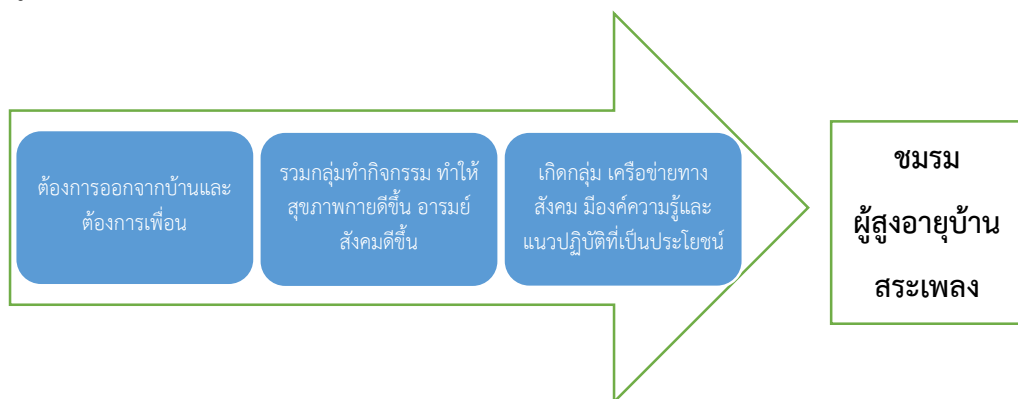

สนทนากลุ่ม และจัดเวทีรับฟังความเห็น เพื่อเก็บข้อมูลวิเคราะห์และตรวจสอบ รูปแบบจัดการชุมชนผู้สูงอายุแบบพึ่งตนเอง

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพรูปแบบการจัดการชุมชนผู้สูงอายุแบบพึ่งตนเองของชาวสระเพลง พบว่ารูปแบบการจัดการชุมชนผู้สูงอายุในพื้นที่บ้านสระเพลง มีกลุ่มคนและหน่วยงานได้เข้ามามีบทบาทในการเรียนรู้ สนับสนุนพัฒนาผู้สูงอายุให้มีสุขภาพดีทั้งร่างกาย จิตใจและสังคม จึงมีความพยายามพัฒนารูปแบบช่วยเหลือ สนับสนุนกลุ่มผู้สูงอายุให้มีรูปแบบในการทำกิจกรรมที่เกิดผลดีต่อสุขภาพ และมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม รูปแบบเฉพาะที่เกิดจากการเรียนรู้แล้วพัฒนาปรับปรุงให้เกิดผลดีมากขึ้น กลายเป็นรูปแบบที่ช่วยพัฒนาผู้สูงอายุในมิติต่าง ๆ อย่างหลากหลายดังนี้

ชมรมผู้สูงอายุ รวมกลุ่มกันโดยการสนับสนุนจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) และเทศบาลตำบลทางพูน ให้ผู้สูงอายุได้รวมกลุ่มกันทำกิจกรรมตามที่สมาชิกกลุ่มต้องการ ซึ่งอดีตครูโรงเรียนประถมศึกษาเป็นผู้นำ ตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้น นัดพบพูดคุยและชวนทำกิจกรรมเดือนละครึ่ง การรวมตัวกันเป็นชมรม ทำให้สมาชิกได้มีโอกาสเดินทางออกจากบ้าน มาพบกลุ่มโดยนัดพบที่วัด ที่อาคารเรียนโรงเรียนวัดสระเพลง (อาคารเอนกประสงค์) และที่ รพ.สต. การที่สมาชิกมาพบกลุ่ม มีกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ มีเพื่อนได้พูดคุยทำกิจกรรมที่สนุกสนานและดีต่อสุขภาพ ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การดำเนินชีวิต ได้ปรับทุกข์ ผูกมิตรระหว่างกัน ทำให้จำนวนสมาชิกค่อย ๆ เพิ่มขึ้น

แผนภาพแสดง รูปแบบกระบวนการเกิด ชมรมผู้สูงอายุบ้านสระเพลง

ผู้สูงอายุได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรม ทำให้เกิดแรงจูงใจ เตรียมตนเองให้มีความพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมกับชมรมผู้สูงอายุ จากคำร่ำลือของผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม และญาติผู้ใกล้ชิดกับสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมบอกต่อ ทำให้ผู้สูงอายุสนใจเข้าร่วมชมรมผู้สูงอายุมากขึ้นเป็นลำดับ การทำกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ จึงเริ่มมีบทบาท มีความเข้มข้น กระบวนการขับเคลื่อนกิจกรรมจึงมีรูปแบบ มีการพัฒนาระบบจนนำไปสู่ รูปแบบการจัดการผู้สูงอายุในชุมชนขึ้น

โรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นผลต่อเนื่องจากกลุ่มชมรมผู้สูงอายุมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมบ่อย ๆ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสระเพลง จึงดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้น เพื่อให้การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุมีประสิทธิภาพมากขึ้น สร้างศักยภาพการดำเนินชีวิตให้กับผู้สูงอายุให้สูงขึ้น นอกจากการดูแลด้วยการตรวจและสนับสนุนการรักษาอาการเจ็บป่วย แนะนำแนวการดูแลตนเองแล้ว ยังได้มีโอกาสสนับสนุนชมรมผู้สูงอายุให้ มีกิจกรรมด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต เป็นการป้องกันแทนการรักษาตนเอง

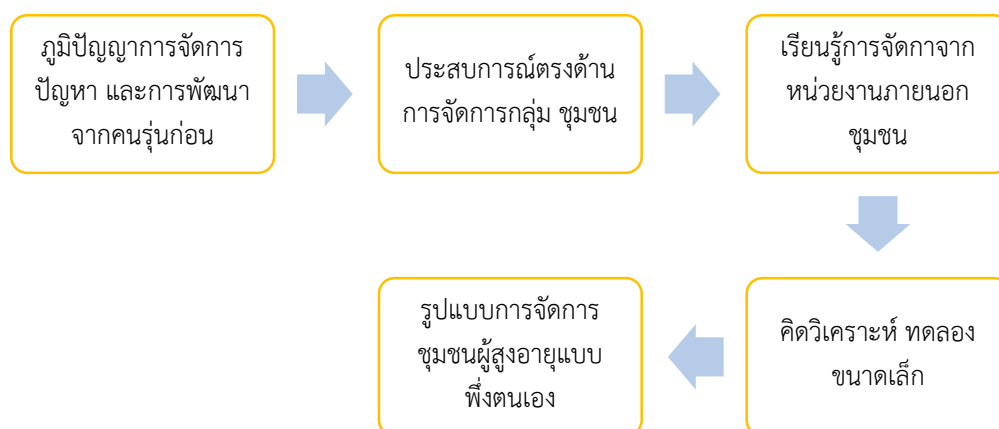
ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่าผู้สูงอายุหลายคน ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาในการดูแลตนเองตอนสูงอายุ ได้เรียนรู้จากรุ่นปู่ ย่า ตา ยาย รุ่นพ่อ แม่ ว่ามีวิถีปฏิบัติตนอย่างไร จึงทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ไม่ซึมเศร้า ไม่เจ็บป่วย และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ด้วยการเก็บจํามาปฏิบัติและมีการพยายามเรียนรู้เพิ่มเติม นํามาคิด พัฒนาต่อยอด จนเกิดรูปแบบในการรักษาสุขภาพ รูปแบบการดูแลสุขภาพเพื่อป้องกันโรคเกี่ยวกับผู้สูงอายุบางโรคด้วยตนเอง

ระยะที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนเพื่อให้ผู้สูงอายุพึ่งตนเอง พบว่า ชมรมผู้สูงอายุเป็นกลุ่มหลักในการขับเคลื่อนการเรียนรู้พัฒนารูปแบบ มีการรวมกลุ่ม พูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพ การรักษาอาการเจ็บป่วยด้วยตนเอง การป้องกันโรคบางอย่าง ด้วยรูปแบบการออกกำลังกาย รูปแบบการประกอบอาชีพที่ทำให้ดีต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิตและดีต่อคุณภาพชีวิต

ผู้นำและทีมขับเคลื่อนชมรมผู้สูงอายุ ผอ.รพ.สต. ทีมผู้บริหารเทศบาลตำบลทางพูน ที่มีประสบการณ์การบริหารจัดการกิจกรรมการจัดการกลุ่ม หรือผู้ที่มีภาวะผู้นำทำให้บุคคลในองค์กร หรือกลุ่มที่สามารถนำการขับเคลื่อนกิจกรรม (ธัชชนันท์ อิศรเดช, 2561) รวมถึงคนที่สนใจและมีประสบการณ์ในการจัดการชุมชน มาพูดคุยแลกเปลี่ยนในลักษณะของสัมมนากลุ่ม การนำข้อมูลด้านภูมิปัญญาและประสบการณ์ตรง มาหารือร่วมกัน แสดงความเห็นเชิงวิเคราะห์ร่วมกัน แล้ววางแผนจัดการรูปแบบที่เกิดขึ้นทั้งหมด มาบริหารจัดการให้เกิดความเชื่อมั่น ด้วย

การสนับสนุนให้มีการทดลองขนาดเล็กเพื่อการเรียนรู้ จากนั้นได้นำประเด็นการเรียนรู้ มา สัมมนาวิเคราะห์ต่อจนได้รูปแบบ (Model) ที่เป็นรูปแบบการจัดการชุมชนผู้สูงอายุแบบ พึ่งตนเอง ให้มีผลต่อผู้สูงอายุโดยตรง ต่อครอบครัว เพื่อนสนิท และต่อสมาชิกในกลุ่ม ในชุมชน อย่างมาก การดำเนินชีวิตและกิจกรรมการประกอบอาชีพ การร่วมกิจกรรมสังคมในชุมชนเชิง สร้างสรรค์สังคมที่เป็นสุข (พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี, 2561) คนในชุมชนสามารถวางแผน เชิงกลยุทธ์ในการปรับเปลี่ยนวิธีคิด สนับสนุนแนวความคิดเกี่ยวกับกิจกรรมของครอบครัว กิจกรรมสังคมในชุมชน ทำให้บุคคลเกิดความมุ่งมั่น มั่นใจในตนเอง เป็นกลุ่มคนที่มีระบบการ จัดการอย่างมีคุณภาพ ทำให้สามารถร่วมมือกันสร้างรูปแบบการจัดการชุมชนผู้สูงอายุแบบ พึ่งตนเอง

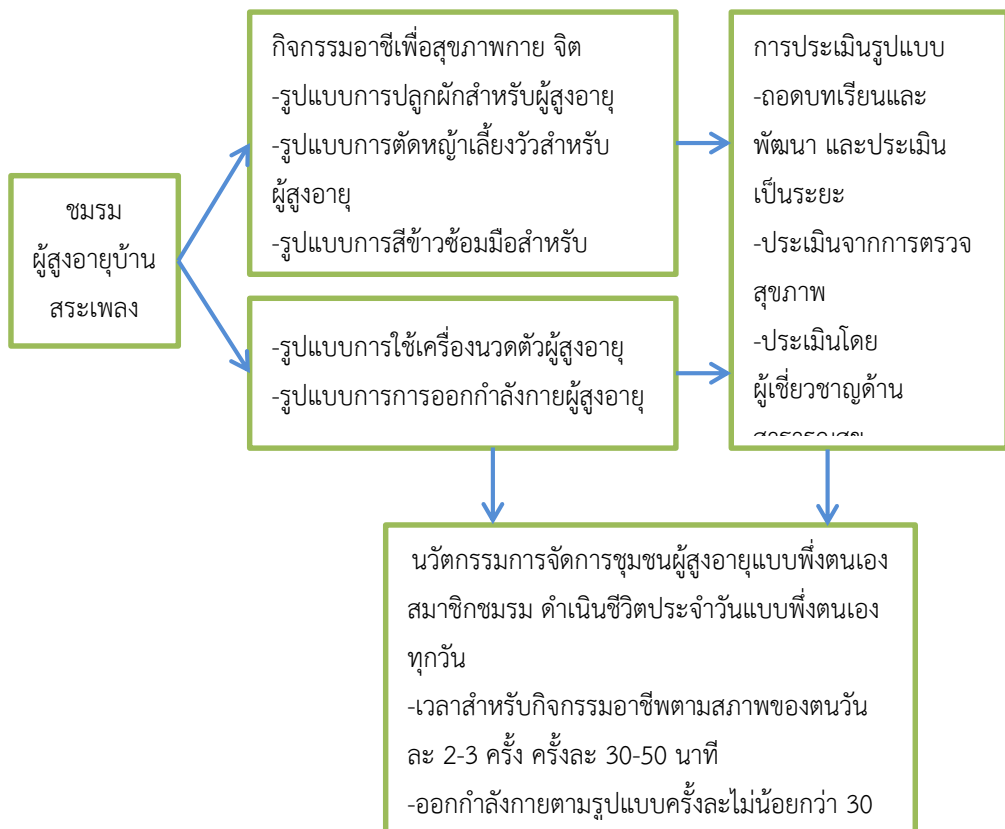
แผนภาพแสดง การสร้างรูปแบบการจัดการชุมชนผู้สูงอายุแบบพึ่งตนเอง

การสร้างรูปแบบการจัดการชุมชนผู้สูงอายุแบบพึ่งตนเองของชมรมผู้สูงอายุบ้านสระเพงเป็นการนำเอาภูมิปัญญาจากคนรุ่นก่อน ๆ ด้านการจัดการกลุ่ม การจัดการกิจกรรมชุมชน ที่เรียนรู้จากการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านการจัดการจากคนรุ่นก่อน และการนำเอาประสบการณ์ ตรงด้านการจัดการของผู้เฒ่ากลุ่ม ผู้นำชุมชนที่พบจากการจัดการขับเคลื่อนกิจกรรมด้วยตนเอง มาคิดวิเคราะห์ สกัดเป็นองค์ความรู้ มีการสะสม บ่มเพาะข้อมูลความคิดวิเคราะห์ อย่างเป็น

กระบวนการมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดความคิด ความเห็นแก่กันและกันในกลุ่มผู้นำในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุในชุมชนสระเพลง ตำบลทางพูน

ระยะที่ 3 เพื่อประเมินผลรูปแบบการจัดการชุมชนเพื่อให้ผู้สูงอายุพึ่งตนเองและพัฒนาเผยแพร่ กรรมการและสมาชิกกลุ่ม ในลักษณะแบบมีส่วนร่วม มีการเชิญทีมงาน รพ.สต. บ้านสระเพลง ทีมงานด้านสาธารณสุขจากศูนย์อนามัยที่ 11 วิทยาการจากผู้มีประสบการณ์ผ่านการเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครศรีธรรมราช อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช การประเมินเน้นการสัมภาษณ์วิเคราะห์ (Focus Group Analysis)

ภาพแสดง รูปแบบการจัดการชุมชนผู้สูงอายุแบบพึ่งตนเอง

การขยายผล ผู้วิจัยและทีมงานจากชมรมผู้สูงอายุบ้านสระเพลง ได้นำรูปแบบการจัดการชุมชนผู้สูงอายุแบบพึ่งตนเองของบ้านสระเพลง ไปขยายผลให้กับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโคกคราม โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดอนตรอ เทศบาลตำบลดอนตรอ เทศบาลตำบลทางพูน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสระพัง องค์การบริหารส่วนตำบลเสาชาง อำเภอร่อนพิบูลย์ เพื่อนำไปปรับใช้ในการจัดการชุมชนผู้สูงอายุต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

ด้วยธรรมชาติของผู้สูงอายุในชุมชนที่มีอาชีพการเกษตรส่วนใหญ่จะมีลักษณะของความเฉื่อยมน ไม่ค่อยแสดงออกถึงผลงานหรือเสนอความคิดที่ตนมีเท่าที่ควร ประกอบกับวิถีชีวิตของเกษตรกรที่บอเพาะในการพึ่งตนเองมาอย่างต่อเนื่องหลายสิบปี แต่ละคนจะได้รับการแนะนำ ถ่ายทอดและเรียนรู้การดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุรุ่นก่อน ๆ แบบใกล้ชิดจากคนในครอบครัวและญาติสนิทมายาวนาน และมีประสบการณ์ตรงในการดิ้นรนช่วยเหลือตนเองมาตลอดเวลา การที่นักวิชาการจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสระเพลง จากผู้บริหารหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุเข้าไปพูดคุยด้วยบรรยากาศแบบเครือญาติ ด้วยเทคนิคการถอดบทเรียน จะทำให้ได้องค์ความรู้ที่เป็นรูปแบบที่เป็นจริง ใช้ประโยชน์ได้ในทันที และผู้สูงอายุเองก็เกิดความภาคภูมิใจ มั่นใจในตนเองมากขึ้น การถอดองค์ความรู้แบบมีส่วนร่วม จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการจัดการชุมชนผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน รูปแบบการจัดการชุมชนผู้สูงอายุแบบพึ่งตนเอง มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการชุมชนผู้สูงอายุแบบพึ่งตนเอง เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนผู้สูงอายุแบบพึ่งตนเองและเพื่อประเมินรูปแบบการจัดการชุมชนผู้สูงอายุแบบพึ่งตนเองและพัฒนาเผยแพร่ไปยังชุมชนผู้สูงอายุ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา โดยวิจัยปฏิบัติการภาคสนามแบบมีส่วนร่วม ในพื้นที่บ้านสระเพลง ตำบลทางพูน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า

ระยะที่ 1 สภาารูปแบบการจัดการชุมชนผู้สูงอายุแบบพึ่งตนเองของชาวสระเพลง มีกลุ่มคนและหน่วยงานได้เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนพัฒนาผู้สูงอายุให้มีสุขภาพดีทั้งร่างกายจิตใจและสังคม ในนามของชมรมผู้สูงอายุ จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ศูนย์อนามัยที่ 11 และเทศบาลตำบลทางพูน ทำให้เกิดแรงจูงใจ เตรียมตนเองให้มีความพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมกับชมรมผู้สูงอายุ การพัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนผู้สูงอายุ

แบบพึ่งตนเอง พบว่า ชมรมผู้สูงอายุเป็นกลุ่มหลักในการขับเคลื่อนการเรียนรู้พัฒนารูปแบบ มีการรวมกลุ่ม พูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพ การรักษาอาการเจ็บป่วยด้วยตนเอง การป้องกันโรคบางอย่าง ด้วยรูปแบบการออกกำลังกาย รูปแบบการประกอบอาชีพที่ทำให้ดีต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิตและดีต่อคุณภาพชีวิต

ระยะที่ 2 ผู้นำและทีมขับเคลื่อนชมรมผู้สูงอายุ ร่วมกันวิเคราะห์วางแผนจัดการรูปแบบ การทดลองขนาดเล็กเพื่อการเรียนรู้จนได้รูปแบบ (Model) ที่เป็นรูปแบบการจัดการชุมชนผู้สูงอายุแบบพึ่งตนเอง

ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการจัดการชุมชนผู้สูงอายุแบบพึ่งตนเองและพัฒนาเผยแพร่ มีการเชิญทีมงานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสระเพลง ทีมงานด้านสาธารณสุขจากศูนย์อนามัยที่ 11 วิทยาการผู้ทรงคุณวุฒิประเมินด้วยการสัมมนาวิเคราะห์แบบเข้มข้น (Focus Group Analysis) และขยายผลให้กับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโคกคราม อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดอนตรอ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสระพัง อำเภอรอนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

สรุป

ชมรมผู้สูงอายุ รวมกลุ่มกันโดยการสนับสนุนจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) และเทศบาลตำบลทางพูน ให้ผู้สูงอายุได้รวมกลุ่มกันทำกิจกรรมตามที่สมาชิกกลุ่มต้องการ ซึ่งอดีตครูโรงเรียนประถมศึกษาเป็นผู้นำ ตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้น นัดพบพูดคุยและชวนทำกิจกรรมเดือนละครั้ง การรวมตัวกันเป็นชมรม ทำให้สมาชิกได้มีโอกาสเดินทางออกจากบ้าน มาพบกลุ่มโดยนัดพบที่วัด ที่อาคารเรียนโรงเรียนวัดสระเพลง (อาคารเอนกประสงค์) และที่รพ.สต. การที่สมาชิกมาพบกลุ่ม มีกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ มีเพื่อนได้พูดคุยทำกิจกรรมที่สนุกสนานและดีต่อสุขภาพ

รูปแบบชุมชนที่ถุ่กันมาใช้ และมีการเรียนรู้ร่วมกันพร้อมกับวิเคราะห์พัฒนาต่อยอดแบบมีส่วนร่วม ทำให้เกิดการถ่ายทอดรูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง เกิดการพยายามคิดวิเคราะห์พัฒนาจากฐานราก อันส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกันปัญหาสังคมที่เกิดจากกระแสสังคมที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่เข้ามาสร้างปัญหา สามารถ

ปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม ทำให้ระบบครอบครัว เครือญาติ และชุมชนมีความแข็งแกร่งอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงเรียนผู้สูงอายุ และองค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาลตำบล ควรสนับสนุนให้มีการใช้ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุพัฒนารูปแบบในการจัดการกลุ่มผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมในชุมชน
2. ประธานรุ่นโรงเรียนผู้สูงอายุ ควรนำไปปรับรูปแบบบางส่วนตามสภาพทางสังคมให้เหมาะสม เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุภาคภูมิใจที่มีส่วนพัฒนารูปแบบและใช้รูปแบบพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน
3. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล นักวิชาการด้านสาธารณสุข ควรวิจัยต่อยอดเพื่อพัฒนารูปแบบจากบริบทต่าง ๆ เพื่อสังเคราะห์พัฒนาเป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุในสภาพสังคมทั่วไป

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ สีนธุนิช. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 กับสังคมสูงอายุ. จุลสารธนาคารสมองสี่ส้านสัมพันธ์สรรค์สร้างสังคม.
- ธัชชนันท์ อิศรเดช. (2561). การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์เพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ ปีที่ 5, 105-118.
- ปัญญา เลิศไกรและปรีชา สามัคคี. (2557). เทคนิคการสังเกตสำหรับการวิจัยและพัฒนา. วารสารนาคนุตรปริทรรศน์, 58-66.
- ปัญญา เลิศไกรและลัญจกร นิลกาญจน์. (กรกฎาคม-ธันวาคม 2559). การเก็บข้อมูลวิจัยชุมชนภาคสนาม. วารสารนาคนุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 1-10.
- พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี. (2561). เงินกับคุณค่าทางจริยะ : กรณีพระภิกษุจับเงิน. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ ,5(1), 1-15.

- ลัญจกร นิลกาญจน์, ปัญญา เลิศไกร และสุดาวรรณ มีบัว. (2559). เศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียน. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 203-211.
- วรดี เลิศไกร,จรงใจ มนต์เลี้ยงและสุชาดา จิตกล้า. (มกราคม – มิถุนายน 2559). การจัดกิจกรรมของเล่นภูมิ ปัญญาเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย กรณีเทศบาลตำบลทอนหงส์ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 77-85.
- วิชัย ชัย นาคสิงห์. (25 ธันวาคม 2560). หลักการจัดการ. [Online]. เข้าถึงได้จาก Available HTTP: <https://www.gotoknow.org/posts/345600>
- สุภาวดี พุฒิน้อย. [Online]. (11 มีนาคม 2561). เข้าถึงได้จาก Available HTTP: <https://www.gotoknow.org/posts/551185> ,

รูปแบบการเสริมพลังครอบครัว ชุมชนและเครือข่าย
ในการดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุ พื้นที่ประสบภัยพิบัติซ้ำซาก*
EMPOWERMENT MODEL FOR FAMILIES, COMMUNITIES AND
NETWORKS FOR ELDERLY WELLBEING IN AREAS AFFECTED
BY RECURRING DISASTERS

วิเชียร ไทยเจริญ

Wichian Thaicharoen

ปัญญา เลิศไกร

Punya Lertgrai

ลัญจกร นิลกาญจน์

Lunjakon Nillakan

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: Vi.chian@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการเสริมพลังครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายในการดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุพื้นที่ประสบภัยพิบัติซ้ำซาก 2) พัฒนารูปแบบการเสริมพลังครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายในการดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุพื้นที่ประสบภัยพิบัติซ้ำซาก 3) ขยายผลและประเมินผลการใช้รูปแบบการเสริมพลังครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายในการดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุพื้นที่ประสบภัยพิบัติซ้ำซาก โดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบ่งการดำเนินงานวิจัยออกเป็น 4 ระยะ กลุ่มเป้าหมายการวิจัยได้แก่ ผู้สูงอายุ ครอบครัว ผู้ดูแล อาสาสมัคร แกนนำชุมชนท้องถิ่น บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขที่เกี่ยวข้อง ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

* Received 10 April 2019; Revised 27 April 2019; Accepted 27 April 2019.

ผลการวิจัยพบว่า

รูปแบบการเสริมพลังครอบครัว ชุมชน และเครือข่าย คนในครัวรั้วผู้ดูแลต้องมีทักษะการใช้สายสวนปัสสาวะ ให้อาหารทางสายยาง และเครื่องช่วยหายใจ ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ คนในครอบครัวต้องเฝ้าระวังเป็นพิเศษในช่วงที่ภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง ครอบครัวและคนในชุมชนจะอยู่ในภาวะวิตกกังวล เครียดบ่อย ๆ การเสริมพลังจึงมีความสำคัญมาก ทีมงานจากรพ.สต.และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากภายนอกชุมชน จัดฝึกอบรมการดูแล และฝึกทักษะการใช้เครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ การพัฒนารูปแบบการเสริมพลังครอบครัว ชุมชนมีกระบวนการเรียนรู้และพัฒนา 3 ขั้นตอนคือขั้น การระดมความคิดในการพัฒนาสนับสนุนช่วยเหลือครอบครัวและชุมชน จากนั้นนำไปวิเคราะห์ วิพากษ์รูปแบบจากข้อเสนอ โดยผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์แล้วจึงสังเคราะห์ สร้างรูปแบบการเสริมพลัง ขึ้นขยายผลและประเมินผลการใช้รูปแบบการเสริมพลังครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายไปใช้ ในพื้นที่ที่ประสบภัยพิบัติซ้ำซาก ที่ รพ.สต.วัดมุขธาราว รพ.สต.บ้านโคกข่อย และ รพ.สต.บ้านบางกระบือ อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

คำสำคัญ : รูปแบบการเสริมพลังครอบครัว, ชุมชนและเครือข่าย, สุขภาวะผู้สูงอายุ, พื้นที่ประสบภัยพิบัติซ้ำซาก

Abstract

This research and development study aimed to: 1) examine a current empowerment model for families, communities and networks for elderly wellbeing in areas affected by recurring disasters; 2) to develop an empowerment model for families, communities and networks for elderly wellbeing in areas affected by recurring disasters; and 3) to implement and evaluate the empowerment model for families, communities and networks for elderly wellbeing in areas affected by recurring disasters. The research employed qualitative research method. Research population was elderly people, families, caregivers, volunteers, community leaders, and related healthcare providers. Purposive sampling was used in this study.

The findings showed that;

An empowerment model for families and communities would be effective when family members possessed skills in urinary catheterization, enteral feeding, and a mechanical ventilator operation. It was also found that this group of senior citizens needed intensive care during climatic change in their surroundings. Additionally, the result pointed out that stress and anxiety were frequently found among family members and community. This means that an empowerment was crucial. As a result, teams from a sub-district health promoting hospital working cooperatively with related external agents have conducted lessons to enhance elderly care such as caregiver training and machine operator training lessons. The process of the empowerment model development was divided into 3 steps which were a brainstorming session to come up with a plan to support and facilitate families and community, an analysis and critique session by experienced experts, and a synthesising session which resulted in an empowerment model (Park Nakon Model). An implementation and evaluation of the empowerment model was carried out in Meung district, Nakhon Si Thammarat province, focusing on recurring disasters affected areas which were Watmookthara sub-district health promoting hospital, Bann Kokekoi sub-district health promoting hospital, and Bann Bangkrabue sub-district health promoting hospital.

Keywords: empowerment model for families, communities and networks, elderly wellbeing, affected areas by recurring disasters.

บทนำ

รายงานการสำรวจสุขภาพของผู้สูงอายุไทย ปี 2556 ภายใต้แผนงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุและผู้พิการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขพบว่า ร้อยละ 95 ของผู้สูงอายุมีภาวะเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายโรคในคนเดียวกัน ปัญหาสุขภาพที่สำคัญ

ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง (ร้อยละ 41) โรคเบาหวาน (ร้อยละ 18) ข้อเข่าเสื่อมร้อยละ 9 เป็น ผู้พิการร้อยละ 6 โรคซึมเศร้าร้อยละ 1 ผู้ป่วยติดเตียงร้อยละ 1 ผู้สูงอายุไทยมีเพียงร้อยละ 26 เท่านั้นที่มีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ประเทศไทยจะ ยังคงประสบภาวะแวดล้อมและบริบทของการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่อาจก่อให้เกิดความเสี่ยง ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ อาทิ กระแสการเปิดเศรษฐกิจเสรี ความท้าทายของ เทคโนโลยีใหม่ ๆ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การเกิดภัยธรรมชาติที่รุนแรง (สำนักงานหลักประกัน สุขภาพแห่งชาติ, 2560) ด้านสังคม โครงสร้างประชากรเปลี่ยนแปลงเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัย ส่งผลให้ความสัมพันธ์ทางสังคมและครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปทำให้ครอบครัวเสี่ยงต่อการล่ม สลาย (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2560) ในขณะที่คนไทยมีอายุคาดเฉลี่ยสูงขึ้น อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด ปี 2558 อยู่ที่ 80 ปี ขณะที่อายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดี ที่ 72 ปี นั้นหมายถึงผู้สูงอายุต้องอยู่กับความเจ็บป่วย และมีภาวะพึ่งพิง ติดบ้าน ติดเตียงไปอีก ประมาณ 8 ปี (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ(สช.) , 2558)

จากบริบทการเปลี่ยนแปลงและสภาพอนาคตประเทศไทยดังกล่าว ทำให้วัยแรงงานต้อง แกรับการดูแลสุขภาพเพิ่มสูงขึ้นในขณะที่ยังต้องแบกรับการเลี้ยงดูลูกและเลี้ยงดูตนเอง สังคมไทยมีแนวโน้มเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมมากขึ้น นั้นหมายถึงว่าปัญหาสุขภาพก็จะ เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของความเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคม กระแสโลกอย่างยากจะ หลีกเลียงถ้าภูมิคุ้มกันไม่ดีพอ ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพคนตามช่วงวัยที่ถูกต้องเหมาะสม ให้มี พฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ด้วยการสร้างเสริมสุขภาพหรือสุขภาพะของครอบครัวตลอดทุก ช่วงวัยจนถึงวัยสูงอายุ ให้เป็นผู้สูงอายุที่เข้มแข็ง แข็งแรง มีสุขภาพสมบูรณ์เป็นผู้สูงอายุที่มี คุณภาพ (กลุ่มอนามัยผู้สูงอายุ สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2554) มีการทำงานที่เหมาะสมตามศักยภาพและประสบการณ์ มีรายได้ในการดำรงชีวิต มีการสร้าง เสริมและฟื้นฟูสุขภาพเพื่อป้องกันหรือชะลอความทุพพลภาพจากความเสื่อมของร่างกาย จิตใจ และโรคเรื้อรังต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดภาระแก่ปัจเจกบุคคล ครอบครัว และระบบบริการสุขภาพ จึงเป็นความท้าทายของครอบครัวทุกครอบครัว ชุมชนทุกชุมชน ทุกระดับของประเทศ การ พัฒนาด้านสุขภาพ เพื่อผู้สูงอายุ การยกระดับการบริหารจัดการระบบสุขภาพเพื่อลดความ เหลื่อมล้ำและสร้างความยั่งยืนในระยะยาว การสร้างสภาพแวดล้อมและนวัตกรรมที่เอื้อต่อการ

ดำรงชีพในสังคมสูงวัย โดยการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและความจำเป็นทางกายภาพให้เหมาะสมกับวัย และการพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุในรูปแบบที่หลากหลายทั้งในด้านการจัดการสุขภาพและสวัสดิการสังคมอย่างบูรณาการ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งพัฒนาชุมชนที่มีศักยภาพและความพร้อมให้เป็นต้นแบบของการดูแลผู้สูงอายุเพื่อขยายผลไปสู่ชุมชนอื่น ตลอดจนพัฒนานวัตกรรมในการใช้ชีวิตประจำวันสำหรับผู้สูงอายุให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน (สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข , 2556)

การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในภาวะภัยพิบัติ ภัยพิบัติทางธรรมชาติมีโอกาสดังกล่าวได้ในทุกมุมโลก และส่งผลกระทบต่อบุคคลทุกเพศทุกวัย แต่อาจส่งผลกระทบต่อบุคคลเล็กน้อยแตกต่างกันไป ทั้งนี้กลุ่มผู้ที่มีความอ่อนแอหรือเปราะบาง โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบรุนแรง จากการมีข้อจำกัดด้านสภาพร่างกาย เศรษฐกิจ สังคม และมักมีความลำบากในการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุที่ต้องสูญเสียสมาชิกในครอบครัว (สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข , 2556) ที่เคยให้การดูแลก่อนเกิดภัยพิบัติ นอกจากนี้การมีข้อจำกัดทางกายภาพ ทำให้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มักได้รับบาดเจ็บมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ทำให้เป็นอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติของผู้สูงอายุ รวมทั้งการตอบสนอง การปรับตัว การฟื้นฟูสภาพและการดำรงชีวิต ทั้งระหว่างและหลังการเกิดภัยพิบัติ เนื่องจากผู้สูงอายุมีข้อจำกัดหลายอย่างกลุ่มผู้สูงอายุที่ควรได้รับการดูแลเป็นพิเศษ เช่นผู้สูงอายุและผู้มีร่างกายอ่อนแอหรือผู้พิการ มีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการช่วยเหลือ การเตรียมความพร้อม สำหรับผู้สูงอายุเมื่อเกิดภัยพิบัติ การอพยพผู้สูงอายุ เตรียมความพร้อมตัวผู้สูงอายุเองเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือและเชื่อมั่นในแนวทางการช่วยเหลือ และทำให้ผู้สูงอายุไม่ตื่นตระหนกกับเหตุการณ์ เพราะการอพยพอย่างรีบเร่งจะทำให้ผู้สูงอายุเกิดความสับสน ในการรับรู้เวลา และสถานที่ได้ และพาหนะในการอพยพ ควรคำนึงถึงความปลอดภัย และเหมาะสมกับผู้สูงอายุ ซึ่งต้องระมัดระวังอันตราย และอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นได้จากการอพยพ จากการที่ผู้สูงอายุมีความเสื่อมถอยทั้งทางร่างกายและจิตใจ และมีข้อจำกัดทางด้านร่างกาย ดังนั้นเมื่อเกิดภัยพิบัติก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงและฉับพลันอาจนำไปสู่ภาวะเจ็บป่วย สูญเสีย ส่งผลกระทบหลาย ๆ ด้าน

จากสภาพและปัญหาดังกล่าวที่มีความสลับซับซ้อน และมีแนวโน้มที่สูงขึ้นทั้งในเชิงปริมาณและความรุนแรง ที่อาจส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุทั้งมิติทางด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และการดำรงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง “รูปแบบการเสริมพลังครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายในการดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุพื้นที่ประสบภัยพิบัติซ้ำซาก” ขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษารูปแบบการเสริมพลังครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายในการดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุพื้นที่ประสบภัยพิบัติซ้ำซาก
2. พัฒนารูปแบบการเสริมพลังครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายในการดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุพื้นที่ประสบภัยพิบัติซ้ำซาก
3. ขยายผลและประเมินผลการใช้รูปแบบการเสริมพลังครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายในการดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุพื้นที่ประสบภัยพิบัติซ้ำซาก

กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาวิจัย

ได้แก่ ผู้สูงอายุ ครอบครัว ผู้ดูแล อาสาสมัคร แกนนำชุมชน ท้องถิ่น บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข รวมทั้งที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิทยาการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนและกระบวนการวิจัยออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ขั้นการศึกษา บริบทชุมชนที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเสริมพลังครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายในการดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุพื้นที่ประสบภัยพิบัติซ้ำซาก (ปัญญา เลิศไกร และลัญจกร นิลกาญจน์. 2559) . โดยการสำรวจสภาพพื้นที่ เก็บข้อมูลภาคสนาม ใช้การสังเกต สัมภาษณ์ทั้งในเหตุการณ์และการสนทนาถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมา ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์เชิงทฤษฎี (ปัญญา เลิศไกร,ศิริพร หมั่นหส์ถ์ และลัญจกร นิลกาญจน์, 2560) เกี่ยวกับรูปแบบการ

เสริมพลังครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุพื้นที่ ศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเสริมพลังครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุพื้นที่ประสบภัยพิบัติซ้ำซาก

ระยะที่ 2 ขั้นพัฒนารูปแบบการเสริมพลังครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุพื้นที่ประสบภัยพิบัติซ้ำซาก แล้วนำรูปแบบการเสริมพลังครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุพื้นที่. ได้รูปแบบการเสริมพลังครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุพื้นที่ประสบภัยพิบัติซ้ำซาก ด้วยการจัด Focus Group Discussion ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญร่วมให้ความเห็น นำไปพัฒนารูปแบบการเสริมพลังครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุพื้นที่ประสบภัยพิบัติซ้ำซาก แล้วนำไปใช้จริงในพื้นที่เป้าหมาย

ระยะที่ 3 ขั้นนำรูปแบบการเสริมพลังครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุพื้นที่ประสบภัยพิบัติซ้ำซากที่พัฒนาขึ้นไปใช้จริงในพื้นที่ปากอ่าวปากน้ำปากนคร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบ เพื่อต้องการให้ได้รูปแบบการเสริมพลังครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุพื้นที่ประสบภัยพิบัติซ้ำซากที่ผ่านการพัฒนาด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชนและภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง และมีการใช้ประโยชน์ได้จริง

ระยะที่ 4 ขั้นเผยแพร่ พัฒนารูปแบบการเสริมพลังครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุพื้นที่ประสบภัยพิบัติซ้ำซากให้มีความสมบูรณ์แล้วนำไปเผยแพร่โดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพื้นที่อื่น ๆ ประเมินความพึงพอใจรูปแบบการเสริมพลังครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุพื้นที่ประสบภัยพิบัติซ้ำซาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

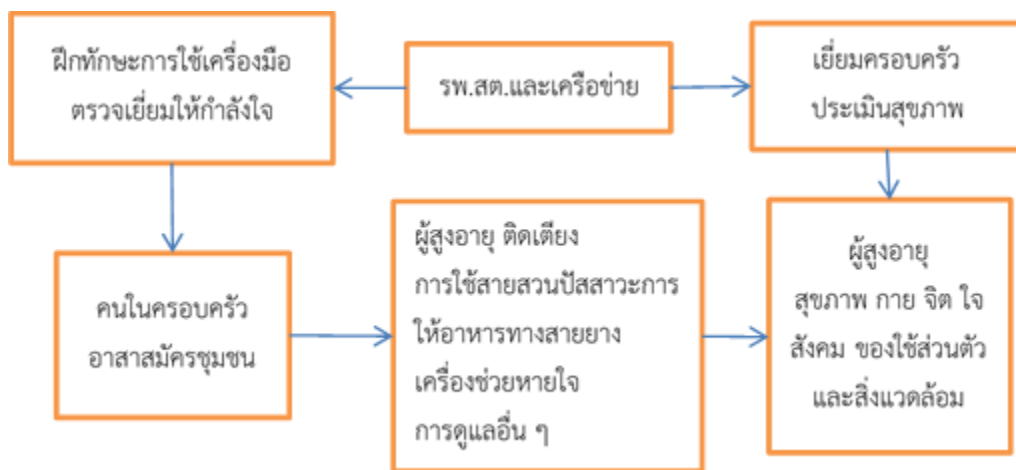
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย การสัมภาษณ์ แนวคำถามการวิจัย แบบบันทึกผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เก็บข้อมูลโดย การสังเกต การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก การใช้ข้อมูลเอกสาร จนได้ข้อมูลที่อ้อมตัว และวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของ ไมล์และฮาเบอร์แมน (Miles & Huberman, 1994) ที่เสนอให้วิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ขั้นตอนคือ การลดทอนข้อมูล (Data Reduction) การแสดงข้อมูล (Data Display) และ การสรุปข้อมูล (Conclusion Drawing) การตรวจสอบข้อมูลใช้หลักการตรวจสอบสามเส้า

อภิปรายผล

สภาพภูมินิเวศของพื้นที่ปากน้ำปากอ่าวปากนคร เป็นพื้นที่ลุ่มมีน้ำแช่ขังเป็นส่วนใหญ่ มีคลองซอยชาวบ้านนิยมเรียกว่า “บาง” ซึ่งคดเคี้ยวเข้าไปในพื้นที่ ริมคลองจะมีต้นจาก ต้นแสม โกงกาง ผู้คนจะตั้งบ้านเรือนริมคลอง ปลูกพืชสวนครัวบริเวณบ้าน บางพื้นที่จะมีมะพร้าว เป็นสวนซึ่งไม่มากนัก บ้านดั้งเดิมส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ใต้ถุนสูง มีน้ำขังลงอยู่เกือบตลอดปี ได้ฤกษ์มักจะมีน้ำแช่ขังในบางช่วงฤดู อุณหภูมิและสภาพอากาศที่มีความแปรปรวนสูง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ติดกับทะเล เป็นปากอ่าวปากน้ำที่รองรับน้ำจากเทือกเขาหลวงที่ไหลผ่านชุมชน ตำบลต่าง ๆ ในช่วงฤดูฝน น้ำจะไหลหลากลงมาอย่างรวดเร็ว ปริมาณน้ำฝนในพื้นที่ซึ่งเป็นที่ย่ำจิ่งมีน้ำปริมาณมาก และยังมีน้ำทั้งจากตัวเมืองไหลเข้ามา กลายเป็นพื้นที่รับน้ำจากหลายทิศทาง และน้ำเหล่านั้น จะมีน้ำเสียจากชุมชนเมือง มีขยะไหลมากับน้ำ พอน้ำทะเลหนุน ทั้งน้ำเสียและขยะจะแช่ขังในพื้นที่เป็นเวลานาน น้ำเสียและขยะจึงอวลอยู่บริเวณใต้ถุนบ้าน รอบ ๆ บ้านและในลำบาง มีผลต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิตของคนในครอบครัว สถานการณ์นี้ ทำให้ผู้สูงอายุยังมีปัญหามากขึ้น

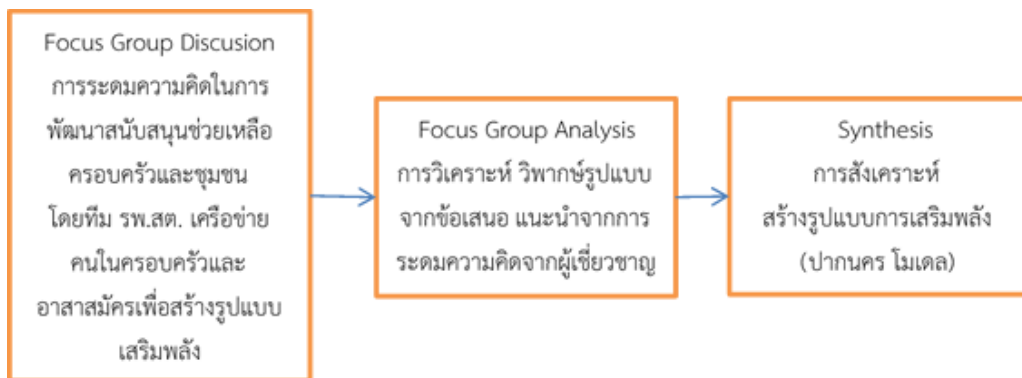
1. รูปแบบการเสริมพลังครอบครัว ชุมชน พบว่าผู้สูงอายุประเภทติดเตียงที่ดูแลและเยสุดท้ายและผู้ป่วยหนัก (I.C.U) ที่บ้าน คนในครอบครัวที่ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลต้องมีความรู้และทักษะความชำนาญเฉพาะ (Critical Knowledge and Skill) ที่จำเป็นสำคัญในการดูแลเฉพาะราย เช่น การใช้เครื่องช่วยหายใจ การให้อาหารและยาทางสายยาง การใช้สายสวนปัสสาวะ และการดูแลรักษาแบบครบวงจร ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ คนในครอบครัวต้องเฝ้าระวังเป็นพิเศษในช่วงที่ภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง ครอบครัวและคนในชุมชนจะอยู่ในภาวะวิตกกังวล เครียดบ่อย ๆ การเสริมพลังจึงมีความสำคัญมาก และมีรูปแบบการเสริมพลังในพื้นที่ดังนี้

แสดงรูปแบบการเสริมพลังครอบครัวและชุมชน

เนื่องจากพื้นที่เสี่ยงภัยพิบัติมาก จะมีผู้ป่วยติดเตียงประเภื่อนี้อยู่ตลอด ทั้งที่มีผู้เสียชีวิตไปเป็นระยะ แต่จะมีผู้ติดเตียงเพิ่มเข้ามาอยู่เสมอ บทบาทหลักในการเสริมพลัง จึงเป็นทีมงานจาก รพ.สต.และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากภายนอกชุมชน

2. พัฒนารูปแบบการเสริมพลังครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุพื้นที่ประสบภัยพิบัติซ้ำซาก พบว่าทีมงาน รพ.สต.และเครือข่าย มีความพยายามพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารสมัยใหม่ ที่สำคัญได้แก่ การประยุกต์ใช้โปรแกรม QGIS 3.4 ในการจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ด้านผู้สูงอายุพื้นที่ปากอ่าวปากน้ำปากนคร เพื่อประโยชน์ในการเข้าถึงเยี่ยมเสริมพลังที่บ้าน ดูแลผู้สูงอายุติดบ้านติดเตียงของทีมงาน Home Health Care โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยนครศรีธรรมราช และเครือข่าย การช่วยเหลือภาวะฉุกเฉินของสถาบันการแพทย์ฉุกเฉินโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยนครศรีธรรมราชในฐานะหน่วยส่งการ 1669 นครศรีธรรมราช ซึ่งสามารถทำได้โดยง่ายด้วยการลงโปรแกรมแล้วจัดทำฐานข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน ด้วยการใช้คู่มือการจัดทำข้อมูลดาวเทียมภูมิศาสตร์สารสนเทศที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ลดระยะเวลาในการเข้าถึงบ้านผู้ป่วย ให้การช่วยเหลือยามเกิดภัยพิบัติรวดเร็วขึ้น ทำให้สามารถเพิ่มจำนวนและประสิทธิภาพในการให้บริการคุณภาพเพิ่มมากขึ้นด้วย ซึ่งกระบวนการเรียนรู้และพัฒนา มีดังนี้

รูปแบบการพัฒนาเสริมพลังครอบครัวและชุมชน

การพัฒนาารูปแบบเสริมพลังให้คนในครอบครัวและชุมชน มีความมั่นใจ มีพลังในการดูแลสนับสนุนผู้สูงอายุให้เข้มแข็ง เน้นการพัฒนากระบวนการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพและการสื่อสารคุณภาพ โดยใช้ Line Group ในการติดต่อสื่อสาร การให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการดูแลผู้สูงอายุ รวมถึงผู้พิการในชุมชนทั้งในยามปกติและยามเกิดวิกฤตภัยพิบัติ นอกจากนี้ยังได้มีการนำโปรแกรมดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในงานแพทย์แผนไทยเกี่ยวกับข้อมูลดาวเทียมภูมิศาสตร์สารสนเทศพืชสมุนไพรพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยงานแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านปากนคร เป็นการขยายผลนวัตกรรมภายใต้ชื่อ ปากนคร โมเดล (PAK NAKHON MODEL)

3. ขยายผลและประเมินผลการใช้รูปแบบการเสริมพลังครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายในการดูแลสุขภาพ ภาวะผู้สูงอายุพื้นที่ จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสมาชิกในครอบครัว ส่งผลกระทบเชิงบวกถึงสมาชิกในครอบครัวคนอื่น ๆ การเสริมพลังครอบครัวมีผลสำคัญไม่เพียงแต่เป็นการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในทุกมิติทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ มิติการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค การรักษาพยาบาลและการฟื้นฟูสภาพ เท่านั้น แต่เป็นการเสริมพลังสมาชิกในครอบครัว ชุมชนและภาคีเครือข่ายด้วยเช่นกัน ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้มแข็งอันเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่ความยั่งยืน จึงได้ขยายผลไปแนะนำและสนับสนุนการนำปากนครโมเดลไปใช้ ในพื้นที่ที่ประสบภัยพิบัติซ้ำซาก ที่ รพ.สต.วัดมุขธารา รพ.สต.บ้านโคกข่อย และ รพ.สต.บ้านบางกระบือ

สรุป

การวิจัยเรื่องรูปแบบการเสริมพลังครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุพื้นที่ประสบภัยพิบัติซ้ำซาก ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายในบริบทของความเปลี่ยนแปลงทั้งในมิติโครงสร้างประชากรและความเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและสุขภาพของประชาชนในเชิงโครงสร้างอย่างสังคมผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มที่เสี่ยงต่อการเสียชีวิตและได้รับผลกระทบต่อสุขภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งสุขภาพทางกายและจิตใจในช่วงเกิดภัยพิบัติ เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ของครอบครัว ชุมชนและเครือข่าย พื้นที่ประสบภัยพิบัติซ้ำซาก การให้คุณค่าและการเสริมพลังครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ กระบวนการพัฒนารูปแบบการเสริมพลังครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ในพื้นที่ประสบภัยพิบัติซ้ำซาก และผลการใช้รูปแบบการเสริมพลังครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ พื้นที่ประสบภัยพิบัติซ้ำซาก ได้ข้อสรุปอย่างไรรูปแบบการเสริมพลังครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุพื้นที่ประสบภัยพิบัติซ้ำซาก ซึ่งการนำเสนอเนื้อหาในบทนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์สภาพปัจจุบันการเสริมพลังครอบครัวชุมชนและเครือข่ายในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุพื้นที่ประสบภัยพิบัติซ้ำซาก และผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อความสำเร็จในการเสริมพลังครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะ

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดเป็นนโยบายสาธารณะในการเสริมพลังครอบครัวในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับบริบทของครอบครัวและชุมชน
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากส่วนกลางควรให้ความสำคัญกับความแตกต่างหลากหลายทางภูมิโนเวศและวัฒนธรรมเพื่อให้สามารถดูแลสุขภาพผู้สูงอายุได้อย่างทั่วถึงและสอดคล้องกับความเป็นจริงบนพื้นฐานของความแตกต่างหลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มอนามัยผู้สูงอายุ สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2554) . คู่มือ
การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุสำหรับบุคลากรสาธารณสุข พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพมหานคร:
สำนักข่าวพาณิชย์ กรมส่งเสริมการส่งออก.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) . (2558) . คู่มือสำหรับประชาชน การดูแล
ผู้ป่วยระยะสุดท้ายแบบประคับประคอง (Palliative Care) พิมพ์ครั้งที่ 8 .
กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.
- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2560) . คู่มือบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพ
แห่งชาติ ปีงบประมาณ 2561. กรุงเทพฯ: พิมพ์ที่ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์.
- สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข . (2556) . กลยุทธ์การดำเนินงาน
ตำบลดูแลสุขภาพผู้สูงอายุระยะยาวกับตำบลต้นแบบดีเด่น พิมพ์ครั้งที่ 1. สำนักงาน
กิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์ .
- สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข . (2556) . คู่มือการปฏิบัติงานการ
สร้างเสริมและดูแลสุขภาพผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัคร (ฉบับปรับปรุง) พิมพ์ครั้งที่ 4 .
สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3*
ACADEMIC MANAGEMENT COMPETENCIES OF SCHOOL
ADMINISTRATORS UNDER SURATTHANI PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

กมลทิพย์ ชูประเสริฐ

Kamonthip Chuprasert

ไมตรี จันทรา

Maitree Jantra

สุภาพ เต็มรัตน์

Suphab Temrat

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: ping_ping1204@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา และด้านการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ จำแนกตามประสบการณ์การสอน วุฒิการศึกษาของครู และขนาดโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอน จำนวนทั้งสิ้น 302 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามซึ่งแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า มีเกณฑ์การพิจารณา 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที (t - test) ค่าเอฟ (f - test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทาง

* Received 8 April 2019; Revised 27 April 2019; Accepted 27 April 2019.

เดียว (one-way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างได้ดำเนินการทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีการเชฟเฟ้ (Scheffe')

ผลการวิจัยพบว่า

1. สมรรถนะการบริหารงานงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยรวมมีสมรรถนะการบริหารงานวิชาการในระดับมากและเมื่อพิจารณาในรายด้านการส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุดและด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารงานงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงานและวุฒิการศึกษาของครู โดยรวมพบว่า ไม่แตกต่างกัน และจำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : สมรรถนะ, การบริหารงานวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research are; 1) to study the academic management competencies of school administrators under Suratthani Primary Educational Service Area Office 3 2) to compare the academic management competencies of school administrators under Suratthani Primary Educational Service Area Office 3. The four aspects are the management of learning. The development of the curriculum. Supervision of learning management in educational institutions. And to promoting research for improving the quality of learning management. Classified by teaching experiences, educational background and school sizes. The participants were 302 teachers who work at the schools under Suratthani Primary Educational Service Area Office 3. The research instrument is a questionnaire. The research instruments were a set of a 5 -item rating scale qutionnaire. The statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation, T-test and F-test.

The data were analyzed through One-Way ANOVA and Scheffe to compare the differences.

The result showed that;

1. The overall of the academic management competencies of school administrators under Suratthani Primary Educational Service Area Office 3 is at high level when consider to the promoting research for improving the quality of learning management. In contrast, when considered to the supervision of learning management in educational institutions, the result is at the lowest level.

2. The result of academic management competencies of school administrators under Suratthani Primary Educational Service Area Office 3 classified by teaching experiences and educational background found that there is no difference but when classified by school sizes, there is significant difference at .05

Keywords: academic, management competencies, administrators

บทนำ

การศึกษาถือได้ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม ตามวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 11 คือ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) คนไทยเป็นคนดี เก่ง มีความสุข มีความรู้เชิงวิชาการและสมรรถนะทางวิชาชีพ มีคุณธรรมจริยธรรมใฝ่เรียนรู้และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสุข มีสุขภาพทั้งกายและใจที่สมบูรณ์สามารถประกอบอาชีพและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เพื่อเป็นเป้าหมายและฐานหลักของการพัฒนาประเทศ ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาไว้ในหมวด 1 มาตรา 6 ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข”

และภารกิจอีกส่วนหนึ่งของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้สถานศึกษามีอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว แบ่งออกเป็น 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานบริหารทั่วไป โดยมีงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญเนื่องจากงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินงานของสถานศึกษาขึ้นอยู่กับผู้อำนวยการสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้นำในการบริหารจัดการโดยเฉพาะด้านวิชาการ ผลผลิตที่ได้ก็คือ คุณภาพนักเรียน ดังนั้น ความสำเร็จหรือการล้มเหลวของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงอยู่ที่การบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญ เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีปัจจัยสำคัญ ๆ ที่ส่งเสริมและสนับสนุนหลายประการ เช่น ระบบการบริหาร ผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งนี้ ปัจจัยที่สำคัญที่สุดก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษา เพราะผู้บริหารสถานศึกษาเปรียบเหมือนเฟืองหลักที่ต้องรับผิดชอบสูงสุดต่องาน และภารกิจต่าง ๆ ในสถานศึกษา ปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการศึกษา เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปัญหาการคงสภาพการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน ปัญหาเหล่านี้ส่วนหนึ่งเป็นผลที่เกิดจากการบริหารนั่นเอง นอกจากนี้ยังได้กำหนดสมรรถนะการบริหารงานวิชาการ 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา และด้านการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้

จากการจัดการศึกษาและการบริหารงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ได้สรุปวิเคราะห์สถานการณ์การจัดการศึกษา สารสนเทศทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2557 ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนค่อนข้างต่ำ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการบริหารจัดการศึกษา การศึกษาค้นคว้าและคาดการณ์แนวโน้มการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 กำหนดจุดเน้น เป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จ จุดเน้นที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 5 กลุ่มสาระหลัก เพิ่มขึ้น ตัวชี้วัด ร้อยละของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ กลุ่มสาระการเรียนรู้หลักเพิ่มขึ้นร้อยละ 5 จากการประเมินคุณภาพของนักเรียน ปีการศึกษา 2558 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ผู้บริหารมีส่วนสำคัญอย่าง

ยิ่งที่จะทำให้สถานศึกษาได้รับการพัฒนาในการบริหารงานวิชาการและส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในโรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3, 2554)

ดังนั้นสมรรถนะผู้บริหารวิชาการเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการบริหาร การที่มีผู้บริหารที่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่การบริหารสถานศึกษาจะเป็นตัวช่วยให้การจัดการศึกษาให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

จากปัญหาคุณภาพนักเรียนดังกล่าวสรุปได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งโรงเรียนเป็นหน่วยปฏิบัติที่มีความสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ประสบปัญหาด้านคุณภาพผู้เรียน อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนในด้านคุณภาพการจัดการศึกษาและสรุปได้ว่าปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นนั้นมาจากสาเหตุสำคัญ คือ สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

จากเหตุผลที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสมรรถนะการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้ทราบสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารในการนำมาปรับปรุงพัฒนาการบริหารงานวิชาการ และพัฒนาตนเองในการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลถึงคุณภาพของนักเรียนอย่างสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การสอน วุฒิการศึกษาของครู และขนาดโรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ครูผู้สอนในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ปีการศึกษา 2559 จากโรงเรียนขนาดเล็ก 92 คน ขนาดกลาง 112 คน ขนาดใหญ่ 98 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 302 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปเครจซี่และมอร์แกน (พิชิต ฤทธิ์จรรยา, 2554) ได้ จำนวน 302 คน และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Radom Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากการศึกษาค้นคว้าตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ประเภทของโรงเรียน ประสบการณ์ในการทำงาน วุฒิทางการศึกษา และ ตำแหน่ง ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ตาม แนวคิดประสิทธิผลของฮอยและมิสเกล 4 มิติ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ซึ่งมีเกณฑ์การพิจารณา 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert)

3. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

เพื่อให้เกิดความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือซึ่งเป็นแบบสอบถามและได้หาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาจากตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert)

ขั้นตอนที่ 3 สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมสมรรถนะการบริหารงานวิชาการ ตามกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ บริหารจัดการการเรียนรู้พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา นิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสอบถามจากข้อ 3 เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบ แนะนำและปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 5 หาคุณภาพเครื่องมือโดยพิจารณาความเที่ยงตรงของเนื้อหา ไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนในโรงเรียนที่ไม่ใช่เป็นกลุ่มตัวอย่าง นำมาหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.81 โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

ขั้นตอนที่ 6 ได้ข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.66 ขึ้นไป มาสร้างเป็นแบบสอบถามจำนวน 58 ข้อ ซึ่งแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81

ขั้นตอนที่ 7 จัดทำแบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์ นำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยได้ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชให้ออกหนังสือไปยังผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล

4.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลและรวบรวมข้อมูลกลับด้วยตนเอง

4.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่ จำแนกข้อมูล และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปด้วยการนำเครื่องมือประมวลหาค่าสถิติด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือประมวลหาค่าสถิติด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

ในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ในรูปแจกแจงความถี่และร้อยละ และนำผลการวิเคราะห์เป็นตารางประกอบการบรรยาย

ตอนที่ 2 ข้อมูลระดับสมรรถนะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษารายด้านโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation , S.D.) และนำเสนอผลการวิเคราะห์เป็นตารางประกอบการบรรยาย และการแปลผล 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด , 2545)

4.51–5.00 แปลความว่า มีสมรรถนะในการบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51–4.50 แปลความว่า มีสมรรถนะในการบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับมาก

2.51–3.50 แปลความว่า มีสมรรถนะในการบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับปานกลาง

1.51–2.50 แปลความว่า มีสมรรถนะในการบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับน้อย

1.00–1.50 แปลความว่า มีสมรรถนะในการบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโดยใช้ค่าสถิติทดสอบค่าที (t-test) และวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One – Way ANOVA)

ค่าเฉลี่ย ความหมาย

4.50 -5.00 ระดับความความคิดเห็นต่อสมรรถนะการบริหารวิชาการมากที่สุด

3.50 -4.49 ระดับความคิดเห็นต่อสมรรถนะการบริหารวิชาการมาก

- 2.50 -3.49 ระดับความคิดเห็นต่อสมรรถนะการบริหารวิชาการปานกลาง
 1.50 -2.49 ระดับความคิดเห็นต่อสมรรถนะการบริหารวิชาการน้อย
 1.00 -1.49 ระดับความคิดเห็นต่อสมรรถนะการบริหารวิชาการน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 เปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยใช้ค่าสถิติทดสอบค่าที (t-test) และวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One – Way ANOVA)

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติพื้นฐาน

- 6.1.1 ร้อยละ (Percentage)
 6.1.2 ค่าเฉลี่ย (Mean)
 6.1.3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
 6.1.4 ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามโดยหาค่า IOC

6.2 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน (t - test)

6.3 วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One – Way ANOVA)

ผลการวิจัย

1. สมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.49) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ($\bar{X}$ = 4.59) รองลงมา ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการพัฒนาการบวนการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.47) ส่วนด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ($\bar{X}$ = 4.45)

2. ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารงานงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จำแนกตามประเภทการทำงานและวุฒิการศึกษาของครู โดยรวมพบว่า ไม่แตกต่างกัน และจำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาสมรรถนะสมรรถนะการบริหารงานงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบประเด็นสาระสำคัญสามารถนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. สมรรถนะการบริหารงานงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ($\bar{X} = 4.59$) เรียงจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย รองลงมา ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและด้านการพัฒนาการบวนการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.47$) ส่วนด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ($\bar{X} = 4.45$) ทั้งนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มีความเข้าใจหลักการและแนวทางการจัดการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผลเพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานวิชาการ ได้อย่างอิสระ คล่องตัว รวดเร็วและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนสถานศึกษา และท้องถิ่น โดยมีแนวทางการปฏิบัติในการบริหารจัดการเรียนรู้ผู้บริหารมีความเข้าใจเรื่องหลักสูตรสถานศึกษา นำหลักสูตรไปใช้ได้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพโรงเรียน และชุมชนมุ่งให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้บริหารมีการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและผู้บริหารมีการส่งเสริมการวิจัยและสนับสนุนการวิจัยในชั้นเรียนของครู ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อนุกุล มานะวรพงศ์, 2555) วิจัยเรื่อง การศึกษาสมรรถนะการบริหาร งานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ (วิยะ ชาลุดีน, 2556) วิจัยเรื่อง ศึกษาสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเครือข่าย เกาะสมุย 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ต้องตา กวดนอก, 2556) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเขตพื้นที่ กรุงเทพฯ ฯ กลาง

สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ทำงานของครู โดยรวมไม่แตกต่างกันส่วนรายด้านแตกต่างกันเพียงด้านเดียวคือ ด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะ ทั้งนี้เป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มีความสนใจในครูผู้สอนที่มีประสบการณ์น้อยและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่มากเท่าเทียมกัน โดยมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความสามารถและประสบการณ์ ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์น้อยและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์มากจึงมองสมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารโดยรวม ไม่แตกต่างกัน แต่ก็ยังมีบางด้านของสมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหาร ตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนมอง สมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะ ครูที่มีประสบการณ์มากเคยปฏิบัติงานร่วมกับผู้บริหารหลายท่านจึงมองเห็นลักษณะนิสัย และการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารได้ชัดเจน ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่มาก มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารอย่างแท้จริง และประสบการณ์ในการบริหารบุคลากรที่นานกว่า ผู้บริหารที่มีประสบการณ์น้อย ทำให้ทราบถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อช่วยเหลือ ตอบคำถามและสร้างแรงบันดาลใจให้กับครูได้อย่างเหมาะสมและเข้าใจครูได้ง่ายกว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์น้อย จึงทำให้ครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกันมองสมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อนุกุล มานะวรพงศ์, 2555) วิจัยเรื่อง การศึกษาสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ผลการวิเคราะห์ เปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ที่มีต่อสมรรถนะการบริหารวิชาการ จำแนกตามประสบการณ์การสอนโดยรวมไม่แตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (เพชร กิตติวีรพันธุ์, 2554) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศภายในกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3 – 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

นครพนม เขต 2 ผลการเปรียบเทียบพบว่าประสบการณ์ในการทำงานของครูต่างกันโดยรวมไม่ต่างกัน

3. ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรีโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันทั้งนี้ไม่ว่าครูผู้สอนจะมีวุฒิทางการศึกษาใดมีความคิดเห็นต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกันและคิดว่าผู้บริหารมีส่วนสำคัญทำให้งานวิชาการสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีทั้งนี้เป็นเพราะ ปัจจุบันเป็นยุคแห่งการเรียนรู้ ครูผู้สอนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลการเรียนรู้ที่ทันสมัยทำให้เกิดการวางแผนเพื่อพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลา อีกทั้งผู้บริหารในปัจจุบันมีศักยภาพในการปฏิบัติงานสูง มีความมุ่งมั่น มีพฤติกรรมเหมาะสมต่อการเป็นผู้นำ สามารถสร้างความเชื่อถือและการยอมรับแก่ผู้ร่วมงาน โดยมีการมอบหมายงานตามความสามารถ ความถนัด และตรงวิชาเอก โดยยึดถือหลัก วางคนให้ถูกกับงาน เพราะเชื่อว่า ผู้ร่วมงานสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นงานที่ถนัด และตรงกับความสามารถ โดยไม่ได้ ยึดวุฒิทางการศึกษาในการมอบหมายงาน ดังนั้น ครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี และสูงกว่าระดับปริญญาตรี จึงมองสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (เกรียงไกร วอหา, 2557) ศึกษาสมรรถนะการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาเขต 9 จังหวัดเลย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาเขต 9 จังหวัดเลย ใน 4 ด้านคือ ด้านการบริหารการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการนิเทศ การจัดการเรียนรู้ และด้านการส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากแล้วเมื่อจำแนกตาม วุฒิการศึกษาโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

4. ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารงานงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จำแนกตามของขนาดโรงเรียน โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มีขนาดสถานศึกษา ขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ซึ่ง

รูปแบบการบริหารงานของสถานศึกษา ขนาดเล็ก และขนาดกลาง นั้นใกล้เคียงกัน ส่วนสถานศึกษาขนาดใหญ่ นั้นแตกต่างออกไป ไม่ว่าจะเป็น จำนวนบุคลากร หรือทรัพยากร ที่นำมาใช้ในการปฏิบัติงานในโรงเรียน ขนาดของสถานศึกษาจึงมีผลต่อการจัดสรรงบประมาณ อัตรากำลังคน รวมถึงการระดมทุนต่าง ๆ ในขณะที่ลักษณะงานที่ได้รับมอบหมายของครู ทั้งงานในหน้าที่หลัก และภาระงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย สถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดใหญ่ ต่างมีภาระงานที่ต้องทำเหมือนกัน แต่เนื่องจากสถานศึกษาขนาดใหญ่ ได้มีการแบ่งงานและมอบหมายงานอย่างชัดเจน ทำให้ครูและผู้บริหารมีบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน ตลอดจนผู้บริหารที่เข้ามาสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ได้นั้น ล้วนมีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลางมาก่อน ทำให้มีความรู้ความสามารถ มีความสามารถและทราบถึงบริบท ปัญหาในการบริหารสถานศึกษานั้นๆ ดังนั้นครูผู้สอนมองสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสถานศึกษาขนาดใหญ่ ชัดเจนกว่า สมรรถนะการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็กและขนาดกลางซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นางลักษณ์ ปัญญาบุตร (นางลักษณ์ ปัญญาบุตร, 2555) ซึ่งได้วิจัยเรื่องสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมือง นครพนม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองนครพนม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่าโดยรวมมีความเห็นต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ต้องตา กวดนอก (ต้องตา กวดนอก, 2556) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่ม เขตพื้นที่กรุงเทพ ฯ กลาง สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะในการบริหารงานวิชาการทั้งโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุป

จากการวิจัยเรื่องสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การ

สอน วุฒิการศึกษาของครู และขนาดโรงเรียน ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารในการนำมาปรับปรุงพัฒนาการบริหารงานวิชาการ และพัฒนาตนเองในการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลถึงคุณภาพของนักเรียนอย่างสูงสุด

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบข้อมูลที่คาดว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 และ ผู้บริหารที่จะนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับความต้องการของครูผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเป็นรายด้าน ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

1.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ควรจัดให้มีการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้กับผู้บริหารเพื่อให้ผู้บริหารเพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและสนับสนุนเกี่ยวกับเอกสารหลักสูตรให้กับผู้บริหารโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อให้ผู้บริหารได้นำความรู้ที่ได้มาชี้แนะแนวทางสำหรับครูได้ใช้ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ต่อไป

1.2 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการจัดอบรม สัมมนาให้กับผู้บริหารได้เข้าใจหลักการในการจัดการพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างถูกต้องและเหมาะสมและนำไปบริหารจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

1.3 ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จึงควรมีนโยบายให้ผู้บริหารจัดทำปฏิทินการนิเทศภายในอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้นำผลการนิเทศภายในมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้

1.4 ด้านการส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จัดอบรมเกี่ยวกับเรื่องการวิจัยให้กับผู้บริหาร

โรงเรียนเพื่อจะได้นำความรู้มาส่งเสริมครูในเรื่องของการวิจัย และส่งเสริมให้ครูนำผลการวิจัยไปใช้ในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนปรับปรุง พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตร ผู้บริหารจึงควร จัดหาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับหลักสูตรให้กับครูเพื่อครูผู้สอนจะได้นำมาเป็นคู่มือแนวทางในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

2.2 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นเห็นควรให้ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของนักเรียนโดยครูเป็นผู้ชี้แนะนักเรียน

2.3 ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ผู้บริหารดำเนินการให้มีการนิเทศภายในดังนั้นเห็นควรให้ผู้บริหารดำเนินการนิเทศภายในอย่างต่อเนื่องตลอดปีการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา

2.4 ด้านการส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูนำผลการวิจัยไปใช้แก้ปัญหาการเรียนการสอน ปรับปรุง พัฒนาคุณภาพ การเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้นเห็นควรให้ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ครูนำผลการวิจัยไปแก้ปัญหาการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้น

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขตอื่น ๆ

3.2 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะการบริหารงานวิชาการกับประสิทธิภาพ และคุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียน

3.3 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.

กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2543). กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง. บทบาท
อัยการในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

เกรียงไกร วอหา. (2557). ศึกษาสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาเขต 9 จังหวัดเลย. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัย นอร์ทกรุงเทพ.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 15219/2558 (คดีลี้ลับ), 15219/2558 (ศาลฎีกา แผนกคดีสิ่งแวดล้อม
30 ธันวาคม 2558).

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2136/2525, 2136/2525 (ศาลฎีกา 2525).

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 996/2508, 996/2508 (ศาลฎีกา 2508).

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 259/2554, 259/2554 (ศาลปกครองสูงสุด 6 มิถุนายน 2554).

คิ้วหนา. (20 ธันวาคม 2557). ความตายที่ไม่ควร เจียบงัน. เข้าถึงได้จาก

<https://myfreezer.wordpress.com/tag/deadly-environment/>.

ต้องตา กวดนอก. (2556). การศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อสมรรถนะการบริหารงาน
วิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเขตพื้นที่กรุงเทพฯ. กรุงเทพฯ:
สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร.

ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2502). การช่วยเหลือทางกฎหมายในต่างประเทศ. วารสารดุลพาท,
1012-1032.

นงลักษณ์ ปัญญาบุตร. (2555). สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาใน
อำเภอเมืองนครพนม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1. นครพนม:
ปริญญาานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครพนม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ.

ประพจน์ คล้ายสุบรรณ. (2550). แนวคิดทฤษฎีและหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องในคดีสิ่งแวดล้อม.
วารสารวิชาการศาลปกครอง.

- พิชิต ฤทธิ์เจริญ. (2554). หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา. กรุงเทพฯ: แฮสออฟเดอะมิสท์.
- เพชร กิติศรีวรพันธุ์. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศภายในกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3 - 4 . นครพนม: มหาวิทยาลัยนครพนม.
- วนิดา ว่องเจริญ. (2537). การดำเนินคดีแพ่งของผู้เสียหายจำนวนมาก. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรานุช ภูวรักษ์. (2555). หลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่น 10 สถาบันพัฒนาการข้าราชการศาลยุติธรรม. เอกสารรายงานปัญหาการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในศาลชั้นต้น.
- วิยะ ชาลูเด็น. (2556). การศึกษาสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารในโรงเรียนเครือข่ายสมุย 2สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. (2554). คู่มือรายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน. สุราษฎร์ธานี. สุราษฎร์ธานี : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3.
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์และคณะ. (2531). การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งกองทุนทดแทนความเสียหายต่อสุขภาพจากมลพิษ. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ร่วมกับสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมูลนิธิญี่ปุ่น.
- อนุกุล มานะวรพงศ์. (2555). ศึกษาสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยองเขต 1. ระยองเขต: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- อนุกุล มานะวรพงศ์. (2555). ศึกษาสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยองเขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา.

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรม
สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร*

ACADEMIC LEADERSHIP DEVELOPMENT MODEL BASED THE
ON BUDDHADHAMMA FOR DHAMMA FOR ADMINISTRATORS
FO SECONDARY SCHOOLS UNDER BANGKOK METROPOLITAN

ดราวรรณ ศรีกาญจนา

Darawan Srikanjana

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: darawan9993@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ได้แก่ ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ด้วยแบบศึกษาเอกสาร ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 266 คน และนำมาสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อนำไปสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 4 คน พัฒนารูปแบบโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 รูป/คน เพื่อตรวจสอบรูปแบบด้วยการแจกแบบสอบถามตามมาตรฐานการประเมิน 4 ด้าน คือ 1) ความเป็นประโยชน์ 2) ความเป็นไปได้ 3) ความเหมาะสม 4) ความถูกต้อง

* Received 8 April 2019; Revised 27 April 2019; Accepted 27 April 2019.

ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 109 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า:

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาของภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า การศึกษาต้องทันต่อการเปลี่ยนแปลงสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาพัฒนาการเรียนการสอนจึงจะประสบความสำเร็จใช้กระบวนการ PDCA ต้องจัดทำแผนงาน โครงการ นิเทศอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและชุมชน สร้างความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เชิญผู้ปกครอง ครู นักเรียน ร่วมกันสร้างเครือข่ายและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ในเชิงวิชาการ ส่วนผู้บริหารสถานศึกษามีการวัดผลและประเมินผลความก้าวหน้าในการนำวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจลงสู่การปฏิบัติ และผู้บริหารสถานศึกษาร่วมกับครูจัดระบบนิเทศ กำกับ ติดตามการจัดการเรียนการสอน ต่อเนื่องสม่ำเสมออย่างน้อย

2. พัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า มีส่วนประกอบของรูปแบบ 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) บริบทของสถานศึกษา ส่วนที่ 2 ตัวแบบกระบวนการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการ ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ 2) ขั้นตอนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ 3) คุณลักษณะที่ดีของผู้นำทางวิชาการ 4) หลักธรรมในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ 5) กิจกรรมในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ส่วนที่ 3 ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้ ประกอบด้วย 1) การเตรียมการ 2) การดำเนินงาน 3) การประเมินผลการดำเนินงาน ส่วนที่ 4 เงื่อนไขของการนำรูปแบบไปใช้ ประกอบด้วย 1) ปรับเปลี่ยนตามขนาดของสถานศึกษา 2) ปรับเปลี่ยนตามสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

3. ผลการตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากตามลำดับ

คำสำคัญ: รูปแบบ, การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา, มัธยมศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร

Abstract

This research aims to 1) study the current state and problems of academic leadership in Buddhism for secondary school administrators. 2) to study the development of a model for the development of academic leadership in Buddhism for secondary school administrators. 3) to propose a model for development of academic leadership in Buddhism for secondary school administrators. Bangkok Metropolitan Administration Using Mixed Methods Research: Qualitative Research by Documentary Research. And to create a semi-structured interview. In-depth interviews were conducted by 4 key informants, developed by Focus Group Discussion, 10 experts per subject, to check the format using standardized questionnaires. 4) 1) Benefit 2) Feasibility 3) Relevance 4) Accuracy The first two groups were 266 subjects. 108 of the statistical methods used to analyze the data, percentage and standard deviation.

Findings were as follows:

1. Current Situation and Problems of Academic Leadership in Buddhism for Secondary School Administrators. The study found that education must be able to adapt to change. Information and communication to develop the teaching and learning process will be successful. The PDCA process must be systematically implemented. Encourage educational institutions as learning resources. Accepted by parents and community. Collaborate with universities, invite parents, teachers, and students together to build networks and exchange academic learning. The school administrators have measured and evaluated progress in implementing the vision. Mission and Mission And the administrators

of the schools together with the teachers to supervise the system to monitor the management of continuous teaching and learning is still less.

2. Development of a model for the development of academic leadership in Buddhism for secondary school administrators. Part 1: Introduction 1) Principle 2) Objectives 3) The context of the school Part 2 The development model of academic leadership consists of 1) Components of academic leadership. 2) Academic leadership development. 3) Good character of academic leaders. 4) Principles of developing leadership. 5) Academic Leadership Development Activities Part 3 Part 3 The implementation of the model consisted of: 1) Preparation 2) Implementation 3) Performance Evaluation Part 4 Conditions of Implementation 1) The size of the school. 2) The changes in the school environment.

3 . The results of the examination on the model of leadership development in Buddhism for secondary school administrators. Bangkok Metropolitan Administration The overall level is very high. When considering each aspect from the least to the least, it found that the benefits. Accuracy Suitability and the possibilities. At the high level, respectively.

Keyword: Model, Academic Leadership Development, School Administrators, Secondary School Bangkok

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ เพราะเป็นปัจจัยในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด คุณธรรม จริยธรรมของบุคคลในสังคมหากดำเนินการจัดการศึกษาที่ดีให้แก่เยาวชนได้ครบถ้วนอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม สนองความต้องการของเยาวชนทุก ๆ ด้านสังคมของประเทศนั้น ๆ ก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพสามารถรักษาความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงของประเทศไว้ได้และพัฒนาให้ก้าวหน้าได้ตลอดไปการศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญ ในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพซึ่งคนที่มีคุณภาพก็ย่อมจะส่งผลให้สังคม

และประเทศชาติ มีความเจริญก้าวหน้าและหน่วยงานที่รับผิดชอบและมีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพของคนที่คือสถานศึกษาโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ได้กำหนดภารกิจของสถานศึกษาให้จัดการศึกษาได้หลากหลายรูปแบบทั้งการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในมาตรา 15 และ มาตรา 24 – 30 ว่าด้วยการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมาตรา 39 – 40 ให้กระจายอำนาจบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหาร บุคคล และการบริหารทั่วไป สถานศึกษาหรือโรงเรียนจึงเป็นหน่วยงานหรือองค์กรที่สำคัญที่สุดในการบริหารจัดการ และจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณภาพเป็นคนดี เป็นคนเก่งและมีความสุขซึ่งสอดคล้องกับหลักการดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ 4 ประการ คือหลักการยึดโรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการตัดสินใจ (School Based Decision Making) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) และหลักความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้ (Accountability) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550) ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาควรจะเข้าใจวิธีการดำเนินการตามแนวการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำการปฏิรูปการศึกษา และเป็นการสร้างรากฐานและความเข้มแข็งให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาและสามารถพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีความคล่องตัวมีอิสระ ผู้บริหารเป็นผู้นำทางวิชาการ มีปฏิภาณไหวพริบดี มีการตัดสินใจและแก้ไข ปัญหาดี เป็นผู้ประสานชุมชนที่ดี เป็นผู้มีความวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความซื่อสัตย์สุจริตยุติธรรม มีคุณธรรมจริยธรรม มีความอดสาหะวิริยะอดทน มีความเสียสละ เป็นที่ยอมรับจากบุคลากรในโรงเรียนและชุมชน (ธีระ รุญเจริญ, 2553)

สถานศึกษาได้พบปัญหาซึ่งเป็นผลจากการสรุปผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับชาติและ ระดับนานาชาติ จากผลการทดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (O-Net) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และปีที่ 6 ปีการศึกษา 2559 ซึ่งมีวิชาที่สอบ ได้แก่ วิชาภาษาไทย สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม วิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ พบว่า ผลการทดสอบ มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศทุกวิชา และผลจากการประเมินโครงการประเมินผลการศึกษา นักเรียนนานาชาติ (PISA) ปี 2000-2015 โดยจัดการประเมินต่อเนื่องทุก 3 ปี ซึ่งกรุงเทพมหานครได้ร่วมโครงการ PISA ตั้งแต่ PISA 2003 – PISA 2015 เข้าร่วมเป็น

โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีผลการประเมินตั้งแต่ PISA 2006 เป็นต้นมา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศค่อนข้างมาก ทั้งด้านการอ่าน (Reading Literacy) การรู้เรื่องคณิตศาสตร์ (Mathematical Literacy) การรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ (Scientific Literacy) ในปี 2015 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครมีคะแนนต่ำกว่าระดับประเทศทุกด้าน

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะ ผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการและเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม และจิตอาสา มีความพร้อม ที่จะนำการศึกษาสู่การเปลี่ยนแปลงได้มากที่สุด (สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า, 2553) ที่จะนำพาโรงเรียนไปสู่ความก้าวหน้า และทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนยังต้องรักษาบรรยากาศของโรงเรียน จัดให้มีทรัพยากรต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนการสอน กำกับดูแลความก้าวหน้าของนักเรียน มีบรรยากาศความคาดหวังว่านักเรียนจะประสบความสำเร็จ และมีภาวะผู้นำเชิงบริหารที่เข้มแข็ง

หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต การทำมาหากิน ค่านิยมและพิธีกรรม ตลอดจนการศึกษาเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องการบริหารตามหลักธรรมที่ผู้บริหารสามารถนำประยุกต์ใช้กับการบริหารได้ตลอดเวลา ได้แก่ ตามหลักอริยสัจ 4 คือ หลักธรรมสำคัญเพื่อผู้บริหารทุกระดับ เป็นแนวทางส่งเสริมให้บุคคลผู้ประพฤติปฏิบัติตามได้สติปัญญาญาณเกิดผลดีต่อหน้าที่การงาน เป็นปฏิบัติให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมาย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2554) คือ ฉันทะ ความพึงพอใจ วิริยะ ความขยันหมั่นเพียร จิตตะ ความเข้าใจบุคคลรอบข้าง วิมังสา การไตร่ตรองพิจารณาเหตุผล

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวมาข้างต้นนั้น ทำให้ผู้วิจัยมีความตระหนักชัดว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษานั้นมีความสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการศึกษาโดยเฉพาะการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาซึ่งเป็นโรงเรียนจัดการศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษาที่ให้ความรู้และทักษะชีวิตแก่ผู้เรียนซึ่งได้รับการปรับเปลี่ยนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) จึงสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าวิจัย รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยนำหลักพระพุทธศาสนามาบูรณาการเกิดรูปแบบการพัฒนา

ภาวะผู้นำทางวิชาการ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา อันจะเป็นข้อมูลประกอบและเป็นแนวทาง แก่หน่วยงานด้านการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ในการวางแผนการพัฒนาการศึกษา กำหนดนโยบายและการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคคลครูและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนางานด้านวิชาการ ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้สถานศึกษามีรูปแบบการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตอบสนองตามความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและนโยบายการจัดการศึกษาของชาติ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาองค์ความรู้แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ตัวแปรองค์ประกอบที่สอดคล้องกับการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา มัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่ 1) แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ 2) แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ 3) หลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา หลักที่นำมาใช้ได้แก่ หลักอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ: ความพอใจ, วิริยะ: ความเพียรพยายาม, จิตตะ: เข้าใจสภาพทั่วไป, วิมังสา: การตรวจสอบ และ 4) ข้อมูลสถานศึกษา

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครู หัวหน้ากลุ่มสาระ 8 กลุ่มสาระที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มสาระ ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 109 โรงเรียน จำนวน 872 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 269 คน (กลุ่มนโยบายและแผน, 2555) กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ (Krejcie & Morgan) เป็นตารางที่ใช้หาขนาดของ

กลุ่มตัวอย่างเพื่อประมาณค่าสัดส่วนของประชากรและกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจประชากรเท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5 % และระดับค่าความเชื่อมั่น 95 % ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตรวจสอบรูปแบบการพัฒนภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร คือกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 109 โรงเรียน จำนวนผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นประชากร 109 คนทั้งหมด

ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยจะทำการศึกษาเฉพาะโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในเขตกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัย จักได้ทำการศึกษาวิจัยตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2560 จนถึงเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2561 รวมเป็นระยะเวลา 1 ปี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีวิทยาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. แบบศึกษาเอกสาร (Document Study) ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องที่สอดคล้องกับรูปแบบการพัฒนภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จากแบบสอบถาม ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 266 คน

2. แบบสัมภาษณ์ (Interviewing) ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยใชการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

3. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 รูป/คน เป็นกลุ่มปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

4. แบบตรวจสอบรูปแบบโดยการสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยใช้สอบถามความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความถูกต้อง กับผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 109 ชุด เพื่อการตรวจสอบร่างรูปแบบเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยจากการศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาของภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

จากการศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สรุปได้ดังนี้

1. ด้านบุคลากร ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง ขาดความรู้ความสามารถทางการวิจัย ขาดความรู้ความสามารถด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ
2. ด้านงบประมาณ โรงเรียนได้รับเงินงบประมาณน้อย ไม่เพียงพอกับการใช้สอย
3. ด้านวัสดุอุปกรณ์ ขาดแคลนหนังสือเรียนประกอบการเรียน ขาดการดูแลซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์ สภาพอาคารค่อนข้างเก่า บริเวณโรงเรียนค่อนข้างคับแคบและสภาพแวดล้อมไม่ดี สื่อการสอนที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอ
4. งบประมาณหลักของโรงเรียนมาจากค่างบบุตหนุนเฉลี่ยรายหัวต่อนักเรียนเมื่อนักเรียนมีจำนวนน้อยจึงทำให้มีงบประมาณหมุนเวียนน้อย ซึ่งเป็นปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการ
5. ด้านวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับ การเปลี่ยนแปลง ด้านการแสวงหาความรู้ใหม่มาปรับใช้ตลอดเวลายังมีน้อย
6. สถานศึกษาขาดเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ ขาดการส่งเสริมงบประมาณจากเขตพื้นที่การศึกษา ในการจัดคอมพิวเตอร์ครูขาดทักษะในเรื่องการใช้เทคโนโลยี
7. สถานศึกษามีครูไม่ครบชั้นเรียน และครูสอนไม่ตรงตามวิชาเอก

8. ครูยังใช้เทคโนโลยี จัดหาสื่ออุปกรณ์ นวัตกรรมเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ให้เพียงพอ บรรจุครูให้ตรงตาม วิชาเอก และให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนยังมีน้อยอยู่
9. การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนยังมีน้อยอยู่
10. ผู้นำที่มีปัญหาในการบริหารงานกับผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาส่วนหนึ่งสืบเนื่องจากการขาดภาวะผู้นำที่ประกอบด้วยหลักธรรม
11. ผู้บริหารสถานศึกษาดูแล หรือรับผิดชอบและบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพ ยังไม่ทั่วถึง
12. ขาดการปรับปรุงให้สอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบัน
13. ขาดระบบแบบแผนที่ชัดเจน ขาดระบบการจัดการที่ดี

แนวทางแก้ไขปัญหาสภาพปัจจุบันและปัญหาของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

1. ส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากรหลากหลายรูปแบบเป็นระยะๆ หรือต่อเนื่อง ตลอดปี
2. การมีวิสัยทัศน์ที่ดี ความชำนาญในงาน ความเป็นมืออาชีพ และการสร้างความสัมพันธ์ ความเข้าใจอันดี ตลอดจนการสร้างสรรคทางสังคม
3. มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้วยการใช้หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา
4. วิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษา ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง มีการจัดทำแผนงาน โครงการด้านวิชาการจัดทำแผนกลยุทธ์และธรรมนูญ โรงเรียนเป็นปัจจุบัน และมีการแต่งตั้งให้มีผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับงานวิชาการอย่างชัดเจน
5. การจัดทำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแต่ละภาคเรียน มีการจัดทำหลักสูตร มีแผน การจัดทำกิจกรรมการเรียนการสอนที่ชัดเจน มีการจัดทำการวัดผลประเมินผล มีการจัดเก็บข้อมูลผลสัมฤทธิ์,ทางวิชาการของนักเรียน มีการจัดส่งบุคลากรเข้าอบรมทักษะทางวิชาการ และนำมาปรับ ใช้กับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ
6. ส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง จัดหาเทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการเรียนการสอนให้เพียงพอ
7. สร้างความมั่นใจว่า กระบวนการภายในอันได้แก่ นโยบาย ธรรมเนียมปฏิบัติ และการปฏิบัติการสอน

8. การพัฒนาวิชาชีพครู การพูดคุย การสืบค้น การวิพากษ์ และวิธีการแก้ปัญหา

ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาของภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

รูปแบบของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านด้านการการมีวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 2) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนการสอน 4) ด้านการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ และ 5) ด้านการพัฒนาวิชาชีพครู ทำการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูหัวหน้ากลุ่มสาระ 8 กลุ่มสาระ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูหัวหน้ากลุ่มสาระ 8 กลุ่มสาระที่ดำรงตำแหน่งในสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มีความคิดเห็นว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาของ ภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อคำถาม

ด้านการมีวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของครูหัวหน้ากลุ่มสาระ 8 กลุ่มสาระ มีความคิดเห็นต่อ สภาพปัจจุบันและปัญหาของภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการมีวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ครูหัวหน้ากลุ่มสาระ 8 กลุ่มสาระ มีความคิดเห็นว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาของภาวะผู้นำทางวิชาการ อยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีการวัดผลและประเมินผลความก้าวหน้าในการนำวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจลงสู่การปฏิบัติ, ผู้บริหารสถานศึกษามีการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนอยู่เสมอ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย พันธกิจ และผู้บริหารสถานศึกษามีการสื่อสารสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครอง ครู และนักเรียนเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ สำหรับข้ออื่นๆที่เหลือ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระ 8 กลุ่มสาระ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อคำถาม

ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ของครูหัวหน้ากลุ่มสาระ 8 กลุ่มสาระ มีความคิดเห็นสภาพปัจจุบันและปัญหาของภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ครูหัวหน้ากลุ่มสาระ 8 กลุ่มสาระ มีความคิดเห็นว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาของภาวะผู้นำทางวิชาการ อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามี ความรอบรู้เกี่ยวกับ รูปแบบการสอนอย่างหลากหลาย ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และผู้บริหาร สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูใช้การวิจัยในชั้นเรียนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้อ สำหรับข้ออื่นๆ ที่เหลือ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระ 8 กลุ่มสาระ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ทุกข้อคำถาม

ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ของครูหัวหน้ากลุ่มสาระ 8 กลุ่มสาระ มีความคิดเห็น สภาพปัจจุบันและปัญหาของภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ครูหัวหน้ากลุ่มสาระ 8 กลุ่มสาระที่ดำรงตำแหน่งในสถานศึกษามัธยมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร มีความคิดเห็นว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาของภาวะผู้นำทางวิชาการ อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ แรงจูงใจให้ครูจัดการเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายตามหลักสูตร, ผู้บริหารสถานศึกษา ให้คำแนะนำช่วยเหลือส่งเสริม เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอย่างกัลยาณมิตร และอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาร่วมกับครูจัดระบบนิเทศ กำกับ ติดตามการจัดการเรียนการสอน ต่อเนื่องสม่ำเสมอ, ผู้บริหารสถานศึกษามีการตรวจแผนการสอน และบันทึกหลังสอนเพื่อ ดูผลการพัฒนา สำหรับข้ออื่นๆ ที่เหลือ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระ 8 กลุ่มสาระ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อคำถาม

ด้านการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ ของครูหัวหน้ากลุ่มสาระ 8 กลุ่มสาระ มีความคิดเห็นต่อ สภาพปัจจุบันและปัญหาของภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ครูหัวหน้ากลุ่มสาระ 8 กลุ่มสาระที่ดำรงตำแหน่งในสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มีความคิดเห็นว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาของภาวะผู้นำทางวิชาการ อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม สำหรับข้ออื่นๆ ที่เหลือ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระ 8 กลุ่มสาระ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อคำถาม

ด้านการพัฒนาวิชาชีพครู ของครูหัวหน้ากลุ่มสาระ 8 กลุ่มสาระ มีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันและปัญหาของภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการพัฒนาวิชาชีพครู โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ครูหัวหน้ากลุ่มสาระ 8 กลุ่มสาระที่ดำรงตำแหน่งในสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มีความคิดเห็นว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาของภาวะผู้นำทางวิชาการ อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาให้คำแนะนำครูและบุคลากรทางการศึกษา ในการศึกษาต่อ/พัฒนาวิชาการอยู่เป็นประจำ, ผู้บริหารสถานศึกษา มีการให้คำชมเชยและมอบรางวัล แก่ครูที่ปฏิบัติงานที่ดี, ผู้บริหารสถานศึกษามีการสร้างบรรยากาศเชิงบวกด้านการเรียนรู้ สำหรับข้ออื่นๆ ที่เหลือ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระ 8 กลุ่มสาระ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อคำถาม

จากผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาของภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยพบว่า ครูหัวหน้ากลุ่มสาระ 8 กลุ่มสาระที่ดำรงตำแหน่งในสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มีความคิดเห็นต่อ สภาพปัจจุบันและปัญหาของภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ครูหัวหน้ากลุ่มสาระ 8 กลุ่มสาระที่ดำรงตำแหน่งในสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มีความคิดเห็นว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาของ ภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อคำถาม

ผลการวิจัยสภาพปัจจุบันและปัญหาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยสภาพปัจจุบันและปัญหาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้
บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จากการสัมภาษณ์ สรุปได้ดังนี้

องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ 5 ด้าน ได้แก่

องค์ประกอบด้านที่ 1 ด้านวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจ การพัฒนาคุณภาพ
การศึกษา ดังนี้

1. ผู้บริหารมีบทบาทสามารถเป็นผู้นำ สั่งการ สร้างทีมงาน ติดตามตรวจสอบ และ
บริหารงานอย่างเป็นระบบ ทำให้การทำงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้
2. ผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจในงานที่ทำ และสามารถสร้างพลังความร่วมมือกับทุก
ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
3. ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ ในการพัฒนาการศึกษา ท้นต่อการเปลี่ยนแปลงสามารถนำ
เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารมาพัฒนาการเรียนการสอนจนประสบความสำเร็จ
4. ผู้บริหารใช้วิธีการให้ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยการนำผลสัมฤทธิ์มาบริหารจัดการ
แก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ
5. ผู้บริหารมีวิธีการติดตาม ตรวจสอบความก้าวหน้าในด้านการเรียนการสอนของ
นักเรียน โดยใช้ระบบเทคโนโลยีมาวิเคราะห์ผลการสอบในการจัดลำดับคะแนนและรายงาน
เนื้อหาให้ผู้ปกครองทราบ
6. ผู้บริหารมีความเอาใจใส่ในงานติดตามการทำงานตามแผนงาน/โครงการอย่างเป็น
ระบบและต่อเนื่อง โดยให้ความสำคัญของการส่งเสริมการอ่านมีการตรวจสอบการอ่านของ
นักเรียนเป็นรายเดือน สังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียน และผลจากการ
ประเมินโครงการ/กิจกรรม จากการสัมภาษณ์
7. ผู้บริหารให้ความสำคัญในการจัดทำวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจ โดยใช้หลักการมี
ส่วนร่วมกับทุกฝ่ายและนำผลสัมฤทธิ์มาเป็นพันธกิจ จัดทำโครงการเพื่อให้สอดคล้อง เพื่อการ
พัฒนาการศึกษา
8. สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง การบริหารงาน มีนโยบาย แผนการ
ดำเนินงานและให้ความสำคัญเกี่ยวกับงานวิชาการมาเป็นอันดับ 1

9. ผู้บริหารใช้เทคโนโลยี สร้างกลุ่มไลน์และจัดประชุมในการสื่อสาร สร้างความเข้าใจกับผู้ปกครอง นักเรียน ครู อย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบด้านที่ 2 ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาใช้กระบวนการ PDCA ในการพัฒนาหลักสูตรและการปรับปรุงการใช้หลักสูตรให้ได้มาตรฐานและนำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มาปรับปรุงแก้ไข การจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทุกปีการศึกษา

2. ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูนำความรู้ใหม่ มาปรับใช้ โดยเฉพาะ มีการวิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์ตัวชี้วัด เพื่อนำไปจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และการวัดผลประเมินผล

3. ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ เพื่อการผลิตสื่อการสอน ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ได้อย่างเหมาะสมและคุ้มค่า

4. ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญต่อการนำผลสัมฤทธิ์มาปรับปรุงและพัฒนา ใช้วิธีการ PLC ในการระดมสมองโดยวิเคราะห์ตัวชี้วัดภาพรวม ถึงจุดเด่น จุดด้อยของตัวชี้วัด เพื่อนำมาสู่การปรับปรุงหลักสูตรและการพัฒนาการเรียนการสอนของครู

5. ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีการอบรม เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการใช้หลักสูตร โดยเชิญวิทยากรมาให้การอบรม เช่น ศึกษานิเทศก์ จาก สพม. และ สพฐ. เพื่อให้ครูนำความรู้มาแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ โครงสร้างหลักสูตร

6. ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เน้นความร่วมมือประสานพลังแห่งความรู้ ความสามารถ โดยนำชุมชน ราษฎร์ชาวบ้าน และองค์กรทางการศึกษา และองค์กรทางสังคม เข้าสู่สถานศึกษา เป็นการสร้างเครือข่ายทางวิชาการ เพื่อการพัฒนาการศึกษา

องค์ประกอบด้านที่ 3 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา จัดทำแผนงาน โครงการ นิเทศอย่างเป็นระบบ มีปฏิทินการนิเทศ ครูผู้รับผิดชอบในการนิเทศการสอน เครื่องมือการนิเทศ และใช้ระบบการนิเทศ เพื่อพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

2. ผู้บริหารใช้วิธีการให้ครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ ช่วยตรวจแผนการสอน มอบหมาย 1/2 เพื่อการตรวจแผนได้อย่างละเอียด และให้ข้อเสนอแนะ เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. ผู้บริหารมีการติดตามการเรียนการสอนและแผนการสอนโดยตรวจสอบ จากการนิเทศนักเรียนด้วยตนเอง ดูจากสมุดงานของนักเรียน โดยตรวจเดือนละ 1 ครั้งทุกกลุ่มสาระ และจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการสอบโอเน็ต ทำให้เห็นผลสะท้อนการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

4. ผู้บริหารติดตามตรวจสอบ การนิเทศการจัดการเรียนการสอน ของครูอย่างเป็นระบบ และโน้มน้าวจิตใจ ทำให้ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี จากผลสัมฤทธิ์โอเน็ต เป็นต้น

องค์ประกอบด้านที่ 4 ด้านการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและชุมชน

2. ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยสร้างความตระหนักให้ครูทุกคน มีส่วนเกี่ยวข้องและเห็นความสำคัญต่อหน้าที่และความสำคัญต่อนักเรียน

3. ผู้บริหารสถานศึกษา มีการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการทำงาน จัดระบบการบริหารงานวิชาการภายในสถานศึกษา โดยเน้นคุณภาพการศึกษาเป็นหลัก ได้แก่ การเยี่ยมชั้นเรียน การให้ขวัญและกำลังใจ การให้คำปรึกษา การเข้าพบได้ง่าย

4. ผู้บริหารสถานศึกษา สร้างขวัญและกำลังใจมีความเป็นกัลยาณมิตรและสามารถปรับแนวคิด พฤติกรรมของครู ให้มีความตระหนัก มีจิตวิญญาณของความเป็นครูและทำให้ครูสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดกิจกรรมสวัสดิการให้กับบุคลากรภายในองค์กรทุกฝ่าย เช่น การมอบของขวัญวันเกิด การเยี่ยมไข้เมื่อเจ็บป่วย งานศพ, งานสมโภชการศึกษาในงาน

5. ผู้บริหารสถานศึกษา มีการส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรครูพัฒนาห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ให้มีบรรยากาศวิชาการโดยการสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดการพัฒนาการศึกษา

6. ผู้บริหารสถานศึกษา สนับสนุน สร้างแรงจูงใจให้รางวัล ยกย่องเชิดชูเกียรติ ให้กับครูและนักเรียน โดยจัดให้มีการประกวดผลงานวิชาการในด้านต่างๆ เช่น การประกวดโครงงานนักเรียน การประกวดงานวิจัยของครู

7. ผู้บริหารสถานศึกษามีองค์ความรู้ สร้างศรัทธาให้ครูยอมรับ โดยการวางแผนงาน โครงการ ให้มีการช่วยเหลือกัน ทำงานร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์สร้างผู้นำทางวิชาการ ใช้ระบบ ระหว่างครูหัวหน้ากลุ่มสาระกับคณะครูในกลุ่มสาระและพี่ช่วยน้อง น้องช่วยพี่ เป็นต้น

องค์ประกอบด้านที่ 5 ด้านการพัฒนาวิชาชีพครู ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาได้สร้างความร่วมมือกับมหาวิทยาลัย ต่างๆ เชิญผู้ปกครอง ครู นักเรียน ร่วมกันสร้างเครือข่ายและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ในเชิงวิชาการเพื่อการพัฒนาการศึกษา

2. ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูทำงานวิจัยวิจัยไปสู่การทำผลงานทางวิชาการ โดยเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถมาให้ความรู้และเป็นที่ปรึกษา ในเรื่องการจัดทำผลงานทางวิชาการ เพื่อเลื่อนวิทยฐานะ

3. ผู้บริหารสถานศึกษามีนโยบายในการจัดสวัสดิการ จัดสรรงบประมาณ ส่วนหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาวิชาชีพของครูและเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้ครู

4. ผู้บริหารสถานศึกษาได้จัดอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพครู ด้านวิชาการอย่างสม่ำเสมอ โดยสนับสนุนให้ได้รับการอบรม จากมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่ใกล้เคียงกับสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องทุกปีการศึกษา

5. ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนครูทุกคนที่มีโอกาสตามเกณฑ์ ที่สามารถส่งคำขอเพื่อเลื่อนวิทยฐานะ จะดำเนินการแจ้งให้ครูทราบในที่ประชุมและ จัดทำเอกสารเกณฑ์แจกพร้อมกับอธิบายสร้างความเข้าใจ และเป็นที่ปรึกษา แนะนำ ในการทำผลงานทางวิชาการเพื่อให้ครูได้มีการเตรียมความพร้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

ผลการพัฒนาพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้องค์ประกอบของรูปแบบ 4 ส่วน ได้แก่ 1) ส่วนนำ 2) ส่วนที่ 2 กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรม สำหรับ

ผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร 3) การนำไปใช้ และ 4) เงื่อนไขความสำเร็จ

ผลการตรวจสอบรูปแบบโดยการแจกแบบสอบถาม และการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ส่วนที่ 2 ตัวแบบกระบวนการ ส่วนที่ 3 การนำไปใช้ และ ส่วนที่ 4 เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ ทำการตรวจสอบใน 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากตามลำดับ

ส่วนนำ ของรูปแบบของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากตามลำดับ

ตัวแบบกระบวนการ ของรูปแบบของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากตามลำดับ

การนำไปใช้ ของรูปแบบของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากตามลำดับ

เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ ของรูปแบบของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเป็น

ประโยชน์ ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากตามลำดับ

อภิปรายผล

หลักธรรมในการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่ หลักอริยบท 4 ดังนี้

1. ฉันทะ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีความรักในงาน และใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ ประารถนาที่จะทำให้ได้ผลดียิ่งขึ้น สำเร็จบรรลุถึงจุดหมาย และที่สำคัญผู้บริหารจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในการบริหารสถานศึกษา มีความเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนร่วมงาน การให้คำปรึกษา เพื่อให้งานมีความก้าวหน้าอันจะส่งผลให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานวิชาการ

2. วิริยะ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา มีความขยัน หมั่นประกอบการทำงานด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง กล้าเผชิญปัญหาและอุปสรรคในการทำงานได้เป็นอย่างดี เป็นความเพียรที่เกิดจากตนเองและเป็นความเพียรที่บุคคลอื่นช่วยกระตุ้น ตั้งมั่น ไม่ย่อถอยต่ออุปสรรค สร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรทุกฝ่าย เพื่อให้งานวิชาการประสบผลสำเร็จ

3. จิตตะ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาดำรงจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิดจิตฝักใฝ่อยู่กับงานที่ทำ อุทิศตัวอุทิศใจให้กับงานที่ทำ โดยใช้ความคิดในเรื่องนั้นสม่ำเสมอ ใช้พลังในสมองซีกขวา เป็นการใส่ใจในรายละเอียด ปฏิบัติหน้าที่อย่างรอบคอบ ใส่ใจดูแลรับผิดชอบทุกอย่างในสถานศึกษา ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม พัฒนางานวิชาการสม่ำเสมอเป็นแบบอย่างแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา สร้างความแตกต่างของสถานศึกษาตรงที่ความตั้งใจ เป็นสถานศึกษาที่บริหารงานแตกต่างจากสถานศึกษาอื่นและเกิดความสำเร็จในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

4. วิมังสา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา ใช้ปัญญา พิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำ มีการวางแผน วัดผลประเมินผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง อย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ กำหนดเป้าหมาย ให้มีความสำคัญต่องานวิชาการ ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนทันต่อเหตุการณ์ พิจารณาสິงต่างๆ อย่างถี่ถ้วนและมีเหตุผล เรียกว่า

ใช้ปัญญา ตรวจสอบข้อบกพร่อง ลับคมเลื่อยอยู่ตลอดเวลา ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาตนเอง อยู่เสมอ

สรุป

สภาพปัจจุบันและปัญหาของภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า การศึกษาต้องทันต่อการเปลี่ยนแปลงสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาพัฒนาการเรียนการสอนจึงจะประสบความสำเร็จใช้กระบวนการ PDCA ต้องจัดทำแผนงาน โครงการ นิเทศอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและชุมชน สร้างความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เชิญผู้ปกครอง ครู นักเรียน ร่วมกันสร้างเครือข่ายและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ในเชิงวิชาการ ส่วนผู้บริหารสถานศึกษามีการวัดผลและประเมินผล ความก้าวหน้าในการนำวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจลงสู่การปฏิบัติ และผู้บริหารสถานศึกษาร่วมกับครูจัดระบบนิเทศ กำกับ ติดตามการจัดการเรียนการสอน ต่อเนื่องสม่ำเสมอมีน้อย ผลการตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. สถานศึกษาควรนำเอากระบวนการ PDCA ในการพัฒนาหลักสูตรและการปรับปรุงการใช้หลักสูตรให้ได้มาตรฐานและนำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มาปรับปรุงแก้ไข การจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทุกปีการศึกษา
2. ควรมีการจัดอบรมให้บุคลากรมีความรู้ / ทักษะในการใช้ระบบสารสนเทศที่ดีขึ้นมีการพัฒนาเรื่องภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร เช่น ภาษาอังกฤษ เป็นต้น
3. ควรทำการศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4. ควรเอาใจใส่ดูแล ปรับปรุงสวัสดิการจัดให้มีรางวัลสำหรับบุคลากรในหน่วยงาน ผู้บริหาร ครู และลูกจ้าง ที่ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างดีเยี่ยม เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดี ให้กับเพื่อนร่วมงาน เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ที่มีผลงานดีเด่น

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มนโยบายและแผน. (2555). ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา .

ธีระ รุญเจริญ. (2553). การบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: แอล.ที.เพรส จำกัด.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2554). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.

สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า. (2553). ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์ใหม่. กรุงเทพมหานคร: เอส.พี.เอ็น.การพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). ข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ . กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา.

ผลของความแตกต่างทางเพศและบุคลิกภาพในผู้ใหญ่ตอนต้นที่มีต่อ
ข้อความภาษาไทย ที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจ:
การศึกษาคลื่นไฟฟ้าสมองสัมพันธ์กับเหตุการณ์*

THE EFFECT OF GENDER AND PERSONALITY DIFFERENCES IN YOUNG
ADULTS ON THE EMOTIONAL VALENCE OF THAI TEXTS:
EVENT-RELATED POTENTIAL STUDY

ประเสริฐ ดิษกร

Prasert Diskan

เสรี ชัดเข้ม

Seri Chadcham

พีร วงศ์อุปราช

Peera vonguparad

ปิยะทิพย์ ประดุงพรหม

Piyathip pradujprom

มหาวิทยาลัยบูรพา

Burapha University, Thailand

E-mail: dissakorn3@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบกิจกรรมมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจในผู้ใหญ่ตอนต้น ศึกษาคลื่นไฟฟ้าสมองสัมพันธ์กับเหตุการณ์ ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจ จำแนกตามเพศและบุคลิกภาพ กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 80 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ กิจกรรมมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจ มาตรการวัดอารมณ์ความรู้สึกด้านความประทับใจ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ 2-way ANOVA

* Received 11 April 2019; Revised 27 April 2019; Accepted 27 April 2019.

ผลการวิจัยพบว่า

1. กิจกรรมการทดลองมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจในผู้ใหญ่ตอนต้น ประกอบด้วย กิจกรรม 2 ชุด ชุดละ 15 ข้อความ ลักษณะพึงพอใจ และลักษณะไม่พึงพอใจ

2. คลื่นไฟฟ้าสมองในผู้ใหญ่ตอนต้น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจ จำแนกตามเพศ แตกต่างกันในบริเวณเปลือกสมองส่วน Frontal Lobe ที่ตำแหน่ง FP1 F3 Parietal Lobe ที่ตำแหน่ง C3 Temporal lobe ที่ตำแหน่ง T8 Occipital lobe ที่ตำแหน่ง PO3 PO4 OZ O2 จำแนกตามบุคลิกภาพ แตกต่างกันในบริเวณเปลือกสมองส่วน Frontal Lobe ที่ตำแหน่ง FP1 FPZ F7 FC4 Parietal Lobe ที่ตำแหน่ง C3 จำแนกตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศกับบุคลิกภาพ แตกต่างกันในบริเวณเปลือกสมองส่วน Frontal Lobe ที่ตำแหน่ง F8 Parietal Lobe ที่ตำแหน่ง CP4 PZ Temporal lobe ที่ตำแหน่ง T8 Occipital lobe ที่ตำแหน่ง PO3 POZ

คำสำคัญ: อารมณ์ด้านความประทับใจ ข้อความภาษาไทย คลื่นไฟฟ้าสมองสัมพันธ์กับเหตุการณ์ ผู้ใหญ่ตอนต้น

Abstract

This study is the purposes of this research were to design activities of looking at Thai texts which stimulated valence emotion in young adults and to study the valence emotion while looking at Thai texts between gender and personality of the participants. The participants were 80 students from Burapha University in the first semester academic year 2018. The instruments used in this research consisted of the activities of looking at Thai texts which stimulated valence emotional, Self-Assessment Manikin Thai Version. The data were analyzed by using 2-way ANOVA.

The research results were as follows:

1. The activities of looking at valence emotional Thai texts consisted of 2 blocks and each block contained 15 stimuli which were pleasant and unpleasant emotions.

2. The differences of EEGs while looking at valence emotional Thai texts which classified by gender included pleasant and unpleasant had been found in Frontal Lobe: FP1 F3 Parietal Lobe: C3 Temporal lobe: T8 and Occipital lobe: PO3 PO4 OZ O2 classified by personality had been found in Frontal Lobe: FP1 FPZ F7 FC4 Parietal Lobe: C3 and classified by interaction had been found in Frontal Lobe: F8 Parietal Lobe: CP4 PZ Temporal lobe: T8 and Occipital lobe: PO3 POZ.

Keywords: Emotional Valence, Thai texts, Event-Related Potential Study, Young Adult

บทนำ

อารมณ์ (Emotion) เป็นความรู้สึกภายในที่เร้าให้บุคคลกระทำหรือเปลี่ยนแปลงภายในตัวเอง เป็นความรู้สึกที่ซับซ้อนทางจิตใจที่เปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งเร้าที่เข้ามามีทั้งอารมณ์ด้านบวก (Positive Affective) ทำให้เกิดความสุข เช่น รัก ชอบ ฟังพอใจ และอารมณ์ด้านลบ (Negative Affective) ทำให้เกิดความทุกข์ เช่น โกรธ ริษยา ไม่ฟังพอใจ เป็นสภาวะทางจิตใจที่เกิดขึ้นภายในของมนุษย์ อารมณ์ที่เกิดขึ้นล้วนส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ และพฤติกรรม ซึ่งจะแตกต่างกันไปในแต่ละคน ตามทฤษฎีทางด้านอารมณ์ได้จำแนกอารมณ์ออกเป็น 3 ด้าน คือ อารมณ์ด้านความประทับใจ (Valence) อารมณ์ด้านการตื่นตัว (Arousal) และ อารมณ์ด้านการมีอิทธิพล (Dominance) (Buechel, S., & Hahn, U., 2017)

การศึกษาอารมณ์มักมีการสร้างเครื่องมือที่มีคุณภาพมาตรฐานที่เป็นสิ่งเร้ามากระตุ้นอารมณ์เพื่อวัดอารมณ์ของบุคคล เครื่องมือเหล่านี้ ได้แก่ รูปภาพ เช่น ระบบคลังรูปภาพที่สื่อความหมายทางด้านอารมณ์ความรู้สึกนานาชาติ (International Affective Picture System:

IADS) เสียง เช่น คลังเสียงดิจิทัลที่สื่อความหมายทางด้านอารมณ์ความรู้สึกนานาชาติ (International Affective Digital Sounds: IADS) คำ เช่น คลังคำภาษาอังกฤษบรรทัดฐานด้านอารมณ์ความรู้สึก (The Affective Norms for English Words: ANEW) และข้อความ เช่น คลังข้อความภาษาอังกฤษบรรทัดฐานด้านอารมณ์ความรู้สึก (The Affective Norms for English Text: ANET) ความสนใจที่เพิ่มขึ้นในเครื่องมือการวิจัยด้านภาษาทำให้เกิดการปรับตัวของบรรทัดฐานสำหรับข้อความภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ เช่น การศึกษา ของ Sun, Wang, Cheng, and Fu (Sun, J., Wang, G., Cheng, X., & Fu, Y., 2015)

การศึกษาอารมณ์ประทับใจ โดยใช้ข้อความเป็นสิ่งเร้าเหมาะสำหรับกระตุ้นอารมณ์ที่ซับซ้อนเนื่องจากข้อมูลเนื้อหาของข้อความเป็นผลมาจากโครงสร้างประโยค (Pinheiro et al., 2016) สามารถกระตุ้นประสาทสัมผัสทางการมองเห็นก่อให้เกิดความหมายที่มีผลต่อการรับรู้ เช่น การศึกษาอารมณ์ด้านความประทับใจจาก The Affective Norms for English Text: ANET ของ Bradley and Lang (Bradley, M.M., & Lang, P.J., 2007) การศึกษาอารมณ์ของคนโปแลนด์โดยใช้บรรทัดฐานข้อความสั้นที่สื่อความหมายทางอารมณ์ (ANPST) ของ Imbir (Imbir, K., 2017) ในส่วนของประเทศไทย Sukchum, R., Chadcham, S., & Womgopajach, P. (Sukchum, R., Chadcham, S., & Womgopajach, P., 2561) ได้พัฒนาระบบคลังข้อความภาษาไทยบรรทัดฐานด้านอารมณ์ความรู้สึกในบริบทของคนไทย (Affective Thai Text Norms Bank System: Thai-ANT) ตามแนวคิดของ Russel and Mehrabian จำแนกรูปแบบอารมณ์ออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1. อารมณ์ด้านประทับใจ (Valence) มี 3 ลักษณะ คือ ลักษณะพึงพอใจ (Pleasant) ลักษณะเฉย ๆ (Neutral) และ ลักษณะไม่พึงพอใจ (Unpleasant) 2. อารมณ์ด้านการตื่นตัว (Arousal) มี 3 ลักษณะ คือ สงบ (Calm) เฉยๆ (Neutral) และลักษณะตื่นเต้น (Excited) และ 3. อารมณ์ด้านการมีอิทธิพล (Dominance) มี 3 ลักษณะ คือ ลักษณะควบคุมได้ (Control) ลักษณะเฉยๆ (Neutral) และลักษณะควบคุมไม่ได้ (Uncontrol)

ความแตกต่างระหว่างเพศเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการรับรู้อารมณ์หรือการแสดงออกทางอารมณ์ เช่น การศึกษาของ Imbir (Imbir, K., 2017) พบว่า เพศหญิงมีการรับรู้อารมณ์ต่อข้อความอารมณ์ ด้านประทับใจเชิงลบ สูงกว่าเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Monnier & Syssau (Monnier, C., & Syssau, A., 2013) ส่วนบุคลิกภาพ (Personality) จาก

การศึกษาบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ (Big Five Personality) กับความสัมพันธ์ด้านอารมณ์พบว่า บุคลิกภาพหวั่นไหว (Neuroticism) มีความสัมพันธ์กับอารมณ์ด้านความไม่ประทับใจหรือเชิงลบ ในขณะที่บุคลิกภาพเปิดเผย (Extraversion) มีความสัมพันธ์กับอารมณ์ด้านความประทับใจหรือเชิงบวก เช่น การศึกษาของ Bradley and Mogg (Bradley, B.P., & Mogg, K., 1994)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยทางด้านเพศ และบุคลิกภาพมีความสัมพันธ์ต่อการรับรู้อารมณ์ด้านความประทับใจแตกต่างกัน และไม่พบการศึกษาที่นำข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจในบริบทของคนไทยมาเป็นสิ่งเร้าในการศึกษาเชิงพฤติกรรม ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลของความแตกต่างทางเพศและบุคลิกภาพ ที่มีต่อข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจในผู้ใหญ่ตอนต้น โดยศึกษาคลื่นไฟฟ้าสมอง โดยการนำเสนอสิ่งเร้าที่เป็นข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจ ใน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะพึงพอใจ และลักษณะไม่พึงพอใจ การวิจัยครั้งนี้จะได้ขั้นตอนและวิธีการเฉพาะในการกระตุ้นให้เกิดอารมณ์ด้านความประทับใจในบริบทของคนไทยที่เป็นวิทยาศาสตร์ทางอารมณ์ เป็นองค์ความรู้ใหม่ๆ สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ทางด้านวิทยาการทางปัญญา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบกิจกรรมมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจในผู้ใหญ่ตอนต้น
2. เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมการทดลองมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจ ในประเด็นคลื่นไฟฟ้าสมอง ดังนี้
 - 2.1 เพื่อเปรียบเทียบคลื่นไฟฟ้าสมองในผู้ใหญ่ตอนต้นจำแนกตามเพศ ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจ
 - 2.2 เพื่อเปรียบเทียบคลื่นไฟฟ้าสมองในผู้ใหญ่ตอนต้นจำแนกตามบุคลิกภาพ ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจ
 - 2.3 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศกับบุคลิกภาพต่อคลื่นไฟฟ้าสมองในผู้ใหญ่ตอนต้น ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจ

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร เป็นนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา อายุระหว่าง 20-24 ปี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561

ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง เป็นนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 อายุระหว่าง 20-24 ปี จำนวน 80 คน จำแนกเป็นเพศชายบุคลิกภาพเปิดเผย 20 คน เพศชายบุคลิกภาพกลางๆ 20 คน เพศหญิงบุคลิกภาพเปิดเผย 20 คน และเพศหญิงบุคลิกภาพกลาง ๆ 20 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจจากระบบคลังข้อความภาษาไทยบรรทัดฐานด้านอารมณ์ความรู้สึกในบริบทของคนไทย โดยศึกษาเฉพาะข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจ ลักษณะพึงพอใจ และลักษณะไม่พึงพอใจ

ขอบเขตด้านเวลา ดำเนินการทดลอง วันที่ 18 สิงหาคม-2 กันยายน 2561 ณ ห้องปฏิบัติการ "ศูนย์ความเป็นเลิศทางวิทยาการปัญญา" วิทยาลัยวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา มหาวิทยาลัยบูรพา

ขอบเขตด้านตัวแปร ประกอบด้วย

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) มี 2 ตัว ได้แก่

1.1 เพศ ได้แก่ เพศชาย (Male) กับเพศหญิง (Female)

1.2 บุคลิกภาพ ได้แก่ บุคลิกภาพเปิดเผย (Extrovert) กับบุคลิกภาพกลางๆ (Ambivert)

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่

2.1 อารมณ์ด้านความประทับใจ ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจ จำแนกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะพึงพอใจ (Pleasant) กับลักษณะไม่พึงพอใจ (Unpleasant)

สมมติฐานของการวิจัย

1. คลื่นไฟฟ้าสมองในผู้ใหญ่อ่อนตื้นระหว่างเพศชายกับเพศหญิงแตกต่างกัน ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจ

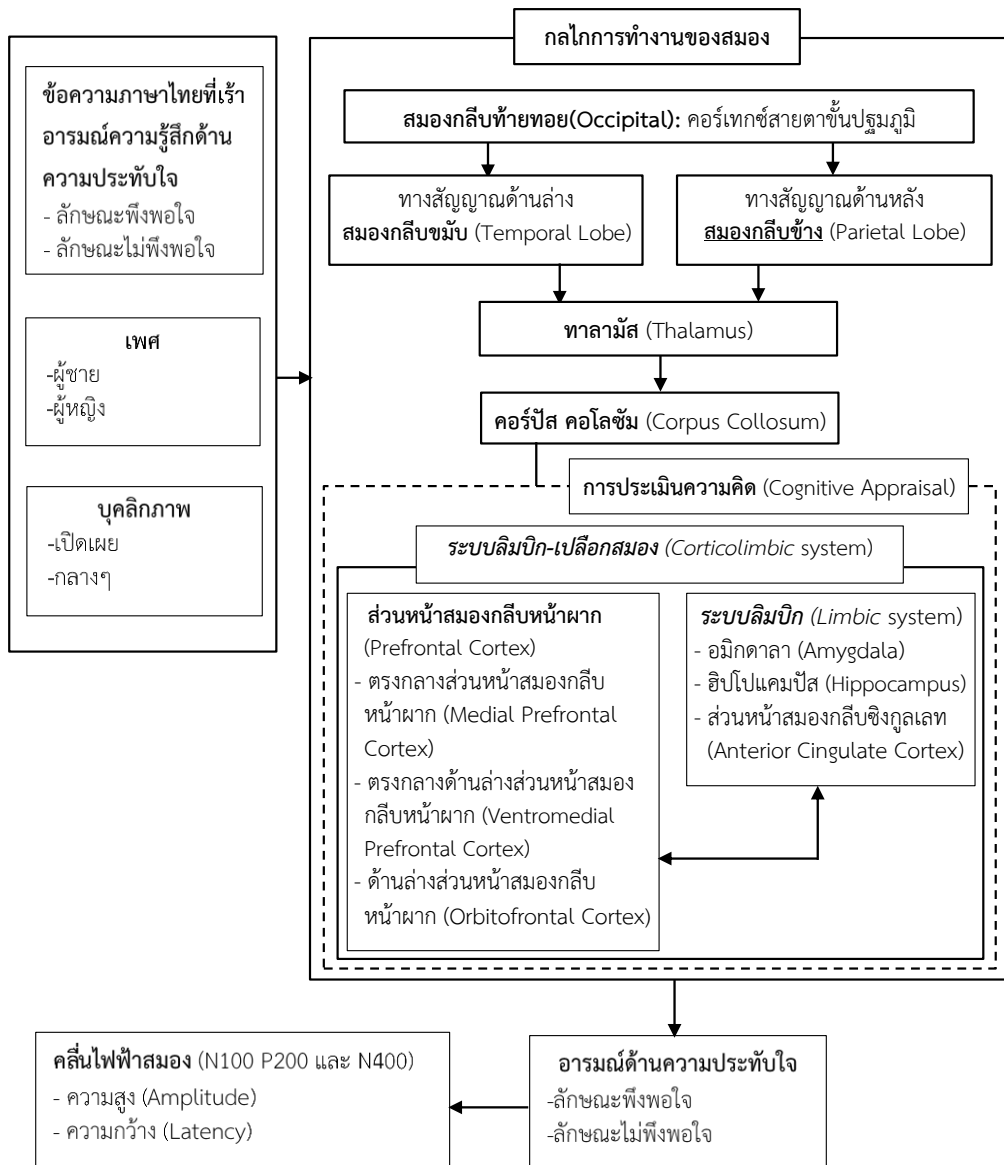

2. คลื่นไฟฟ้าสมองในผู้ใหญ่ตอนต้นระหว่างผู้ที่มีบุคลิกภาพเปิดเผยกับบุคลิกภาพกลาง ๆ แตกต่างกัน ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจ

3. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศกับบุคลิกภาพต่อคลื่นไฟฟ้าสมองในผู้ใหญ่ตอนต้น ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจ เป็นการกระตุ้นอารมณ์ผ่านประสาทสัมผัสทางการมองเห็น ส่งสัญญาณประสาทไปยัง คอร์เทกซ์สายตาด้านปฐมภูมิ (Primary Visual Cortex) ที่สมองกลีบขมับท้ายทอย (Occipital Lobe) ซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวกับการมองเห็น ระบบการมองเห็น แบ่งเป็น 2 วงจร ได้แก่ วงจรสัญญาณด้านหลัง (Dorsal Stream) ประกอบด้วย สมองกลีบข้าง (Parietal Lobe) ให้ข้อมูลตำแหน่งการเคลื่อนไหว และความสัมพันธ์ตำแหน่งของวัตถุ และวงจรสัญญาณด้านล่าง (Ventral Stream) ประกอบด้วย สมองกลีบขมับ (Temporal Lobe) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะของวัตถุ แล้วส่งสัญญาณไปยังสมองส่วนทาลามัส (Thalamus) และคอปัส คอโลซัม (Corpus Callosum) ซึ่งเป็นชุมทางของความรู้สึกต่าง ๆ แล้วสัญญาณจะถูกส่งต่อไปเปลือกสมองซีรีบรัม (Cerebral Cortex) บริเวณรับรู้ความรู้สึกรับรู้ข้อความภาษาไทย อีกทางหนึ่งถูกส่งไปยัง ระบบลิมบิก-เปลือกสมอง (Corticolimbic System) ที่มีอมิกดาลา (Amygdala) และ ฮิปโปแคมปัส (Hippocampus) ในส่วนความจำระยะยาวเพื่อทบทวนว่าเคยรับรู้มาก่อนหรือเป็นสิ่งใหม่ จากนั้นส่งกลับมายังสมองส่วนหน้าสมองกลีบหน้าผาก (Prefrontal Cortex) ตำแหน่ง Orbitofrontal Cortex ตำแหน่ง Medial Prefrontal Cortex ตำแหน่ง Ventromedial Prefrontal Cortex ตำแหน่ง Posterior Superior Temporal Sulcus ตำแหน่ง Anterior Cingulate Cortex เพื่อประมวลผลตอบสนองพฤติกรรมทางอารมณ์ โดยงานวิจัยนี้ วัดระดับการตอบสนองพฤติกรรมทางอารมณ์ด้านความประทับใจ 2 ลักษณะ คือ 1.พึงพอใจ และ 2.ไม่พึงพอใจ ได้จากคะแนนการประเมินตนเอง Self-Assessment Manikin Thai Version ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจ สามารถเขียนกรอบแนวคิดการวิจัยดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ ใช้การวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบ 2X2 Factorial Posttest Design

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้คัดกรองผู้เข้าร่วมการวิจัย ประกอบด้วย

1.1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล

1.2 แบบทดสอบสายตา Freiburg Vision Test ที่พัฒนาโดย Prof. Michael Bach

1.3 แบบสำรวจความถนัดการใช้มือของเอดินเบิร์ก พัฒนาโดยโอฟิลด์ (Oldfield, R.C., 1971)

1.4 แบบวัดสุขภาพจิตคนไทยแบบสั้น กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

1.5 แบบทดสอบสภาพสมองเบื้องต้น ฉบับภาษาไทย (Mini-Mental State Examination-Thai: MMSE-Thai) กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข

1.6 มาตรวัดภาวะซึมเศร้าของเบ็ค (BDI-II) ฉบับภาษาไทย ของ Rachamane, S., Et al., (Rachamane, S., Kornpetpanee, S., & Wongupparaj, P., 2560)

1.7 แบบสำรวจบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบฉบับภาษาไทย (NEO Personality Inventory 3; NEO-PI-3 Thai Version) ตามแนวคิดของ Costa and McCrae (Costa, P.T., & McCrae, R.R., 1992) หากระดับคะแนนตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป ถือว่าเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพเปิดเผย และมีระดับคะแนนน้อยกว่าร้อยละ 50 ถือว่าเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพกลาง ๆ

1.8 มาตรวัดสภาวะอารมณ์

1.9 เครื่องมือวัดความดันโลหิต และค่าอัตราการเต้นของหัวใจ แบบดิจิทัล ยี่ห้อ Omron

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ประกอบด้วย

2.1 กิจกรรมมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจในผู้ใหญ่ตอนต้น ประกอบด้วยลักษณะข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจ 2 ลักษณะ คือ ลักษณะพึงพอใจ และลักษณะไม่พึงพอใจ มีรายละเอียดของการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การออกแบบกิจกรรมมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจในผู้ใหญ่ตอนต้น

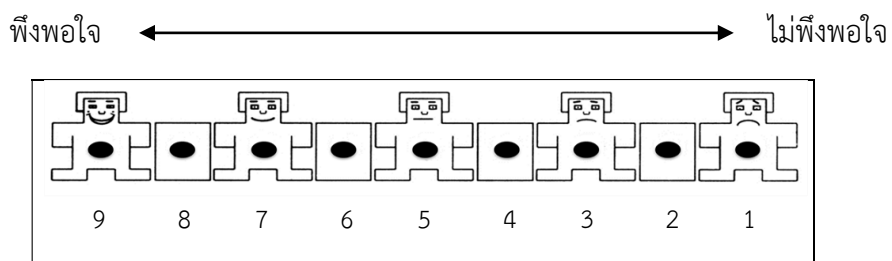

2.1.1 การทบทวนวรรณกรรม ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ อารมณ์ความรู้สึกด้านความประทับใจ ตลอดจนหลักการและวิธีการวัดพฤติกรรมด้วยแบบวัด จิตวิทยา

2.1.2 คัดเลือกข้อความภาษาไทยจากระบบคลังข้อความภาษาไทยบรรทัดฐานด้าน อารมณ์ความรู้สึกด้านความประทับใจในบริบทของคนไทย โดยคัดเลือกข้อความภาษาไทยที่เร้า อารมณ์ด้านความประทับใจ ลักษณะพึงพอใจ ค่าเฉลี่ยระหว่าง 7.3-8.10 และลักษณะไม่พึง พพอใจ ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.16-3.74 ลักษณะละ 15 ข้อความ มีค่าความเชื่อมั่น (Chronbach's alpha coefficient) เท่ากับ .93

ระยะที่ 2 การนำกิจกรรมมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจใน ผู้ใหญ่ตอนต้น โดยมีลำดับการนำเสนอตามแนวของ Yao et al (Yao, Z., Yu, D., Wang, L., Zhu, X., Guo, J., & Wang, Z., 2016) ไปศึกษานำร่อง (Pilot Study) กับนิสิตระดับปริญญา ตรี ของมหาวิทยาลัยบูรพา ปีการศึกษา 2561 ที่มีคุณสมบัติคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 8 คน เพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง จากนั้นนำผลการศึกษานำร่อง ไปปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้กิจกรรมมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจในผู้ใหญ่ตอนต้น

2.2 มาตรวัดอารมณ์ความรู้สึกด้านความประทับใจ Self-Assessment Manikin Thai Version เป็นมาตรวัดสำหรับประเมินอารมณ์ความรู้สึกของตนเองที่เกิดขึ้นขณะมอง ข้อความภาษาไทย ด้านความประทับใจ พัฒนามาจากมาตรวัดอารมณ์ความรู้สึก Self- Assessment Manikin (SAM) ของ Bradley and Lang (Bradley, M. M., & Lang, P. J., 1994) แสดงตามภาพที่ 2

ภาพที่ 2 มาตรวัดอารมณ์ความรู้สึก (SAM Thai)

2.3 เครื่องบันทึกคลื่นไฟฟ้าสมอง Neuroscan Curry Neuroimaging Suit 7.0 และหมวกอิเล็กโทรด ที่มีขั้วไฟฟ้า 64 ช่องสัญญาณ วางตามระบบการวางตำแหน่งขั้วไฟฟ้าสากล ระบบ 10-20

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้แบ่งวิธีการดำเนินการทดลองออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะก่อนทดลอง มีขั้นตอนดังนี้ ประกาศรับนิสิตอาสาสมัครเข้าร่วมการทดลอง คัดกรองกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์คุณสมบัติ และนัดวัน เวลากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการคัดเลือก

ระยะการทดลอง มีขั้นตอนดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างมาตามวัน เวลาที่นัดหมายพร้อมทั้งกรอกใบยินยอมการเข้าร่วมวิจัย
2. กลุ่มตัวอย่างรับการชี้แจง การสาธิตและทำความเข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดกระบวนการทดลอง รวมถึงดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ก่อนทดลอง
3. วัดความพร้อมก่อนเข้ารับการทดลองโดยวัดความดันโลหิต อุณหภูมิร่างกายและแบบวัด PANAS
4. ทำความสะอาดหน้าผากและหนังศีรษะ และสวมหมวกอิเล็กโทรดให้กลุ่มตัวอย่าง
5. ดำเนินการทดลอง พร้อมบันทึกคลื่นไฟฟ้าสมอง (Electroencephalograms Recording) ด้วยเครื่องบันทึกคลื่นไฟฟ้าสมอง Neuroscan
6. เมื่อเสร็จสิ้นการทดลอง ให้ผู้เข้าร่วมการทดลองนั่งพักเพื่อปรับอารมณ์ให้คงที่และเดินทางกลับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการทดลองในห้องปฏิบัติการ “ศูนย์ความเป็นเลิศทางวิทยาการปัญญา” วิทยาลัยวิจัยและวิทยาการปัญญา มหาวิทยาลัยบูรพา โดยรวบรวมข้อมูลคลื่นไฟฟ้าสมองสัมพันธ์กับเหตุการณ์ ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจ ด้วย Neuroscan Curry Neuroimaging Suit 7.0 และหมวกอิเล็กโทรด 64 ช่องสัญญาณ จำนวน 30 อิเล็กโทรด ในระบบหมวกอิเล็กโทรดมาตรฐาน 10-20 ประกอบด้วยตำแหน่ง FP1 FPZ FP2 AF3 AF4 F7 F3 FZ F4 F8 FC3 FCZ FC4 T7 C3 CZ C4 T8 CP3 CPZ CP4 P3 PZ P4 PO3 POZ PO4 O1 OZ และ O2 และบริเวณที่ติดกระดูกด้านหลังหู (Mastoid) ด้านซ้าย

และขวา ที่ตำแหน่ง M1 M2 เพื่อเป็นตำแหน่งอ้างอิง (Reference Electrode) ให้ค่าความต้านทานของขั้วไฟฟ้าในแต่ละตำแหน่งน้อยกว่า 10 กิโลโอห์ม (k Ω) ความถี่ในการสุม 250 เฮิร์ต (Hz)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประมวลผลคลื่นไฟฟ้าสมอง ด้วยโปรแกรม Matlab ก่อนนำข้อมูลไปวิเคราะห์ผลทางสถิติ โดยกำหนดค่า Filters อยู่ระหว่าง 1-40 Hz, ค่า Sampling Rate ที่ 250 Hz และตัดสัญญาณรบกวนออก กำหนดช่วงเวลาที่ให้นำไปใช้ คือ ช่วงคลื่น N100 ระหว่างเวลา 60-120 มิลลิวินาที ช่วงคลื่น P200 ระหว่างเวลา 150-275 มิลลิวินาที และช่วงคลื่น N400 ระหว่างเวลา 265-495 มิลลิวินาที

2. วิเคราะห์ความแปรปรวนคลื่นไฟฟ้าสมองขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจในผู้ใหญ่ตอนต้น ระหว่างเพศและบุคลิกภาพ รวมถึงปฏิสัมพันธ์ด้วยสถิติ two-way ANOVA ด้วยโปรแกรม SPSS

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

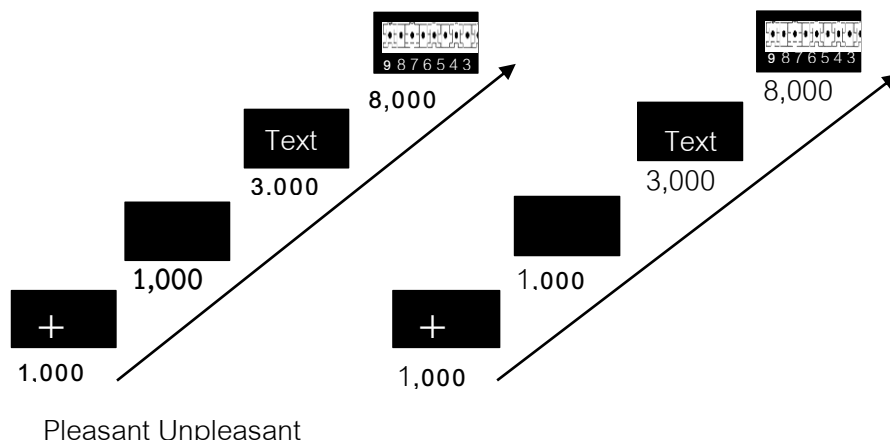
อาสาสมัครผู้เข้ารับการทดลองเป็นไปด้วยความสมัครใจ สามารถปฏิเสธการเข้าร่วมการทดลองได้ตลอดเวลาโดยไม่มีผลกระทบอื่นใดทั้งสิ้น และข้อมูลที่ได้จากการทดลองเป็นความลับ การนำเสนอข้อมูลจะนำเสนอในภาพรวม เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น การวิจัยยึดการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมของการศึกษาวิจัยในมนุษย์ ผ่านการตรวจสอบจริยธรรมในการวิจัยในมนุษย์ หมายเลข 031/2561 โดยคณะกรรมการจริยธรรมของวิทยาลัยวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา มหาวิทยาลัยบูรพา

ผลการวิจัย

1. กิจกรรมมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจในผู้ใหญ่ตอนต้น ประกอบด้วยข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจ 2 ลักษณะ คือ ฟังพอใจ และไม่ฟังพอใจ มีความเหมาะสมสำหรับนำไปใช้ในการวิจัยด้วยภาพรวมในระดับมาก ลักษณะฟังพอใจ (Mean = 8.38, SD = 0.43) มีค่าความเชื่อมั่น .86 และลักษณะไม่ฟังพอใจ (Mean = 1.71, SD = 0.44) ได้ค่าความเชื่อมั่น .85 ตามลำดับ และได้ลำดับการนำเสนอข้อความ

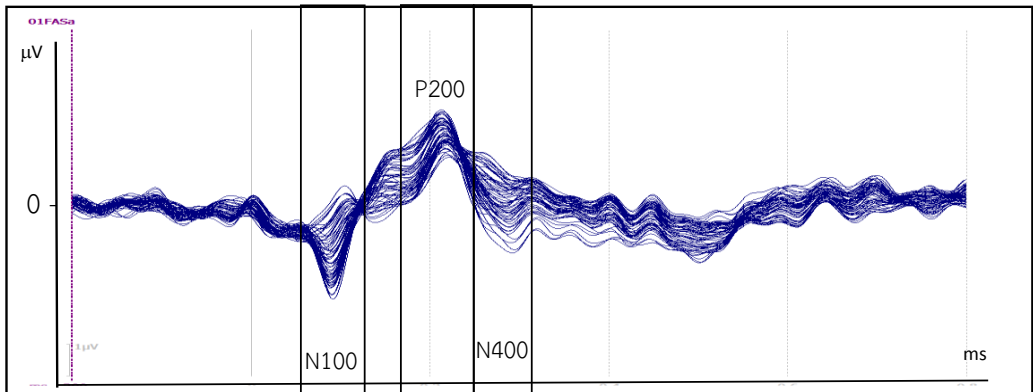

ภาษาไทยที่เราอารมณ์ด้านความประทับใจในผู้ใหญ่ตอนต้น เริ่มต้นด้วยคำชี้แจงบนหน้าจอคอมพิวเตอร์ใช้เวลา 10,000 มิลลิวินาที จากนั้นเริ่มการฉายภาพเครื่องหมายกากบาท(+) สีขาวบนพื้นดำตรงกลางจอภาพ เป็นเวลา 1,000 มิลลิวินาที ต่อด้วยจอสีดำ 1,000 มิลลิวินาที ต่อด้วยข้อความภาษาไทยที่เราอารมณ์ด้านความประทับใจ 3,000 มิลลิวินาที จากนั้นจะปรากฏมาตรวัดอารมณ์ความรู้สึกด้านความประทับใจ (SAM Thai) เพื่อให้คะแนนแต่ละข้อความ 8,000 มิลลิวินาที ตามด้วยภาพเครื่องหมายกากบาท (+) สีขาวบนพื้นดำตรงกลางจอภาพ และปรากฏแบบนี้ ไปจนครบ 15 ข้อความ ครบ 1 ชุด จากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างพักการทำกิจกรรมเป็นเวลา 5 นาที แล้ววัดสัญญาณชีพและประเมินอารมณ์ด้วยแบบประเมิน PANAS เพื่อตรวจสอบความคงที่ของอารมณ์ แล้วทำการทดลองในชุดต่อไป ตามลำดับ ดังภาพที่ 3

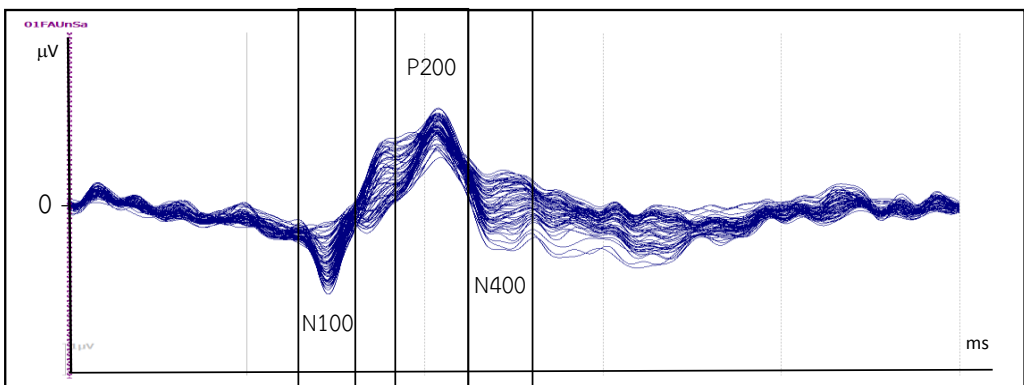

ภาพที่ 3 ลำดับการนำเสนอการมองข้อความภาษาไทยที่เราอารมณ์ด้านความประทับใจในผู้ใหญ่ตอนต้น

2. ผลการเปรียบเทียบข้อมูลด้านคลื่นไฟฟ้าสมองขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ ด้านความประทับใจในผู้ใหญ่ออนตัน

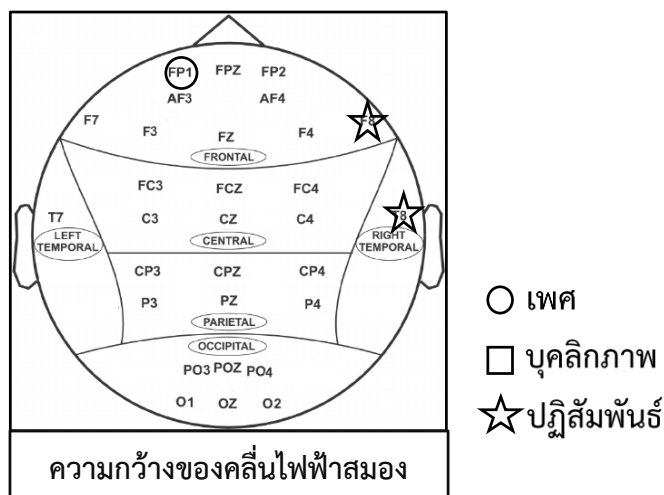
ภาพที่ 4 คลื่นไฟฟ้าสมองสัมพันธ์กับเหตุการณ์ ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจในผู้ใหญ่ออนตัน ลักษณะพึงพอใจ

ภาพที่ 5 คลื่นไฟฟ้าสมองสัมพันธ์กับเหตุการณ์ ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจ ในผู้ใหญ่ออนตันในลักษณะไม่พึงพอใจ

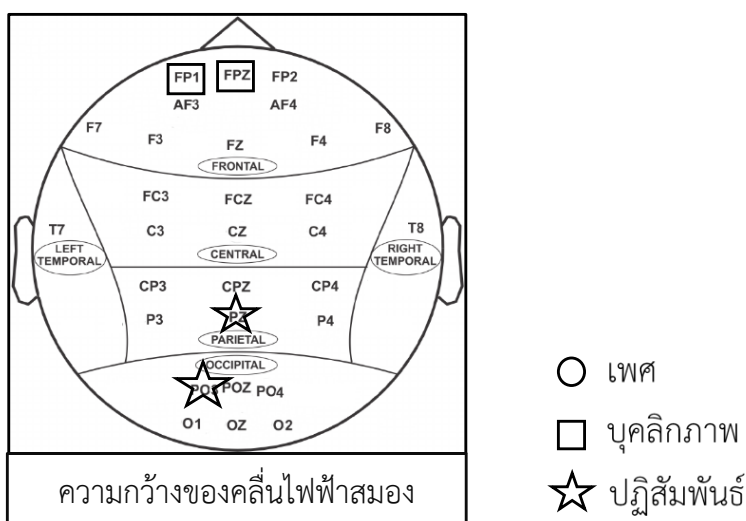
2.1 คลื่นไฟฟ้าสมองช่วง N100 (60 – 120 มิลลิวินาที)

2.1.1 ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจลักษณะพึงพอใจ ความกว้างของคลื่นไฟฟ้าสมอง N100 พบความแตกต่างระหว่างเพศ ที่ตำแหน่ง FP1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศและบุคลิกภาพ ที่ตำแหน่ง F8 และ T8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 เปรียบเทียบการทำงานคลื่นไฟฟ้าสมองช่วง N100 อารมณ์ด้านความประทับใจ ลักษณะพึงพอใจจากความกว้างของคลื่นไฟฟ้าสมอง

2.1.2 ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจ ลักษณะไม่พึงพอใจ ความกว้างของคลื่นไฟฟ้าสมอง N100 พบความแตกต่างระหว่างบุคลิกภาพ ที่ตำแหน่ง FP1 และ FP2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศและบุคลิกภาพ ที่ตำแหน่ง PZ และ PO3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังภาพที่ 7

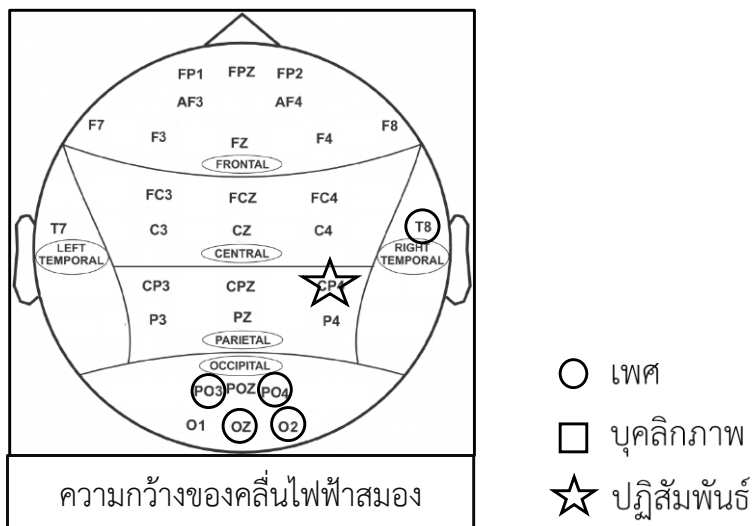

ภาพที่ 7 เปรียบเทียบการทำงานคลื่นไฟฟ้าสมองช่วง N100 อารมณ์ด้านความประทับใจ ลักษณะไม่พึงพอใจจากความกว้างของคลื่นไฟฟ้าสมอง

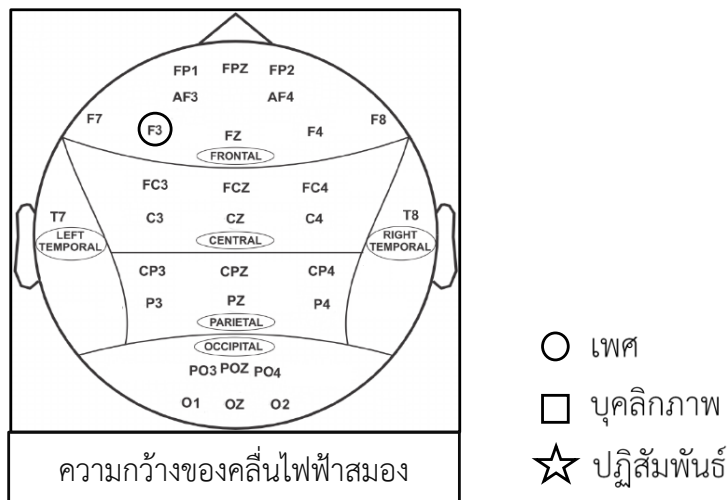
2.2 คลื่นไฟฟ้าสมองช่วง P200 (150-275 มิลลิวินาที)

2.2.1 ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจลักษณะพึงพอใจ ความกว้างของคลื่นไฟฟ้าสมอง P200 พบความแตกต่างระหว่างเพศ ที่ตำแหน่ง T8 PO3 PO4 OZ และ O2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศและบุคลิกภาพ ที่ตำแหน่ง CP4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8 เปรียบเทียบการทำงานคลื่นไฟฟ้าสมองช่วง N100 อารมณ์ด้านความประทับใจลักษณะพึงพอใจจากความกว้างของคลื่นไฟฟ้าสมอง

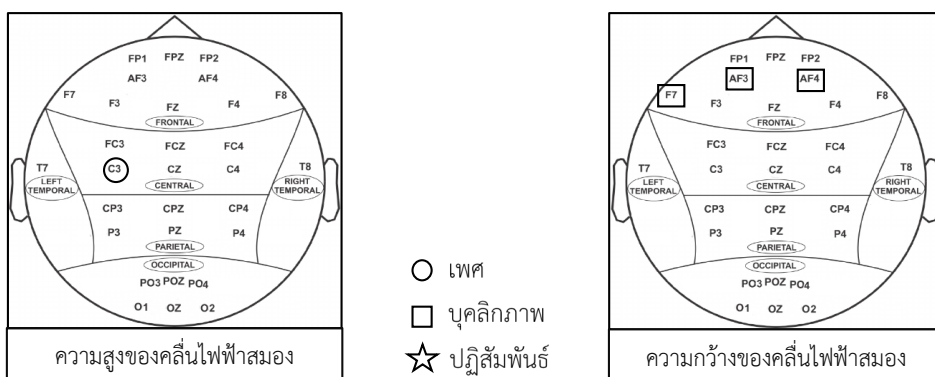
2.2.2 ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจ ลักษณะไม่พึงพอใจ ความกว้างของคลื่นไฟฟ้าสมอง P200 ความแตกต่างระหว่างเพศส่งผลต่อคลื่นไฟฟ้าสมอง ที่ตำแหน่ง F3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังภาพที่ 9

ภาพที่ 9 เปรียบเทียบการทำงานคลื่นไฟฟ้าสมองช่วง P200 อารมณ์ด้านความประทับใจ ลักษณะไม่พึงพอใจจากความกว้างของคลื่นไฟฟ้าสมอง

2.3 คลื่นไฟฟ้าสมองช่วง N400 (265-495 มิลลิวินาที)

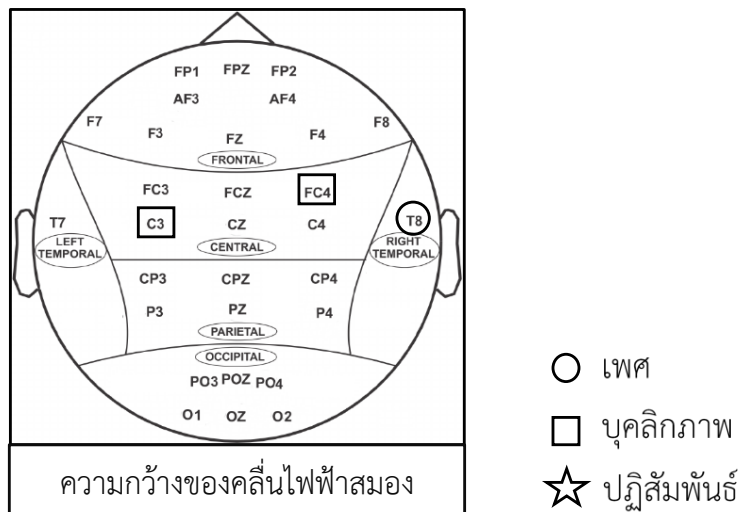
2.3.1 ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เราอารมณ์ด้านความประทับใจลักษณะพึงพอใจ ความสูงของคลื่นไฟฟ้าสมอง N400 พบความแตกต่างระหว่างเฟส ที่ตำแหน่ง C3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความกว้างของคลื่นไฟฟ้าสมอง N400 พบความแตกต่างระหว่างบุคลิกภาพ ที่ตำแหน่ง AF3 AF4 และ F7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเฟสและบุคลิกภาพ ที่ตำแหน่ง POZ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังภาพที่ 10

ภาพที่ 10 เปรียบเทียบการทำงานคลื่นไฟฟ้าสมองช่วง N400 อารมณ์ด้านความประทับใจ ลักษณะพึงพอใจจากความสูงและความกว้างของคลื่นไฟฟ้าสมอง

2.3.2 ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจ ลักษณะไม่พึงพอใจ ความกว้างของคลื่นไฟฟ้าสมอง N400 พบความแตกต่างระหว่างเพศ ที่ตำแหน่ง T8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความแตกต่างระหว่างบุคลิกภาพ ที่ตำแหน่ง FC4 และ C3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศและบุคลิกภาพ ดังภาพที่ 11

ภาพที่ 11 เปรียบเทียบการทำงานของคลื่นไฟฟ้าสมองช่วง N400 อารมณ์ด้านความประทับใจ ลักษณะไม่พึงพอใจจากความกว้างของคลื่นไฟฟ้าสมอง

อภิปรายผลการวิจัย

1. กิจกรรมมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจในผู้ใหญ่ตอนต้น ประกอบด้วย กิจกรรม 2 ชุด ชุดละ 15 ข้อความ จำแนกตามลักษณะอารมณ์ คือ ลักษณะพึงพอใจและลักษณะไม่พึงพอใจ สร้างอย่างมีระบบและได้ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญแล้วสอดคล้องกับงานวิจัย ของ Yao et al. (Yao, Z., Yu, D., Wang, L., Zhu, X., Guo, J., & Wang, Z., 2016)

2. การศึกษาคลื่นไฟฟ้าสมองในผู้ใหญ่ตอนต้น จากการทดสอบเปรียบเทียบอารมณ์ด้านความประทับใจในผู้ใหญ่ตอนต้น จำแนกตามเพศ บุคลิกภาพ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศ

และบุคลิกภาพ ของคลื่นไฟฟ้าสมอง N100 P200 และ N400 ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า คลื่นไฟฟ้าสมองในผู้ใหญ่ตอนต้น

จำแนกตามเพศ ลักษณะพึงพอใจ ความสูงของคลื่นไฟฟ้าสมอง แตกต่างกันที่บริเวณ เปลือกสมองส่วนบน (Parietal Lobe) ที่ตำแหน่ง C3 ความกว้างของคลื่นไฟฟ้าสมอง แตกต่าง กันที่เปลือกสมองส่วนหน้า (Frontal Lobe) ที่ตำแหน่ง FP1 เปลือกสมองกลีบขมับ (Temporal lobe) ที่ตำแหน่ง T8 เปลือกสมองส่วนท้ายทอย (Occipital lobe) ที่ตำแหน่ง PO3 PO4 OZ และ O2 ลักษณะไม่พึงพอใจ ความกว้างของคลื่นไฟฟ้าสมอง แตกต่างกันที่ บริเวณเปลือกสมองส่วนหน้า (Frontal Lobe) ที่ตำแหน่ง F3 และเปลือกสมองกลีบขมับ (Temporal lobe) ที่ตำแหน่ง T8

จำแนกตามบุคลิกภาพ ลักษณะพึงพอใจ ความสูงของคลื่นไฟฟ้าสมอง ไม่พบความ แตกต่าง ความกว้างของคลื่นไฟฟ้าสมอง แตกต่างกันที่บริเวณเปลือกสมองส่วนหน้า (Frontal Lobe) ที่ตำแหน่ง AF3 AF4 และ F7 ลักษณะไม่พึงพอใจ แตกต่างกันที่เปลือกสมองส่วนหน้า (Frontal Lobe) ที่ตำแหน่ง FP1 FPZ เปลือกสมองส่วนบน (Parietal Lobe) ที่ตำแหน่ง FC4 และ C3

มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศกับบุคลิกภาพ ลักษณะพึงพอใจ ความกว้างของคลื่นไฟฟ้า สมอง แตกต่างกันที่บริเวณเปลือกสมองส่วนหน้า (Frontal Lobe) ที่ตำแหน่ง F8 เปลือกสมอง ส่วนบน (Parietal Lobe) ที่ตำแหน่ง CP4 เปลือกสมองกลีบขมับ (Temporal lobe) ที่ ตำแหน่ง T8 เปลือกสมองส่วนท้ายทอย (Occipital lobe) ที่ตำแหน่ง POZ ลักษณะไม่พึง พพอใจ ความกว้างของคลื่นไฟฟ้าสมอง แตกต่างกันที่บริเวณเปลือกสมองส่วนบน (Parietal Lobe) ที่ตำแหน่ง PZ เปลือกสมองส่วนท้ายทอย (Occipital lobe) ที่ตำแหน่ง PO3

สรุป

จากผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของ Coulson, King & Kutas, (Coulson, S., King, J. W., & Kutas, M., 1998) ที่ปรากฏว่า การประมวลผลประโยคเชิงบวก และเชิงลบ มักจะมีองค์ประกอบ คลื่นไฟฟ้าสมองสัมพันธ์กับเหตุการณ์ (ERP) ในช่วงคลื่นช้าระหว่าง ประมาณ 250 ถึง 550 มิลลิวินาที ใน posterior electrode sites และ Anterior electrode sites ตามลำดับ และองค์ประกอบคลื่นไฟฟ้าสมองสัมพันธ์กับเหตุการณ์ (ERP) N400 ถูก

พิจารณาว่าเป็นขอบเขตความหมาย มักเด่นชัดมากที่สุดที่ความกว้างของคลื่นไฟฟ้าสมอง ที่ตำแหน่ง central and posterior electrode sites และมีหลักฐานเชื่อได้ว่า ความประทับใจเชิงลบ และความประทับใจเชิงบวกมีความแตกต่างกัน โดยให้กลุ่มตัวอย่าง ได้รับการกระตุ้นที่มีความแตกต่างกันในการรับรู้อารมณ์ประทับใจ ผลการวิจัยปรากฏว่า รูปคลื่นมีความสัมพันธ์ระหว่างความประทับใจและระดับออกซิเจนใน กระแสเลือด ความเข้มข้นของสัญญาณในส่วนกลางของสมองส่วนหน้า พบสัญญาณอ่อนเมื่อได้รับการกระตุ้นแบบธรรมชาติ และสัญญาณจะเพิ่มขึ้นเมื่อได้รับการกระตุ้นแบบความประทับใจมาก หรือไม่มีความประทับใจเลย ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าเพศและบุคลิกภาพแตกต่างกันจะมีคลื่นไฟฟ้าสมองแตกต่างกันในบางอิเล็กโทรด ขณะมองข้อความภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีศึกษาด้านพฤติกรรมควบคู่กับการศึกษาคลื่นไฟฟ้าสมองสัมพันธ์กับเหตุการณ์ เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์ของพฤติกรรมกับการทำงานของสมองในส่วนที่เกี่ยวข้อง
2. ควรมีการศึกษาอารมณ์กับตัวแปรอื่น เช่น วัยต่าง ๆ ระดับเขาวนปัญญา บุคลิกภาพรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมบุคลิกภาพทั้งห้าองค์ประกอบของ Costa and McCrae
3. ควรทำการศึกษาเครือข่ายการเชื่อมโยงการทำงานของสมอง เพื่อให้เกิดความชัดเจนเกี่ยวกับกลไกการทำงานของสมองของอารมณ์ด้านความประทับใจ

เอกสารอ้างอิง

- Bradley, B.P., & Mogg, K. . (1994). Mood and personality in recall of positive and negative information. *Behaviour Research and Therapy*.
- Bradley, M.M., & Lang, P.J. (1994). Measuring emotion: The Self-Assessment Manikin and the semantic differential. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 25(1), 49–59.
- Bradley, M.M., & Lang, P.J. (2007). *Affective Norms for English Text (ANET): Affective Ratings of Text and Instruction Manual*. Technical Report No. D-1. Gainesville: FL: University of Florida.

- Buechel, S., & Hahn, U. (2017). Studying the Impact of Annotation Perspective and Representation Format on Dimensional Emotion Analysis. Proceeding of the 15th Conference of the European Chapter of the Association For Computational Linguistics.
- Costa, P.T., & McCrae, R.R. (1992). Revised NEO Personality Inventory (NEO-PIR) and NEO Five- Factor Inventory Professional Manual. Odessa. TX: Psychological Assessment Resources.
- Coulson, S., King, J. W., & Kutas, M. (1998). Expect the unexpected: Event-related brain response to morphosyntactic violations. Language and Cognitive Processes.
- Imbir, K. (2017). The Affective Norms for Polish Short Texts (ANPST) Database Properties and Impact of Participants' Population and Sex on Affective Ratings. Front: Psychol.
- Monnier, C., & Syssau, A. (2013). Affective norms for French words (FAN). Behav. Res. Methods.
- Oldfield, R.C. (1971). The assessment and analysis of handedness: the Edinburgh inventory. Neuropsychologia.
- Rachamanee, S., Kornpetpanee, S., & Wongupparaj, P. (2560). Development of the Computerized Dual- Task for Assessing Depression with Electroencephalogram Measurements for Thai Adolescents. Doctor of Philosophy. College of Research Methodology and Cognitive Science: Burapa University. (in Thai).
- Sukchum, R., Chadcham, S., & Womgopajach, P. (2561). The Development of an Affective Thai Texts Norms Bank System. Doctor of Philosophy College of Research Methodology and Cognitive Science: Burapa University. (in Thai).

- Sun, J., Wang, G., Cheng, X., & Fu, Y. (2015). Mining affective text to improve social media item recommendation. *Information Processing & Management*.
- Yao, Z., Yu, D., Wang, L., Zhu, X., Guo, J., & Wang, Z. (2016). Effects of valence and arousal on emotional word processing are modulated by concreteness: Behavioral and ERP evidence from a lexical decision task. *Int J Psychophysiol*.

ปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของชาวประมงชุมชนหัวเขา

ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา*

THE PRACTICE OF EVERYDAY LIFE IN HAU KHAO COMMUNITY,
HAU KHAO SUB-DISTRICT, SINGHANAKHON DISTRICT,
SONGKHLA PROVINCE

เชษฐา มุหะหมัด

Chettha Muhamad

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Prince of Songkla University, Thailand

เก็ดถาว บุญปรากร

Kettawa Boonprakarn

ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ

Chonlada Sangmanee Sirisatidkid

มหาวิทยาลัยทักษิณ

Thaksin University, Thailand

E-mail: thongho.nsk@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปฏิบัติการประจำวันของชาวประมงในชุมชนหัวเขา ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 15 คน ได้แก่ ครอบครัวของชาวประมงชุมชนหัวเขา โดยการสัมภาษณ์ถึงกิจกรรมการทำประมงและการดำรงชีพของชาวประมงชุมชนหัวเขาและทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดหมวดหมู่ตามประเด็นที่ศึกษา ถอดรหัส ตีความปรากฏการณ์และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนา

* Received 22 March 2019; Revised 27 April 2019; Accepted 27 April 2019.

ผลการวิจัยพบว่า

ชาวประมงชุมชนหัวเขา มีปฏิบัตินชีวิตประจำวัน ซึ่งในอดีตมีความสัมพันธ์กับวิถีการผลิตแบบยังชีพ เช่น การใช้แรงงานครัวเรือน รวมถึงวัฒนธรรมการช่วยเหลือ ต่อมา มีการปรับใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ๆ ภายใต้เงื่อนไขของกลไกระบบตลาดมาเกี่ยวข้องต่อปฏิบัตินชีวิตประจำวัน อันจะส่งผลต่อการสร้างกลยุทธ์ในการต่อสู้ ต่อรอง เพื่อความอยู่รอดผลดังกล่าวทำให้ชาวประมงเปลี่ยนมาใช้เครื่องมือประมงที่ทันสมัย เกิดการทำประมงแบบล้นเกินทรัพยากรประมงเสื่อมโทรม ส่งผลให้เกิดการสร้างรูปแบบปฏิบัตินชีวิต โดยการทำกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ และการสร้างความหลากหลายในการประกอบอาชีพเสริม เช่น การรับจ้างทั่วไป ในชุมชน การค้า และการแปรรูปทรัพยากรประมงในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีความต้องการของตลาด เช่น การแกะกุ้ง การแกะปู การแปรรูปปลากระต๊ากแห้ง เพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร ในภาวะวิกฤตทรัพยากรประมง

คำสำคัญ: ปฏิบัตินชีวิตประจำวัน, ทรัพยากรประมง, ทะเลสาบสงขลา, ประมงพื้นบ้าน

Abstract

This article aims to study the practice of everyday life of fishermen living in Hau Khao Community, Hau Khao Sub-District, Singhanakhon District, Songkhla Province using qualitative research. Specifically, in-depth interview inquiring about fishing activities and lifestyle and participant observation are used among a total of 15 participants including local fishermen in Hau Khao Community and their families. The data is analyzed by classification of issues studied and then transcribed, using content analysis, and presented in a descriptive way.

The finding suggests that;

The lifestyle of fishermen living in Hau Khao Community is related to subsistence production process, such as household workforce, favor, and hire. Later on, adaptation to new technologies under conditions of the market mechanism is found in their practice of everyday life; thereby, establishing new

competition and negotiation strategies for the sake of their survival. Such change has led to the use of modern fishing tools and equipment and the excess of fishing, resulting in deterioration of fishery resources. Consequently, new practices are founded and a variety of occupation including community employment, trade and business, and fishery processing which serves the market demand such as peeling and deveining shrimp, crab cracking, and anchovy is generated. In the fishery crisis, these occupations ensure food security.

Keywords: Practice of everyday life, fishery resource, Songkhla Lake, local fishing

บทนำ

การพัฒนาไปสู่กระบวนการทันสมัย ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวาง (อาแว มะแสะ และคณะ, 2550) ทำให้เกิดการแปรเปลี่ยนพื้นที่ วัฒนธรรม รวมถึงความเชื่อ และที่สำคัญเมื่อปรับใช้แนวคิดความทันสมัยผ่านกลไกตลาดที่เริ่ม มีบทบาทต่อชีวิตประจำวันในการกำหนดการผลิตของชาวประมง การพยายามสร้างอำนาจในการเข้าถึงพื้นที่และสร้างอำนาจในการต่อรอง ทั้งการต่อรองในระดับปัจเจก ระดับกลุ่ม ภายใต้สิทธิในการจับจองพื้นที่ทะเลสาบสงขลา การปักหลักโพรงวาง การวางไซตุ๋ ไซหนอน ชาวประมงชุมชนหัวเขารวมตัวกันเพื่อสร้างรูปแบบปฏิบัติการในชีวิตประจำวันผ่านการต่อสู้ ต่อรอง การสร้างแหล่งอาหาร การสร้างแนวเขตอนุรักษ์ทรัพยากรประมง (เก็ดถวา บุญปรากฏ, 2559)

ทะเลสาบสงขลาจึงถือเป็นพื้นที่แห่งการดำเนินชีวิตในฐานะที่เป็นพื้นที่สำคัญ ของการปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน โดยมีลักษณะพิเศษ คือ เป็นระบบนิเวศแบบ 3 น้ำซึ่งมีการผสมผสานทั้งน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม มีความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพสูง (ฝ่ายข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและจัดการสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา, 2537) ในทางสังคม คือ การเป็นแหล่งประกอบอาชีพที่สำคัญของประชาชน ซึ่งมีความสำคัญต่อชาวประมงในบริเวณรอบ ๆ ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาตลอดมา แต่ในทางกลับกันพื้นที่ชุมชนหัวเขาก็ก่เต็มไปด้วยเครื่องมืออนาชนิตที่ถูกอ้างสิทธิในการทำกินของชาวประมงเพื่อการดำรงชีพด้วยการใช้เครื่องมือที่มีลักษณะทำลายล้าง อาทิเช่น โพรงวาง อวนรุน อวนลาก ไซโง่ ไซหนอน (เก็ดถวา บุญปรากฏ, 2559) ปรากฏการณ์ข้างต้นสะท้อนถึงวิกฤติทรัพยากรประมงที่รุนแรง

ที่สุด อันเป็นเงื่อนไขหนึ่งของการช่วงชิงทรัพยากรประมงในปัจจุบัน อีกเงื่อนไขหนึ่งมาจากการบังคับใช้สิทธิในเชิงกีดกัน โดยเฉพาะสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรของส่วนรวมที่ถูกละเลยความสำคัญโดยรัฐ ซึ่งเน้นแต่ระบบกรรมสิทธิ์ของรัฐและของเอกชนเท่านั้น ตามแนวความคิดการจัดการทรัพยากรประมงร่วมโดยทั่วไปนั้นจะมองว่าสิทธิในการจัดการเป็นของรัฐมีนัยยะทางกฎหมาย และในทางปฏิบัติเหมือนกับว่าทรัพยากรประมงจะเปิดให้ทุกคนเข้าไปใช้ได้โดยเสรีโดยไม่มีการกีดกัน ทุกคนเข้าไปใช้ประโยชน์ได้อย่างอิสระ แต่ในความเป็นจริงแล้วทรัพยากรประมงในแต่ละพื้นที่กลับไม่ได้เปิดเสรีทั้งหมด แต่มักจะมีการควบคุมอยู่ระดับหนึ่ง เช่น การกำหนดเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลาของชุมชนเป็นการจัดการทรัพยากรร่วม ซึ่งห้ามมิให้สมาชิกชุมชนหรือคนนอกชุมชนเข้าไปทำการประมงอีกทั้งยังปรากฏให้เห็นถึงการเข้าไปจับจองสิทธิของเอกชนบางรายในการวางเครื่องมือประมง และซื้อขายสิทธิ จึงเกิดความไม่เป็นธรรมในกรรมสิทธิ์ส่วนรวมและการรุกรานทรัพยากรประมง ซึ่งควรจะเป็นกรรมสิทธิ์ส่วนรวม (Vandergeest, P., 1997) (Vandergeest, 1997 อ้างถึงใน เก็ดถวา บุญปรากฏ, 2559) สาเหตุอีกประการของทะเลสาบสงขลา คือ การลดลงของป่าชายเลนอย่างรวดเร็วทำให้ชาวประมงประสบปัญหาในการจับสัตว์น้ำ ซึ่งทำให้รายได้ของชาวประมงลดลงอย่างมาก จนหลายครัวเรือนตัดสินใจเลิกประกอบอาชีพการประมง ประกอบกับชาวประมงประสบกับปัญหาจากการประมงพาณิชย์ที่มีการบุกรุกเข้ามาแย่งพื้นที่ทำกินของชาวประมง โดยใช้เครื่องมือประมงที่ทำลายล้างทรัพยากรประมงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ นับตั้งแต่การใช้ระเบิด ยาเบื่อ โพงพาง อวนรุน อวนลาก จึงเกิดความเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็วอันเป็นผลให้สัตว์น้ำบางชนิดไม่สามารถเข้ามาวางไข่ได้ อีกทั้งพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์น้ำบางชนิดลดลงและกำลังเสื่อมโทรมอย่างมาก (นฤทธิ ดวงสุวรรณ, 2545) ซึ่งส่งผลกระทบต่อรูปแบบของพฤติกรรมการประจําวันของชาวประมงชุมชนหัวเขาในพื้นที่ทะเลสาบสงขลาท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงซึ่งถูกแรงบีบทางสังคมและเศรษฐกิจภายใต้การพัฒนาตามกระบวนการทันสมัย

จากสภาพปัญหาและปรากฏการณ์ดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะค้นหาคำตอบว่า ท่ามกลางวิกฤตการณ์ในภาวะขาดแคลนทรัพยากรประมง มีรูปแบบพฤติกรรมการในชีวิตประจำวันและการดำรงชีวิตของชาวประมงชุมชนหัวเขา และสร้างรูปแบบพฤติกรรมการอย่างไรในการต่อสู้ เพื่อการดำรงชีพของชาวประมงชุมชนหัวเขา เพื่อที่จะนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมทางเลือกในการดำรงชีพของชาวประมง

วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการประจำวันของชาวประมงในชุมชนหัวเขา ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. พื้นที่ของการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ในการวิจัยแบบเจาะจง คือ พื้นที่ชุมชนหัวเขา ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความเข้มข้นในการทำประมงสูง และมีการปฏิสัมพันธ์ ซึ่งเชื่อมโยงไปยังพื้นที่ชุมชนอื่น ๆ รอบทะเลสาบสงขลาอย่างสอดคล้อง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

2.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย หัวหน้าครัวเรือนของชาวประมงและครอบครัวจำนวน 15 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ผู้ที่ประกอบอาชีพประมง และอาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนหัวเขาริมทะเลสาบสงขลา โดยการใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเกี่ยวกับการปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน รวมถึงยุทธวิธีต่าง ๆ ในการดำรงชีพท่ามกลางทรัพยากรประมงที่ค่อนข้างจำกัด

2.2 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล 2 วิธี ประกอบด้วย

2.2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ชาวประมงชุมชนหัวเขา ตัวแทนครัวเรือนประมงในชุมชนหัวเขา ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลาจำนวน 15 คน เพื่อเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของชาวประมงชุมชนหัวเขา

2.2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการร่วมทำกิจกรรมกับชาวประมงชุมชนหัวเขา และกิจกรรมเกี่ยวกับการทำอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่คนในชุมชน รวมทั้งกิจกรรมในการแลกเปลี่ยนสินค้าประมงในพื้นที่ตลาด รวมถึงกิจกรรมอื่น ๆ ในชุมชน

3. การวิเคราะห์ และการนำเสนอข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลนำมาทำการวิเคราะห์ ทุกระยะขณะที่ทำงานวิจัยในชุมชน หลังจากนั้นนำปรากฏการณ์หรือข้อมูลที่มีความสลับซับซ้อนมาจำแนกและจัดระบบ การวิเคราะห์ข้อมูลจะทำซ้ำกลับไปกลับมาระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลกับการวิเคราะห์เพื่อให้เข้าใจแบบแผนของปรากฏการณ์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และยังใช้วิธีตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า โดยการนำข้อมูลที่ได้รับมาตรวจสอบตามระยะเวลา แหล่งบุคคล และสถานที่นั่นคือ การตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้รับจากบุคคลดังกล่าวเมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง ข้อมูลที่ได้จากคนเดิมยังคงเหมือนเดิมหรือไม่ หรือเมื่อสัมภาษณ์ข้อมูลนั้นจากบุคคลที่ต่างกัน ยังคงได้คำตอบเช่นเดิมหรือไม่ หรือข้อมูลที่ได้รับจากบุคคลคนเดียวกันแต่ต่างสถานที่กันยังคง ได้รับข้อมูลเหมือนเดิมหรือไม่ หลังจากนั้นนำมาถอดรหัส ตีความ และสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัย ส่วนการนำเสนอข้อมูลผู้วิจัย ได้ใช้วิธีการพรรณนา

ผลการวิจัย

1. บริบทพื้นที่ในการศึกษา

ผู้วิจัยลงพื้นที่ภาคสนามชุมชนหัวเขา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ถูกเลือกในการศึกษาปฏิบัติการ ในชีวิตประจำวัน ชุมชนหัวเขามีอาณาบริเวณติดกับทะเลสาบสงขลา ถือเป็นพื้นที่หน้าด่านเนื่องจากติดกับอ่าวไทย การค้นคว้าประวัติศาสตร์ชุมชนหัวเขาที่ถูกรวบรวมไว้ ทั้งที่เป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์สยาม พบว่า ในปี พ.ศ. 2154 ดาโต๊ะโกมอลล์ เจ้าเมืองซาเหละ ได้อพยพครอบครัว เพื่อหนีภัยการล่าเมืองขึ้นของกองทัพเรือฮอลันดารอนแรมมาจนถึงปากน้ำหัวเขาแดง โดยขบวนเรือดังกล่าวได้จอดพักที่แนวหาดหน้าชุมชนหัวเขาเป็นชัยภูมิที่เหมาะสม มีภูเขาสูงชันล้อมบ้านเมืองทางทิศใต้ และชัยภูมิดังกล่าวเหมาะแก่การค้าขาย จึงได้สร้างบ้านแปลงเรือน ปักฐาน ณ ที่แห่งนี้ (กฤษ พัทธกิจคุมพล, 2558) และได้สร้างกำแพงเมือง จวนผู้สำเร็จราชการ มัสยิดหลวงประจำเมือง ท่าเทียบเรือ กิตติศัพท์ได้ล่องรู้ไปยังกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระเอกาทศรถจึงมีท้องตราหวงให้ตราดาโต๊ะโมกอลล์ เป็นข้าหลวงผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาและได้บริหารบ้านเมือง ต่อมาดาโต๊ะโกมอลล์ ข้าหลวงผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาถึงแก่กรรมสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงธรรม พระมหากรุณาธิคุณแห่งกรุงศรีอยุธยาทรงแต่งตั้ง สุลัยมาน

บุตรชายคนโตเป็นข้าหลวงสำเร็จราชการเมืองสงขลาแทนสุลัยมาน และได้แต่งตั้งบุตรชายคนโตชื่อ มุขตาฟา เป็นรายนมดา หะซันและฮุเซน เป็นผู้ช่วยในการบริหารงาน นอกจากนี้ยังได้ส่งฟาริซี น้องชายของท่านไปเป็นเจ้าเมืองพัทลุงอีกด้วย ภายหลังพระเจ้าอยู่หัวทรงธรรมเสด็จสวรรคต ในปี 2172 เกิดการจลาจลและการแย่งอำนาจระหว่างบรรดาโอรสกับพระยาขลาโหมสุริยวงศ์ และพระยาขลาโหมสุริยวงศ์ได้ปราบดาภิเษกเป็นสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง สุลัยมาน ซึ่งเป็นผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาจึงประกาศไม่ยอมรับอำนาจ และสถาปนาตัวเองขึ้นเป็นองค์สุลต่าน มีนามตามอย่างมาลาญว่า สุลต่านสุลัยมาน ชาห์

สุลต่านสุลัยมาน ชาห์ ได้ครองเมืองสงขลาด้วยความสงบสุขเรื่อยมาจนถึงปี พ.ศ. 2173 กองทัพปัตตานีภายใต้การนำของราชินีปิรูได้ยกกำลังจำนวนมากเข้าโจมตีเมืองสงขลา การเข้าตีเมืองสงขลาในขณะนั้นส่งผลต่อความเสียหายเป็นอย่างมาก ภายหลังจากการเสร็จศึกก็ได้สร้างป้อมปืนใหญ่บนภูเขาและที่ราบบนชัยภูมิ ถึง 20 ป้อม รวมถึงการสร้างประตูเมืองและโดนเข้าโจมตีโดยพระเจ้าปราสาททองถึง 2 ครั้ง ภายในสองปีแต่ก็ประสบความพ่ายแพ้ ภายหลังพระเจ้าปราสาททองเสียชีวิตในปี 2199 พระนารายได้ขึ้นครองราชย์สมบัติ สุลต่านสุลัยมาน ครองราชย์จนถึงปี พ.ศ. 2212 ก็เสด็จสวรรคต อยู่ในราชสมบัติได้ 39 ปี เป็นผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาภายใต้กรุงศรีอยุธยา 10 ปี โอรสองค์ใหญ่ คือ รายนมดา มุขตาฟา ขึ้นครองราชย์เป็นสุลต่านมูสตอฟาชาห์ (กฤษ พัทธสุขุมพล, 2558)

ในปี พ.ศ. 2223 เมืองสงขลาโดนกองทัพกรุงศรีอยุธยาตีแตก สมเด็จพระนารายณ์ จึงแบ่งราชภรณ์สงขลาออกเป็น 4 กลุ่ม โดยกลุ่มแรก คือ ชายฉกรรจ์ถูกนำไปยังกรุงศรีอยุธยา กลุ่มที่สอง ได้ติดตามเสด็จสุลต่านมุขตาฟาไปยังเมืองไชยา กลุ่มที่สาม ไปยังเมืองพัทลุงที่เขาไชยบุรี กลุ่มที่สี่ คือ กลุ่มที่รักษาเมืองไว้ถือเป็นบรรพบุรุษของหัวเขาและชุมชนใกล้เคียง และกลุ่มสุดท้ายนี้ได้สร้างมัสยิด ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญทางศาสนาขึ้น ชื่อว่า มัสยิดยาลโรดเหราะหะมะ เมื่อมีการบูรณะมัสยิดขึ้น และใช้ปฏิบัติศาสนกิจยังทุกวันนี้ ประกอบกับลักษณะภูมิประเทศที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพประมงทำให้ชาวชุมชนหัวเขาประกอบอาชีพทำประมงตลอดมาจนปัจจุบัน

ภายใต้บริบทเชิงประวัติศาสตร์ และการผนวกเข้าสู่การพัฒนาแสดงถึงพัฒนาการต่าง ๆ ของชุมชนหัวเขา การถูกผนวกเข้าสู่รูปแบบการปกครองของอำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ในปัจจุบันชุมชนหัวเขา คือ หน่วยหนึ่งของการปกครองเทศบาลเมืองสิงหนคร จังหวัดสงขลา มี

ที่ตั้งและอาณาเขตอยู่ในเทศบาลเมืองสิงหนคร ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลสิงหนคร อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา โดยมีอาณาเขตดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อหมู่ที่ 1 และ 3 ของตำบลท่ายาง หมู่ที่ 5 และ 6 ของตำบล ชิงโค ทิศใต้ ติดต่อทะเลสาบสงขลาและทะเลอ่าวไทย ทิศตะวันออก ติดต่อกับทะเลอ่าวไทยทิศตะวันตก ติดต่อทะเลสาบสงขลา อยู่ห่างจากตัวเมืองสงขลา ประมาณ 10 กิโลเมตร โดยเส้นทางแพขนานยนต์และทางสะพานติณสูลานนท์ อยู่ห่างจากหาดใหญ่ประมาณ 40 กิโลเมตร ชุมชน ห้วยเขาเป็นทั้งพื้นที่ปฏิบัติการ และการดำรงชีพตลอดมา จากการปฏิสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจการปกครองรวมถึงวัฒนธรรม และการดำรงชีพตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

2. การดำรงชีพของชาวประมงชุมชนห้วยเขา

การดำรงชีพของชุมชนห้วยเขาหลังจากปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา ชาวประมงได้ปฏิสัมพันธ์ กับกลไกการตลาดอย่างเข้มข้น ทำให้แปรเปลี่ยนรูปแบบการผลิตเพื่อการค้าได้เริ่มขึ้น และขยายตัวเพิ่มขึ้นตามลำดับ คราวเรือนเริ่มมีการปรับตัวเข้าสู่ระบบตลาดมีการแลกเปลี่ยนสินค้าโดยใช้เงินเป็นสื่อกลางอย่างชัดเจน ในขณะที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญ แม้การผลิตแบบดั้งเดิมจะยังคงอยู่ แต่ก็ถูกจำกัดอยู่ในคราวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างยากจน ช่วงดังกล่าวการประมงถือว่าเป็นอาชีพหลักของคนส่วนใหญ่ ส่วนของแรงงานในการทำประมงยุคของการเปลี่ยนผ่านยังคงอาศัยแรงงานของคราวเรือนและเครือญาติ และยังมีผลต่อการสร้างวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยน ถือได้ว่าระบบตลาดเริ่มมีอิทธิพลต่อการผลิต และระบบสังคมมากขึ้น อันจะพบเห็นจากการเปลี่ยนผ่านจากระบบการผลิตแบบยังชีพ (subsistence) ภายใต้อาชีพตลาด (market economy) เพิ่มขึ้นตามลำดับ

การปฏิสัมพันธ์กับระบบเศรษฐกิจแบบตลาดของชาวประมง ในทางกลับกันเครื่องมือประมงก็จะเป็นเครื่องมือประมงที่ทำลายล้างมากยิ่งขึ้น ซึ่งนำไปสู่การเสื่อมโทรมและร่อยหรอของทรัพยากรประมง สะท้อนให้เห็นถึงการพยายามทำประมงอย่างเข้มข้น เพื่อหวังผลเชิงเศรษฐกิจเช่นเดียวกัน เมื่อเวลาผ่านไปนโยบายที่รัฐเข้ามามีบทบาทสำคัญในการสร้างสาธารณูปโภค เส้นทางคมนาคม รวมทั้งการมีพ่อค้าต่างถิ่น และจับจองพื้นที่ทะเลเป็นกรรมสิทธิ์ จึงทำให้ชาวประมงชุมชนห้วยเขาเล็งเห็นถึงการผลิตเพื่อขายแทนการผลิตเพื่อยังชีพ การปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตเริ่มต้นขึ้น เป็นผลให้เกิดการเร่งทำการประมงให้ได้ปริมาณมาก ๆ และซื้อสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน

ระบบตลาดยังส่งผลต่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนต่าง ๆ เช่น คนพุทธ ซึ่งเป็นแม่ค้า จากภายนอกที่เข้ามาเป็นคนกลางในการถ่ายเททรัพยากรประมงออกจากชุมชน ในขณะที่เดียวกันก็สร้างอาชีพด้วยอุปกรณ์ประมง การที่สามารถนำเครื่องมือประมงและเครื่องยนต์ติดเรือมาขายให้กับชาวประมงได้ ตลอดจนรับซื้อปลาแบบเหมาลำเพื่อไปส่งตลาดอีกครั้งหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงเริ่มเด่นชัด โดยเฉพาะการตัดเส้นทางคมนาคมทางบกเป็นการเพิ่มโอกาสในการติดต่อ และปฏิสัมพันธ์กับคนภายนอกผ่านระบบตลาดนัดทั้งในชุมชนและตลาดภายนอก ส่งผลต่อการผลิตที่สัมพันธ์กับระบบเศรษฐกิจแบบตลาด

ภายใต้กระแสของความทันสมัย (Giddens, Anthony, 1991) และนโยบายของรัฐตลาดที่เข้ามามีบทบาทสำคัญกระทบต่อการทำประมงและทรัพยากรประมง จนทำให้วิถีการผลิตเปลี่ยนไปอีกทั้งยังส่งผลต่อวิถีการบริโภค (consumers) ที่เปลี่ยนไปด้วยเช่นกัน ดังนั้นการพยายามเข้าถึงทรัพยากรประมงที่เข้มข้น และการพยายามสร้างความหมายใหม่ ๆ (re-present) ของทรัพยากร รวมถึงชุดวาทกรรม (discourse) (Michel Foucault, 1995) การพยายามสร้างอำนาจในการต่อรองเพื่อเข้าถึงทรัพยากรประมง จากการสะท้อนแง่มุมที่เกี่ยวข้องกับความร่อยหรอ และภาวะด้นร้นด้านทรัพยากรประมงที่มาจากสาเหตุระบบนิเวศที่เปลี่ยนไป เงื่อนไขทางการตลาดที่มีเป้าหมายในการอุปโภค และบริโภคจนล้นเกินความจำเป็น อีกทั้งเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่เข้ามามีบทบาทสำคัญที่เปลี่ยนวิถีการผลิตของชุมชน เกิดการเร่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบนิเวศ และระบบความสัมพันธ์ของคนที่ใช้ประโยชน์ในแต่ละกลุ่ม จนก่อเกิดความขัดแย้งในชุมชนและช่วงชิงพื้นที่เพื่อเข้าถึงทรัพยากรในทะเลสาบสงขลา

อย่างไรก็ตามความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ก็ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นรัฐ ชาวบ้าน นายทุน นักการเมืองในพื้นที่ หรือแม้กระทั่งคนที่มาใช้ประโยชน์ในทะเลสาบสงขลา ความขัดแย้งเหล่านี้ส่งผลให้เกิดความทับซ้อนในพื้นที่ทำมาหากิน การดำรงชีพและความสัมพันธ์ของคน รวมถึงวิถีชีวิต เศรษฐกิจ และสังคม การปรับเปลี่ยนและการเปลี่ยนแปลงถือเป็นพัฒนาการของพื้นที่ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงนิเวศวิทยาสังคมในแต่ละยุคสมัย เริ่มตั้งแต่การทำประมงแบบยังชีพ (subsistence) การประมงในเศรษฐกิจแบบตลาด (market economy) การทำประมงในภาวะขาดแคลนทรัพยากรประมง ในขณะเดียวกันเมื่อทรัพยากรเริ่มร่อยหรอ ปฏิบัติการประจำวันในรูปแบบต่าง ๆ (Certeau, Micheal De., 1988) ที่

เกี่ยวข้องกับทรัพยากรประมงในชุมชนหัวเขาก็ก่ไข่มั่นด้วยเช่นกัน ทั้งในด้านเครื่องมือ และ ยุทธวิธี (Strategy) รวมถึงเทคนิค (Tactic) ต่าง ๆ ถูกนำมาใช้อย่างเข้มข้นในพื้นที่ชุมชนหัวเขา

3. ปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของชาวประมงในชุมชนหัวเขา ตำบลหัวเขา อำเภอลิขิต จังหวัดสงขลา

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชนหัวเขาในบริบททะเลสาบสงขลาสะท้อนปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันต่อภาวะการดำรงอยู่ของคนที่ทรัพยากรประมงในวิถีชีวิตต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายใต้นโยบายความทันสมัย (Modernization) (Giddens, Anthony, 1991) ส่งผลต่อปฏิบัติการประจำวัน (practice of everyday life) (Certeau, Micheal De., 1988) ในการดำเนินชีวิตภายใต้เครื่องมือต่าง ๆ ที่เข้ามาในชุมชนหัวเขา กลวิธีในการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของชาวประมงไม่เพียงแต่จะต้องปะทะ ปฏิสัมพันธ์กับทรัพยากรประมงที่กำลังเสื่อมโทรม และร่อยหรอลงเท่านั้น แต่ยังต้องปะทะกับกลุ่มอำนาจต่าง ๆ ที่รุกคืบเข้ามาในชุมชน และส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบในการดำรงชีวิตของชาวประมง ทั้งนี้เพื่อให้สามารถอยู่รอดได้ในภาวะวิกฤติจากความทันสมัยโดยการสร้างพื้นที่ใหม่ ด้วยเหตุนี้ชาวประมงจึงพยายามสร้างอาชีพเสริมหลากหลายรูปแบบภายใต้การต่อสู้ ต่อรองของชาวประมงและครอบครัวดังนี้

“...สมัยนี้นะทุกอย่างมันแพง...สมัยนี้น้ำมันแพง...ค่าครองชีพสูง... มันมีปัญหาเยอะแยะเลยในทะเลนะ...แรกสมัยก่อนของพ่อก็ไม่มีเงินไม่มี ถึงสมัยที่อยู่มีนายทุนทำบ่อกุ้งมังกร... โรงงานเข้ามาทำ...น้ำเสียไหลลงไปในทะเลนี่เพ...ทำเรือน้ำลึก...โพงพาง ไซ มันหล่นน้ำไว้ “...ไม่ทำประมงไม่รู้จะไปทำอะไรอาจจะเพราะว่าอาชีพนี้มาจากบรรพบุรุษแล้ว...รุ่นลูกไม่รู้จะทำต่อมาย...มันไปโรงงานเหม็ด เด็กๆ ไปเรียนที่บ้านทั้งเมืองเหม็ด...” (ผู้ใหญ่บ้านนันท, 2561)

ในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมาถือเป็นช่วงที่สำคัญและเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนผ่านของการดำรงชีพของชาวประมงชุมชนหัวเขา จากวิถีการผลิตแบบยังชีพไปสู่วิถีการผลิตในระบบเศรษฐกิจแบบตลาด และระบบความสัมพันธ์ต่าง ๆ เนื่องจากการขยายตัวของตลาดที่เข้ามาจับตลาดในชุมชนมากขึ้น ส่งผลให้ครัวเรือนส่วนใหญ่ที่มีอาชีพประมง และมีการการปรับตัวอันนำไปสู่การพยายามสร้างความหลากหลายในการดำรงชีพ ในขณะเดียวกันก็มีปรับเปลี่ยนวิถีการผลิต รวมถึงระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน และระบบความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับภายนอกโดยที่ชุมชนมีการเรียนรู้ และปฏิสัมพันธ์กับตลาด ภายใต้กลยุทธ์อันหลากหลายดังนี้

3.1 การเลี้ยงแกะและแพะแบบปล่อยทิ้ง: การต่อสู้ต่อรองในภาวะขาดแคลนของชาวประมง

ในภาวะปัจจุบันที่ชาวชุมชนหัวเขาประสบกับปัญหาทรัพยากรประมง การพยายามหาทางออกในการดำรงชีพ การเลี้ยงสัตว์ในชุมชนหัวเขา คือ ทางเลือกหนึ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเลี้ยงแพะและการเลี้ยงแกะแบบปล่อยทิ้งได้รับความนิยมมากขึ้น เนื่องจากไม่ต้องรับผิดชอบมากนัก และเป็นการทำงานในภาคการเกษตรแบบไม่เต็มเวลา อีกทั้งยังเป็นแหล่งรายได้อีกทางหนึ่ง ในขณะเดียวกันยังแหล่งอาหารจำพวกโปรตีนที่นอกเหนือจากทรัพยากรประมง วัตถุประสงค์ของการเลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหาร จากการสัมภาษณ์พบว่า ในช่วงก่อนหน้านี้จะมีถนนตัดผ่านชุมชน มีการค้าขายมากขึ้นชุมชนสามารถติดต่อกับตลาด เมื่อทรัพยากรประมงซึ่งเป็นแหล่งผลิต ถูกเข้าไปใช้งานมากขึ้น ทรัพยากรเหล่านี้เริ่มร่อยหรอลง ทางเลือกอย่างหนึ่งที่พอจะประทังชีวิตอยู่ได้ในระหว่างฤดูกาล คือ การเลี้ยงแพะและเลี้ยงแกะแบบปล่อยทิ้ง (บังฟาด, 2561) นอกเหนือจากการเลี้ยงแพะและแกะแล้ว อาชีพหนึ่งสำหรับครัวเรือนที่มีพื้นที่ คือ การเลี้ยงเป็ด การเลี้ยงไก่ มักจะเลี้ยงไว้เพียงครัวเรือนละ 9-10 ตัว โดยมีการจัดทำคอกไว้เพื่อรองรับไม่ให้เปิดไปทำความเดือดร้อนแก่ชาวบ้านอื่น ๆ และการให้อาหารโดยใช้ผลผลิตจากทะเลปลาตัวเล็ก ๆ ที่ท้องตลาดไม่รองรับมาดักกับหยวกกล้วย ใส่รำข้าวผสมกับหัวปลาและหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ เพื่อเป็นอาหาร ในปัจจุบันเป็ดได้รับความนิยมมาก เพราะใช้บริโภคในโอกาสสำคัญ (กะนู, 2561) ดังนั้นเกือบทุกครัวเรือนมักจะเลี้ยงเพื่อเป็นอาชีพเสริมอีกทางหนึ่ง ทำให้ไม่ต้องดิ้นรนมากขึ้นเพื่อเอาตัวรอด จึงเป็นทางเลือกและทางออกของชาวบ้านในช่วงนี้

3.2 ผู้หญิงกับการเป็นแรงงานในชุมชน: ปฏิบัติการประจำวันในภาวะขาดแคลน

ผู้หญิงในชุมชนหัวเขาถือเป็นแรงงานที่สำคัญมากเช่นกัน นอกเหนือจาก การสนับสนุนกิจกรรมในภาคประมงแล้ว ยังเป็นส่วนช่วยสนับสนุนการเป็นแรงงานนอกภาคประมง อีก จากการลงพื้นที่พบว่า ผู้หญิงในชุมชนหัวเขาสามารถสนับสนุนการทำงานของเพศชายได้อย่างดี และช่วยเสริมสร้างรายได้และปัจจัยเลี้ยงชีพเลี้ยงครอบครัว และสนับสนุนทางการเงินภายในบ้านได้ มีข้อสังเกตประการที่สำคัญสามารถสนับสนุนปรากฏการณ์นี้ คือ ในช่วงที่ประสบกับภาวะขาดแคลนทรัพยากรประมง ชาวประมงไม่สามารถที่จับปลาได้ในฤดูมรสุม ผู้หญิงเหล่านี้จึงหาอาชีพเสริมที่สามารถทำได้ในชุมชน และพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อเพิ่มรายได้และช่วยเหลือครอบครัวเพื่อดำรงชีวิตประจำวันเช่นเดียวกัน โอกาสในการประกอบอาชีพมีพลวัต

เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย เช่น การรับจ้างซ่อมแซมเครื่องมือประมง และซ่อมแซมอุปกรณ์ในภาคการประมง (การตกแต่ง หรือซ่อมแซมโพงพางเพื่อใช้งานในการทำประมง) “...ในช่วงนี้เราก็กู้รับจ้างทั่วไปนะ ทำพรีอละก็ต้องพยายามหาเงิน ค่าเทอมมั้ง ค่ากินในแต่ละวันบ้างก็ต้องหาเงินให้พอ เงินจ่ายทุกวัน แต่รายรับไม่มี เดียวก็ตาย...” (กะนู, 2561) หนึ่งในอาชีพรับจ้างที่ทำได้ คือ การซ่อมแซมเครื่องมือประมง トラバโดที่คร่าวเรือนประมงยังออกทะเล และเป็นอาชีพที่ยึดหยุ่นตามสภาพของภูมิอากาศ โดยคิดราคาหัวละ 150-250 บาท และจากการสะท้อนพบว่า ในปัจจุบันนี้ในทะเลมีสิ่งกีดขวางมากทั้งไซตุ้และมหรำ (เครื่องมือชนิดหนึ่งในการทำประมง) เครื่องมือประมงเหล่านี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่ออวนหรือกั๊ด ซึ่งเป็นเครื่องมือประมงที่ใช้กันมากในทะเลสาบถ้าไม่ซ่อมแซมอุปกรณ์ก็ต้องทิ้งทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากขึ้นราคาฝิ่นละประมาณ 900-1,000 บาท การเป็นแรงงานในชุมชนยังดีกว่าแรงงานภายนอกชุมชน ที่ต้องแบกรับกับค่าครองชีพสูง และไม่สามารถทำงานอื่นควบคู่กันไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นงานบ้านและการดูแลลูก ๆ ซึ่งทำให้คร่าวเรือนต้องรับภาระมากขึ้นตามไปด้วย

การเป็นแรงงานในภาคประมงและนอกภาคประมง ถือเป็นส่วนหนึ่งในทางเลือกในการดำรงชีพ ในขณะที่เดียวกันผู้หญิงในชุมชนยังสร้างอาชีพเสริมในการแปรรูปผลผลิตจากภาคการประมง การทำปลาตากแห้งหรือที่ชาวบ้านนิยม คือ การทำปลากระดาดตากแห้ง กุ้งแห้ง เพื่อส่งขายตลาดภายในหมู่บ้าน และการส่งออกไปขายภายนอกชุมชน เช่น การส่งแม่ค้าคนกลาง ซึ่งถือเป็นรายได้ส่วนหนึ่งที่สามารถจุนเจือครอบครัว ถือเป็นการแบ่งเบาภาระทางเศรษฐกิจของครอบครัวในยุคที่เงินตรามีบทบาทสำคัญมากต่อการดำรงชีวิตประจำวันใน และในภาวะที่ทรัพยากรประมงเริ่มลดลงจนกลายเป็นวิกฤต

3.3 แม่ค้ากุ้ง แม่ค้าปลา: และแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม

การทำปลาจิ้งจกตากแห้ง การทำกุ้งแห้ง การทำปลาแดดเดียวเป็นกิจกรรมอีกกิจกรรมหนึ่งที่ได้รับความสนใจจากผู้หญิงในชุมชนหัวเขา เพื่อส่งขายยังตลาดนัดทั่วไป และยังมีแม่ค้ามารับซื้อถึงบ้าน จากการสัมภาษณ์กะเยาะ (กะเยาะ, 2561) ทำให้ทราบถึงการทำปลากระดาดตากแห้ง การทำกุ้งแห้ง การทำปลาแดดเดียว ซึ่งหลังจากผลผลิตหลงเหลือจากการขายส่งทั่วไปแล้วก็นำวัตถุดิบเหล่านี้มาแปรรูป เพื่อให้มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและยังเก็บไว้ได้นาน “...เพราะถ้าเราไม่แปรรูป เอาปลาเหล่านี้ไปแช่น้ำแข็งไว้นาน ๆ ปลาเหล่านี้คุณภาพจะไม่ดี เนื้อปลาจะไม่นิ่ม และถ้าหลาย ๆ วัน จะเริ่มมีกลิ่นออกมา ราคาจะไม่ดีหรือจะขายไม่ได้เลย บางที

ก็ต้องขายเป็นแข่งเพื่อให้เขานำไปทำเป็นอาหารปลาหรือกุ้ง ทุก ๆ ตอนเช้าจะมีคนมารับซื้อ กิโลกรัมละ 10 บาท ซึ่งไม่คุ้ม ดังนั้นถ้าขายไม่หมดก็ต้องนำมาแปรรูป อีกส่วนก็เก็บไว้ทานที่บ้าน...” (กะมะ, 2561)

นอกเหนือจากอาชีพที่กล่าวข้างต้นแล้ว การเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรม คือ ทางเลือกสุดท้ายในการพยายามสร้างทางเลือกในการดำรงชีพ แรงงานในโรงงานถือเป็นอีกอาชีพที่สำคัญสำหรับผู้หญิงในชุมชนนี้ พบว่า จะมีภาระบะหลังคาสูงคอยรับส่งแรงงานเหล่านี้ เพื่อออกไปทำงาน ในวันหนึ่ง ๆ มีไม่ต่ำกว่า 10 คัน หมุนเวียนกันไปตามโรงงานต่าง ๆ ในจังหวัดสงขลา หรือพื้นที่ใกล้เคียง จากการพูดคุย พบว่า กระบวนการการเป็นแรงงานนอกภาคเกษตรมีปัจจัยสำคัญ คือ ไม่สามารถเข้าถึงทุนเพื่อเป็นปัจจัยหลักในการเข้าถึงเครื่องมือในการทำประมง อีกประการหนึ่ง คือ สำหรับคนที่มีการศึกษาแล้วจะไม่กลับมาทำงานในภาคประมงอีก หมายถึงการหันหลังให้กับทะเล เพราะทะเลล้นคน และเต็มไปด้วยเครื่องมือในการทำประมงนั่นเอง ในชุมชนหัวเขาการเป็นแรงงาน ในโรงงานอุตสาหกรรม ถือเป็นทางเลือกอีกประการหนึ่งในภาวะที่ต้องดิ้นรนในภาวะทางเศรษฐกิจปัจจุบัน และเป็นทางเลือกและการสร้างกลยุทธ์ต่าง ๆ ในการยังชีพต่อไป (กะมะ, 2561)

3.4 ถอดก้าม ถอดกระดอง: การรับจ้างแกะปู

นอกเหนือจากการเป็นแรงงานในภาคประมง แรงงานในการเลี้ยงสัตว์ แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมแล้ว อาชีพหนึ่งที่เห็นเด่นชัดในชุมชนหัวเขา คือ การพยายามสร้างอาชีพเสริมในช่วงฤดูกาล อาชีพแกะปูถือเป็นอาชีพหนึ่งที่สร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในชุมชนได้เป็นอย่างดี ราคา กิโลกรัม ละ 550-650 บาท โดยแยกเป็น เนื้อปู เนื้อผง เนื้อก้าม ซึ่งราคาก็ต่างกัน ไป “ช่วงนี้ปูได้นะ เราไม่ได้ทำอะไรก็ไปรับปูมาแกะ และเอาไปขาย รายได้ก็ดีนะแต่ปวดหลังหน่อย เนื่องจากต้องนั่งเป็นเวลานาน เช่น ปู 10 กิโลกรัม จะได้เนื้อก้อน 1 กิโลกรัม และที่เหลือราคาก็ว่ากันไป แต่ก็คุ้มนะ” (กะตา, 2561) ในขณะเดียวกันยังพบอีกว่า การรับจ้างแกะปู จะอยู่ในช่วงฤดูกาลเท่านั้นและในช่วงที่ปูน็อกน้ำ คือ ในช่วงที่ฝนตกหนัก ๆ รอบทะเลสาบสงขลา น้ำจืดจะไล่ น้ำเค็มให้ไหลลงสู่ทะเลสาบ และยิ่งส่งผลกระทบต่อการประมงในการไหลออกสู่ทะเลสาบด้วยและจากการสัมภาษณ์ยังพบอีกว่า “เราลองมองคุณะมีหลาย ๆ กลุ่ม พยายามฟื้นฟูต่อยอดทรัพยากร ให้มีความอุดมสมบูรณ์เพื่อจะได้เห็นรอยยิ้มของพี่น้องบ้านเรา ทรัพยากรมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นสิ่งเหล่านี้ คือ ความตั้งใจของเรา สุขของเรา คือ การได้

เห็นชาวประมงยืมได้ การพยายามสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้เขาถือเป็นส่วนสำคัญในการดำรงชีวิตประจำวัน” (บังสบ, 2561)

จากปฏิบัติการของชาวประมงจะพบว่า มีการสร้างรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อการดำรงชีวิต การสร้างกลยุทธ์เพื่อต่อรอง และการสร้างความหลากหลายในการดำรงชีพในสถานการณ์ที่ทรัพยากรประมงร่อยหรอ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยจะเห็นว่า การดำรงชีพของชาวประมงชุมชนหัวเขาและครอบครัว ได้เปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบการผลิต และการบริโภคที่สัมพันธ์กับระบบตลาดที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากการดำรงชีพของชาวประมงได้ถูกผลักดันเข้าไปอยู่ในวังวนของความทันสมัยซึ่งจะต้องใช้เครื่องมือประมงที่มีประสิทธิภาพ สามารถจับสัตว์น้ำได้มาก ในขณะเดียวกันก็แสวงหาสิ่งของการอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันให้มีมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อาแวมะแสะ และคณะ, 2550) ที่มีมุมมองว่าชาวบ้านที่อยู่ในชุมชนชนบทจะต้องปรับตัวในการดำรงชีพ เพื่อความอยู่รอดภายใต้ภาวะวิกฤติจากความทันสมัย จึงทำให้ต้องหารายได้ที่เป็นตัวเงินมากขึ้นด้วยการเพิ่มการลงแรง และความเข้มข้นในการจับสัตว์น้ำ อันส่งผลให้ทรัพยากรสัตว์น้ำร่อยหรอลง ไม่เพียงพอต่อความต้องการของชาวประมง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (วิชัย กาญจนสุวรรณ และดุสิตา แก้วสมบุญ, 2546) ที่พบว่า ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ความตื่นเงินของทะเลสาบสงขลา การลดน้อยของสัตว์น้ำ คุณภาพน้ำที่เน่าเสียไม่เหมาะสมแก่การเจริญเติบโตของสัตว์น้ำ และความขัดแย้งของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในทะเลสาบสงขลาที่มีการใช้ทรัพยากรต่างกัน เป็นผลให้เกิดวิกฤตการณ์ทางการประมงของทะเลสาบสงขลา ดังนั้นการดำรงชีพของชาวประมงและครอบครัว จึงใช้กลวิธีในการต่อสู้เพื่อให้อยู่รอดในภาวะขาดแคลนทรัพยากรประมง โดยการหันไปประกอบอาชีพเสริมที่หลากหลาย เช่น การเลี้ยงสัตว์ไว้ขาย การที่ผู้หญิงปรับเปลี่ยนตนเองมาค้าขายสัตว์น้ำที่หามาได้ การรับจ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ ในครัวเรือนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Dorairajoo, Saroja Devi, 2002) ที่อธิบายว่า กลยุทธ์การต่อรองในการดำรงชีพของชาวประมง ไม่เพียงแต่ผู้ชายที่เป็นผู้นำของครอบครัวเท่านั้น ที่ต้องออกไปทำงานไกลบ้าน แต่ผู้หญิงก็ยังสามารถทำงานช่วยเหลือครอบครัวได้อีก ซึ่งทำให้เห็นภาพลักษณ์ของผู้หญิงในชุมชนรอบทะเลสาบสงขลาว่าเป็นเพศที่

เข้มแข็ง และสามารถสนับสนุนการทำงานของเพศชายได้อย่างดี เมื่อเขาเหล่านั้นอ้างความชอบธรรมและสิทธิในการทำงาน โดยพยายามดำเนินชีวิตภายใต้กรอบของศาสนาอย่างสมดุล และต่อรองกับผู้นำศาสนาว่าสามารถที่จะออกไปทำมาหากินได้เช่นเดียวกับผู้ชายเพื่อที่จะช่วยหาปัจจัยเลี้ยงชีพ เลี้ยงครอบครัว และสนับสนุนทางการเงินภายในบ้านได้ ซึ่งมีข้อสังเกตประการที่สำคัญที่สนับสนุนปรากฏการณ์นี้ คือ ในช่วงที่ประสบกับภาวะขาดแคลนทรัพยากรประมง ชาวประมงไม่สามารถที่จะจับปลาได้ในฤดูมรสุม ผู้หญิงเหล่านั้นจึงหาอาชีพเสริมที่สามารถทำได้ในชุมชน และพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อเพิ่มรายได้และช่วยเหลือครัวเรือนด้วยการค้าปลาที่ทำได้ และซื้อต่อจากเพื่อนชาวประมงด้วยกัน รวมทั้งค้าขายปลีกินค้าสำเร็จรูปในตลาดนัดบริเวณใกล้เคียง ทั้งนี้เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระทางเศรษฐกิจของครัวเรือน เช่นเดียวกับการศึกษาของ (เยาวนิจ กิตติธรรกุล, 2547) พบว่า ผู้หญิงมีบทบาทในการช่วยเหลือผู้ชายในการทำมาหากิน เพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัวโดยการช่วยงานบ้าน และช่วยงานนอกบ้านในยุคที่เงินตรามีบทบาทสำคัญมากต่อการดำรงชีวิตประจำวันเช่นปัจจุบัน เช่นเดียวกับงานวิจัยของ (วัฒนา สุภณศิลป์, 2550) ที่พบว่า ปัจจุบันคนในชุมชนได้รับภาวะวิกฤติจากความทันสมัย จึงได้หันไปทำงานไกลบ้านมากขึ้น โดยการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม และในร้านค้าในเมืองเพื่อให้สามารถอยู่รอดได้ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ (เชษฐา มุทะหมัด, 2553) ที่พบว่า เมื่อชาวประมงเผชิญกับภาวะขาดแคลนทรัพยากรประมงจึงได้ปรับยุทธวิธีในการดำรงชีพ โดยหันไปทำงานเป็นแรงงานรับจ้างกรีดยางในสวนยางพารา

สรุป

ชาวประมงชุมชนหัวเขามีปฏิบัติการในชีวิตประจำวันในอดีตที่มีความสัมพันธ์กับวิถีการผลิตแบบยังชีพ เช่น การใช้แรงงานครัวเรือน รวมถึงวัฒนธรรมการช่วยเหลือ ต่อมา มีการปรับใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ๆ ภายใต้เงื่อนไขของกลไกระบบตลาดมาเกี่ยวข้องต่อปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน ส่งผลต่อการสร้างกลยุทธ์ในการต่อสู้ ต่อรอง เพื่อความอยู่รอด ผลดังกล่าวทำให้ชาวประมงเปลี่ยนมาใช้เครื่องมือประมงที่ทันสมัย เกิดการทำประมงแบบล้นเกิน ทรัพยากรประมงเสื่อมโทรมทำให้เกิดการสร้างรูปแบบปฏิบัติการโดยการทำกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ และการสร้างความหลากหลายในการประกอบอาชีพเสริม เช่น การรับจ้างทั่วไปในชุมชน

การค้า และการแปรรูปทรัพยากรประมง ในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีความต้องการของตลาด เช่น การแกะกุ้ง การแกะปู เพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารในภาวะวิกฤตทรัพยากรประมง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของชาวประมงชุมชนหัวเขา ซึ่งพยายามสร้างความหลากหลายในการประกอบอาชีพเสริม เช่น การรับจ้างทั่วไปในชุมชน การค้า และการแปรรูปทรัพยากรประมงในรูปแบบต่าง ๆ ดังนั้นควรมีภาคีต่างๆ ที่เข้ามาสนับสนุน เช่น หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ในการให้ความรู้ทั้งภาคการผลิต และการตลาด รวมถึงการพัฒนาคุณภาพสินค้าจากผลผลิต ในภาคประมง ซึ่งสามารถทำให้ชาวประมงชุมชนหัวเขาสามารถสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารได้ในภาวะวิกฤตทรัพยากรประมง

เอกสารอ้างอิง

- กฤษ พัทธกัญกุล. (2558). 100 ปี มัสยิดยาลัดโรตเหรี๊ยะหม๊ะ. สงขลา: สำนักพิมพ์หัวเขา.
- กะดา. (20 กุมภาพันธ์ 2561). ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ชุมชนหัวเขา ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา. (เชษฐา มุหะหมัด, ผู้สัมภาษณ์)
- กะนู. (20 กุมภาพันธ์ 2561). ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ชุมชนหัวเขา ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา. (เชษฐา มุหะหมัด, ผู้สัมภาษณ์)
- กะมะ. (20 กุมภาพันธ์ 2561). ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ชุมชนหัวเขา ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา. (เชษฐา มุหะหมัด, ผู้สัมภาษณ์)
- กะเยาะ. (20 กุมภาพันธ์ 2561). ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ชุมชนหัวเขา ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา. (เชษฐา มุหะหมัด, ผู้สัมภาษณ์)
- เก็ดลาว บุญปรการ. (2559). กลยุทธ์การต่อสู้ต่อรองในภาวะความขาดแคลนของชาวประมงพื้นบ้านทะเลสาบสงขลา. สงขลา: คณะศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.
- เชษฐา มุหะหมัด. (2553). การปรับยุทธวิธีในการดำรงชีพของชาวประมงมุสลิมขนาดเล็กในภาวะขาดแคลนทรัพยากร : กรณีศึกษาในชุมชนชายทะเล ตำบลคูเต่า อำเภอ

- หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์ และสังคม: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.
- นฤทธิ ดวงสุวรรณ. (2545). คนพื้นทะเลสาบ. สงขลา: โครงการจัดการทรัพยากรชายฝั่งภาคใต้.
- บังฟาด. (20 กุมภาพันธ์ 2561). ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ชุมชนหัวเขา ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา. (เชษฐา มุหะหมัด, ผู้สัมภาษณ์)
- บังสบ. (20 ตุลาคม 2561). ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ชุมชนบ้านใหม่ ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา. (เชษฐา มุหะหมัด, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ใหญ่บ้านนนท์. (20 ตุลาคม 2561). ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ชุมชนหัวเขา ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา. (เชษฐา มุหะหมัด, ผู้สัมภาษณ์)
- ฝ่ายข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและจัดการสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. (2537). สารสนเทศทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. สงขลา: สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เยาวนิจ กิตติธรรกุล. (2547). ผู้หญิงชาวบ้านภาคใต้ในกระแสการพัฒนา : กรณีศึกษาสองหมู่บ้านในจังหวัดสงขลาและพัทลุง. วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ปีที่ 10 ฉบับที่ 3, 359-375.
- วัฒนา สุกันต์ศิลป์. (2550). พัฒนาการและการปรับตัวของทุนอุตสาหกรรมเกษตรภาคใต้: กรณีศึกษากลุ่มทุนส่งออกยางพารา. กรุงเทพมหานคร: โครงการวิจัยพลวัตทุนไทย (สกว.).
- วิชัย กาญจนสุวรรณ และดุสิตา แก้วสมบูรณ์. (2546). ความขัดแย้งของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. สงขลา: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อาแว มะแะ และคณะ. (2550). “กระบวนการทันสมัยการปรับตัวในการดำรงชีพในชนบท” ใน Southern Thailand English Language Teaching/Cultural Change Conference. January 29-30, 2007 at The J.B., 76-77.
- Certeau, Micheal De. (1988). The Practice of Everyday Life trans. by Steven F. Rendall. Berkeley: University of California Press.

- Dorairajoo, Saroja Devi. (2002). “No Fish in the Sea : Thai Malay Tactics of Negotiation in a Time of Scarcity”. Ph.D .Dissertation, Department of Social Anthropology : Harvard University.
- Giddens, Anthony. (1991). Modernity and Self-identity: Self and Society in the Late Modern Age. Cambridge: Polity Press.
- Michel Foucault. (1995). DISCIPLINE AND PUNISH The Birth of the Prison. A Division of Random House: Inc. New York.
- Vandergest, P. (1997). Rethinking Property. The Common Property Resource Digest.

ศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของตำบลท่าจั่ว

อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

POTENTIAL OF NATURAL TOURISM RESOURCES

OF THANGEAW SUB-DISTRICT, MUANG,

NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ประนอม การชนันท์

Pranom Karnchanan

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: pranom_kar@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินศักยภาพด้านการเข้าถึงของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อประเมินศักยภาพด้านเอกลักษณ์และคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 3) เพื่อประเมินศักยภาพด้านการเรียนรู้ของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลท่าจั่ว จำนวน 8 หมู่บ้าน สุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 ครั้วเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม ซึ่งได้รับการตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของเนื้อหาข้อคำถามโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน และนำไปหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นโดยรวมเท่ากับ 0.826 และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

* Received 7 April 2019; Revised 27 April 2019; Accepted 27 April 2019.

ผลการวิจัยพบว่า

ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีศักยภาพที่สามารถพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยวได้ โดยมีศักยภาพด้านเอกลักษณ์และคุณค่าโดยรวม อยู่ในระดับสูง ได้แก่ ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นหรือเฉพาะพื้นที่ และควมมีคุณค่าทางวัฒนธรรม/วิถีชีวิตของคนในชุมชน ส่วนศักยภาพด้านการเรียนรู้โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีศักยภาพสูงในประเด็นของข้อมูลของทรัพยากรที่มีประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว เช่นเดียวกับศักยภาพด้านการเข้าถึงที่มีศักยภาพโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีศักยภาพสูงในประเด็นการเดินทางเข้าถึงได้ทุกฤดูกาล ซึ่งผลการประเมินศักยภาพของทรัพยากรทุกด้านสามารถนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนได้

คำสำคัญ : ศักยภาพทรัพยากร, ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ, ศักยภาพด้านการเข้าถึง, ศักยภาพด้านเอกลักษณ์และคุณค่า, ศักยภาพด้านการเรียนรู้

Abstract

This research was a quantitative research. The purposes of it were 1) to assess the access potential of natural tourism resources of Thangew sub-district, Nakhon Si Thammarat province, 2) to assess the identity and value potential of natural tourism resources of Thangew sub-district, Nakhon Si Thammarat province and 3) to assess the learning potential of natural tourism resources of Thangew sub-district, Nakhon Si Thammarat province. The population of this research is residents living in 8 communities within Thangew sub-district. A multistage sampling was used to select a sample of population that is 300 households. The research instrument was a questionnaire that it has been revised the accuracy of the content by three experts. The reliability of questionnaire was tested by using Cronbach's alpha technique. A coefficient alpha of all items was 0.826. Data analysis were performed using statistics techniques, including percentage, mean and standard deviation.

The results of this research found that;

The natural tourism resources of Thangew sub-district, Nakhon Si Thammarat province have the potential for development to tourism. The overall identity and value potentials of natural tourism resources were high level, including a unique identity of community and valuable to the way of people's life in the community. While the overall learning potentials were moderate level, and the result of each item on learning potentials indicated that the high potential is the information of tourism research. At the same time, the overall access potentials were found at moderate level, and the result of each item on access potentials indicated that the high potential is accessible every season. The results of overall potentials of natural tourism resources can use to planning for tourism development in the community.

Keywords: Potential of resources, Natural tourism resources, Identity and value potentials, Access potentials, learning potentials

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำมาใช้ในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน และประเทศชาติ โดยชุมชนจะต้องคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรที่จะนำมาใช้ประโยชน์เชิงการท่องเที่ยว หากชุมชนสามารถเลือกรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับศักยภาพของทรัพยากร ก็จะช่วยทำให้ทรัพยากรของชุมชนได้รับการดูแลรักษาให้คงอยู่ ซึ่งศักยภาพของทรัพยากรเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความสวยงาม แปลกตา หรือมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ ดังที่ กรมการท่องเที่ยว (กรมการท่องเที่ยว, 2557) ได้อธิบายว่า ทรัพยากรธรรมชาติที่จะดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยือนอาจจะมีคามงดงามตามธรรมชาติ มีความแปลกตาของสภาพธรรมชาติ และภูมิศาสตร์อันเป็นเอกลักษณ์หรือเป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ ศักยภาพของทรัพยากรจึงมีความสำคัญต่อการนำมาใช้ประโยชน์

ทางการท่องเที่ยว ซึ่งในแต่ละพื้นที่อาจมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีศักยภาพแตกต่างกัน โดยศักยภาพของทรัพยากรที่สำคัญและเอื้อต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่ ศักยภาพด้านการเข้าถึง ศักยภาพด้านเอกลักษณ์และคุณค่า และศักยภาพด้านการเรียนรู้

ศักยภาพด้านการเข้าถึงของทรัพยากร เป็นความพร้อมขององค์ประกอบที่เอื้อต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยว ให้สามารถเดินทางไปยังที่ตั้งของทรัพยากรหรือแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย และสะดวกในทุกฤดูกาล เช่น การมีป้ายบอกทางเป็นระยะ มีเส้นทางเข้าถึงที่มีความปลอดภัย มีถนนที่มีสภาพดีและสามารถเดินทางได้สะดวก ดังที่ วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี (วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี, 2550) ได้อธิบายว่า ความสะดวกในการเข้าถึง เป็นการพิจารณาเกี่ยวกับเส้นทาง และรูปแบบการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ สภาพของเส้นทางท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทาง และระยะเวลาจากตัวเมืองไปยังแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพในการเข้าถึงจึงถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกิดการเดินทางของนักท่องเที่ยว เช่นเดียวกับ ศิรินันท์ พงษ์นิรันดร์ และคณะ (ศิรินันท์ พงษ์นิรันดร์ โอชัยญา บัวธรรม และชัชชญา ยอดสุวรรณ, 2559) ที่อธิบายว่า การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอย่างสะดวก เป็นปัจจัยที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ ดังนั้น พื้นที่ที่มีศักยภาพด้านการเข้าถึงที่สะดวกย่อมมีความได้เปรียบเชิงพื้นที่การท่องเที่ยว

ในขณะที่ ศักยภาพด้านเอกลักษณ์และคุณค่า เป็นความพร้อมของทรัพยากรที่สะท้อนถึงคุณลักษณะเฉพาะ ความโดดเด่น ความมีคุณค่าของแหล่งธรรมชาติที่มีประโยชน์ต่อชุมชน เช่น สร้างความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นหรือเฉพาะพื้นที่ มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ มีคุณค่าต่อวัฒนธรรม/วิถีชีวิตของคนในชุมชน เป็นต้น ซึ่งเอกลักษณ์และคุณค่าเหล่านี้ของทรัพยากรจะสร้างความสนใจแก่นักท่องเที่ยว ทำให้มีการเดินทางเข้าไปเยี่ยมชม และอาจนำไปสู่การพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ดังที่ อำนวยพร ใหญ่ยิ่ง และเกษราพร ทิราวศ์ (อำนวยพร ใหญ่ยิ่ง และเกษราพร ทิราวศ์, 2553) ได้อธิบายไว้ว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ และความโดดเด่น เช่น ด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิต เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ และสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ โดยชุมชนสามารถพัฒนาศักยภาพด้านเอกลักษณ์และคุณค่าได้โดยการนำทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนที่มีความโดดเด่นมาพัฒนาหรือมาสร้างเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเพื่อนำเสนอเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวได้ ซึ่งก็จะช่วยเพิ่มคุณค่าของทรัพยากรและเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจ นำมาซึ่งรายได้แก่ชุมชน

นอกจากนี้แล้ว ศักยภาพด้านการเรียนรู้ ก็เป็นสิ่งสำคัญต่อการท่องเที่ยวเนื่องจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวย่อมมีการคาดหวังจะได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การมีป้ายสื่อความหมายเรื่องราวเกี่ยวกับทรัพยากร มีการให้ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์ทำให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชมได้รับความคุ้มค่าในการเดินทาง รวมถึงการมีกิจกรรมที่เสริมสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่มาเยี่ยมชม ก็จะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ไปพร้อมกับการท่องเที่ยวทำให้เกิดความคุ้มค่าในการท่องเที่ยว ซึ่ง ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และพัชรินทร์ เสริมการดี (ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และพัชรินทร์ เสริมการดี, 2560) ได้อธิบายเกี่ยวกับความพร้อมทางการท่องเที่ยวไว้ว่า ควรมีการจัดทำสื่อความหมายทางธรรมชาติและวัฒนธรรม และมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในการถ่ายทอดเรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยว โดยชุมชนสามารถสร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ที่คุ้มค่าแก่นักท่องเที่ยว และช่วยในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนมีคุณภาพ

ชุมชนจึงจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนองค์ความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และทักษะในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อสร้างแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีความคาดหวังต่อการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ เสริมสร้างประสบการณ์ที่คุ้มค่า และน่าประทับใจ (กรมการท่องเที่ยว, 2558) ในขณะเดียวกัน การท่องเที่ยวก็จะก่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชุมชน และการส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ดังที่ วรณวิมล ภูนาศ (วรณวิมล ภูนาศ, 2558) ได้อธิบายว่า การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการรักษาอัตลักษณ์ชุมชน การรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม การเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ชุมชน การวางแผนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระยะยาว และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เป็นแนวทางของการพัฒนาชุมชนให้มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ตำบลท่าจี่ อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นชุมชนหนึ่งที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ น้ำตกขุนน้ำ ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสมบูรณ์ของแหล่งน้ำและธรรมชาติ สระเก็บน้ำบ้านป่ายาง (สระบัว) เป็นสถานที่ที่มีทัศนียภาพสวยงาม

และเป็นสถานที่สำหรับใช้ในการจัดกิจกรรมของชุมชนโดยเฉพาะการจัดงานประเพณีลอยกระทง และห้วยเขมาห้วย เป็นแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ 1 ใน 6 แหล่งของจังหวัดนครศรีธรรมราช (เทศบาลตำบลท่าจั่ว, 2554) ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อชุมชนซึ่งอาจนำมาพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์ทางการการท่องเที่ยวได้ แต่ยังไม่เคยมีการศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรเพื่อใช้ประโยชน์เชิงการท่องเที่ยว การวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาเพื่อประเมินศักยภาพของทรัพยากรทางธรรมชาติด้านการเข้าถึง ด้านเอกลักษณ์และคุณค่า และด้านการเรียนรู้ โดยองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยจะทำให้ทราบถึงระดับศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติของตำบลท่าจั่ว ซึ่งมีประโยชน์แก่ชุมชนในการนำไปเป็นแนวทางสำหรับวางแผนพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีการใช้ประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพ ในฐานะที่การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ในขณะเดียวกัน ชุมชนก็อาจจะพัฒนาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติให้เป็นต้นแบบของการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจบนพื้นฐานความยั่งยืนของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชน เมื่อเศรษฐกิจชุมชนได้รับการพัฒนาก็ย่อมส่งผลดีต่อประเทศ เพราะเศรษฐกิจชุมชนเป็นรากฐานของเศรษฐกิจประเทศ หากเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง คนในชุมชนมีรายได้ก็จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินศักยภาพด้านการเข้าถึงของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อประเมินศักยภาพด้านเอกลักษณ์และคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อประเมินศักยภาพด้านการเรียนรู้ของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งผู้วิจัยได้มีการดำเนินการวิจัยในแต่ละขั้นตอนดังนี้

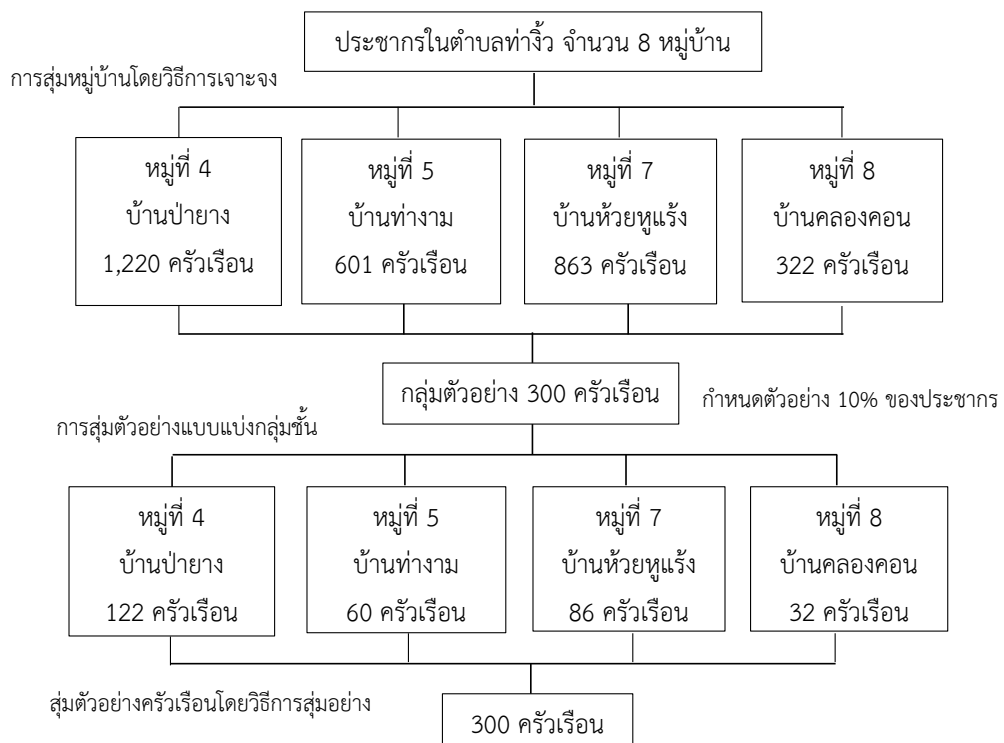
1. ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลท่าจั่ว จำนวน 8 หมู่บ้าน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ซึ่งมีวิธีการดังนี้

1.1 สุ่มหมู่บ้าน โดยใช้วิธีการเจาะจงหมู่บ้านที่มีความโดดเด่นของทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อชุมชน สังคม ตามฐานข้อมูลของเทศบาลตำบลท่าจั่ว ซึ่งมีจำนวน 4 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ 4 บ้านป่ายาง (1,220 ครัวเรือน) หมู่ที่ 5 บ้านท่างาม (601 ครัวเรือน) หมู่ที่ 7 บ้านห้วยหูแร่ (863 ครัวเรือน) หมู่ที่ 8 บ้านคลองคอน (322 ครัวเรือน) รวมประชากรทั้งสิ้น จำนวน 3,006 ครัวเรือน (เทศบาลตำบลท่าจั่ว, 2557)

1.2 กำหนดกลุ่มตัวอย่างครัวเรือน จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในขั้นตอนที่ 1.1 ซึ่งมีจำนวน 3,006 ครัวเรือน โดยใช้เกณฑ์ 10% ของประชากร เมื่อจำนวนประชากรเป็นหลักพัน (อัศวิน แสงพิบูล, 2556) (ฉัตรสมน พฤติปัญญา, 2553) (Neuman, W., 2004) ได้กลุ่มตัวอย่างครัวเรือนในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 300 ครัวเรือน

1.3 สุ่มครัวเรือนในแต่ละหมู่บ้าน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างเป็นสัดส่วน

1.4 สุ่มตัวอย่างครัวเรือนที่ตอบแบบสอบถามในแต่ละหมู่บ้าน โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกตัวอย่างมีโอกาสเท่าเทียมกันในการถูกเลือก ขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถาม เพื่อสอบถามความคิดเห็นต่อศักยภาพของทรัพยากรซึ่งผู้วิจัยสร้างข้อคำถามมาจากการทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา และความสอดคล้องของข้อคำถามเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรด้านการเข้าถึง ด้านเอกลักษณ์และคุณค่า และด้านการเรียนรู้ กับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน และนำมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นจึงนำไปหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach method) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นโดยรวมเท่ากับ 0.826 และมีค่าความเชื่อมั่นรายข้อทุกข้อไม่ต่ำกว่า 0.750

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยนักศึกษาที่เป็นผู้ช่วยวิจัย ซึ่งได้รับการอบรมเกี่ยว

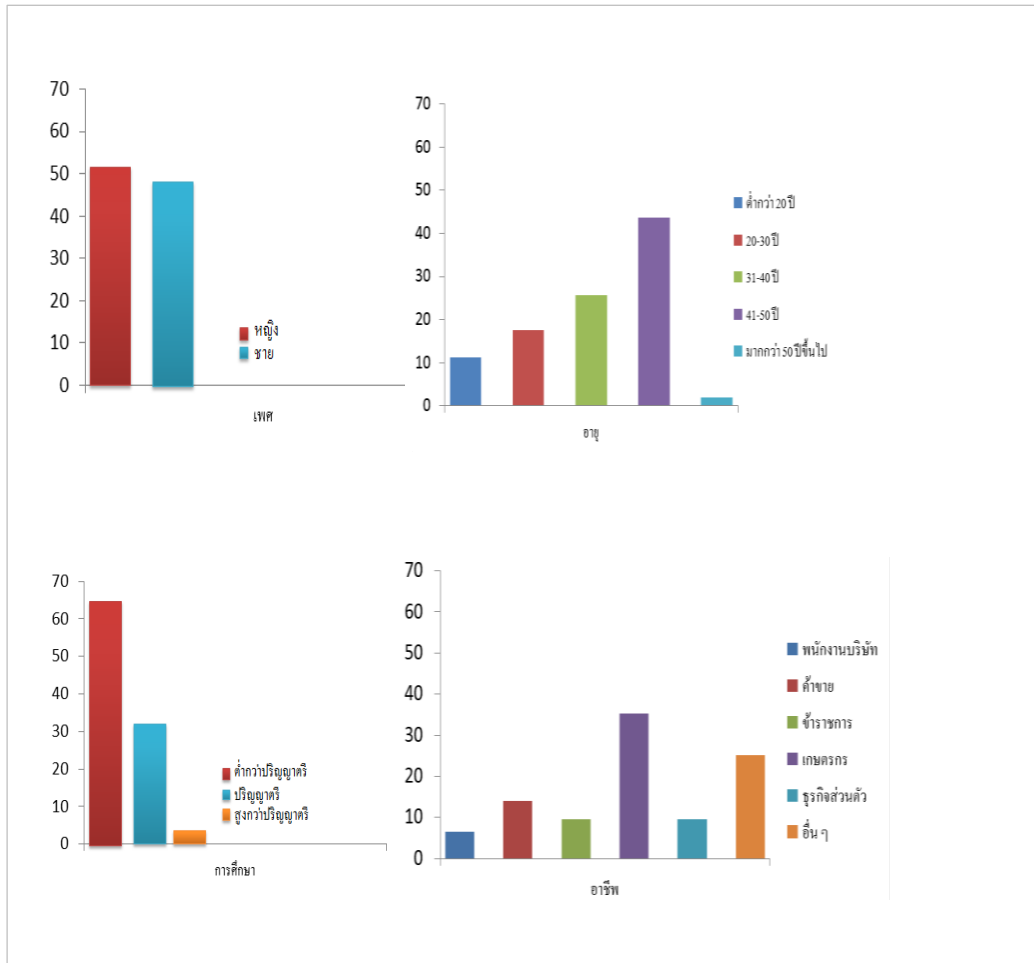
กับวิธีการใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นนักศึกษาจึงทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 300 ครั้วเรือน โดยการแจกแบบสอบถามครั้วเรือนละ 1 ชุด รวมเป็น 300 ชุด โดยแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา มีการตอบข้อมูลครบถ้วน สมบูรณ์ จำนวน 250 ชุด ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 87.70 จึงนำแบบสอบถามทั้ง 250 ชุด มาทำการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป (Statistical Package for the Social Sciences: SPSS) โดยใช้สถิติค่าร้อยละ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนสถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพทรัพยากร เพื่ออธิบายเกี่ยวกับศักยภาพด้านการเข้าถึง ศักยภาพด้านเอกลักษณ์และคุณค่า และศักยภาพด้านการเรียนรู้ของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 หัวข้อ ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ศักยภาพด้านการเข้าถึงของทรัพยากร ศักยภาพด้านเอกลักษณ์และคุณค่าของทรัพยากร และศักยภาพด้านการเรียนรู้ของทรัพยากร ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม นำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับข้อมูลด้านเพศ อายุ การศึกษา และอาชีพ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากภาพที่ 2 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 52) มีอายุระหว่าง 41-50 ปี (ร้อยละ 43.60) มีการศึกษาดำรงระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 66.00) และมีอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 35.20)

2. ศักยภาพด้านการเข้าถึงของทรัพยากร นำเสนอผลการประเมินศักยภาพด้านการเข้าถึงของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของตำบลท่าจั่ว ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ศักยภาพด้านการเข้าถึงของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ประเด็นการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับศักยภาพ
1. สามารถเดินทางเข้าถึงได้ทุกฤดูกาล	3.85	.340	ระดับสูง
2. มีป้ายบอกทางเป็นระยะ ๆ	2.28	.229	ระดับต่ำ
3. เส้นทางในการเข้าถึงมีความปลอดภัย	3.53	.235	ระดับปานกลาง
4. ถนนมีสภาพดีและสามารถเดินทางได้สะดวก	3.47	.216	ระดับปานกลาง
รวม	3.28	.193	ระดับปานกลาง

จากตารางที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของตำบลท่าจืมีศักยภาพด้านการเข้าถึงโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.28$, S.D. = .193) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง คือ การเดินทางเข้าถึงได้ทุกฤดูกาล ($\bar{x} = 3.85$, S.D. = .340) และข้อที่มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง คือ ความปลอดภัยของเส้นทางในการเข้าถึง ($\bar{x} = 3.53$, S.D. = .235) และถนนมีสภาพที่ดีสามารถเดินทางได้สะดวก ($\bar{x} = 3.47$, S.D. = .216) ส่วนข้อที่มีศักยภาพอยู่ในระดับต่ำ คือ การมีป้ายบอกทางเป็นระยะ ๆ ($\bar{x} = 2.28$, S.D. = .229) จากผลการวิจัยเห็นได้ว่า ทรัพยากรมีศักยภาพด้านการเข้าถึงที่แตกต่างกันใน 3 กลุ่ม คือ กลุ่มศักยภาพระดับสูง กลุ่มศักยภาพระดับปานกลาง และกลุ่มศักยภาพระดับต่ำ โดยมีศักยภาพสูงในประเด็นการเดินทางเข้าถึงได้ทุกฤดูกาล ซึ่งสะท้อนถึงตำแหน่งที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวมีความพร้อม และเหมาะสมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว แต่ยังขาดความพร้อมเกี่ยวกับป้ายบอกทางเป็นระยะ ๆ ในการเข้าถึงที่ตั้งของทรัพยากร

3. ศักยภาพด้านเอกลักษณ์และคุณค่าของทรัพยากรการ นำเสนอผลการประเมินศักยภาพด้านเอกลักษณ์และคุณค่าทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของตำบลท่าจืนำเสนอผลการวิจัย ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ศักยภาพด้านเอกลักษณ์และคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ประเด็นการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับศักยภาพ
1. ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นหรือเฉพาะพื้นที่	4.27	.176	ระดับสูง
2. ความดึงดูดใจแก่ผู้ที่เข้ามาเที่ยวชม	2.59	.174	ระดับปานกลาง
3. มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์	3.61	.157	ระดับปานกลาง
4. มีคุณค่าทางวัฒนธรรม/วิถีชีวิตของคนในชุมชน	4.44	.284	ระดับสูง
รวม	3.73	.166	ระดับสูง

จากตารางที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของตำบลท่าจั่ว มีศักยภาพด้านเอกลักษณ์และคุณค่าโดยรวม อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = .166) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง คือ ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นหรือเฉพาะพื้นที่ ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = .176) และมีคุณค่าทางวัฒนธรรม/วิถีชีวิตของคนในชุมชน ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = .284) ในขณะที่ ข้อที่มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง คือ การมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = .157) และมีความดึงดูดใจแก่ผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชม ($\bar{X} = 2.59$, S.D. = .174) จากผลการวิจัยเห็นได้ว่า ทรัพยากรส่วนใหญ่มีศักยภาพสูงในด้านเอกลักษณ์และคุณค่า ซึ่งมีประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยมีความโดดเด่นของเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและคุณค่าทางวัฒนธรรม/วิถีชีวิตของคนในชุมชน

4. ศักยภาพด้านการเรียนรู้ของทรัพยากรการ นำเสนอผลการประเมินศักยภาพด้านการเรียนรู้ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของตำบลท่าจั่ว นำเสนอผลการวิจัย ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ศักยภาพด้านการเรียนรู้ของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ประเด็นการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับศักยภาพ
1. มีป้ายสื่อความหมายเพื่อศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับทรัพยากร	2.40	.254	ระดับปานกลาง
2. ผู้เยี่ยมชมได้รับข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์	3.56	.230	ระดับปานกลาง
3. มีความคุ้มค่าในการได้เรียนรู้	3.59	.221	ระดับปานกลาง
4. ข้อมูลทรัพยากรมีประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว	4.48	.194	ระดับสูง
รวม	3.51	.168	ระดับปานกลาง

จากตารางที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของตำบลท่าจั่ว มีศักยภาพด้านการเรียนรู้โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = .168) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง คือ ข้อมูลทรัพยากรมีประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = .194) และมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง คือ มีความคุ้มค่าในการได้เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = .221) ผู้เยี่ยมชมได้รับข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์ ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = .230) และการมีป้ายสื่อความหมายเรื่องราวเกี่ยวกับทรัพยากร ($\bar{X} = 2.40$, S.D. = .254) ผลจากการวิจัยเห็นได้ว่า ทรัพยากรส่วนใหญ่มีศักยภาพปานกลางในด้านการเรียนรู้ แต่อย่างไรก็ตามสามารถพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์และสร้างการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยวได้

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อประเมินศักยภาพด้านการเข้าถึงของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ทรัพยากรทางธรรมชาติของตำบลท่าจั่วมีศักยภาพด้านการเข้าถึง อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งชุมชนสามารถพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยวได้ เนื่องจากสามารถเดินทางเข้าถึงได้ทุกฤดูกาล เส้นทางในการเข้าถึงมีความปลอดภัย และถนนมีสภาพดีสามารถเดินทางได้สะดวก สอดคล้องกับสมชาย เลี้ยงพรรณ (สมชาย เลี้ยงพรรณ, 2547) ที่ได้อธิบายไว้ว่า สถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสะดวกในการเข้าถึง จัดเป็นสถานที่ที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยว เช่นเดียวกับงานวิจัยของศิรินันท์ พงษ์นิรันดร์ และคณะ (ศิรินันท์ พงษ์นิรันดร์ โอชญญา บัวธรรม และชัชชญา ยอดสุวรรณ, 2559) ที่พบว่า การมีเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเที่ยวในพื้นที่ และงานวิจัยของกัลยา สว่างคง (กัลยา สว่างคง, 2558) ที่อธิบายว่า นักท่องเที่ยวมีความเห็นว่าการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวกเป็นปัจจัยสำคัญในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นศักยภาพด้านการเข้าถึงจึงสะท้อนให้เห็นถึงความพร้อมของทรัพยากรที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรก ในการพิจารณาเลือกทรัพยากรที่จะนำมาใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยว เพราะหากมีที่ตั้งอยู่ในบริเวณที่เข้าถึงยาก หรือถนนหนทางไม่สะดวกก็จะเป็นอุปสรรคต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยว ซึ่งอาจจะทำให้นักท่องเที่ยวไม่เดินทางเข้าไป หรือหากมีการเดินทางเข้าไปก็

จะมีจำนวนน้อยมาก แต่หากชุมชนมีการพัฒนาเส้นทางการเข้าถึงให้มีความง่ายและสะดวก ก็จะทำให้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนได้นำมาใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้น ซึ่งถือเป็นความได้เปรียบในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อประเมินศักยภาพด้านเอกลักษณ์และคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ศักยภาพด้านเอกลักษณ์และคุณค่าของทรัพยากรก็ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งตำบลท่าจั่วมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีศักยภาพด้านเอกลักษณ์และคุณค่า อยู่ในระดับสูง เนื่องจากทรัพยากรมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นหรือเฉพาะพื้นที่ มีคุณค่าทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในชุมชน และมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่คนในชุมชนสามารถนำไปเรียนรู้และถ่ายทอดเรื่องราวให้แก่คนรุ่นหลัง หรือบุคคลที่สนใจได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชมพูนุช หุ่นนาค (ชมพูนุช หุ่นนาค, 2558) ที่อธิบายไว้ว่า พื้นที่ที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวสูง จะต้องมีความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมทั้งทางด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของทรัพยากรในชุมชนที่มีบทบาทสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ และการสร้างวัฒนธรรมเฉพาะถิ่นของคนในชุมชนที่มีความต่อเนื่องมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เช่นเดียวกับ วิษสุตา ร้อยพิลา และปรีดา ไชยา (วิษสุตา ร้อยพิลา และปรีดา ไชยา, 2558) ที่ได้อธิบายไว้ว่า ความเป็นเอกลักษณ์ และมีคุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยว เป็นสิ่งดึงดูดใจที่สร้างการเดินทางแก่นักท่องเที่ยวในการเข้าไปเยี่ยมชมทรัพยากรการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ได้ ซึ่งเอกลักษณ์และคุณค่าของทรัพยากรในแต่ละชุมชนย่อมมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของชุมชน ในขณะเดียวกันก็จะช่วยสร้างความโดดเด่นและความแตกต่างทางพื้นที่ให้แก่ชุมชน ที่จะนำไปสู่การใช้ประโยชน์เชิงการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อประเมินศักยภาพด้านเอกลักษณ์และคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ศักยภาพด้านการเรียนรู้ ซึ่งเป็นความพร้อมของทรัพยากรในด้านการสร้างการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่ไปเยี่ยมชม ก็มีความสำคัญต่อการพิจารณาเลือกทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยว โดยทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของตำบลท่าจั่ว มี

ศักยภาพด้านการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนได้ เนื่องจากผู้ที่มาเยี่ยมชมได้รับข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์ และมีความคุ้มค่าในการได้เรียนรู้ที่ถือเป็นคุณค่าเชิงวิชาการที่ช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว ดังที่ พิชราภรณ์ ก้อนสิง และคณะ (พิชราภรณ์ ก้อนสิง วัฒนาชัย มาลัย และนันทพร สุทธิประภา, 2554) ได้กล่าวไว้ว่า หลักเกณฑ์หนึ่งที่ใช้ในการประเมินว่าแหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพคือ การมีคุณค่าทางวิชาการและการเรียนรู้ของทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยว ในขณะที่ เกศรา สุกเพชร และวรัชต์ มัธยมบุรุษ (เกศรา สุกเพชร และวรัชต์ มัธยมบุรุษ, 2555) ได้อธิบายว่า การสร้างการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยวจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความคุ้มค่าในการเดินทางท่องเที่ยว โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่นิยมเดินทางเพื่อศึกษาหาความรู้พร้อมกับการพักผ่อน เช่นเดียวกับ อารณ สุนทรวาท (อารณ สุนทรวาท, 2552) ที่พบว่า นักท่องเที่ยวที่เข้าทดลองเที่ยวตามเส้นทางท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้นมีความพึงพอใจต่อการได้เรียนรู้และความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ได้รับจากการเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ความพร้อมของทรัพยากรในการสร้างการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างศักยภาพทางการท่องเที่ยวของพื้นที่ และยิ่งไปกว่านั้นยังช่วยสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวได้เช่นกัน

สรุป

ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของตำบลท่าจี่ อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีความพร้อมที่จะพัฒนาสู่การใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยวได้ โดยมีศักยภาพด้านเอกลักษณ์และคุณค่าโดยรวมของทรัพยากร อยู่ในระดับสูง มีความโดดเด่นของศักยภาพด้านเอกลักษณ์และคุณค่าในประเด็นความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นหรือเฉพาะพื้นที่ และมีคุณค่าทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนมีความสมบูรณ์ของทรัพยากรทางธรรมชาติทั้งป่าไม้ ภูเขา น้ำตก และแหล่งน้ำธรรมชาติ โดยเฉพาะห้วยเขามหาชัยซึ่งเป็นแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ 1 ใน 6 แหล่งของจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นทำให้ชุมชนมีความแตกต่างจากพื้นที่อื่น ในขณะที่ ศักยภาพด้านการเข้าถึงโดยรวมของทรัพยากร อยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า มีศักยภาพสูงในประเด็นการเดินทางเข้าถึงได้ทุกฤดูกาล เช่นเดียวกับศักยภาพด้านการเรียนรู้โดยรวมของ

ทรัพยากร อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า มีศักยภาพสูงในประเด็น ข้อมูลของทรัพยากรมีประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นความพร้อมของทรัพยากรที่สามารถ นำมาใช้ประโยชน์ในการสร้างการเรียนรู้ให้แก่นักท่องเที่ยว จึงเห็นได้ว่า ศักยภาพโดยรวมในทุก ด้านของทรัพยากรอยู่ในระดับที่สามารถพัฒนาเพื่อนำไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวทาง ธรรมชาติได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้

1.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีศักยภาพที่แตกต่างกัน จึงควรมีการจัด กลุ่มศักยภาพของทรัพยากรในพื้นที่เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาทางการท่องเที่ยว

1.2 ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเส้นทางการ เข้าถึงแหล่งทรัพยากร และควรมีการเข้าไปดูแล รักษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการใช้ ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างเต็มศักยภาพ

1.3. ควรมีการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือหน่วยงานที่ รับผิดชอบกับชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมการพัฒนาศักยภาพของทรัพยากร

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวของ ชุมชน

2.2 ควรมีการศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการท่องเที่ยว โดย การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยว. (2557). คู่มือตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทาง

วัฒนธรรม. เรียกใช้เมื่อ 25 มิถุนายน 2561 จาก

<http://www.tourism.go.th/assets/portals/1/news/935/1.pdf>

กรมการท่องเที่ยว. (2558). แผนปฏิบัติการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพของประเทศ

พ.ศ. 2558-2560. กรุงเทพมหานคร: กรมการท่องเที่ยว.

- กัลยา สว่างคง. (2558). การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในมุมมองของนักท่องเที่ยว
กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกในจังหวัดสระบุรี. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม
2560 จาก
[http://www.kmutt.ac.th/jif/public_html/Download/Format_Checker/4/44](http://www.kmutt.ac.th/jif/public_html/Download/Format_Checker/4/44.pdf)
.pdf
- เกศรา สุกเพชร และวาริษฐ์ มัธยมบุรุษ. (2555). การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการ
เรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาพื้นที่การไฟฟ้าฝ่าย
ผลิตแม่เมาะและชุมชนรอบจังหวัดลำปาง. คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศ
ศาสตร์: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ฉัตรสุมน พงดิฏญโญ. (2553). หลักการวิจัยทางสังคม (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: เจริญ
ดีมั่นคงการพิมพ์.
- ชมภูณัฐ หุ่นนาค. (2558). การศึกษาความเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัด
สมุทรสงคราม. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2561 จาก
http://acad.vru.ac.th/Journal/journal%205-2/09_5_2.pdf
- เทศบาลตำบลท่าจิว. (2554). แหล่งท่องเที่ยวตำบลท่าจิว. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2559 จาก
https://www.thangew.go.th/krp/view.php?album_id=2
- เทศบาลตำบลท่าจิว. (2557). สภาพและข้อมูลพื้นฐาน. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2559 จาก
<https://www.thangew.go.th/general1.php>
- ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และพัชรินทร์ เสริมการดี. (2560). ศึกษาศักยภาพและแนวทางการ
พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนบ้านทุ่งมะปราง อำเภอกวนโน และบ้านโตน
ป่าหนั่น อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2560 จาก
[http://www.dpu.ac.th/dpurc/assets/uploads/magazine/6mm32mb0axgc0](http://www.dpu.ac.th/dpurc/assets/uploads/magazine/6mm32mb0axgc0c0.pdf)
c0.pdf
- พัชรารณณ์ ก้อนสิน วัฒนาชัย มาลัย และนันทพร สุทธิประภา. (2554). การประเมินศักยภาพ
ของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อจัดเส้นทางการท่องเที่ยวโครงข่ายพืชมามอบ. รายงานสืบ
เนื่องจากการประชุมวิชาการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

- วรรณวิมล ภู่นาค. (2558). ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน: กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา. วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (มกราคม-เมษายน), 26 (1), 63 - 74.
- วิษุตา ร้อยพิลา และปรีดา ไชยา. (2558). องค์ประกอบของทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารวิจัยและพัฒนาโลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ (กันยายน - ธันวาคม), 10 (3), 197 - 211.
- วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี. (2550). ทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทย ในเอกสารการสอนชุดวิชา ทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทย สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ศิรินันท์ พงษ์นิรันดร์ โอชัยญา บัชรธรรม และชัชชญา ยอดสุวรรณ. (2559). แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา . วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการมหาวิทยาลัยขอนแก่น (มกราคม - มิถุนายน), 9 (1), 234 - 259.
- สมชาย เลี้ยงพรพรรณ. (2547). การศึกษาศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- อัศวิน แสงพิกุล. (2556). ระเบียบวิธีวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- อาภรณ์ สุนทวาท. (2552). การพัฒนาเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดราชบุรีเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. ราชบุรี: มหาวิทยาลัยหมู่บ้านจอมบึง.
- อำนวยพร ไหญ่ยิ่ง และเกษราพร ทิราวังศ์. (2553). วิจัยและพัฒนาศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนมลาบรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่. เรียกใช้เมื่อ 5 มิถุนายน 2561 จาก http://librae.mju.ac.th/goverment/20111119104834_librae/7235.pdf
- Neuman, W. (2004). Basic of social research: Qualitative and quantitative approaches. Boston: Pearson Education.

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่
กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม*

A MODEL OF POTENTIAL PERFORMANCE DEVELOPMENT
OF INTERNAL SECURITY OPERATION COMMAND IN 1ST
AREA BASED ON BUDDHADHAMMA

สัญญา พงษ์ศรีดา

Sanya Phongsrida

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: donsrida@yahoo.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม ระเบียบวิธีวิจัยใช้แบบผสม ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) จำนวน 10 รูปหรือคน เลือกแบบเจาะจง จากผู้บริหารของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 จำนวน 7 คน และพระภิกษุสงฆ์จำนวน 3 รูป รวมทั้งหมด 10 รูปหรือคน เครื่องมือในการเก็บข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้าง เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาความ

* Received 8 April 2019; Revised 27 April 2019; Accepted 27 April 2019.

การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 306 คน จากประชากร 1,454 คน เครื่องมือในการเก็บข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วย สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 พบว่า แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มที่ 1) สภาพปัญหาทางกาย พบว่า ความไม่พร้อมและขาดความสมดุลทางด้านร่างกายจึงไม่สามารถที่จะปฏิบัติงานได้ดีเท่าที่ควร กลุ่มที่ 2) สภาพปัญหาทางศีลธรรม เพราะพื้นฐานการปฏิบัติไม่เหมือนกันและขาดการปรับตัวและพฤติกรรมให้เหมาะสมกับพื้นที่ กลุ่มที่ 3) สภาพปัญหาทางจิตใจ พบว่า ขาดความมั่นใจต่อการปฏิบัติหน้าที่รวมทั้งขาดความตื่นตัวและ กลุ่มที่ 4) สภาพปัญหาทางปัญญา พบว่า ขาดการปรับตัว ทักษะและประสบการณ์

2. ศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม พบว่า รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักภวามุ่งไปสู่การวางรากฐานด้านกาย ด้านศีล ด้านจิต และด้านปัญญามีผลต่อการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ไปสู่การมีความสามารถในการวางแผน การอำนวยการ และการประสานงาน เพราะการทำหน้าที่จะอยู่ในพื้นที่ ตามแนวชายแดน และพื้นที่ตอนใน และมีความสามารถช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ความมั่นคง ส่วนผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณพบว่า ด้านการพัฒนาศักยภาพด้านกาย การพัฒนาศักยภาพด้านศีลธรรม การพัฒนาศักยภาพด้านจิตใจ การพัฒนาศักยภาพด้านปัญญา พบว่า เจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 มีความคิดเห็นต่อรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต อยู่ในระดับมาก

3. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม พบว่า ด้านกาย จะต้องมีการฝึกฝนการรับรู้ทางอายตนะทั้ง 6 ประการ การดูแลระบบของธาตุ การตรวจสอบร่างกายทุก ๆ เดือน และการ

ทดสอบสมรรถนะทางด้านร่างกาย ให้เกิดความพร้อมต่อสถานการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ด้านศีลธรรม พยายามที่มุ่งส่งเสริมความพร้อมทาง ด้านการรักษา กฎ กติกา กฎเกณฑ์ ระเบียบวินัย ความเป็นจรรยาบรรณ ค่านิยมที่ดีงามในความเป็นเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 การปรับเปลี่ยนทัศนคติ การส่งเสริมการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ตั้ง ด้านจิต พบว่า การฝึกฝนอบรมกรรมฐานทางพระพุทธศาสนา สามารถจะปรับเปลี่ยนจิตใจให้เกิดสุขภาพจิตที่ดี และความมั่นคงทางอุดมการณ์ที่หนักแน่น การฝึกสมาธิทำให้เกิดคุณภาพทางจิต เมื่อจิตมีความหนักแน่น มีความมั่นคงในกุศลธรรมทั้งหลายไม่ก่อเกิดความชั่วร้ายในจิตใจ และด้านปัญญา มุ่งส่งเสริมให้กับเจ้าหน้าที่ให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก การรู้จักการแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะ หรือรู้จักแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้านั้นเอง ลักษณะทางการพัฒนาศักยภาพมิได้เกิดขึ้นโดยความรู้สึกนึกคิด แต่จะต้องอาศัยการการศึกษาอย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นการศึกษาตามหลักวิชาการ และการศึกษาทางประสบการณ์ที่เกิดขึ้น หรืออาจจะจัดโครงการตามหลักสูตรฝึกฝีกอบรมศักยภาพในแต่ละปีมีการทบทวนองค์ความรู้อยู่ตลอดเวลา รวมทั้งการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ นอกระบบหรือการเรียนรู้ในเชิงของพื้นที่เป้าหมาย

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา, กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1, หลักพุทธธรรม

Abstract

The research entitled “A Model of Potential Performance Development of Internal Security Operation Command In 1st Area Based On Buddhaddhamma” had 3 main objectives; 1) to analyze the problems of the Potential Performance Development of Internal Security Operation Command In 1st Area Based, 2) to develop a model of potential performance development of internal security operation command in 1st area based on buddhadhamma. And 3) to present a model of potential performance development of internal security operation command in 1st area based on buddhadhamma. The methodology was the mixed method between the qualitative and quantitative methods. The qualitative research collected data from 10 key informants, purposefully selected

from 7 managers of the Internal Security Operation Command in 1st Area Based and 3 knowledgeable monks. The tools for collecting data was the structured in-depth interview, collecting data by face-to-face in-depth-interview and analyzing data by the descriptive interpretation. The quantitative research collected data from 306 samples derived from 1,454 populations by questionnaires and analyzed data with descriptive statistics as frequencies, percentages and standard deviation, SD

Findings were as follows:

1. The problem of capability development of potential performance of internal security operation command in 1st area based officers could be divided into 4 categories as 1) physical problems, the internal security operation command In 1st Area Based officers lacked physical balance and unable to perform as well as he should, 2) morality problems; they had different background and lacked the appropriate behavioral adjustment, 3) mental problems; the Internal Security Operation Command In 1st Area Based officers lacked the confidence and alertness in performing duties and 4) the intellectual problems, lacking of adjustment, skill and experiences.

2. The Potential of performing duties of the Internal security operation command in 1st area based officers on Buddhhadhamma were that the pattern of capability development of the Internal Security Operation Command In 1st Area Based officers according the Pavana, Meditation was the firm foundation for body, ethics, mental and wisdom to upgrade the Internal Security Operation Command In 1st Area Based officers to have towards being able to plan tasks, director and liaison. Because of being in the area along the border and in the area next to the border and they were able to help people along the sensitive border as the civilians. As for the findings from the quantitative research were that the Internal Security Operation Command In 1st Area Based officers'

opinions towards the capability development in the areas of physical, morality, mental, and wisdom development were at high level with the average of 4.09 and the opinions towards the honesty development were at the high level.

3. The model of potential performance development of internal security operation command in 1st area based officers on buddhadhamma were that; the physical development, there should be training the perception by the six senses and matter caring and monthly physical check-up, physical test, ready for any circumstances that may arise at all times. Morality development; promotion for the readiness in practicing by the rules, regulation, orders, ethics and good values, attitudes, justice and honesty that are suitable for the Internal security operation command in 1st area based officers. Mental development; Buddhist meditation induces the mental health and mental capability and strong idealism. Buddhist meditation practice yields the mental health. When mentality is strong and secure, the bad action, kamma, will not arise in the mind. Intellectual development; this development should emphasize the awareness of the world changes and know how to solve confronting problems accordingly. The capability development cannot arise overnight by just thinking, but the activities must be repeatedly continued by the academic way or by experiences. The curriculum of capability development must be re-examined yearly including the learning activities by non-formal system and by target areas should be included.

Keyword: Model of Potential, Security Operation Command in 1st, Buddhadhamma

บทนำ

ปัญหาด้านความมั่นคงที่เกิดจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลมีหลากหลายสลับซับซ้อนจนบางครั้งขยายตัวอย่างรวดเร็ว รุนแรง และส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง ก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในประเทศ และอาจกระทบต่อเอกราชและบูรณภาพแห่งอาณาเขต เป็นภัยอันตรายต่อ

ความสงบสุขของประชาชน รัฐบาลจึงได้กำหนด พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พุทธศักราช 2551 ขึ้น โดยให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) เป็นหน่วยปฏิบัติงานหลักซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินการรักษาความมั่นคงในราชอาณาจักร ตลอดจนบูรณาการและประสานการปฏิบัติร่วมกับทุกส่วนราชการ ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการป้องกันและรักษาความมั่นคง รวมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็งในท้องถิ่นของตน เพื่อป้องกันภัยอันตรายที่เกิดขึ้น ตั้งแต่ยามปกติและในยามที่เกิดสถานการณ์ ไม่ปกติ นอกจากนั้นได้กำหนดให้มีมาตรการ และกลไกควบคุมการใช้อำนาจเป็น การเฉพาะตามระดับความรุนแรงของสถานการณ์ปัญหาความมั่นคง ทั้งที่สืบเนื่องมาจาก สภาวะแวดล้อม ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งแต่ละชาติมีความแตกต่างกันทั้งด้าน เศรษฐกิจ การเมืองและสังคมจิตวิทยา ในขณะที่ประเทศไทยถือเป็นศูนย์กลางความเจริญ มี ความอุดมสมบูรณ์ทั้งด้านทรัพยากรและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ จึงส่งผลให้เกิดปัญหาที่ส่งผล กระทบโดยตรงในหลายด้าน ซึ่งอาจขยายวงกว้างออกไปเป็นปัญหาด้านความมั่นคงที่รุนแรงต่อ ชาติได้ ปัญหาที่สำคัญได้แก่ 1) ปัญหายาเสพติด 2) ปัญหาชนกลุ่มน้อย แรงงานต่างด้าวและผู้ หลบหนีเข้าเมือง 3) ปัญหาการก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ 4) ปัญหาอาชญากรรม ทางคอมพิวเตอร์ 5) ปัญหาความขัดแย้งในเรื่องการจัดการทรัพยากร พลังงาน และสิ่งแวดล้อม 6) ปัญหาความขัดแย้งทางสังคม 7) ปัญหาเกี่ยวกับอาวุธสงคราม 8) ปัญหาผู้มีอิทธิพล และ 9) ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร, ม.ป.ป.) จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นทางกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) จะต้องเตรียมการรับมือกับภัยคุกคามต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จึงมุ่งเน้นที่จะ พัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ให้เหมาะสมและทันต่อสถานการณ์ ให้มีขีด ความสามารถ มีสมรรถนะและมีศักยภาพในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ นโยบายของผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรที่เน้นหนักกว่าพัฒนาบุคลากร ทุกสายงานให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพมีความซื่อสัตย์ สุจริต ยึดมั่นใน ศีลธรรมและสร้างค่านิยมให้มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ประหยัด ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง เน้นภาวะผู้นำ ผู้บังคับบัญชาต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและให้มีการ ทำงานเป็นทีม มีเอกภาพ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจใคร่ที่จะศึกษาถึงรูปแบบการพัฒนาศักยภาพ การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 โดยนำ

หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นกรอบในการศึกษาสภาพทั่วไป การพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม และนำเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม ต่อผู้บริหารหรือผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร หรือ ผอ.รมน. และหน่วยงานความมั่นคง ให้มีนโยบายด้านการพัฒนา ศักยภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร และให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานด้านความมั่นคงของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) รวมทั้งการจัดสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญพิเศษ (Focus Group Discussion) และวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม” และประเด็นที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 2 การแจกแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม เพื่อทราบสภาพปัญหาในการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างไรและข้อเสนอแนะ

ขั้นที่ 3 นำข้อมูลเนื้อหาที่ได้เก็บรวบรวมจากแบบสอบถามเพื่อสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูปหรือคน เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาศักยภาพของการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม ที่สอดคล้องกับการพัฒนาในรูปแบบของหลักภาวนา 4 ได้แก่ รูปแบบการพัฒนาศักยภาพด้านกาย รูปแบบการพัฒนาศักยภาพด้านศีล รูปแบบการพัฒนาศักยภาพด้านจิตใจ และรูปแบบการพัฒนาศักยภาพด้านปัญญา

ขั้นที่ 4 นำข้อมูลเนื้อหาที่ได้เก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์เจาะลึกมาสังเคราะห์ เพื่อสร้างเป็นรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมกับศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม

ขั้นที่ 5 นำเสนอรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมกับศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม ต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ได้และสามารถสนับสนุนการปฏิบัติงาน ด้านการรักษาความมั่นคงภายในประเทศได้

ขั้นที่ 6 สรุปและอภิปรายผลการวิจัยและการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านการรักษาความมั่นคงภายในประเทศ

2. รูปแบบการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยกำหนดไว้ 2 รูปแบบ ได้แก่

2.1 รูปแบบการวิจัยแบบการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ได้แก่ กำหนดประเด็นคำถามเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาศักยภาพของการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม” ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดไว้ 5 ด้านใหญ่ ๆ ได้แก่ สภาพปัญหาการพัฒนาศักยภาพของการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ กอง

อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 เป็นอย่างไร รูปแบบการพัฒนาศักยภาพด้านกาย เป็นอย่างไร รูปแบบการพัฒนาศักยภาพด้านศีลธรรมเป็นอย่างไร รูปแบบการพัฒนาศักยภาพ ด้านจิตใจเป็นอย่างไร และรูปแบบการพัฒนาศักยภาพด้านปัญญาเป็นอย่างไร

2.2 รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการแจกแบบสอบถาม แก่เจ้าหน้าที่สังกัดกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 และกองอำนวยการรักษา ความมั่นคงภายในจังหวัด ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค 1 ในแบบเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมุ่งไปสู่การสอบถามถึงข้อมูลทั่วไปของ ผู้ตอบแบบสอบถาม และศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความ มั่นคงภายในภาค 1 จำนวน 80 ข้อ และข้อเสนอแนะจากผู้ตอบแบบสอบถาม

3. ผู้ให้ข้อมูลหลัก/ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขต ด้าน ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามประชากร ที่ กำหนดครั้งนี้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 จำนวน 232 คน และเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัด ที่อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของกอง อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 จำนวน 1,222 คน รวมทั้งหมด จำนวน 1,454 คน โดยผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน(Multi-stage Random Sampling) และการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเปิดตารางของ Robert V. Krejcie and Eayle W. Morgan (ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 306 คน ดังนี้ ผู้วิจัย แบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 และกอง อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัด

3.2 ผู้ให้ข้อมูลหลักการวิจัยแบบการสัมภาษณ์เจาะลึก(In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ กำหนดคัดเลือกการสัมภาษณ์แบบเจาะจง คือ พระภิกษุสงฆ์ระดับผู้ปกครองคณะสงฆ์ จำนวน 3 รูป และ ผู้บริหารและผู้ทรงคุณวุฒิของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 และ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัด ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของกองอำนวยการรักษา ความมั่นคงภายในภาค 1 จำนวน 7 คน รวมทั้งหมด 10 รูปหรือคน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย ได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำแนวคิดทฤษฎีมาสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ดังนี้

4.1 เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยจะใช้เก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม จำนวน 1,454 ชุด ใช้กลุ่มตัวอย่าง 306 ตัวอย่าง โดยผู้วิจัยจะดำเนินการ 1) ทำการศึกษาจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ 3) สร้างเครื่องมือ จากกรอบเนื้อหาในคำจำกัดความของศัพท์ในการวิจัย และ 4) เสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามอาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำซึ่งประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ชั้นยศ อายุราชการ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ด้านภวนา 4 (ด้านกาย, ด้านศีลธรรม, ด้านจิตใจและด้านปัญญา) ที่มีผลต่อความซื่อสัตย์ สุจริต การยึดมั่นในศีลธรรม มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ประหยัด ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการทำงานเป็นทีมมีเอกภาพสภาพในปัจจุบันเป็นอย่างไร เป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเกิร์ต (Likert) (Likert, Rensis, 1967) โดยใช้เกณฑ์แปลผลความหมายระดับความคิดเห็นจากการใช้ค่าน้ำหนัก ดังนี้

- 5 หมายถึง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

4.2 เครื่องมือการวิจัยแบบการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยจะใช้แบบการสัมภาษณ์โดยคัดเลือกแบบเจาะจงในการเก็บข้อมูลจากพระภิกษุสงฆ์ระดับผู้ปกครอง

คณะสงฆ์จำนวน 3 รูป ผู้บริหารและผู้ทรงคุณวุฒิของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 และกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัด จำนวน 7 ท่าน รวมทั้งหมด 10 รูปหรือคน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นไว้เป็นแนวคำถามการวิจัย ได้แก่ 1) สภาพปัญหาการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ในปัจจุบันเป็นอย่างไร และ 2) แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ควรเป็นอย่างไร

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลทำการวิเคราะห์และประมวลผลที่ได้รับจากแบบสอบถาม ใช้วิธีวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย และข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพทั่วไปการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1
2. ผลการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม
3. ผลการวิจัยเกี่ยวกับการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม

1. ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพทั่วไปการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 จำแนกสภาพปัญหาทั่วไปการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิแบบเจาะลึกจำนวน 10 รูปหรือคน เกี่ยวกับประเด็นสภาพปัญหาทั่วไปการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ซึ่งผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ระดับผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 และรองผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัด และพระภิกษุสงฆ์ระดับรองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ ผู้อำนวยการส่วนวางแผนและ

พัฒนาการอบรมสถาบันวิปัสสนาธุระ เจ้าคณะอำเภอ และพระวิปัสสนาจารย์ ผลการสัมภาษณ์ พบสภาพปัญหาทั่วไป จำนวน 19 สภาพปัญหา ได้แก่ 1) มีความไม่พร้อมทางด้านร่างกาย 2) การจัดการฝึกอบรมสัมมนาไม่ค่อยเหมาะสม 3) ขาดแคลนงบประมาณในการพัฒนาบุคลากร 4) ขาดกำลังพลที่ปฏิบัติหน้าที่ที่มีทักษะเฉพาะปัญหาด้านความมั่นคง 5) ไม่มีเครื่องมือและเทคโนโลยีที่ทันสมัย 6) ขาดการมีความรู้ความเข้าใจด้านหลักศีลธรรมและคุณธรรมทางพระพุทธศาสนา 7) มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนน้อย 8) ปัญหาการปรับตัวและการฝึกฝนจิตใจให้เข้มแข็ง 9) การมีความพร้อมทางจิตใจที่แตกต่างกัน 10) มีความกังวลเรื่องสุขภาพและโรคภัย 11) มีความมั่นใจในตนเองน้อย 12) การมีความสัมพันธ์ภาพ 13) ระบบการสื่อสารที่ไม่ดี 14) ขาดประสบการณ์และทักษะที่ดี 15) ขาดการปฏิบัติตนและพฤติกรรมให้เหมาะสมกับพื้นที่ 16) การเปลี่ยนแปลงความคิดของเจ้าหน้าที่ทำได้ยาก 17) การปรับตัวในการใช้เหตุและผลในการปฏิบัติหน้าที่ 18) ขาดการเรียนรู้หรือพัฒนาตนเองเพิ่มเติม และ 19) มีการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องน้อย

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดเกี่ยวกับสภาพปัญหาทั่วไปการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 จำนวน 19 ปัญหาและจะอธิบายไว้ในส่วนสาระสำคัญ ซึ่งทางผู้วิจัยได้กำหนดจำแนกกลุ่มสภาพปัญหาการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ไว้จำนวน 4 กลุ่มใหญ่ที่สอดคล้องกับการพัฒนาศักยภาพตามหลักพุทธธรรม ได้แก่

กลุ่มที่ 1. สภาพปัญหาทางด้านกาย ประกอบด้วย 6 ปัญหา ได้แก่ 1) การจัดการฝึกอบรมสัมมนาไม่ค่อยเหมาะสม 2) มีความไม่พร้อมทางด้านร่างกาย 3) ขาดแคลนงบประมาณในการพัฒนาบุคลากร 4) ขาดกำลังพลที่ปฏิบัติหน้าที่ที่มีทักษะเฉพาะปัญหาด้านความมั่นคง 5) ไม่มีเครื่องมือและเทคโนโลยีที่ทันสมัย และ 6) มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนน้อย

กลุ่มที่ 2. สภาพปัญหาทางด้านศีล ประกอบด้วย 2 ปัญหา ได้แก่ 1) ขาดการมีความรู้ความเข้าใจด้านหลักศีลธรรมและคุณธรรมทางพระพุทธศาสนา และ 2) ขาดการปฏิบัติตนและพฤติกรรมให้เหมาะสมกับพื้นที่

กลุ่มที่ 3. สภาพปัญหาทางด้านจิตใจประกอบด้วย 6 ปัญหา ได้แก่ 1) มีความพร้อมทางจิตใจที่แตกต่างกัน 2) มีความมั่นใจในตนเองน้อย 3) ระบบการสื่อสารที่ไม่ดี 4) มีความ

กังวลเรื่องสุขภาพและโรคภัย 5) ปัญหาการปรับตัวและการฝึกฝนจิตใจให้เข้มแข็ง และ 6) การมีความสัมพันธ์ภาพ

กลุ่มที่ 4. สภาพปัญหาทางด้านปัญญา ประกอบด้วย 5 ปัญหา ได้แก่ 1) ขาดประสบการณ์และทักษะที่ดี 2) การเปลี่ยนแปลงความคิดของเจ้าหน้าที่ทำได้ยาก 3) การปรับตัวในการใช้เหตุและผลในการปฏิบัติหน้าที่ 4) ขาดการเรียนรู้หรือพัฒนาตนเองเพิ่มเติม 5) มีการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องน้อย

2. ผลการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม

การพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม เป็นประเด็นสำคัญสำหรับการเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถให้กับเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น และสามารถจะปฏิบัติงานได้ต่อสถานการณ์แห่งความเปลี่ยนแปลงของภัยคุกคามด้านความมั่นคง ดังนั้น การศึกษาวิจัยนี้ผู้วิจัยมีความคาดหวังว่าจะสามารถนำไปสร้างเป็นรูปแบบการพัฒนาศักยภาพได้อย่างไรตามแนวทางพระพุทธศาสนาที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสถึงการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ไว้ 4 ประการ ได้แก่ การพัฒนาทางด้านกายภาพ การพัฒนาทางด้านศีลภาพ การพัฒนาทางด้านจิตภาพ และการพัฒนาด้านปัญญาภาพที่มีความครอบคลุมศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ หรือการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ซึ่งอาจจะต้องพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาคอื่น ๆ จะทำให้เกิดความมีประสิทธิภาพงานด้านความมั่นคงต่อไป ดังนี้

2.1 การพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ด้านกายภาพ มุ่งที่จะเสริมสร้างให้ร่างกายเกิดความสมบูรณ์แข็งแรงด้วยวิธีการ ดังนี้

2.1.1 การฝึกฝนการรับรู้ทางอายตนะทั้ง 6 ประการ ได้แก่ การฝึกฝนอบรมการใช้ศักยภาพทางตา ให้เกิดการเห็นตามความเป็นจริง การฝึกฝนอบรมการรับรู้ทางตาที่ไม่ก่อให้เกิดความทุกข์ทางสายตา การฝึกฝนอบรมทางการรับรู้ทางหูที่เป็นเสียงจากผู้อื่นหรือเสียงอื่นที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อกิจใจ เมื่อได้รับเสียงทางหูจะต้องเกิดการพิจารณาด้วยปัญญาอันเท่าทันต่อเสียงนั้น ๆ การฝึกฝนอบรมทางจมูก อันเป็นกลิ่นไม่ว่าจะเป็นกลิ่นที่ชอบหรือไม่ชอบก็ตาม

จะต้องพิจารณาเกิดความต้องการอื่น ๆ ตามมาที่ก่อให้เกิดการแสวงหาอย่างไม่ถูกต้อง การฝึกฝนอบรมทางลึ้น อันเป็นการรับรู้ทางรสชาติอาหารที่กลืนกินเข้าไปในร่างกายไม่เกิดพลังกำลังที่มุ่งสร้างความชั่วร้าย และการฝึกฝนอบรมในทางการสัมผัสอ่อนนุ่มทั้งหลายไม่ให้ติดอยู่ การสัมผัสนั้น ๆ

2.1.2 การดูแลระบบของธาตุทั้ง 4 ประการได้แก่ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ และธาตุลม ธาตุทั้งหมดเหล่านี้ต้องการการการบำรุงดูแลรักษาด้วยการให้อาหารที่เป็นประโยชน์ต่อธาตุ หากไม่ได้รับการบำรุงดูแลรักษาอย่างดีจะทำให้เกิดความทรุดโทรม และความเสื่อมของร่างกาย จึงไม่สามารถที่จะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งโดยมากแล้ว การบำรุงดูแลรักษาจะประกอบด้วยอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายครบทั้ง 5 หมู่ เพื่อดูแลความสมดุลทางร่างกายนั่นเอง

2.1.3 การตรวจสอบร่างกายบ่อย ๆ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม ซึ่งทางกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรและกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 รวมถึงกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัด ที่อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 มีนโยบายในการดูแลร่างกายให้กับเจ้าหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ เพราะการตรวจสอบร่างกายและสุขภาพเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพื่อจะทำให้ทราบว่าเจ้าหน้าที่ยังมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์หรือไม่ อย่างไร จะต้องปรับปรุงให้สอดคล้องกับการปฏิบัติภารกิจอย่างไร

2.1.4 การทดสอบศักยภาพทางด้านร่างกาย ให้เกิดความพร้อมต่อสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เพราะเจ้าหน้าที่ทุกคน หลายหน่วยจะต้องลงพื้นที่ตามแนวชายแดน และพื้นที่ตอนใน มีทั้งชุมชนชายแดน ชุมชนชนบท ชุมชนเมือง และชุมชนแออัดซึ่งเป็นพื้นที่เสี่ยงต่อร่างกาย ชีวิตและทรัพย์สิน และที่สำคัญยังอยู่ในพื้นที่อันตรายตามแนวชายแดน หากร่างกายไม่มีความพร้อมก็ต้องเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน หรือต้องกลับมารักษา อาจทำให้การทำงานของทีมเสียหายได้ ซึ่งที่กล่าวมาทั้งหมดย่อมทำให้เกิดความสอดคล้องกับการพัฒนาศักยภาพด้านร่างกาย

2.2 การพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ด้านศีลภาวนา เป็นการพัฒนาศักยภาพที่มุ่งส่งเสริมความพร้อมทางด้านการรักษากฎ กติกา กฎเกณฑ์ ระเบียบวินัย ความเป็นจรรยาบรรณ ค่านิยมที่ดีงามในความเป็นเจ้าหน้าที่กอง

อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 การปรับเปลี่ยนทัศนคติที่ยังไม่พึงประสงค์ การส่งเสริมการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ตั้ง รวมทั้งการมุ่งการรักษาความประพฤติให้เหมาะสมและสอดคล้องกับศีลธรรม 5 ประการตามแนวทางพระพุทธศาสนา ที่พยายามให้ความสำคัญและความตระหนักไปกับการตั้งเจตจำนงและการตั้งใจที่จะปฏิบัติให้เกิดศักยภาพ การปฏิบัติหน้าที่อย่างดีที่สุดอันเป็นความต้องการตามนโยบายของผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (ผอ.รมน.) ที่เน้นหนักว่าพัฒนาบุคลากรทุกสายงานให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงานอย่างมีอาชีพมีความซื่อสัตย์ สุจริต ยึดมั่นในศีลธรรมและสร้างค่านิยมให้มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ประหยัดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เน้นภาวะผู้นำ ผู้บังคับบัญชาต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและให้การทำงานเป็นทีมและมีเอกภาพ

2.3 การพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ด้านจิตภาวนา ทำให้ทราบว่า 1) การพัฒนาศักยภาพด้านจิตด้วยการฝึกกรรมฐานทางพระพุทธศาสนา พบว่า การฝึกฝนอบรมกรรมฐานทางพระพุทธศาสนาสามารถจะปรับเปลี่ยนจิตใจให้เกิดสุขภาพจิตที่ดี และความมั่นคงทางอุดมการณ์ที่หนักแน่นได้อย่างมาก เพราะการฝึกอบรมจิตเป็นการฝึกสมาธิให้เกิดคุณภาพทางจิต เมื่อจิตมีความหนักแน่น มีความมั่นคงในกุศลธรรมทั้งหลายไม่ก่อเกิดความชั่วร้ายในจิตใจ ซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ในความเป็นเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 2) การพัฒนาศักยภาพด้านจิตด้วยการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา พบว่า การส่งเสริม สนับสนุนการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาย่อมมีผลต่อการสร้างจิตสำนึกรักในคุณความดีต่อศาสนาที่ตนศรัทธา รวมทั้งการส่งเสริมการนำหลักพุทธธรรมไปสร้างกรอบการดำเนินชีวิตและกรอบการปฏิบัติหน้าที่ต่อไป 3) การพัฒนาศักยภาพด้านจิตด้วยการยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า การสร้างอุดมการณ์การเป็นเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในหลายหน่วยงานจะส่งเสริมระบบการดำเนินชีวิตด้วยการยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ 9 และสามารถนำไปสู่การยึดเป็นแบบอย่างที่ดีที่ส่งเสริมต่อการปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่เป้าหมายได้อย่างดี 4) การพัฒนาศักยภาพด้านจิตด้วยการส่งเสริมการสวดมนต์ไหว้พระประจำวัน จะทำให้เกิดสมาธิและความอ่อนโยนต่อจิตใจเหมาะสมกับการเริ่มต้นการดำเนินชีวิตที่ดีจะนำไปสู่การปฏิบัติหน้าที่ที่ดี

2.4 การพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ด้านปัญญาภาวนา ทำให้ทราบว่า ด้านปัญญาภาวนาเป็นการเรียนรู้หลักอริยสัจ หลักไตรลักษณ์ หลักพุทธธรรมอื่น ๆ โดยเฉพาะหลักสัมมาทิฐิ และสัมมาสังกัปปะที่มุ่งส่งเสริมให้กับเจ้าหน้าที่ให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก รวมทั้งการรู้จักการแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เฉพาะ หรือรู้จักแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้านั้นเอง ลักษณะทางการพัฒนาศักยภาพมิได้เกิดขึ้นโดยความรู้สึกรู้สึกคิดแต่จะต้องอาศัยการศึกษาอย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นการศึกษาตามหลักวิชาการ และการศึกษาทางประสบการณ์ที่เกิดขึ้น หรืออาจจะจัดทำโครงการตามหลักสูตรฝึกฝีกอบรมศักยภาพในแต่ละปีมีการทบทวนองค์ความรู้อยู่ตลอดเวลา รวมทั้งการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้อื่น ๆ อาทิเช่น การส่งเสริมเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของประเทศไทย หากมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก็ยังเป็นหลักให้ประชาชนคนไทยอยู่เสมอ

3. ผลการวิจัยเกี่ยวกับการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม

สรุปรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม ดังนี้

3.1 การพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ทางด้านกายภาวนา กายภาพหรือร่างกายนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า การฝึกฝนอบรมให้เจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ให้มีความเข้มแข็ง พร้อมทั้งจะปฏิบัติงานได้ในทุกสถานการณ์ย่อมประสบผลสำเร็จไปแล้วระดับหนึ่ง อาทิเช่น การส่งเสริมการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอทั้งในตอนเช้า และในตอนเย็น การส่งเสริมการดูแลสุขภาพตนเองไม่ให้มีโรคภัยเจ็บป่วยได้ง่าย การจัดหาอาหารให้ครบที่ 5 หมู่ตามหลักโภชนาการและการรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย เพื่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสม รวดเร็ว และบรรลุภารกิจได้อย่างต่อเนื่อง การสร้างสภาพแวดล้อมของหน่วยงานที่เอื้อต่อการทำงานเป็นทีมและมีเอกภาพ การจัดสวัสดิการอย่างดีที่สุดเพื่อให้เกิดกำลังใจ การจัดหายุทธโธปกรณ์ที่ทันสมัยมาใช้ในหน่วยงาน การฝึกอบรมด้านทักษะต่าง ๆ เพื่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างเข้มแข็ง รวมทั้ง การสร้างประสบการณ์และทักษะด้านการปฏิบัติงานให้สูงขึ้น เพื่อให้เกิดความพร้อมในทุก ๆ ด้านอย่างเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของภัยคุกคามทั้งในระดับภูมิภาคและในระดับโลก

สิ่งเหล่านี้ย่อมมีความสำคัญอย่างมากที่ทางกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 และหน่วยเหนือ (กอ.รมน.) จะต้องมองเห็นเป็นประเด็นใหญ่ ที่จะยกระดับศักยภาพและขีดความสามารถให้มีศักยภาพต่อการปฏิบัติการกิจได้อย่างเต็มกำลังความสามารถ และมีเอกภาพการทำงานเป็นทีมได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

3.2 การพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ทางด้านศิลปาวนา ผู้วิจัยเห็นว่า เจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 จะมีปัญหาน้อยในด้านนี้ เพราะการรักษาระเบียบวินัยค่อนข้างจะอยู่ในกฎเกณฑ์ข้อบังคับของผู้บังคับบัญชาอย่างมาก และมีกำกับและกำหนดมาจากหน่วยต้นสังกัดเดิมมาแล้ว เพราะการมาปฏิบัติหน้าที่ในกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 จะเป็นการมาทำงานปีต่อปี จึงไม่น่าห่วงแต่จะต้องมีการส่งเสริมให้เกิดความใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนามากขึ้น แม้ว่า ความหมายของศีลธรรมจะคล้ายกับการปฏิบัติตามกฎ กติกาของหน่วย แต่ด้วยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาจะต้องทำหน้าที่ในการรักษาศีล 5 ประการให้ได้ แม้ว่าบางครั้งอาจจะเกิดความผิดพลาดไปแล้วก็ตาม แต่การควบคุมตนเองจะอยู่ในกรอบของความดีงามทั้งหมดซึ่งควรปฏิบัติในการรักษาศีล ดังนี้ 1. การไม่การประทุษร้ายและทำลายชีวิตผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นชีวิต หรือร่างกายก็ต้องห้ามตนเองให้ได้ พร้อมทั้งการสวดสวดคุณและและการกำกับจากต้นสังกัดเดิม และหน่วยที่ตนเองมาปฏิบัติหน้าที่อยู่ 2.การยึดถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ไม่มองหรือไปทำลายหรือยึดถือเอาทรัพย์สินของบุคคลอื่นมาเป็นของตนเอง ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์การปฏิบัติตามหน้าที่ก็ตาม หรือการดำรงชีวิตตามปกติก็ตาม 3.การไม่ยุ่งเกี่ยวหรือไปทำลายระบบความสัมพันธ์ที่ดีต่อครอบครัวบุคคลอื่น ๆ และไม่สร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นในสังคม 4.การยึดถือคำพูดหรือสัจจะ ความสัตย์จริงต่อจรรยาบรรณที่พึงมีในการเป็นเจ้าหน้าที่หน่วยงานความมั่นคง นอกจากนี้ยังต้องใช้คำพูดที่ก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ และ 5.การสร้างระบบสติปัญญาที่ดีให้กับตนเอง พร้อมกับการส่งเสริมการฝึกฝนอบรมให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในเรื่องของความเปลี่ยนแปลงเพราะรูปแบบการปฏิบัติงานไม่ได้เหมือนเดิมอยู่ตลอดเวลา

3.3 การพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ทางด้านจิตาวนา ผู้วิจัยเห็นว่า ประเด็นใหญ่ของการปฏิบัติหน้าที่ในความ เป็นเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 หรือเจ้าหน้าที่หน่วยความมั่นคง

ในเรื่องจิตใจมีผลต่อประสิทธิภาพของงานและความสำเร็จ โดยเฉพาะระบบการสร้างขวัญและกำลังใจของหน่วยงาน ต้นสังกัดที่จะต้องก่อให้เกิดวัฒนธรรมแบบพี่น้องเพื่อนร่วมงานให้มากที่สุดรวมทั้งการสั่งการต่าง ๆ จะต้องคำนึงถึงผลต่อการบั่นทอนกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน หากผู้ปฏิบัติงานขาดกำลังใจ ก็อาจจะส่งผลกระทบต่อความเสี่ยงในชีวิตและความล้มเหลวของภารกิจได้ รวมทั้งความท้อแท้ ท้อถอยก็จะเกิดขึ้นตามมามากมายในจิตใจ เพราะการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 สิ่งหนึ่งก็ความระแวงซึ่งกันและกัน ความไม่มั่นคง ความอ่อนไหวต่อสภาพสังคม วัฒนธรรมในพื้นที่ปฏิบัติการ และสภาพพื้นที่ที่มีความเสี่ยง ซึ่งจะส่งผลรวมไปถึงภารกิจของงานที่จะล้มเหลวได้ง่าย ฉะนั้น การพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 จะต้องมองจิตใจที่สามารถปฏิบัติงานได้ด้วยความมั่นใจ ซึ่งเป็นหลักประกันได้ว่า ความมั่นใจต่อภารกิจนั้นคือความสำเร็จต่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

3.4 การพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค 1 ทางด้านปัญญาภานา ผู้วิจัยเห็นว่า ความรอบรู้ และการเรียนรู้ต่อการปฏิบัติจัดเป็นลักษณะของปัญญาที่ดี แต่กระนั้น การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในภูมิภาคและโลก ทางเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ยังขาดระบบการเรียนรู้ที่ดีซึ่งเป็นผลทำให้ไม่มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพพื้นที่มากนัก รวมทั้งการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยมแบบเก่า ๆ ถือได้ว่าเป็นปัญหาในระดับการดำเนินชีวิตด้วยระบบทีมงาน ซึ่งบางครั้งเมื่อมีการเข้ามาปฏิบัติหน้าที่และเจ้าหน้าที่ของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ใหม่ แม้ว่ารับรู้มาแล้วว่าจะปฏิบัติอย่างไร แต่ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญไปที่ระเบียบวินัยเป็นหลักมีความเป็นไปได้น้อยมากที่มุ่งเน้นไปในส่วนของการสร้างปัญญา แต่ถึงอย่างไร ก็ตาม การสร้างหรือการพัฒนาสติปัญญา มิใช่จะทำให้เกิดขึ้นได้ในเร็ววัน บางครั้งก็ต้องอาศัยตัวประสบการณ์เป็นผู้สอนได้ดีที่สุด ซึ่งควรจะทำอย่างไร การพัฒนาปัญญา เป็นการพัฒนาระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อการปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ให้มีความเฉลียวฉลาดต่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างต่อเนื่อง นอกจากปฏิบัติงานแล้วยังต้องเสริมด้วยภาคทฤษฎีที่จำเป็นอย่างยิ่ง และจะต้องมีความรู้ลึก รู้กว้าง รู้รอบต่อและความเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

จะเห็นได้ว่า รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กอง
อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ทั้ง 4 ด้านได้แก่ กายาวนา ศิลาวนา จิตาวนา
และปัญญาาวนา มีความเหมาะสมอย่างมากในการนำไปช่วยเป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนา
ศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ให้กับเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ให้มี
ความสามารถในการปฏิบัติงานด้านความมั่นคงได้ และมีความสามารถในการดำเนินการพัฒนา
และช่วยเหลือประชาชนได้ ซึ่งได้รับการพัฒนาทางกาย ทางศีลธรรม ทางจิตใจและทางปัญญา
ให้มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่อย่างสูงสุดและศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กอง
อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม ให้เจ้าหน้าที่กองอำนวยการ
รักษาความมั่นคงภายในภาค 1 มีความซื่อสัตย์ สุจริต สามารถยึดมั่นในศีลธรรม มีความเป็นอยู่
ที่เรียบง่าย ประหยัด ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและมีการส่งเสริมการทำงานเป็น
ทีมมีเอกภาพ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำการวิจัยเชิงปริมาณโดยทำการสำรวจความคิดเห็นไปยัง
เจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ว่า สิ่งที่กำลังมาทั้งหมดสามารถจะ
นำไปประพฤติดิปฏิบัติหรือสามารถจะรองรับการปฏิบัติหน้าที่หรือการปฏิบัติงานด้านความ
มั่นคงได้ ในปัจจุบัน และอนาคตได้หรือไม่ อย่างไร

องค์ความรู้จากการวิจัย

กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) เป็นองค์กรหลัก ใน
การบูรณาการ อำนาจการ และกำกับดูแลการปฏิบัติงานป้องกันและแก้ไขปัญหามันคง
ภายในราชอาณาจักรที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือความ
มั่นคงของรัฐ พร้อมทั้งดำเนินการเสริมสร้างให้ประชาชนตระหนักในหน้าที่ที่จะเกิดทุน พัทธกิจ
และรักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ โดยให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมให้
ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว และสนับสนุนโครงการอัน
เนื่องมาจากพระราชดำริ ด้วยการน้อมนำแนวทางพระราชทาน“เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”และ
“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”เป็นหลักกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ซึ่ง
เป็นหน่วยขึ้นตรงต่อผู้บัญชาการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (ผอ.รมน.) มีหน้าที่
รับผิดชอบและการสนับสนุนการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรในเขตพื้นที่รับผิดชอบ
ของกองทัพบกตามที่ผู้บัญชาการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรมอบหมาย และมี

อำนาจหน้าที่ตามที่อยู่ฝ่ายการรักษามั่นคงภายในราชอาณาจักรกำหนดตามข้อเสนอของฝ่ายการรักษามั่นคงภายในภาคเจ้าหน้าที่กองฝ่ายการรักษามั่นคงภายในภาค 1 จะต้องปฏิบัติหน้าที่หรือปฏิบัติงานภายใต้คำสั่งและนโยบายของหน่วยเหนือ (กอ.รมน.) และผู้บังคับบัญชาในระดับต่าง ๆ โดยมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติภารกิจด้านความมั่นคงให้สำเร็จ จัดปัญหาภัยคุกคามให้หมดไป และจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชนคนไทยและประเทศชาติสืบไป

กล่าวได้ว่า การพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองฝ่ายการรักษามั่นคงภายในภาค 1 และกองฝ่ายการรักษามั่นคงภายในจังหวัด ที่อยู่ในความรับผิดชอบของกองฝ่ายการรักษามั่นคงภายในภาค 1 จะต้องมีความพร้อมในการขับเคลื่อนภารกิจทั้งหมด ไปสู่ผลสัมฤทธิ์ในเชิงการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้นและดีขึ้น การพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ ของเจ้าหน้าที่กองฝ่ายการรักษามั่นคงภายในภาค 1 ทั้ง 4 ด้าน เป็นตัวเลือกหนึ่งการเสริมสร้างศักยภาพให้กับเจ้าหน้าที่ให้มีศักยภาพหรือขีดความสามารถในการสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านความมั่นคงให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ของกองฝ่ายการรักษามั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษามาทั้งหมด ทำให้พบองค์ความรู้ที่น่าสนใจ คือ การใช้หลักการปรับและเพิ่มศักยภาพด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านยึดมั่นในศีลธรรม ด้านความเป็นอยู่ที่ดีเรียบง่าย ประหยัด ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และด้านการงานเป็นทีมมีเอกภาพ จะช่วยให้เจ้าหน้าที่กองฝ่ายการรักษามั่นคงภายในภาค 1 ให้ความทันต่อยุคการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพหรือขีดความสามารถและการปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพที่กองฝ่ายการรักษามั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) ดังนี้

1. การปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นหลักปรัชญาและองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและประชาชนอย่างแท้จริง
2. การปรับเปลี่ยนทักษะและความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ จะต้องมีความพร้อมในทักษะด้านต่าง ๆ อาทิเช่น การวางแผน การอำนวยการ และการประสานงาน และมีความพร้อมในการปฏิบัติภารกิจอยู่เสมอ ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์
3. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้สอดคล้องกับระเบียบวินัย ซึ่งจะเป็นสัญลักษณ์และจุดแข็งให้กับหน่วยงานความมั่นคงได้

4. การปรับเปลี่ยนระบบการศึกษาเรียนรู้และเข้าถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นไทยและต่างชาติ การสร้างระบบการศึกษาเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการปรับเปลี่ยนตนเองให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบได้ และเป็นแรงจูงใจให้เจ้าหน้าที่หน่วยความมั่นคง ปฏิบัติงานได้เต็มความสามารถ

อภิปรายผล

จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน พบว่า สภาพปัญหาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ ที่ได้ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน สภาพปัญหาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค 1 ตามหลักพุทธธรรมในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ด้านกายภาพ 2) ศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ด้านศีลภาพ 3) ศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ด้านจิตภาพ และ 4) ศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ด้านปัญญาภาพ พบว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงอันดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ด้านปัญญาภาพ ศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ด้านกายภาพ ศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ด้านศีลภาพ และ ศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ด้านจิตภาพ เป็นด้านที่มีคะแนนน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ คือ การประสานงานการขับเคลื่อนและการใช้มวลชน มีคะแนนน้อยที่สุด

จากการค้นคว้างานวิจัยภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม ไม่พบงานวิจัยใดที่สามารถเปรียบเทียบกันได้โดยตรง แต่มีผลการวิจัยที่ใกล้เคียงกัน คือ งานวิจัยของ ว่าที่ร้อยตรีหญิงสุทธธัญญา โอบอ้อม (ว่าที่ร้อยตรีหญิงสุทธธัญญา โอบอ้อม, 2558) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ในภาพรวมพบว่า ด้านการฝึกอบรม ด้านการศึกษาและด้านการพัฒนาแนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ จะต้องเริ่มจากกระบวนการหรือวิธีการพัฒนาทรัพยากรบุคคลใน 3 ด้าน คือ T (training) การฝึกอบรม, E (education) การศึกษา, และ D (development) การ

พัฒนา นำมาบูรณาการกับหลักพระพุทธศาสนา คือ หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา จะก่อให้เกิดศักยภาพของบุคลากรใน 3 ด้าน คือ ทางด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านพฤติกรรม ที่ประสงค์ ดังนั้น แนวทางการพัฒนานี้สามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะได้แนวทางจากการสังเคราะห์ (Synthesis Model) คือ $TED + SSP = KSA$ และยังได้สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับหลัก ภาวนา 4 ของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2544) “พุทธธรรมกับการพัฒนาชีวิต” ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ผู้ปฏิบัติได้แล้วจะมีผลดีทั้งการพัฒนาตนเอง และจิตใจ ความหมายของภาวนา 4 คือ การเจริญ การพัฒนาทั้งทางด้านสมถะ และวิปัสสนา เพื่อให้มีผลปรากฏ ทั้งภาพลักษณ์ภายนอกและภายใน ฉะนั้นการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรื่องการประสานงานการขับเคลื่อนและการใช้มวลชนจะต้องมีจิตใจและความสัมพันธ์ภาพที่เป็นมิตรหรือเป็นกัลยาณมิตรกับทุกคน ซึ่งสอดคล้องกับงานการวิจัยของ จุมพล พูลภัทรชีวินและคณะ (จุมพล พูลภัทรชีวิน และคณะ, 2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิจัยและพัฒนากระบวนการสร้างความดีมีคุณธรรม พบว่า คุณลักษณะที่สำคัญของคนดี มีคุณธรรม คือ คนที่มีศีล มีธรรมะ มีสติ มีความรับผิดชอบ ประพฤติดี มีความซื่อสัตย์ ละอาย และเกรงกลัวต่อบาป เป็นต้น และยังได้สอดคล้องกับงานการวิจัยของ วันชัย สุขตาม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาทุนมนุษย์วิถีพุทธในยุคโลกาภิวัตน์ พบว่า แนวคิดเกี่ยวกับหลักพุทธธรรม เป็นแนวคิดที่สามารถผลักดันให้ทุนมนุษย์ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล หลักธรรมที่สำคัญหลักธรรมหนึ่งก็คือ หลักภาวนา 4

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ 1) หลักการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ 2) วัตถุประสงค์ของการพัฒนาศักยภาพ 3) กระบวนการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ (ในกระบวนการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ พบว่า มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ มีหลักพุทธธรรม คือ หลักภาวนา 4 มีขั้นตอนในการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ 4 ขั้นตอน และมีโครงการและกิจกรรมประกอบการพัฒนา) 4) การนำรูปแบบไปใช้ และ 5) เงื่อนไขของความสำเร็จ สอดคล้องกับงานการวิจัยของ เพลินใจ พฤษชาติรัตน์ ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการพัฒนากะผู้เฒ่าของผู้เฒ่าของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนากะผู้เฒ่าของผู้เฒ่าของผู้อำนวยการ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย 1) ที่มาของรูปแบบ 2)คุณลักษณะผู้นำที่ต้องการ 3) กระบวนการพัฒนา 4) การนำรูปแบบไปใช้ และยังได้สอดคล้องกับ พิเชษฐ โปธิภักดิ์ (พิเชษฐ โปธิภักดิ์, 2553) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบ มี 3 ส่วน คือ 1) หลักการและวัตถุประสงค์ 2) โครงสร้างและสาระสำคัญ และ 3) การนำไปสู่การปฏิบัติและเงื่อนไขความสำเร็จ

การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบรูปแบบจากการนำรูปแบบที่ได้พัฒนาแล้วไปปรึกษาที่ปรึกษาและปรับปรุงและแก้ไข ผลจากการตรวจสอบรูปแบบทั้ง 5 ส่วน มีความเห็นว่า มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้

สรุป

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ทั้ง 4 ด้านได้แก่ กายภาวนา ศิลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา มีความเหมาะสมอย่างมากในการนำไปช่วยเป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ให้กับเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานด้านความมั่นคงได้ และมีความสามารถในการดำเนินการพัฒนาและช่วยเหลือประชาชนได้ ซึ่งได้รับการพัฒนาทางกาย ทางศีลธรรม ทางจิตใจและทางปัญญา ให้มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่อย่างสูงสุดและศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม ให้เจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 มีความซื่อสัตย์ สุจริต สามารถยึดมั่นในศีลธรรม มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ประหยัด ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและมีการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมมีเอกภาพ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำการวิจัยเชิงปริมาณมาใช้ในการสำรวจความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ดังกล่าวมาทั้งหมด สามารถนำไปประพจน์ปฏิบัติและรองรับการปฏิบัติหน้าที่หรือการปฏิบัติงานด้านความมั่นคงได้ในปัจจุบันและอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม จะต้องมียุทธศาสตร์การปฏิบัติหน้าที่และมีความสามารถปฏิบัติงานใน 3 ประการ คือ 1.การวางแผน 2.การอำนวยการ และ 3. การประสานงาน ในงาน ดังต่อไปนี้ คือ การบริหารบุคคล งานการข่าว งานนโยบายและแผน งานกิจการมวลชนและสารนิเทศ งานการบริหารทั่วไป งานงบประมาณและการเงิน งานการประสานงานความมั่นคง และงานประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และอื่น ๆ ตามสั่งการของผู้บังคับบัญชา ดังนั้น การกำหนดนโยบายของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) จะกำหนดประเด็น ดังนี้

1.1 การพัฒนาศักยภาพด้านกายภาพ ผู้วิจัยเห็นว่า กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 และหน่วยเหนือควรให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมสมรรถนะทางร่างกายให้เหมาะสมและเกิดความพร้อมทุกสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งการสร้างกำลังพลใหม่ ๆ ให้มากขึ้นเพื่อทดแทนกำลังที่ปฏิบัติหน้าที่นาน รวมทั้งการจัดโครงการฝึกอบรมเสริมสร้างสมรรถนะและบุคลิกภาพให้เหมาะสมกับร่างกายบ่อย ๆ หรือทุก ๆ เดือน พร้อมระบบการดูแลเรื่องสวัสดิการให้มากขึ้น เช่น ที่พักอาศัย ค่าตอบแทน การดูแลสุขภาพ หลังจากการปฏิบัติหน้าที่ และงบประมาณในการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ที่ทันสมัย เป็นต้น

1.2 การพัฒนาศักยภาพด้านศีลภาพ ผู้วิจัยเห็นว่า กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ควรที่จะส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ให้สอดคล้องกับความเป็นมืออาชีพของหน่วยความมั่นคงให้มากขึ้น รวมทั้งการปรับตัวให้เข้าไปสู่ความกลมกลืนทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่ปฏิบัติการ สามารถพัฒนาความสัมพันธ์กับนานาประเทศมากยิ่งขึ้น

1.3 การพัฒนาศักยภาพด้านจิตภาพ ผู้วิจัยเห็นว่า กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ควรที่จะสร้างศักยภาพความพร้อมทางจิตใจให้เจ้าหน้าที่ทุกระดับ อาทิเช่น ความมุ่งมั่นในอุดมการณ์ ความมั่นใจในตนเอง การตัดสินใจ และความตื่นตัว เป็นต้น เพราะสิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อการปฏิบัติงานในระบบทีมงาน หากไม่มีความพร้อมเท่า ๆ กัน จะส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในพื้นที่ได้

1.4 การพัฒนาศักยภาพด้านปัญญาภาวนา ผู้วิจัยเห็นว่า กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ควรที่จะเสริมสร้างประสบการณ์และทักษะด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษ และภาษาประเทศเพื่อนบ้านที่ใช้อยู่ในพื้นที่ปฏิบัติการ การปรับทัศนคติ ค่านิยมต่อความเป็นเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคง รวมทั้งการส่งเสริมระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านความมั่นคงอื่น ๆ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

การพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม การพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ เป็นสิ่งที่ควรตระหนักถึงระบบต่าง ๆ อาทิเช่น ความมั่นคง ระบบการเมือง ระบบเศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม ให้เกิดการปฏิบัติงานหรือการปฏิบัติไปสู่เป้าหมายได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับนโยบายของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) ดังนี้

2.2 การพัฒนาศักยภาพด้านกายภาวนา ผู้วิจัยเห็นว่า ควรที่จะสร้างเสริมให้กำลังพลที่ปฏิบัติงานเก่าและกำลังพลที่เข้ามาปฏิบัติงานใหม่ ให้มีร่างกายที่เข้มแข็ง ด้วยการเสริมสร้างระบบการดูแลสุขภาพด้วยโภชนาและอาหารที่สามารถกระตุ้นธาตุทั้ง 4 ให้สมดุลและเหมาะสมต่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างไร้โรคภัยไข้เจ็บง่าย รวมทั้งการเสริมสร้างระบบการทดสอบร่างกายให้มีความพร้อมอยู่เสมอด้วยการออกกำลังกายอย่างเป็นระบบ

2.2 การพัฒนาศักยภาพด้านศีลภาวนา ผู้วิจัยเห็นว่า ควรที่จะนำเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 เข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพิ่มเติม อาทิเช่น การปฏิบัติตามหลักศีล 5, ศีล 8 ในโอกาสต่าง ๆ รวมทั้งการส่งเสริมความตระหนักถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการนิมนต์พระวิทยากรที่มีความรู้มาถ่ายทอดวิธีการปฏิบัติศีลธรรมที่สอดคล้องและเหมาะสม

2.3 การพัฒนาศักยภาพด้านจิตภาวนา ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีแผนงานโครงการจะมุ่งไปสู่การสร้างเสริมประสบการณ์ด้านการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเพื่อฝึกอบรมจิตใจให้เกิดความเข้มแข็ง มั่นคง มั่นใจ และเพิ่มพูนอุดมการณ์การทำงานเพื่อประชาชน ความทุ่มเท เสียสละให้กับความเป็นกัลยาณมิตรที่เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมมีเอกภาพมากยิ่งขึ้น

2.4 การพัฒนาศักยภาพด้านปัญญาภาวนา ผู้วิจัยเห็นว่า ควรที่จะนำหลักการศึกษาผนวกกับประสบการณ์ในการปฏิบัติตามพื้นที่ โดยจัดหลักสูตรหรือจัดองค์ความรู้ใหม่ให้กับ

เจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคง เพิ่มโอกาสที่จะแสวงหาเส้นทางความก้าวหน้าทางอาชีพราชการ อีกทั้งการถ่ายทอดประสบการณ์จากเจ้าหน้าที่รุ่นพี่เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้มากยิ่งขึ้น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไปที่นักวิจัยอื่นๆ ควรจะสนใจเพื่อนำไปเป็นประเด็นที่มีความแตกต่างโดยเฉพาะกำหนดให้ระเบียบวิธีที่แตกต่างกันไปเพื่อเป็นการประเมินตรวจสอบถึงผลการวิจัย และกระบวนการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรมได้อย่างไรต่อไป

3.1 ควรจะทำการศึกษาในประเด็นหลักสูตรหรือด้านวิชาการเพื่อการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ตามหลักพุทธธรรมภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579)

3.2 ควรทำการศึกษาในประเด็นรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ขององค์กรเพื่อเสริมสร้างศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาคอื่น ๆ ตามหลักพุทธธรรม ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579)

เอกสารอ้างอิง

กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร. (ม.ป.ป.). คู่มือการปฏิบัติงานตามโครงสร้างใหม่. ม.ป.ท.

จุมพล พูลภัทรชีวิน และคณะ. (2549). การวิจัยและพัฒนากระบวนการสร้างความดีมีคุณธรรม. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน).

ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2543). ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2544). พุทธธรรม (ฉบับเดิม) พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: ดวงแก้ว.

พิเชษฐ์ โพธิ์ภักดี. (2553). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนนิติบุคคล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สาขาบริหารการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต.

ว่าที่ร้อยตรีหญิงสุทธธัญญา โออ้อม. (2558). การพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามแนวพระพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต: บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Likert, Rensis. (1967). “The Method of Constructing and Attitude Scale”, in Reading in Attitude Theory and Measurement. Fishbein, Martin, Ed., New York: Wiley & Son.

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้สำหรับ
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา*

MANAGEMENT MODEL OF “MODERATE CLASS, MORE LEARNING
POLICY” IN SCHOOLS UNDER OFFICE OF PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA

ยุทธวีร์ แก้วทองใหญ่

Yudthavee Kaewthongyai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

พระเมธาวันัยรส

Phrametavinayrod

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

E-mail: yudthavee.K@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษานโยบาย แนวคิด ทฤษฎีและสภาพการจัดการเรียน การสอนแบบลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้สำหรับโรงเรียน ประถมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร 3) เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ลดเวลาเรียน เพิ่ม เวลารู้สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารและครู จำนวน 141 คน นักเรียน 282 คน และผู้ปกครองหรือญาติและคณะกรรมการบริหารโรงเรียน 312 คน สถิติที่ใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน สทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน

* Received 8 April 2019; Revised 28 April 2019; Accepted 28 April 2019.

ผลการวิจัยพบว่า

1. นโยบายการจัดการเรียนการสอนแบบลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3 หน่วยงาน ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และสถานศึกษา เพื่อขับเคลื่อนการนำหลักสูตรสถานศึกษา ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้อิสระ ส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนให้มีคุณภาพ มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ตามความสนใจและถนัด แนวคิดทฤษฎีโรงเรียน “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” โดยการลดเวลาเรียนภาควิชาการและการลดเวลาของการจัดกิจกรรม 4 H คือ Head (กิจกรรมพัฒนาสมอง), Heart (กิจกรรมพัฒนาจิตใจ), Hand (กิจกรรมพัฒนาทักษะการปฏิบัติ) และ Health (กิจกรรมพัฒนาสุขภาพ) ซึ่งสอดคล้องกับองค์ 4 ของการจัดการศึกษา คือ พุทธิศึกษา จริยศึกษา หัตถศึกษา และพลศึกษา ส่วนสภาพการจัดการเรียนการสอนแบบลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ในสถานศึกษา พบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นในระดับมาก โดยเรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ สภาพรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน สภาพคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน สภาพผลงานและการแสดงออกของผู้เรียน และด้านที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ สภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

2. พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ขั้นตอนการจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) จัดทำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับผู้เรียน เกี่ยวกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อใช้ประกอบการวางแผนการจัดกิจกรรมเพิ่มเวลารู้ 2) วิเคราะห์สภาพความพร้อมของโรงเรียน ทั้งด้านบุคลากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัสดุอุปกรณ์ สื่อ แหล่งเรียนรู้ สถานที่ งบประมาณ หรือประสานทรัพยากรภายนอกโรงเรียนมาให้การสนับสนุนโรงเรียน โดยแหล่งเรียนรู้ของการจัดการเรียนรู้ “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียน ได้แก่ 1) บริเวณและสถานที่ต่าง ๆ ภูมิทัศน์ของโรงเรียนในชุมชน/ท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน 2) ผู้รู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และปราชญ์ชาวบ้าน 3) เรื่องราว สถานการณ์ และเหตุการณ์สำคัญ 4) วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นและวันสำคัญ ศาสนาและทางราชการ โดยกิจกรรม 4 H ผู้บริหารและครูจะต้องเป็นกัลยาณมิตร อาศัยหลักพุทธธรรมคือ สังคหวัตถุ 4 ในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้เพื่อให้

ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากกิจกรรมอย่างเต็มความสามารถและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21

3. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อม หลักการ 3) วัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ประกอบด้วย 1) ระบบงาน 2) กระบวนการจัดการ ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ ประกอบด้วย 1) โครงสร้าง 2) การตัดสินใจ 3) แนวทางการประเมิน และส่วนที่ 4 ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ บุคลากรหลักอทิธิบาท 4

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการเรียนการสอน,ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้

Abstract

The objective of this research is to study policy, concept, theory and condition of teaching and learning management by moderate class, more learning policy to know in educational institutions. Under the Office of Primary Educational Service Area 2) to develop a learning management model, reduce learning time, increase time to know in primary schools Bangkok 3) to propose a learning management style, reduce study time, increase knowledge in primary school Bangkok By using a method of research that combines methods such as quantitative research By using the sample group The administrators and teachers of the amount of 142 persons, 262 students and parents or relatives and 312 school administrators committee. Statistics using percentage, mean, standard deviation and qualitative research by interviewing 10 qualified persons / 10 experts in conversation groups / person

The research found that:

1. Policy on teaching and learning management that moderate class, more learning policy to know, has 3 related departments, namely the Ministry of Education. Office of the Basic Education Commission (OBEC) and educational

institutions to drive school curriculum implementation To be able to perform effectively, independently, to promote and develop quality students Have analytical skills Get full development as potential According to interest and skill School theory concept "Reduce study time, increase knowledge" by reducing academic study time and reducing time of organizing activities. 4 H is Head (brain development activities), Heart (mental development activities), Hand (activities develop practical skills) And Health (health development activities) which are consistent with the 4 elements of educational management, namely, cognitive education, ethics, crafts, and physical education, condition of teaching and learning management, reducing learning time, increasing knowledge The study found that every aspect had a high level of opinion. By sorting from descending to 3 rank, namely, condition, learning style of learners Desirable characteristics of learners Conditions of work and expression of learners and the aspect with the least opinion is the learning achievement condition of the learners

2. Develop the learning management model, reduce learning time, increase the time to learn in primary schools Bangkok area consists of the process of organizing the activity "Reduce study time, increase time to know" consisting of 2 steps, including 1) Create information about students. About individual aptitudes, interests and needs of students for use in planning activities, increasing time to know 2) analyzing school readiness conditions Both personnel Local wisdom, materials, media, learning resources, places, budgets or coordinating resources outside the school to support schools. By learning resources of learning management "reduce study time, increase knowledge time" of schools, including 1) various areas and locations School / community landscape Learning resources in schools 2) People who know local wisdom 3) Stories, situations and important events 4) Local culture, traditions and important days, religion and government by 4H activities. Executives and teachers must be friendly. Relying on the

principle of Buddhism, namely Sangkhawab 4, in promoting activities, reducing time to study, and increasing time to know, so that learners can learn from activities that are full and able to apply in life in the 21st century

3. The teaching and learning management model reduces learning time, increases the learning time for educational institutions. Under the Office of Primary Education Area (Complete version) consisting of 3 parts, namely, part 1, leading parts, including 1) environment, principle 3) objective, part 2, model consisting of 1) work system, 2) management process, part 3, the implementation process consists of 1) structure 2) Decision 3) Assessment guidelines and Part 4 Part 4 Conditions of success.

Keyword: Teaching and Learning Management Model, Moderate Class, More Learning Policy.

บทนำ

การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดของตนเองส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการใช้แนวการสอนหรือวิธีสอนที่มีประสิทธิภาพเพื่อทำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จทางการเรียนรู้โดยลดการจัดการศึกษาในเชิงปริมาณคือการลดบทบาทของครูจากผู้สอนเป็นเพียงผู้ชี้แนะการลดการเรียนรู้โดยการท่องจำการสอบและการหาคำตอบจากการแทนค่าในสูตรต่างๆ เพิ่มการกระตุ้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ ตามหลักการของ Teach Less, Learn More (TLLM) ประกอบไปด้วยคำถามสำคัญ 3 ประการคือ 1) ทำไมจึงต้องสอน 2) สอนอะไร 3) สอนอย่างไร

กรอบแนวคิด Teach Less, Learn More (TLLM) รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการของสิงคโปร์ Mr. Tharman Shanmugaratnam ได้นำเสนอกรอบแนวคิดของ TLLM ซึ่งใช้หลักการของการเปลี่ยนวิธีการสอนจาก “ปริมาณ” สู่ “คุณภาพ” กรอบแนวคิดที่นำเสนอไว้คือกรอบการทำงานของหลายฝ่ายซึ่งได้แก่กระทรวงศึกษาธิการ ผู้บริหารโรงเรียนและครูเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในขณะที่ผู้สอนเปลี่ยนบทบาทจากการสอนเป็นผู้ชี้แนะ การเปลี่ยนจากปริมาณไปสู่คุณภาพนั้นหมายความว่าความรวมถึงปฏิสัมพันธ์

ระหว่างครูและผู้สอนในห้องเรียนการเพิ่มโอกาสในการให้ผู้เรียนได้อภิปรายมากขึ้นการเรียนรู้แบบเรียนรู้ตลอดชีวิตและการใช้นวัตกรรมและกลยุทธ์การสอนที่มีประสิทธิภาพในขณะเดียวกันต้องลดการสอบแบบซ้ำซ้อนลดการทดสอบแบบให้ผู้เรียนต้องตอบแบบลอกเลียนแบบคำตอบหรือสูตรจากครูผู้สอนจากความจำ มาตรการ Teach Less, Learn More (TLLM) เริ่มมาจากประเทศสิงคโปร์ ที่ได้ชื่อว่ามีจัดการจัดการเรียนการสอนโดยมีกระบวนการปฏิบัติ โดยสรุป ได้ว่าผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการจัดการเรียนการสอนโดยการสอนที่มีครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้น้อยลงแต่เกิดการเรียนรู้ได้มากจะประสบผลสำเร็จนั้นผู้เรียนจะต้องเป็นผู้ที่เรียนแบบมีส่วนร่วมมากขึ้นทั้งนี้ครูผู้สอนต้องเข้าใจผู้เรียนที่มีพื้นฐานการเรียนรู้และความต้องการการเรียนรู้ที่แตกต่างกันครูต้องเตรียมผู้เรียนให้มีการเรียนรู้ไม่ใช่เรียนเพื่อการสอบ

รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ ปีพ.ศ. 2558 พล.อ.ดาวพงษ์ รัตนสุวรรณ ได้นำแนวคิดโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ มากำหนดเป็นนโยบายมอบให้กระทรวงศึกษาธิการนำไปเผยแพร่ใช้กับโรงเรียนทั่วประเทศไปดำเนินการจากรายงานของกระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำโรงเรียนนำร่องในกรุงเทพ 37 โรงเรียน เข้าร่วมโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ มีผลการดำเนินการโดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา ปรากฏว่าครูผู้สอนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้สามารถออกแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความหลากหลายซึ่งครูไม่สามารถทำได้และไม่ได้รับการอบรมที่ดีพอตามบริบทของท้องถิ่น ซึ่งไม่ใช่การออกแบบหลักสูตรแบบที่ทุกคนสามารถใช้ได้เหมือนกัน กันแต่ในทางปฏิบัติแนวนโยบายที่ผู้บริหารมอบให้ครูปฏิบัติในช่วงเวลา “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ครูยังไม่สามารถสอนให้น้อยลง เพิ่มการเรียนรู้ให้มากกับการลดเวลาเรียนหรือฝึกทักษะให้กับนักเรียนในการปฏิบัติได้เลย เพราะการเปลี่ยนแปลงแนวคิดที่จะให้เป็นหลักสูตรเหมือน ๆ กันปฏิบัติเหมือนกัน นั้นไม่สามารถเพิ่มการเรียนรู้และทักษะให้ผู้เรียนได้ แต่เป็นการเปิดโอกาสให้นำเวลารู้ไปทำในสิ่งอื่น ๆ ที่พ่อแม่ผู้ปกครองไม่สามารถช่วยให้เกิดทักษะกับนักเรียนให้เรียนรู้มากขึ้นได้เนื่องจากบริบทของแต่ละโรงเรียน แต่ละท้องถิ่นแตกต่างกันจึงทำให้นโยบายตามนโยบายของรัฐและท้องถิ่นไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้แต่แรก

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการแก้ไข “รูปแบบการจัดการเรียนการสอนลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษา” ศึกษานโยบาย แนวคิด ทฤษฎีการจัดการเรียนการสอนแบบลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ในสถานศึกษาโดยใช้หลักองค์แห่งการศึกษาอิทธิบาท 4 ประการ และสิทธิประโยชน์ หลักธรรมที่จะนำมาส่งเสริมในการเรียนรู้ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา ไปในทิศทางที่ดีถูกต้องนำพาการศึกษาของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบาย แนวคิด ทฤษฎีและสภาพการจัดการเรียนการสอนแบบลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ในโรงเรียนประถมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ใน โรงเรียนประถมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา” ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Research Method) ศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณเป็นงานวิจัยหลัก และศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นงานวิจัยสนับสนุน

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1.1 ผู้บริหารและครู

ในการศึกษาครั้งนี้ประชากรที่เป็นผู้บริหารและครู นักเรียน ผู้ปกครองหรือญาติและคณะกรรมการบริหารโรงเรียน ใน 3 โรงเรียน ได้แก่โรงเรียนพญาไท จำนวน 126 คน โรงเรียนบางบัว จำนวน 72 คน โรงเรียนวัดนาครปรก จำนวน 18 คน รวม 216 คน จำแนก 141 คน ตามสัดส่วนประชากรแต่ละโรงเรียนโดยใช้ทฤษฎีของ Yamane Taro (Yamane Taro, 1973)

1.2 นักเรียน

ในการศึกษาคั้งนี้ประชากรที่เป็นนักเรียนใน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนพญาไท จำนวน 572 คน โรงเรียนบางบัว จำนวน 304 คน และโรงเรียนวัดนาคปรก จำนวน 75 คน รวม 951 คนจำแนก 282 คน ตามสัดส่วนประชากรแต่ละโรงเรียน

1.3 ผู้ปกครองหรือญาติและคณะกรรมการบริหารโรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่เป็น ผู้ปกครองหรือญาติ ใช้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตาม กลุ่มตัวอย่างที่เป็น นักเรียนร่วมกับคณะกรรมการบริหารโรงเรียนละ 10 ท่าน ได้กลุ่มตัวอย่าง 312 คน

1.4 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้อำนวยการ ครู ผู้ปกครอง วิทยากรท้องถิ่น จำนวน 10 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงด้วยคุณสมบัติ คือ เป็นผู้อำนวยการ มีประสบการณ์การบริหาร โรงเรียนมาไม่น้อยกว่า 4 ปี / เป็นครูที่มีความชำนาญในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้มา ไม่น้อยกว่า 2 ปี/ ผู้ปกครองที่เป็นคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา/ วิทยากรท้องถิ่นที่มีความรู้ ความชำนาญด้านวิชาชีพ ศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ดังนี้

2.1 ศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสอบถามเพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกับ สภาพการจัดการเรียนการสอนแบบลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2.2 สัมภาษณ์ผู้อำนวยการ ครู ผู้ปกครอง วิทยากรท้องถิ่น จำนวน 10 คน

2.3 ศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ ทฤษฎีเกี่ยวกับ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2.4 การศึกษาจากการสอบถาม สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยใช้การเก็บบันทึกด้วยภาพถ่าย บันทึกเทป เพื่อเก็บข้อมูลตามความเป็นจริง ถูกต้องมากที่สุด

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จาก การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการแจกแบบสอบถาม แล้วจัดบันทึกลักษณะการบรรยาย (Descriptive) เพื่อที่จะนำข้อมูลวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ วิเคราะห์ผลการศึกษานี้จะใช้แบบการวิเคราะห์ตามหลักทฤษฎี ซึ่งผู้วิจัยจะใช้กรอบแนวคิดของสุรางค์ จันทวานิช (รางค์ จันทวานิช, 2540)

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) ซึ่งเป็นวิธีการสรุปข้อมูลตามปรากฏการณ์ที่สัมผัสได้ หรือมองเห็น เป็นต้น

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) ได้แก่การจำแนกข้อมูลออกเป็นต่างๆ (Typological) ในการวิเคราะห์เชิงทฤษฎีและข้อมูลเชิงประจักษ์ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ได้แก่ 1) จัดทำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับผู้เรียน เกี่ยวกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อใช้ประกอบการวางแผนการจัดกิจกรรมเพิ่มเวลารู้ 2) วิเคราะห์สภาพความพร้อมของโรงเรียน ทั้งด้านบุคลากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัสดุอุปกรณ์ สื่อ แหล่งเรียนรู้ สถานที่ งบประมาณ หรือประสานทรัพยากรภายนอกโรงเรียนมาให้การสนับสนุนโรงเรียน โดยแหล่งเรียนรู้ของการจัดการเรียนรู้ “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียน ได้แก่ 1) บริเวณและสถานที่ต่างๆ ภูมิทัศน์ของโรงเรียนในชุมชน/ท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน 2) ผู้รู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และปราชญ์ชาวบ้าน 3) เรื่องราว สถานการณ์ และเหตุการณ์สำคัญ 4) วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นและวันสำคัญ ศาสนาและทางราชการ

3.3 การศึกษาเอกสารใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

3.4 แบบสอบถามใช้การวิเคราะห์ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)และแปลผลค่าเฉลี่ย

3.5 แบบสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาศึกษานโยบาย แนวคิด ทฤษฎีและสภาพการจัดการเรียนการสอนแบบลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

1.1 นโยบายการจัดการเรียนการสอนแบบลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3 หน่วยงาน ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และสถานศึกษา โดยสามารถสรุปได้แก่ เพื่อขับเคลื่อนการนำหลักสูตรสถานศึกษา ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้อิสระ ส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ตามความสนใจและถนัด สามารถการบริหารจัดการเวลาเรียน และจัดกิจกรรม ได้อย่างเหมาะสม ผู้เรียนได้รับการพัฒนาตามความสนใจ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามีความพึงพอใจในการจัดการศึกษา ส่งเสริมและเปิดโอกาส ให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ มีส่วนร่วมจัดการศึกษาและการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามหลักการของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2 แนวคิดทฤษฎีโรงเรียน “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” โดยการลดเวลาเรียนภาควิชาการและการลดเวลาของการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้รับความรู้ การเพิ่มเวลาและโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ประสบการณ์ตรง คิดวิเคราะห์ ทำงานเป็นทีม เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีความสุขจากกิจกรรมสร้างสรรค์ที่หลากหลายมากขึ้น การจัดสัดส่วนเวลาของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้รับ ความรู้ให้น้อยลง เพิ่มเวลาของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติจริง และสร้างความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาตามความสนใจ ความถนัดและความต้องการได้เพิ่มพูนทักษะ การคิดวิเคราะห์ ทักษะชีวิต ความมีน้ำใจ การทำงานเป็นทีมและมีความสุขในการเรียนรู้ การส่งเสริมและเปิดโอกาส ให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้และทักษะด้วยตนเองโดยผ่านการลงมือปฏิบัติ การคิดขั้นสูง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาตามความสนใจ

1.3 สภาพการจัดการเรียนการสอนแบบลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นในระดับมาก โดยเรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ สภาพรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน (4.25) สภาพ

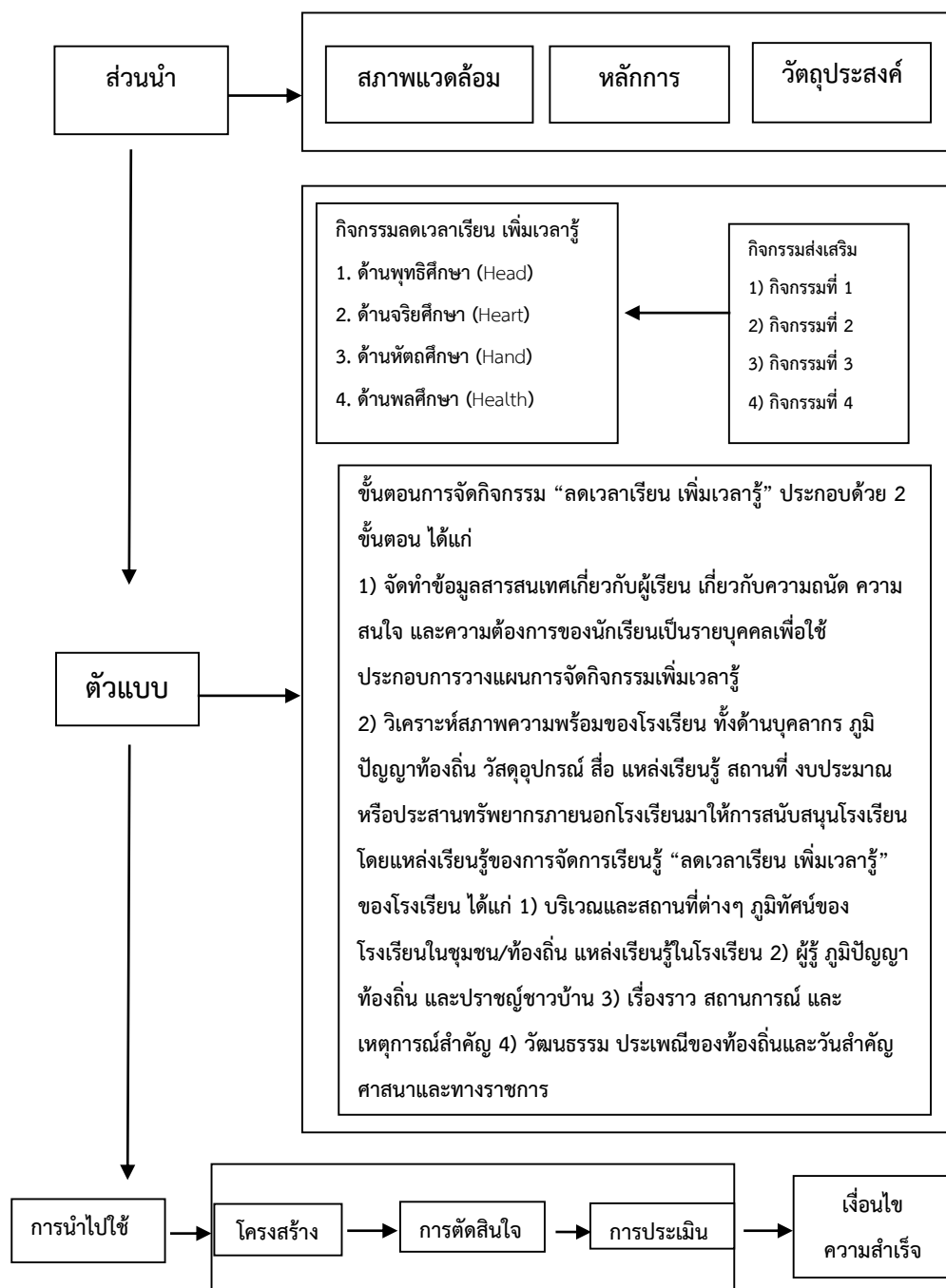
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน (4.22) สภาพผลงานและการแสดงออกของผู้เรียน (4.21) และด้านที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ สภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน (3.76)

2. พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ในโรงเรียนประถมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยขั้นตอนการจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) จัดทำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับผู้เรียน เกี่ยวกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อใช้ประกอบการวางแผนการจัดกิจกรรมเพิ่มเวลารู้ 2) วิเคราะห์สภาพความพร้อมของโรงเรียน ทั้งด้านบุคลากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัสดุอุปกรณ์ สื่อ แหล่งเรียนรู้ สถานที่ งบประมาณ หรือประสานทรัพยากรภายนอก โรงเรียนมาให้การสนับสนุนโรงเรียน โดยแหล่งเรียนรู้ของการจัดการเรียนรู้ “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียน ได้แก่ 1) บริเวณและสถานที่ต่างๆ ภูมิทัศน์ของโรงเรียนในชุมชน/ท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน 2) ผู้รู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และปราชญ์ชาวบ้าน 3) เรื่องราว สถานการณ์ และเหตุการณ์สำคัญ 4) วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นและวันสำคัญศาสนาและทางราชการ

3. เสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ใน โรงเรียนประถมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร

สรุป

รูปแบบของการไม่ใช้ความคิดอีกแบบคือ การที่คิดแบบเดิม ๆ ความคิดที่ปลูกฝังมาตั้งแต่เด็กเหมือนช้างที่ถูกล่ามโซ่ไว้ตั้งแต่ตอนที่ยังตัวเล็กๆ ไม่มีกำลังมากพอที่จะหลุดและปลดปล่อยตัวเองให้เป็นอิสระและถึงแม้ช้างจะโตและมีกำลังมากพอแต่ความคิดที่ปลูกฝังมาตั้งแต่เด็ก ทำให้ช้างต้องติดกับดักนั้นตลอดไป คนเราเองก็เหมือนกัน ถ้าเราไม่ย้อนกลับไปคิด ทบทวนเราก็จะต้องติดกับดักนั้นเหมือนกัน ผู้วิจัยได้นำมาเขียนเป็นภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (ฉบับสมบูรณ์)

ที่มา : ยุทธวีร์ แก้วทองใหญ่, 2561.

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาศึกษานโยบาย แนวคิด ทฤษฎีและสภาพการจัดการเรียนการสอนแบบลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนแบบลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นในระดับมาก โดยเรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ สภาพรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน สภาพคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน สภาพผลงานและการแสดงออกของผู้เรียน และด้านที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ สภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน โดยผลการศึกษาทั้ง 3 ด้านได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตา ศรีปลั่ง (จิตา ศรีปลั่ง, 2558) ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินการบริหารโครงการ “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนนาร่อง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 พบว่า 1) การประเมินบริบทโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) การประเมินปัจจัยนำเข้าโดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) การประเมินกระบวนการโดยรวมอยู่ในระดับมาก 4) การประเมินผลผลิตโดยรวมอยู่ในระดับมาก 4.1) ดานผลกระทบ พบว่า ครูผู้สอนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้” อยู่ในระดับมาก 4.2) ด้านประสิทธิผล พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก 4.3) ดานความยั่งยืน พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมของโรงเรียนนาร่อง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และยังพบว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาศ สุธาพจน์ (จุฑามาศ สุธาพจน์ , 2559) ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี เขต 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ผลการวิจัยพบว่าการบริหารกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้” โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและครูที่สอนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีการบริหารกิจกรรมการเรียนรู้ โดยภาพรวม ด้านโครงสร้างเวลาเรียนและตารางเรียน ด้านรูปแบบ

กิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการดำเนินกิจกรรม ด้านสื่อและแหล่ง การเรียนรู้และด้านการวัดและประเมินผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.0.5 โดยมีแนวทางการบริหารกิจกรรมการเรียนรู้ คือการเตรียมความพร้อมของผู้สอนและการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมทักษะการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

2. พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ในโรงเรียนประถมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) จัดทำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับผู้เรียน เกี่ยวกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อใช้ประกอบการวางแผนการจัดกิจกรรมเพิ่มเวลารู้ 2) วิเคราะห์สภาพความพร้อมของโรงเรียน ทั้งด้านบุคลากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัสดุอุปกรณ์ สื่อ แหล่งเรียนรู้ สถานที่ งบประมาณ หรือประสานทรัพยากรภายนอกโรงเรียนมาให้การสนับสนุนโรงเรียนการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากกิจกรรมอย่างเต็มความสามารถและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยนี้ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อังศุมาลิน เคนจตุรัส (อังศุมาลิน เคนจตุรัส, 2559)ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบโปรแกรมพลศึกษาและกีฬาในกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบโปรแกรมพลศึกษาและกีฬาในกิจกรรม “ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดชลบุรีเป็นรูปแบบเชิงข้อความที่มีคุณภาพดีสามารถนำไปใช้เป็นรูปแบบโปรแกรมพลศึกษาและกีฬาในกิจกรรม “ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้” ได้และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวดี น้อยสุภา (สุภาวดี น้อยสุภา, 2560)ทำวิจัยเรื่อง(การดำเนินงานกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” โรงเรียนบ้านหาด ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพรเขต 1) ผลการวิจัยพบว่า 1) ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการด้านการดำเนินงานกิจกรรม “ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้”โรงเรียนบ้านหาดใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพรเขต1 อยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการด้านการดำเนินงานกิจกรรม “ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้” โรงเรียนบ้านหาดในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพรเขต 1โดยจำแนกเพศ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่0.05 3) ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มี

ต่อการบริหารงานวิชาการด้านการดำเนินงานกิจกรรม “ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้” โรงเรียนบ้านหาดในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพรเขต 1 โดยจำแนกตามระดับการศึกษาที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 4) ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการด้านการดำเนินงานกิจกรรม “ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้” โรงเรียนบ้านหาดในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพรเขต 1 โดยจำแนกตามอาชีพ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

3. เสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ใน โรงเรียนประถมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (ฉบับสมบูรณ์) ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อม หลักการ 3) วัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ประกอบด้วย 1) ระบบงาน 2) กระบวนการจัดการ ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ ประกอบด้วย 1) โครงสร้าง 2) การตัดสินใจ 3) แนวทางการประเมิน และส่วนที่ 4 ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ โดยผลการวิจัยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ใน โรงเรียนประถมศึกษา เขต กรุงเทพมหานคร สอดคล้องกับงานวิจัยของ อังศุมาลิน เคนจตุรัส (อังศุมาลิน เคนจตุรัส, 2559) ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบโปรแกรมพลศึกษาและกีฬาในกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบโปรแกรมพลศึกษาและกีฬาในกิจกรรม “ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดชลบุรีเป็นรูปแบบเชิงข้อความที่มีคุณภาพดีสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวดี น้อยสุภา (สุภาวดี น้อยสุภา, 2560) ทำวิจัยเรื่อง (การดำเนินงานกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” โรงเรียนบ้านหาด ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพรเขต 1) ผลการวิจัยพบว่า 1) ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการด้านการดำเนินงานกิจกรรม “ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้” โรงเรียนบ้านหาดใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพรเขต 1 อยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการด้านการดำเนินงานกิจกรรม “ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้” โรงเรียนบ้านหาดในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพรเขต 1 โดยจำแนกเพศ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 3) ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มี

ต่อการบริหารงานวิชาการด้านการดำเนินงานกิจกรรม “ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้” โรงเรียนบ้านหาดในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพรเขต 1 โดยจำแนกตามระดับการศึกษาที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 4) ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการด้านการดำเนินงานกิจกรรม “ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้” โรงเรียนบ้านหาดในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพรเขต 1 โดยจำแนกตามอาชีพ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การพัฒนาการทำงานของผู้เรียนบรรยากาศภายในชั้นเรียนยังมีน้อย และสถานศึกษาควรส่งเสริมการมีจิตสำนึกและเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

1.2 สถานศึกษาควรส่งเสริมทักษะการจัดการของผู้เรียน และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้

1.3 โรงเรียนควรจัดให้มีสวนป่า สวนพฤกษศาสตร์และสนามกีฬาโรงเรียนและส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องใหม่และภูมิทัศน์ของโรงเรียนจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.4 แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนควรมีการจัดการเรียนรู้ฝึกการเป็นผู้นำ ผู้ตาม การทำงานกลุ่มและทักษะการตัดสินใจที่เหมาะสมในการประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วย อิเล็กทรอนิกส์ โทรคมนาคม เป็นการวางแผนการสำรวจ การสังเกต การกับผู้เรียนในห้องร่วมชั้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้ ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ในโรงเรียนประถมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร

2.2 ควรศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในประเทศไทย

2.3 ควรศึกษากลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจของผู้บริหารในการจัดกิจกรรมการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ในโรงเรียนประถมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร

เอกสารอ้างอิง

- จุฑามาศ สุภาพงษ์ . (2559). แนวทางการบริหารกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี เขต 2. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา: วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต การศึกษาศตรบัณฑิต.
- ธิดา ศรีปลั่ง. (2558). การประเมินการบริหารโครงการ “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนนาร่อง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี: วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา .
- ภาณุ จันทวานิช. (2540). วิจัยเชิงคุณภาพ . กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- สุภาวดี น้อยสุภา. (2560). การดำเนินงานกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” โรงเรียนบ้านหาดในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพรเขต 1. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยปทุมธานี: วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.
- อังศุมลีน เคนจตุรัส. (2559). รูปแบบโปรแกรมพลศึกษาและกีฬาในกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี. คณะศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตชลบุรี: วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.
- Yamane Taro. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. Third editio. New york: Harper and Row Publication.

โรงเรียนผู้สูงอายุ : การจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุ
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

MANAGEMENT OF ELDERLY HEALTH AND WELFARE
OF THE ELDERLY SCHOOL IN THE NORTHEAST

พระครูโสภณพุทธิศาสตร์

Phrakru Sophonphutthisat.

พระปลัดบุญเจ็ด สุจิตโต (สุนทรสุข)

Phrapalad Boonjerd Sucitto (Soontornsuk)

พระเทอดศักดิ์ สดุดินธโร (ศรีวิรัตน์)

Phra Therdsak Sattindhro (Sriwirat)

นพดล ดีไทยสงค์

Noppadol Deethaisong

เกษม แสงนนท์

Kasem Saengnont

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: dew280@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินการของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) เพื่อศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3) เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือในการบริหารจัดการสุขภาวะและสวัสดิการของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) อาศัยการค้นคว้าเอกสาร (Documentary Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) วิเคราะห์ข้อมูลจากเนื้อหา (Content analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา เพื่อจัด

* Received 8 April 2019; Revised 29 April 2019; Accepted 29 April 2019.

หมวดหมู่ของเนื้อหา (Category) แล้วนำมาสังเคราะห์เชิงระบบ (Systematic synthesis) เพื่อหาประเด็นร่วมหรือประเด็นหลักและอธิบายเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินการของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุและเกิดจากพฤติกรรมในการใช้ชีวิต การบริโภคอาหารและมีกิจกรรมร่วมกันในชุมชน ปราศจากความเครียด ส่งผลต่อสุขภาพทางด้านร่างกายและจิตใจ ผู้สูงอายุในชุมชนจะมีอายุที่ยืนยาวกว่าผู้สูงอายุใน

2. การเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุ ได้รับการส่งเสริมรูปแบบให้ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมร่วมกันภายในชุมชน โดยมีการสถิติข้อมูล การเปรียบเทียบกิจกรรมระหว่างชุมชนต่างจังหวัดและกิจกรรมชุมชนเมือง ได้นำเอากิจกรรมไปพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบให้เกิดความเหมาะสมต่อผู้สูงอายุ และเป็นการผ่อนคลายความเครียดของผู้สูงอายุจากการอยู่บ้าน โดยไม่มีกิจกรรมใดๆ

3. การส่งเสริมและการจัดการสุขภาพะ สวัสดิการของผู้สูงอายุ ส่งเสริมเรื่องการรับประทานอาหารให้ถูกสุขลักษณะ จัดกิจกรรมเรื่องการดูแลสุขภาพให้ถูกต้อง ส่งเสริมการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัยผู้สูงอายุอย่างน้อยอาทิตย์ละ 2 วันต่อสัปดาห์ ตลอดถึงส่งเสริมให้ครอบครัวได้ตระหนักต่อการใช้ชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ และการดูแลสุขภาพโดยองค์รวม

คำสำคัญ : โรงเรียนผู้สูงอายุ, สุขภาพ, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Abstract

The study entitled Management of Elderly Health and Welfare of the Elderly School in the Northeast 1) to study the process of the elderly school in the northeast 2) to study the appropriate model for enhancing the health of the elderly in the northeast 3) to strengthen cooperation in the management of health and welfare of the elderly in the northeast

Findings were as follows:

1. The operation of the elderly school in the northeast To promote the health of the elderly and Caused by behavior in life Food consumption and community activities Without stress Affecting physical and mental health Elderly in the community Will last longer than the elderly in
2. Strengthening elderly health has been promoted to allow older people to have activities in the community with statistical data Comparative activities between provincial communities and community activity have taken the activity to develop and adjust the model to be suitable for the elderly And is relaxing the stress of the elderly from being at home Without any activity
3. Promotion and health management Elderly welfare Promoting food hygiene Arrange activities on health care to be correct Promote exercise that is suitable for the elderly at least 2 days per week. As well as encouraging families to be aware of the daily life of the elderly and holistic health care

Keywords: Management Elderly School, Health and Welfare, Northeastern

บทนำ

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ สืบเนื่องจากอัตราเกิดของคนไทยลดลงอย่างมากและชีวิตของคนไทยที่ยืนยาวขึ้น สังคมไทยได้รับรู้และตระหนักถึงสถานการณ์การสูงวัยและภาพสังคมผู้สูงอายุในอนาคตของประเทศไทย จะเห็นได้จากโครงสร้างของประชากรไทยจะสูงอายุน้อยอย่างเร็วมาก คลื่นประชากรรุ่นที่เกิดในช่วงปี 2506-2526 หรือที่เรียกว่า “ประชากรรุ่นเกิดล้าน” ซึ่งมีอายุ 30-50 ปีในปี 2556 กำลังเคลื่อนตัวกลายเป็นประชากรสูงอายุกลุ่มใหญ่ในอีก 10-20 ปีข้างหน้า ทำให้ประเทศไทยกลายเป็น “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” อีกเพียงไม่ถึงสิบปีข้างหน้า ประมาณปี 2561 จะเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่ประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุมากกว่าเด็ก และประชากรสูงอายุจะมีสัดส่วนประมาณ 1 ใน 5 ของประชากรทั้งหมด (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.), 2557)

ขณะที่แนวโน้มผู้สูงอายุอยู่คนเดียวหรืออยู่ตามลำพังกับคู่สมรสเพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีผลต่อการให้การดูแลผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกายและจิตใจ อายุยิ่งสูงยิ่งเจ็บป่วย โดยเฉพาะเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง เช่น ความดันโลหิตสูง เบาหวาน หรือไขมันในเลือดสูง ซึ่งโรคเหล่านี้ล้วนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นและเป็นโรคที่รักษาไม่หาย ทำให้มีภาวะการพึ่งพาต้องการการดูแลอย่างต่อเนื่องและระยะยาว ผู้สูงอายุจำนวนมากมีปัญหาข้อเข่าเสื่อม และครึ่งหนึ่งของผู้สูงอายุมีฟันแท้เหลือน้อยกว่า 20 ซึ่งทำให้ไม่สามารถเคี้ยวอาหารได้ ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน (กลุ่มอนามัยผู้สูงอายุ สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2556)

ปี พ.ศ. 2555 กรมอนามัย ร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ของกระทรวงสาธารณสุข ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จึงได้ร่วมดำเนินงานแผนงาน “โครงการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุและผู้พิการ” โดยบูรณาการงานร่วมกับภาคีเครือข่ายโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีเป้าหมายสำคัญเพื่อส่งเสริมและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุให้มีสุขภาพที่พึงประสงค์โดยผสมผสานมาตรฐานการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมทั้งสุขภาพกายและจิต ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเข้าถึงการบริหารสุขภาพอย่างถ้วนหน้าและเท่าเทียม พัฒนาระบบบริการเพื่อดูแลสุขภาพผู้สูงอายุให้มีคุณภาพทั้งในสถานบริการและการบริการเชิงรุกในชุมชน ส่งเสริมสนับสนุนให้ครอบครัว ชุมชน และท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุและผู้พิการให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี (กลุ่มอนามัยผู้สูงอายุ สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2556)

วัยสูงอายุเป็นวัยสุดท้ายของชีวิต มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมที่เกิดขึ้นเฉพาะวัยที่อาจทำให้เกิดปัญหาทางสุขภาพอันเกิดจากโรคได้ ดังนั้นผู้สูงอายุจึงควรได้รับการดูแลเป็นพิเศษซึ่งการให้การดูแลช่วยเหลือเพื่อส่งเสริมสุขภาพจึงต้องพิจารณาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจรอบคร้วจะมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการที่จะดูแลผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุดำรงรักษาสุขภาพที่ดีเพื่อชะลอการเสื่อมของร่างกายและป้องกันการเกิดโรคภัยไข้เจ็บ

ในช่วงกว่าทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุมากขึ้นเป็นลำดับ มีการกำหนดพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้สูงอายุให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (ราชกิจจานุเบกษา, 2546) ตลอดจนมีแผนยุทธศาสตร์เพื่อเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ และให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับการ

คุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างความมั่นคงให้แก่สังคมและประเทศชาติ เพราะนอกจากผู้สูงอายุจะเป็นเสาหลักของครอบครัวและสังคมแล้ว ผู้สูงอายุยังนับเป็นปราชญ์ อันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ยาวนาน ซึ่งสามารถสร้างประโยชน์ให้คนรุ่นหลังได้อย่างมากมายมหาศาล และเป็นภูมิปัญญาแห่งสังคม (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2558)

เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุและตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดจากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงประชากรดังกล่าวข้างต้น ที่เริ่มปรากฏขึ้นในชุมชน จำนวนผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเรื้อรังที่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะปัญหาสุขภาพจิต ภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุจากการถูกทอดทิ้งให้อยู่เพียงลำพัง ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การมีส่วนร่วมในการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริม และการสนับสนุนด้านในการพัฒนาให้ผู้สูงอายุมีความสามารถในการดูแลรักษาสุขภาพตนเองและผู้สูงอายุด้วยกัน ภายใต้ทุนทางสังคมที่เข้มแข็งของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ซึ่งโรงเรียนผู้สูงอายุถือเป็นศูนย์การเรียนรู้การจัดการสุขภาพพระดัตตบัล ที่จะเป็นศูนย์เพื่อการเรียนรู้ของทั้งเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการวางแผนยุทธศาสตร์เชิงรุกแบบมีส่วนร่วมและเพื่อการเรียนรู้การจัดการสุขภาพของผู้สูงอายรรวมทั้งคนทุกกลุ่มวัย โดยเฉพาะวัยก่อนสูงอายุในการดูแลสุขภาพของตนเองเพื่อป้องกันการเจ็บป่วยเรื้อรัง ยืดระยะเวลาการเจ็บป่วยด้วยโรคที่เกิดจากภาวะการเสื่อมถอยของสภาพร่างกาย รวมทั้งลดภาวะพึ่งพิงวัยแรงงานในระดับครอบครัวและสังคมเตรียมความพร้อมรับมือกับปรากฏการณ์สำคัญที่มีผลต่อสังคมไทยอย่างมากในอนาคตอันใกล้

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญในการศึกษา โรงเรียนผู้สูงอายุ ในประเด็นเกี่ยวกับการจัดการสุขภาพและสวัสดิการผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยผู้วิจัยเชื่อว่า ผลของการวิจัยที่ได้จะสามารถพัฒนางานการเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุให้มีสมรรถภาพร่างกายที่แข็งแรง คล่องแคล่ว มีวิถีชีวิตที่รื่นรมย์ สนุกสนานพึงพอใจในชีวิต มีความภาคภูมิใจในตนเอง รับรู้-เข้าใจความรู้สึกของตนเอง รู้จักควบคุมอารมณ์ และสามารถจัดการกับสภาวะอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินการของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือในการบริหารจัดการสุขภาวะและสวัสดิการของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตเนื้อหา

- 1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาและเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 1.2 การจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย จังหวัดหนองคายและจังหวัดอุดรธานี
- 1.3 การเสริมสร้างความร่วมมือในการบริหารจัดการสุขภาวะและสวัสดิการของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย จังหวัดหนองคายและจังหวัดอุดรธานี

1.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่

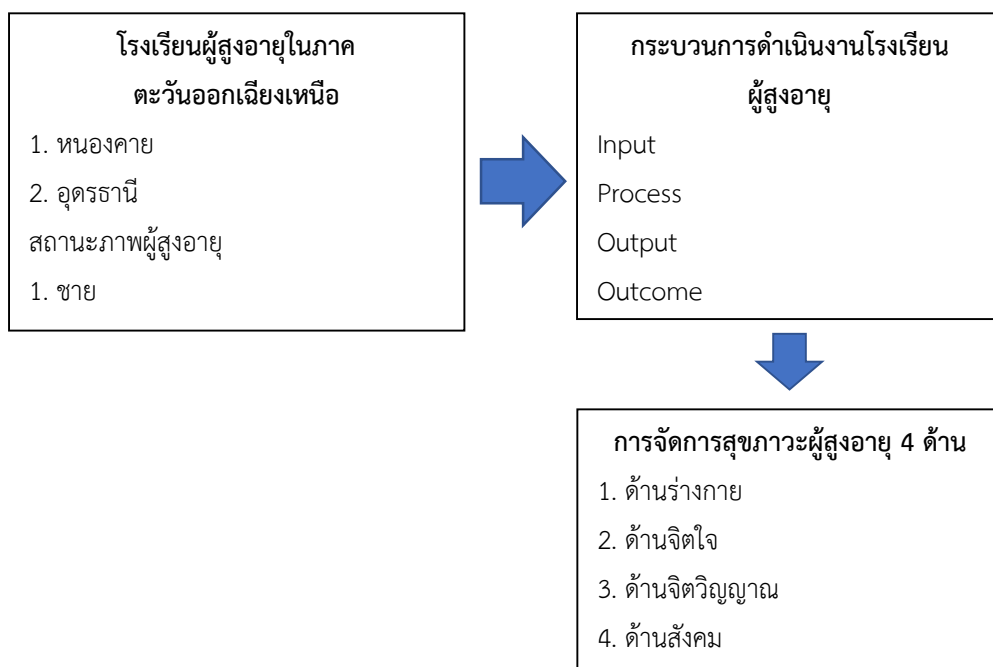
โรงเรียนผู้สูงอายุ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย จังหวัดหนองคายและจังหวัดอุดรธานี โดยการสุ่มแบบเจาะจง จังหวัดละ 2 โรงเรียน รวม 4 โรงเรียน

1.3 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่

- 1.3.1 ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป ที่เข้าศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุในพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ประกอบด้วย จังหวัดหนองคายและจังหวัดอุดรธานี โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 12 คน
- 1.3.2 ครูใหญ่ หรือประธาน หรือผู้อำนวยการ และคณะกรรมการ วิทยากรจิตอาสา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ประกอบด้วย จังหวัดหนองคายและจังหวัดอุดรธานี โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 8 คน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องนี้ได้ออกแบบวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการวิจัยครั้งนี้ ทำโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งผู้วิจัย จะทำการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย

1.1 ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป ที่เข้าศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุในพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ประกอบด้วย จังหวัดหนองคายและจังหวัดอุดรธานี จำนวน 12 คน

1.2 ครูใหญ่ หรือประธาน หรือผู้อำนวยการ และคณะกรรมการ วิทยากรจิตอาสา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ประกอบด้วย จังหวัดหนองคายและจังหวัดอุดรธานี จำนวน 8 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth interview) ในประเด็นที่เกี่ยวข้องในรูปแบบที่ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยใช้ประเด็น/แนวคำถามกว้าง ๆ เป็นการใช้คำถามนำไปสู่การสนทนาซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีบทบาทกำหนดทิศทางการสนทนาร่วมกับผู้สัมภาษณ์เพื่อบรรลุเป้าหมายในการทำความเข้าใจประเด็นคำถามร่วมกัน โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง (Purpose Selection)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีวิธีการและขั้นตอน ดังนี้

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth interview)

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth interview) และมีการทำสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้

4.1.1 ขออนุญาตจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยซึ่งเป็น เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงานกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าเก็บข้อมูล พร้อมทั้งแนบคำถามในการสัมภาษณ์ไปด้วย เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลหลัก เข้าใจประเด็นของข้อคำถาม และเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเตรียมความพร้อมในการให้สัมภาษณ์

4.1.2 ดำเนินเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา สถานที่ โดยมีการบันทึกและจดบันทึก

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อจัดหมวดหมู่ของเนื้อหา (Category) แล้วนำมาสังเคราะห์เชิงระบบ (Systematic synthesis) โดยการนำเสนอเป็นความเรียง การนำเสนอข้อมูล

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง โรงเรียนผู้สูงอายุ : การจัดการสภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ผลจากการศึกษานำมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. กระบวนการดำเนินการของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้สูงอายุในชุมชนเมือง ปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้สูงอายุในชุมชน มีแนวโน้มมีอายุยืน อาจจะมาจากการพฤติกรรมการใช้ชีวิตและการบริโภคอาหาร จะมีสภาวะทางร่างกายและทางจิตใจที่ดีกว่าผู้สูงอายุในเมือง ปราศจากความเครียด อยู่ใกล้ชิดลูกหลาน ไม่ได้ปล่อยให้อยู่อย่างโดดเดี่ยว ดำเนินชีวิตได้ตามปกติและมีกิจกรรมทำเป็นประจำ คือ ตื่นแต่เช้าทำอาหาร ทำบุญตักบาตร กวาดบ้าน ถูบ้าน และเลี้ยงหลาน ผู้สูงอายุในชุมชนชนบท จะมีกิจกรรมให้ทำค่อนข้างหลากหลายและเป็นวิถีชีวิตที่ไม่เครียด เพราะได้ทำกิจกรรมที่ตนเองชอบ การทำสวนผสมผสานเศรษฐกิจพอเพียง เลี้ยงสัตว์ ทอเสื้อ จักสาน แปรรูปอาหาร และร้านขายของชำของชุมชนผู้สูงอายุ ส่วนผู้สูงอายุชุมชนเมือง จะเป็นผู้สูงอายุที่เคยรับข้าราชการมีเงินบำนาญใช้จ่ายประจำเดือนมากกว่าชุมชนชนบท หรือบางคนก็จะมีกิจการ/ธุรกิจเป็นของตนเอง เช่น มีหอพักให้เช่า มีร้านค้าขาย หรือบางคนได้จากลูกหลานส่งมาให้ ผู้สูงอายุในกลุ่มนี้ จะมีคุณภาพชีวิตที่ดี แต่ในกรณีผู้สูงอายุในเมืองที่ไม่มีรายได้ประจำ ยังต้องดิ้นรนทำมาหากิน ผู้สูงอายุในกลุ่มนี้ จะรู้สึกเครียดและวิตกกังวลวิถีชีวิตในอนาคตข้างหน้า

2. รูปแบบที่เหมาะสมในเสริมสร้างสภาวะผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ ได้มีกิจกรรมร่วมกันภายในชุมชน โดยมีการเก็บสถิติข้อมูลไว้ เพื่อพัฒนากิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ และมีการเปรียบเทียบกิจกรรมระหว่างชุมชนชนบท กิจกรรมชุมชนเมือง แลผลจากการดำเนินต่อสภาวะผู้สูงอายุมากขึ้นน้อยเพียงใด จะได้นำเอากิจกรรมไปพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบให้เกิดความเหมาะสมต่อผู้สูงอายุ จะเป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงได้รับความผ่อนคลาย ความเครียดจากการอยู่บ้าน โดยไม่มีกิจกรรมใด ๆ ทำ ยังเป็นการส่งเสริมสภาวะทางด้านร่างกายและจิตใจ

3. เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือในการบริหารจัดการสภาวะและสวัสดิการของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรส่งเสริมด้านกิจกรรมในชุมชนที่มีผลต่อสภาวะ และสวัสดิการของผู้สูงอายุเรื่องการปฏิบัติตน จัดกิจกรรมเรื่องการดูแลสุขภาพการรับประทานให้ถูกต้องและส่งเสริมให้บุตรหลานได้นำไปปฏิบัติตามคร่ำเรือนเพื่อปฏิบัติผู้สูงอายุ หรือรูปแบบ

การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัยผู้สูงอายุอย่างน้อยอาทิตย์ละ 2 วันต่อสัปดาห์ ตลอดถึงส่งเสริมให้ครอบครัวได้ตระหนักต่อการใช้ชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ และการดูแลสุขภาพโดยภาพรวมของผู้อายุ ตั้งแต่เรื่องห้องน้ำ ที่ฝักฝอนและที่นอนให้เหมาะกับสรีระของผู้สูงอายุ หากดูแลไม่ถูกสุขลักษณะ อาจเกิดอันตรายกับผู้สูงอายุได้

อภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการศึกษาวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ จะนำไปผลมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินการของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการศึกษาระบบจากข้อมูลเอกสารและการลงพื้นที่ภาคสนาม การสัมภาษณ์ ได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์กระบวนการที่เหมาะสมในดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นการส่งเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุ จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ รวมทั้งหาแนวทางประสานความร่วมมือและบูรณาการบุคลากรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างกลไกลักษณะเครือข่ายทางสังคมในชุมชน ทั้งมิติของการดูแลสุขภาพทางด้านร่างกายจิตใจ และมิติความสัมพันธ์ในระดับครอบครัวและชุมชน โดยเฉลี่ยมีแนวโน้มให้ผู้สูงอายุมีอายุยืนยาวกว่าผู้สูงอายุในชุมชนเมือง ปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้สูงอายุในชุมชน มีแนวโน้มจากพฤติกรรมในการบริโภคอาหาร การดูแลสุขภาพจิต ไม่ให้เกิดความเครียด มีลูกหลานคอยดูแล ไม่ได้ปล่อยให้ผู้สูงอายุอยู่อย่างโดดเดี่ยวซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรณัญ ธีรมย์ (วรณัญ ธีรมย์, 2559) ที่ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมสุขภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรับประทานอาหาร อยู่ในระดับดีมาก รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ ด้านสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล ด้านการจัดการกับความเครียด อยู่ในระดับดี ส่วนด้านการออกกำลังกายและด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพ อยู่ในระดับ ปานกลาง ตามลำดับ ผู้สูงอายุมีความต้องการสร้างเสริมสุขภาวะองค์รวมโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสุขภาวะทางปัญญา เป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยความต้องการสร้างเสริมสุขภาวะองค์รวมระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านสุขภาวะทางจิต ด้านสุขภาวะทางสังคมและด้านสุขภาวะทางกายตามลำดับ

2. รูปแบบที่เหมาะสมในเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรส่งเสริมผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมประจำวันและมีกิจกรรมร่วมกันในชุมชน จะเป็นการดำเนินชีวิตที่มีผลต่อสุขภาพทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ เช่น ตั้งแต่เช้าทำอาหารเช้า ร่วมกันทำบุญตักบาตรและกิจกรรมจิตอาสาของชุมชนสำหรับผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมร่วมกันสอดคล้องกับงานวิจัยของภูมิศักดิ์ สนามชัยสกุล (ภูมิศักดิ์ สนามชัยสกุล, 2557) ที่พบว่า กิจกรรมที่ชอบและต้องการให้โรงเรียนจัดคือ การให้ความรู้การดูแลสุขภาพ รองลงมาคือตรวจสุขภาพ และกิจกรรมนันทนาการ สิ่งที่เป็นความต้องการของผู้สูงอายุมากที่สุด คือ อยากให้โรงเรียนมีสถานที่กว้างขวางและ รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสร้างสุข (ผู้สูงวัย) ตำบลบ้านตัวพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้โรงเรียนประสบความสำเร็จคือ มีครูที่เกษียณอายุราชการที่มีจิตอาสามีความสามารถเฉพาะตัวมาช่วยปฏิบัติงานอย่างเข้มแข็ง เสียสละ โดยไม่มีค่าตอบแทนใดๆ มีการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ นักเรียนมีความสุข สนุกสนานและมีความสามัคคีร่วมมือในการทำกิจกรรมดี มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการสืบสานวัฒนธรรม

3. เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือในการบริหารจัดการสุขภาวะและสวัสดิการของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรได้รับความร่วมมือจากหลายหน่วย โดยเฉพาะโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ และชุมชนร่วมกันจัดการบริหารรูปแบบให้ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมการออกกำลังกายและจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดรายได้สำหรับผู้สูงอายุ การทำไร่ทำนาเชิงผสมผสานแบบเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมกันจัดทำ เพื่อให้ก่อให้เกิดรายได้และเป็นการออกกำลังกายในตัวเอง หรือการส่งเสริมให้มีการทำบุญ การทำวัตรส่วนมนต์ จะเป็นการส่งเสริมสุขภาพทางด้านจิตใจให้เกิดความสุข ได้สันทนาการเป็นการดูแลสุขภาพจากจิตใจตลอดถึงการบริโภคอาหารให้ถูกต้องตามหลักโภชนาการในผู้สูงอายุ การออกกำลังกายแบบองค์รวม จึงจะเกิดความผูกพันในชุมชนผู้สูงอายุด้วยกันสอดคล้องกับวิจัยของจันทนา มหามงคล (จันทนา มหามงคล, 2547) ที่พบว่า ความผูกพันต่อชุมชนของผู้สูงอายุในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำกิจกรรมทางสังคม ของผู้สูงอายุ การรับรู้ภาวะสุขภาพ เป็นปัจจัยที่ ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ของผู้สูงอายุ แสดงว่า เมื่อผู้สูงอายุมีการรับรู้ ว่าสุขภาพของตนเองว่าอยู่ในระดับเจ็บป่วย สูงจะมีแนวโน้มมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมน้อย ใน

ทำนองเดียวกันเมื่อผู้สูงอายุมี การรับรู้สุขภาพของตนเองว่าอยู่ในระดับ เจ็บป่วยน้อยหรือมีสุขภาพดีจะมีแนวโน้มมี ส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม

สรุป

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก นำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย แนวโน้มของผู้สูงอายุในชุมชนต่างจังหวัด จะมีสุขภาวะทางด้านร่างกายและจิตใจที่เข้มแข็ง เกิดจากมีสถานที่พักผ่อนหรือศูนย์รวมกิจกรรมของผู้อายุ เช่น วัดเป็นศูนย์การทำกิจกรรมร่วมกันของชุมชน จะทำให้ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมร่วมกัน ส่งผลต่อสุขภาวะโดยตรง โดยเฉพาะกิจกรรมที่ทางชุมชน หรือทางวัดจัดขึ้นในเทศกาลต่าง ๆ ผู้สูงอายุ ก็จะมีกิจกรรมร่วมกัน จึงทำให้ผู้สูงอายุในชุมชนได้มีกิจกรรมทำร่วมกันค่อนข้างหลากหลายและเป็นวิถีชีวิตที่ไม่เครียด เพราะได้ทำกิจกรรมที่ตนเองชอบและถนัด เช่น การทำไร่สวนผสมแบบเศรษฐกิจพอเพียง ทำสวน เก็บผัก เลี้ยงสัตว์ ทอเสื่อ และร้านขายของชำของชุมชนผู้สูงอายุ ได้ดูแลลูกหลาน และหน่วยงานภาครัฐและชุม ก็ควรเพื่อพัฒนากิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุให้เหมาะสมตามสภาพพื้นที่ดำเนินการ และส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง จะมีผลต่อสุขภาวะผู้สูงอายุและที่สำคัญต้องมีกิจกรรมส่งเสริมที่ก่อให้เกิดรายได้กับผู้สูงอายุด้วย ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุเกิดความภูมิใจที่มีได้รายเป็นของตนเอง ไม่ต้องเดือดร้อนลูกหลานเป็นการส่งเสริมสุขภาวะทางด้านด้านจิตและด้านร่างกายด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีดังนี้

1. ชุมชนควรมีการวางรากฐานการให้บริการทางเลือกสำหรับการดูแลผู้สูงอายุในอนาคต จัดให้มีระบบเฝ้าระวัง เพื่อรับรู้ สภาพปัญหาของผู้สูงอายุความต้องการที่แท้จริง รวมทั้งระบบการจัดเก็บวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชนอย่างเป็นระบบ เพื่อประโยชน์ในการวางแผนการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุและผู้พิการในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยแบ่งผู้สูงอายุออกเป็นกรณีดังนี้

2. การสร้างกิจกรรมหรือโครงการสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนให้ต่อเนื่องเชื่อมโยงเข้ากับกิจกรรมทางศาสนาเช่นวันสงกรานต์ วันผู้สูงอายุ หรือกิจกรรมศึกษาดูงานด้านศิลปวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มอนามัยผู้สูงอายุ สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2556). รายงานการสำรวจสุขภาพผู้สูงอายุไทย ปี 2556 ภายใต้แผนงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุและผู้พิการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วชิรวิทย์ พี.พี.
- จันทนา มหามงคล. (2547). การทำกิจกรรม ทางสังคมของผู้สูงอายุในอำเภอด่านมะกอก จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ภูมิศักดิ์ สนามชัยสกุล. (2557). รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลบ้านดัว อำเภอลำลูกเกด จังหวัดเพชรบูรณ์ รายงานการวิจัย. เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.). (2557). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2556 สนับสนุนโดย คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ กองทุนผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- ราชกิจจานุเบกษา. (2546). พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546. เรียกใช้เมื่อ 5 มิถุนายน 2558 จาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th>.
- วรัญญู วีรมย์. (2559). พฤติกรรมสุขภาพและความต้องการสร้างเสริมสุขภาพะองค์รวมของผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ รายงานการวิจัย. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2558). โลกของผู้สูงอายุไทย. เรียกใช้เมื่อ 5 มิถุนายน 2558 จาก <http://thaihealth.or.th/node/9024>

**การพัฒนาแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปัญญา 3
ระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย***
**A DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL MODEL INITIATIVE WITH 3
IN HIGHER EDUCATION MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA**

วีรวัฒน์ แก้วทองใหญ่

Weerawat Kaewthongyai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

พระเมธาวิรินทร์

Phramethawinairot

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

E-mail: hoto_11@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการเรียนการสอน 2) เพื่อพัฒนาแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปัญญา 3 และ 3) เพื่อนำเสนอการพัฒนาแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปัญญา 3 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 390 คน สถิติที่ใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้การสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทั่วไปของการจัดการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านบทเรียนหรือเนื้อหาที่สอน ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

* Received 11 April 2019; Revised 27 April 2019; Accepted 27 April 2019.

2. ด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอน การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปัญญา 3 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ทำให้ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้เพียงพอในการศึกษาตามหลักสูตรที่เปิดสอน มีความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสัมพันธ์อันดีต่อเพื่อนในชั้นเรียน ผู้สอน อาจารย์มีคุณวุฒิ ประสบการณ์ความรู้และความเข้าใจในรายวิชาที่สอน สามารถวิจัยและสร้างองค์ความรู้ใหม่ สามารถบริการวิชาการแก่ชุมชนและสังคม สามารถติดต่อสื่อสารโดยใช้ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ สามารถใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ มีคุณธรรมและจริยธรรม ส่วนบทเรียนหรือเนื้อหาที่สอนมีความสอดคล้องของรายวิชากับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร แต่ละรายวิชามีความเหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิตรายวิชาเป็นความรู้ที่ทันสมัย มีการจัดลำดับรายวิชาในการเรียนได้เหมาะสม จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรมีความเหมาะสม บริบทหรือสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนมีความพอเพียงกับอาคารเรียน ห้องเรียน ห้องประชุม ห้องโสตทัศนูปกรณ์และห้องปฏิบัติการ การใช้วัสดุอุปกรณ์และครุภัณฑ์การศึกษา มีความสะดวก เหมาะสมและทันสมัย มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการลดสัดส่วนการถ่ายทอดความรู้ของอาจารย์ และเพิ่มสัดส่วนการปฏิบัติและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนให้มากขึ้น จัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของผู้เรียน เปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนการสอน มอบหมายให้นักศึกษาทำชิ้นงานที่เหมาะสมกับระยะเวลา ด้านการวัดและประเมินผล มีการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนไว้อย่างชัดเจนและแจ้งให้นักศึกษาทราบ มีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายและตรงตามสภาพจริง สอดคล้องกับเนื้อหาและตรงตามวัตถุประสงค์ของรายวิชา และตามความสามารถของนักศึกษาโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

3. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปัญญา 3 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ประกอบด้วย 3 ส่วน ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย 1) สภาพแวดล้อมหลักการ คือ การจัดการเรียนการสอน และการประกันคุณภาพการศึกษา ส่วนที่ 2 ตัวแบบประกอบด้วย 1) ระบบงาน คือ พันธกิจ 4 ด้านของมหาวิทยาลัย และ องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน 6 ประการ 2) กระบวนการจัดการ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางการปฏิรูปการสอน ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ ประกอบด้วย 1) โครงสร้าง

- 2) การตัดสินใจ คือ แผนยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย 5 ด้าน 3) แนวทางการประเมิน และ 4) เงื่อนไขความซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแต่ละแห่ง

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบ , การจัดการเรียนการสอน , หลักปัญญา 3

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the general condition of teaching and learning management 2) to develop the teaching and learning management model according to the intellectual principles 3 and 3) to present the development of teaching-learning model based on wisdom 3, using the method of research, which combines methods such as quantitative and qualitative research, The sample group consisted of 398 students of Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Statistics used were percentage, mean, standard deviation. Interviewing qualified and experts in conversation groups 10 person.

The research found that:

1. The general condition of teaching and learning is overall at a high level. Considering each aspect at a high level In order of average, from descending to the measurement and evaluation The lesson or content taught by the instructor in the learners of teaching and learning activities And the context or teaching environment

2. Develop the model of teaching and learning according to the 3 faculties, ie, students have sufficient knowledge base to study according to the curriculum that is offered. Have knowledge and skills in information technology Have a good relationship with classmates, teachers, professors with qualifications, experiences, knowledge and understanding of the courses taught Able to research and create new knowledge Able to provide academic services to

communities and societies Able to communicate and use Thai language Able to communicate and use foreign languages Able to use computers and information technology Have professional ethics Morality and ethics The lesson or content taught is consistency of the course and the purpose of the course. Each course Suitable for the number of credits the course is modern knowledge. There is a proper sequence of courses in learning. The total number of credits throughout the course is appropriate. The context or environment of teaching and learning is sufficiency of school buildings, classrooms, meeting rooms, audio-visual equipment and laboratories. Suitability of school buildings, classrooms, meeting rooms, audio-visual equipment and laboratories Ease of use of materials, equipment and educational supplies Suitability and modernity of books, journals, theses, textbooks according to the curriculum Teaching and learning activities include teaching and learning that focuses on students By reducing the proportion of knowledge transfer from teachers And increase the proportion of practice and exchange of learning between learners Teaching and learning management according to the potential of learners Provide opportunities for students to participate in teaching and learning management planning Assign students to make work pieces that are suitable for the duration. Measurement and evaluation are clearly defined criteria for scoring and inform students. Measures and evaluates a wide range and meets the actual conditions. Measure and evaluate the results in accordance with the content and meet the objectives of the course Measure and evaluate according to the ability of students by considering the differences between individuals.

3. The development of the teaching and learning model according to the 3 faculties consists of 3 parts, namely, section 1, the leading parts are 1) environment, principle is teaching and learning management And the quality assurance of education, part 2, the model consists of 1) the work system is the

4 ministries of the university and the elements of teaching and learning, 9 aspects 2) the management process is the arrangement of teaching and learning activities according to the reform guidelines Teach part 3: Implementation steps consisting of 1) Structure 2) Decision making is the strategic plan of the university 5 aspects 3) Assessment guidelines and 4) Terms Shortfalls based on the context of Maha Chulalongkorn University College each.

Keyword: Model development, the teaching and learning, Wisdom 3

บทนำ

สังคมโลกปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และข้อมูลข่าวสารที่ทุกคนสามารถแสวงหาและเรียนรู้ได้โดยไม่มีขอบเขตจำกัด ทำให้สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนให้ทันต่อสถานการณ์เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพ การเปลี่ยนแปลงทางอุดมศึกษาทำให้เพิ่มการแข่งขันมากขึ้น เน้นความเป็นอุดมศึกษามาหาชนและการสนองภารกิจที่หลากหลายในสังคมของประเทศ ตลอดจนส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

อมรวิรัช นาคทรพ (อมรวิรัช นาคทรพ, 2539) กล่าวว่า ความสำคัญของสถาบันอุดมศึกษาในฐานะเป็นคลังปัญญาของประเทศจึงมีบทบาทหน้าที่ต้องเตรียมคนให้มีความพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อการพัฒนาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อศึกษาย้อนหลังไปในอดีตพบว่า การศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยมักจะถูกผลักดันให้มองคนเป็นทรัพยากรมนุษย์มากกว่าจะมองคนเป็นคนที่มีความรู้ ศักดิ์ศรี วัฒนธรรมและชีวิตของตนเอง การศึกษาระดับอุดมศึกษาจึงมิได้ส่งเสริมให้คนรอบรู้ เข้าใจชีวิตและเป็นคนที่สมบูรณ์อย่างแท้จริง แต่ในความเป็นจริง นโยบายการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้นักศึกษาเป็นผู้มีปัญหา คิดเป็น แก้ปัญหาเป็นด้วยตัวเอง สามารถคิด วิเคราะห์อย่างมีเหตุผล มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) พบว่า คุณภาพการจัดการศึกษาของไทยเป็นเรื่องที่ค่อนข้างวิกฤต การจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมาศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยมีความรู้

ความสามารถโดยเฉลี่ยอ่อนลงทั้งในกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์อย่างมีเหตุผล ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา ตลอดจนลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านลักษณะนิสัยต่างๆ จึงเป็นที่มาของการปฏิรูปการศึกษาระดับอุดมศึกษาในขณะนี้ การปฏิรูปการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเน้นการปฏิรูปการเรียนรู้หรือการเรียนการสอนโดยพึงให้นักศึกษามีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ พัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ เพื่อให้เป็นบัณฑิตซึ่งพร้อมด้วยความรู้ และคุณธรรม สถาบันอุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษา โดยการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนและเนื้อหาสาระ โดยเฉพาะการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนให้ทันต่อสภาพการณ์เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน , 2551) มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เน้นความต้องการของผู้เรียนและสังคม การจัดการเรียนการสอนที่ดีควรเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนโดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านอาจารย์ ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านนักศึกษา ด้านการวัดและประเมินผล ด้านปัจจัยเกื้อหนุน อย่างไรก็ตามผู้สอนจะต้องเห็นความสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างดีที่สุด ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พบกับช่องทางของการเรียนรู้ที่อาจแตกต่างกัน ผู้สอนจะไม่เน้นความสำคัญของสาระที่ปรากฏในหลักสูตร หรือเน้นความสำคัญของการบรรยายเนื้อหาสาระตามหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการเรียนการสอน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปัญหา 3
3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปัญหา 3

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษา แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ การจัดการเรียนการสอน องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน 6 ประการ ได้แก่ 1) ผู้เรียน 2) ผู้สอน 3) บทเรียน หรือเนื้อหาที่สอน 4) บริบทหรือสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอน 5) กิจกรรมการเรียนการ

สอน 6) การวัดและประเมินผล และหลักปัญญา 3 ได้แก่ 1 สุตมยปัญญา, 2 จินตามยปัญญา และ 3 ภาวนามยปัญญา (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการหลักสูตร ครูผู้สอน นิสิต บุคลากรทางการศึกษาระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลาง 1 แห่ง วิทยาเขต 10 แห่ง วิทยาลัยสงฆ์ 17 แห่ง โดยมีนิสิต จำนวน 13,954 รูป/คน

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผอ.หลักสูตร ครูผู้สอน นิสิต และ บุคลากรทางการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลาง 1 แห่ง วิทยาเขต 10 แห่ง วิทยาลัยสงฆ์ 17 แห่ง โดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) เป็นตารางที่ใช้หาขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อประมาณค่าสัดส่วนของประชากร โดย คำนวณว่าสัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 390 รูป/คน

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 10 รูป/คน โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะจงด้วยคุณสมบัติ ได้แก่ คณบดีทั้ง 4 คณะและ อาจารย์ผู้สอน

ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีการดำเนินการจัดทำเครื่องมือ เก็บรวบรวมข้อมูล และ วิเคราะห์ข้อมูล ตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ 2561 – กุมภาพันธ์ 2562 ระยะเวลา 12 เดือน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปัญญา 3 ระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการเรียนการสอน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปัญญา 3
3. เพื่อนำเสนอการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปัญญา 3 ประการ

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Research Method) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มตัวอย่างและใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การสัมภาษณ์ และการจัด สนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้เทคนิควิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) แล้วจะนำเสนอวิธดำเนินการตามแบบวิธีการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ผู้วิจัยได้จัดแบ่งเนื้อหาตามลำดับหัวข้อดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้ในการวิจัยเพื่อศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปัญญา 3 ระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้ในการวิจัยเพื่อการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปัญญา 3 ระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเสนอการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปัญญา 3 ระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใช้วิธีการ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การประเมินผล และวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปัญญา 3 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แล้วพัฒนาเป็นแบบสอบถาม เพื่อสำรวจการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปัญญา 3 ตามลำดับ โดยแบบสอบถามเป็นแบบ มาตราส่วน 5 ระดับ

การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือแต่ละชั้น ได้แก่

1. แบบการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง
2. แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ที่การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปัญญา 3

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปัญญา 3 ระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปัญญา 3 และเพื่อนำเสนอการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปัญญา 3 การนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบคำอธิบาย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการจัดการเรียนการสอน โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการจัดการเรียนการสอน จำนวน 6 ด้าน โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

สภาพทั่วไปของการจัดการเรียนการสอน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านผู้เรียน	4.03	.50	มาก
2. ด้านผู้สอน	4.05	.81	มาก
3. ด้านบทเรียนหรือเนื้อหาที่สอน	4.05	.80	มาก
4. ด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอน	4.03	.80	มาก
5. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	4.03	.79	มาก
6. ด้านการวัดและประเมินผล	4.07	.73	มาก
รวม	4.04	.739	มาก

จากตาราง พบว่า นิสิตส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อสภาพทั่วไปของการจัดการเรียนการสอน โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.04$) พิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก ตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X}=4.07$, S.D.=.73) ด้านบทเรียนหรือเนื้อหาที่สอน ($\bar{X}=4.05$, S.D.=.80) ด้านผู้สอน ($\bar{X}=4.05$, S.D.=.81) ด้านผู้เรียน ($\bar{X}=4.03$, S.D.=.50) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{X}=4.03$, S.D.=.79) และด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอน ($\bar{X}=4.03$, S.D.=.80)

1. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปัญญา 3

ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปัญญา 3 จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและอาจารย์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 10 รูป/คน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ด้วยการเลือกเจาะจง จำนวน 10 รูป/คน ประกอบด้วย คณบดีทั้ง 4 คณะ ได้แก่ คณบดีคณะสังคมศาสตร์ คณบดีคณะครุศาสตร์ คณบดีคณะมนุษยศาสตร์ และคณบดีคณะพุทธศาสตร์ (รายละเอียดในภาคผนวก) และอาจารย์ผู้สอนในแต่ละคณะ สรุปผลการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ได้ ดังนี้

1.1 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนด้านศุภมยปัญญา การสดับตรับฟัง การศึกษาเล่าเรียน

1.1.1 นิสิตมีการศึกษาเล่าเรียนตามระยะเวลาเรียนที่ได้กำหนดโดยสำนักทะเบียนและวัดผลได้กำหนดปฏิทินการศึกษาของนิสิตในส่วนกลาง ในส่วนของวิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ให้วิทยาเขตและวิทยาลัยสงฆ์เป็นผู้กำหนดวันเรียนเพื่อให้การเรียนการสอนมีความสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

1.1.2 มหาวิทยาลัยได้มีการพัฒนาความรู้ ความสามารถของอาจารย์ผู้สอนในแต่ละหลักสูตร โดยมีนโยบายส่งเสริมและพัฒนาคณาจารย์ในด้านของภาษาและเทคโนโลยีเพื่อสอนให้นิสิตเกิดความสนใจในเนื้อหาที่เรียน มีทักษะในการเรียนมากยิ่งขึ้น ทำให้นิสิตเกิดความตั้งใจเรียนเพราะอาจารย์มีเทคนิคการสอนและความสามารถในการสอนที่ดีมีศักยภาพ

1.1.3 จัดหาหนังสือ วารสาร วิทยานิพนธ์ เอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในแต่ละหลักสูตรเข้าสู่ห้องสมุดส่วนกลางและห้องสมุดคณะ ตลอดจนกระจายหนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ งานวิจัย ไปยังแต่ละคณะ รวมถึงส่งเสริมคณาจารย์ผลิตหนังสือ ตำรา งานวิจัยที่หลากหลายและทันสมัยเหมาะสมในการประยุกต์ใช้ในการสอน

1.1.4 จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้นิสิตทั้งในและนอกชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและประสบการณ์ให้กับนิสิตซึ่งทำให้นิสิตเกิดความคิดสร้างสรรค์ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.1.5 คณาจารย์นำผลการวัดและประเมินผลของการเรียนการสอน ตลอดถึงผลของการประเมินการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนมาพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนด้านจินตตามยปัญญา การคิดค้น การตรึงตรอง

1.2.1 คณาจารย์ผู้สอนมีวิธีการจัดการเรียนการสอนกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดค้น การตรึงตรองในเนื้อหาที่สอนเป็นการกระตุ้นความคิดให้เกิดความคิดรวบยอดร่วมกัน และสามารถนำความคิดที่เกิดขึ้นไปประยุกต์ใช้ได้

1.2.2 จัดกิจกรรมส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ความคิดใหม่ที่เป็นปัญญาประดิษฐ์ในการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อต่อยอดความคิดให้มากขึ้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1.2.3 จัดหาสื่อการเรียนการสอนทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียนในการกระตุ้น การคิดค้น การตรึงตรอง การส่งเสริมการเรียนรู้ของนิสิตให้มากยิ่งขึ้น

1.2.4 จัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนและภายในมหาวิทยาลัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ การคิดค้น การตรึงตรองของนิสิต เช่น มีป้ายพุทธศาสนสุภาษิตรอบมหาวิทยาลัย มีมุมเรียนรู้นอกห้องเรียนแต่ละคณะ มีห้องเรียนมัลติมีเดียที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นต้น

1.3 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนด้านภาวนามยปัญญา การอบรมจิต การเจริญภาวนา

1.3.1 มหาวิทยาลัยมีสุภาสิตและพันธกิจด้านผลิตบัณฑิตให้เป็นปฎิพทาน่าเลื่อมใส และเป็นผู้นำทางด้านจิตใจและสังคมอย่างต่อเนื่องโดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอบรมจิตและเจริญภาวนาให้กับนิสิต เช่น โครงการปฏิบัติกรรมฐาน โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นต้น โครงการเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ส่งเสริมการอบรมจิต การเจริญภาวนาที่มีประสิทธิภาพอย่างมาก

1.3.2 ส่งเสริมกิจกรรมการสวดมนต์ ปฏิบัติธรรมประจำเดือนอย่างน้อยเดือนละ 1 วันเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ของนิสิตให้มีปฎิพทาน่าเลื่อมใสมากยิ่งขึ้น

1.3.3 สำนักงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้จัดกิจกรรมพัฒนาความรู้ความสามารถของนิสิตมหาวิทยาลัยในการถ่ายทอดความรู้เรื่องการเจริญภาวนาให้นักเรียนในโรงเรียนต่างๆ ทั่วประเทศ

1.3.4 มีนโยบายส่งเสริมให้ทุกหลักสูตรได้มีการเจริญภาวนาทุกชั่วโมงเรียนทั้งก่อนเรียนและหลังเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพต่อไป

2. ผลการวิเคราะห์การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปัญญา 3

โดยมีองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน ได้แก่

2.1 ผู้เรียน ได้แก่ มีพื้นฐานความรู้เพียงพอในการศึกษาตามหลักสูตรที่เปิดสอน มีความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสัมพันธ์อันดีต่อเพื่อนในชั้นเรียน มีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย มีนิสัยรักการเรียนรู้และกระตือรือร้นในการศึกษา มีความประพฤติเรียบร้อย/เหมาะสมกับสมณสาธูป มีเวลาในการศึกษาและเรียนรู้ตามหลักสูตรสามารถเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนานิสิต มีความมั่นใจต่อความรู้ ความสามารถของอาจารย์ผู้สอน มีความภาคภูมิใจในการเข้ามาศึกษา โดยมหาวิทยาลัยมีสุขภาพจิตและพันธกิจด้านผลิตบัณฑิตให้เป็นบัณฑิตที่น่าเลื่อมใสและเป็นผู้นำทางด้านจิตใจและสังคมอย่างต่อเนื่องโดยการจัดการกิจกรรมส่งเสริมการอบรมจิตและเจริญภาวนาให้กับนิสิต เช่น โครงการปฏิบัติธรรมฐานโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นต้น โครงการเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ส่งเสริมการอบรมจิต การเจริญภาวนาที่มีประสิทธิภาพอย่างมาก

2.2 ผู้สอน ได้แก่ อาจารย์มีคุณวุฒิ ประสบการณ์ ความรู้และความเข้าใจในรายวิชาที่สอน สามารถวิจัยและสร้างองค์ความรู้ใหม่ สามารถบริการวิชาการแก่ชุมชนและสังคม สามารถติดต่อสื่อสารและใช้ภาษาไทย สามารถติดต่อสื่อสารและใช้ภาษาต่างประเทศ สามารถใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ มีคุณธรรมและจริยธรรมสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ทั้งในและนอกชั้นเรียน สามารถทำงานทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพมีคุณสมบัติด้านความรู้ ประสบการณ์และเวลาในการให้คำปรึกษา มีวิธีการจัดการเรียนการสอนกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดค้น การตรึงตรองในเนื้อหาที่สอนเป็นการกระตุ้นความคิดให้เกิดความคิดรวบยอดร่วมกันและสามารถนำความคิดที่เกิดขึ้นไปประยุกต์ใช้ได้ จัดกิจกรรมส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ความคิดใหม่ที่เป็นปัญญาประดิษฐ์ใน

การเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อต่อยอดความคิดให้มากขึ้นและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2.3 บทเรียนหรือเนื้อหาที่สอน ได้แก่ มีความสอดคล้องของรายวิชากับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร รายวิชาแต่ละรายวิชา เหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิต รายวิชาเป็นความรู้ที่ทันสมัย มีการจัดลำดับรายวิชาในการเรียนได้เหมาะสม จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรมีความเหมาะสม หมวดวิชาเอกของหลักสูตรมีความเหมาะสม หมวดวิชาเลือกของหลักสูตรมีความเหมาะสม เนื้อหาของรายวิชาที่เรียนไม่ยากหรือง่ายเกินไป เนื้อหาที่เรียนมีความทันสมัย และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีการปฏิบัตินิเทศการสอนซึ่งปริญญาตรีปีละ 10 วัน ปริญญาโท ตลอดหลักสูตร 30 วันและปริญญาเอก ตลอดหลักสูตร 45 วัน มีนโยบายส่งเสริมให้ทุกหลักสูตรได้มีการเจริญภาวนาทุกชั่วโมงเรียนทั้งก่อนเรียนและหลังเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพต่อไป

2.4 บริบทหรือสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอน ได้แก่ ความพอเพียงของอาคารเรียน ห้องเรียน ห้องประชุม ห้องโสตทัศนูปกรณ์และห้องปฏิบัติการ ความเหมาะสมของอาคารเรียน ห้องเรียน ห้องประชุม ห้องโสตทัศนูปกรณ์และห้องปฏิบัติการ ความสะดวกในการใช้วัสดุอุปกรณ์และครุภัณฑ์การศึกษา ความเหมาะสมและทันสมัยของหนังสือ วารสาร วิทยานิพนธ์ เอกสาร ตำราตามหลักสูตร ความทันสมัยของสื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในหลักสูตร ความสะดวกรวดเร็วของบริการสืบค้นข้อมูลในห้องสมุด ความพอเพียงของจำนวนคอมพิวเตอร์ที่มีการเชื่อมโยงอินเทอร์เน็ตในห้องสมุด ความสะดวกและรวดเร็วของการเชื่อมโยงเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การส่งเสริมและสนับสนุนให้นิสิตเข้าร่วมประชุมวิชาการระดับชาติ/นานาชาติฐานข้อมูลงานวิจัยออนไลน์ที่เกี่ยวข้องและนิสิตสามารถเข้าใช้งานได้อย่างสะดวก จัดหาหนังสือ วารสาร วิทยานิพนธ์ เอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในแต่ละหลักสูตรเข้าสู่ห้องสมุดส่วนกลางและห้องสมุดคณะ ตลอดถึงกระจายหนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ งานวิจัย ไปยังแต่ละคณะ รวมถึงส่งเสริมคณาจารย์ผลิตหนังสือ ตำรา งานวิจัยที่หลากหลายและทันสมัยเหมาะสมในการประยุกต์ใช้ในการสอน จัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนและภายในมหาวิทยาลัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ การคิดค้น การริเริ่มของนิสิต เช่น มีป้ายพุทธศาสนสุภาษิตรอบมหาวิทยาลัย มีมุมเรียนรู้นอกห้องเรียนแต่ละคณะ มีห้องเรียนมัลติมีเดียที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นต้น

2.5 กิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการลดสัดส่วนการถ่ายทอดความรู้ของอาจารย์ และเพิ่มสัดส่วนการปฏิบัติและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนให้มากขึ้น การจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของผู้เรียน เปิดโอกาสให้นิสิตมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนการสอน มอบหมายให้นิสิตทำชิ้นงานที่เหมาะสมกับระยะเวลา จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้นิสิตทั้งในและนอกชั้นเรียน ตรวจสอบงานที่มอบหมายให้นิสิตทำและแจ้งผลให้นิสิตทราบทุกครั้ง จัดการเรียนการสอนที่นำสื่อเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเสริม เพื่อพัฒนา การเรียนรู้ของอาจารย์และนิสิต จัดกิจกรรมที่ร่วมสมัย และสนองความต้องการของสังคม จัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความเป็นอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย สนับสนุนและติดตามการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น มีกิจกรรมพัฒนาความรู้ ความสามารถของอาจารย์ผู้สอนในแต่ละหลักสูตร โดยมีนโยบายส่งเสริมและพัฒนา คณาจารย์ในด้านของภาษาและเทคโนโลยีเพื่อสอนให้นิสิตเกิดความสนใจในเนื้อหาที่เรียน มีทักษะในการสอนมากยิ่งขึ้น ทำให้นิสิตเกิดความตั้งใจเรียนเพราะอาจารย์มีเทคนิคการสอนและความสามารถในการสอนที่ดีมีศักยภาพ จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้นิสิตทั้งในและนอกชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและประสบการณ์ให้กับนิสิตซึ่งทำให้นิสิตเกิดความคิดสร้างสรรค์ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ จัดหาสื่อการเรียนการสอนทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียนในการกระตุ้นการคิดค้น การตรึงตรอง การส่งเสริมการเรียนรู้ของนิสิตให้มากยิ่งขึ้น ส่งเสริมกิจกรรมการสวดมนต์ ปฏิบัติธรรมประจำเดือนอย่างน้อยเดือนละ 1 วันเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ของนิสิตให้มีปฏิปทาน่าเลื่อมใสมากยิ่งขึ้น

2.6 การวัดและประเมินผล ได้แก่ มีการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนไว้อย่างชัดเจน และแจ้งให้นิสิตทราบ วัดและประเมินผลที่หลากหลายและตรงตามสภาพจริง วัดและประเมินผลสอดคล้องกับเนื้อหาและตรงตามวัตถุประสงค์ของรายวิชา วัดและประเมินผลตามความสามารถของนิสิตโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีกระบวนการให้นิสิตมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง มีการวัดและประเมินผลที่มุ่งเน้นให้นิสิตมีความคิดสร้างสรรค์ มีการวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่องทั้งก่อน ระหว่างและหลังเสร็จสิ้นการเรียนการสอน มีการนำผลการประเมินไปใช้เพื่อการพัฒนาผู้เรียนและการสอน มีการประกาศผลการเรียนแก่นิสิตในระยะเวลาที่กำหนด มีการกำหนดเกณฑ์การประเมินวิทยานิพนธ์และการสอบป้องกันที่ชัดเจน นำผลการวัดและประเมินผลของการเรียนการสอน ตลอดถึงผลของ

การประเมินการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สำนักงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้จัดกิจกรรมพัฒนาความรู้ความสามารถของนิสิตมหาวิทยาลัยในการถ่ายทอดความรู้เรื่องการเจริญภาวนาให้นักเรียนในโรงเรียนต่าง ๆ ทั่วประเทศ

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลและทำการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสัมภาษณ์ (Interview) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แบบสอบถามใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปผลตามแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปัญหา 3 ระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังต่อไปนี้

ผลการศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการเรียนการสอน โดยรวม อยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก ตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปัญหา 3 ประกอบด้วย

ผู้เรียน ได้แก่ มีพื้นฐานความรู้เพียงพอในการศึกษาตามหลักสูตรที่เปิดสอน มีความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสัมพันธ์อันดีต่อเพื่อนในชั้นเรียน มีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย

ผู้สอน ได้แก่ อาจารย์มีคุณวุฒิ ประสบการณ์ ความรู้และความเข้าใจในรายวิชาที่สอน สามารถวิจัยและสร้างองค์ความรู้ใหม่ สามารถบริการวิชาการแก่ชุมชนและสังคม สามารถติดต่อสื่อสารและใช้ภาษาไทย สามารถติดต่อสื่อสารและใช้ภาษาต่างประเทศ สามารถใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ มีคุณธรรมและจริยธรรม

บทเรียนหรือเนื้อหาที่สอน ได้แก่ มีความสอดคล้องของรายวิชากับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร รายวิชาแต่ละรายวิชา เหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิต รายวิชาเป็นความรู้ที่ทันสมัย มีการจัดลำดับรายวิชาในการเรียนได้เหมาะสม จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรมีความ

เหมาะสม หมววิชาเอกของหลักสูตรมีความเหมาะสม หมววิชาเลือกของหลักสูตรมีความเหมาะสม

บริบทหรือสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอน ได้แก่ ความพอเพียงของอาคารเรียน ห้องเรียน ห้องประชุม ห้องโสตทัศนูปกรณ์และห้องปฏิบัติการ ความเหมาะสมของอาคารเรียน ห้องเรียน ห้องประชุม ห้องโสตทัศนูปกรณ์และห้องปฏิบัติการ

กิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการลดสัดส่วนการถ่ายทอดความรู้ของอาจารย์ และเพิ่มสัดส่วนการปฏิบัติและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนให้มากขึ้น การจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของผู้เรียน เปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนการสอน

การวัดและประเมินผล ได้แก่ มีการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนไว้อย่างชัดเจนและแจ้งให้นักศึกษารับ วัดและประเมินผลที่หลากหลายและตรงตามสภาพจริง วัดและประเมินผลสอดคล้องกับเนื้อหาและตรงตามวัตถุประสงค์ของรายวิชา วัดและประเมินผลตามความสามารถของนิสิตโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

สรุป

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปัญญา 3 ระดับ อุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Research Method) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการเรียนการสอน 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปัญญา 3 และ 3) เพื่อนำเสนอการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปัญญา 3

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ของสภาพปัจจุบันการบริหารงาน กิจกรรมนิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นบรรพชิต

สภาพทั่วไปของการจัดการเรียนการสอน โดยรวม อยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก ตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีโครงการพัฒนาศักยภาพ เทคนิคการสอนของอาจารย์ผู้สอนตามหลักสูตร เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนิสิต

1.2 มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมอาจารย์ให้สามารถวิจัยและสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสังคม

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและจัดงบประมาณสนับสนุนในการจัดซื้อหนังสือ วารสาร วิทยานิพนธ์ เอกสาร ตำราตามหลักสูตรให้ทันสมัยและสอดคล้องกับยุคศตวรรษที่ 21

1.4 อาจารย์ผู้สอนควรมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้นิสิตทั้งในและนอกชั้นเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดประสบการณ์จริงในชีวิตประจำวัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักปัญญา 3 ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2.2 ควรศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามพหุสูตร 5 ของอาจารย์มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

2.3 ควรศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). เส้นทางการสู่ความสำเร็จของการปฏิบัติตามนโยบายการศึกษาไทย แนวทางการดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน . (2551). แนวปฏิบัติการวัดผล และประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน . กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

อมรวิทย์ นาคทรพรพ. (2539). ความฝันของแผ่นดิน หน้า 11-12. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ตะวันออก.

**อิทธิพลของการบริหารจัดการทางหลวงที่ส่งผลต่อ
การพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้***
**THE INFLUENCE OF ROADS MANAGEMENT AFFECTING
THREE SOUTHERN PROVINCES DEVELOPMENT**

สถาพัฒน์ สุทธิศักดิ์

Sathapat Sutthisak

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: sathapat2012@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของการบริหารจัดการทางหลวงที่ส่งผลต่อการพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ คือ การวิเคราะห์สถิติประเภทพหุตัวแปรโดยใช้สมการโครงสร้างและวิธี การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิและเสริมด้วยผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานด้านพัฒนาและงานด้านทางหลวงจำนวน 10 ตัวอย่าง

ผลการวิจัยพบว่า

การบูรณาการแผนงานเพื่อการจัดทำงบประมาณพัฒนาทางหลวงและการลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางบนโครงข่ายทางหลวงเป็น 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้คือ เมื่อมีการบูรณาการแผนงานเพื่อการจัดทำงบประมาณพัฒนาทางหลวงและการลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางบนโครงข่ายทางหลวงเพิ่มมากขึ้นจะส่งผลให้การพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพิ่มขึ้นด้วย ส่วนโครงสร้างการบริหารองค์การทางหลวง การเตรียมโครงการทางหลวงและการบริหารโครงการทางหลวง คือปัจจัยของการบริหารจัดการทางหลวงไม่ส่งผลทางตรงต่อการพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้แต่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการลดค่าใช้จ่ายใน

* Received 8 November 2018; Revised 27 April 2019; Accepted 28 April 2019.

การเดินทางบนโครงข่ายทางหลวง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้ทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารจากหน่วยงานที่มีภารกิจด้านการพัฒนาและหน่วยงานด้านทางหลวงจำนวน 10 ตัวอย่าง ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสอดคล้องกัน ดังนี้

1. การบูรณาการแผนงานเพื่อการจัดทำงบประมาณพัฒนาทางหลวงเริ่มจากการมีส่วนร่วมจากประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อลดความซ้ำซ้อนและสร้างการเชื่อมโยงของแผนพัฒนาด้านอื่นๆ ส่งผลต่อการพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน

2. โครงสร้างการบริหารองค์กรทางหลวง การเตรียมโครงการทางหลวงและการบริหารโครงการทางหลวงส่งผลต่อค่าใช้จ่ายในการเดินทางบนโครงข่ายทางหลวงแต่ไม่ส่งผลทางตรงต่อการพัฒนาสามจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งสามารถตีความได้ว่าตัวแปรแฝงทั้ง 3 ด้าน คือ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการทางหลวงหากมีการปรับปรุงปัจจัยทั้ง 3 ด้านให้มีประสิทธิภาพแล้วจะส่งผลต่อการลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางบนโครงข่ายทางหลวงเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางจะส่งผลต่อการพัฒนาสามจังหวัดชายแดนใต้เพิ่มขึ้นด้วย

คำสำคัญ: การบริหารจัดการทางหลวง, การบูรณาการแผนงาน, การพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

Abstract

The objectives of this dissertation are to study the influence of road management affecting the development of three southern border provinces by a mixed methodology of both quantitative and quality analyses. The quantitative method is the multivariate statistics by structure equation modeling (SEM) and a stratified random sampling, enhanced with the qualitative method resulted from 10 in-depth interviews of the directors of development organizations and road organizations in the areas.

Findings:

The integrated plans of road development budget and the reduction of travel expenditure on road networks are 2 main factors affecting the

development of three southern provinces. When the integrated plans of road development budget increase, and the reduction of travel expenditure on road networks increases, the development of three southern provinces will also increase. However, the structure of road organization, the road project preparation and the road project management are factors of road management that do not directly affect the development of three southern provinces. Nevertheless, they do affect the reduction of travel expenditure on road networks in accordance with the in-depth interviews of 10 directors of development organizations and road organizations in the areas, verifying the results of the analyses as follows:

1. Integration of road development budget begins with public participation and related organizations to reduce duplication, and the linkage of other development plans affect sustainable development of the areas.

2. The structure of road organization, road project preparation, and road project management affect the costs of traveling on the road networks, but do not directly affect the development of the three southern provinces. It can be interpreted that these three latent variables are the factors affecting road management. If all 3 factors are improved, the efficiency of the travel expenditure on road networks will be also reduced. The reduction in travel expenditure will definitely have an impact on the development of the three southern border provinces.

Keywords: Road management, Planning integration, three southern provinces development

บทนำ

พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา คือ อำเภอจะนะ อำเภอนาทวี อำเภอเทพา อำเภอ

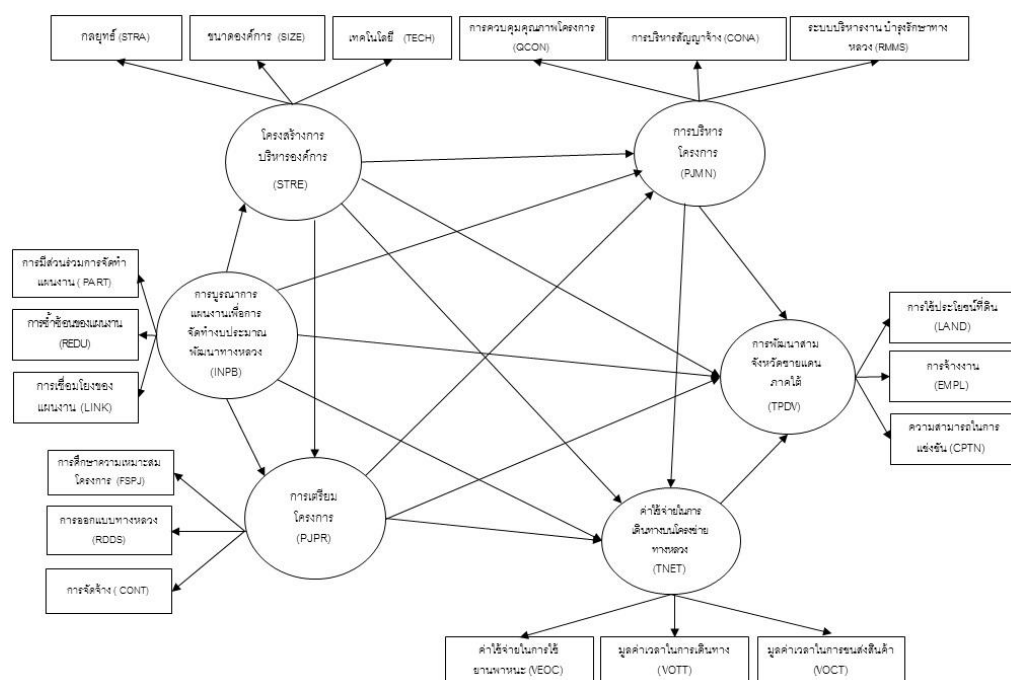
สะบ้าย้อย กล่าวถึงประวัติศาสตร์ความเป็นอยู่และการตั้งถิ่นฐานมายาวนานมีอัตลักษณ์เฉพาะตนมีรูปแบบวัฒนธรรมและวิถีชุมชนของตนเอง ส่วนใหญ่ประชาชนในพื้นที่เป็นคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในช่วงระยะเวลากว่า 10 ปีที่ผ่านมาได้เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบอย่างต่อเนื่อง โดยการก่อเหตุความรุนแรงได้อ้างถึงประวัติศาสตร์ดินแดน ความแตกต่างของชาติพันธุ์ การถูกกดขี่จากเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อเป็นเครื่องมือในการต่อรองแบ่งแยกดินแดนกับรัฐไทย (ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี, 2555) ได้กล่าวถึงสถานการณ์ปัจจุบันการก่อเหตุความรุนแรงได้แปรเปลี่ยนไป เหตุการณ์ส่วนใหญ่เกิดจากการเสียผลประโยชน์ของผู้มีอิทธิพลบางกลุ่มในพื้นที่ใช้แอบอ้างอุดมการณ์ความแตกต่างทางเชื้อชาติและศาสนา เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในทางที่มีชอบ เช่น การค้ายาเสพติด การค่าน้ำมันเถื่อน การค่านุขย์ โดยอาศัยช่องว่างทางการศึกษา ความรู้ไม่เท่าทันของประชาชนและการบิดเบือนหลักศาสนา เป็นต้น ด้วยเหตุความไม่สงบดังกล่าวจึงส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การขาดโอกาสทางการศึกษา การขาดโอกาสในการพัฒนาต่าง ๆ จึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ ได้ศึกษาในเชิงปริมาณชี้ว่าพื้นที่ ๆ มีจำนวนครั้งของการก่อเหตุความรุนแรงสูงจะมีระดับค่าเฉลี่ยของปัญหาสูงกว่ากลุ่มพื้นที่อื่น ปัญหาในที่นี่ ได้แก่ สิ้นค้าแพง ค่าใช้จ่ายในการขนส่งที่เพิ่มมากขึ้น การขาดตลาดรองรับผลผลิต และเงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอในการผลิต

(สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน, 2560, หน้า 94-144) ได้กล่าวถึงศักยภาพของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีภูมิประเทศตั้งอยู่บนฝั่งทะเลด้านตะวันออกของแหลมมลายูติดกับอ่าวไทยและมีพื้นที่บางส่วนติดกับประเทศมาเลเซียมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ป่าไม้ พรรณไม้หลากหลายชนิด มีทรัพยากรแร่ธาตุ ทำเหมืองแร่ ทำการประมง และการท่องเที่ยว เช่น หาดตะโละกาโปร์ (ปัตตานี) อัยเยอร์เวง (ยะลา) ป่าพรุโต๊ะแดง (นราธิวาส) มีการเกษตรกรรมที่สำคัญ ได้แก่ การปลูกยางพาราซึ่งถือเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ แต่ปัจจุบันทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดไม่สามารถที่จะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และเมื่อเปรียบ เทียบผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (gross provincial product at current market prices: GPP) การมีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน/เดือน โดยเปรียบเทียบทั่วประเทศและสามจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ที่ 15,001-21,500 ซึ่งถือว่าเป็นค่าที่ค่อนข้างต่ำมากเมื่อเปรียบเทียบกับในระดับประเทศและมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเมื่อเปรียบเทียบกับเฉพาะภาคใต้ (นราธิวาส

ปัตตานี และยะลา ตามลำดับ) ดังนั้นแนวทางหนึ่งจะสามารถช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ การพัฒนาทางหลวงเพื่อการเชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในพื้นที่เข้าหากันหรือออกไปสู่ภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมล ท่าเรือรักษ์ และตะวัน ศรีดามา (2549) ได้กล่าวถึง การก่อสร้างทางหลวงว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตมวลรวมหรือจีดีพี (gross domestic product) ผลงานอันเป็นรูปธรรมและเด่นชัดของการพัฒนาระบบทางหลวง เริ่มต้นจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เมื่อปี พ.ศ. 2505 จวบจนถึงปัจจุบัน พ.ศ.2561 ประเทศไทย ปัจจุบันเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ปรากฏให้เห็นถึงการใช้งบประมาณในการก่อสร้าง การบำรุงรักษาทางและงานอำนวยความสะดวกทางหลวงที่สนับสนุนระบบการขนส่งด้านอื่น ๆ (ทางน้ำ อากาศ และระบบราง) พร้อม ๆ กับการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม การก่อสร้างทางหลวงแผ่นดินสายสำคัญสามารถเร่งรัดให้เกิดความเชื่อมโยงของภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ เพื่อสนับสนุนการเดินทางและการขนส่งสินค้า

ทางหลวงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานภาครัฐภายใต้สังกัดกระทรวงคมนาคมและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ซึ่งหากมีการบริหารจัดการที่ดีมีมาตรฐานจะส่งผลต่อการสนับสนุนโครงการพัฒนาด้านอื่น ๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การลดเวลาในการเดินทางจะสนับสนุนโครงการด้านสังคม เช่น การเข้าถึงโครงการด้านการศึกษาและสาธารณสุขของประชาชน การสนับสนุนด้านเศรษฐกิจ เช่น การลดต้นทุนการขนส่งและโลจิสติกส์ส่งผลต่อต้นทุนสินค้าทำให้มีความได้เปรียบในการแข่งขัน สนับสนุนการขนส่งภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม สนับสนุนการเติบโตกิจการโทรคมนาคมรวมทั้งการเข้าถึงพื้นที่ของสาธารณูปโภคต่าง ๆ ที่ต้องอาศัยระบบขนส่งทางบกเป็นหลัก ผลจากการเพิ่มศักยภาพเหล่านี้จะทำให้เกิดการพัฒนาพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้แบบยั่งยืน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงอิทธิพลของการบริหารจัดการทางหลวงที่ส่งผลต่อการพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยมีกรอบการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลของการบริหารจัดการทางหลวงที่ส่งผลต่อการพัฒนาพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ การบูรณาการแผนงานเพื่อการจัดทำงบประมาณพัฒนาทางหลวง โครงสร้างการบริหารองค์การทางหลวง การเตรียมโครงการทางหลวง การบริหารโครงการทางหลวง การลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางบนโครงข่ายทางหลวง และการพัฒนาพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ใช้รูปแบบวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed method) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ(quantitative method) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative) โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารหน่วยงานที่มีภารกิจด้านการพัฒนาและหน่วยงานด้านทางหลวงในพื้นที่ พิจารณาจากความสอดคล้องและความเชื่อมโยงตามกรอบแนวคิดการวิจัยแล้วนำมาบูรณาการสนับสนุนการวิเคราะห์เชิงปริมาณต่อไป

1. กลุ่มตัวอย่างประชากร

1.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยกำหนดประชากรเป้าหมายเป็นผู้บริหารและปฏิบัติงานของหน่วยงานทางหลวงและหน่วยงานพัฒนาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จากจำนวนประชากรทั้งหมด 3,155 คน ผู้วิจัยได้คำนวณกลุ่มตัวอย่างตามตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครืชีและมอร์แกน (ณรงค์ กุณิเทศ, และสุดาวรรณ สมใจ, 2558) จากจำนวนประชากรเป้าหมาย 3,155 คน จะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 343 ตัวอย่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน (sample size) กลุ่มตัวอย่างต้องมีขนาดใหญ่เพียงพอเนื่องจากการใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่จะมีโอกาสทำให้การแจกแจงตัวแปรเป็นปกติกว่ากลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก โดยปกติการวิเคราะห์สถิติประเภทพหุตัวแปรโดยใช้โปรแกรม LISREL มีคำแนะนำว่าควรใช้กลุ่มตัวอย่างประมาณ 20 เท่าของตัวแปรในแบบจำลอง (สุภมาศ อังศุโชติ และคณะ, 2554) ซึ่งจากรอบแนวคิดผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรไว้จำนวน 18 ตัวแปร ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างจึงเท่ากับ 360 คน

1.2 การวิจัยเชิงคุณภาพทำการสัมภาษณ์เชิงลึกความคิดเห็นเกี่ยวกับอิทธิของการบริหารจัดการทางหลวงที่ส่งผลต่อการพัฒนา โดยข้อคำถามให้ความสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทางหลวงที่ส่งผลต่อการพัฒนาพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบใช้เหตุผลหรือหลักเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นในการเลือกตัวอย่างตามเทคนิคของเดลฟี (Delphi technique) ใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารของหน่วยงานที่มีภารกิจด้านการพัฒนาและหน่วยงานด้านทางหลวงรวมจำนวน 10 คน

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 360 คน แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่ได้รับกลับคืนมาจำนวน 360 ชุด โดยแสดงเป็นความถี่และร้อยละ ผลพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 89.72 ส่วนใหญ่มีอายุ 36-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.11 ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 53.61 ส่วนใหญ่มีตำแหน่งงานเป็นข้าราชการ คิดเป็นร้อยละ 63.33

ส่วนใหญ่มีสายงานประเภทวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 52.78 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานทางหลวงและงานพัฒนา ส่วนใหญ่มีกระทรวงคมนาคม คิดเป็นร้อยละ 50.56 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรประจักษ์

แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรประจักษ์ (n=360).

PART	PART	REDU	LINK	STRA	SIZE	TECH	FSPJ	RDDS	CONT	QCON	CONA	RMMS	VEOC	VOTT	VOCT	LAND	EMPL	CPTN
PART	1																	
REDU	0.831**	1																
LINK	0.759**	0.860**	1															
STRA	0.692**	0.708**	0.670**	1														
SIZE	0.672**	0.683**	0.655**	0.803**	1													
TECH	0.611**	0.642**	0.622**	0.669**	0.680**	1												
FSPJ	0.689**	0.756**	0.717**	0.685**	0.650**	0.735**	1											
RDDS	0.749**	0.782**	0.727**	0.723**	0.734**	0.712**	0.821**	1										
CONT	0.730**	0.780**	0.739**	0.693**	0.673**	0.683**	0.772**	0.827**	1									
QCON	0.679**	0.773**	0.725**	0.689**	0.719**	0.672**	0.720**	0.770**	0.811**	1								
CONA	0.714**	0.746**	0.671**	0.714**	0.716**	0.696**	0.703**	0.759**	0.772**	0.853**	1							
RMMS	0.709**	0.738**	0.687**	0.673**	0.653**	0.664**	0.726**	0.743**	0.780**	0.760**	0.733**	1						
VEOC	0.588**	0.637**	0.617**	0.616**	0.611**	0.657**	0.721**	0.645**	0.653**	0.653**	0.685**	0.686**	1					
VOTT	0.507**	0.540**	0.567**	0.551**	0.524**	0.619**	0.640**	0.566**	0.626**	0.598**	0.603**	0.630**	0.546**	1				
VOCT	0.612**	0.625**	0.613**	0.558**	0.537**	0.554**	0.640**	0.656**	0.655**	0.614**	0.612**	0.615**	0.596**	0.600**	1			
LAND	0.741**	0.743**	0.714**	0.613**	0.605**	0.568**	0.635**	0.686**	0.689**	0.650**	0.614**	0.610**	0.557**	0.458**	0.563**	1		
EMPL	0.674**	0.660**	0.664**	0.661**	0.651**	0.610**	0.630**	0.672**	0.661**	0.631**	0.654**	0.632**	0.612**	0.588**	0.613**	0.663**	1	
CPTN	0.703**	0.709**	0.701**	0.627**	0.612**	0.684**	0.708**	0.663**	0.659**	0.626**	0.645**	0.635**	0.672**	0.617**	0.648**	0.652**	0.737**	1
Minimum	2.80	2.80	2.80	3.00	3.00	3.60	2.40	2.60	2.60	2.80	3.00	3.40	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	2.80
Maximum	3.80	4.20	4.20	4.40	4.20	5.00	3.80	4.00	4.20	4.60	4.40	4.80	5.00	5.00	5.00	4.60	4.80	5.00
Mean	3.23	3.57	3.44	3.64	3.56	4.13	3.25	3.45	3.53	3.77	3.61	3.94	3.95	4.08	4.05	3.88	3.94	3.86
Std. Deviation	0.19	0.22	0.22	0.24	0.17	0.25	0.28	0.30	0.26	0.28	0.23	0.27	0.38	0.40	0.42	0.42	0.37	0.41

หมายเหตุ ** p < 0.01

จากตารางพบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 18 ตัวแปร ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมด 153 คู่ ซึ่งเป็นตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดมีความสัมพันธ์กันและความสัมพันธ์ของตัวแปรทุกคู่มีทิศทางเดียวกัน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเป็นความสัมพันธ์ทางบวกมีขนาดของความสัมพันธ์หรือค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.458–0.860 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้พบว่า คู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงมากที่สุด คือ ด้านความซ้ำซ้อนของแผนงานกับด้านความเชื่อมโยงของแผนงาน = 0.860 รองลงมา คือ ด้านการควบคุมคุณภาพโครงการกับด้านการบริหารสัญญาจ้าง = 0.853 ส่วนตัวแปรคู่ที่มีความสัมพันธ์กันต่ำที่สุด คือ ด้านมูลค่าเวลาในการเดินทางกับด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน = 0.458 แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทุกคู่ในภาพรวมพบว่าระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทุกคู่ส่วนใหญ่มีค่าเกิน 0.80 เพียงเล็กน้อย ความสัมพันธ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าตัวแปรสังเกตได้มีระดับความสัมพันธ์ไม่สูงมากนักไม่เกิดปัญหา multicollinearity และตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดอยู่บนองค์ประกอบร่วมกัน

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานการวิจัย	สัมประสิทธิ์ เส้นทาง	t statistic	ผลลัพธ์
สมมติฐาน การบูรณาการแผนงานเพื่อการจัดทำ งบประมาณพัฒนาทางหลวง โครงสร้างการบริหารองค์การ ทางหลวง การเตรียมโครงการ การบริหารโครงการ และ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางบนโครงข่ายทางหลวง ส่งผลต่อการ พัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้			
1.1 การบูรณาการแผนงานเพื่อการจัดทำงบประมาณ พัฒนาทางหลวง ส่งผลต่อการพัฒนาสามจังหวัดชายแดน ภาคใต้)INPB --> TPDV(	0.93**	4.37	สนับสนุน
1.2 โครงสร้างการบริหารองค์การทางหลวง ส่งผลต่อการ พัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้)STRE --> TPDV(	0.11	1.22	ไม่ สนับสนุน
1.3 การเตรียมโครงการ การบริหารโครงการ ส่งผลต่อการ พัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้)PJPR --> TPDV(	-0.43	-1.15	ไม่ สนับสนุน
1.4 การบริหารโครงการ ส่งผลต่อการพัฒนาสามจังหวัด ชายแดนภาคใต้)PJMN --> TPDV(	-0.58**	-3.37	สนับสนุน
1.5 ค่าใช้จ่ายในการเดินทางบนโครงข่ายทางหลวง ส่งผล ต่อการพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้)TNET --> TPDV(	0.98**	3.21	สนับสนุน

อภิปรายผล

จากผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การบูรณาการแผนงานเพื่อการจัดทำงบประมาณพัฒนาทางหลวงส่งผลต่อการพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.93 ค่า t statistic เท่ากับ 4.37 ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถตีความได้ว่าตัวแปรที่ศึกษามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันนั่นคือ เมื่อการบูรณาการแผนงานเพื่อการจัดทำงบประมาณพัฒนาทาง หลวงเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้การพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพิ่มขึ้นด้วย ส่วนการลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางบนโครงข่ายทางหลวงส่งผลต่อการพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ

0.98 ค่า t statistic เท่ากับ 3.21 ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถตีความได้ว่าตัวแปรที่ศึกษามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ เมื่อมีการลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางบนโครงข่ายทางหลวงเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้การพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพิ่มมากขึ้นด้วย และการบริหารโครงการทางหลวงส่งผลต่อการพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ -0.58 ค่า t statistic เท่ากับ 3.37 ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถตีความได้ว่าตัวแปรที่ศึกษามีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม นั่นคือ เมื่อการบริหารโครงการเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้การพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานแต่โครงสร้างการบริหารองค์การทางหลวงไม่ส่งผลต่อการพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.11 ค่า t statistic เท่ากับ 1.22 และการเตรียมโครงการ การบริหารโครงการไม่ส่งผลต่อการพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ -0.43 ค่า t statistic เท่ากับ -1.15 ซึ่งไม่สนับสนุนสมมติฐาน

การสัมภาษณ์ผู้บริหาร เป็นการสัมภาษณ์แนวความคิดเห็น โดยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ผู้ศึกษาสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้เหตุผลและหลักเกณฑ์ในการเลือกจากหน่วยงานที่มีภารกิจการพัฒนาและหน่วยงานทางหลวงได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 3 การสัมภาษณ์ผู้บริหารทางหลวง

ประเด็นคำถาม	บทสรุปการสัมภาษณ์
1. ท่านมีความเห็นเกี่ยวกับด้านการมีส่วนร่วมจัดทำแผนงาน ความเข้าใจแผนงาน และความเชื่อมโยงแผนงาน อย่างไร	ทัศนะของผู้บริหารส่วนใหญ่เห็นว่า การมีส่วนร่วมจัดทำแผนงาน ความเข้าใจแผนงาน และความเชื่อมโยงแผนงาน การพัฒนานั้นต้องเริ่มจากการมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญทั้งจากประชาชนและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพราะจะสร้างการเชื่อมโยงของแผนงานด้านอื่น ๆ และส่งผลต่อการพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน

ประเด็นคำถาม	บทสรุปการสัมภาษณ์
2. ท่านมีความเห็นเกี่ยวกับด้านกลยุทธ์ ขนาดองค์กรและเทคโนโลยี อย่างไร	ทัศนะของผู้บริหารส่วนใหญ่เห็นว่า กลยุทธ์ ขนาดองค์กรและเทคโนโลยี คือ กลไกสำคัญในการพัฒนาเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยกลยุทธ์ของหน่วยงานได้ถูกออกแบบให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับภารกิจ และขนาดองค์กรที่จำกัดจะต้องนำเทคโนโลยีเข้ามาสนับสนุน
3. ท่านมีความเห็นเกี่ยวกับด้าน การ ศี ก ษ า ความเหมาะสม การสำรวจและออกแบบทางหลวง และการจัดจ้างอย่างไร	ทัศนะของผู้บริหารส่วนใหญ่เห็นว่า การพัฒนาในพื้นที่ต้องเริ่มจากการการศึกษาความเหมาะสมเพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการพัฒนา การสำรวจและออกแบบทางหลวง รวมทั้งการแก้ไขปัญหาอุปสรรคโครงการทางหลวงเป็นการเตรียมความพร้อมโครงการเพื่อขอรับการจัดสรรงบประมาณและการจัดจ้างตามกรอบระยะเวลา
4. ท่านมีความเห็นเกี่ยวกับด้านการควบคุมคุณภาพโครงการทางหลวง การบริหารสัญญาจ้าง และระบบบริหารงานบำรุงทางหลวง อย่างไร	ทัศนะของผู้บริหารส่วนใหญ่เห็นว่า การควบคุมคุณภาพทางหลวงต้องเป็นไปตามมาตรฐานงานทางซึ่งควรมีบุคลากรผู้เชี่ยวชาญและการสนับสนุนเครื่องมืออย่างเพียงพอ ส่วนการบริหารสัญญาจ้างต้องเป็นไปตามสัญญาจ้าง ระเบียบระบบบริหารงานบำรุงทางพัสดุ และการรักษาผลประโยชน์ทางราชการเป็นสำคัญ และระบบบริหารงานบำรุงทางจะช่วยให้ผิวจราจรมีคุณภาพที่ดีอย่างต่อเนื่อง ยืดอายุการใช้งานและประหยัดงบประมาณการซ่อมบำรุงทาง
5. ท่านมีความเห็นเกี่ยวกับด้านค่าใช้จ่ายในการใช้ยานพาหนะ มูลค่าเวลาในการเดินทาง และมูลค่าเวลาในการขนส่งสินค้า อย่างไรบ้าง	ทัศนะของผู้บริหารส่วนใหญ่เห็นว่า ทางหลวงที่มีคุณภาพมีโครงข่ายที่เชื่อมโยงจะสามารถลดค่าใช้จ่ายในการใช้ยานพาหนะ ขณะเดียวกันการเดินทางที่มีความสะดวกสบายจะช่วยประหยัดเวลาในการเดินทางและการขนส่งสินค้า

ประเด็นคำถาม	บทสรุปการสัมภาษณ์
6. ท่านมีความเห็นเกี่ยวกับ การใช้ประโยชน์ที่ดิน การจ้างงาน และความสามารถในการแข่งขัน อย่างไร	ทัศนะของผู้บริหารส่วนใหญ่เห็นว่า การใช้ประโยชน์ที่ดิน การจ้างงาน และความสามารถในการแข่งขัน เป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากระบบทางหลวงจะสนับสนุนการคมนาคมขนส่งให้มีความสะดวกรวดเร็ว และสามารถเข้าถึงพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งจะสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม

จากตารางสามารถสรุปได้ว่า ผู้บริหารมีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกัน คือ การบูรณาการแผนงานเพื่อการจัดหางบประมาณพัฒนาทางหลวง โครงสร้างการบริหารองค์การทางหลวง การเตรียมโครง การทางหลวง การบริหารโครงการทางหลวงส่งผลต่อการบริหารจัดการทางหลวง ส่วนการลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางบนโครงข่ายทางหลวงส่งผลต่อการพัฒนาพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้

สรุป

การมีส่วนร่วมจัดทำงานแผนงาน ความเข้าใจข้อแผนงาน และความเชื่อมโยงแผนงานมีความสำคัญต่อการบูรณาการแผนงานเพื่อการจัดหางบประมาณพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเห็นได้จากการมีส่วนร่วมจัดทำงานแผนงานมีค่าระดับสูง รองลงมาคือ ความเข้าใจข้อแผนงานและความเชื่อมโยงแผนงานตามลำดับ ทั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพและสอดคล้องกับแนวคิดของ (เบญจวรรณ ทิมสุวรรณ และรัชณี สรรเสริญ, 2555) ที่ได้กล่าวว่า การทำสิ่งที่บกพร่องให้สมบูรณ์ โดยการเพิ่มส่วนที่ขาดเข้าไปหรือการนำส่วนประกอบย่อยตั้งแต่สองส่วนขึ้นไปเข้ามารวมกันเป็นหนึ่งเดียวจะให้ผลมากกว่าสองส่วน และทั้งนี้ยังมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2546) ที่กล่าวว่า การนำสิ่งหนึ่งเข้าไปกับอีกสิ่งหนึ่งเป็นการทำให้สิ่งเดิมเพิ่มพูน สมบูรณ์กว่าเดิม เอื้อประโยชน์ต่อกัน รวมเป็นการเชื่อมโยงอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างเข้าเป็นองค์ประกอบเดียวกันเพื่อให้ได้องค์ประกอบที่สมบูรณ์ขึ้น

กลยุทธ์ ขนาด และเทคโนโลยีมีความสำคัญกับโครงสร้างการบริหารองค์การอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเห็นได้จาก กลยุทธ์มีค่าระดับสูง รองลงมาคือ ขนาด และเทคโนโลยีตามลำดับ ทั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพและสอดคล้องกับแนวคิดของ โจนาทาน กิฟฟอร์ด (Gifford, J. , 2011) ได้กล่าวว่าโครงสร้างการบริหารองค์การทุกคนในองค์กรต้องยอมรับ เข้าใจและปฏิบัติตามได้ และมีสิ่งเดียวที่ยากต่อการเปลี่ยนแปลง คือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างขององค์การที่มีขนาดใหญ่ และยิ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เฮนรี มินท์ซ์เบิร์ก (Mintzberg, H. , 1994) ที่ได้กล่าวว่า การบริหาร การพัฒนา การดำเนินงานจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการกำหนดกลยุทธ์ (strategy) เพื่อมีทิศทางการทำงานไปสู่เป้าหมายอย่างชัดเจน โดยใช้หลัก 5Ps คือ 1) กลยุทธ์ คือ แผน 2) กลยุทธ์ คือ แบบแผนหรือรูปแบบ 3) กลยุทธ์ คือ การกำหนดฐานะหรือตำแหน่ง 4) กลยุทธ์ คือ แนวคิดหรือมุมมอง และ 5) กลยุทธ์ คือ กลวิธี

การศึกษาความเหมาะสมโครงการ การสำรวจและออกแบบทางหลวง และการจัดจ้างมีความ สำคัญต่อการเตรียมโครงการทางหลวงอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเห็นได้จากการสำรวจและออกแบบทางหลวงมีค่าระดับสูงรองลงมา คือ การจัดจ้างการ และศึกษาความเหมาะสมโครงการตามลำดับ ทั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ และสอดคล้องกับแนวคิด (Sukhothai Thammathirat open University. (2015), 2561) ที่กล่าวว่า กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณหรือการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อนำมาลงทุนสร้างผลงานที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมาย กิจกรรมนั้นจะต้องเป็นหน่วยอิสระที่สามารถทำการวิเคราะห์วางแผน และบริหารงานได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้จะต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนมีกำหนดเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดที่ชัดเจน ซึ่งการดำเนินงานจะต้องอยู่ภายใต้งบประมาณที่วางไว้ และผลของโครงการที่ได้มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด และยิ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (McGraw-Hill Concise Encyclopedia of Science and Technology, 2016) ได้กล่าวว่า การออกแบบเรขาคณิตของทางหลวงเป็นการหาตำแหน่งและแนวทางหลวงที่เหมาะสม และมีรูปร่างที่ดีที่สุดจะมีโอกาสได้รับการคัดเลือกในระหว่างขั้นตอนการออกแบบ ปัจจัยสำคัญที่นำมาพิจารณาในการออกแบบด้านเรขาคณิตทางหลวงมี 3 ปัจจัยประกอบด้วย มนุษย์ พาหนะ และทางหลวง

การควบคุมคุณภาพทางหลวง การบริหารสัญญาจ้าง และระบบบริหารงานบำรุงทางมีความสำคัญต่อการบริหารโครงการทางหลวงอย่างมีนัยสำคัญซึ่งเห็นได้จาก การควบคุม

คุณภาพทางหลวงมีค่าระดับสูง รองลงมาคือ การบริหารสัญญาจ้าง และระบบบริหารงานบำรุงทางตามลำดับ ทั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพและสอดคล้องกับแนวคิดของ (Lewis R. Ireland , 2006) ที่กล่าวว่าการบริหารโครงการต้องเข้าถึงเป้าหมายได้ทั้งหมดตามที่กำหนดไว้ภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ ของการบริหารโครงการ และ (Joseph Phillips, 2003) ได้แสดงความเห็นที่สอดคล้องว่า ข้อจำกัดของการบริหารโครงการโดยทั่วไป คือ ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด ขอบเขตงาน เวลา เงินทุน การจัดสรรทรัพยากร การประยุกต์และนำทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดมาให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้ตามเป้าหมาย

ค่าใช้จ่ายในการใช้ยานพาหนะ มูลค่าเวลาในการเดินทาง และมูลค่าเวลาในการขนส่งสินค้า มีความสำคัญต่อการลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางบนโครงข่ายทางหลวงอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเห็นได้จากค่าใช้จ่ายในการใช้ยานพาหนะมีค่าระดับสูง รองลงมาคือ มูลค่าเวลาในการเดินทาง และมูลค่าเวลาในการขนส่งสินค้าตามลำดับ ทั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ และสอดคล้องกับแนวคิดของ (พรรณธิดา เหล่าพวงศักดิ์ และคณะ, 2554) ได้กล่าวว่าการลดค่าใช้จ่ายการเดินทางบนโครงข่ายทางหลวงประกอบด้วยมูลค่าของการประหยัดค่าใช้จ่ายในการใช้ยานพาหนะ ได้แก่ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าน้ำมันหล่อลื่น ค่าयरถยนต์ ค่าดำเนินการ และมีความสัมพันธ์กับระดับความเร็วของยานพาหนะ และปริมาณการจราจร และมูลค่าของการประหยัดเวลาในการเดินทาง (travel time saving) ดังนั้น การปรับปรุงโครงข่ายทางหลวงจะส่งผลต่อการลดค่าใช้จ่ายในการใช้ยานพาหนะ เนื่องจากช่วยกระจายปริมาณการจราจรส่วนหนึ่งไปยังทางหลวงสายอื่นทำให้สามารถรองรับปริมาณจราจรได้มากขึ้น และการปรับปรุงผิวจราจรส่งผลต่อความคล่องตัวของการจราจรและความสะดวกรวดเร็วในการเดินทางบนโครงข่ายทางหลวงเพิ่มขึ้นส่วนมูลค่าเวลาในการขนส่งสินค้าสอดคล้องกับแนวคิดของ Jong & Gommer (1988) กล่าวว่า การประหยัดเวลาและความคุ้มค่าของการขนส่งสินค้าหรือสิ่งของต่าง ๆ บนโครงข่ายทางหลวง ผู้ประกอบการจะเลือกใช้เส้นทางที่ประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทางมากที่สุดมีความสะดวกสบายและใช้เวลาเดินทางน้อยที่สุด โดยมีปัจจัยเกี่ยวข้องกับมูลค่าของสินค้าในช่วงเวลาการขนส่งสินค้าและความน่าจะเป็นของความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับสินค้าเป็นตัวกำหนดสำคัญในการเลือกใช้เส้นทาง

การใช้ประโยชน์ที่ดิน การจ้างงาน และความสามารถในการแข่งขันมีความสำคัญต่อการพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเห็นได้จากความสามารถในการ

แข่งขันมีค่าระดับสูง รองลงมาคือ การจ้างงาน และการใช้ประโยชน์ที่ดินตามลำดับ ทั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพและสอดคล้องกับแนวคิดของ (อะหะมะ สะมาแอ และฮูเซน หมัดหมัน, 2559) กล่าวว่าพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ในภูมิภาคที่ได้เปรียบมีศักยภาพทางด้านการค้าสูงเพราะเป็นพื้นที่ติดชายแดนซึ่งเป็นพื้นที่ ๆ เอื้ออำนวยทางการค้าโดยเฉพาะกับมิตรประเทศที่มีโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ดีกว่านอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่ ๆ เหมาะสมทางการเกษตรโดยมีพื้นดินที่อุดมสมบูรณ์เหมาะกับการเกษตรนานาชนิดทั้งปศุสัตว์ การเกษตร การประมงทั้งน้ำจืดและน้ำเค็ม และสามารถนำวัตถุดิบเหล่านั้นส่งไปยังโรงงานหรือการค้าระหว่างชายแดน สำหรับการท่องเที่ยวมีสถานที่ท่องเที่ยวโบราณสถาน เช่น มัสยิดกรือเซะ ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น ป่าบาโล-ฮาลา บริเวณรอยต่อของจังหวัดยะลาและนราธิวาส โดยรวมพื้นที่ดังกล่าวจึงมีความเหมาะสมในการลงทุนระหว่างชายแดนส่งผลให้มีความสามารถในการแข่งขันเป็นอย่างมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1.1 การบูรณาการแผนงานเพื่อการจัดทำงบประมาณพัฒนาทางหลวง โครงสร้างการบริหารองค์กร การเตรียมโครงการ การบริหารโครงการ การลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางบนโครงข่ายทางหลวง และการพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยผลจากการทดสอบพบว่า การบูรณาการแผนงานเพื่อการจัดทำงบประมาณพัฒนาทางหลวง ส่งผลต่อการพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งสามารถตีความได้ว่าการบูรณาการแผนงานเพื่อการจัดทำงบประมาณพัฒนาทางหลวงเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้การพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพิ่มขึ้นด้วย ส่วนการลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางบนโครงข่ายทางหลวงส่งผลต่อการพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งสามารถตีความว่า เมื่อมีการลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางบนโครงข่ายทางหลวงมากขึ้นจะส่งผลให้การพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพิ่มมากขึ้นด้วย และการบริหารโครงการทางหลวงส่งผลต่อการพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งสามารถตีความว่า เมื่อการบริหารโครงการทางหลวงเพิ่มมากขึ้นย่อมส่งผลให้การพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพิ่มมากขึ้นด้วยแต่โครงสร้างการบริหารองค์กรทางหลวงและการเตรียมโครงการทางหลวงไม่ส่งผลต่อการพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งสามารถตีความว่าเมื่อโครงสร้างการบริหาร

องค์การทางหลวงและการเตรียมโครงการทางหลวง คือ ปัจจัยของการบริหารจัดการทางหลวงที่มีความสัมพันธ์ต่อการลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางบนโครงข่ายทางหลวงซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.1.1 ข้อค้นพบ: จากผลการวิเคราะห์สภาพตัวแปรองค์ประกอบของการบูรณาการแผนงานเพื่อการจัดทำงบประมาณฯ ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมจัดทำแผนงาน ความซ้ำซ้อนของแผนงาน และความเชื่อมโยงของแผนงานส่งผลต่อการพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการมีส่วนร่วมจัดทำแผนงานส่งผลมากที่สุด รองลงมาคือความเชื่อมโยงของแผนงาน และความซ้ำซ้อนของแผนงานตามลำดับซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า ความสำเร็จของการพัฒนาพื้นที่สามจังหวัดชายแดนสำคัญมาจากประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมกำหนดแผนงานการป้องกันความซ้ำซ้อนจะส่งผลต่อประสิทธิภาพของแผนงานและการเชื่อมโยงแผนงานจะส่งผลต่อโครงการพัฒนาอื่นๆ

1.1.2 ข้อเสนอแนะ: ควรให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การป้องกันความซ้ำซ้อนจะส่งผลต่อประสิทธิภาพของแผนงาน และการเชื่อมโยงแผนงานทางหลวงจะสนับสนุนโครงการพัฒนาอื่นๆ

1.2 การบูรณาการแผนงานเพื่อจัดทำงบประมาณพัฒนาทางหลวง การจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในช่วงระยะเวลา 14 ปีผ่านมารวมเป็นจำนวน 2.9 แสนล้านบาท ซึ่งเป็นงบประมาณที่สูงกว่าผลลัพธ์ที่กลับคืนมา ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากปัญหาความหลากหลายหน่วยงานที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ขาดแผนการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน ดังเช่น หน่วยงานที่มีภารกิจด้านทางหลวงสายรองและทางหลวงสายย่อยที่มีปัญหาจากการจัดแบ่งภารกิจที่ไม่สอดคล้องกับการจำแนกทางหลวงตามลำดับชั้นหน้าที่และโครงสร้างการบริหารองค์การที่ไม่คุ้มค่าและไม่เกิดประสิทธิภาพนับตั้งแต่เริ่มบังคับใช้กฎหมายกระจายอำนาจที่มีการถ่ายโอนทางหลวงให้กับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังไม่มีความพร้อมด้านงบประมาณและบุคลากรผู้รับผิดชอบทำให้เกิดปัญหาการดูแลรักษาทางหลวงที่เกินความสามารถของท้องถิ่นเอง จึงเป็นที่มาของการขอสนับสนุนการก่อสร้างทางและบำรุงทางจากหน่วยงานในพื้นที่ เช่น แขวงทางหลวงชนบท โยธาธิการและผังเมือง หน่วยทหารช่าง และหน่วยทหารพัฒนา เป็นต้น ซึ่งการจัดแบ่งภารกิจที่ไม่ชัดเจนหรือชัดเจนแต่ไม่มีการบูรณาการจึงเกิดปัญหาการวางแผนงบประมาณและการปฏิบัติงานตามมา ดังนั้นการบูรณาการแผนงาน

เพื่อการจัดทำงบประมาณการพัฒนาทางหลวงจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องดำเนินการให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมและสามารถปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมายและควรแก้ไขข้อกฎหมายการกระจายอำนาจให้มีความสอดคล้องกับระบบงานทางหลวงที่สามารถปฏิบัติได้จริง

2. ข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติจากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้นสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์และเชิงนโยบาย เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานการพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

2.1 ด้านการบูรณาการแผนงานเพื่อการจัดทำงบประมาณพัฒนาทางหลวง ควรปฏิบัติงานในลักษณะของการมีส่วนร่วมและป้องกันความซ้ำซ้อนของแผนงาน ส่วนการเชื่อมโยงแผนงานโครงการต่าง ๆ จะสนับสนุนโครงการพัฒนาอื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 ด้านโครงสร้างการบริหารองค์การ ควรวางกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ ข้อจำกัดของจำนวนบุคลากรและสามารถนำไปปฏิบัติได้ผลสำเร็จตามเป้าหมาย อีกทั้งการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพองค์การทางหลวง

2.3 ด้านการเตรียมโครงการทางหลวง ควรมีการศึกษาความเหมาะสมของโครงการ เพื่อเป็นข้อมูลในการสำรวจและออกแบบ การแก้ไขปัญหาอุปสรรคระหว่างก่อสร้าง และการจัดจ้างได้ทันเวลา

2.4 การบริหารโครงการทางหลวงต้องเป็นไปตามมาตรฐานงานที่เกี่ยวข้อง สัญญาจ้างระเบียบพัสดุ หลังจากรับมอบโครงการแล้วหน่วยงานจะต้องดำเนินการตรวจสอบสภาพทางหลวงให้คงสภาพสามารถใช้งานได้ดีจนกว่าจะสิ้นสุดระยะเวลาค่าประกันสัญญา และเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาค่าประกันสัญญาหน่วยงานทางหลวงจะต้องจัดให้มีหน่วยบำรุงทางรับช่วงบำรุงรักษาทางต่อไป

2.5 การลดค่าใช้จ่ายการเดินทางบนโครงข่ายทางหลวงต้องดำเนินการศึกษาความเหมาะสมโครงการเพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนโครงข่ายทางหลวง การสำรวจ การออกแบบ การจัดจ้าง การควบคุมงานก่อสร้าง การบริหารสัญญาจ้าง และการบำรุงรักษาทาง ซึ่งจะต้องอาศัยโครงสร้างการบริหารองค์การทางหลวง ได้แก่ กลยุทธ์ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานและขดเชยข้อจำกัดของขนาดองค์การ การปฏิบัติงานในพื้นที่ที่มีหลายหน่วยงานที่มีงบประมาณในการพัฒนา จึงจำเป็นต้องอาศัยการบูรณา

การแผนงานเพื่อจัดทำงบประมาณฯ เพื่อให้ประชาชนและหน่วยงานได้มีส่วนร่วม ป้องกันความซ้ำซ้อนของโครงการ และสามารถเชื่อมโยงข้อมูลกับโครงการอื่น ๆ

2.6 การลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางบนโครงข่ายทางหลวงส่งผลต่อการพัฒนาพื้นที่โดยวัดค่าจาก 3 ปัจจัย คือ 1) ทางหลวงมีความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่ส่งผลต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินได้เพิ่มมากขึ้น 2) ทางหลวงสนับสนุนโครงการทางเศรษฐกิจและสังคมส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการและประชาชนในพื้นที่ 3) เมื่อความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้นส่งผลให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้นตามมา

3. ข้อเสนอแนะการวิจัยในอนาคต จากการวิจัยในครั้งนี้ที่ผลการศึกษาได้อธิบายถึงภาพรวมของการบริหารจัดการทางหลวงที่ส่งผลต่อการพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะการวิจัยในอนาคตดังต่อไปนี้

3.1 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภารกิจทางหลวงและขนาดองค์การทางหลวงที่มีประสิทธิภาพและคุ้มค่าต่อการลงทุนงบประมาณ

3.2 ควรศึกษาข้อกฎหมายกระจายอำนาจ เพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการโครงข่ายทางหลวงให้มีประสิทธิภาพ

3.3 ควรศึกษาเกี่ยวกับการจำแนกโครงข่ายทางหลวงให้สอดคล้องกับภารกิจขององค์การทางหลวง

เอกสารอ้างอิง

- กมล ท่าเรือรักษ์ และตะวัน ศรีดามา. (2549). บทบาทกรมทางหลวงกับการพัฒนาประเทศโดย Vector Autoregressive Model (VAR). สำนักวิจัยและพัฒนาทาง กรมทางหลวง.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). การคิดเชิงบูรณาการ พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมิเดีย.
- ณรงค์ กุลนิตะ, และสุดาวรรณ สมใจ. (2558). ระเบียบวิธีวิจัยขั้นสูง และการออกแบบวิจัย พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มาสเตอร์พริ้นท์ สามเสน.
- เบญจวรรณ ทิมสุวรรณ และรัชนี้ สรรเสริญ. (2555). การบูรณาการ: กระบวนทัศน์ในการประกันคุณภาพการศึกษา. การพยาบาลและการศึกษา, 5 (2), 4.

- พรรณธิดา เหล่าพวงศักดิ์ และคณะ. (2554). การวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ของโครงการสายเลี้ยวเมืองสันป่าตอง-หางดง (ตอนที่ 1) จังหวัดเชียงใหม่. วิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์, 6 (2), 73.
- ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี. (2555). 98 เดือนแห่งความรุนแรงจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปีตตานี. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (10 ตุลาคม 2561). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2564). เข้าถึงได้จาก http://www.nesdb.go.th/ewt_news.php?nid=6420
- สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน. (2560). แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน พ.ศ. 2557 – 2560.
- สุภมาศ อังศ์โชติ และคณะ. (2554). สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: บริษัทเจริญดีมั่นคงการพิมพ์.
- อะหะมะ สะมาแอ และฮูเซน หมัดหมั่น. (2559). ความเห็นของผู้นำชุมชนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. AL-NUR บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยฟาฏอนี. 11 (20), 153.
- Gifford, J. . (2011). 100 Great Leadership ideas. England: Marshall Cavendish Corp/Ccb.
- Jong & Gommer . (1988).
- Joseph Phillips. (2003). PMP Project Management Professional Study Guide. McGraw-Hill Professional.
- Lewis R. Ireland . (2006). Project Management. McGraw-Hill Professional.
- McGraw-Hill Concise Encyclopedia of Science and Technology. (2016). Highway engineering. New York: McGraw-Hill.
- Mintzberg, H. . (1994). The Rise and Fall of Strategic Planning. New York: Prentice Hall.

Sukhothai Thammathirat open University. (2015). (22 เมษายน 2561). ความรู้ทั่วไป
เกี่ยวกับการวิเคราะห์และประเมินโครงการ. เข้าถึงได้จาก
<http://www.stou.ac.th/stouonline/lom/data/sec/Lom14/01-03-02.html>

การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริม
การพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE APPLICATION OF SANGAHVATTHUIN PRACHARAT PROJECT
FOR PROMOTION OF SRITHAMMASOK COMMUNITY DEVELOPMENT,
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

กัณตภณ หนูทองแก้ว

Kantaphon Nuthongkaew

พระศรีธรรมประสาธน์

Phrasidhammaprasat

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช

Mahamakut Buddhist University Srithammasokaraj Campus, Thailand

E-mail: Kantaphon_27@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการนำหลักสังคหวัตถุไปประยุกต์ใช้ในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประชากร ได้แก่ ประชาชนในชุมชนศรีธรรมโศก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 1,580 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan ได้จำนวน 310 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และค่าการทดสอบไคสแควร์ ส่วนข้อมูลเชิง

* Received 10 April 2019; Revised 28 April 2019; Accepted 28 April 2019.

คุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านทาน, ด้านปิยวาจา, ด้านอัตถจริยาและด้านสมานัตตตา อยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย และพบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องพฤติกรรมการดำเนินชีวิตมีความสัมพันธ์กับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนในทุกด้านได้แก่ด้านการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ดี, ด้านการไม่แบ่งเป็นพวกเขาพวกเรา, ด้านการเคารพในเหตุผลของคนส่วนใหญ่และด้านการรักหมู่คณะมีใจหวังดีและช่วยเหลือเกื้อกูลหมู่คณะด้วยความเต็มใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ยกเว้นปัจจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้านการรับผิดชอบต่อส่วนรวมและด้านการเป็นผู้สร้างความเข้าใจอันดีในหมู่คณะที่มีความสัมพันธ์กับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. แนวทางการนำหลักสังคหวัตถุไปประยุกต์ใช้ในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าประธานชุมชนและแกนนำชุมชนควรรับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมในชุมชน, ควรมีการกำหนดแผนการดำเนินงานให้กับทีมที่ให้การดูแลในชุมชนและองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นควรมีการส่งเสริมและจัดให้มีการถ่ายทอดความรู้จากปราชญ์ชุมชนเพื่อเป็นประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมจัดทำปฏิทินปราชญ์ชุมชนในแต่ละชุมชนในเขตเทศบาลส่วนประชาชนควรมีการแบ่งปันปัจจัย 4 แก่บุคคลอื่นๆที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของโครงการประชารัฐที่จัดขึ้นในชุมชนควรพูดจากับบุคคลรอบข้างที่มาติดต่อภารกิจที่เกี่ยวข้องกับชุมชนด้วยคำพูดที่สุภาพ อ่อนหวาน และสมาชิกในชุมชนทุกคนควรเสนอตนเองในการ

ช่วยเหลือชุมชน โดยไม่ต้องร้องขอและให้การช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนสมาชิกในชุมชนควรปรับตัวเข้ากับเพื่อนในชุมชนและวางตัวให้เหมาะสมสามารถทำงานร่วมกับชุมชนได้

คำสำคัญ : การประยุกต์ใช้, หลักสังคหวัตถุ, โครงการประชารัฐ, การพัฒนาชุมชน

Abstract

The objectives of this research were as follows ; 1.to study the application of Sangahvatthu in Pracharat project for promotion of Srithammasok community development, Nakhon Si Thammarat province, 2.To study the factors which are effected to Pracharat project for promotion of Srithammasok community development, Nakhon Si Thammarat province, and 3. To study on the guideline in the application of Sangahvatthu in Pracharat project for promotion of Srithammasok community development, Nakhon Si Thammarat province. This is the mixed method research. The population were people in Srithammasok community, Naimuang subdistrict, Muang district, Nakhon Si Thammarat province for 1,580 persons, sample size by Krejcie and Morgan's table measurement, the samples were about 310 persons. The instrument was questionnaire, in depth interview with verified by specialist. Data analysis by package computer program, the statistics were applied as follows; frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, Pearson correlation and Chi-square test. And to analyze the qualitative data by content analysis technique as description.

The findings were as follows

1. An application of Sangahvatthu in Pracharat project for promotion of Srithammasok community development, Nakhon Si Thammarat province by overview was at more level for all aspects i.e. Dana aspect, Piyavaja aspect, Atthajariya aspect, and Samanattata aspect.

2. The factors which are effected towards application of Sangahavattu in Pracharat project for promotion of Srithammasok community development, Nakhon Si Thammarat province found that in terms of sex, age, occupation and education found that they were not related with application of Sangahvatthu in Pracharat project for promotion of Srithammasok community development which they were rejected to research hypothesis and the factors which are the relation on living behavior had related to application of Sangahvatthu in Pracharat project for promotion of Srithammasok community development for all aspect i.e. the aspect of adaptation to live with others, the aspect of choose side, the aspect of respect on reason of greater side, the aspect of group and mind care at the statistically significance at 0.01. Excepted factors on living behavior in the aspect of responsibility to public and the aspect of understanding awareness to unity had related with application of Sangahvatthu in Pracharat project for promotion of Srithammasok community development as statistical significance at 0.05.

3. The recommendation on guideline in the application of Sangahvatthu in Pracharat project for promotion of Srithammasok community development, Nakhon Si Thammarat province found that the community leader should be accepted the public opinions and to give an opportunity for everyone in requiring for community activity arrangement, there should determine working plan to team for looking after community and local administration should promote local wisdom from community philosopher for benefit of community and society. To make community philosopher schedule in each municipality and common people should contribute their basic need to others who come for participation of Pracharat project. They should contact with other by polite speech. The community member should make self-sacrifice to community, and the

community member should adapt themselves to make relation with other for charity of community work.

Keywords: An integration, Sanggha Vattu principle, Pracharat project, Community Development.

บทนำ

กลไก “ประชารัฐ” เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินการในระดับพื้นที่ ซึ่งคำว่า “ประชารัฐ” มีความหมายว่า การประสานพลังทุกส่วนของ “ประชา” กับทุกส่วนของ “รัฐ” เพื่อพัฒนาสังคมทุกระดับ การประสานพลังทุกส่วน เพื่อมวลประชามุ่งพัฒนาสังคม” การร่วมด้วยช่วยกัน สร้างสรรค์สังคม และรวมทุกพลังสร้างสรรค์ ไม่กีดกันผู้ใดออก ซึ่งการที่ประชาชนและรัฐร่วมมือกันในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สอดคล้องกับการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ “สานพลังประชารัฐเพื่อเศรษฐกิจฐานราก” เป็นความร่วมมือร่วมใจของรัฐและประชาสังคม เพื่อร่วมแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ และขับเคลื่อนการพัฒนา ซึ่งมีกลไก มีกระบวนการที่แตกต่างจากประชานิยม ซึ่งเป็นการรวมพลังทุกภาคส่วนไม่ว่าจะอยู่ในภาคประชาชน ภาคธุรกิจ หรือภาครัฐ ทุกคน คือ ประชาชนของชาติ โดยรัฐบาลเป็นผู้อำนวยความสะดวก สนับสนุน เปิดช่องทางให้เอกชน ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมตามกระบวนการประชาธิปไตย ทำให้การบริหารงานต่าง ๆ ไม่สร้างความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นระหว่างประชาชนกับรัฐบาล ประเทศต้องเริ่มสร้างความเข้มแข็งตั้งแต่ฐานรากขึ้นมา จะต้องร่วมมือกันทำให้เกิดความชัดเจนระหว่างภาครัฐ เอกชน ประชาชน และท้องถิ่น ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างเศรษฐกิจฐานราก ตลอดจนการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ การเข้าถึงการบริการของรัฐ และกระบวนการทางกฎหมายต่าง ๆ ทั้งนี้ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องยึดถือ รวมทั้งต้องมีความรู้คู่คุณธรรม โดยเฉพาะผู้ประกอบการที่เข้ามาบริหารบ้านเมืองจะต้องมีคุณธรรม ศีลธรรม มีหลักธรรมาภิบาล ซึ่งประชาชนเองก็จะต้องมีศีลธรรม

โครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนถือว่าเป็นมิติใหม่ของการร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อร่วมขับเคลื่อนและยกระดับมาตรฐานการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาผู้นำให้มีสัมฤทธิ์ผล และมีส่วนสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน ซึ่งต้องยอมรับว่าสิ่งเหล่านี้ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่าง

ภาครัฐและภาคเอกชนเป็นอย่างมาก ซึ่งมีข้อแตกต่างจากโครงการรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรต่าง ๆ หรือ CSR (Corporate Social Responsibility) เนื่องจากการทำงานร่วมกันครั้งนี้จะเป็นระบบมากขึ้น กระจายไปสู่วงกว้างมากขึ้น เรียกได้ว่าเป็นระบบการพัฒนาชุมชนทั้งระบบที่จะต้องมีการวางแผนงาน งบประมาณให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายของการสร้างทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรทางสังคม ที่จะรองรับกับพลวัตในศตวรรษที่ 21 โดยมีหลักการจะทำการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาภายในชุมชนและสังคมผ่านพลังประชารัฐ ประกอบด้วย ประชาชน กลุ่มแกนนำชุมชนต่าง ๆ ร่วมถึงภาครัฐ ร่วมกันแก้ไขปัญหา ภายใต้หลักคิด "ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ และร่วมประเมินผล" โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนและกลุ่มแกนนำชุมชนต่าง ๆ รวมทั้งเจ้าหน้าที่รัฐ ร่วมแก้ปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นในชุมชน สังคม เสริมสร้างความสงบสุข และพัฒนาระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนให้เกิดเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

การพัฒนาชุมชน สังคม เศรษฐกิจ ย่อมก่อให้เกิดความเจริญ และจากการเคลื่อนตัวจากการพัฒนารวมถึงความเจริญของระบบเศรษฐกิจทำให้ระบบความคิดก็จะถูกครอบงำจากความโลภอันเป็นพื้นฐานของระบบทุนนิยมอันเป็นระบบหลัก (และแทบจะเป็นระบบเดียว) ที่โลกใช้อยู่ ซึ่งสิ่งนี้ค่อยๆแทรกซึมเข้ามาสู่วิถีคิดของคนไทยจนคนไทยค่อยๆคลายจากความเอื้อเฟื้อ จางจากความเมตตา หันมาแก่งแย่งกันด้วยความไม่เป็นธรรมต่าง ๆ โดยความไม่เป็นธรรมนี้ลุกลามขึ้นเรื่อย ๆ จนภาพของสยามเมืองยิ้มที่ติดตามผู้มาเยือนกลายเป็นเสมือนเมืองบาปที่ไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน มีการฉกชิงวิ่งราว มีการปล้นฆ่าทำร้ายร่างกาย มีการเอาเปรียบทางสังคมเกิดขึ้นอย่างมาก ความโลภที่สามารถบงการให้คนไม่เกรงกลัวความผิด ก่อความรุนแรงชนิดอุกอาจขึ้นได้ แต่การที่การกระทำที่ไม่ได้ถูกอาจในเชิงรูปธรรมนั้นมิได้หมายความว่าผลเสียหาย หรือทำร้ายสังคมน้อยลงไปแต่อย่างใด ในทางตรงข้ามคือการกระทำผิดที่ชนิดนี้กลับยิ่งสร้างความเลวร้ายให้กับสังคมเป็นเท่าทวี เพราะมักเป็นการกระทำผิดในเชิงนโยบาย ในการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรม ในการสร้างความ อุดมคติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม เป็นการกระทำผิดที่มาจากวิถีคิดอันฝังลึกมิใช่มาจากความโลภเฉพาะหน้า ซึ่งนั่นเป็นการทำร้ายสังคมในระดับลึกถึงรากแก้วทีเดียว ความเสื่อมของสังคมที่เกิดขึ้นนี้นับวันจะยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นอย่างรวดเร็วตามความเร็วของเทคโนโลยีที่ส่งผ่านความโลภมาอย่างไม่จำกัด จนน่าจะคิดว่าหากปล่อยไว้วิถีนี้ดำเนินไปโดยไม่ได้มีการแก้ไขจัดการ สังคมไทยคงเดินไปสู่สภาพของกลี

ยุค จะไร้ซึ่งสถานที่อันปลอดภัยไม่ว่าแม้แต่ในบ้านของตนเอง ที่ความเลวร้ายนี้ก็สามารถแทรกเข้าไปสร้างความแตกแยกของสมาชิกในครอบครัวได้ ซึ่งการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเพื่อยับยั้งความเลวร้ายที่กำลังจะเกิดขึ้นนี้ก็คือการย้อนกลับไปสู่สภาพอันอบอุ่นในอดีตของสังคมที่สมาชิกเป็นเหมือนญาติในครอบครัวใหญ่โดยมีหลักของพระพุทธศาสนาเป็นรากเหง้าของวิถีชีวิต หรืออีกนัยยะหนึ่งคือสังคมที่ดำเนินไปด้วยปัญญาอันถูกต้องที่เข้าใจธรรมชาติและใช้ชีวิตสอดคล้องกับธรรมชาติ โดยธรรมชาตินี้ไม่ได้หมายถึงสิ่งแวดล้อมรอบตัวมนุษย์อย่างต้นไม้ หรือแม่น้ำเท่านั้นแต่ยังหมายรวมไปถึงตัวมนุษย์นี้เองอีกด้วย

งานวิจัยนี้จึงน่าสนใจอย่างยิ่งสำหรับหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 คือ ทาน การให้ การเสียสละ การแบ่งปันเพื่อประโยชน์แก่คนอื่น เพื่อช่วยปลูกฝังให้เป็นคนที่ไม่เห็นแก่ตัว แบ่งปันกัน (แบ่งปันไปมา) ปิยะวาจา การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน จริงใจ ไม่พูดหยาบคาย ก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เหมาะกับกาลเทศะ พูดดีต่อกัน (พูดจาจับใจ) อัตถจริยา ช่วยเหลือกัน (ช่วยกิจกันไป) สมานัตตา การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ โดยประพฤติดัวให้มีความเสมอต้นเสมอปลาย วางตัวดีต่อกัน (นิสัยเป็นกันเอง) (จากวิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี ค้นเมื่อวันที่ 31 ส.ค. 2559) เมื่อพิจารณาความหมายของหลักสังคหวัตถุแล้ว นับได้ว่าหลักธรรมนี้มีคุณูปการมากในการนำนโยบายประชารัฐลงไปสู่ชุมชน เพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีความเข้าใจและรับรู้เจตนาของภาครัฐ และด้วยเหตุผลดังกล่าว ชุมชนศรีธรรมโศกเป็นชุมชนที่ตั้งขึ้นมาใหม่ การดำเนินการภายในองค์กรและในชุมชนยังมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการพัฒนา เกิดปัญหาข้อขัดแย้ง แตกความสามัคคี ส่งผลกระทบต่อประชาชนส่วนรวม ไม่ตอบสนองนโยบายประชารัฐ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการนำหลักธรรมดังกล่าวมาเป็นพลังขับเคลื่อนนโยบายประชารัฐโดยการส่งเสริมการดำเนินการของรัฐให้มีความครอบคลุมทุกพื้นที่ในชุมชนศรีธรรมโศกด้วยหลัก สังคหวัตถุธรรม และดำเนินไปอย่างสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความรักความเข้าใจ และมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของหลักสังคหวัตถุ ดังที่กล่าวมา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. เพื่อศึกษาแนวทางการนำหลักสังคหวัตถุไปประยุกต์ใช้ในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mix Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในชุมชนศรีธรรมโศก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 1,580 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan ที่ระดับความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 310 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดย ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) หาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Correlation Coefficient) และค่าการทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square test) และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 310 คน จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 58.71 รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 41.29 ตามลำดับ จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31 - 60 ปี จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมาคือ มีอายุระหว่าง 60 ปีขึ้นไป จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 31.94 ส่วนมีอายุระหว่าง 15 - 30 ปี มีจำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 28.06 น้อยที่สุดตามลำดับ จำแนกตามอาชีพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว/รับจ้างทั่วไป มีจำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 36.45

รองลงมาคือ ประกอบอาชีพค้าขาย/เกษตรกรรม/แม่บ้าน มีจำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 32.58 ส่วนประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีจำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 30.97 น้อยที่สุดตามลำดับ จำแนกระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา/อนุปริญญา จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 48.39 รองลงมาคือ มีระดับการศึกษาปริญญาตรี/สูงกว่า จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 26.45 ส่วนมีระดับการศึกษาประถมศึกษาจำนวน 78 คน คิดเป็น ร้อยละ 25.16 น้อยที่สุดตามลำดับ

2. ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการพระราชรัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผู้ตอบแบบสอบถามมีการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการพระราชรัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.79, SD = 0.38) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่ 3 คือด้านอัตถจริยา มีการประยุกต์ใช้ในโครงการพระราชรัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.02, SD=0.54) รองลงมา คือ ด้านที่ 2 คือด้านปิยวาจา มีการประยุกต์ใช้ในโครงการพระราชรัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.86, SD = 0.38) ส่วนด้านที่ 1 คือ ด้านทาน มีการประยุกต์ใช้ในโครงการพระราชรัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.52, SD = 0.59) ตามลำดับ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการพระราชรัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ, อายุ, อาชีพและระดับการศึกษากับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการพระราชรัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า

3.1 เพศ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการพระราชรัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.2 อายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการพระราชรัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.3 อาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการ
ประชาารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.4 ระดับการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุใน
โครงการประชาารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช

4. คำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรมกรดำเนินชีวิตกับ การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการประชาารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรม โศก จังหวัดนครศรีธรรมราช

ปัจจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรมกรดำเนินชีวิต ได้แก่ ด้านการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ดี,
ด้านการรับผิดชอบต่อส่วนรวม, ด้านการเป็นผู้สร้างความเข้าใจอันดีในหมู่คณะ, ด้านการไม่
แบ่งเป็นพวกเขาพวกเรา, ด้านการเคารพในเหตุผลของคนส่วนใหญ่, ด้านการรักหมู่คณะมีใจ
หวังดีและช่วยเหลือเกื้อกูลหมู่คณะด้วยความเต็มใจ กับกรประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุใน
โครงการประชาารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนในด้านทานด้านปิยวาจา, ด้านอัตถจริยาและ
ด้านสมานัตตตา พบว่า

4.1 ด้านการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ดี มีความสัมพันธ์กับการประยุกต์ใช้หลักสังค
หวัตถุในโครงการประชาารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
0.01

4.2 ด้านการรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีความสัมพันธ์กับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ
ในโครงการประชาารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนเกือบทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ 0.01 ยกเว้นด้านสมานัตตตาที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.3 ด้านการเป็นผู้สร้างความเข้าใจอันดีในหมู่คณะ มีความสัมพันธ์กับการประยุกต์ใช้
หลักสังคหวัตถุในโครงการประชาารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนเกือบทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ 0.01 ยกเว้นด้านสมานัตตตาที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.4 ด้านการไม่แบ่งเป็นพวกเขาพวกเรา มีความสัมพันธ์กับการประยุกต์ใช้หลักสังค
หวัตถุในโครงการประชาารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
0.01

4.5 ด้านการเคารพในเหตุผลของคนส่วนใหญ่ มีความสัมพันธ์กับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการพระราชรัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4.6 ด้านการรักหมู่คณะมีใจหวังดีและช่วยเหลือเกื้อกูลหมู่คณะด้วยความเต็มใจ มีความสัมพันธ์กับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการพระราชรัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการพระราชรัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการพระราชรัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.79 , SD = 0.38) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่ 3 คือ ด้านอัตถจริยา มีการประยุกต์ใช้ในโครงการพระราชรัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.02 , SD = 0.54) รองลงมา คือ ด้านที่ 2 คือด้าน ปิยวาจา มีการประยุกต์ใช้ในโครงการพระราชรัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.86 , SD = 0.38) ส่วนด้านที่ 1 คือด้านทาน มีการประยุกต์ใช้ในโครงการพระราชรัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.52, SD = 0.59) ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระนาวิน ถาวโร (พระนาวิน ถาวโร (ขุนแสนดี), 2550) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รัฐศาสตร์แนวพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีสังคหวัตถุ 4 กับนักปกครอง” พบว่า นักปกครองตามหลักรัฐศาสตร์แนวพุทธ มีหลักในการปกครอง ดังนี้ คือนักปกครองจะมุ่งเน้นการปกครองโดยยึดหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา คือ การปกครองโดยธรรม และมุ่งเน้นที่ตัวนักปกครองมากกว่าระบบ เมื่อนักปกครองดีมีคุณธรรม จริยธรรมในการบริหารการปกครอง ก็ย่อมทำให้บ้านเมืองเจริญก้าวหน้า ประชาชนก็จะมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างสงบสุข 1) นักปกครองตามหลักรัฐศาสตร์แนวพุทธ จะต้องเป็นนักปกครองที่ปฏิบัติตน เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชนโดยการนำหลักสังคหวัตถุ 4 คือ การให้

ปันสิ่งของ, ให้อาจาไฟระอาอ่อนหวาน, บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนร่วม วางตนอย่างเสมอต้นเสมอปลายหลักธรรมทั้ง 4 ประการนี้ เป็นส่วนในการสงเคราะห์สังคมให้เกิดความรักความสามัคคีกัน 2) สำหรับผลที่นักปกครองไม่ปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุธรรมนั้น ย่อมทำให้เกิดปัญหาในการปกครอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระลือชัย อินทยโส (พระลือชัย อินทยโส, 2559) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการให้ทานของชาวพุทธในจังหวัดเลย” พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องทาน ข้าราชการ อุบาสก และอุบาสิกา มีความเห็นว่า ทานที่คิดว่าได้ปฏิบัติมากที่สุดคืออามิสทาน ส่วนทานข้อที่สำคัญมากที่สุดคือธรรมทาน เหตุผลในการให้ทาน ข้าราชการคิดว่าให้ทานเพราะความศรัทธา การให้ทานที่ได้รับอานิสงส์มากที่สุด เป็นสังฆทาน และสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ทั้ง 10 รูป/คน ที่สรุปเนื้อหาไว้ว่า ในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนของประชาชนนั้น ต้องประกอบด้วย ความเป็นกัลยาณมิตร มีความเต็มใจที่จะช่วยเหลือประชาชนด้วยการสงเคราะห์ เกื้อกูล ช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเต็มความสามารถ โดยการนำเอาหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชน รวมทั้งการแบ่งปัน การใช้คำพูดที่น่ารัก ประพฤติตนเป็นประโยชน์และวางตนอย่างเหมาะสม พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อต่อประชาชนในหมู่คณะ สังคม ชุมชนด้วยความเต็มใจ เกิดความซาบซึ้งประทับใจ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักแบ่งปัน รู้จักการให้ รู้จักเสียสละ และยินดีในความสุขของผู้อื่น หลักสังคหวัตถุ 4 จัดได้ว่าเป็นเครื่องมือในการช่วยบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนร่วม ทำให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุ 4 กับการพัฒนาชุมชน ที่กล่าวว่า หลักสังคหวัตถุ 4 ก็คือหลักแห่งการสงเคราะห์เกื้อกูลกันในสังคมชุมชนที่มีคนต่างระดับกันไม่ว่าจะเป็นฐานะความเป็นอยู่รูปแบบการดำเนินชีวิต

2. การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมกรดำเนินชีวิตที่มีต่อการนำหลักสังคหวัตถุไปประยุกต์ใช้ในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชน พบว่า พฤติกรรมกรดำเนินชีวิตของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการนำหลักสังคหวัตถุไปประยุกต์ใช้ในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชน โดยรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, $SD = 0.44$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พฤติกรรมกรดำเนินชีวิตของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการนำหลักสังคหวัตถุไปประยุกต์ใช้ในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนมากที่สุดคือด้านที่ 2 ที่ว่า ด้านการรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีการประยุกต์ใช้อยู่ในระดับมาก

($\bar{X}$ = 3.59 , SD = 0.56) รองลงมาคือ ด้านที่ 5 ที่ว่า ด้านการเคารพในเหตุผลของคนส่วนใหญ่ มีระดับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.58 , SD = 0.59) ส่วนพฤติกรรม การดำเนินชีวิตของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการนำหลักสังคหวัตถุไปประยุกต์ใช้ในโครงการ ประชาธิรัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนน้อยที่สุดคือ ด้านที่ 1 ที่ว่า ด้านการปรับตัวให้เข้ากับ ผู้อื่นได้ดี มีการประยุกต์ใช้อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.28 , SD = 0.60) ตามลำดับ ซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการพัฒนาชุมชน ที่กล่าวไว้ว่า การสร้างความ ตระหนักที่ตรงกับหัวข้อที่ต้องการและทัศนคติที่มีผลต่อพฤติกรรม สามารถสร้างได้โดยกิจกรรม การส่งเสริมที่มีประสิทธิภาพ ถึงแม้จะมีวิธีการที่หลากหลาย แต่วัตถุประสงค์จะต้องชัดเจน เหมือนเดิม คือ เพื่อเพิ่มการควบคุมความสูญเสีย ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ด้วยการส่งเสริม จะขึ้นอยู่กับการใช้กิจกรรมที่หลากหลายอย่างเหมาะสม และเข้าใจกระบวนการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมอย่างแท้จริงและสอดคล้องกับงานวิจัยของปรีชา สุตจิตร (ปรีชา สุตจิตร, 2558) ที่ได้ ศึกษาการนำหลักธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ ที่ว่าการอำเภอหัว ไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัย พบว่า ในประเด็นข้าราชการปฏิบัติงานด้านหลักธรรม ทำให้ประสบความสำเร็จ (อิทธิบาท 4) ข้าราชการและเจ้าหน้าที่มีความเต็มใจในการทำงาน มีความขยัน เอาใจใส่รับผิดชอบและมีความรอบคอบในการทำงาน ด้านสังคมสงเคราะห์ (สังคห วัตถุ 4) ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ให้ความช่วยเหลือประชาชนให้การต้อนรับด้วยวาจาสุภาพ มีความเสียสละในการทำงานเสมอต้นเสมอปลาย ด้านหลักธรรมอันเป็นเครื่องอยู่ (พรหมวิหาร 4) ข้าราชการและเจ้าหน้าที่มีความเมตตา การให้คำแนะนำในงานที่ผิดพลาด มีความยินดีกับ การต้อนรับประชาชน การเอาใจใส่ดูแลประชาชน และด้านหลักธรรมความกล้าเอียง (อคติ 4) ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ไม่เห็นแก่พวกพ้องในการปฏิบัติงาน ไม่แสดงความรำคาญเมื่อประชา ชนมาติดต่องานและไม่มีความกลัวผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิรัช เศรษฐ วุฒิจามสม (วิรัช เศรษฐวุฒิจามสม, 2559) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารงานของบริษัทไทยสติลโปรดักส์ จำกัด ” พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารงานที่สำคัญ คือ 1) พนักงานบางคนเห็นแก่ตัว ไม่ชอบช่วยเหลือกัน 2) บางครั้ง มีการใช้งานด้วยถ้อยคำที่ไม่สุภาพต่อพนักงาน 3) แก้ปัญหาให้แก่ตัวเราเองก่อนที่จะช่วยเหลือ คนอื่น 4) พนักงานบางคนไม่ค่อยมีความเสมอต้นเสมอปลายในการปฏิบัติหน้าที่ และได้เสนอ แนวทางแก้ไขคือ 1) ให้พนักงานเสียสละให้แก่หมู่คณะ 2) ควรกล่าววาจาที่สุภาพ 3) อย่างนี้ ดู

ตาย 4) ควรให้ทางบริษัทจัดเพิ่มหรือให้รางวัลแก่พนักงานที่มีความรับผิดชอบหรือปฏิบัติหน้าที่ โดยเคร่งครัดและสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ทั้ง 10 รูป/คน ที่สรุปเนื้อหาไว้ว่า ปัจจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรม การดำเนินชีวิตที่มีต่อการนำหลักสังคหวัตถุไปประยุกต์ใช้ในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชน ที่ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ดี ที่กล่าวว่า การปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นนั้นเป็นการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนอีกรูปแบบหนึ่งที่สำคัญเป็นตัวต้นน้ำที่จะสามารถนำหลักธรรมสังคหวัตถุไปใช้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนในทุกงานรวมถึงโครงการประชารัฐที่มีในชุมชนด้วย เพราะว่าคนเรานั้นเมื่ออยู่ร่วมกันกับคนจำนวนมากในสังคมแล้วจะต้องมีการปรับตัวเองให้เข้ากับคนส่วนมากในสังคม เพราะการที่ทุกคนในสังคมมีการปรับตัวให้เข้ากับคนอื่น มีการร่วมมือร่วมใจกันในการทำงานเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนในสังคม มีความพร้อมในด้านของการกระทำ ความคิด รู้ดี รู้ชั่วในสิ่งต่างๆ โดยมีการแบ่งภาระหน้าที่ตามความรับผิดชอบ ก็จะทำให้สังคมมีแต่ความเจริญรุ่งเรืองในด้านต่างๆ 2) ด้านการรับผิดชอบต่อส่วนรวม ที่กล่าวว่า การรับผิดชอบต่อส่วนรวมทำให้เกิดการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนและมีผลต่อการนำหลักสังคหวัตถุไปประยุกต์ใช้ในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชน เพราะว่าเมื่อทุกคนที่อยู่ร่วมกันในสังคมแล้วจะต้องมีความรับผิดชอบต่อส่วนที่ตนเองมีส่วนเกี่ยวข้องด้วยโดยไม่ต้องคิดว่าไม่ใช่หน้าที่ของตนเอง และการร่วมแรงร่วมใจกันของทุกคนด้วยการนำเอาหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องด้วยนั้นถือว่าเป็นแนวทางสำคัญเป็นประจักษ์ เครื่องมือ ในการระงับหรือแก้ไขปัญหาก็จะเกิดขึ้นในสังคมและสามารถพัฒนาชุมชน พัฒนาโครงการประชารัฐให้ยั่งยืนต่อไป 3) ด้านการสร้างความเข้าใจอันดีในหมู่คณะ ที่กล่าวว่า การสร้างความเข้าใจอันดีในหมู่คณะ ทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชนและสังคมได้ และมีผลต่อการนำหลักสังคหวัตถุไปประยุกต์ใช้ในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชน เพราะว่าเมื่อคนเราอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมากแล้วจะต้องยอมรับในสิ่งต่างๆ ที่สังคม หรือชุมชนได้กำหนดขึ้นเพื่อให้ทุกคนได้ปฏิบัติตาม รวมทั้งการรู้จักทำงานร่วมกัน เพื่อประโยชน์ของหมู่คณะ การมีความรักใคร่ปรองดอง ไม่ก่อการทะเลาะวิวาท การมีความเห็นอกเห็นใจกัน และให้ความช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้ การรู้จักแบ่งงาน แบ่งหน้าที่ให้สมาชิกทำตามความสามารถ และการรักหมู่คณะ มีใจหวังดีและช่วยเหลือเกื้อกูลหมู่คณะด้วยความเต็มใจและการปฏิบัติตนตามหลักสังคหวัตถุ ก็จะส่งเสริมการพัฒนาชุมชนในโครงการประชารัฐได้ 4) ด้านการไม่แบ่งเป็น

พวกเขาพวกเรา ที่กล่าวว่า การไม่แบ่งเป็นพวกเขาพวกเราถือว่าเป็นรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจและสังคมของประชาชนอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งสามารถทำได้ด้วยการที่ทุกคนในสังคมสร้างจิตสำนึกร่วมกันว่าทุกคนที่อยู่รวมกันในสังคมจะต้องไม่มีการแบ่งเป็นพวกเขา พวกเรา เพราะเมื่อมีการแบ่งเป็นพวกเขา พวกเราแล้วปัญหาต่างๆ ก็จะเกิดขึ้นในสังคมทันที แต่ถ้าการที่บุคคลแสดงออกต่อหมู่คณะ โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกมีลักษณะที่แสดงถึงความรักใคร่ กลมเกลียว เห็นอกเห็นใจไม่ก่อการทะเลาะวิวาท แก่งแย่งชิงดี ร่วมกันแสดงความคิดเห็น และความเคารพในเหตุผลของคนส่วนใหญ่ มีความสามารถในการปรับตนเองเข้ากับผู้อื่นได้ ร่วมกันรับผิดชอบงานที่ทำ และร่วมมือกันทำงานเพื่อประโยชน์ของหมู่คณะและการไม่แบ่งเป็นพวกเขาพวกเรา เป็นต้นน้ำหรือเหตุนำส่งที่จะทำให้การนำหลักสังคหวัตถุไปประยุกต์ใช้ในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนให้ชุมชนเกิดความมั่นคงและยั่งยืน 5) ด้านการเคารพในเหตุผลของคนส่วนใหญ่ ที่กล่าวว่า การเคารพในเหตุผลของคนส่วนใหญ่ทำให้เกิดการส่งเสริมการพัฒนาในสังคม ชุมชน หรือประเทศชาติได้ ซึ่งเป็นการเสริมสร้างหรือการพัฒนาโดยยึดคนหรือประชาชนส่วนใหญ่เป็นศูนย์กลาง เป็นแนวทางปฏิบัติควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” เพื่อเป็นแนวทางการสร้างเสริมการพัฒนาชุมชน คือ การรวมกำลังเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จสมประสงค์ตามความต้องการของกลุ่มหรือสังคม และกำลังที่รวมกันนั้น เป็นได้ทั้งกำลังกาย กำลังความคิด กำลังความรู้ กำลังทรัพย์ โดยใช้ความสามารถเหล่านี้ร่วมกันปฏิบัติงานด้วยความกลมเกลียว โดยไม่มีการทะเลาะ คิดทำลายหรือแก่งแย่งชิงดีกันและเป็นเหตุนำส่งที่จะทำให้การนำหลักสังคหวัตถุไปประยุกต์ใช้ในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนให้ชุมชนเกิดความมั่นคงและยั่งยืน และ 6) ด้านการรักหมู่คณะ มีใจหวังดีและช่วยเหลือเกื้อกูลหมู่คณะด้วยความเต็มใจ ที่กล่าวว่า การรักหมู่คณะ มีใจหวังดีและช่วยเหลือเกื้อกูลหมู่คณะด้วยความเต็มใจทำให้เกิดความปรองดองของคนในสังคมได้เป็นอย่างดี เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพราะว่าเมื่อคนในสังคมเกิดความผูกพันกันเป็นพวกเดียวกันแล้วก็จะทำให้เกิดการเกื้อกูลอาศัยซึ่งกันและกัน โดยสมาชิกทุกคนพร้อมใจกันปฏิบัติงานโดยไม่มีการบังคับ เมื่อมีความผิดพลาด บกพร่องเกิดขึ้น สมาชิกร่วมกันรับผิดชอบโดยไม่โยนความผิดให้แก่กันและกัน และร่วมมือกันแก้ปัญหา เมื่องานสำเร็จลงสมาชิกต่างยินดี ถือเป็นความสำเร็จร่วมกันของกลุ่มและ

ต่างยกย่องให้เกียรติกันโดยเฉพาะผู้มีส่วนช่วยเหลือกลุ่มอย่างมาก และเมื่อกลุ่มต้องการความช่วยเหลือ สมาชิกพร้อมที่จะเสียสละโดยไม่เกี่ยงกัน และการรักษามุขคณะ มีใจหวังดีและช่วยเหลือเกื้อกูลหมู่คณะด้วยความเต็มใจก็เป็นเหตุส่งผลอีกหนึ่งประการที่จะทำให้การนำหลักสังคหวัตถุไปประยุกต์ใช้ในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนให้ชุมชนเกิดความมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า เพศ อายุ อาชีพและระดับการศึกษาของประชาชนในชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช จึงสรุปได้ว่า ปัจจัยส่วนบุคคลมีผลต่อการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน เนื่องจากการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในโครงการประชารัฐ เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากความต้องการของคนในชุมชนเป็นหลัก และเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์และรายได้ให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนทุกคนในชุมชน ดังนั้นโครงการประชารัฐจึงเป็นงานที่บุคคลใดๆ ก็ได้ที่มีจิตสาธารณะโดยไม่ต้องคำนึงเรื่อง เพศ อายุ อาชีพ และระดับการศึกษาก็สามารถเข้ามาปฏิบัติงานได้ทุกคน เพียงมีความพร้อม มีหลักธรรมสังคหวัตถุในจิตใจและความมุ่งมั่นที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมและชุมชนก็สามารถพัฒนาชุมชนได้

4. สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตกับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิต ได้แก่ ด้านการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้, ด้านการรับผิดชอบต่อส่วนรวม, ด้านการเป็นผู้สร้างความเข้าใจอันดีในหมู่คณะ, ด้านการไม่แบ่งเป็นพวกเขาพวกเรา, ด้านการเคารพในเหตุผลของคนส่วนใหญ่ และด้านการรักษามุขคณะมีใจหวังดีและช่วยเหลือเกื้อกูลหมู่คณะด้วยความเต็มใจกับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนในด้านทาน, ด้านปิยวาจา, ด้านอรรถจริยาและด้านสมานัตตตานันพบว่ามีความสัมพันธ์กัน เนื่องด้วย แนวทางในการพัฒนาสังคมและชุมชน จำเป็นต้องมีการแสวงหาวิธีการที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่

เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายและบทบาทของนักพัฒนาที่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดและอุดมการณ์ในการพัฒนาที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนมากกว่าการพัฒนางาน โดยพึงพิงทฤษฎีการพัฒนาที่สำคัญ 3 ทฤษฎี ได้แก่ ได้แก่ ทฤษฎีภาวะทันสมัย, ทฤษฎีพึ่งพาและทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐาน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชนให้ดีและมั่นคง การพัฒนาที่เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลและเน้นเกี่ยวกับพฤติกรรม การดำเนินชีวิต เพื่อให้เขาได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถที่จะพึ่งตนเองได้นั้น นักพัฒนาทั้งหลายจะต้องมีกระบวนการในการพัฒนา และวิธีการในการพัฒนา แบบมีส่วนร่วมเข้ามาประยุกต์ใช้ในทุกขั้นตอนรวมถึงการนำเอาหลักสังคหวัตถุมามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนด้วย ดังนั้นการดำเนินยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชุมชน น่าจะเป็นการคล้อยตามแนวคิดทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐานที่ว่า การหยั่งรากของการพึ่งตนเอง คือ การวางแผนพัฒนาที่สามารถกำหนดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคมการเมืองที่สามารถตอบสนองต่อความจำเป็นพื้นฐานทั้งในทางวัฒนธรรม และในทางคุณธรรมแก่มวลชนเสียก่อน แล้วจึงจะเติบโตอย่างกล้าแข็งและยั่งยืนต่อไป โดยเน้นการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ซึ่งขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญที่สุดเพราะถ้าประชาชนยังไม่สามารถเข้าใจปัญหาและสาเหตุของปัญหาด้วยตัวของเขาเองกิจกรรมต่างๆที่ตามมาก็ไร้ประโยชน์ เพราะประชาชนจะขาดความเข้าใจและมองไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมนั้น สิ่งหนึ่งที่แน่นอนที่สุดคือ ประชาชนเป็นผู้อยู่กับปัญหาและรู้จักปัญหาของตนดีที่สุดแต่อาจจะมองปัญหาของตนไม่ชัดเจน จนกว่าจะมีเพื่อนมาช่วยตนวิเคราะห์ถึงปัญหา และสาเหตุของปัญหา การจะมีพฤติกรรม การดำเนินชีวิตที่ดีก็ต้องมีหลักธรรมที่ดีเป็นพื้นฐานของจิตใจ และหลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาจิตใจคน รวมถึงเป็นการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนก็คือหลักสังคหวัตถุธรรมนั่นเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ที่กล่าวมาคือเหตุผลที่บอกได้ว่าปัจจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรม การดำเนินชีวิตกับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการพระราชรัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช นั้นมีความสัมพันธ์กันซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ทั้ง 10 รูป/คนที่กล่าวไว้ว่า การปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้, การรับผิดชอบต่อส่วนรวม, การเป็นผู้สร้างความเข้าใจอันดีในหมู่คณะ, การไม่แบ่งเป็นพวกเขาพวกเรา, การเคารพในเหตุผลของคนส่วนใหญ่ และการรักหมู่คณะมีใจหวังดีและช่วยเหลือเกื้อกูลหมู่คณะด้วยความเต็มใจสามารถนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับหลักสังคหวัตถุธรรม (ทาน, ปิยวาจา, อตถจริยา และสมานัตต

ตา) ในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนที่เกี่ยวกับโครงการประชารัฐในพื้นที่เพื่อให้ชุมชนเกิดความมั่นคงและยั่งยืนต่อไป ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถ้าไม่เกี่ยวเชื่อมกันหรือขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็จะทำให้บรรลุถึงเป้าหมายได้ยากและไม่เกิดการพัฒนาชุมชน

สรุป

การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประชากร ได้แก่ ประชาชนในชุมชนศรีธรรมโศก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 1,580 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan ได้จำนวน 310 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และค่าการทดสอบไคสแควร์ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 58.71 รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 41.29 ตามลำดับ จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31 - 60 ปี จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมาคือ มีอายุระหว่าง 60 ปีขึ้นไป จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 31.94 ส่วนมีอายุระหว่าง 15 - 30 ปี มีจำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 28.06 น้อยที่สุดตามลำดับ จำแนกตามอาชีพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว/รับจ้างทั่วไป มีจำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 36.45 รองลงมาคือ ประกอบอาชีพค้าขาย/เกษตรกรรม/แม่บ้าน มีจำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 32.58 ส่วนประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีจำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 30.97 น้อยที่สุดตามลำดับ จำแนกระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา/อนุปริญญา จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 48.39 รองลงมาคือ มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี/สูงกว่า จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 26.45 ส่วนมีระดับการศึกษาประถมศึกษาจำนวน 78 คน คิดเป็น ร้อยละ 25.16 น้อยที่สุดตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ประธานชุมชนและแกนนำชุมชนควรรับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมในชุมชน

1.2 ควรกำหนดแผนการดำเนินงานให้กับทีมที่ให้การดูแลในชุมชน เพื่อกระตุ้นให้แกนนำชุมชนประพัตินเป็นแบบอย่างที่ดี ปฏิบัติงานต่างๆในชุมชน โดยไม่ขาดตกบกพร่อง มีความเป็นกันเองไม่ถือตัวเข้ากับคนได้ทุกระดับ อย่างเสมอต้นเสมอปลาย และให้แกนนำชุมชนควรเป็นผู้ที่ชวนขวย ช่วยเหลือกิจกรรม รวมถึงการบำเพ็ญประโยชน์ต่างๆของส่วนรวมอย่างสม่ำเสมอด้วย

1.3 องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นควรมีการส่งเสริมและจัดให้มีการถ่ายทอดความรู้จากปราชญ์ชุมชนเพื่อเป็นประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม จัดทำปฏิทินปราชญ์ชุมชนในแต่ละชุมชนในเขตเทศบาล

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

2.1 ด้านทาน มีข้อเสนอแนะดังนี้ ประชาชนควรมีการแบ่งปันหรือบริจาคข้าวของเครื่องใช้ตามปัจจัย 4 คือ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค แก่บุคคลอื่นๆที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของโครงการประชารัฐที่จัดขึ้นในชุมชน และ ผู้ที่มีความรู้หรือปราชญ์ของชุมชนควรมีการถ่ายทอดความรู้หรือมีการสอนงานให้แก่สมาชิกในชุมชนที่ขาดความรู้หรือประสบการณ์ในการทำงานในด้านต่างๆของชุมชน

2.2 ด้านปียวาจา มีข้อเสนอแนะดังนี้ ประชาชนในชุมชนควรพูดจากับบุคคลรอบข้างที่มาติดต่อภารกิจที่เกี่ยวข้องกับชุมชนด้วยคำพูดที่สุภาพ อ่อนหวาน และสมาชิกในชุมชนไม่ควรใช้คำพูดส่อเสียด หรือคำพูดุญเห่ที่เป็นข้อความเท็จที่จะทำให้คนในชุมชนเกิดความแตกแยกกัน

2.3 ด้านอรรถกรียา มีข้อเสนอแนะดังนี้ สมาชิกในชุมชนทุกคนควรเสนอตนเองในการช่วยเหลือชุมชน โดยไม่ต้องร้องขอและให้การช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน และควรมีการส่งเสริมจริยธรรมในชุมชนโดยการกระทำตัวเองเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้อื่น ด้วยการให้บริการแก่เพื่อนสมาชิกในชุมชน อย่างเต็มความสามารถ รวดเร็วและถูกต้อง

2.4 ด้านสมานัตตตา มีข้อเสนอแนะดังนี้ สมาชิกในชุมชนควรปรับตัวเข้ากับเพื่อนในชุมชนและวางตัวให้เหมาะสมสามารถทำงานร่วมกับชุมชนได้ และสมาชิกในชุมชนควรรู้จักวางตัวให้เหมาะสมกับฐานะ และควรเป็นผู้ซื้อตรงต่อหน้าที่และอุทิศเวลาในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเสมอต้นเสมอปลาย

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

3.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำหลักพุทธธรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนกับพฤติกรรมการณ์ดำเนินชีวิต เช่น อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยในครั้งนี้

3.2 ควรศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอเมืองนครศรีธรรมราชในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนด้วยการผสมผสานหลักพุทธธรรมเพื่อใช้ในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3.3 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราชในการส่งเสริมการนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช

3.4 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “รูปแบบการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นในสังคม”

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันวิจัยญาณสังวร ภายใต้สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ซึ่งสำเร็จเรียบร้อยลงได้ด้วยความช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ สถาบันวิจัยญาณสังวร พระศรีธรรมประสาธน์ รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช พระเมธาวิสัยรส (รศ.ดร.) รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ พระมหาทองเชิด กตปัญโญ (ผศ.ดร.) ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยญาณสังวร ดร.วลีฐพัชร วาฤทธิ รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา คุณสมควร แก้วชาลุน ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำแก่ผู้วิจัย อีกทั้งได้สละเวลาในการชี้แนะแนวทางตลอดจนการตรวจแก้ไขจนสำเร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่าง

สูงไว้ ณ โอกาสนี้ขอขอบคุณ ผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ให้การสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลในการวิจัย

ขอขอบคุณ ประชาชนชุมชนศรีธรรมโศก และหน่วยงานภาครัฐ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ชุมชนศรีธรรมโศก ที่สละเวลาในการตอบแบบสัมภาษณ์ ให้ข้อมูลและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานวิจัยรวมถึงอำนวยความสะดวกการรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณ อนุโมทนา ไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานการวิจัยเรื่องนี้คงจะอำนวยคุณประโยชน์แก่ประชาชนทุกกลุ่มวัย รวมทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชน หน่วยงานต่าง ๆ ในเขตพื้นที่ชุมชนศรีธรรมโศก และผู้สนใจได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- ปรีชา สุตจิตร. (2558). ศึกษาการนำหลักธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ ที่ว่าการอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช หน้า 135. สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระนาวัน ถาวโร (ฉุนแสนดี). (2550). รัฐศาสตร์แนวพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีสังคหวัตถุ 4 กับนักการปกครองการ 65-66. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระลือชัย อินทโยโส. (2559). ศึกษาการให้ทานของชาวพุทธในจังหวัดเลย หน้า 102. วิทยานิพนธ์ ศาสตราศาสตร มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วิรัช เศรษฐอุทุมมงามสม. (2559). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารงาน ศึกษาเฉพาะกรณีบริษัท ไทยสตีลโปรไฟล์ จำกัด กิ่งอำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง หน้า 100. สารนิพนธ์ศาสน ศาสตราศาสตร มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช
จังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE STUDENTS' SATISFACTION TOWARDS CHARACTERISTICS OF
MORAL TEACHING MONKS IN SCHOOLS, MAHAMAKUT BUDDHIST
UNIVERSITY, SRITHAMMASOKARAJ CAMPUS,
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

พระครูบวรชัยวัฒน์

Phrakhrubowonchaiwat

พระมหาวิชาญ กนตสีโล

Phramahavichan Kantaseelo

พระครูสมุทรณสิทธิ์ วิมล

Phrakhusamuronnasit vimalo

บุญส่ง ทองเอียง

Boonsong Thongaeing

เดชชาติ ตริทรัพย์

Detchat Treesap

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช

Mahamakut Buddhist University Sridharmasokkarat Campus, Thailand

E-mail: vichan_9@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจที่มีต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช

* Received 8 April 2019; Revised 27 April 2019; Accepted 27 April 2019.

จังหวัดนครศรีธรรมราช ของนักเรียนที่มีเพศ ระดับชั้นปี เกรดเฉลี่ย ระดับการศึกษาผู้ปกครอง และอาชีพผู้ปกครอง ต่างกัน 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนที่เรียนศีลธรรมที่มีครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 6,500 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 381 คน เก็บข้อมูลโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลาก ใช้สถิติการบรรยาย คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน คือ การทดสอบค่าที (t - test) การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธี LSD (Least Significant Difference)

ผลการวิจัยพบว่า

นักเรียน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีจำนวนทั้งสิ้น 266 คน คิดเป็นร้อยละ 69.82 อยู่ระดับประถมศึกษา 4-6 มีจำนวนทั้งสิ้น 163 คน คิดเป็นร้อยละ 42.78 มีเกรดเฉลี่ยตั้งแต่ 2.00-3.00 มีจำนวนทั้งสิ้น 170 คน คิดเป็นร้อยละ 44.62 ผู้ปกครองศึกษา ระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า มีจำนวนทั้งสิ้น 126 คน คิดเป็นร้อยละ 33.07 ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกรหรือรับจ้าง มีจำนวนทั้งสิ้น 163 คน คิดเป็นร้อยละ 42.78 เมื่อพิจารณาแยกตามปัจจัยสนับสนุน และตัวแปรตาม พบว่า

1. นักเรียน มีความพึงพอใจต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวัดผลและประเมินผล ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.62) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสื่อการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.68) และ ด้านบุคลิกภาพความเป็นครูและจรรยาบรรณในวิชาชีพครู ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.61) ด้านการพัฒนาพฤติกรรมทางศีลธรรมและวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.49) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. นักเรียน ที่มีเกรดเฉลี่ย ระดับการศึกษาผู้ปกครอง และอาชีพผู้ปกครองต่างกัน มีความพึงพอใจต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนนักเรียน ที่มีเพศและระดับชั้นปีต่างกัน มีความพึงพอใจต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียน ได้เสนอปัญหาคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช มากที่สุดคือ ด้านการพัฒนาพฤติกรรมทางศีลธรรมและวัฒนธรรม ได้แก่ ครูพระบางรูปมาสอนสายบ่อย ๆ ครูพระบางรูปจัดอบรมศีลธรรมไม่ค่อยถูกต้อง ควรมีแนวทางแก้ไขปัญหา คือ ครูพระควรต้องปรับการมาสอนให้ทันเวลาเสมอ ครูพระควรแสวงหาความรู้ในการจัดอบรมศีลธรรมด้วยแบบอย่าง ที่ถูกต้อง ครูพระควรพัฒนาพฤติกรรมของตนเองให้เป็นแบบอย่างที่ดี

คำสำคัญ : คุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช

Abstract

The objectives of this research were as follows 1). To study the students' satisfaction towards characteristics of moral teaching monks in schools, Mahamakut Buddhist university, Srithammasokaraj campus, Nakhon Si Thammarat province. 2). To compare the students' satisfaction towards characteristics of moral teaching monks in school, Mahamakut Buddhist university, Srithammasokaraj campus, Nakhon Si Thammarat province in terms of sexes, classes, average grades, guardian's educations and guardians occupations as differently 3). To study the suggestions on problems and resolutions in characteristics of moral teaching monks in schools, Mahamakut Buddhist university, Srithammasokaraj campus, Nakhon Si Thammarat province. The population were students who learn moral subject in schools which the Buddhist monks had taught, Mahamakut Buddhist University, Srithammasokaraj campus, Nakhon Si Thammarat province, there are about 6,500 persons, sample size by

Krejcie and Morgan's table measurement, the samples were about 381 persons, simple random sampling was used by lotto. The statistics were applied as follows, frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, t-test, one way ANOVA, and to test the arithmetic mean in each pair by LSD method (Least Significant Difference)

The findings were as follows:

The almost of students were female (266 persons = 69.82%) primary class 4-6 (163 person = 42.78%) grade 2.00-3.00 (170 person = 44.62%) guardian's education in high school or equal (126 person = 33.07%) guardian's occupation in agriculture and worker (163 persons = 42.78%) when considered and classified according to promotive factors and dependent variables found that

1. The students' satisfaction towards characteristics of moral teaching monks in school, Mahamakut Buddhist university, Srithammasokaraj campus, Nakhon Si Thammarat province, by including seven aspects were at more level when considered in each aspects found that the aspect of assessment ($\bar{X}$ =4.12, S.D.=0.62) was the highest mean and followed up the aspect of teaching media ($\bar{X}$ = 4.10, S.D.=0.68) and the aspect of personality and teaching moral code ($\bar{X}$ =3.99, S.D.=06.1) and the aspect of cultural and moral behavior development ($\bar{X}$ =3.99, S.D.=0.49) was the lowest mean.

2. The students who were different of average grades, guardian's educations, and guardian's occupations found that there were satisfied toward moral teaching monks in school, Mahamakut Buddhist University, Srithammasokaraj campus, Nakhon Si Thammarat province with different as statistically significance at .001, but in terms of sexes, and classes found that there were not different as statistically significance at .05

3. The students had recommended to characteristics of moral teaching monks in schools, Mahamakut Buddhist university, Srithammasokaraj campus,

Nakhon Si Thammarat province in the aspect of cultural and moral teaching monks came late for teaching, some was not train in the right way, The resolutions, i.e. there should come in the right time for teaching, there should try to train moral in the right way, there should develop their behavior for a good model.

Keywords: The characteristics of moral teaching monka in school, Mahamakut Buddhist University Srithammasokaraj campus.

บทนำ

พระพุทธศาสนามีส่วนสำคัญในการสร้างรากฐานทางด้านการศึกษาศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ส่งเสริมในการบัญญัติกฎหมายและการปฏิบัติตามกฎหมายของ บ้านเมือง ช่วยรักษาวัฒนธรรมประเพณีและเอกลักษณ์ของชาติ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้ช่วยกล่อมเกลานำมาจิตใจและสร้างจิตสำนึกในศีลธรรม จริยธรรมให้มีความซื่อสัตย์สุจริต กระทำ ความดี ละเว้นความชั่ว ให้มีเมตตากรุณาต่อกัน เป็นสื่อกลางในการสร้างความเป็น อันหนึ่งอันเดียวกัน ในสังคมไทย และให้ดำเนินชีวิตอยู่ในโลกอย่างคนมีธรรม ความซื่อ นี สอดคล้องกับพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลปัจจุบันที่ทรง พระราชทานไว้ ดังความตอนหนึ่งว่า พระพุทธศาสนามีธรรมะอยู่มากมายหลายชั้นอัน พอเหมาะพอดีกับอัธยาศัยจิตใจของบุคคลประเภทต่างๆ สำหรับเลือกเฟ้นมาแนะนำสั่งสอนขัด เกลาความประพฤติการปฏิบัติของบุคคลให้ดีขึ้นเจริญขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวโดย หลักการใหญ่แล้ว คือ ให้คนเป็นคนดี ให้ประพฤติประโยชน์ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้ ลำบากเสียหาย สอนให้รู้จักตนเอง รู้จักฐานะของตน พร้อมทั้งรู้จักหน้าที่ที่จะต้องประพฤติ ปฏิบัติในฐานะนั้นๆ ซึ่งเมื่อปฏิบัติโดยถูกต้องครบถ้วนแล้ว ย่อมจะนำความสุข นำความเจริญ สวัสดิมาให้ได้ทั่วถึงกันหมด หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ นำความสุข ความร่มเย็น และความ วัฒนาถาวรให้เกิดแก่สังคมมนุษย์ ธรรมะในพระพุทธศาสนาจะสามารถคุ้มครองรักษาและอุ้มชู ประคับประคองสังคมให้ผาสุกร่มเย็นได้สมดังที่ต้องการ ในการที่จะพัฒนาประเทศให้มีความ เจริญก้าวหน้ามั่นคงเป็นปึกแผ่นได้นั้น ต้องอาศัยปัจจัยสำคัญหลายประการ สิ่งสำคัญที่สุด คือ ทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ทั้งนี้เพราะทรัพยากรมนุษย์ เป็นปัจจัยในการพัฒนาโดยตรงและ

รากฐานสำคัญที่สุดประการหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั่นก็คือ “การศึกษา” เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาตนเองโดยให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ตลอดจนรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและสิ้นเปลืองน้อยที่สุด ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น และยังสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ได้ระบุไว้ในหมวด 1 มาตรา 6 ว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

การศึกษาของไทยในอดีตนับตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานีจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นหน้าที่ของวัดโดยมีพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการให้การศึกษาอบรมสั่งสอน และฝึกหัดความประพฤติของผู้เรียน บทบาทและหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของสถาบันศาสนาในปัจจุบันก็คือการมีส่วนร่วมเข้าไปปฏิบัติหน้าที่เป็นครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชตระหนักถึงความสำคัญของวิชาพระพุทธศาสนา ได้อาราธนาพระสงฆ์ในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราชเข้ารับการอบรมการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา และเป็นครูพระสอนวิชาพระพุทธศาสนาซึ่งได้เริ่มดำเนินการมาอย่างเป็นทางการตั้งแต่ปีการศึกษา 2534 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน นับได้ว่าพระสงฆ์หรือครูพระเหล่านี้ได้มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนจากบทบาทของพระสงฆ์ในการปฏิบัติหน้าที่เป็นครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดังกล่าว

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรของสถาบันศาสนาซึ่งปฏิบัติหน้าที่ทางด้านการเรียนการสอน และได้ผ่านการอบรมหลักสูตรครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจึงมีความต้องการที่จะศึกษาว่าปัจจัยอะไรบ้างที่จะมีผลต่อความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคตรราช จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อนำผลจากการวิจัยไปแก้ไขและปรับปรุงการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัทยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจที่มีต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัทยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ของนักเรียนที่มีเพศ ระดับชั้นปี เกรดเฉลี่ย ระดับการศึกษาผู้ปกครอง และอาชีพผู้ปกครอง ต่างกัน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัทยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนที่เรียนศีลธรรมที่มีครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัทยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 6,500 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan ที่ระดับความคลาดเคลื่อนไม่เกิน .05 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 381 คน

2. เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง คือ เพื่อให้ประชากรมีโอกาสถูกเลือกเท่า ๆ กัน จึงได้ทำการสุ่มแบบสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากวิธีการคือนำรายชื่อของนักเรียนที่เรียนศีลธรรมที่มีพระครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัทยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นประชากรทั้งหมดมาตัดใส่ภาชนะ แล้วทำการจับรายชื่อประชากรทีละชื่อ และทำการจับครั้งต่อไป ครบจำนวน 381 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดถึงแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบบปลายปิด และปลายเปิด โดยผู้วิจัยแบ่งเนื้อหา แบบสอบถามเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ อายุระดับการศึกษา เกรดเฉลี่ย และอาชีพผู้ปกครอง

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะครู พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช จังหวัดนครราชสีมา เป็นคำถามปลายปิด มีลักษณะคำถามเป็นแบบ มาตราส่วนประมาณ ค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของ ลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด มี 7 ด้าน จำนวน 47 ข้อ โดยมีการให้คะแนนระดับความพึงพอใจที่มีต่อ คุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรี ธรรมมาโสกราช จังหวัดนครราชสีมา

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open End) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ เสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช จังหวัดนครราชสีมา

4. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

4.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจที่มีต่อคุณลักษณะครูพระ สอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช จังหวัด นครราชสีมา ตลอดจนแนวคิด ทฤษฎี เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิด กรอบตัวแปร และประเด็นต่าง ๆ ในการสร้างแบบสอบถาม

4.2 นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิง เนื้อหา วัตถุประสงค์ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

4.3 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้ ความ เชี่ยวชาญ และประสบการณ์จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบและขอความคิดเห็นเกี่ยวกับความ สอดคล้องของคำถาม เนื้อหา วัตถุประสงค์ ตลอดจนแนวคิดทฤษฎี และคัดเลือกข้อคำถามที่มี ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ได้ผลค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1 ทุกข้อ

4.4 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่เรียน ศีลธรรมที่มีพระครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรี ธรรมมาโสกราช ประจำปีการศึกษา 2555 จำนวน 6,500 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability)

ของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.814

4.5 นำแบบสอบถามมาแก้ไขและจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ นำเสนอขอความเห็นชอบต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 นำหนังสือแนะนำตัวและขออนุญาตเก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ไปมอบให้ผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

5.2 นำแบบสอบถามให้ครูช่วยในการแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนที่เรียนศีลธรรมที่มีพระครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 381 คน

5.3 ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามจากครูที่ได้ช่วยเก็บแบบสอบถามจากนักเรียนแล้ว และได้รับแบบสอบถามกลับมา จำนวน 381 ชุด ครบสมบูรณ์ 100 %

5.4 ทำการตรวจตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ผล

6. การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล

เมื่อได้รับแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลทั้งหมด สร้างคู่มือลงรหัสและนำข้อมูลมาลงรหัส จากนั้นนำข้อมูลที่ลงรหัสเรียบร้อยแล้วไปบันทึกในแผ่นข้อมูล (CD) แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ วิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของประชากร โดยหาค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 3 ทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ปัจจัยส่วนบุคคล เพศ โดยใช้การทดสอบค่าซี (t-test) ส่วนระดับชั้นปี เกรดเฉลี่ย ระดับการศึกษาผู้ปกครอง และอาชีพผู้ปกครอง ใช้การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธี LSD (Least Significant Difference)

ตอนที่ 4 รวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาคณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

7. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัยวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

7.1 การหาความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of item objective congruence หรือ IOC)

7.2 การหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

7.3 การหาค่าร้อยละ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้สูตรร้อยละ

7.4 การวิเคราะห์ข้อมูลหาคะแนนค่าเฉลี่ย (Mean)

7.5 การวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

7.6 การวิเคราะห์โดยหาค่า t- test

7.7 การวิเคราะห์โดยหาค่า F-test

7.8 เมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธี LSD (Least Significant Difference)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช” สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้

1.1 จำแนกตามเพศ พบว่า นักเรียน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีจำนวนทั้งสิ้น 266 คน คิดเป็นร้อยละ 69.82 และเป็นเพศชาย มีจำนวนทั้งสิ้น 115 คน คิดเป็นร้อยละ 30.18

1.2 จำแนกตามระดับชั้นปี พบว่า นักเรียน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ อยู่ระดับประถมศึกษา 4-6 มีจำนวนทั้งสิ้น 163 คน คิดเป็นร้อยละ 42.78 และอยู่ระดับมัธยมศึกษา ม.1-3 มีจำนวนทั้งสิ้น 110 คน คิดเป็นร้อยละ 28.87 อยู่ระดับมัธยมศึกษา ม.4-6 มีจำนวนทั้งสิ้น 108 คน คิดเป็นร้อยละ 28.35 น้อยที่สุด

1.3 จำแนกตามเกรดเฉลี่ย พบว่า นักเรียน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีเกรดเฉลี่ย ตั้งแต่ 2.00-3.00 มีจำนวนทั้งสิ้น 170 คน คิดเป็นร้อยละ 44.62 และมีเกรดเฉลี่ยตั้งแต่ 3.01-4.00 มีจำนวนทั้งสิ้น 135 คน คิดเป็นร้อยละ 35.43 มีเกรดเฉลี่ยต่ำกว่า 2.00 มีจำนวนทั้งสิ้น 76 คน คิดเป็นร้อยละ 19.95 น้อยที่สุด

1.4 จำแนกตามระดับการศึกษาผู้ปกครอง พบว่า นักเรียน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ผู้ปกครองศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า มีจำนวนทั้งสิ้น 126 คน คิดเป็นร้อยละ 33.07 และผู้ปกครองศึกษาระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่า มีจำนวนทั้งสิ้น 102 คน คิดเป็นร้อยละ 26.77 ผู้ปกครองศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีจำนวนทั้งสิ้น 88 คน คิดเป็นร้อยละ 23.10 ผู้ปกครองศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า มีจำนวนทั้งสิ้น 65 คน คิดเป็นร้อยละ 17.06 น้อยที่สุด

1.5 จำแนกตามอาชีพผู้ปกครอง พบว่า นักเรียน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกรหรือรับจ้าง มีจำนวนทั้งสิ้น 163 คน คิดเป็นร้อยละ 42.78 และผู้ปกครองมีอาชีพค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว มีจำนวนทั้งสิ้น 96 คน คิดเป็นร้อยละ 25.20 ผู้ปกครองมีอาชีพราชการหรือรัฐวิสาหกิจมีจำนวนทั้งสิ้น 80 คน คิดเป็นร้อยละ 21.00

ผู้ประกอบการมืออาชีพแม่บ้านหรือประมงหรือพนักงานบริษัท มีจำนวนทั้งสิ้น 42 คน คิดเป็นร้อยละ 11.02 น้อยที่สุด

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อการให้บริการของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช พบว่า

2.1 ผู้ตอบแบบสอบถาม มีระดับความพึงพอใจต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวัดผลและประเมินผล ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.62) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสื่อการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.68) และ ด้านบุคลิกภาพความเป็นครูและจรรยาบรรณในวิชาชีพครู ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.61) ด้านการพัฒนาพฤติกรรมทางศีลธรรมและวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.49) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2.2 ผู้ตอบแบบสอบถาม มีระดับความพึงพอใจต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 7 ด้าน เพศชาย และ เพศหญิง อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เพศชาย พบว่า ด้านการวัดผลและประเมินผล ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.57) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านสื่อการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.45) และด้านการพัฒนาพฤติกรรมทางศีลธรรมและวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.49) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เพศหญิง พบว่า ด้านการวัดผลและประเมินผล ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.64) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านสื่อการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.70) และด้านบุคลิกภาพความเป็นครูและจรรยาบรรณในวิชาชีพครู ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.61) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2.3 ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความพึงพอใจต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 7 ด้าน ระดับประถมศึกษา 4-6 ระดับมัธยมศึกษา ม.1-3 และระดับมัธยมศึกษา ม.4-6 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ระดับประถมศึกษา 4-6 พบว่า ด้านการวัดผลและประเมินผล ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.57) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านสื่อการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.66) และ ด้านการพัฒนาพฤติกรรมทาง

ศีลธรรมและวัฒนธรรม ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.48) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ระดับมัธยมศึกษา ม.1-3 พบว่า ด้านการวัดผลและประเมินผล ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.65) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสื่อการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.70) ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.43) และด้านบุคลิกภาพความเป็นครูและจรรยาบรรณในวิชาชีพครู ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.62) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ระดับมัธยมศึกษา ม.4-6 พบว่า ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.43) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการวัดผลและประเมินผล ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.65) และด้านบุคลิกภาพความเป็นครูและจรรยาบรรณในวิชาชีพครู ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.62) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2.4 ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความพึงพอใจต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 7 ด้าน เกณฑ์เฉลี่ยต่ำกว่า 2.00 เกณฑ์เฉลี่ยตั้งแต่ 2.00-3.00 และเกณฑ์เฉลี่ยตั้งแต่ 3.01-4.00 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เกณฑ์เฉลี่ยต่ำกว่า 2.00 พบว่า ด้านสื่อการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.45) ด้านการวัดผลและประเมินผล ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.37) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านบุคลิกภาพความเป็นครูและจรรยาบรรณในวิชาชีพครู ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.38) และด้านการพัฒนาพฤติกรรมทางศีลธรรมและวัฒนธรรม ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.35) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เกณฑ์เฉลี่ยตั้งแต่ 2.00-3.00 พบว่า ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.46) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.44) และด้านบุคลิกภาพความเป็นครูและจรรยาบรรณในวิชาชีพครู ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.69) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เกณฑ์เฉลี่ยตั้งแต่ 3.01-4.00 พบว่า ด้านวิชาการ ด้านการวัดผลและประเมินผล ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.61) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสื่อการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.69) และด้านบุคลิกภาพความเป็นครูและจรรยาบรรณในวิชาชีพครู ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.58) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2.5 ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความพึงพอใจต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 7 ด้าน ผู้ปกครองศึกษาระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่า

ผู้ปกครองศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า ผู้ปกครองศึกษาระดับอนุปริญาหรือเทียบเท่า และผู้ปกครองศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผู้ปกครองศึกษาระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่า พบว่า ด้านการวัดผลและประเมินผล ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.50) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสื่อการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.56) และ ด้านการพัฒนาพฤติกรรมทางศีลธรรมและวัฒนธรรม ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.44) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผู้ปกครองศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า พบว่า ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.44) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.44) และด้านบุคลิกภาพความเป็นครูและจรรยาบรรณในวิชาชีพครู ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.67) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผู้ปกครองศึกษาระดับอนุปริญาหรือเทียบเท่า พบว่า ด้านการวัดผลและประเมินผล ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.35) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสื่อการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.45) และ ด้านการพัฒนาพฤติกรรมทางศีลธรรมและวัฒนธรรม ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.33) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผู้ปกครองศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า พบว่า ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.46) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการวัดผลและประเมินผล ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.70) และด้านบุคลิกภาพความเป็นครูและจรรยาบรรณในวิชาชีพครู ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.69) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2.6 ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความพึงพอใจต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 7 ด้าน ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกรรมหรือรับจ้าง ผู้ปกครองมีอาชีพราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ผู้ปกครองมีอาชีพค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว และผู้ปกครองมีอาชีพแม่บ้านหรือประมงหรือพนักงานบริษัท อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกรรมหรือรับจ้าง พบว่า ด้านการวัดผลและประเมินผล ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.57) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสื่อการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.66) และ ด้านการพัฒนาพฤติกรรมทางศีลธรรมและวัฒนธรรม ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.48) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผู้ปกครองมีอาชีพราชการหรือรัฐวิสาหกิจ พบว่า ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.46) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน

($\bar{X}$ = 3.96, S.D. = 0.42) และด้านบุคลิกภาพความเป็นครูและจรรยาบรรณในวิชาชีพครู ($\bar{X}$ = 3.82, S.D. = 0.67) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผู้ปกครองมีอาชีพค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว พบว่าด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.04, S.D. = 0.31) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ($\bar{X}$ = 4.02, S.D. = 0.40) และด้านบุคลิกภาพความเป็นครูและจรรยาบรรณในวิชาชีพครู ($\bar{X}$ = 3.84, S.D. = 0.61) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผู้ปกครองมีอาชีพแม่บ้านหรือประมงหรือพนักงานบริษัท พบว่า ด้านสื่อการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.46) ด้านการวัดผลและประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.29) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านบุคลิกภาพความเป็นครูและจรรยาบรรณในวิชาชีพครู ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.32) และด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.20, S.D. = 0.36) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่าง ดังนี้

ความพึงพอใจที่มีต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ของนักเรียนที่มีเพศระดับชั้นปี เกรดเฉลี่ย ระดับการศึกษาผู้ปกครอง และอาชีพผู้ปกครอง ต่างกัน พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 7 ด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียน ที่มีระดับชั้นปีต่างกัน มีความพึงพอใจต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 7 ด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียน ที่มีเกรดเฉลี่ยต่างกัน มีความพึงพอใจต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 7 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 นักเรียน ที่มีระดับการศึกษาผู้ปกครองต่างกัน มีความพึงพอใจต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 7 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 นักเรียน ที่มีอาชีพผู้ปกครองต่างกัน มีความพึงพอใจต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมใน

โรงเรียนมหาวิทยาลัยมหาสารคามวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราชโคราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 7 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

4. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหาสารคามวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราชโคราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

4.1 นักเรียนได้เสนอแนะปัญหาไว้ ดังนี้

4.1.1 ด้านบุคลิกภาพความเป็นครูและจรรยาบรรณในวิชาชีพครู ได้แก่ ครูพระบางรูปอารมณ์ไม่ค่อยแจ่มใส ไม่ค่อยยอมรับฟังความคิดเห็นของศิษย์ ครูพระบางรูปใช้ความรู้เดิม ๆ ในการสอน สอนตามหนังสือ ครูพระบางรูปสอนน่าเบื่อ ไม่น่าสนใจ

4.1.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ครูพระบางรูปไม่ค่อยแจ้งจุดมุ่งหมายการสอนก่อนเริ่มการสอน ครูพระบางรูปใช้เทคนิคการสอนแบบเขียนบนกระดานมากเกินไป ครูพระบางรูปไม่ค่อยมีการจัดเตรียมสื่อก่อนสอน

4.1.3 ด้านสื่อการเรียนการสอน ได้แก่ สื่อบางบทเรียนไม่ค่อยเหมาะสมไม่ตรงประเด็นครูพระบางรูปใช้สื่อไม่น่าสนใจ ล้าสมัย

4.1.4 ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ได้แก่ ครูพระบางรูปเชื่อมโยงเนื้อหาบทเรียนกับวิชาอื่น ๆ ไม่ค่อยเป็น ครูพระบางรูปไม่ค่อยปรับปรุงการสอนของตนเองสอนแบบเดิมตลอด

4.1.5 ด้านการพัฒนาพฤติกรรมทางศีลธรรมและวัฒนธรรม ได้แก่ ครูพระบางรูปมาสอนสายบ่อย ๆ ครูพระบางรูปจัดอบรมศีลธรรมไม่ค่อยถูกต้อง

4.1.6 ด้านคุณสมบัติของครูพระ ได้แก่ ครูพระบางรูปปฏิบัติตนไม่น่าเลื่อมใส ครูพระบางรูปนุ่งห่มผ้าไม่ค่อยสะอาด

4.1.7 ด้านการวัดผลและประเมินผล ได้แก่ ครูพระบางรูปใช้การวัดผลแบบเดิม ๆ ครูพระบางรูปประเมินพฤติกรรมเด็กไม่เป็น ครูพระบางรูปให้คำปรึกษาเด็กไม่ค่อยได้

4.2 นักเรียนได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาวี ดังนี้

4.2.1 ด้านบุคลิกภาพความเป็นครูและจรรยาบรรณในวิชาชีพครู ได้แก่ ครูพระควรปรับอารมณ์ของตนเองให้ร่าเริงแจ่มใส และต้องหัดยอมรับฟังความคิดเห็นของศิษย์บ้าง ครู

พระครูพัฒนาหาความรู้ใหม่ ๆ จากทางอินเทอร์เน็ตเพื่อพัฒนาการสอนของตนเอง ครูพระ
ครุหาเทคนิคการสอนที่มีกิจกรรมเพื่อให้การเรียนรู้ไม่น่าเบื่อ

4.2.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ครูพระควรต้องแจ้งจุดมุ่งหมายการสอน
ก่อนเริ่มการสอนก่อนเสมอ ครูพระควรใช้เทคนิคการสอนแบบไม่เขียนบนกระดานแต่ใช้การ
ร่วมกิจกรรมกลุ่มให้มากขึ้น ครูพระควรมีการจัดเตรียมสื่อการสอนเพื่อให้การนอนสนใจ

4.2.3 ด้านสื่อการเรียนการสอน ได้แก่ ควรจัดหาสื่อการสอนให้เหมาะสมกับ
บทเรียนและมีประโยชน์ ครูพระควรจัดหาสื่อที่เด็ก ๆ สนใจมีความทันสมัยเป็นปัจจุบัน

4.2.4 ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ได้แก่ ครูพระควรเพิ่มทักษะการสอน
ของตนเอง เข้าอบรมเทคนิคการสอนแบบใหม่ ๆ เสมอ ครูพระควรมีการปรับปรุงการสอนของ
ตนเองเสมอ ๆ ในทุกอาทิตย์ ครูพระควรหมั่นแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ในการสอน

4.2.5 ด้านการพัฒนาพฤติกรรมทางศีลธรรมและวัฒนธรรม ได้แก่ ครูพระควรต้อง
ปรับการมาสอนให้ทันเวลาเสมอ ครูพระควรแสวงหาความรู้ในการจัดอบรมศีลธรรมด้วย
แบบอย่างที่ถูกต้อง ครูพระควรพัฒนาพฤติกรรมของตนเองให้เป็นแบบอย่างที่ดี

4.2.6 ด้านคุณสมบัติของครูพระ ได้แก่ ครูพระควรปฏิบัติตนอยู่ในธรรมวินัย วาง
ตนให้เป็นที่น่าเลื่อมใสแก่นักเรียน ครูพระควรนุ่งหม้อผ้าที่สะอาดไม่มีกลิ่นเหม็นอับ ครูพระควร
กล่าวคำพูดที่น่ายกย่องและเกิดความเลื่อมใสศรัทธา

4.2.7 ด้านการวัดผลและประเมินผล ได้แก่ ครูพระควรแสวงหาการวัดผลแบบใหม่
ๆ เพื่อใช้ในการวัดผลการสอน ครูพระควรประเมินพฤติกรรมเด็กตามสภาพความเป็นจริง KPA
ครูพระควรให้คำปรึกษาเด็กด้วยธรรมะที่เข้าใจง่าย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะครูพระสอน
ศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราชจังหวัด
นครศรีธรรมราช พบว่า นักเรียน มีความพึงพอใจที่มีต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช จังหวัด
นครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากทางมหาวิทยาลัยมหาม

มหาวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช สนับสนุนให้พระนิสิตได้มีโอกาสฝึกฝนตนเอง โดยการเป็นครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยเข้าสอนในโรงเรียนต่าง ๆ ทั้งจังหวัดนครศรีธรรมราช และใกล้เคียง และเพื่อจะประเมินว่าผลของการที่ครูพระได้ไปสอนในโรงเรียน ครูพระมีคุณลักษณะที่เป็นที่น่าเชื่อถือของนักเรียน จึงพบว่า ผลประเมินออกมาในระดับมาก แสดงว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อครูพระสอนศีลธรรม เหตุด้วยครูพระส่วนใหญ่ มีบุคลิกภาพน่าเคารพ ศรัทธา มีเมตตากรุณา มีวิธีการสอนที่หลากหลายรูปแบบ ไม่น่าเบื่อ ทำการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมุ่งให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง มีการใช้สื่อการสอนที่แปลก ๆ ไม่เคยเห็นมาก่อน ทำให้นักเรียนสนใจเรียนเป็นอย่างมาก ทำให้มีความพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมจิตต์ ขนติธมโม (พระสมจิตต์ ขนติธมโม, 2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะที่ดีของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวัดโบสถ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช” พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะที่ดีของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวัดโบสถ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมาก

1.1 ด้านบุคลิกภาพความเป็นครูและจรรยาบรรณในวิชาชีพครู พบว่า นักเรียน มีความพึงพอใจต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวม อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อบุคลิกภาพของครูพระสอนศีลธรรม ด้วยครูพระมีเมตตากรุณา เอื้ออาทร มีกิริยาน่าเคารพศรัทธา ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างเรื่องมารยาทและความประพฤติที่ดีงามตามหลักพระพุทธศาสนา ยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นซักถามข้อสงสัย กล่าววาจาสุภาพกับนักเรียนเสมอ ทำให้ผลออกมาในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาทองดี ปญญาชิโร (พระมหาทองดี ปญญาชิโร, 2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามทรงสนะของนักเรียนระดับประถมศึกษาโรงเรียนวัดเทพลีลา เขตบางกะปิ สังกัดกรุงเทพมหานคร” พบว่า 1. นักเรียนมีความพึงพอใจการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยอันดับแรก 2 ด้าน คือ ด้านคุณลักษณะของครูพระช่วยสอน และด้านเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา รองลงมาคือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพการเรียนการสอน ด้านวิธีการสอน และด้านการ

ใช้สื่อการสอน ตามลำดับ 2. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักเรียนที่มีเพศ เกรดเฉลี่ย ต่างกัน มีความพึงพอใจการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า นักเรียน มีความพึงพอใจต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวม อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า นักเรียนส่วนใหญ่พอใจมากต่อบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูพระ ด้วยว่าครูพระบูรณาการหลัก ศีล สมาธิ ปัญญากับการใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมให้มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบต่อตนเอง ความตรงต่อ พึ่งตนเองเลี้ยงชีพด้วยความสุจริต ให้นักเรียนได้ไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิก่อนเรียน ให้นักเรียนได้มีการสมาทานศีล 5 ทำบุญตักบาตรทุกวันพระในโรงเรียน เหตุนี้ เป็นเหตุที่ทำให้มีผลอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมจิตต์ ขนติธมโม (พระสมจิตต์ ขนติธมโม, 2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะที่ดีของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวัดโบสถ์ อำเภอมะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช” พบว่า เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการสอน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการใช้สื่อการสอน ด้านวิธีการสอน และด้านบุคลิกภาพ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาปัญญา จอมนาสวน (พระมหาปัญญา จอมนาสวน, 2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และนักเรียนเกี่ยวกับบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของครูพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาจริยธรรมสำหรับนักเรียนโรงเรียนในโครงการจริยศึกษา ศูนย์เผยแผ่ธรรม จังหวัดเชียงใหม่” พบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารมีความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในระดับมาก ผู้บริหารมีความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังของครูพระสอนศีลธรรมในระดับมาก

1.3 ด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า นักเรียน มีความพึงพอใจต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวม อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า นักเรียนส่วนใหญ่พอใจต่อคุณลักษณะของครูพระที่ได้ใช้สื่อการสอนที่ทันสมัย และเห็นจริง เป็นรูปธรรม มีการยกตัวอย่างเปรียบเทียบให้เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบัน มีสื่อทางอินเทอร์เน็ต ข่าวสารบ้านเมือง นำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันประยุกต์ใช้ในการสอน ทำให้นักเรียนอยากและสนใจเรียนมากขึ้น

เหตุนี้ เป็นเหตุที่ทำให้มีผลอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาภูเมศร์ ชาเหลา (พระมหาภูเมศร์ ชาเหลา, 2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร” พบว่า เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านการเขียนแผนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านสื่อการเรียนการสอน

1.4 ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ พบว่า นักเรียน มีความพึงพอใจต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวม อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า นักเรียนพอใจที่ครูพระมีความรู้ ความแม่นยำ และมีความทันสมัยในเนื้อหาวิชา มีการเชื่อมโยงเนื้อหาวิชากับชีวิตประจำวัน มีการพิจารณาลักษณะของเนื้อหาวิชาง่ายต่อการทำความเข้าใจของนักเรียน มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาที่สอน มีการปรับปรุงตนเองในด้านการสอนเสมอ สอดคล้องกับหลักการของพระพุทธเจ้าที่ให้พระภิกษุเป็นผู้มีการสอนที่ดี แสวงหาความรู้ตลอดเวลา สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การสอนที่ดีมี 4 ประการ คือ สันติสนา (แจ่มแจ้ง) คือ สอนให้เด็กเข้าใจแจ่มแจ้งเหมือนเห็นกับตาตัวเองซึ่งครูต้องมีปัญญาก่อนจึงจะสอนเด็กให้มีปัญญาตามได้ ครูต้องเข้าใจในเรื่องที่ตนสอน อย่าสอนในเรื่องที่ตนไม่เข้าใจ สมาปทา (จงใจ) การสอนที่ดีต้องมีผลทางเจตคติหรือพฤติกรรม คือ จูงใจให้เด็กน้อมรับเอาไปใช้ในชีวิตประจำวัน ถ้าเป็นการสอนศีลธรรม ครูต้องให้เด็กสมาทาน คือ เห็นดีเห็นชอบถือเป็นตัวแบบ เกิดค่านิยมที่ดีงาม สมุตเตชนา (แก้กลัวกลัว) ครูต้องให้กำลังใจด้วยการยกย่องตัวอย่างบุคคลผู้ประสบความสำเร็จหรือครูเองทำให้ดูเป็นแบบอย่าง สัมปหังสนา (ร่าเริง) เรียนแล้วไม่เครียด มีความสุข สนุกในการเรียน เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรม มีอารมณ์คล้อยตามบทเรียน ไม่เบื่อหน่าย แม้ในวิชาธรรมก็ไม่น่าเบื่อขณะเดียวกันก็ได้กล่าวถึงบทบาทของครูสอนพระพุทธศาสนาตามพุทธวิธี

1.5 ด้านการพัฒนาพฤติกรรมทางศีลธรรมและวัฒนธรรม พบว่า นักเรียน มีความพึงพอใจต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวม อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า นักเรียนส่วนใหญ่พอใจกับบทบาทในการพัฒนาพฤติกรรมทางศีลธรรมและวัฒนธรรมของ

นักเรียน โดยครูพระได้นำนักเรียนศึกษาเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน เช่น วัด โบราณสถาน พิพิธภัณฑ์ เป็นต้นเป็นประจำ มีการใช้วิธีการสอนหลักธรรมเข้าใจง่ายและมีการยกนิทานมาประกอบ ฝึกให้นักเรียนค้นคว้าหลักธรรมทางอินเทอร์เน็ต ฝึกให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง เช่นการนั่งสมาธิ การสมาทานศีลก่อนเรียน เป็นต้น ฝึกให้นักเรียนเรียนรู้ธรรมะจากการถามปัญหาในเหตุการณ์ปัจจุบัน เหตุนี้เป็นเหตุที่ทำให้ผลอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของพระราชวรมนี (ประยูร ธมมจิตโต) (พระราชวรมนี (ประยูร ธมมจิตโต), 2543) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูสอนศีลธรรมไว้ว่า “เมื่อเรามีบทบาทอย่างนี้คือ ไปกลมกลืนกับวิถีชีวิต ท่านไม่ใช่ไปสอนอย่างเดียวจนครบ ถึงเวลานี้ถึงเด็กมาที่วัด วันสำคัญทางศาสนา ท่านเป็นผู้ประสานที่จะให้วิทยาการดี ๆ ต่าง ๆ เข้าไปช่วย บางทีเราสอนเรื่องนี้ไม่ถนัด พระรูปไหนสอนดี นิมนต์ท่านไป เพราะฉะนั้นผมขอให้ท่านเป็นผู้สอนหมายถึงครูนะ เป็นทั้งผู้จัดการ เหมือนเป็นเจ้าของวิชาที่จริง แต่ดึงเอาสื่อเอาวิทยาการต่าง ๆ แล้วเอาแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ แนะนำให้ครูพาไปเข้าค่ายที่โน่นที่นี่”

1.6 ด้านคุณสมบัติของครูพระ พบว่า นักเรียน มีความพึงพอใจต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวม อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า ด้วยนักเรียนเห็นครูพระมีบุคลิกการครองผ้าเรียบร้อยสะอาดหมดจด ไม่เหม็นอับสกปรก มีข้อวัตรการปฏิบัติตนที่น่าเลื่อมใสศรัทธา ที่สำคัญมีความสามารถในการสอน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีสม่ำเสมอแก่นักเรียน เข้าใจหลักธรรมและสอนให้นักเรียนเข้าใจได้อย่างง่าย ๆ สอดคล้องกับแนวคิดของพระราชวรมนี (ประยูร ธมมจิตโต) (พระราชวรมนี (ประยูร ธมมจิตโต), 2543) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูสอนศีลธรรมตามหลักการของพระพุทธเจ้าโดยสรุปไว้ว่า การสอนที่ดีมี 4 ประการ คือ สันตัสสนา (แจ่มแจ้ง) คือ สอนให้เด็กเข้าใจแจ่มแจ้งเหมือนเห็นกับตาตัวเองซึ่งครูต้องมีปัญญาก่อนจึงจะสอนเด็กให้มีปัญญาตามได้ ครูต้องเข้าใจในเรื่องที่ตนสอน อย่าสอนในเรื่องที่ตนไม่เข้าใจ สมาปทา (จงใจ) การสอนที่ดีต้องมีผลทางเจตคติหรือพฤติกรรม คือจงใจให้เด็กน้อมรับเอาไปใช้ในชีวิตประจำวัน ถ้าเป็นการสอนศีลธรรม ครูต้องให้เด็กสมาทาน คือ เห็นดีเห็นชอบถือเป็นตัวแบบ เกิดค่านิยมที่ดีงามสมุตเตชนา (กล่าวกล้า) ครูต้องให้กำลังใจด้วยการยกย่องตัวอย่างบุคคลผู้ประสบความสำเร็จหรือครูเองทำให้ดูเป็นแบบอย่าง สัมปหังสนา (ร่าเริง) เรียนแล้วไม่เครียด มีความสุข สนุกในการเรียน เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรม มีอารมณ์คล้อย

ตามบทเรียน ไม่เบื่อหน่าย แม้ในวิชาธรรมก็ไม่น่าเบื่อขณะเดียวกันก็ได้กล่าวถึงบทบาทของครูสอนพระพุทธศาสนาตามพุทธวิธี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาทองดี ปัญญาชีโร (พระมหาทองดี ปัญญาชีโร, 2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามพระคัมภีร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาโรงเรียนวัดเทพศิลา เขตบางกะปิ สังกัดกรุงเทพมหานคร” พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในด้านคุณลักษณะของครูพระช่วยสอน อยู่ในระดับมาก

1.7 ด้านการวัดผลและประเมินผล พบว่า นักเรียน มีความพึงพอใจต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวม อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า นักเรียนคิดเห็นว่า ครูพระมีการประเมินครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้ ใช้การวัดและประเมินผลที่หลากหลาย ประเมินพฤติกรรมการแสดงออกตามสภาพจริงไม่อคติ มีความยุติธรรม เชื่อถือได้ เต็มใจที่จะให้คำปรึกษาแนะนำแก่ศิษย์ตลอดเวลาไม่ปิดบังทำให้นักเรียนพึงพอใจมาก ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาภูเมศร์ ชาเหล่า (พระมหาภูเมศร์ ชาเหล่า, 2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร” พบว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านการวัดและประเมินผล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจที่มีต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ของนักเรียนที่มีเพศ ระดับชั้นปี เกรดเฉลี่ย ระดับการศึกษาผู้ปกครอง และอาชีพผู้ปกครอง ต่างกัน พบว่า นักเรียน ที่มีเพศ ระดับชั้นปีต่างกัน มีความพึงพอใจต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่านักเรียนไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือเพศหญิง ก็มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ด้วยไม่ว่าจะเป็นผู้ชายหรือผู้หญิง หรือแม้จะอยู่ในระดับชั้นปีที่ต่างกัน คือศึกษาในชั้นปีที่ต่างกัน ก็มีความต้องการในขั้นพื้นฐานเหมือนกัน คือต้องการได้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถมาสอน ยิ่งเป็นพระแล้วควรที่จะมีคุณลักษณะที่ดีน่าเคารพ เลื่อมใส เพื่อให้ตนเองบรรลุเป้าหมาย คือมีความรู้ในหลักธรรมและพระพุทธศาสนา เป็นความต้องการที่อยากได้รับการตอบสนอง สอดคล้องกับ

ทฤษฎีลำดับความต้องการของมาสโลว์ Maslow ไว้ว่า คือทฤษฎีความต้องการโดยได้เสนอข้อความเพื่อพิจารณาตามขั้นตอนของความต้องการ ดังนี้

2.1 ความต้องการของมนุษย์ได้จัดตามขั้นของความสำคัญจากความต้องการขั้นต่ำสุด คือ ความต้องการทางร่างกาย ความต้องการความปลอดภัย ความรัก การมีส่วนร่วมในสังคม จนถึงการบรรลุเป้าหมายสูงสุดในชีวิต

2.2 คนมีความต้องการเสมอ ความต้องการทั้งหมดไม่เคยทำให้คนพอใจ เมื่อมีความต้องการอย่างหนึ่งเกิดขึ้นได้รับความต้องการนั้นแล้ว ความต้องการอย่างใหม่ก็จะเกิดขึ้นไม่มีที่สิ้นสุด เป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์เสาะหาความต้องการเพื่อตนเองเสมอ

2.3 เมื่อความต้องการอย่างหนึ่งถูกตอบสนองในขั้นดี ความต้องการเช่นนั้นก็โดนกระตุ้นพฤติกรรมของบุคคลอีก เช่น บุคคลนอนหลับปกติ การนอนหลับเป็นการหยุดการกระตุ้น แต่ถ้าบุคคลไม่ได้หลับมาอย่างน้อย 2 วัน เขาต้องการชดเชยนั้นคือการรักษาตัวนั้นคือความต้องการอย่างอื่นลดน้อยลง แต่ความต้องการพักผ่อนเป็นแรงกระตุ้นอย่างแรง

2.4 ความต้องการของคนเป็นอิสระไม่ก้าวากัน เมื่อความต้องการอย่างหนึ่งเกิดขึ้น ความต้องการอีกอย่างหายไป เพราะแต่ละความต้องการรักษาหน้าที่ของตนโดยเฉพาะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาทองดี ปัญญาวิโร (พระมหาทองดี ปัญญาวิโร, 2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามพระคัมภีร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาโรงเรียนวัดเทพศิลา เขตบางกะปิ สังกัดกรุงเทพมหานคร ” พบว่า ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักเรียนที่มีเพศ ต่างกัน มีความพึงพอใจการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ส่วนนักเรียน ที่มีเกรดเฉลี่ย ระดับการศึกษาผู้ปกครอง อาชีพผู้ปกครองต่างกัน มีความพึงพอใจต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทั้งนี้ก็ปราชัยได้ว่า นักเรียนที่มี เกรดเฉลี่ย ระดับการศึกษาผู้ปกครอง อาชีพผู้ปกครอง ต่างกัน มีความพึงพอใจต่างกัน โดยส่วนใหญ่ชอบที่จะให้ครูพระมาสอนในโรงเรียน เพราะเข้าใจดี นักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำจะพอใจที่ครูพระสอนในโรงเรียน เพราะวิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่ไม่เครียด มากกว่านักเรียนที่มีผลการเรียนสูง คือไม่สนใจเลย หรือ นักเรียนที่มีผลการเรียนปานกลาง คือกลุ่มนี้จะตั้งใจเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์มากกว่า

นักเรียนที่มีผู้ปกครองมีการศึกษาในระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า จะพอใจที่ครูพระสอนในโรงเรียนมากกว่า นักเรียนที่มีผู้ปกครองมีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า นักเรียนที่มีผู้ปกครองมีอาชีพแม่บ้านหรือประมงหรือพนักงานบริษัท จะพอใจที่ครูพระสอนในโรงเรียนมากกว่า นักเรียนที่มีผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกรรม/รับจ้าง จึงทำให้พบความแตกต่าง

สรุป

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก มีข้อเสนอแนะดังนี้ ครูพระสอนศีลธรรม ควรรักษาระดับมาตรฐานนี้ไว้และส่งเสริมพัฒนาคุณลักษณะของตนเองให้อยู่ในฐานะผู้ฟังที่ดี ฟังทั้งคำพูดและความรู้สึกของศิษย์วางตนในฐานะเป็นผู้ทรงปัญญาสามารถอธิบายความหลักธรรมให้ศิษย์กระจ่างได้ พัฒนาเทคนิควิธีการสอนใหม่ ๆ เสมอ ทำการจัดกิจกรรมการสอนโดยเน้นการปฏิบัติจริง ในสถานที่จริงให้มากขึ้น พัฒนาการใช้สื่อการสอนที่ทันสมัย สร้างสื่อใหม่ ๆ ที่น่าสนใจ จำแนกเป็นด้านได้ดังนี้

1. ด้านบุคลิกภาพความเป็นครูและจรรยาบรรณในวิชาชีพครู มีข้อเสนอแนะดังนี้ ครูพระสอนศีลธรรม ควรรักษาระดับมาตรฐานนี้ไว้และส่งเสริมพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองให้เป็นผู้บริบูรณ์ด้วยความเป็นกัลยาณมิตร คือวางตนในฐานะผู้ที่ศิษย์ไว้วางใจ วางตนให้น่าเคารพ วางตนในฐานะผู้ทรงความรู้ วางตนในฐานะที่ปรึกษาที่ดี วางตนในฐานะผู้ฟังที่ดี ฟังทั้งคำพูดและความรู้สึกของศิษย์ วางตนในฐานะเป็นผู้ทรงปัญญาสามารถอธิบายอย่างลึกซึ้งให้ศิษย์กระจ่างได้ วางตนในฐานะเป็นแบบอย่างที่ดี

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน มีข้อเสนอแนะดังนี้ ครูพระสอนศีลธรรม ควรรักษาระดับมาตรฐานนี้ไว้และพัฒนากิจการการเรียนการสอนให้เกิดการพัฒนาทั้งกิจกรรมและวิชาการโดยทำการแจ้งจุดมุ่งหมายการสอนก่อนเริ่มการสอนก่อนเสมอ ควรรู้ใจนักเรียน ให้นักเรียนรู้ทั้งหลักการวิธีการเรียนรู้ และคุณธรรมที่จะเกิดตามธรรมชาติของวิชาพระพุทธศาสนา ครูพระควรอยู่ในฐานะเป็นผู้ออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองในบรรยากาศและสถานการณ์ที่ครูพระจัดให้ผู้เรียนได้คิดเอง ปฏิบัติเอง และนำไปสู่การสร้างความรู้ด้วยตนเองอย่างพึงพอใจ

3. ด้านสื่อการเรียนการสอน มีข้อเสนอแนะดังนี้ ครูพระสอนศีลธรรม ควรรักษาระดับมาตรฐานนี้ไว้และพัฒนาสื่อการสอน โดยครูพระผู้สอนควรเป็นตัวอย่างที่ดี มีพฤติกรรมการสอนที่เน้นกระบวนการและสอนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทยด้วยการเสริมสร้างศรัทธา เป็นกระบวนการสร้างความรู้สึกเชื่อมั่นใน คุณของพระรัตนตรัย ความเชื่อมั่นที่เกิดจากการเรียนพระพุทธศาสนา ครูบำเพ็ญตน เป็นกัลยาณมิตรของศิษย์สร้างแรงจูงใจใฝ่รู้แก่ผู้เรียนสอนพระพุทธศาสนาให้เกิดศรัทธาพร้อมกับการรู้คิดอย่างมีเหตุผล และเน้นทักษะกระบวนการทางปัญญา และสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมไทย

4. ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ มีข้อเสนอแนะดังนี้ ครูพระสอนศีลธรรม ควรรักษาระดับมาตรฐานนี้ไว้และพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถทางวิชาการพระพุทธศาสนามากขึ้น โดยหาความรู้ใหม่ ๆ จากทางอินเทอร์เน็ตเพื่อพัฒนาการสอนของตนเอง ควรหาเทคนิคการสอนที่มีกิจกรรมเพื่อให้การเรียนรู้ไม่น่าเบื่อ ควรเพิ่มทักษะการสอนของตนเอง เข้าอบรมเทคนิคการสอนแบบใหม่ ๆ เสมอ ควรมีการปรับปรุงการสอนของตนเองเสมอ ๆ ในทุกอาทิตย์ ควรหมั่นแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ในการสอน

5. ด้านการพัฒนาพฤติกรรมทางศีลธรรมและวัฒนธรรม มีข้อเสนอแนะดังนี้ ครูพระสอนศีลธรรม ควรรักษาระดับมาตรฐานนี้ไว้และพัฒนาบทบาทในการส่งเสริมพัฒนาพฤติกรรมทางศีลธรรมและวัฒนธรรมแก่นักเรียน โดยครูพระควรส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมเพื่อระลึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ให้มากขึ้น โรงเรียนควรจัดกิจกรรมทางศาสนาออกโรงเรียนให้มากขึ้น เช่นในวัดต่าง ๆ โรงเรียนควรเชิญผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาทางโรงเรียนจัดให้มากขึ้น

6. ด้านคุณสมบัติของครูพระ มีข้อเสนอแนะดังนี้ ครูพระสอนศีลธรรม ควรรักษาระดับมาตรฐานนี้ไว้และพัฒนาให้ตนเองมีคุณสมบัติที่น่าเชื่อถือและศรัทธา โดยควรปฏิบัติตนอยู่ในธรรมวินัย วางตนให้เป็นທີ່เลื่อมใสแก่นักเรียน ควรนุ่งห่มผ้าที่สะอาดไม่มีกลิ่นเหม็นอับ ครูพระควรกล่าวคำพูดที่น่าเชื่อถือและเกิดความเลื่อมใสศรัทธา

7. ด้านการวัดผลและประเมินผล มีข้อเสนอแนะดังนี้ ครูพระสอนศีลธรรม ควรรักษาระดับมาตรฐานนี้ไว้และพัฒนาวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาให้เที่ยงตรง โดยควรแสวงหาการวัดผลแบบใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการวัดผลการสอน ควรประเมิน

พฤติกรรมเด็กตามสภาพความเป็นจริง KPA (ความรู้ พฤติกรรม กิจกรรม) ควรให้คำปรึกษาเด็กด้วยธรรมชาติที่เข้าใจง่าย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวิธีการเตรียมตัวก่อนสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนศีลธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาวิธีการวัดและประเมินผลของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

เอกสารอ้างอิง

- พระมหาทองดี ปญฺญาวชิโร. (2547). ความพึงพอใจการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามทรงสนะของนักเรียนระดับประถมศึกษาโรงเรียนวัดเทพศิลา เขตบางกะปิ สังกัดกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- พระมหาปัญญา จอมนาสวน. (2549). ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และนักเรียนเกี่ยวกับบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของครูพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาจริยธรรมสำหรับนักเรียนโรงเรียนในโครงการจริยศึกษาศูนย์เผยแผ่ธรรม จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- พระมหาภูเมศร์ ชาเหลา. (2550). การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2543). เอกสารการบรรยายกรรมวิชาการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.

พระสมจิตต์ ขนฺติธมฺโม. (2553). ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะที่ดีของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวัดโบสถ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

**รูปแบบการสร้างควมรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียน
โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา***
**PARTICIPATORY RESPONSIBILITY MODEL OF BUDDHIST CHARITY
SCHOOL STUDENTS IN BUDDHISM**

พระครูประโชติกิจจาภรณ์

Phrakhruprachotkichchaporn

สมศักดิ์ บุญปู

Somsak Boonpoo

อุทัย สติมัน

Uthai Satiman

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: suri_kung@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการสร้างควมรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการพัฒนาความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา 2) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา และ 3) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม(Mixed Methodology) โดยขั้นตอนแรกเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานการโดยการสัมภาษณ์ จำนวน 7 รูป/คน และการสร้างรูปแบบโดยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 รูป/คน และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อประเมินรูปแบบโดยกลุ่มปฏิบัติจริงคือบุคลากรในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคใต้ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 265 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม และแบบประเมิน

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักการพัฒนาด้านความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา นั้น สำหรับกลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคใต้ นักเรียนมี

* Received 7 April 2019; Revised 28 April 2019; Accepted 28 April 2019.

หน้าที่และความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมที่จะต้องปฏิบัติ ดังต่อไปนี้ คือ 1) ความรับผิดชอบต่อชุมชน 2) ความรับผิดชอบต่อบิดามารดา 3) ความรับผิดชอบต่อครู อาจารย์ และโรงเรียน และ 4) ความรับผิดชอบต่อเพื่อน

2. ผลการร่างรูปแบบการสร้าง ความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 8 ส่วนประกอบคือ 1) ชื่อรูปแบบ 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ 4) องค์ประกอบ 5) วิธีการสร้าง ความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วม 6) สิ่งสนับสนุน 7) การวัดประเมินผล และ 8) เงื่อนไขสำคัญการนำรูปแบบไปใช้

3. ผลการประเมินรูปแบบการสร้าง ความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา รูปแบบการสร้าง ความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา” ในครั้งนี้ ได้องค์ความรู้คือ รูปแบบการสร้าง ความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วม ซึ่งต้องนักเรียนให้ประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ 5 ประการได้แก่ 1) ความรักผูกพันต่อองค์กร 2) ความมีจิตสาธารณะ 3) ความมีภาวะผู้นำเยาวชน 4) ความรับผิดชอบ 5) การทำงานเป็นทีม ซึ่งในการสร้าง ความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมต้องประกอบด้วย 3 ประการคือ 1) หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) กิจกรรมเสริมหลักสูตร

คำสำคัญ : รูปแบบ, ความรับผิดชอบ, ความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วม, โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

Abstract

Research The model for creating participatory responsibility of the students of the Buddhist temple school with the objectives 1) to study the concepts, theories, principles of development of participatory responsibility of students at the secondary level 2) to create a model of participatory responsibility development of students in secondary schools and 3) to propose a model of responsibility development Participation of students in the charity school of Buddhist temples The researcher used mixed methodology. The first step was qualitative research in order to study the operational conditions, create a participatory responsibility By interviewing 7 images / person and creating a model by discussing the expert group of 12 images / person and quantitative research to evaluate the model by the actual practice group, namely, personnel

in the charity school of the Buddhist temple in the south, which is a sample of 265 people. In the research, the focus group interview form And evaluation form.

The research results found that:

1. Principles of development of participatory responsibility for students at the secondary level, for the charitable schools of the Buddhist temples in the southern region, it is obvious that every school focuses on moral development. The ethics of students as well because there is a policy of being a charity school of Buddhist temples that must emphasize morality and ethics. The virtue is Participatory responsibility for the charitable school group of Buddhist temples in the southern region, students have a duty and participatory responsibility that must be followed as follows: 1) Responsibility to the community 2) Responsibility to parents 3) Responsibility to teachers and schools and 4) Responsibility to friends

2. The results of the draft of the model for creating participatory responsibility of the students of the Buddhist temple school consist of 7 components: 1) name, form 2) principles 3) objectives 4) elements 5) how to create responsible responsibilities Participation 6) Support 7) Evaluation and 8) Important conditions Applying patterns

3. The results of the evaluation of the model for creating participatory responsibility of the students of the Buddhist School of the Buddhist Temple The model for creating a participatory responsibility of the students of the Buddhist temple school. "This time, the knowledge is Pattern for creating participatory responsibility Which requires students to consist of five important features, namely (1) love for the organization (2) public consciousness (3) youth leadership (4) responsibility (5) Teamwork In which such creation requires 3 participatory responsibility activities: 1) Buddhism principles in creating each feature must have different principles to be used in governance 2) Learning activities are organized 3) The extra-curricular activities.

Keyword: Model, Responsibility, Participatory Responsibility, Buddhist Charity School.

บทนำ

โรงเรียนเป็นสถาบันที่เกิดขึ้นจากความต้องการของสังคม เพื่อทำหน้าที่หลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่หมู่สมาชิกในชุมชนนั้น ๆ และชุมชนใกล้เคียง โดยให้การศึกษาและอบรมสั่งสอน เพื่อพัฒนาบุคคลให้เจริญงอกงาม มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม ศีลธรรม วัฒนธรรมอันดีงาม มีความซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ และพอใจที่จะฝึกฝนร่วมกันกระทำการกิจต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม ด้านการศึกษา จึงจะเป็นกระบวนการเรียนรู้ในสิ่งที่เกิดขึ้น แก่ทุกชีวิต และยังเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้และวัฒนธรรมซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการเบ็ดเสร็จที่บุคคลนำมาพัฒนาความสามารถทั้งทางด้านทัศนคติ และพฤติกรรมตามค่านิยมของสังคม รวมทั้งเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้ทั้งสายสามัญและอาชีพ ศีลธรรมและวัฒนธรรม ที่สำคัญก็คือ เป็นเครื่องชี้แนวทางให้ประพฤติปฏิบัติและใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์แก่สังคมโดยรวม อันเป็นเจตคติที่พึงงามทางด้านความมีน้ำใจ ซึ่งการปฏิบัติต่อส่วนรวมในทางที่ดี ก่อให้เกิดทักษะความคล่อง ความชำนาญ ในการปฏิบัติตามในแนวทางที่เหมาะสม ตามขอบเขตศีลธรรม ทั้งความประพฤติภายนอกและคุณธรรมภายในล้วนมีความสำคัญ (ประภาศรี สีหอำไพ, 2535)

ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบในโรงเรียนมัธยมศึกษาคือการขาดระเบียบวินัยมักปรากฏออกมาในลักษณะการทำความ สกปรก และความเสียหายแก่ทรัพย์สินของโรงเรียน การไม่เคารพกฎเกณฑ์ของสังคมและโรงเรียน การใช้คำสั่งและความรุนแรงมากกว่าใช้เหตุผล การทะเลาะวิวาทการก่ออาชญากรรมในสังคม เพราะโรงเรียนขาดระเบียบวินัย นักเรียนแสดงออกถึงพฤติกรรมในรูปของการขาดเรียน มาโรงเรียนสาย หนีเรียน การแต่งกายไม่ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน การประพฤติไม่เหมาะสมขาดคุณธรรม จริยธรรม การมั่วสุมในสถานที่อันไม่สมควร และกิริยามารยาทหยาบกระด้างเป็นต้น พฤติกรรมเหล่านี้ ทุกฝ่ายที่มีความเกี่ยวข้องจะต้องรับผิดชอบ ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนในการร่วมมือกันแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นตลอดถึงการแสดงพฤติกรรมไว้วินัยที่เราเห็นในวัยรุ่นหนุ่มสาว จำนวนมาก เช่น ต่อต้าน ไม่เชื่อฟัง เกรง ไม่เรียนหนังสือ ดิตยาเสพติด มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ทำอะไรจับจาด ไม่อดทน ใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือย เอาแต่เที่ยวเตร่ โดยเฉพาะการที่นักเรียน มีพฤติกรรมขาดวินัย ไม่สามารถควบคุมตนเอง หรืออยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของโรงเรียนที่ได้ตั้งไว้เพื่อเป็น ระเบียบปฏิบัติของหมู่คณะ (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2552) นอกจากนั้น ปัญหาการรักษาระเบียบวินัยของนักเรียน สภาพของสังคมความ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมสมัยใหม่ นักเรียนนักศึกษาต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายในสังคม เช่น การติดต่อสื่อสารอย่างรวดเร็วทางโทรศัพท์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ การเพิ่มอัตรา การว่างงานของวัยรุ่น การขาดการดูแลอย่างอบอุ่นจากบิดามารดาของวัยรุ่น การเพิ่มจำนวนการค้า สิ่งเสพติดให้โทษและสถานเริงรมย์ การอพยพเข้าสู่เมืองใหญ่ของคนหนุ่มสาวชาวชนบท เพื่อความอยู่ รอดในชีวิตที่ขาดแคลนในทุก ๆ ด้าน

ทั้งทางเศรษฐกิจ การศึกษา ตลอดจนสุขภาพอนามัย สภาพความเป็นจริงที่กล่าวมานี้ ล้วนมีผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่และชีวิตจิตใจของเยาวชนส่วน ใหญ่ของประเทศ

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาสังคมปัจจุบันที่จะทวีความรุนแรงขึ้นเป็นลำดับโดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นอนาคตของประเทศชาติกำลังประสบปัญหาสังคมหลายด้านที่รุมล้อมคุกคามเด็กเยาวชน นักเรียน นักศึกษา ทำให้หลงผิดและมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน ขาดระเบียบวินัยฯ และขาดคุณธรรม เป็นปัญหาสังคมที่ควรแก้ไขเป็นการเร่งด่วน ดังนั้น จึงมุ่งที่จะศึกษารูปแบบการสร้างควมรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนในโรงเรียน กลุ่มการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยจะได้รูปแบบที่เหมาะสม และเป็นแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมกับเยาวชนในสถานศึกษา ให้สามารถรักษาและดำรงความเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมจนเป็นที่ยอมรับ และยกย่องในสังคม ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวคิดการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนเพื่อใช้เป็นแบบอย่างในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเยาวชนต่อไป

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่อง “รูปแบบการสร้างควมรับผิดชอบสำหรับนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา” เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างควมรับผิดชอบสำหรับนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน และเพื่อความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบต่อหน้าที่จากครูผู้สอนได้เป็นอย่างดี และการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาให้มั่นคงยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการพัฒนาด้านควมรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาควมรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา
3. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาควมรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับรูปแบบ แนวคิดเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับควมรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วม หลักพุทธธรรม และข้อมูลของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1.1 ประชากร คือ ผู้บริหาร และครู ในกลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในเขตภาคใต้ ปีการศึกษา 2561 รวมจำนวน 825 รูป/คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร และครู ในกลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในเขตภาคใต้ ปีการศึกษา 2561 จำนวน 265 รูป/คน ตามตารางความสัมพันธ์ของประชากรและกลุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้

2.2 การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการสร้างความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียน จำนวน 4 รูป/คน ผู้ทรงคุณวุฒิในการร่างรูปแบบการสร้างความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียน จำนวน 3 รูป/คน

2.2. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการพัฒนาความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียน และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 12 รูป/คน

ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ โรงเรียนการกุศลของวัดในเขตภาคใต้ ซึ่งมีทั้งสิ้นจำนวน 16 โรงเรียน

ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีการดำเนินการจัดทำเครื่องมือ เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ตั้งแต่เดือน มกราคม 2561 – กุมภาพันธ์ 2562

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพพฤติกรรมความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียน ประกอบด้วย 4 ระยะคือ

ระยะที่ 1 การเตรียมโครงการวิจัย โดยการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารทางวิชาการข้อมูลสารสนเทศ หนังสือ วารสาร เว็บไซต์ งานวิจัยทั้งภายในและ

ต่างประเทศ เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการจัดทำโครงร่างการวิจัย นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

ระยะที่ 2 การกำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย จัดทำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง(Semi-Structured Interview) ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและปรับแก้ตามคำแนะนำ

ระยะที่ 3 การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยกำหนดผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการสร้างความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียน คือ ผู้บริหาร ครู ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการสร้างความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียน จำนวน 4 รูป/คน ผู้ทรงคุณวุฒิในการร่างรูปแบบการสร้างความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียน จำนวน 3 รูป/คน รวม จำนวน 7 รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะลึก (Purposive Sampling)

ระยะที่ 4 ศึกษาข้อมูลการดำเนินงานการสร้างความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาในเขตภาคใต้ โดยการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร จากโรงเรียน คือ แผนดำเนินงานประจำปี แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา รายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีของโรงเรียนแล้วนำข้อมูลที่ได้มาสรุปเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบ ประกอบด้วย 2 ระยะคือ

ระยะที่ 1 การร่างรูปแบบการสร้างความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ขั้นตอนนี้เป็นการนำองค์ประกอบที่ได้จากระยะที่ 4 ในขั้นตอนที่ 1 ไปสัมภาษณ์ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน ซึ่งเลือกแบบเจาะลึก (Purposive Sampling) เกี่ยวกับโครงสร้าง และองค์ประกอบพร้อมทั้งรายละเอียดรูปแบบการสร้างความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เพื่อประกอบการร่างรูปแบบ

ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการสร้างความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โดยใช้การสนทนาอิงผู้เชี่ยวชาญ โดยขอความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 ท่าน เป็นการพิจารณาร่างรูปแบบการสร้างความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จากขั้นตอนที่ 2 ระยะที่ 1 ประมวลผลความคิดเห็นและสรุปเป็นรูปแบบการสร้างความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมของรูปแบบ ประกอบด้วย 3 ระยะคือ

ระยะที่ 1 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย โดยการนำผลที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 มาสรุปเป็นรูปแบบ และพัฒนาเป็นแบบสอบถามและปรับแก้ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

จากนั้นนำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา(Content Validity) นำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์โดยใช้เทคนิค IOC เลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.6 ขึ้นไป และปรับปรุงแบบสอบถาม แล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองใช้(try-out) จำนวน 30 คน นำผลที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่น(Reliability) ของแบบสอบถามด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ปรับปรุงแบบสอบถามเพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

ระยะที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการนำแบบสอบถามที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในสถานศึกษาสังกัดกลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ในพื้นที่ภาคใต้ จำนวน 265 คน นำข้อมูลที่ได้มาทำการตรวจสอบความถูกต้องและวิเคราะห์ผล แปรผลวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้องค์ประกอบในการสร้างความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง“รูปแบบการสร้างความรับผิดชอบต่อแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา” ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาหลักการพัฒนาด้านความรับผิดชอบต่อแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ในเขตภาคใต้ จะเห็นได้ชัดว่าทุกโรงเรียนมุ่งเน้นพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน เหมือนกัน เพราะมีแนวนโยบายของความเป็นโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาที่ต้องเน้นคุณธรรมจริยธรรมอยู่แล้ว ส่วนคุณธรรม คือ ความรับผิดชอบต่อแบบมีส่วนร่วม นั้น สำหรับกลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคใต้ เบื้องต้นนักเรียนมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อแบบมีส่วนร่วมที่จะต้องปฏิบัติ ดังต่อไปนี้ คือ

1. ความรับผิดชอบต่อชุมชน
2. ความรับผิดชอบต่อบิดามารดา
3. ความรับผิดชอบต่อครู อาจารย์ และโรงเรียน
4. ความรับผิดชอบต่อเพื่อน

ความรับผิดชอบต่อแบบมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องปลูกฝังตั้งแต่เด็ก ๆ โดยจะต้องเน้นให้เด็กตระหนักถึงคุณค่าของความรับผิดชอบต่อแบบมีส่วนร่วม ความสำคัญของความรับผิดชอบต่อแบบมีส่วนร่วม และเน้นย้ำที่จะให้ปฏิบัติความรับผิดชอบต่อแบบมีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจและตั้งใจ

จากการสัมภาษณ์ ได้สรุปแนวทางในการสร้างความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาไว้ 3 แนวทาง คือ 1. การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 2. การบูรณาการในหลักสูตรการเรียนการสอน และ 3. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

2. ผลการสร้างรูปแบบการสร้างความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

รูปแบบการสร้างความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย

2.1 องค์ประกอบความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

2.1.1 ความรักผูกพันต่อองค์กร คือการสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังนี้

2.1.1.1 มีความรักต่อโรงเรียนและองค์กรของตน

2.1.1.2 สร้างชื่อเสียงเกียรติยศให้แก่โรงเรียนในทางที่ถูกที่ควร

2.1.1.3 มีความเต็มใจในการปฏิบัติงานเพื่อองค์กร

2.1.1.4 การยอมรับเป้าหมายและค่านิยมองค์กร

2.1.1.5 การมีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร

2.1.1.6 มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสมบัติของโรงเรียนและของส่วนรวม

2.1.1.7 รักและภูมิใจในโรงเรียนและองค์กรของตน

2.1.1.8 เคารพและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี ระเบียบข้อบังคับใน

ชุมชนของตน

2.1.1.9 มีความผูกพันต่อครอบครัวภาคภูมิใจในความเป็นไทย

2.1.1.10 มีความภาคภูมิใจในขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย และมีความกตัญญูต่อบุคคล

2.1.2 ความมีจิตสาธารณะ คือการสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังนี้

2.1.2.1 มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของชุมชน

2.1.2.2 มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติ

2.1.2.3 รู้จักช่วยเหลือผู้อื่นโดยมีจิตสำนึกในการให้และการอาสาสมัคร

2.1.2.4 ช่วยกันสร้างสรรค์ชุมชนให้มีสภาพแวดล้อมสะอาดสวยงามน่าอยู่อาศัย

2.1.2.5 ให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน เช่น ช่วยปลูกต้นไม้ ช่วยขุดลอกคู

คลอง

2.1.2.6 ความรับผิดชอบต่อสังคม การมุ่งเน้นที่จะทำประโยชน์ต่อผู้อื่น หรือ
ส่วนร่วม

2.1.2.7 การปฏิบัติงานส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นเงินทอง

2.1.2.8 ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจและพึงพอใจ

2.1.2.9 เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม

2.1.2.10 รักษาสัญลักษณ์ของชุมชน เช่น การทิ้งขยะให้เป็นที่ ช่วยกำจัดสิ่ง
ปฏิกูลต่าง ๆ เป็นต้น

2.1.2.11 อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น ไม่ขีดเขียนทำลายโบราณวัตถุใน
ชุมชน ช่วยกันดูแลสาธารณสมบัติ

2.1.3 ความมีภาวะผู้นำเยาวชน

2.1.3.1 รู้จักคิดอย่างมีเหตุผลและมุ่งมั่นพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

2.1.3.2 มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ตามสมควรแก่วัย

2.1.3.3 มีความคิดสร้างสรรค์

2.1.3.4 มีความยุติธรรม

2.1.3.5 มีความเชื่อมั่นในตนเอง

2.1.3.6 ความใจกว้าง

2.1.3.7 มีความรู้ความสามารถในการกิจที่จะกระทำ

2.1.4 ความรับผิดชอบ

2.1.4.1 รับผิดชอบในหน้าที่ของนักเรียน คือ ตั้งใจเล่าเรียน ประพฤติตนเป็นคน
ดี

2.1.4.2 เชื่อฟังคำสั่งสอนอบรมของครูอาจารย์

2.1.4.3 กตัญญูรู้คุณของครูอาจารย์

2.1.4.4 รักษาความสะอาดของโรงเรียน

2.1.4.5 ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับของครอบครัว
โรงเรียน และสังคม

2.1.4.6 มีความรับผิดชอบต่อตนเองต่อผู้อื่นและต่อส่วนรวมตามสมควรแก่วัย

2.1.4.7 ตั้งใจและรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน

2.1.4.8 ทำงานด้วยความเพียร พยายาม และ อดทนเพื่อให้งานสำเร็จตาม
เป้าหมาย

2.1.4.9 ตั้งใจเล่าเรียน หมั่นใฝ่หาความรู้และฝึกฝนตนเองในด้านประสบการณ์
ต่าง ๆ

2.1.4.10 รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่นรวมทั้งกฎเกณฑ์และกติกาสังคม

2.1.5 การทำงานเป็นทีม

2.1.5.1 มีการกำหนดภารกิจและเป้าหมายของทีมงาน

2.1.5.2 มีการมอบหมายงานตามบทบาทหน้าที่

2.1.5.3 มีการสื่อสารกันอย่างเปิดเผย

2.1.5.4 มีการกระจายความเป็นผู้นำ

2.1.5.5 มีการตัดสินใจร่วมกัน

2.1.5.6 มีความรักใคร่ปรองดองกันในกลุ่มเพื่อนนักเรียน

2.1.5.7 ส่งเสริมเพื่อนในทางที่ถูกที่ควร

2.1.5.8 มีทักษะและเจตคติที่ดีต่อการทำงานมีศักดิ์ศรี

2.1.5.9 มีส่วนร่วมในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ

2.1.5.10 รู้จักปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

2.1.5.11 ช่วยตักเตือนเมื่อเห็นเพื่อนกระทำผิด

2.2 กิจกรรมการสร้างเสริมความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วม

2.2.1 หลักสูตรทางพระพุทธศาสนา

2.2.1.1 ส่งเสริมความรักความผูกพันต่อองค์กรด้วยหลักสูตร “กตัญญู
กตเวที”

2.2.1.2 ส่งเสริมจิตสาธารณะด้วยหลักสูตร “สังคหวัตถุ”

2.2.1.3 ส่งเสริมภาวะผู้นำด้วยหลักสูตร “สปปุริสธรรม”

2.2.1.4 ส่งเสริมความรับผิดชอบด้วยหลักสูตร “ทศ 6”

2.2.1.5 ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมด้วยหลักสูตร “พละ 4”

2.2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.2.2.1 จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัด
ของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2.2.2.2 ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการ
ประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา เช่น การเรียนรู้แบบโครงงาน

2.2.2.3 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้
คิดได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

2.2.2.4 จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้ สดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ใน ทุกวิชา

2.2.2.5 ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและ อำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัย เป็นส่วน หนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้ครูและนักเรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียน การสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

2.2.2.6 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการ ประสานความร่วมมือกับบิดา มารดาผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนา ผู้เรียนตามศักยภาพ

2.2.3 กิจกรรมเสริมหลักสูตร

2.2.3.1 กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ ชุมนุมทาง วิชาการต่าง ๆ เช่น ชุมนุมบำเพ็ญประโยชน์ ชุมนุมผูกผ้าประดับ ชุมนุมสิ่งประดิษฐ์ ชุมนุม เหล่านี้อาจไม่เกี่ยวข้องกับวิชาใด วิชาหนึ่งเพียงวิชาเดียวในชั้นเรียน แต่อาจเกี่ยวข้องในหลาย หมวดวิชาด้วยกัน ซึ่งเกี่ยวกับการดำรงชีวิตและหน้าที่ตลอดจนความต้องการและความสนใจ ของเด็ก

2.2.3.2 กิจกรรมที่ช่วยพัฒนาความสนใจและความสามารถพิเศษ ประเภทนี้ มี จุดมุ่งหมายให้นักเรียนได้ค้นหาหรือพัฒนาความสนใจและความสามารถพิเศษของตนเอง ซึ่ง มักจะไม่เกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียนโดยตรง เช่น กิจกรรมออกค่ายอาสา กิจกรรมโครงการเพื่อชุมชน

2.2.3.3 กิจกรรมที่เป็นการสร้างภาพลักษณ์องค์กรของโรงเรียน กิจกรรม ประเภทนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความรักความผูกพันต่อองค์กร เช่น พาน้องเข้าห้องเรียน ยก ย่องเชิดชูศิษย์เก่า สร้างเครือข่าย สมาคมศิษย์เก่า

2.2.3.4 กิจกรรมที่พัฒนาทางด้านจิตใจและศีลธรรม กิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ ลูกเสือ ยุวกาชาด กิจกรรมทางศาสนาต่าง ๆ

2.2.3.5 กิจกรรมทางสังคมและนันทนาการ กิจกรรมประเภทนี้ จัดขึ้นเพื่อ พัฒนาการอยู่ร่วมกันการเข้าร่วมสังคม และการพักผ่อนหย่อนใจ

2.2.3.6 กิจกรรมทางด้านกีฬา กิจกรรมทางด้านนี้ นับว่ามีความสำคัญในการ ช่วยให้เด็กมีความสามัคคีและมีน้ำใจเป็นนักกีฬา

และจากการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ก็มีการยืนยันส่วนประกอบรูปแบบการสร้าง ความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ตามนี้ และเพิ่มรายละเอียดในประเด็นต่าง ๆ

3. ผลการประเมินรูปแบบการสร้างควมรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

ผลการประเมินรูปแบบการสร้างควมรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา พบว่า ในด้านการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ผู้เรียนสามารถอ่านออกและอ่านคล่องตามมาตรฐานการอ่านในแต่ละระดับชั้น สามารถเขียนสื่อสารได้ดี รู้จักวางแผนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นตามหลักประชาธิปไตย กล้าแสดงออก และแสดงความคิดเห็นหรือวิพากษ์ได้อย่างสร้างสรรค์ สืบค้นข้อมูลหรือแสวงหาความรู้จากสื่อ เทคโนโลยีด้วยตนเอง รวมทั้งสามารถวิเคราะห์ จำแนกแยกแยะได้ว่าสิ่งไหนดีไม่ดี สำคัญ มีความจำเป็น รวมทั้งรู้เท่าทันสื่อและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้เรียนรู้ตระหนักถึงโทษและพิษของสิ่งเสพติดต่าง ๆ เลือกรับประทานอาหารที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ และมีประโยชน์ รักการออกกำลังกาย นักเรียนทุกคนสมความสามารถในการเล่นกีฬาได้อย่างน้อยคนละประเภท ยอมรับในกฎกติกาของกลุ่ม ของสถานศึกษา ของสังคม มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต รวมถึงความเข้าใจเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลและระหว่างวัย (โรงเรียนมัธยมวัดควนวิเศษมูลนิธิ, 2560) สามารถเขียนสื่อสารได้ดี รู้จักการวางแผนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีตามหลักประชาธิปไตย กล้าแสดงออก และแสดงความคิดเห็น หรือวิพากษ์ได้อย่างสร้างสรรค์ สืบค้นข้อมูลหรือแสวงหาความรู้จากสื่อ เทคโนโลยีได้ด้วยตนเอง รวมทั้งสามารถวิเคราะห์ จำแนกแยกแยะได้ว่าสิ่งไหนดี สำคัญ จำเป็น รวมทั้งรู้เท่าทันสื่อและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้เรียนรู้และตระหนักถึงโทษและพิษภัยของสิ่งเสพติดต่าง ๆ เลือกรับประทานอาหารที่สะอาด และมีประโยชน์ รักการอ่าน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสร้างควมรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา” ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานสร้างควมรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา พบว่า คุณธรรมคือ ความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วม นั้น สำหรับกลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคใต้ มี 5 องค์ประกอบ คือ “ความรับผิดชอบ” “การทำงานเป็นทีม” “การมีภาวะผู้นำ” การมีจิตสาธารณะ” และ “ความรักองค์กร” โดยมีการสร้างควมรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาไว้ 3 แนวทาง คือ “การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา” “การบูรณาการในหลักสูตรการเรียนการสอน” และ “การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร” ทั้งนี้เป็นเพราะว่าโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เป็นโรงเรียนเอกชนที่มีวัด โดยเจ้าอาวาสวัดเป็นผู้รับใบอนุญาต ส่วนหนึ่งมีพระภิกษุเป็นผู้บริหาร และครูผู้สอนอยู่ด้วย มีเป้าหมายหลักคือมุ่ง

จัดการเรียนรู้ควบคู่การเสริมสร้างคุณธรรมให้กับผู้เรียน และมุ่งสร้างผู้เรียนให้เป็นคนดี ความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมนับเป็นคุณธรรมที่ควรส่งเสริมให้สอดคล้องกับคำที่ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ) ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช มาเป็นประธานประกอบพิธีเปิดการสัมมนาโรงเรียนการกุศลของวัด ๓ โรงเรียนวินิตศึกษา ในพระบรมราชูปถัมภ์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เมื่อวันศุกร์ที่ 28 สิงหาคม 2552 ที่ผ่านมา "โรงเรียนการกุศลของวัด เป็นโรงเรียนของพระพุทธเจ้า นักเรียนทุกคนจึงเป็นลูกของพระพุทธเจ้ามีพระเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้า ที่นำคำสอนสู่นักเรียน ยิ่งนักเรียนมีความเข้าใจเรื่องหลักธรรม นำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาใช้มากเท่าไร จะนำมาซึ่งความมั่นคงของสถาบันหลักทั้ง 3 สถาบัน ไม่เฉพาะแต่สถาบันพระพุทธศาสนาเท่านั้น ทำอย่างไรโรงเรียนการกุศลของวัดที่มีอยู่เกือบ 100 แห่ง จะประสานการทำงานไปในทิศทางเดียวกัน ภายใต้แนวความคิดที่ว่า โรงเรียนการกุศลของวัด เป็นโรงเรียนของพระพุทธเจ้า" (ถวิล อรัญเวศ, 2534)

ผลการสร้างรูปแบบการสร้างควมรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 8 ส่วนประกอบคือ 1) ชื่อรูปแบบ 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ 4) องค์ประกอบ 5) วิธีการสร้างความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วม 6) สิ่งสนับสนุน 7) การวัดประเมินผล และ 8) เงื่อนไขสำคัญการนำรูปแบบไปใช้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นเป็นส่วนประกอบของรูปแบบนี้มีความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ ทั้งนี้ เพราะว่าการะบวนการของการสร้างรูปแบบนั้น รูปแบบต้องมีส่วนประกอบ คือ ชื่อรูปแบบ หลักการ และวัตถุประสงค์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นและเหตุผลของการมีรูปแบบ ส่วนองค์ประกอบ และวิธีการ เป็นสิ่งที่เป็นการเฉพาะสำหรับรูปแบบที่สามารถแสดงรายละเอียดที่แตกต่างกันออกไป และเพื่อให้รูปแบบมีกระบวนการครบ ก็มีส่วนประกอบคือ สิ่งสนับสนุน การวัดประเมินผล และเงื่อนไขในการนำรูปแบบไปใช้ ซึ่งหากครบส่วนประกอบอย่างนี้ ทำให้ผู้ที่จะนำรูปแบบไปใช้สามารถนำไปใช้ได้สะดวก สอดคล้องกับการศึกษาของสุกัญญา งามบรรจง ที่ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วพบว่า รูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 4) การวัดและประเมินผล 5) ปัจจัยสนับสนุน 6) เงื่อนไขสำคัญในการนำรูปแบบไปใช้ (สุกัญญา งามบรรจง, 2559)

ผลการประเมินรูปแบบการสร้างควมรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ใน 8 ส่วนประกอบมีผลการประเมิน คือระดับความเหมาะสมของรูปแบบการสร้างควมรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ในเขตภาคใต้ โดยรวม ทั้ง 8 ส่วนประกอบ อยู่ในระดับมาก ระดับ

ความเป็นไปได้ของรูปแบบการสร้างควมรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ในเขตภาคใต้ โดยรวม ทั้ง 8 ส่วนประกอบ อยู่ในระดับมาก และระดับความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการสร้างควมรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ในเขตภาคใต้ โดยรวม ทั้ง 8 ส่วนประกอบ อยู่ในระดับมาก เหมือนกันหมด ทั้งนี้เพราะการประเมินรูปแบบ โดยการให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง คือ ครูซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติจริงในการสร้างควมรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมได้มาให้ความเห็นเกี่ยวกับรูปแบบ เรื่องความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการประเมินรูปแบบของมาดาส สครีเวนและสตัฟฟลีบีม (Maduas, Scriven and Stufflebeam, 1983) ได้เสนอแนวทางการประเมินรูปแบบดังนี้ คือ 1) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ เป็นลักษณะการประเมินความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง 2) มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์เป็นลักษณะการประเมินการสนองต่อความต้องการของผู้ใช้รูปแบบ 3) มาตรฐานด้านความเหมาะสม เป็นลักษณะการประเมินความเหมาะสมทั้งในด้านกฎหมายและคุณธรรม 4) มาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม เป็นลักษณะการประเมินความน่าเชื่อถือ และได้เนื้อหาครอบคลุม ครบถ้วนตามความต้องการที่กำหนดไว้อย่างแท้จริง

สรุป

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสร้างควมรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา” ในครั้งนี้ ได้องค์ความรู้คือ รูปแบบการสร้างควมรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วม ซึ่งต้องนักเรียนให้ประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ 5 ประการได้แก่ 1) ความรักผูกพันต่อองค์กร 2) ความมีจิตสาธารณะ 3) ความมีภาวะผู้นำเยาวชน 4) ความรับผิดชอบ 5) การทำงานเป็นทีม ซึ่งในการสร้างดังกล่าวต้องประกอบด้วย

1. การประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการสร้างคุณลักษณะแต่ละอย่าง คือ 1) ความรักผูกพันต่อองค์กร ใช้หลักธรรม “กตัญญูกตเวที” 2) ความมีจิตสาธารณะ ใช้หลักธรรม “สังคหวัตถุ” 3) ความมีภาวะผู้นำเยาวชน ใช้หลักธรรม “สัปปุริสธรรม” 4) ความรับผิดชอบ ใช้หลักธรรม “ทศ 6” 5) การทำงานเป็นทีม ใช้หลักธรรม “พละ 4”

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีแนวทางคือ 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน 2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง 4) จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน 5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 6) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่

3. กิจกรรมเสริมหลักสูตร มีแนวทางคือ 1) กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมควมรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วม 2) กิจกรรมที่ช่วยพัฒนาความสนใจและความสามารถพิเศษ 3) กิจกรรมที่เป็น

การสร้างภาพลักษณ์องค์กรของโรงเรียน 4) กิจกรรมที่พัฒนาจิตใจและศีลธรรม 5) กิจกรรมทางสังคมและนันทนาการ 6) กิจกรรมทางด้านกีฬา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการสร้างควมรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1.1 ผลจากการวิจัย ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ให้ความเห็นร่วมกันว่าการสร้างควมรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วม ควรมีองค์ประกอบ 5 อย่างคือ ความรักองค์กร การมีจิตสาธารณะ การมีควมรับผิดชอบ การมีภาวะผู้นำเยาวชน และความสามารถในการทำงานเป็นทีม ดังนั้น ควรนำเรื่องเข้าสู่ที่ประชุมกลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาในเขตภาคใต้ เพื่อมีการกำหนดเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนในประเด็นดังกล่าว

1.2 ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการในการสร้างควมรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วม เป็นไปได้ด้วย 3 วิธีการ คือการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมในหลักสูตร และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ดังนั้นผู้บริหารควรมีการประชุมบุคลากรของแต่ละโรงเรียนเพื่อกำหนดวิธีการในการดำเนินการเพื่อให้เกิดผลกับนักเรียนมากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

หากมีการวิจัยเกี่ยวกับ “รูปแบบการสร้างควมรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา” ในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะต่อไปนี้

2.1 ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างควมรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

2.2 ควรศึกษาวิจัย รูปแบบการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างควมรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของผู้เรียนกลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

2.3 ควรศึกษารูปแบบการสร้างควมรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนในสังกัดอื่น ๆ บ้าง

เอกสารอ้างอิง

- ถวิล อรัญเวศ. (2534). การนำพุทธวิธีในการสอนมาใช้สอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา
รายงานการวิจัย. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประภาศรี สีหอำไพ. (2535). พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โรงเรียนมัธยมวัดควนวิเศษมูลนิธิ. (2560). รายงานการประเมินตนเองโรงเรียนมัธยมวัดควน
วิเศษมูลนิธิ ปีการศึกษา 2560.
- สุกัญญา งามบรรจง. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง
ทักษะใน ศตวรรษที่ 21. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- อุมาพร ตรังสมบัติ. (2552). สร้างวินัยให้กับลูกคุณ. กรุงเทพมหานคร: ชันดำการพิมพ์.
- Maduas, Scriven and Stufflebeam. (1983). Evaluation Model. 399-402.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์เป็นวารสารวิชาการมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าและเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัยนักวิชาการคณาจารย์และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาในมิติทางด้านพระพุทธศาสนาการศึกษาศิลปวัฒนธรรม สังคมศาสตร์และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย มีกำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

1) **บทความพิเศษ (Special Articles)** บทความพิเศษทางวิชาการ ที่นำเสนอองค์ความรู้ทางวิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการใน วงการวิชาการ หรือวิชาชีพ

2) **บทความวิชาการ (Academic Article)** เป็นบทความที่เขียนขึ้นในลักษณะ วิเคราะห์วิจารณ์ หรือเสนอแนวคิดใหม่ จากพื้นฐานทางวิชาการที่ได้เรียบเรียงจากผลงานทาง วิชาการของตนเองหรือของผู้อื่น หรือเป็นบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นความรู้ที่มี ประโยชน์แก่คนทั่วไป

3) **บทความวิจัย (Research Article)** เป็นบทความที่มีการค้นคว้าอย่างมีระบบ และมีความมุ่งหมายชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือหลักการบางอย่างที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้า ทางวิชาการ หรือการนำวิชาการมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ บทความวิจัยมีรูปแบบของการ วิจัยตามหลักวิชาการ เช่น มีการตั้งสมมติฐานหรือมีการกำหนด ปัญหาที่ชัดเจนสมเหตุผล โดย จะต้องระบุวัตถุประสงค์ที่เด่นชัดแน่นอน มีการรวบรวมข้อมูล พิจารณาวิเคราะห์ ตีความและ สรุปผลการวิจัยที่สามารถให้คำตอบหรือบรรลุวัตถุประสงค์

4) บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำราหนังสือ และ วารสารใหม่ หรือจากประสบการณ์ของผู้มีพหุวิชาเรียงขึ้น

5) ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและนานาชาติ

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A 4 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK เท่านั้น ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่น ตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุนุติการศึกษาระดับสูงสุด พร้อมระบุตำแหน่งทางวิชาการพิมพ์ด้วยตัวอักษรปกติอยู่ใต้ชื่อเรื่องโดยเอียงมาทางด้านขวา และให้ตัวเลขเป็นตัวยกท้ายชื่อผู้เขียนเพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับตำแหน่งทางวิชาการและชื่อหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด

7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น(ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุปมีความกะทัดรัด และสั้น
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัยรอบแนวคิด และระบุวัตถุประสงค์การวิจัย
- 3) ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 5) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 6) สรุป (Conclusion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป
- 7) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเชิงอรรถเท่านั้น

บทความพิเศษ บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ บทความวิจารณ์ หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)

5) ข้อเสนอแนะ (Suggestion)

6) เอกสารอ้างอิง (Reference) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตทั้งนี้ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้องของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้องจะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

1. การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์เล่มที่ข้อเครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิงเช่น (พระไตรปิฎกภาษาไทย/15/16/282-283), (พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล/16/256-320)

2) ผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างชื่อผู้แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2554)

3) ผู้แต่งสองรายให้อ้างชื่อของผู้แต่งสองรายเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิงเช่น (พระมหาสุทิตย์อาภากรโ และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2553) หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า1รายการให้ใช้

เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิงเช่น (พระธรรมโกศาจารย์ประยูรธมมจิตโต, 2548; พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกเว้นวรรคหนึ่งครั้งเพิ่มคำว่าและ คณะเครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิงเช่น (พระเทพโสภณ, ประยูร ธมมจิตโตและคณะ, 2548)

5) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงตามลำดับพยัญชนะตัวแรกของชื่อผู้แต่งเช่นเดียวกับลำดับ การอ้างอิงในส่วนเอกสารอ้างอิง

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และ หน้าที้นำมาอ้างอิง เช่น (Keown, 2003)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งสองราย เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าที้นำมาอ้างอิง เช่น (Hersey & Blanchard, 2000) และให้ใช้เครื่องหมาย อัฒภาค (;) คั่นกลางระหว่างเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 เอกสาร เช่น (Keown, 2003 ; Hersey & Blanchard, 2000)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al, ปีที่ พิมพ์ และหน้าที้นำมาอ้างอิง (Kaiser et al., 2008)

4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงชื่อผู้แต่ง

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์

กรณีเป็นสำนักพิมพ์หรือบริษัทให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

1) บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด ใช้ 21 เซ็นจูรี

2) สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ใช้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

3) กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย

2. เอกสารอ้างอิง

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา. : สถานที่พิมพ์. : สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์. : สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. (// การวรรค 2 ครั้ง)

ตัวอย่าง :

พระมหาสุหิตย์ อาภากรโ. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง.// (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์. : สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจจ์ สุจิณโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่.// (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

อิติวุตม์ หนัณมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ : ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อสารานุกรม,(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิททอจพันธ์. (2537). หม้อคอคควาย. ใน *สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ*, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T.(1995). Sciencefiction. In *The encyclopaedia America*, (Vol. 24, pp.390-392). Danbury, CT: GrolierPress.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//**ชื่อหนังสือพิมพ์**,/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น.13.

(7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียน.//(ปีพิมพ์).//**ชื่อวิทยานิพนธ์**.//ระดับวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/หรือการค้นคว้าแบบอิสระ/ชื่อมหาวิทยาลัย

ตัวอย่าง:

สัมฤทธิ์ ต่อสติ. (2542). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของสถานบริการสาธารณสุขเขตเมือง กรณีศึกษาศูนย์: แพทย์ชุมชนเมือง พระนครศรีอยุธยา* วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์. //(ปี). //ตำแหน่ง./สัมภาษณ์. วัน เดือน.

ตัวอย่าง :

พระพรหมบัณฑิต(ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ศ.ดร..(2558). อธิการบดี, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. สัมภาษณ์. 18 เมษายน.

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(วันที่ เดือน ปีที่เผยแพร่). //ชื่อบทความ. //สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี,/จาก แหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

ตัวอย่าง :

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (1 พฤษภาคม 2555). การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274

Doyle, M. W.. (22 June 2004). *Liberal Internationalism:Peace, War and Democracy*. Retrieved September 2, 2013, from http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2548). *โลกทัศน์ชาวพุทธ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). *การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

พงศ์สานต์ พัทธกัสมหาเกตุ. (2538). *ชาวบ้านกับช่องทางประกอบธุรกิจท่องเที่ยว แนวคิดในการจัดตั้งสหกรณ์บริการนำเที่ยวแนวอนุรักษ์แห่งประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: สถาบัน

พระปกเกล้า.

โกนิฐ์ ศรีทอง.(2558). การบูรณาการภูมิปัญญาพระพุทธศาสนากับการเสริมสร้างความสมดุลของระบบนิเวศวิทยาชุมชน. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (1 พฤษภาคม 2555). การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก, 24 สิงหาคม 2550.

Boo Elizabeth. (1990). *Ecotourism: The Potentials and Pitfalls*. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. *The Iranian Journal of Allergy*, 6 (5), 25-28.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

1. ส่งด้วยตนเองหรือทางไปรษณีย์ เอกสารประกอบด้วย

1) ต้นฉบับ จำนวน 3 ชุด จำแนกเป็น

- ต้นฉบับที่ไม่ระบุชื่อผู้แต่ง จำนวน 2 ชุด

- ต้นฉบับที่ระบุชื่อผู้แต่ง จำนวน 1 ชุดเอกสารต้องระบุรายละเอียดของ

ผู้เขียนบทความ (Author(s)) ได้แก่ ชื่อ ตำแหน่งและสังกัด หรือวุฒิการศึกษาสูงสุด อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เฉพาะผู้รับผิดชอบบทความ (Corresponding Author) ให้ระบุที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ หรือ E-mail ที่สามารถติดต่อได้ ในกรณีที่ต้นฉบับดังกล่าวมาจากหรือเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หรือหลักสูตร การศึกษา โปรดระบุชื่อหลักสูตรและสถาบันการศึกษาให้ชัดเจน

2) แผ่นซีดีบรรจุข้อมูลต้นฉบับ จำนวน 1 แผ่น (ระบุชื่อบทความและชื่อผู้เขียน)

3) แบบเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิร

- แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อได้รับการตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิร

- แบบฟอร์มสมัครสมาชิกวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิร

4) รูปถ่าย 1 นิ้ว จำนวน 1 รูป (ถ่ายหน้าตรง)

ส่งต้นฉบับบทความเพื่อเสนอตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรกองบรรณาธิการวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิร

เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช รหัสไปรษณีย์ 80000

2. ส่งทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ แนบไฟล์ต้นฉบับ (File attachment) ในรูปแบบ MS Word ส่งมายัง E-mail: tak.punyada@gmail.com เมื่อได้รับการยืนยันจากกองบรรณาธิการ พิจารณาให้ตีพิมพ์ลงในวารสารแล้ว ผู้เขียนจะต้องส่งแผ่นซีดีบรรจุข้อมูลต้นฉบับจำนวน 1 แผ่นมายังกองบรรณาธิการเพื่อนำเข้าสู่กระบวนการตีพิมพ์ต่อไป

3. การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ของวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JMND> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : tak.punyada@gmail.com

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิร

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 15 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมหาวิทยาลัยนครพนมหรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ผลงานจำนวน 1 ฉบับพร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ(ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ(อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ(ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ(อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด(ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด(อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

...(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

...(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ : Introduction (18 pt)

.....(16.pt).....

วัตถุประสงค์การวิจัย : Research Objectives (16 pt)

1.....(16.pt).....

2.....(16.pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย : Research Methodology (18 pt)

.....(16.pt).....

ผลการวิจัย : Results (18pt)

.....(16.pt).....

อภิปรายผล: Discussion (18pt)

.....(16.pt).....

สรุป : Conclusion (18 pt)

.....(16.pt).....

ข้อเสนอแนะ : Recommendation (18 pt)

1.....(16.pt).....

2.....(16.pt).....

เอกสารอ้างอิง : References (18 pt)

.....ไทย (16 pt).....

.....Eng (16 pt).....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความ วิชาการ/พิเศษ/ปริทรรศน์/วิจารณ์

ชื่อบทความ(ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ(อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ(ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ(อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด(ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด(อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ : Introduction (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

เนื้อหา : Body (18pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

สรุป : Conclusion (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

เอกสารอ้างอิง : References (18 pt)

.....ไทย (16 pt).....

.....

.....Eng (16 pt).....

.....